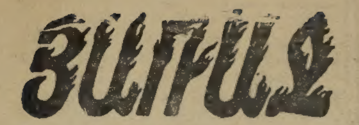

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC
Վեցամս. 1100 փր., Տար. 2200, Արտ. 3000 փր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր. C.C.P. Paris 1678-63
Mardi 1 Janvier 1952 Երեքշաբթի 1 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

28րդ ՏԱՐԻ — 28e Année No. 6650-Նոր շրջան թիւ 2061

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՃԱՐԱՇՈՒՔ ՏԱՐԻՆ

Տարի մը եւս թաւալեցաւ, ծանր մղձաւանջի մը տակ ձգելով մարդկութիւնը :

Տարբերութիւնը մեծ չէ 1950ի եւ 1951ի միջեւ։

Երկուքն ալ մասնաւոր տեղ մը պիտի գրաւեն ժամանակակից պատմութեան մէջ, իրենց սպառնալից անստուգութիւններով եւ մանաւանդ յարաճուն սպառազինութեամբ, որ իր լման պիտի հասնի 1952ի ընթացքին :

Վերջին աշխարհամարտէն ի վեր, երբեք այնքան շեշտուած չէր փոխադարձ անվստահութիւնը՝ երէկուան յաղթականներուն միջեւ։ Ոչ ալ այնքան թունաւորուած էին ժողովուրդներու միտքն ու սիրտը :

Անցնող տարուան ընթացքին ալ, կարմիր ճակատը շարունակեց խաղաղութեան աղաւնիներ թռցնել դղրդացին կանչերով, առանց խոստովանելու իր ահարկու զինարշաւը։ Իսկ արեւմտեան ճակատը կրկնապատկեց իր վերազինումը, իբրեւ միակ երաշխիքը խաղաղութեան :

Միջանկեալ, կը բանէր դիւանագիտական մեքենան, միշտ ճռնչելով։ Անել անելի վրայ բարդելով։

Երկու ճակատներն ալ ունին կարգ մը հիմնական տեսակէտներ, որոնք իրապէս անհաշտ են :

Ոչ միայն երկու աշխարհներ եւ երկու աշխարհակալութիւններ են որ կ'ընդհարին, այլ եւ երկու աշխարհահայեացքներ։

Մինչ արեւմուտքի մէջ գործեր կը կատարեն հրապարակաւ, ազատ քննութեամբ եւ գիտակցութեամբ, անդին ահեղ թաթ մըն է որ կը տնօրինէ հարիւրաւոր միլիոն ժողովուրդներու ճակատագիրը։ Առանց երկրի, աշխարհամասի, ազգի եւ ցեղի խտրութեան :

Դարերը տակաւին չեն արձանագրած բռնակալութիւն մը, որ այնքան պիրկ շղթաներ անցուցած ըլլար այլազան ժողովուրդներու վզին :

Ոչ մէկ ընկերային - քաղաքական դասմունք այնքան անբանացուցած էր անհամար բազմութիւններ, սարկացումը եւ տաժանակիր աշխատանքը շփոթելով ընկերվարութեան եւ ժողովրդապետութեան հետ :

Եւ ինչո՞ւ զարմանալ որ շատ մը երկիրներու մէջ մարդիկ բնազդաբար դէպի աջ կը հակին, դողալով իրենց ազատութեան, ապահովութեան եւ գոյութեան վրայ :

Տարիներէ ի վեր դէպի աջ ոստումներ կը կատարէ նոյն ինքն Խ. Միութիւնը, գաղտնի դիւանագիտութեամբ եւ ուրիշ հնօրեայ դաւերով :

Ի՞նչ կը նշանակեն սա չարաբաստիկ «վեթօ»-ները, Ազգաժողովի ծոցին մէջ։ Կամ խաղաղութեան դաշն անգամ Հինգ Մեծերու դաշինքով մը ապահովելու ծրագիրները :

Անցնող տարին չարաշուք համբաւ մը կը ձգէ մասնաւորապէս անոր համար որ, Չորս Մեծերը ոչ միայն չկրցան լուծել շարք մը հիմնական խնդիրներ, այլ եւ ահագին ժամանակ վատնեցին, պարզ տեսակցութեանց համար :

Ամէն խօսակցութեան առեն, ձեւականութիւնը աւելի լայն տեղ կը բռնէր քան օրակարգի հարցին քննութիւնը :

Մոսկուան յաճախ նոր ռազմախաղ մը եւս կը փորձէ, անստուգութիւնը թանձրացնելու համար,— ջուրերը պղտորել իր արբանեակներուն միջոցաւ, որոնք չափազանց չփացան 1951ի ընթացքին :

Տարին նշանաւոր հանդիսացաւ նաեւ Միջին Արեւելքի պոռթկումով։

Իրանի եւ Եգիպտոսի վճռական դիրքը՝ Մեծն Բրիտանիոյ հանդէպ, պատահական երեւոյթ մը չէ, այլ ազդանշան մը, որուն հետեւանքները դժուար է նախատեսել :

Ո՞ր քաղաքական գուշակութիւնը ճիշդ ելաւ, սկսելով Քորէայէն, ուր զինադադար կը խաղան ամիսներէ ի վեր, միեւնոյն ատեն անխնայ հոսեցնելով զինուորներու արիւնը ...

Եթէ անցնող տարին չարաշուք էր, իբրեւ հեռանկար, Նորը կրնայ վճռական դառնալ, շատ մը տեսակէտներով :

Մաղթենք որ յարաճուն վերազինումը սահմանուած ըլլայ յարգանք պարտադրելու փոխադարձաբար, եւ ոչ թէ փոթորիկ ցանելու :

Շ.

1952

«ՅԱՌԱՋ» շնորհաւորելով Նոր Տարին, լաւագոյն օրեր կը մաղթէ իր բոլոր ընթերցողներուն, ընկերներուն եւ բարեկամներուն :

Այս առթիւ մեր ջերմագին շնորհաւորութիւնը մեր աշխատակիցներուն եւ թղթակիցներուն :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԴԱՍ ՄԸ ՃԱՓՈՆԷՆ

Ճափոնցի գրավաճառ մը հետեւեալ շրջաբերականը ուղղած է իր յաճախորդներուն .—

1.— Ես ամէնէն աժան գիներով կը ծախեմ :

2.— Իմ գիրքերս աւելի վայելուչ են քան երգչուհի մը :

3.— Իմ գիրքերուս տպագրութիւնը աւելի փայլուն է քան բիւրեղը :

4.— Գիրքերուս թուղթը նոյնքան դիմացկուն է որքան փիղին մորթը :

5.— Յաճախորդներս նոյնքան հաճելի ընդունելութիւն մը կը գտնեն որքան շոգենաւի մը մէջ :

6.— Ծրարները ուշադրութեամբ կը փաթթուին եւ առաքումը աւելի արագ է քան օդանաւը :

7.— Իմ գիրքերս կարդալով այլեւս որեւէ յոգնութիւն չեն զգար ընթերցողներս :

Կ'իմանամ թէ հայ գրավաճառ մը խորապէս ներշնչուելով այս յայտարարութենէն, Նոր Տարուան առթիւ շրջաբերական մը խմբագրած է, հետեւեալ բովանդակութեամբ.—

1.— Իմ գիրքերս այնքան աժան են որ, կրնամ ի հարկին քիլոկրամով ծախել :

2.— Իմ գիրքերուս տպագրութիւնը այնքան գեղեցիկ է որ, կրնաք իբրեւ զարդ ալ գործածել, կարդացած ըլլաք թէ ոչ :

3.— Թուղթը կրնայ դիմանալ նոյնիսկ [illegible] պատուհաններ կամ ճեղքեր գոցելու :

4.— Անհրաժեշտ չէ որ մասնաւոր գրադարաններ գնէք, հայերէն գիրքերը տեղաւորելու համար։ Կրնաք խոհանոցին, մառանին կամ բաղնիքին անկիւնը նետել :

5.— Եթէ երկու հազար ֆրանքի գիրք ծախու առնէք եւ պահէք առանց էջերը կտրելու, կրնաք երկու անգամ աւելի սուղ ծախել, երկու տարի վերջը :

6.— Եթէ առ նուազն տասը ծանօթներու փոխ տաք ձեր գնած գիրքերը, «բարեկամաբար» կարդալու համար, պատրաստ ենք ձեր անունը ոսկեմատեանի մը մէջ արձանագրելու իբրեւ ազգային բարերար :

7.— Մեր գիրքերը ծանօթացնելու համար, պատրաստ ենք փնթօ մը հրամցնելու, Ֆրանսայի մէջ. իսկ շաքարով սուրճ եւ նարկիլէ, եթէ Միջին Արեւելքի երկիրները կը գտնուիք :

Չար բերաններ կ'ըսեն թէ գրավաճառը գաղտնի պահած է շրջաբերականին մնացեալ կէտերը :

ՎԱՀԷ

Մեր նոր թերթօնը

Շուտով կը ծանուցանենք մեր նոր թերթօնը։ Մինչ այդ՝ քանի մը կարճ պատմուածքներ։

ՏԱՐԵԳԼՈՒԽԻ ԱՌԹԻՒ, մեր Ֆրանսացի սրտցաւ բարեկամուհին, Տիկին Օտէթ Միքայէլեան «Յառաջ»ի միջոցաւ իր եղբայրական ողջոյնը կ'ուղղէ բոլոր Դաշնակցական ընկերներուն, ջերմապէս մաղթելով խաղաղութիւն եւ բարօրութիւն :

ԱՐԻՒՆԱԼԻ ՅՈՅՑ ՄԸ տեղի ունեցաւ Պիյեանքուրի մէջ, Ռընոյի գործարանին առջեւ, զօր. տը Կոլի կուսակիցներուն եւ համայնավարներու միջեւ։ Երկու հոսանքներու լրագրավաճառները իրենց թերթերը կը ծախէին, երբ փոխադարձ լուտանքները կռիւի վերածուեցան։ Ռընոյի բանուորները կ'աղաղակէին.— «Անկցի՛ Ֆաշականութիւնը»։ Ոստիկանները մեծ դժուարութեամբ կրցան վերահաստատել բարեկարգութիւնը։ Վիրաւորուեցան 51 ոստիկաններ, հինգը ծանրապէս, եւ տասը ցուցարարներ։ Միայն մէկ հոգի ձերբակալուեցաւ :

ԹՈՒՐՔԻԱ համաձայնութիւն մը կնքեց Մարշըլի յանձնախումբին հետ, որով 163 միլիոն ոսկի պիտի ստանայ :

Ֆրանսայի ներքին խնդիրը

Ազգ. ժողովը կիրակի օր սկսաւ կառավարութեան այն օրինագիծը որ կ'առաջարկէ 10 առ հարիւր աւելցնել բոլոր տուրքերը, գոցելու համար 1952ի ելմտացոյցին բացը։ (Ամբողջ նախահաշիւը կը ներկայացնէ 3500 միլիառ ֆր.ի գումար մը)։ Ժողովին մեծամասնութիւնը հակառակ է այս յաւելումներուն, բայց կառավարութիւնը վճռած է վստահութեան խնդիր յարուցանել :

Նոյն նիստին մէջ, Ազգ. ժողովը միաձայնութեամբ վաւերացուց Հնդկաչինի համար պահանջուած վարկերը։ Դէմ քուէարկեցին միայն համայնավարները։ Քուէարկուեցաւ նաեւ առժամեայ վարկեր՝ 1952 Յունուար եւ Փետրուար ամիսներուն համար (1300 միլիառ ֆրանք ի հաշիւ բանակին, 3300 միլիառ Հնդկաչինի) :

Ամբողջ զինուորական նախահաշիւը 950.000 միլիոն ֆրանք է զոր ուշ — կանուխ պիտի քննէ Ազգ. ժողովը։ Վիճաբանութեանց ընթացքին, նախկին ելմտական նախարար մը, Մանտէս — Ֆրանս, խստօրէն քննադատելով կառավարութեան օրինագիծը, յայտարարեց .—

— «Զինուորական ելմտացոյցը շատ ծանր է. վերազինման ծախքերը պարզապէս կ'օգնեն համայնավարութեան :

Ճառը տեւեց երկու ժամ, խոր տպաւորութիւն գործելով։ Ուրիշ երեսփոխաններ ալ երկար ճառեր խօսեցան, ապացուցանելու համար թէ երկիրը անել մը մատնուած է :

Հնդկաչինի վարկերուն քուէարկութեան առթիւ, անդրծովեան ստացուածքներու (գաղթային) նախարարը հաստատեց թէ 1952ին 372 միլիառ ֆրանք պիտի յատկացուի Հնդկաչինի պատերազմին։ Ամերիկան 73.000 թոն ռազմական իրեր ղրկած է 1950 — 51ին (60 միլիառ ֆրանք), իսկ 1952ին 45 միլիառի վարկ մը պիտի տրամադրէ։ Հնդկաչինի բանակին թիւն է 340.000, հետեւեալ բաժանումներով,— 71.110 Ֆրանսացի, 43.115 զանազան գաղթավայրերէ, 59.075 բնիկներ, 60.000 լրացուցիչ ուժեր, 106.000 բուն Հնդկաչինի բանակը։ 1945էն 1951 սպաննուած են 27.617 զինուորներ եւ ենթասպաներ, 1014 սպաներ։ Ամէնէն ծանր կորուստներ եղած են 1950ին (8552 զինուոր, 187 սպայ)։ Կան 4000 գերիներ (իսկ Ֆրանսացիներու ձեռքը՝ 50.000 գերիներ) :

Կացութիւնը Իրանի մէջ

Իրանի յառաջիկայ երեսփ. ընդհ. ընտրութեանց առթիւ արիւնալի դէպքեր պատահեցան որոնց հետեւանքով մեռան [illegible] հոգի ալ վիրաւորուեցան։ Դէպքերը տեղի ունեցան Իրանի հիւսիս - արեւելեան մէկ նահանգին՝ Տարակազի մէջ, ուր ցուցարարները փախցուցած էին քուէտուփը։

Դէպքեր պատահեցան նաեւ 11 ընտրական շրջաններու մէջ։ Երկու հոգի բզքտուած, իսկ ուրիշ երկու տեղացիներ ալ սպաննուած են ատրճանակի հարուածներով։ Թէհրանի ընտրական հակկշռի պաշտօնատունը հրկիզուած է ցուցարարներու կողմէ :

Կառավարութիւնը արգիլեց քաղաքացիներուն ճամբորդութիւնը արտասահման «տըվիզ»ի պակասութեան պատճառաւ :

Ընդդիմադիրները հանրագրութիւն մը պատրաստած են, որով կը խնդրեն Շահէն հեռացնել վարչապետը, Տոքթ. Մոսատեղ։ Յարդ 18 հոգի ստորագրած են։ Եթէ հինգ հոգի եւս աւելնան, Շահը հարկադրուած է նկատի առնել այս առաջարկը :

Եւրոպական բանակի խնդիրը

Վեց պետութեանց արտաքին նախարարներու պատմական խորհրդաժողովը վերջացաւ կիրակի, չորս օր տեւելէ վերջ :

Թերթերը կը գրեն թէ սկզբունքով համաձայնութիւն գոյացած է գործելու եղանակի մասին, որով վեց երկիրները պիտի միացնեն իրենց զինուորական ուժերը, դիմելու համար դէպի քաղաքական դաշնակցութիւն :

Վեց պետութեանց ներկայացուցիչները յաջողած են հարթել շարք մը դժուարութիւններ՝ Գերմանիոյ վերազինման մասին։ Վիճելի կը մնայ միայն ելմտական խնդիրը, որ պիտի քննուի երկրորդ խորհրդաժողովի մը մէջ, Յունուար 21ին կամ 26ին։ Այս արդիւնքին յանգելու համար զիջումներ կատարուած են մէկ կողմէ Ֆրանսայի, արեւմտեան Գերմանիոյ եւ Իտալիոյ, միւս կողմէ Պելժիոյ, Հոլանտայի եւ Լիւքսէմպուրկի կողմէ :

Մեծ պետութիւնները կ'ուզէին միջազգային հեղինակութեան մը յանձնել միացեալ բանակի մը մատակարարութիւնը, բայց փոքրերը հակառակեցան։ Չորս Մեծերը հաւանեցան որ առաջին տարիներուն այդ իրաւասութիւնը յանձնուի իւրաքանչիւր մասնակցող երկրէ կազմուած նախարարական յանձնախումբի։ Այս զիջումին փոխարէն, երեք փոքր պետութիւնները

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՐԱՄ ԱՆՏՈՆԵԱՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Անտոնեան կը սիրէր կուռքեր տապալել, բնականաբար ունենալով ինք ալ կուռքեր որոնց կը յենուր:

Խմբագրութեան շրջանին, ոչ միայն յանդուգն ու «քանդող» գրիչ մըն էր, այլեւ քաջալերիչ ընկեր մը մեզ նորերուս: Նաեւ, ինչ որ նշանակելի է, ան գրաւոր սերտ յարաբերութիւն կը պահէր գաւառացի գրողներու, Թլկատինցիի, Ռուբէն Զարդարեանի, Յովհաննէս Կազանճեանի, Արտաշէս Յարութիւնեանի եւ այլոց հետ, այնպէս ինչպէս եթէ անոնց «հիւպատոս»ը ըլլար Պոլսոյ մէջ: «Գաւառական գրականութեան» հարցը—այն ատեն այսպէս սահմանուած էինք որակել «ազգային գրականութիւն» խօսքը — Անտոնեանի մասնակցութեան ու պաշտպանութեան շատ բան կը պարտի :

Այս թղթակցութեանց ծրարը ապահովաբար պահուած է Մատենադարանին մէջ: Թանկագին նշխարներ են ասոնք զորս պէտք է երեւան հանել իր անհամար նօթերուն եւ հաւաքումներուն հետ: Հոն պէտք է գտնել նաեւ իր անման ծաղրանկարներուն հաւաքածոն, որովհետեւ, Անտոնեան որչափ գեղագիր, գեղագէտ, գրագէտ, նոյնքան արժէքաւոր ծաղրանկարիչ մըն էր, որուն նմոյշները հրատարակած է իր Խարազան, Կառափնատ հանդէսներուն եւ կան Արձաններ գիրքին մէջ :

Իր նկարագի՞րը: Հակասական շրջաններ ունեցած է շատերու պէս :

Այս անզուսպ տղան, չարութեան հաճոյքներ ունէր: Կատուները կը բռնէր եւ անոնց ոտքերուն կուպրով կ'անցընէր ընկոյզի կեղեւներ ու թող կուտար որ անոնց թխթխկոց քալուածքին ծիծաղի: Փողոցը քնացող շունի մը վրայ իր վառ ծխիկը կը նետէր կամ գաւազանի հարուածով մը կը սարսէր զայն: Եւ կամ անոնց պոչին թիթեղ տուփ մը կապելով կ'արձակէր: Եւ սակայն, այս անգութ տղան, աքսորի մէջ մահը համբուրելէ դարձին՝ եղած էր կենդանասէր, կը խուսափէր սեւ խայթ տալ կատուի մը կամ շունի մը, ընդհակառակն համակրանքով կ'ողջունէր զանոնք:

Հակասութիւն մը ալ եղաւ իր ամուսնութիւնը: Ցամառ հակահիմենեան, օր մը մեզ ապշութեան մատնեց երբ լսեցինք իր անակնկալ ու անընդունելի ամուսնութիւնը: Դրացի բարի այրի կնոջ մը հետ հովուերգական արկած մը անցու[illegible] պարտադրուած էր ամուսնանալ: Այս ամուսնական լուծը սակայն կրցաւ մեղմել, իր կինն ու միակ զաւակը երբ Փարիզ եկան, զանոնք տեղաւորելով պանդոկի մը մէջ, ինք, քաշուելով Մատենադարանին անկիւնը, ազատ ու անկախ իր աննկուն աշխատանքը տանելու համար:

Մարդիկ կան որ կծծի են՝ բայց առատաձեռնի ձեւեր ունին: Եւ իրենք իրենց լաւ կ'ապրին: Կան որ խորամիտ են՝ անկեղծ ձեւանալով: Անտոնեան անոնցմէ էր: Յաճախ կոպտօրէն անկեղծ՝ բայց շահերը խնամել լաւ գիտէր: Բարեգործականի կեղծ մթնոլորտին մէջ հալեցան իր հեստ խառնուածքին վերջին ջիղերը :

Անխոնջ աշխատող, բեղուն գրիչ, հետաքրքիր միտք, բազմակողմանի յատկութիւններով օժտուած այս մտաւորականին կը պակսէր տեսակ մը յարատեւութիւն գործի մէջ: Կը նախաձեռնէր թերթ մը, կազմին մէջ կը մտնէր լրագրական ձեռնարկի մը, բայց շուտով, փոքր պատճառով մը կը հեռանար ու կը լքէր աշխատանքը: Սկսած է բազմաթիւ յօդուածաշարքեր զորս կիսատ թողած է:

Բայց երբ հրապարակելի գործերուն մէջ թերակատար էր, ներքին աշխատանքի հերոս մըն էր կրնանք ըսել: Իր ամբողջ սէրը, գուրգուրանքը ու պաշտամունքը նուիրած էր գիրքերուն, փոշեթաթաւ մատեաններուն, թերթի կտորներու, ձեռագրի ծուէններու: Մինչ ինք գրական սքանչելի էջեր ստորագրած էր լրագիրներու եւ հանդէսներու մէջ, հաւերու պէս որ իրենց հաւկիթը կը թողուն ուր որ ուզեն, չէր փորձած զանոնք հաւաքել: Ունինք միայն «Այն սեւ օրերուն» հատորը՝ բարախուն վկայութիւն մը հայկական գողգոթային :

Անտոնեանով կը կորսնցնենք ոչ միայն բեղուն գրագէտ մը, ուժեղ հրապարակագիր մը, այլ նաեւ հազուագիւտ մատենագէտ մը: Մեր մշակոյթի թանկագին արտադրութիւնները կանուխէն զինքը կապած էին այդ աշխատանքին, եւ ինչ արբեցութեամբ ու երկիւղածութեամբ կը հաւաքէր, կը խնամէր, կը պաշտէր այդ պատառիկները:

Նուպարեան մատենադարանի տեսչութիւնը աստուածային շնորհ մըն էր իրեն, երկրաւոր Եդեմը, ուր մտաւ իր անձնական գրադարանն ալ Պոլսէն յաջողելով մասամբ բերել տալ ու խառնել անոր: Այդ տաճարին միակ քուրմն էր որ ցայգ ու ցերեկ իր պաշտամունքը կը կատարէր զայն դասաւորելու, կատարելագործելու համար :

Այցելուներու հանդէպ մերթ դաժան իր աշխատանքը խանգարելնուն համար, բայց միշտ սիրալիր իր եղբայրակիցներուն: Խմբագրատան մէջ եղածի պէս կ'ընդունէր մեզ: Միշտ նոյն հին Արամն էր, նրբամարմին, միշտ նիհար, իր մորթին տակ ոսկոր կար միայն, ամբողջ ջիղ: Բնաւ միս չէր ունեցած այս մարդը իր երիտասարդութենէն մինչեւ եօթանասունըհինգը: Այդ ջիղերուն տոկունութիւնն էր որ ինքնավստահութեամբ կ'արհամարհէր իր հիւանդութիւններն ու դարմանները: Միշտ նոյնն էր կարծես, հակառակ որոշ յոգնածութեան ու տեսակ մը մելամաղձութեան : Երբ բան մը հարցնէիր, կը կանգնէր, վերամբարձ ուսը ցցած, միակողմանի քալուածքով մը կը մտնէր սենեակ մը եւ կը վերադառնար փափաքածդ քեզ երկարելու: Իր անայլայլ եւ սուր յիշողութիւնով, աչքերը փակ, ամէն ինչի տեղը կը գտնէր նոյնիսկ մութի մէջ :

Քանի մը ամիս առաջ երբ հիւանդութիւնը բոլորովին զինքը զգետնած չէր, հարցուցի իրեն.

— Ազգային Դատին ու Ազգ. պատուիրակութեան մասին ի՞նչ վիճակի մէջ է աշխատանքդ : Գէթ աւարտեցի՞ր:

Անտոնեան դժկամ ծամածռութեամբ մը պատասխանեց յուսակտուր .

— Ի՞նչ օգուտ… բոլորը պիտի այրեմ …

Այրե՞ց իրաւամբ :

Չեմ հաւատար, որովհետեւ թուղթի փշրանքներու, գրչի յետին նշխարներու մոլեգնօրէն մոլի այս մարդը չէր կրնար նման վանդալութիւն մը գործել: Այդ իր ուժերէն գերիվեր էր: Բայց կրնանք յուսախաբութիւն մը քաղել՝ երբ իր գզրոցները դատարկ գտնենք :

Չեմ հաւատար խարոյկին, որովհետեւ ան այնքան խմորուած էր այդ գիրքերուն ու թուղթերուն փոշիին ու ցեցերուն հետ որ կը մերժէր նոյնիսկ արձակուրդով առժամաբար բաժնուիլ անոնցմէ .

— Հոս պիտի մեռնիմ, կ'ըսէր:

Իրաւ ալ հոն մեռաւ, քանի որ կիսամեռ փոխադրեցին զինք հիւանդանոց, ուր հազիւ քանի մը օր տոկաց եւ իր տառապահիւծ կեանքը գնաց յանձնել մեզ բոլորս բազկատարած հիւրընկալող Յաւերժական Հանգիստին :

ՅԱԿՈԲ ՏԷՐ – ՅԱԿՈԲԵԱՆ

Հայոց հին տարեգլուխը

(Բ. եւ վերջին մաս)

Նախնական բոլոր ժողովուրդներուն համար ալ կրօնը եղած է բնապաշտութիւնը: Բնապաշտական աստուածաբանութեան մէջ յառաջացեալ բոլոր կրօններու հիմքն է ճանչնալ տիեզերքը կենդանի եւ իմաստուն, ու զայն բաժնել երկու մեծ ուժերու, ներգործական և կրաւորական: Երկինքը ներգործական ուժն էր, իսկ երկիրը կըրաւորական : Պլուտարքոսի բառերով երկինքը հայրն էր, իսկ երկիրը մայրը :

Բնութեան արու եւ էգի ու անոնց անապական ամուսնութեան այլաբանական մեկնութիւնն ունին Մազդէական կրօնի Երէն եւ հրէական կրօնի Եդէն դրախտներու նկարագրուած գեղեցկութիւնները, որոնք երկիր մայրն ընծիւղեց երկիր հօր ցանկութեամբ եւ մերձեցումով:

Վիրգիլիոս, աւելի պարզաբանեալ կը նկարագրէ — «Երկիրը գարնան կը բացուի ընդունելու համար բեղնաւորման սերմը: Արեւը կը զօրանայ, իր տաքութեան մէջ կ'իջեցնէ եթերը իր ամուսնոյն ծոցը եւ անձրեւներուն հետ կը հոսեցնէ սերմը, կը բեղնաւորէ զայն»:

Եգիպտոսի կրօնուսոյց քահանաները վաղուց ընդունած էին, թէ աշխարհն է իսկական, անհուն ու յաւիտենական աստուածը եւ բնութիւնն է որ իր մէջ կը պարունակէ ամէն եղելութեանց պատճառն ու արդիւնքները: Բնութեան ներկայացուցիչ պաճ աստուծոյ ձօնուած մէկ մեհեանին արձանագրութիւնը ստորին Եգիպտոսի մէջ կ'ըսէ .

— «Ես եմ ամէն ինչ որ եղած է, ամէն ինչ որ է, ամէն ինչ որ պիտի ըլլայ»:

Արեւին նուիրուած Հելիօպոլիս քաղաքի մեհեանին մէջ, Արի — աստուծոյ արձանը, ոսկեգոյն պատանիի կերպարանքով, իր աջ ձեռքը բռնած էր մտրակ մը վարելու համար աշխարհի կառքը, ձախ ձեռքին մէջ ունէր կայծակէ գունդ մը եւ հասկեր իբրեւ յայտարար նշան Արեւին ու երկրին յարաբերական զօրութեանց :

Նեղոս գետը կը պաշտուէր, մայր — երկիրը բեղնաւորող աստուած — բնութեան իբրեւ ամէնէն շնորհապարգեւ մէկ անդամը :

Մեհենագրական վաւերաթղթերով ապացուցուած է, թէ Եգիպտացիները, Քրիստոսէ հազարաւոր տարիներ առաջ իրենց ԺԲ. հարստութեան ժամանակ, արդէն հաստատած էին տարուան 365 ու մէկ քառորդ օր ըլլալը: Իրենցմէ փոխ առին նախ Քաղդէացիները եւ ապա ուրիշ ազգեր: Եգիպտացիները, նոյնպէս շատ կանուխէն ընդունած են տիեզերական երկու գլխաւոր ուժերու ներդաշնակութիւնը, արու եւ էգի վարդապետութիւնը, որոնց կը զուգորդէր բարիի ու չարի գաղափարը: Անոնք գտած էին որ Նեղոսի կենսաբեր յորդումները կանոնաւորապէս կը սկսին տարուան մէջ ճիշդ այն ատեն երբ «Սիրիուս», եգիպտերէն «Սօթիս» կոչուած երկնքի գեղեցկագոյն Շնիկ աստղը կը ծագի արեւին հետ միաժամանակ:

Սրբազան Նեղոսը, բեղնաւորող ջուրերու իր յորդումներն ունի եւ կ'ոռոգէ արտերն ու այգիները, պարտէզներն ու դաշտերը: Ամենապարգեւ երկինք — արեգակի արարչութեան առջեւ, բուսական կեանքը բողբոջման, աճման եւ պտղաբերման իր կատարելութեան հասած է: Աստուածային մայր — երկիրը բարիքներու իր ծննդաբերութիւնը կը լրացնէ :

Բնապաշտ կրօնի աստուածաբանութեան մէջ իմաստուն Եգիպտացիներուն համար, տարուան մէջ չկար աւելի նախընտրելի, աւելի սրբազան ժամանակ մը հաստատելու իրենց տարեգլուխը եւ կատարելու իրենց ուրախութեանց, շնորհակալութեանց, գոհաբանութեանց եւ մաղթանքներու ցնծատօները »:

Պատմութիւնէն յստակ գիտենք որ Եգիպտոսի մեծազօր փարաւոններու մղած պատերազմները միշտ տեղի ունեցան Պաղեստինի եւ Սուրիոյ ռազմադաշտերուն վրայ: Անոնց քաղաքական տիրապետութեան ենթարկուեցան Հրեաներ, Փիւնիկեցիներ եւ Սուրիական ուրիշ ժողովուրդներ, որոնք իրենց կրօնական էութեանց եւ փորձառութեանց հետ, միշտ չաղած պահեցին լուսնական օրացոյցի դրութիւնը: Եգիպտացիներու տիրապետութիւնը երբ եւ իցէ անցած չէ Տաւրոսեան լեռնագօտիներու հիւսիսային կողմերը, եւ հետեւաբար հասած չէ Հայաստանի: Ու Հայաստան, պատմութեան բովանդակ շրջաններուն, իր գոյութիւնը պահելու համար դրեթէ մահու եւ կենաց ոգեւորութիւն մը ցոյց տուած է բաբելական, պարսկական, արաբական, հռովմէական կայսրութեանց մէջ, ապրած է այս աշխարհակալ պետութեանց մէկուն եւ միւսին դերիշխանութեան կամ քաղաքական ազդեցութեան տակ: Այս բոլորին մէջ, միայն ու միայն Հայերն եղած են սակայն, որ արեգակնային օրացոյց — տօնացոյց ունեցած են, յար եւ նման Եգիպտացիներուն : Հայերն են միայն որ Եգիպտացիներու բարձր աստուածաբանութեան հաւասար ըմբռնումներով իրենց տարեգլուխ — կաղանդը ու յարակից տասնեակ մը օրերու ազգային եւ կրօնական մեծահանդէս տօները զետեղած են այգիներու եւ պարտէզներու պտղաբերութեան լրացման, հունձքի եւ ցանկի միջոցներուն: Հայերն են որ կրցած են Եգիպտացիներու հաւասար թափանցել բնապաշտ կրօնի արու եւ էգի բաժանման խորագոյն իմաստութեան ,

« Երկնէր երկին,— Երկնէր երկիր»:

Հայոց Աստղիկ դիցուհին հոմանիշն էր բնութեան գեղեցկութեանը: Վահագնը երկինքէն անցնողի եւ արեւէն բան մը ունեցողի առնական զօրութիւնը կը ներկայացնէր. «Նա հուր հեր ունէր,… բոց ունէր մօրուս եւ աչքունքն էին արեգակունք»: Անահիտ չաստուածուհին կը ներկայացնէր մայր երկիրը եւ խորհրդանիշն էր անոր սրբութեան, բեղնաւորութեան եւ լիութեան, «Մայր ամենայն զգաստութեանց, շունչ եւ կենդանութիւն Հայոց աշխարհին»:

Նաւասարդի առաջին օրը, Հայոց ամենամեծ, պանծալի, սրբազան օրն էր, որուն ետեւ եւ առջեւ տասնեակ մը օրերու հանդէսները կը սկսէին Աստղիկի մեհեանէն, մանաւանդ Անահիտի տաճարէն, «Պսակեալ ծաղկօք եւ պտղովք, ոսկովք եւ ոսկեզովք, հասկք ցորենոյ մատուցեալք եւ եղջիւր ամենաբեր ի ձեռին ուրախացեալք»:

Նաւասարդի առաջին օրը, նաեւ քաղաքական տարեգլուխ էր Հայոց: «Վեհագոյն եւ հնագոյն յիշատակի տօնը Հայկ նախահօր, որով ազգերնուս ձեւանալն մեծ յաղթութեամբ ազատելով ի Բելայ բռնութենէն: Այդ օրը կը կոչուէր համաշխարհական կամ աշխարհաժողով, վասնզի ուրիշ տօներէ աւելի կը կատարուէր բազմութեամբ մարդկանց որք յամէն գաւառաց կուգային ժողովէին Բագրեւանդայ բարձրաւանդակաց վրայ ; Թագաւորն իր այրարատեան չորս բիւր գնդովն, նախարարք ութ բիւր գումարտակով, 600 գաւառատեարք եւ 400 դահակալ իշխանք, բազմութիւն կրօնական ուխտ պաշտօնէից , ամէնքն իրենց սպուհներով, պաշտօնէին, ճորտերով, որով միայն քաղաքական , զինուորական եւ կրօնական ազգային հանդիսացեալք իրենց մարդիկներով , քանի մը բիւր կ'ըլլային զատ ի հասարակաց զօրականին: Իսկ բազմութիւն ազնուաց եւ ռամկաց միլիոնաւոր պիտի ըլլային»: (Հ. Ղ. Ալիշան)։

«Ո՛ տայր ինձ գծուխ ծիրանի

Լեւոն Շանթ եւ Բագուի «Վշտապատում»ը

... Խմբագիր «Յառաջ»ի, թոյլ տուէք ինծ այսօր բերելու մեր անչափ սիրելի մեծ հայրենասէրի ու մեծ հայ գրականագէտ նորոգ հանգուցեալ Լ. Շանթի մահուան առիթով զգացած խորին ու անկեղծ ցաւին ու կսկիծին արտայայտութիւնը ու զայն միացնելու այդ ծանր կորուստով մեր հազարաւոր եւ տասնեակ հազարաւոր հայ գիտակից մարդկանց ցաւին եւ կսկիծին, զոր ամէնքը զգացին ու դեռ պիտի զգան շատ երկար ժամանակներ: Կ'ուզէի որ մեր մեծ կորուստին առիթով իմ զգացած ցաւին եւ համակրանքին այս զոյգ արտայայտութիւնը լինէր եւ հանգուցեալի սիրասուն զաւակներին, ինչպէս եւ մի քանի տարի սրանից առաջ մեռած նրա սիրեցեալ ամուսնու, սիրելի տիկին Ջաւոյի, եղբօր, ճարտարապետ Ա. Ներսէսեանի եւ իր բոլոր պարագաներին զգացած ցաւին եւ կսկիծին բերած իմ խորին համակրանքի մասնակցութիւնը:

Օգտուելով այս առիթից, կ'ուզենայի այստեղ յիշատակել, ողբացեալ Լ. Շանթի մի գործը եւս, որ ցոյց է տալիս թէ նա միշտ եւ ամէնուրեք կար ու պատրաստ էր իր ուժերը ի սպաս բերելու իր ցեղին բոլոր սրտով:

Երբ 1918 թ. Սեպտեմբերի ամսուան առաջին կիսին — Սեպտ. 14ին — Բագուի եւ շրջանի պաշտպանութեան մասնակցող փոքրաթիւ անգլ. զօրամասը, զօր. Դըննստերվիլի հրամանատարութեամբ, նաւերով Բագուից չուեց դէպի Պարսկաստան,— եւ որ ամէնից ծանրն էր — իրենց հետ միաժամանակ տանելով կռուի ճակատներում ունեցած իրենց թնդանօթները, լքելով այդպիսով Բագուն պաշտպանող հայկական կռուող ուժերը եւ դրանով զրկելով նրանց քաղաքը պաշտպանելու միջոցներից, հայկական ուժերը, այս վերջին հանգամանքին հետեւանքով, հարկադրուեցան Սեպտ. 15ին, լքել իրենց պաշտպանած դիրքերը ու տեղի տալ մօտ հինգ ամիս պաշարող ու կռուող թրքական կանոնաւոր ուժերին (1): Այն ատեն Թուրք զօրքերին հետ միասին ներս խուժեց Բագուի եւ շրջակայ թուրք գիւղերից հաւաքուած արիւնկզակ խուժանը ու սկսաւ անզէն հայ ազգաբնակութեան դաժան սրածութիւնը եւ նրանց ինչքերի սանձարձակ կողոպուտը, թալանը ու աւերումը, մի քանի օրուան ընթացքում...

Համաձայն Թուրք զօրքին գործակից աւրատրիական ապայակոյտի Վիէննա յղած հեռագրին, խողխողուած Հայերի թիւն էր 22500 հոգի (2), իսկ յետագայում պաշտօնապէս ճշդուած թիւերին համաձայն հայ ազգաբնակչութեան կրած նիւթական կորուստը հաշւում էին մի քանի տասնեակ հարիւր միլիոն ոսկի րուբլի..., որ «ըստ մեր ամէնքիս ձեռքին ունեցած պաշտօնական անդորրագրերին ձպիտի հաստուցուէր Վէրսայլի խաղաղութեան դաշնագրի ստորագրութիւնից յետոյ»...

Այդ սարսափելի օրերից մի քանի ժամանակ անցնելուց յետոյ, երբ Բագուի Հայոց Ազգային Խորհուրդը կարողացաւ վերսկսել իր գործունէութիւնը, ի միջի այլոց, ընտրեց մի յատուկ փոքր յանձնաժողով, որ պէտք էր մանրամասնօրէն գրի առնէր հայ ազգաբնակութեան կրած թէ մարդկային, գլխաւորապէս, եւ թէ նիւթական կորուստները: Յանձնաժողովի անդամներից մէկն էր հանգուցեալ Լ. Շանթը, իսկ միւսներն էին՝ Արամ Առաքելեանը, ճարտարապետ Մ. Տէր Անդրէասեանը, Աւետիս Վաչեանցը — կարծում եմ — եւ ես, կարելի է թէ կային եւ մի քանի ուրիշները, դժբախտաբար չեմ յիշում անունները:

Յանձնաժողովի նիստերը իմ բնակարանումն էին տեղի ունենում եւ իմ նախագահութեամբ, սակայն, այդ բոլոր նիւթերը մի առ մի ամփոփ անդին ժողովելու, կարգի բերելու ու գրի առնելու իսկական եւ դժուարին գործը կատարողներն էին՝ հանգուցեալ Շանթը եւ յանձնաժողովի քարտուղար - անդամ Արամ Առաքելեանը: Այդ բոլոր ամիսների ընթացքում հաւաքած ու Շանթի կողմից գրի առած այդ նիւթերը — Շանթի իսկ առաջարկով «Վշտապատում» — կազմում էին առնուազն 300 — 400 մեծ էջերից բաղկացած մի ստուարահատոր գիրք:

Թէ ո՞ւր մնաց այդքան խնամքով ի մի հաւաքած այդ բազմաթիւ նիւթերով լի «Վշտապատում»ը, դժբախտաբար դժուարանում եմ վերյիշել: Կ'ուզենայի միայն որ հանգուցեալ Լ. Շանթի կենսագիրները նրա կատարած այս գործը եւ դրանով իր բերած ծառայութիւնը եւս չմոռանան յիշատակելու, եթէ, պատահմամբ, ինքը, հանգուցեալը, այս մասին ոչինչ չէ յիշատակում մի որ եւ է տեղ:

ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ ՎԱՉԵԱՆՑ

---

(1) Այդ նոյն օրերը — **1918** թ. Սեպտ. **10**ին — Պուլկարիան զինադադար էր տեղբում յաղթական Դաշնակիցներից: Այս պարագան հանրաբարձրաձայն, չէր կարող յայտնի չլինել զօր. Դըննստերվիլին, որի հետեւանքով, Թուրքիան միանգամայն լքուած համարելով իր դաշնակից Գերմանիոյ ուժերից, հարկադրուած պիտի լինէր վերցնելու Բագուի պաշարումը ու անապարանօք յետ կանչելու այդ ուժերը: Կը նշանակէ թէ Բագուի անգլիական զօրամասի, այդ յանկարծակի մեկնումը եւ Հայերի լքումը ու առժամեայ մեկնումը դէպի Պարսկաստան (Նոյեմբերի **16**ին վերադարձան Բագու) կատարուած էր հեռաւոր քաղաքական միտումներով եւ ոչ թէ տեղական ռազմական կամ ուրիշ նկատումներով:

(2) Թէեւ հանգուցեալ Ս. Գիւլխանդանեանը, իբրեւ Ազգ. Խորհուրդի անդամ եւ դերակատար եւ իրազեկ այդ բոլոր եղելութեանց, այստեղ, Փարիզում, ինձ հաստատացնում էր թէ այդ **22500** թիւը չափազանցուած է, քանի որ զոհերի թիւը եղել է ընդամէնը **6000**, սակայն, ես կարծում եմ, որ եթէ անգամ **22500**ը չափազանցուած մի թիւ համարենք, այնուամենայնիւ, մեր կորուստները **6000**ից շատ աւելի պիտի եղած լինին եւ այդ այն պարզ պատճառով, որ այդ օրերին ու ամիսներին Բագուի նահանգի բազմաթիւ հայ հեռաւոր գիւղերից, հազարաւոր հայ բնտանիքներ եկել էին Բագու, իբրեւ աւելի ապահով ապաստան: Այդ հազարաւոր հայ մարդիկը, տեղ ու օթեւան չգտնելով, քաղաքի այս ու այն հրապարակը ու փողոցը իրենց բացօթեայ բնակատեղիներն էին դարձրել... Եթէ առանց դժուարութեան կարելի էր ցուցակագրել ամէնայն ճշդութեամբ քաղաքաբնակ Հայերի բոլոր կորուստները յականէ - յանուանէ, ընդհակառակն, ոչ մի կերպ եւ ոչ ոք կարող էր ճշդել թիւերը ու անունները՝ թուրք խուժանին առաջին իսկ հերթին զոհ գնացած այս խեղճ անտուն հայ մարդկանց... Ահա թէ ինչու հիմք ունինք կարծելու, որ **1918** Սեպտեմբերի երկրորդ կիսին Բագւում ու Բագուի շրջանում տեղական թուրք խուժանին զոհ գնացած Հայերի թիւը ոչ պակաս է եղել քան **10000** հոգի, նոյնիսկ աւելին...

Ա. Վ.

500 ՀԻՒՂԱԿՆԵՐ ՋՈՒՐԵՐՈՒ ՏԱԿ

Անցեալ հինգշաբթի օր նկարագրած էինք Պէյրութի ողողումները, որոնք ահագին աւերներ գործեցին հայկական հիւղակներուն մէջ:

Ահաւասիկ վերջին տեղեկութիւնները (22 Դեկտեմբեր). —

Նոր Սիսի ծայրամասի տուները եւ Թաղին կից կայանը շաբաթէ մը ի վեր կը գտնուին ջուրերու տակ: Ջուրը ողողած է տուները, փողոցները եւ ամէն կողմ: Հակառակ աշխատող ընկերներու օգնութեան, ջուրը ցած է ու իր շրջակայ բոլոր Թաղերու ջուրերը կուգան ու կը հաւաքուին, կազմելով բաւական մեծ լճակ մը: Ամէն անգամ որ երկու ժամ անդադար անձրեւ կը տեղայ, հեղեղը կը մտնէ տուներէն ներս, առնուազն քսան սանթիմեթր բարձրութեամբ, թրջելով անկողինները եւ ամէն ինչ:

Ութ օրէ ի վեր ժողովուրդը մատնուած է այս վիճակին: Փոքրիկները սեղաններուն վրայ պպզած կ'անցընեն իրենց գիշերները, իսկ մեծերը ուժասպառ եւ շուարուն վիճակի մը մատնուած են: Կեանքը հոս անտանելի է դարձած: Ֆիզիքական գոյութիւնը ամէն վայրկեան վտանգի տակ է: Երկու պզտիկներ հազիւ փրկուած են խեղդամահ ըլլալէ:

Ազգային մանկապարտէզը փակ է, որովհետեւ նստարանները ջուրերու վրայ կը ծփան:

Անձրեւը տանիքներու ծակտիքներէն կը կաթկթի վար, վարէն հեղեղը լեցուած է սենեակներուն մէջ եւ երբ ամէն անգամ հովը քիչ մը ամուր կը փչէ կը սպառնայ թիթեղեայ առաստաղը առնել եւ տանիլ եւ կամ հիւղակը փլցնել իր բնակիչներուն վրայ:

Անձրեւները դեռ կը տեղան եւ այնպէս կ'երեւի որ դեռ պիտի տեղան: Երբ այս տողերը կը գրեմ կը վստահեցնեմ ձեզ թէ մօտ 500 տուներ եւ հիւղակներ կը գտնուին ջուրերու տակ:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

ԱՆԿԷՆ.— Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղի պարանցիկ ցերեկոյթը տեղի ունեցաւ 16 Դեկտեմբեր կէս օրէ վերջ ի նպաստ դպրոցին, քաղաքապետութեան ընդարձակ սրահին մէջ որ ճոխաբար արդուզարդուած էր:

Երեկոյթը անցաւ շատ յաջող եւ արդիւնաւոր: Ներկայ էին բաւական թիւով հայրենակիցներ Անկէնէն եւ շրջականներէն: Օրուան բանախօսը, Պ. Հ. Սարգիսեան հրահրեց սէրը դէպի Հայաստան նկարագրեց Արարատեան դաշտը «Մասիս»ը՝ «Եղակի լեռը երկրագունդիվրայ», հնագոյն վանքերն եւ եկեղեցիները. Էջմիածինն ու Անին, որոնց բուրն հաւատքով եւ նուիրումով կապուած է մեր երկրի ժողովուրդը, հակառակ անթիւ թշնամիներուն հուր ու սուրին: Բանախօսը յոյս յայտնեց որ հեռու չէ օրը երբ մեր հայրենիքը պիտի ընդունի իր բոլոր տարագիր զաւակները:

Վարչութեան կողմէ Տիկին Մկրտիչեան կարդաց մասնաճիւղին գործունէութեան մէկ ամփոփ տեղեկագիրը եւ թելադրեց անտարբեր չմնալ կատարուած աշխատանքին հանդէպ:

Մթնոլորտը հետզհետէ տաքցաւ: Մասնաճիւղին տարեկան հանդէսը չէր օրուան յայտագիրը, այլ գլխաւորաբար դպրոցական մանուկներուն համար կազմուած: Եղան փոքրիկ զաւեշտներ, ոտանաւորներ, երգեր, դաշնակ եւ պարեր, որոնք բոլորն ալ գնահատուեցան ծափերով: Պատրաստուած պիւֆէն, բաւական ճոխ, մեծ մասով նուիրուած էր բարեկամներու եւ ընկերուհիներու կողմէ: Նուէրներէ գոյացաւ 15.500 ֆրանք: Ցերեկոյթը շարունակուեցաւ հաճելի մթնոլորտի մը մէջ մինչեւ ժամը 10: Ներկաները մեկնեցան գոհ տպաւորութեամբ:

Վարչութիւնը իր շահած բարոյական եւ նիւթական յաջողութենէն զատ, մասնաւորաբար ուրախ է որ կրնայ ոգեւորութիւն մը ստեղծել Անկէնի մէջ, լաւագոյն օրերու սպասումով:

ԹՂԹԱԿԻՑ

Եւ զառածոտն Նաւասարդի,
Զվիազելն եղանց եւ զվազելն եղջերուաց,
Մեք փող հարուաք եւ թմբկի հարկանէաք»:

Հայերը, իրենց տարեգլուխ - կաղանդը, Նաւասարդի առաջի օրը, արդի օրացոյցով Օգոստ. 24ին զետեղելու աստուածաբանական իմաստութիւնը Եգիպտացիներէ՞ն սորվեցան, ե՞րբ, թէ ինքնագիտակցութեամբ իրենք իսկ եղան բուն հեղինակները: Որ կողմէն ալ քննենք պատմութիւնը եւ զայն արդարացնելու ճիգ թափենք, պիտի տեսնենք որ ճիշդ չեն այն բոլոր պատմիչները՝ որոնք ջանացած են ներկայացնել, թէ Ն. դարէն կամ Քրիստոնէութիւնէն առաջ, Հայերը գիտութիւն եւ իմաստութիւն չեն ունեցած, թէ անոնք եղած են ազգութիւնէ դուրս գալու անկարող - ներ, ստոր մակարդակի վրայ ապրող խառնիճաղանճ բազմութիւններ:

Հեթանոս Հայերը ունեցած են շատ աւելի լայն տարողութեամբ մշակոյթ եւ քաղաքակրթութիւն քան ինչ որ կարող ենք ընդունիլ:

ԿԻՒՐԵՂ ԽՐԱՑԵԱՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

Սուրէն Սառունի աւարտեց Փարիզի գեղարուեստից վարժարանի (Ecole des Beaux Arts) ճարտարապետական ճիւղը, ստանալով պետական վկայականը (D. P. L. G.):

Իսկ Վիգէն Սառունի աւարտեց Փարիզի բժշկական համալսարանի ատամնաբուժական ճիւղը, ստանալով վիրաբոյժ ատամնաբոյժի վկայականը (Diplome.— Chirurgien dentiste de la Faculté de Médecine de Paris):

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՅՐԵՆԻՔ ամսագիր, 29րդ տարի թիւ 310 (1951 Նոյեմբեր), ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ: Տարեկան բաժնեգին 6 տոլար: Հասցէ.— 212 Stuart Street, Boston, 16, Mass, (U. S. A.):

ՄԵԾ ԵՂԵՌՆԻ ՇՐՋԱՆԻՆ: ՀԱՅ ՈՐԲԻ ՄԸ ՈԴԻՍԱԿԱՆԸ: Գրեց՝ Բաբկէն Ինճէարապեան: Պատկերազարդ: 275 էջ: Գին 350 ֆրանք: Տպ. Յ. Թիւրապեան Փարիզ 1951: Հեղինակի հասցէն. — 39 rue de Gergovie, Paris (14):

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Կ'իմանանք թէ Աճէմեան քոյրերը, դաշնակահար Մարօ եւ ջութակահար Անահիտ, որոնք 22 հրաւէրներ ստացած են վեց զանազան երկիրներէ, Յունուար 11ին նուագահանդէս պիտի տան Քարնէկի Հոլի մէջ (Մ. Նահանգներ):

ՄԱԿի ընդհ. քարտուղարը նոր տարուան առթիւ դիր մը ուղղելով անդամակից պետութեանց, կը հրաւիրէ բոլոր ժողովուրդները նոր ճիգ մը փորձել, «քարոզչական անելէն դուրս գալու եւ բանակցութեանց ճամբան բռնելու համար»:

ՏԱՐԵԳԼՈՒԽԻ ԱՌԹԻՒ «Յառաջ»ի յաջորդ համարը լոյս կը տեսնէ հինգշաբթի օր :

խոստացան դիւրացնել եւ փութացնել Եւրոպայի քաղաքական դաշնակցութեան կազմութիւնը :

Այս կարգադրութեամբ, եւրոպական բանակը, որ պիտի գործէ զուգընթաց՝ ամերիկեան, բրիտանական եւ քանատական բանակներուն, հրամանատարութեամբ զօր. Այզընհաուըրի, պիտի դառնուի վեց պետութեանց միացեալ ղեկավարութեան տակ, փոխանակ յանձնուելու անոնցմէ աւելի գերադաս իշխանութեան մը: Միեւնոյն կարգադրութեամբ, եթէ վերջնական համաձայնութիւն գոյանայ, կարելի պիտի ըլլայ գործնական ելքի մը յանգիլ դէպի դաշնակցութիւն, եւ այն ատեն միջազգային խորհրդարանի մը պիտի յանձնուի ամբողջ իշխանութիւնը :

Աւելորդ է ըսել թէ տակաւին շատ մը դժուարութիւններ կան, մանաւանդ հաւաքական ելմտացոյցի մասին: Բայց եւ այնպէս վեց նախարարները յաւատես կ'երեւան վերնջական համաձայնութեան մը մասին: Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը, Ատընաուըր, կը կարծէ թէ կարելի պիտի ըլլայ վերջնական դաշնագիր մը կազմել եւրոպական բանակի մասին մինչեւ Փետր. 2: երբ Հիւս. Ատլանտեանի խորհուրդը պիտի գումարուի Լիզպոնայի մէջ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՁԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ պարենաչափը պիտի բարձրանայ Յունուարէն սկսեալ, ինչպէս յայտարարեց պաշտպանողական նախարարը: Հրամանագիրը կը նախատեսէ օրական 600 կր. հաց, 300 կր. միս եւ քառորդ լիտր գինի իւրաքանչիւր ճաշի: Պիտի տրուին նաեւ շաքաթը երկու նամակադրոշմ եւ 87 ֆրանք պարգեւ :

ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒ կազմակերպութիւնը (IRO) երէկ պիտի փակէր իր գրասենեակները արեւմըտեան Գերմանիոյ մէջ, աւելի քան չորս տարուան գործունէութենէ մը վերջ, որուն միջոցին տեղաւորած է մէկ միլիոնէ աւելի գաղթականներ: Տակաւին 160.000 տարագիրներ կը մնան արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ, բայց շատերը որոշած են հոն մընալ: Դեռ 40.000 տարագիրներ օգնութեան կը կարօտին, իսկ քանի մը հազար հոգի ալ անցագիր ստացած են զանազան երկիրներ երթալու համար:

ՀԱՅԱԶԳԻ բեմադիր դերասան Ժորժ Փիթոյեւի աղջիկը, որ կը կրէր իր մօր անունը, Լիւտմիլլա, չարաթ գիշեր դուրս գնաց ինքնաշարժի արկածի մը, երբ պտոյտի ելած էր լրագրող Սավարիի հետ: Երբ կը հասնին Քէ տը Ժեմափ, լրագրողը վար կ'իջնէ ճամբան ճշդելու համար: Աղջիկը օգտուելով առիթէն ինք կ'ուզէ քշել կառքը: Բայց ղեկի սխալ շարժում մը եւ ահա ինքնաշարժը խորտակելով քարափին պատնէշները, կը գլորի ջրանցքին մէջ: Պ. Սավարի օգնութեան կը փութայ, ջուրէն դուրս կը հանէ աղջիկը, որ նուաղած էր: Հակառակ բոլոր խնամքներուն, Լիւտմիլլա Փիթոյեւ կը մեռնի: Ողբացեալ դերասանուհին կը փայլէր թէ թատրոնի մէջ եւ թէ շարժանկարի վրայ: Մայրն ալ մեռաւ անցեալ Սեպտեմբերին :

ԽԼԻՐԴԻ (քանսէռ) բուժման մասին զեկուցում մը տուաւ Քլարա Ժոլ Ֆոնտի, Հռոմ հաստատուած լեհ բժշկուհի մը, որուն կարծիքով հիւանդութիւնը յառաջ կուգայ վարակիչ թոյնէ մը: Բժշկուհին կրցած է մեկուսացնել եւ մշակել խըլիրդի ժահրը: Իր պատրաստած չիճուկով կը յուսայ բժշկել վարակուած անձերը: Բժշկուհին փորձեր կատարած է ինքն իր վրայ, ինքզինքը վարակելով, յետոյ հաստատած է արդիւնքը մանրադիտակով մը: Հռոմի գիտական շրջանակները վերապահ են այս գիւտի մասին :

ՉԸՐՉԻԼ ստիպուեցաւ 24 ժամ յետաձգել իր մեկնումը, «Քուին Մէրի» շոգենաւին խարիսխը անշարժութեան դատապարտուած ըլլալով: Անգլիոյ վարչապետը եւ իր արտաքին նախարարը այս ակամայ դադարէն ալ օգտուեցան, կարգ մը խնդիրներ քննելու համար :

ԱՄԷՆԷՆ ՍԱՐՍԱՓԵԼԻ փոթորիկը պայթեցաւ Ատլանտեանի եւրոպական ափերուն վրայ, լեռնակուտակ ալիքներով, շաբաթ եւ կիրակի օրերը: Օգնութեան կանչեր կը լսուէին բազմաթիւ նաւերէ : Ճամբաներ եւ երկաթուղիներ ողողուեցան Անգլիոյ մէջ: Փոթորիկը ծանր աւերներ գործեց նաեւ ֆրանսական ափերուն վրայ, մանաւանդ Պրետոնի շրջանին մէջ: Սպանիան ալ ծանր վնասներ կրեց: Երէկ քիչ մը մեղմացած էր փոթորիկը, բայց կը վախցուի նոր անակնկալներէ :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ վարչապետը, Նահաս փաշա, յայտարարեց թէ իր դահլիճը իշխանութեան գլուխ պիտի մնայ «մինչեւ որ կատարելապէս իրագործուին ազգային տենչերը»: Իրազեկներ կը պնդեն թէ Իրաք իր միջնորդութիւնը առաջարկած է լուծելու համար անգլօ-եգիպտական վէճը: Եգիպտոսի կառավարութիւնը օրինագիծ մը մշակեց որ 3—5 տարի բանտարկութիւն կը տրամադրէ գործակիցներուն (անոնց որ կ'աջակցին երկրին մէջ ապօրինաբար հաստատուած բանակի մը): Աւելի

քան 3000 ուսանողներ դասադուլ յայտարարեցին Գահիրէի մէջ:— Նոր դէպքեր պատահեցան Սուէզի ջրանցքին մէջ: Անգլիա կը մերժէ բանակցիլ Սուտանը Եգիպտոսի ձգելու պայմանով :

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ
Փարիզի եւ շրջանի ուր մասնաճիւղերով կը տօնէ

Մանուկներու Օրը

Հինգշաբթի, Յունուար 3ին ժամը 3—6, Սօսիէթէ Սավանթի մեծ սրահին մէջ :

Մանկական ֆիլմ, տրամախօսութիւն, երգ, պար: ԿԱՂԱՆԴ ՊԱՊԱՆ կը բաժնէ նուէրներ եւ նախընթրիք : ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ է

Ֆ. Կ. Խաչի ցերեկոյթ

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
(ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾՆՈՒՆԴԻ ՕՐԸ)

6 Յունուար, Սէրքըլ Միլիթէրի մէջ, ժամը 4էն կէս գիշեր:

Ծոխ եւ այլազան յայտագիր : Գեղարուեստական բաժնին մէջ հայկական տարազով խմբապար եւ մենապար: Հայկական խմբերգ: Orchestre Rico's Créole Band (1er prix de disque) :

Սեղանները այժմէն ապահովել հեռաձայնելով Tru. 27-35:

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ» ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը 4 Յունուար, Ուրբաթ երեկոյ, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին:

Դասախօս՝ Պ. Ս. Թորոսեան, նիւթը՝ Մարքսի վարդապետութիւնը, ազգութիւն եւ հայրենիք (երկրորդ եւ վերջին մաս):

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ է:

ՅԱՌԱՋ կը նուիրեն

Apt (Vaucluse)էն Տէր եւ Տիկին Սարաֆեան Կաղանդի առթիւ մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրեն իրենց հօր, Պ. Վարդան Տէրտէրեանի :

ԾՆՈՒՆԴԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ԱՐՄԵՆԻԱ երգչախումբը կը մասնակցի իր ամբողջ կազմով Մարսէյլ Փրատօ Մայր եկեղեցւոյ երգեցողութեանց Ծնունդեան տօներուն առթիւ:

Պիտի երգուին Կոմիտաս Վ.-ի բազմաձայն պատարագը երկսեռ վերածումով, ինչպէս նաեւ Կոմիտասի եւ Սարգսեանի դաշնաւորած Ծննդեան շարականները :

ՓԱՐԻԶԻ Հայ. Եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Պ. Լ. Մուրատեանէ 3000 ֆրանք, ողբ. Նշան Համբարձումեանի մահուան առթիւ : Պ. Օննիկ Պայրամեանէ 5000, Պ. Պործաքեանի զաւակներու մկրտութեան առթիւ: Պ. Թովմաս Գօյաճեանէ հազար, Եկեղեցւոյս Կրթ. մարմնոյն համար: Պ. Աստուածատուր Հարենց Եկեղեցւոյս մատենադարանին նուիրած է «Հայրենիք» ամսագրի 10 տարուան հաւաքածոն, արդէն իր գրադարանի գրքերը անցեալ տարի նուիրած էր : Համազգայինի Փարիզի մասնաճիւղը նուիրած է 9 հէքեաթի եւ մանկական պատմութեան գրքեր, դպրոցներու պատանեկան բաժնին համար : Պ. Մարքեամպուքճեան մատենադարանին նուիրած է 30 հատոր արժէքաւոր գրքեր :— (Դիւան)

ՓՈՐԹ Տ'ԻԹԱԼԻԻ եւ շրջանի Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղի վարչութիւնը 2000 Ֆր. կը նուիրէ Ժանթիյիի դպրոցին, փոխան ծաղկեպսակի Տիկ. Նուարդ Եղիազարեանի մահուան առթիւ :

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Եղիշէ քահանայ Մխիթարեան, Ֆրեզնոյի (Քալիֆորնիա) Ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոյ հովիւը, մասնաւոր նամակով մը կը շնորհաւորէ Նոր Տարին եւ Ծնունդը, ջերմ բարեմաղթութիւններ ուղղելով Ֆրանսայի, Իտալիոյ եւ Հիւս. Ափրիկէի ազգ. մարմիններուն, իր բարեկամներուն եւ ծանօթներուն :

Օր. ԱՂԱՒՆԻ ՏԷՐ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ
Պ. ՕՆՆԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ
Նշանուած

Վալանս, 1951 Դեկտ. 23 Պոլէն

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Քաղաքի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ժողովը 9 Յունուար, չորեքշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին «Ահարոնեան» ակումբին մէջ: Կը խնդրուի բոլոր անդամուհիներէն ներկայ ըլլալ : Կարեւոր օրակարգ :

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ, ծանօթ սրճարանը: Կարեւոր օրակարգ: Բացականները նկատի կ'առնուին :

ՇԱՎԻԼԻ Կապ. Խաչի մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը՝ Փետր. 24ին, քաղաքապետարանի սրահին մէջ: Կը խնդրուի նկատի ունենալ :

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐՈՒ
(ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻ)

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 5.— Ճրագալոյց Ս. Ծննդեան շաբաթ, երեկոյեան սկիզբ. ժամերգութեան ժամը 15.30ին, Պատարագ ժամը 17ին:

ՅՈՒՆՎ. 6.— Տօն Ս. Ծննդեան կիրակի սկիզբ. ժամերգութեան ժամը 8ին, քառաձայն պատարագ ժամը 10ին. Ս. պատարագէն յետոյ Ջրօրհնէք :

ՅՈՒՆՎ. 7.— Բ. օր Ս. Ծննդեան : Յիշատակ մեռելոց: Երկուշաբթի պատարագ ժամը 10ին :

ՆՇԱՆԵԱՆ ԱՄՈԼԸ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՒ

Դերասան Տրդատ Նշանեան եւ իր կինը՝ դերասանուհի Ս. Նշանեան որոնք Պոլսէն առջի օր Փարիզ վերադարձան, պիտի վերսկսին իրենց ներկայացումները :

Ա. անգամ ըլլալով Փարիզի մէջ մօտ ատենէն Սառայ Պէռնարի մէջ կը ներկայացնեն Յ. Ամիրենցի ՄԵԾՆ ՏՐԴԱՏ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՈՑ եւ Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ :

Պատմական, ազգային մեծ ողբերգութիւն 7 արար: (Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն):

Տրդատ Նշանեանի հասցէն նոյնն է.— 29 rue Pixérécourt, Paris (20). Tél. Men. 67-71:

ԾԱԽՈՒ ԱԳԱՐԱԿ

Ծախու է, դաշտահանդէսի առիթով հանրածանօթ՝ Եօթնեղբայրեանի ագարակը, տուն մը 20 սենեակներով, 3 հէքթար հող, զանազան պտղատու ծառեր: Մանրամասնութեան եւ պայմաններու մասին դիմել կամ գրել Տիկին ՍԱԹԵՆԻԿ ԵՕԹՆԵՂԲԱՅՐԵԱՆԻ, Campagne Caillol . Travers Chevalier. St. Loup:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris(13)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Jeudi 3 Janvier 1952 Հինգշաբթի 3 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

28րդ ՏԱՐԻ — 28e Année No. 6651-Նոր շրջան թիւ 2062 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՏԱՐԻՆ ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

Նոր տարին կրնայ վճռական դառնալ շատ մը տեսակէտներով,— կ'ըսէինք անցի օր։ Թերեւս ալ ճակատագրական։

Երբ օրուան հզօրներն անգամ չեն կրնար ճեղքել անստուգութեան քօղը, մենք չենք որ գուշակութիւններ պիտի փորձենք։

Տարեգլուխի առթիւ, անոնք ալ գոհացան սովորական մաղթանքներով,— խաղաղութիւն, բարօրութիւն։ «Ի մարդիկ հաճութիւն»։

Մշուշը փարատելու, կիրքերը մեղմացնելու համար, խմատուն ձեւ մը առաջարկեց այս երկրին հանրապետութեան նախագահը, ի ներկայութեան օտար դեսպաններու.

— « Լաւ է ամէն մեթոտ որ կրնայ վերահաստատել վստահութեան եւ գործակցութեան մթնոլորտ մը: Բայց, յաջողելու համար, թերեւս հարկ է գործել յամրաբար եւ գոհանալ նախ մէկ-մէկ լուծելով այն խնդիրները որոնք վառ կը պահեն ընդհանուր անվստահութիւնը: Արիւնը կը հոսի Մայր. Արեւելքի մէջ: Ուրեմն նախ այդ ընդհարումներուն պատճառները քննենք: Եւրոպան իրեն յատուկ խնդիրներ ունի: Քննենք առանձին առանձին, եւ լուծումը գտնենք, իբրեւ չափանիշ ընդունելով արդարութիւնը »:

Եթէ մենք ալ փորձէինք այս մեթոտը, 1952ի ընթացքին... Եթէ ոչ բարձր քաղաքականութեան վերաբերեալ կնճիռներ լուծելու, գոնէ Հայկական Արտասահմանի դիմադրական ուժերը բազմապատկելու համար։

Ամբողջ աշխարհ ջղաձգութեան մատնուած է, իբրեւ հետեւանք համատարած անստուգութեան եւ յարաճուն սպառազինութեանց։

Ուրեմն, ապահովութեան երաշխիքներ կը փնտռէ։

Մենք ալ չունի՞նք նոյն հոգը, ի սփիւռս աշխարհի։ Հայրենի լեռներէն մինչեւ Միջերկրական, Ատլանտեան, Խաղաղական։

Հայրենիքը ապահով է, կ'ըսեն լաւատեսներ։ Երանի՜ թէ։

Իսկ եթէ փոթորիկ մը պայթի՞, արեւելքէն կամ արեւմուտքէն ...

Ամփոփուելով մեր անդաստանին մէջ, այդպիսի պարագայի մը պատրա՞ստ ենք առանձնելու գոնէ տարագիր բազմութեանց ապահովութեան պատասխանատուութիւնը։ Անշուշտ այնքան որքան կախում ունի մեր ուժերէն։

Ահաւասիկ հոգ մը, որ կը ճնշէ պաղ պատերազմին սաստկացումէն ի վեր եւ որ կրնայ աւելի ծանրանալ այս տարուան ընթացքին։

Եթէ իւրաքանչիւր ազգային մարմին եւ քաղաքական հոսանք այս հարցումը ուղղէր ինքն իրեն եւ իր շրջապատին, պատասխանին կէսը գտած կ'ըլլայինք։

Ինչո՞ւ ծածկել։ Մարմիններ եւ հոսանքներ ունինք, ինչպէս եւ վեղարաւոր եւ անվեղար երեւելիներ, որոնք այս հոգն ալ հեռաւոր սուրբերու կամ նախախնամութեան ձգեր են։

Անոնց կարծիքով, մենք անելիք չունինք։ Ո՛ր կողմը յաղթական հանդիսանայ, անոր կ'ապաւինինք եւ կ'ազատինք։

Այս երանելիները երէկուան պատմութիւնն ալ մոռցած են։ Ինչպէս մոռցած են ուրիշ պիտանի գիտելիքներ։

Մինչդեռ, դէպքերու ընթացքն իսկ իրագիտական դասեր կուտայ ամէն օր, յիշեցնելով մեր պարտականութիւնները։

Սկսինք տարրականէն։ Եւ մեր գաղութէն։

Գիտի ունենա՞նք, վերջապէս, կեդրոնական իշխանութիւն մը, որ պատասխանատուութիւններ ստանձնէ նա՛եւ այս կենսական հարցին հանդէպ։

Հ. Յ. Դաշնակցութեան համար փակագիծ մը չէ ընդհանուր ապահովութեան խնդիրը։

Ան ունի որոշ ուղեգիծ մը, համաձայն իւրաքանչիւր գաղութի պայմաններուն։

Ունի նաեւ հիմնական տեսակէտ մը, որ կը պատշաճի բոլոր գաղութներուն,— տեղի չտալ թիւրիմացութեանց, տնավարի կամ թերխաչ մարդանքներով։

Նորութիւն մը չէ այս տեսակէտը, բայց կրնայ նոր պահանջներ պարտադրել, եթէ ուշադրութեամբ հետեւինք դէպքերու ընթացքին։

Օրուան հոգերէն մէկը միայն շօշափեցինք, առանց խորանալու։

Շ.

Օ Ր Ը Օ Ր Ի Ն

ՀԱՅԵՐԷՆԸ ՄՈՌՑԵՐ ԵՆ

Գերմաներէն թերթ մը, «Ալլէնշթայն», Տարեգլուխի առթիւ «Խաղաղութիւն» բառը արձանագրած էր առաջին էջին վրայ, տասնեւմէկ օտար լեզուներով, իբրեւ մաղթանք։

« Բոլոր ժողովուրդները խաղաղութիւն կ'ուզեն», կ'ըսէր, անգլերէն, սպաներէն, արաբերէն, չինարէն, իտալերէն, Ֆրանսերէն, եբրայեցերէն, ռուսերէն, յունարէն, քրքերէն եւ հնդկերէն։

Դարձեալ «Խաղաղութիւն» կ'աղաղակէր հոլանտերէն, Թիպէթերէն, Թուրքերէն եւ փաքիստաներէն, մասնաւոր յօդուածով մը։

— Ինչո՞ւ մոռցեր է գերմաներէնը։

= Չէ մոռցեր, այլ կը բացատրէ.

« Խաղաղութիւնը» գերմաներէն չկրեցինք գիտակցաբար։ Այդ բառը կ'ապրի ամէն Գերմանի սրտին, ամէն տղու աղօթքին, ամէն մօր մաղթանքին մէջ։ Այնպէս որ աւելորդ պիտի ըլլար զայն մասնաւորապէս յիշեցնել գերման ընթերցողին »։

Ուրիշներուն ձգելով հաստատել կամ ժխտել տրամաբանելու այս եղանակը, կ'ուզէի յիշեցնել շատ աւելի կարեւոր պարագայ մը։

Տասնըհինգ լեզուներով խաղաղութիւն մաղթած ատեն, գերմաներէն թերթը ինչո՞ւ մոռցեր է անոր հայերէնը։

Արդեօք անո՞ր համար որ բառին արտասանութիւնը շատ կը նմանի փամփուշտներու խշրտուքին։ Մանաւանդ օտար բերաններու մէջ։

Եթէ Ֆրանքֆուրթի մէջ Հայեր չկան, թերթին խմբագրութիւնը կրնար Վիեննայի Մխիթարեանց վանքը կամ հայկական մատուռը դրկել իր թղթակիցը. «Տէր ողորմեա» մը լսելու համար։

Այն ատեն պիտի համոզուէր թէ տասնըհինգ կամ հարիւր յիսուն լեզուներով արտասանուած « խաղաղութիւնը» այնքան ուժ չունի որքան մեր դարաւոր պաղատանքը.

Տուր աշխարհիս խաղաղութիւն ...

Գերման խմբագիրը թերեւս վախցած է որ եթէ այս մաղթանքը յիշէր հայերէն տառերով, պիտի ստիպուէր մնացեալն ալ արտատպել.

Ազգիս Հայոց խազաղութիւն։

Բայց, խաղաղութեան հիմնական պայմանը ազատութիւնը չէ՞, առանց ազգի խորութեան։

Իրենք ալ նոյն կարօտով չե՞ն տապկուիր այս միջոցին։

ՎԱՀԷ

ՏԽՐՈՒՆԻ.— ԳԵՂԱՄ ԿՈՍՏԱՆԵԱՆՑ

Ցաւով կ'իմանանք թէ կովկասահայ ականաւոր դէմքերէն Գ. Գեղամ Կոստանեանց յանկարծամահ եղած է Կազանդին օրը։

Հանգուցեալը մեծ ընտանիքի մը կը պատկանէր։ Ծնած 1873ին Ալեքսանդրապոլի մէջ, լուրջ կրթութիւն մը ստացած էր Գերմանիա, ուր իրեն դասընկեր ունեցած էր Կոմիտաս վարդապետը։

Հայրը, պատրաստուած քահանայ մը, փայլուն գործունէութիւն մը ունեցած Կովկասի մէջ։ Իր նախաձեռնութեամբ կառուցուած էր Ալեքսանդրապոլի հոյակապ տաճարը, Անիի մայր եկեղեցիին ճարտարապետութեան վրայ։ Իր եղբայրն էր Էջմիածնի ճեմարանի ողբացեալ տնօրէն Կարապետ Կոստանեանց, որ մեծ գիտնական մը եւ բազմահմուտ վերծանողը եղած էր Միջին Դարու հայ աշուղներուն։ Իսկ իր զարմիկներն են դեբասանապետ Յովհ. Զարիֆեան, բանաստեղծ Աւետիք Իսահակեան եւ Օր. Մարգարիտ Բաբայեան։ Հին սերունդի յարգելի դէմքերէն, նուիրուած ազգային գործունէութեան երիտասարդութեան օրերէն, երբ Գ. Ա. Վաչէեանցի հետ գլխաւոր ճարտարապետներէն էր Բագուի «Արամազդ» ընկերութեան։ Մինչեւ իր մահը վառ հետաքրքրութիւն ցոյց տուաւ ազգային ձեռնարկներուն հանդէպ եւ մնաց գործօն անդամներէն մին Կոմիտասեան յանձնաժողովին։

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՆՈՐ ԱՌԱՋՆՈՐԴԸ

Լիբանանի Գաւառ. Ժողովը Դեկտ. 25ին նիստ գումարելով, ի ներկայութեան քանի երեսփոխաններու, միաձայնութեամբ առաջնորդ ընտրած է Կիլիկիոյ կաթողիկոսարանի լուսարարապետը, Խորէն եպիսկ. Բարոյեան։ (Նախապէս ընդունուած էր Խադ. արք.ի հրաժարականը)։

Անգլեւեգիպտական վէճը կը լարուի

ՓՈԽԱԴԱՐՁ ՍՊԱՌՆԱԼԻՔՆԵՐ

Եգիպտական շաբաթաթերթ մը հազար ոսկի պարգեւ խոստացած է այն հայրենասէրին որ կը յաջողի սպաննել Սուէզի շրջանին անգլ. հրամանատարը, զօր. Էրսքայն։ Թերթը միեւնոյն ատեն հարիւր ոսկի կը խոստանայ ուեւէ մէկուն որ անգլիացի սպայ մը կը սպաննէ։

Անգլ. դեսպանը անմիջապէս բողոքեց այս գրգռիչ ձեռնարկին դէմ։

Անգլ. իշխանութիւնները գրաւեցին կարգ մը գետնանաւեր որոնք զօրաւոր պայթուցիկներ կը փոխադրէին ջրանցքին մէջ։

Միջին Արեւելքի անգլ. հրամանատարը, զօր. Ռապըրթս, որ վերջերս Լոնտոն գացած էր, Եգիպտոս վերադառնալով, յայտարարեց թէ Մեծն Բրիտանիա պիտի մնայ Սուէզի ջրանցքին մէջ եւ զինու զօրութեամբ պիտի դիմադրէ բոլոր անոնց որ կ'ուզեն զայն հեռացնել բռնութեամբ կամ ահաբեկչական միջոցներով։

— « Մենք պիտի շարունակենք ջրանցքը պաշտպանել ամաէ ամիս եւ ի հարկին աւելի երկար ատեն։ Բռնութեան պիտի դիմադրենք բռնութեամբ։ Մենք բաւարար ուժ ունինք մեր տրամադրութեան տակ։ Ուրիշ երկիրներ ալ համաձայն են մեր բռնած դիրքին։ Զարաշար կը սխալին անոնք որ կը կարծեն թէ ահուսարսափը կրնայ փոխել մեր տեսակէտը։ Մեր կառավարութիւնը վճռած է գործադրել չորս պետութեանց առաջարկները՝ Միջին Արեւելքի հրամանատարութեան համար եւ անկեղծօրէն կը յուսանք թէ Եգիպտոս ալ պիտի միանայ, կատարեալ հաւասարութեամբ։ Ցորչափ համաձայնութիւն մը չէ կնքուած, Ն. Վեհափառութեան կառավարութիւնը պիտի պահէ մեր դիրքը Սուէզի շրջանին մէջ եւ պիտի ապահովէ այս միջազգային ջրանցքին ազատ երթեւեկը, ոչ թէ եսասիրական շահախնդրութեամբ, այլ իբրեւ մեր աջակցութիւնը ազատ աշխարհին»։

✕ Երեքշաբթի օր բուռն կռիւներ տեղի ունեցան Իսմայիլիայի մէջ, եգիպտացի ահաբեկիչներուն եւ անգլ. զօրքին միջեւ։ Ահաբեկիչներուն յարձակումները տեւեցին գիշերն ի բուն։ Անգլիացիները հրասանդներ եւ զանազան զէնքեր գործածեցին։ Լման երեք ժամ Եգիպտացիները կրակ տեղացին ինքնաձիգներով եւ հրացաններով։ Ուրիշ 28 ահաբեկիչներ եօթը ժամ անընդհատ զարկին անգլ. զինուորական ոստիկանութեան զօրանոցները, բանտը եւ երկաթուղին։ Երկու կողմերն ալ կը հաստատեն թէ մարդկային զոհեր չկան։

✕ Եգիպտոսի վարչապետը պատասխանելով զօր. Ռապըրթսընի ազդարարութեան, ըսաւ թէ «մենք չենք վախնար այդ կարգի սպառնալիքներէ։ Եգիպտոս արդէն մերժած է միանալ Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան ծրագրին եւ պիտի չընդունի զայն, մինչեւ որ Անգլ. զօրքը հեռանայ Սուէզի շրջանէն։ Միայն Եգիպտոս իրաւունք ունի ապահովելու ջրանցքին նաւարկութիւնը։ Հետեւաբար աւելորդ է անգլ. զօրքին ներկայութիւնը։ Ամէն ազատասէր երկիր կը դատապարտէ բրիտանական նախայարձակումը Եգիպտոսի ազատութեան դէմ»։

✕ Ջղագրգիռ մթնոլորտ մը կը տիրէ Գահիրէի մէջ։ Ոստիկանութիւնը կը հսկէ բարեկարգութեան, մասնաւորապէս ուսանողական թաղերուն մէջ։

Կացութիւնը Իրանի մէջ

Թէհրանէն կը հեռագրեն թէ Շահը համաձայն չէ որ ճամբուին իրանեան բանակին ամերիկացի մարզիչները, ինչպէս առաջարկած էր վարչապետը, Տոքթ. Մոստեղ։ Իբրեւ սպարապետը բանակին (120.000 զինուոր), Շահը կը վախնայ որ իրենց զինուորական ուժը տկարանայ, եթէ զրկուին այդ մարզիչներէն եւ 20 միլիոն տոլարի վարկէն։ Ամերիկացի ծերակուտական մը տեսակցելով Շահին եւ վարչապետին հետ, բացատրած է թէ իրենց երկիրը մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայէ Միջին Արեւելքի շրջանին։— Թէհրանի ընտրական յանձնախումբին փոխ նախագահը կ'առաջարկէ անջնջելի մելանով մը նշան դնել իւրաքանչիւր ընտրողի մատներուն վրայ, որպէսզի երկու անգամ քուէ չձգեն, երեսփ. ընտրութեանց ատեն։

✕ Իրանի քարիւղի խնդիրը լուծելու համար նոր փորձ մը կը կատարուի Վերաշինութեան միջազգային դրամատան միջոցաւ։ Այս հաստատութեան մէկ ներկայացուցիչը նախապէս տեսակցած էր Անգլիոյ արտաքին նախարարին հետ։ Ուրիշ ներկայացուցիչներ ալ Թէհրան պիտի երթան, քննելու համար թէ կարելի՞ է մասնաւորապէս Աբադանի նաւթահորերը բանեցնել, իբրեւ միջնորդ ծառայելով Իրանի կառավարութեան եւ Անգլեւիրանեան ընկերութեան։

✕ Իրանի երեսփ. ժողովը (Մէճլիս) հրաւի-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՆՈՐ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ.— ԼԻԲԻԱ

Ինչպէս գրեցինք, 1951 Դեկտ. 24ին հանդիսաւորապէս հռչակուեցաւ Լիբիոյ անկախութիւնը, վեհապետութեամբ Մոհամմէտ Իտրիս էս Սէնուսիի :

Նոր պետութիւնը ձեռնարկն է Միացեալ Ազգերուն, եւ կը պարունակէ իտալական նախկին բնակեցուածքները.— Ափրիկեան Տրիպոլիս, Կիւրենայիք եւ Ֆիզան:

Նախկին Օսմ. կայսրութեան սատացուածք, Լիբիան քաղաքական ամբողջութիւն մը կը կազմէր 1912էն ի վեր, երբ Իտալիոյ ձեռքը անցաւ: Բարեկարգութիւնը ամբողջովին վերահաստատուած էր 1930ին, եւ Իտալիա հազիւ սկսած էր վայելել իր աշխատանքին արդիւնքը, երբ պայթեցաւ երկրորդ աշխարհամարտը :

Պատերազմէն անմիջապէս վերջ, Չորս Մեծերը խառն յանձնախումբեր ղրկեցին պարտուած իտալական կայսրութեան զանազան կողմերը, « տեղւոյն վրայ քննելու համար բնիկներուն տրամադրութիւններն ու ցանկութիւնները »: Յանձնախումբի իւրաքանչիւր անդամ հարցը քննեց համաձայն իր երկրի շահերուն: Այսպէս, օրինակ, սովետական պատուիրակները կ'եզրակացնէին թէ՝ «Տրիպոլսոյ բնակչութեան բուռն ցանկութիւնն է որ առաջ իրենց երկրին մէջ հաստատուած տեսնել խորհրդային իշխանութիւնը »:

Երկար եւ տաղտկալի վիճաբանութեանց դուռ բացաւ Լիբիոյ ճակատագիրը: Պահ մը կարծուեցաւ թէ, ի վերջոյ, զայն պիտի վերադարձնեն իր նախկին տիրոջ, որ իր բեղուն եւ յամառ աշխատանքով կենդանութիւն պարգեւած էր այդ ամայի երկրին :

Երբ, 1947ին, հաշտութիւն կնքուեցաւ Իտալիոյ հետ, մասնաւոր յօդուած մը աւելցուցին դաշնագրին մէջ, հետեւեալ բովանդակութեամբ. « Եթէ մինչեւ մէկ տարի համաձայնութիւն չգոյանայ Իտալիոյ նախկին գաղթավայրերու մասին, հարցը պիտի յղուի ՄԱԿին »:

Սփորցա կ'առաջարկէր Կիւրենայիքը թողուլ Անգլիոյ, Ֆիզանը Ֆրանսայի: Մինչեւ 1952, Տրիպոլիս պիտի ենթարկուէր բրիտանական վարչութեան: Անկէ վերջ պիտի յանձնուէր Իտալիոյ խնամակալութեան, տասը տարուան պայմանաժամով :

« Այս խուսափողութիւնը թշնամական պոռչտուքներով դիմաւորուեցաւ Տրիպոլսոյ մէջ» : Բայց, կարգ մը ցուցարարներու աղմուկէն աւելի, կ'ըսեն բանգէտները, ՄԱԿի վրայ ազդեց ուրիշ մտահոգութիւն մը: Այդ օրերուն տեղի պիտի ունենային Իտալիոյ երեսփ. ընտրութիւնները, եւ արդիւնքը չափազանց անորոշ կը թուէր: Ուրիշ խօսքով, վախ կար, որ համայնավարները յաղթանակեն: Ամէն հաւանականութեան դէմ, Անգլիա իր դիրքերը ամրացուց Զուարայի եւ Ակէյլայի միջեւ .... :

1949 Նոյեմբեր 21ին, Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովը որոշում տուաւ իտալական գաղթավայրերու մասին: Թղթածրարը ուսումնասիրող յանձնաժողովը այն եզրակացութեան եկած էր թէ Տրիպոլսոյ, Կիւրենայիքի եւ Ֆիզանի ժողովուրդները քաղաքականօրէն չափահաս են, հետեւաբար պէտք է անկախութիւն շնորհել անոնց :

Երկրին սահմանադրութիւնը մշակելու եւ վարչաձեւը ընտրելու հոգը ձգեցին երեք շրջաններու ներկայացուցիչներէն բաղկացած ազգ. ժողովի մը: ՄԱԿի մարզպանը պիտի օժանդակէր սահմանադիր ժողովին, իրեն հետ ունենալով «Տասներու Խորհուրդ» մը, որուն անդամ նշանակուեցան Եգիպտոսի, Իտալիոյ, Ֆրանսայի, Փաքիստանի, Անգլիոյ, Մ. Նահանգներու ներկայացուցիչները: Տրիպոլիս, Կիւրենայիք եւ Ֆիզան պիտի տային մէկ մէկ անդամ: Տասներորդը՝ փոքրամասնութիւնները — 45 հազար Իտալացիներ, 13 հազար Հրեաներ, երկու հազար Մալթացիներ եւ չորս հարիւր Յոյներ:

Երբ մարզպան Պ. Ատրիէն Փելթ (Հոլանտացի) եւ իր «Տասներու խորհուրդ»ը Տրիպոլիս հասան, գտան երկիր մը, որ զրկուած ըլլալով իտալական վերաշինութեան կարգուսարքէն, ոչ ներքին կազմակերպութիւն ունէր, ոչ բնիկ վարչակազմ (cadre), եւ ոչ ալ հոգեկան եւ աշխարհագրական միութիւն: Արդէն միաձոյլ երկիր մը չէ Լիբիան, այլ կը բաղկանայ տարբեր դիմագիծով երեք անջատ երկիրներէ :

Մարզպանը փորձեց այս անջատ զանգուածէն քիչ - շատ ներկայանալի ամբողջութիւն մը կազմել: Իւրաքանչիւր շրջանէ հրաւիրեցին եօթը կրօնական կամ աշխարհական երեւելիներ: «Քսանըմէկերու յանձնախումբ» կոչեցին զայն: Տեսակ մը ընտրական յանձնաժողով, որ Միաց. Ազգերու պատուիրակերուն գործակցութեամբ պիտի նշանակէր սահմանադիր ժողով մը, Լիբիոյ կանոնագրութիւնը պատրաստելու համար :

Այս յանձնաժողովը նախ մշակեց իր աշխատանքի ներքին կանոնագիրը, որուն համաձայն բոլոր որոշումները պիտի տրուէին երկու երրորդի մեծամասնութեամբ: Իսկ որոշում մը ի զօրու ըլլալու համար անհրաժեշտ էր 15 քուէ :

Առաջին ակնարկով թէեւ տրամաբանական, բայց իրականին մէջ կատարելապէս հակաժողովրդական կարգադրութիւն մըն էր այս: Տրիպոլիս կը հաշուէ 780 հազար բնակիչ, Կիւրենայիք 300 հազար, Ֆիզան 41 հազար: Ֆիզանցիները, որոնք ընդհ. բնակչութեան 5 առ հարիւրը կը ներկայացնեն, իրենց եօթը քուէներով կրնային ձախողեցնել որեւէ որոշում որ հաճելի չէր իրենց : Իսկ Կիւրենայիք եւ Ֆիզան միացած՝ կրնային իրենց կամքը պարտադրել երկրի մեծամասնութեան :

« Քսանըմէկերը» նշանակովի ընտրեցին սահմանադիր ժողովը՝ հաւասար ներկայացուցչութեան հիման վրայ: Այս ալ անարդարութիւն մըն էր: Ի՞նչպէս յաջողեցաւ դաւը: Առանց մանրամասնութեանց մէջ մտնելու, ըսենք որ հոս եւս քաղաքական խաղեր իրենց տխուր դերը կատարեցին: Անգլիա կ'աշխատէր ամէն գնով գահ բարձրացնել Էմիր Իտրիսը: Կիւրենայիք եւ Ֆիզան ապահով էին. կը մնար քանի մը քուէ կորզել Տրիպոլսէն, կանոնագրով նախատեսուած մեծամասնութիւնը ունենալու համար: Լոնտոն Տրիպոլսոյ ներկայացուցչութեան մէջ մտցուց իր գործակալ «մուֆթի»ն եւ անոր երեք համախոհները :

Առաջին բողոքը բարձրացուց մարզպան Ա. Փելթ: ՄԱԿի ներկայացուցած տեղեկագրին մէջ կ'ըսէր թէ «քսանըմէկերը վստահութեան զեղծում գործած են, եւ յանդգնած են տալ բոլորովին հակաժողովրդական որոշումներ :

Բայց, բանը բանէն անցած էր... :

Սահմանադիր ժողովը, եւրոպացի մասնագէտներու օժանդակութեամբ, պատրաստեց սահմանադրութիւնը եւ որոշեց վարչաձեւը — Լիբիա թագաւորութիւն պիտի ըլլայ, եւ թագը պիտի յանձնուի Կիւրենայիքի էմիր Մոհամմէտ Իտրիս էլ Մահտի էս Սէնուսիի, Իտրիս Ա. անունով : Թագաւորանիստ քաղաքը պիտի ըլլայ Պենկազին, եւ ոչ թէ վարչական մայրաքաղաք Տրիպոլիսը, ուր երկու ռումբ ստացած էր նորընծայ թագաւորը, երբ կ'ուզէր մուտք գործել հանդիսաւորապէս :

Էմիրը երիտասարդ տարիքէն միացած էր Անգլիոյ՝ ընդդէմ Իտալիոյ, որ յանդգնած էր տեղաւորուիլ Սուէզի ջրանցքին մօտիկ, բրիտանական կայսրութեան ճամբուն վրայ :

Անհերքելի յանցանք մը կը համարուէր այս պարագան :

Բ. Ա. Բ.

Ոճիր է անտարբերութիւնը

ԽՄԲ.— Անցեալ շաբթու սրտաճմլիկ տեղեկութիւններ հաղորդած էինք Պէյրութի ողողումներու մասին, որոնց հետեւանքով անգամ մը եւս թշուառութեան կը մատնուին ողորմելի հիւղակներու մէջ ապաստանած տարագիրները :

Այս առթիւ խմբագրական մը՝ «Ազդակ»էն, որ կը պարզէ աղէտին ծանրութիւնը .—

Առանց խոր յուզումի կարելի չէր կարդալ այն նկարագրականը, զոր մեր թղթակիցը տուած էր Դեկտեմբեր 20ի թիւին մէջ: Անդր - Նահրի եղերական կացութեան մասին: Իսկ անոնք որ առիթը ունեցան անձամբ ականատես ըլլալու հայկական թաղամասերու մէջ պարզուած սրտակեղեք տեսարաններուն, երբեք պիտի չմոռնան զանոնք :

Հարիւրաւոր տուներ անձրեւի հեղեղային ջուրերով ողողուած, փողոցները վերածուած կատարեալ լիճերու. երթեւեկը անկարելի դարձած. բազմաթիւ ընտանիքներ, մեծով ու պզտիկով, անպատսպար վիճակի մէջ: Դժուար է բառերով տալ հարազատ պատկերը այն ծով թշուառութեան, զոր խստաշունչ ձմեռը կը պատճառէ կամուրջէն անդին գտնուող մեր հայրենակիցներուն :

Այս աղէտը նոր չէ: Ամէն տարի, երբ անձրեւները քիչ մը յորդառատ ըլլան, նոյն վիճակը կը կրկնուի: Սակայն, այս տարուան բացառիկ ձմեռն ու անձրեւները կրկնապատկեցին նախորդ տարիներու թշուառութիւնը :

Ամէնէն ողբալին դպրոցականներու վիճակն է: Անոնք մեծ մասով դէշ հագուած, բոկոտն կամ ծակ կօշիկներով, ստիպուած են ցեխին եւ ջրակոյտերուն մէջէն դպրոց յաճախել, մինչեւ ծունկերը թաղուած :

Ի՞նչ պիտի ըլլայ հակազդեցութիւնը քաղաքի մեր ունեւոր եւ բարեկեցիկ ազգակիցներուն այս աղէտալի կացութեան առջեւ: Պիտի բաւականանա՞նք ափսոսանքի քանի մը բացականչութիւններով, թէ պիտի անսանք մեր խղճի ձայնին կատարելու համար մարդկային ու ազգային տարրական պարտականութիւն մը, որ նման պարագաներու տակ կը ծանրանայ իւրաքանչիւր գիտակից ու սրտցաւ Հայու ուսերուն :

Մինչեւ որ պաշտօնական ուժեղ դիմումները պատկան իշխանութեանց մօտ արդիւնք մը տան, մինչեւ որ քաղաքապետութիւնն ու կառավարութիւնը շարժին ողողումներուն առաջքը առնելու համար, անձրեւն ու ցուրտը իրենց աւերը պիտի գործեն բնականաբար :

Կենսական եւ անյետաձգելի կարեւորութեամբ գործ մը կայ ներկայիս գլուխ բերելիք — եղբայրական օգնութեան ձեռք երկարել մեր դժբախտ հայրենակիցներուն, որոնք գիշերը քուն չունին եւ ցերեկը հանգիստ, որոնք բնակարանային պատսպարաններէ զրկուած ըլլալով, զուրկ են նաեւ հանդերձեղէնի անհրաժեշտ պաշարէն :

Անկէ աւելի դառն առիթ մը չի կրնար ըլլալ՝ մեր ունեւոր դասակարգին բարեսիրական զգացումները շարժելու :

Հազարաւոր հայ մանուկներու ստուար մեծամասնութիւնը, հայկական ողողուած թաղամասերուն մէջ, դատապարտուած է ցրտառութեան հետեւանքով ծանր հիւանդութեանց եւ համաճարակներու զոհը դառնալ, եթէ օժանդակութեան անմիջական միջոցներ ձեռք չառնուին :

Ցորդահոս գետերու վերածուած ճամբաներու մէջէն մեր մանուկները կը քալեն առանց վերարկուի, բարակ հագուստներով, հնամաշ ծակ կօշիկներով: Շատ շատեր տունը տաք թէյ մը անգամ խմելու հնարաւորութիւնը չունին :

Սնունդի պակաս, բրդեղէնի չգոյութիւն, անբնակելի բնակարաններ... Եւ դեռ սկիզբն ենք երկանց: Ձմեռը նոր սկսաւ. երկու - երեք ամիս տակաւին անձրեւներն ու ցուրտը պիտի թափեն իրենց կատաղութիւնը եւ աւերներ պիտի գործեն աշխատաւոր հայ զանգուածներու դասակարգին մէջ:

Այս բոլորին վրայ եթէ աւելցնենք նաեւ ընդհանուր գործազրկութիւնը, այն ատեն եղերական պատկերը կատարեալ կ'ըլլայ :

Պիտի թողո՞ւնք որ թշուառութիւնը անսանձ թագաւորէ Անդր - Նահրի թաղամասերէն ներս : Պիտի հանդուրժե՞նք որ մեր հարազատները մինակ եւ անօգնական հիւծին, լքուած՝ իրենց աւելի բախտաւոր արիւնակիցներէն: Ի՞նչ խղճով եւ ի՞նչ արժանապատուութեամբ պիտի մտնենք մեր վերարկուներուն ներքեւ ու պիտի բազմինք մեր կրակարաններուն շուրջ, երբ անդին, քանի մը քայլ հեռուն, հազարաւորներ կը տառապին ամենախուլ պայմաններու տակ :

Ժամանակն է որ Հայուն առաքինի եւ գթառատ հոգին շարժի եւ ամէն մէկը կատարէ իր եղբայրական պարտականութիւնը: Դանդաղելու, տատամսելու, սպասելու ժամանակ չկայ: Զոյգ մը տոկուն կօշիկ, տաք հագուստ մը, բուրդէ բաճկոնակ մը, վերմակ մը կրնան երկնային բարիք դառնալ եւ կեանք մը փրկել :

Մեր այս կոչը վստահ ենք որ պիտի արձագանգէ բազմաթիւ ազնիւ սրտերու մէջ: Կարելի չէ անձնական բարօրութիւններ վայլել՝ արցունքի, վշտի, տառապանքի հեզհեզ աճող ողբերգութեան մը դէմ կեցած :

Օգնութեան գործը պէտք է կազմակերպուի անմիջապէս եւ աղէտահար մեր քոյրերը, մանուկները, ծերերը պէտք է զգան, որ հայ ժողովուրդը մէկ սիրտ ու մէկ հոգի է միշտ, կ'ապրի իբրեւ գիտակից հաւաքականութիւն, հաղորդակից ընդհանուրի կարիքներուն:

Զսպասենք որ ողորմութիւններ ըլլան եւ փրկանքներ նետուին մեր առջեւ գուրսէն: Ով ինչ կրնայ՝ պէտք է զոհաբերէ, առանց վայրկեան կորսնցնելու: Անձնական նախաձեռնութեամբ թէ կազմակերպութիւններու խողովակով: Քիչով թէ շատով: Ամէն մէկը իր կարողութեան սահմաններուն մէջ :

Բազմահազար Հայեր, մեր գաղութի ծոցէն, անտանելի աղէտի մատնուած են: Աղէտը մեծնալու վրայ է: Սահմանափակենք որքան որ կրնանք : Եւ շատ բան ի վիճակի ենք ընելու, եթէ քիչ մը աւելի մօտէն հետաքրքրուինք եւ զոհողութիւններու առջեւ կանգ չառնենք, ինչպէս չենք առած անկէ առաջ, բազմաթիւ առիթներով :

(Խմբագրական ԱԶԴԱԿի)

ԱԹԷՆՔԻ ՆԱՀԱՏԱԿ ընկերներու (Մ. Փափազեան, կինը՝ Արշալոյս, որդին՝ Սերգօ եւ բանաստեղծ Մանուկ Մանուկեան) յիշատակը յարգելու համար այցելութիւն մը կատարուած գերեզմանատուն, մասնակցութեամբ Երիտ. Միութեան, Կ. Խաչի եւ Համազգայինի ներկայացուցիչներուն եւ բազմաթիւ համակիրներու: Դամբանին քով կեցած են նահատակներու սգակիր պարագաները եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի սկաուտներն ու գայլիկները: Եռագոյնով ծածկուած ծաղկեպսակ մը դրուած է Արժանթին գաղթած ընկերներու կողմէ: Խօսած է ընկեր Գարգէն Նաճարեան, նկարագրելով եօթ տարի առաջ հայանուն չարագործներու կողմէ գործուած ոճիրը, որուն նպատակն է մահացնել

Թուրքիա եւ Միջին Արեւելք

Թուրքիոյ արտաքին նախարարը, Ֆուատ Քէօփրիւլիւ,որ վերջերս Փարիզ կը գտնուէր,մանրամասնօրէն պարզեց իր երկրին արտաքին քաղաքականութիւնը, Ազգ. ժողովին առջեւ (19 Դեկտեմբեր) :

Նախարարը նախ բացատրեց թէ ՄԱԿի ժողովին մէջ Ֆրանսա, Ամերիկա եւ Անգլիա առաջարկներ բերին զէնքերու հակակշռին եւ սահմանափակման մասին, Թուրքիա եւս ուժ տուաւ այս առաջարկներուն։ Յետոյ անդրադառնալով Ատլանտեանի ուխտին եւ յարակից խնդիրներուն, յայտարարեց.

— Նախ լսին որ համահաւասար իրաւունքներով չենք մտներ Ատլանտեանի Ուխտին մէջ : Դէպքերը եկան հաստատել թէ անհիմն են այս տարաձայնութիւններն եւ մտավախութիւնները : Կը մնայ միայն մէկ բան, այն է Թուրքիոյ վիճակուած զինուորական մասնակցութիւնը Ատլանտեանի Ուխտին։ Այս խնդիրն է որ առկախ կը մնայ տակաւին, բայց մեր դիրքը ամբողջովին կը պատշաճի Ատլանտեանի կազմակերպութեան հասարակաց շահերուն։ Մինչ այդ, Ուաշինկթընի մէջ սկսած են զինուորական նախապատրաստական խորհրդակցութիւնները, եւ այս նպատակով Ամերիկա գացած է ծովակալ Ազիզ Ուլուսան։ Եթէ օրինական ձեւակերպութիւնները լրանան, փետրուարէն սկսեալ գործնապէս պիտի մասնակցինք Ատլանտեանի ժողովին, որ Լիզպոնի մէջ պիտի գումարուի։ Պէտք կը զգամ յիշեցնել թէ ամէն խնդրի առթիւ որեւէ որոշում պիտի չտրուի մեր մասին, առանց մեր հաւանութեան։ Գալով Միջին Արեւելքի հրամանատարութեան, աւելի քան անհրաժեշտ է ծրագիրներ մշակել, որովհետեւ Միջին Արեւելքը դժբախտաբար բաց է յարձակումի մը առջեւ, այդ երկիրները պէտք է ունենան կազմակերպուած բանակ։ Միջին Արեւելքի բոլոր երկիրները եւ շահակից պետութիւնները մասնակցութեան բաժին ունին այդ խնդրին մէջ։ Դժբախտաբար եգիպտական կառավարութիւնը վերապահ մնաց եւ չմօտեցաւ բանակցութեանց մասնակցելու առաջարկին։ Մենք իրեն մօտեցանք կատարեալ բարեացակամութեամբ, սակայն փոխարէն անախորժ ցոյցեր տեղի ունեցան մեզի դէմ, եւ այդ ցոյցերը ջլագրգռութիւն յառաջ բերին Թուրք հանրային կարծիքին մէջ։ Կը սպասէինք որ եգիպտական կառավարութիւնը նախանձախնդրութիւն ցոյց տար մեզի դէմ կատարուած ցոյցերուն առթիւ։ Միջին Արեւելքի ապահովութիւնը մեր հայրենիքին սահմանին ապահովութիւնն է պարզապէս, եւ փոխադարձաբար մեր ալ ապահովութիւնը մեծապէս կը նպաստէ Միջին Արեւելքի խաղաղութեան։ Ահա թէ ինչու մեր շահերը հասարակաց են :

Ինչ կը վերաբերի արտաքին խնդիրներուն, կը ջանանք չարունակել մեր բարեկամական յարաբերութիւնները Սուրիոյ հետ, եւ կը փափաքինք որ մօտերս վերջ գտնէ անգլեւսպարսիկ վէճը :

Ֆուատ Քէօփրիւլիւ շատ չծանրացաւ Թուրք-Ռուսիոյ յարաբերութիւններուն վրայ, եւ բաւականացաւ ըսելով թէ Ռուսիոյ բացած ջիղերու պատերազմը Թուրքիոյ դէմ՝ ուրիշ բան չէ ըրած բայց եթէ զօրացնել Թուրք ազգին ջիղերու աւանդական ուժը։ Քէօփրիւլիւ յիշեցուց նաեւ Պուլկարիոյ ընթացքը, որու հետեւանքով հարկ եղաւ փակել սահմանը : — «Յունաստանի հետ աւելի լաւ պիտի գործակցինք Ատլանտեանի կազմակերպութեան մէջ եւ մեր քուէն տուինք ի նպաստ Իտալիոյ, որպէս զի այդ երկիրն ալ մտնէ ՄԱԿի մէջ :

.. ..

Գաղութէ գաղութ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ թեմի հինգ շրջաններուն մէջ եբեսփոխանական լրացուցիչ ընտրութիւնները կատարուած են Դեկտ. 16ին եւ շահած է ժողովրդական ցանկը։ Վերջնական արդիւնքը հետեւեալն է.— Անդր - Նահրէն Թրատ, Նոր Սիս, Նոր Մարաշ, եւ Թիրօ - Սանճագ 2210ական ձայնով ընտրուած են Պ. Պ. Միսակ Ազիրեան, Ռուբէն Մավիսագալեան եւ Շահէն Տէրտէրեան։

Ս. Նշան թաղէն 474ական ձայնով ընտրուած են Պ. Պ. Յակոբ Տէր Մելքոնեան եւ Տօքթ. Հրանդ Զագլասեան :

Գարանթինա թաղէն 517 ձայնով ընտրուած է Պ. Վահէ Սէթեան :

Այնճարէն 309 ձայնով ընտրուած է Պ. Տաճատ Սրապեան :

ԸՆԿԵՐՆԵՐ ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ եւ ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹի համար, հոգեհանգիստ կատարուած է Լաթաքիոյ մէջ, Հմայեակ քահանայ Երէցեան յուզիչ շեշտերով ներկայացուցած է նախ Լեւոն Շանթը, իբրեւ կրթական մշակ, բանաստեղծ, մեծահռչակ թատերագիր, ազգային գործիչ, Պէյրութի Հայ Ճեմարանի հիմնադիրներէն մէկը : Ապա խօսած է ընկեր Ռուբէն Տէր Մինասեանի մասին, թուելով անոր մարտական թէ գրական արժանիքները, թէ ինչպէս իբրեւ Ֆետայի կռուած է Սասունի մէջ Գէորգ Չավուշի եւ ուրիշ հերոսներու կողքին։ Պատմականը ըրած է Սուլուխի կռիւին, 1915ի Անտոքի հերոսամարտին, որուն ղեկավարներն էին հանգուցեալը եւ կոմս : Ռուբէնի բազմահատոր յուշերը, յեղափոխական կեանքէ, կը մնան անխորտակելի կոթողներ Հայոց պատմութեան համար :

Նոյն օրը դպրոցին ընդարձակ սրահին մէջ տօնուած է «Դաշնակցութեան Օր»ը, նախագահութեամբ ընկեր Մելքոն Էպլիղաթեանի։ Այս առթիւ բովանդակալից ճառ մը խօսած է «Արեւելք»ի խմբագիրը, ընկեր Մինաս Թէօլէօլեան։

ՍԿԻՒՏԱՐԻ Ներսէսեան Երմոնեան վարժարանը հիմնուած 1872ին, Տնօրինուհին է Տիկին Նոյեմի Գրիգորեան։Վարժարանը ունի103աշակերտ։ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ Թաղ. խորհուրդը իբրեւ ուսուցչական թոշակ կը վճարէ տարեկան մօտ հազար ոսկի։ Ամսական ծախքն է 521 ոսկի :

Դաշնակցական գաղափարը, ինչպէս 1915ի Եղեռնի նպատակն էր բնաջնջել հայութիւնը : «Անոնք չհասան իրենց ծրագրին, որովհետեւ կարելի չէ գաղափարը մեռցել սուրով եւ գնդակով»։ Ուխտաւորները ապա այցելած են ընկ. Կարպիս Գափանճեանի գերեզմանը ուր գրուած էին նաեւ ծաղկեպսակներ : Խօսած է ընկեր Սարգիս Զաքարեան Յունաստանի եւ արտասահմանի ընկերներու կողմէ :

ՄԵՐ ԿԱՂԱՆԴԸ ...

1922, Հալէպ ...

Այդ տարին ալ նախորդ տարիներուն նման, որբանոցի հոգաբարձութիւնը յանձն առած էր Հալէպի զինուորներու զգեստաւորման պատասխանատուութիւնը մինչեւ Նոր Տարի։ Եւ հրամայուած էր դերձակատան մէջ աշխատող որբերուն, որ ամէն գնով հասցնեն ապսպրանքը, ճիշդ օրին։ Ատոր փոխարէն տեսչութիւնը խոստացած էր բացառաբար չամիչ, ընկոյզ եւ նարինջ բաժնել :

Ուրախ էինք բոլորս ալ, եւ, անհամբեր կը սպասէինք երանելի օրուան։ Այդ տարուան Կաղանդը կը զուգադիպէր կիրակի օրուան, եւ վերջապէս մեր Ատրեամանցի «մայրիկը» «Նենօն» տարուան մը դդումի կուտերը հաւաքեր եւ խորովեր էր :

Կիրակի առաւօտ օդը գեղեցիկ եւ պարզ էր : Պէտք էր եկեղեցի երթալ։ Համաչափ քայլերով կ'անցնինք Հ. Յ. Դ. «Նաւասարդ» ակումբին եւ Հովեան քովերէն Քառասուն Մանկանց եկեղեցին երթալու համար։ Օրուան պատարագիչը, Մեծի Տանն Կիլիկիոյ հոգելոյս Սահակ կաթողիկոս Խապայեանն էր։ Խոր լռութեամբ մտիկ ըրինք իր այնքան սրտառուչ քարոզը, ուղղուած մասնաւորաբար որբերուս :

Կէս օր է արդէն։ Կրկին համաչափ քայլերով կ'անցնինք Պապ էլ Ֆարաճի հրապարակէն հայկական քայլերգի մը բառերը մեր շրթներուն։ Ճաշի ժամն է։ Կը հնչէ զանգակը, բարձրաձայն եւ երկիւղածութեամբ կ'երգենք մեր տէրունական աղօթքը։ Ճաշը վերջացած է, անհամբեր կը սպասենք մեր չամիչին, ընկոյզներուն եւ նարինջին։

Ինչ մեծ յուսախաբութիւն։ Զամիչը որդնոտած էր, ընկոյզները մեծ մասամբ փուճ, բայց մէկ հատիկ նարինջը աղուոր էր եւ հոտաւէտ :

Ու այսօր, տարիներ վերջ, այս հիւրընկալ ափերուն վրայ, երբ ամէն մէկս մեր կարելին կը փորձենք, մեր փոքրիկները աւելի եւ աւելի ուրախացնելու, կրկին կը վերյիշեմ այդ տարուան մեր Կաղանդը, իր որդնոտած չամիչով, իր փուճ ընկոյզներով եւ ակամայ արցունքներ կը հոսին աչքերէս ...

Կարապետ Յովակիմեան

ԴԺԲԱԽՏ ՄԱՅՐ ՄԸ

Անիծեալ Պոլսոյ Քոլոմպի Կ. Խաչը դժբախտութիւնն ունեցաւ Նոյ. 17ին կորսնցնելու իր ազնիւ ընկերուհիներէն Տիկին Սառա Աբրահամեանը :

Մեր դժբախտ ընկերուհին 8 տարեկանին աքսորի մէջ կը կորսնցնէ իր ծնողքը եւ չորս քոյրերով գերմանական որբանոց կ'իյնան։ Հոն բաւական տարի մնալէ վերջ, երկու քոյրեր Պէյրութէն Փարիզ կուգան, Տիկին Սառան չափահաս Որբերէն Պ. Կարապետ Աբրահամեանի հետ կ'ամուսնանայ։ Շատ բարի եւ աշխատասէր զոյգեր էին եւ յաջողած էին գործ մը հաստատել։ Սեւ ճակատագիրը չձգեց որ ուրախանային։ Տիկինը մէկ տարիէ ի վեր անողոք հիւանդութեան մը մատնըւած էր։ Երկու անգամ ծանր գործողութեան ենթարկուեցաւ։ Ամուսինը ամէն ջանք թափեց բայց անօգուտ։ Կը թողու երկու զաւակներ, 15 տարեկան աղջիկը եւ 13 տարեկան մանչը։ Մինչեւ իր մահը զաւակները հայկ. ոգիով մեծցուց։ Բոլորէն ալ սիրուած էր իր քաղցր բնաւորութեամբ։ Սիրելի Սառա, վերջին վայրկեանիդ Տիկ. Սիրանուշը եւ զիս կանչեցիր, ձեռքերս ուժով մը բռնած ըսիր.— այս աշխարհը սուտ է եղեր... Մինչեւ վերջը ամէնէն մեծ հոգդ զաւակներդ էին։ Անհոգ եղիր, Սառա, զաւակներուդ պաշտպանը մենք ենք : ....

Սիրելի Սառա, առաջին քառասունքիդ առթիւ փունջ մը ծաղիկ ձեռքս՝ կուգամ խոնարհիլ թարմ հողակոյտիդ վրայ, շիթ մը արցունք թափելով։

Խաչուհի Ռօզ Էրգեան

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ Թիւ 1

ԱՐՄԵՆԻՍԱ

Ա.

Հալքին յուռթաբնակ կղզի մըն է։ Հոն ճանչցայ զինքը. Անասթաշի քազինօն կուգար իրիկուններ՝ չոգենաւէն դիմաւորելու իր ամուսինը, վասընզի իր ամուսինը պիտի ըլլար այն դէր, կարճահասակ, յիսուննոց մարդուկը զոր կ'առնէր միասին՝ պանդոկ վերադառնալու համար :

Մինակ գուրս կ'ելլէր ամէն առտու. երբեմն հետը կը բերէր վեց տարեկան փոքրիկ տղեկ մը որ զաւակն էր անշուշտ եւ որուն հետ մեծ մարդու մը պէս կը խօսակցէր մինչեւ վերջը :

Ոչ մէկու հետ յարաբերութիւն կամ տեսութիւն հաստատած էր։ Երիտասարդներ, ամէն ազգէ, միշտ հետաքրքիր երբ կին մը ճանչնալու վըրայ է խնդիրը, ի զուր իր շուրջը դեգերած կամ իր ակնարկը ակնկալած էին. երբեք չէր դարձած զանոնք դիտելու :

Քազինօն, ծովուն վրայ երկնցած տախտակէ դարատափին եզերքը, անկիւն մը ունէր, ուր ամէն իրիկուն կուգար առանձին նստելու. այդ անկիւնը իրն էր. գէթ այդպէս նկատուած էր քազինօյին յաճախորդներէն, որոնք՝ երբ բարեկիրթ մարդիկ՝ անծանօթ օտարուհին մեծարել կը սիրէին :

Քանիցս հանդիպեցայ իրեն ու անունը հարցուցի յայն ծանօթներուս :

— Ի արմէնիսա ինէ, Արմենուհին է, կը պատասխանէ ամէնքը. այս էր իր միակ անունը որով կղզին մէջ ճանչցուած էր հոն գալէն ի վեր :

Քազինօն սպասաւորներուն ըրած հարցուփորձս աւելի արդիւնաւոր չեղաւ, մինչդեռ օտարազգիներն ալ ինծի կը դիմէին, իբր ազգակից, իր վրայ տեղեկութիւն ուզելու համար :

Ամուսինը, որ շաբաթը երկու անգամ միայն կուգար, կնոջմէն աւելի մարդախոյս կ'երեւար. մէկուն հետ բարեւ մը փոխանակած չէր ամիս ու կէսէն ի վեր, յորմէհետէ կղզին Պէլվիւ պանդոկը եկած էին։ Երիտասարդները անոր նախանձոտ բնաւորութեանը կը վերագրէին այս տարօրինակ մենակեցութիւնը, ու կինը ամուսինին բռնութեան զոհը համարած էին :

Եւ իրաւ այս կնոջ դէմքին վրայ չեմ գիտեր ինչ տրտմութեան անբացատրելի երեւոյթ մը կար որ այս ենթադրութիւնը կը հաստատէր :

Վեհերոտ մէկը չէր թուեր. վայելուչ ձեւերն ու համարձակ քալուածքը այնքան կը վայլէին իր մատղաշ ու աղուոր հասակին։ Առանց քաշուելու, բարձր ձայնով, պանդոկներու մէջ կեանք վարող անձի մը վարժութեամբ, սպասաւորները կը կանչէր եւ ուզածը կ'ապսպրէր։

Առջի բերան կարծեր էի որ մինչեւ այն օր այս տիկնոջ հետեւող երիտասարդներէն աւելի բախտաւոր պիտի ըլլամ ես իրեն հետ ծանօթանալով։

— Ոհ դուն կարող ես, կ'ըսէին յոյն բարեկամներս՝ ազգութեանս վրայ նախանձելով. իր լեզուն կը հասկնաս ու հետը խօսելու դիւրութիւն ունիս :

Շատ հեղ զացի իր մօտը նստելու եւ ուշադրութիւնը հրաւիրելու չափ բարձրաձայն խօսելով՝ ներկայութիւնս զգացնելու։ Մաքուր հայերէն խօսեցայ նախ, բառերս ու բացատրութիւններս զատելով, խնամելով, յետոյ Ֆրանսերէն ու Թուրքերէն, հասկցնելու համար որ բոլորովին արհամարհելի անձ մը չէի :

Յետոյ հագուստիս սկսայ խնամք տանիլ. դերձակիս որ զիս միշտ խնայող ճանչցած էր, զարմացաւ հինգ ձեռք զգեստ մէկէն շինել տալուս. փողկապներու ահագին պաշար մը ամբարեցի ու վերջին նորաձեւութեան պահանջումներուն եւ ոչ մէկէն փախուստ տուի։ Շապիկներուս օձիքը, ձիւնաթոյր, նեղ ու բարձր, որ մինչեւ թուշս կը հասնէր եւ զիս չնչահեղձ ընել կը սպառնար, թաշկինակներս, նուրբ, մանուշակագոյն, շքեղ սկզբնատառերով զարդարուած կը բաւէին արդուզարդի արժէքը ճանչցող կին մը հրապուրելու :

ԳՐ. ՋՕՀՐԱՊ

(Շար.)

րեց վարչապետը ներկայ ըլլալ յունուար 22ին նիստին, բացատրութիւններ տալու համար իր «հակաեւրոպական ազնուական քաղաքականութեան մասին»: Տոքթ. Մոսատեղ խոստացած էր ներկայանալ յունուար 26ին, բայց ժողովը ջախջախիչ մեծամասնութեամբ որոշեց չորս օր աւելի կանուխ սկսիլ վիճաբանութիւնը :

╳ Վարչապետը ուրիշ հրաւէր մըն ալ Ամերիկացիներէն ստացաւ: Թեհրանի ամերիկեան դեսպանը մէկ շաբաթ ժամանակ տուաւ, որպէսզի որոշէ թէ Իրան կ'ուզէ՞ օգտուիլ ամերիկեան օգնութենէն, ինչպէս կ'ընեն ուրիշ երկիրներ: Վարչապետը կը մերժէ այդ օգնութիւնը, եթէ պայմաններ դրուին: Կ'ուզէ չէզոք մնալ պաղ պատերազմին մէջ :

╳ Իրանի կառավարութիւնը միջոցներ՝ ձեռք առաւ, կրճատելու համար ներածումները : Անհրաժեշտ նիւթերու ցանկ մը պատրաստուած է — երեսուն տեսակ — առանց արտօնութեան ներածելու համար:

Ֆրանսայի նորին ծոզերը

Ազգ. ժողովը երեքշաբթի օր ալ շարունակեց ելմտական օրինագծին վիճաբանութիւնը :

Ելեւմտական նախարարը, Ռընէ Մայէր նորէն խօսք առնելով, հարց տուաւ թէ ո՞ր երկիրն է, որ բացառիկ զոհողութիւններ չի պարտադրեր իր ժողովուրդին: Տագնապի լուծման 2 միջոցներ նկատի ունինք — ներզաղթի քաղաքականութիւն մը կամ երիտասարդ ընտանիքներու յատկացուած նպաստին ջնջումը, ինչ որ պիտի հարկադրէ կիներուն աշխատիլ: Իր հաշուով, Ֆրանսայի զինուորական ծախքերը կը կազմեն ազգ. եկամուտի միայն 32 առ հարիւր, նախորդ տարուան 31 առ հարիւրի փոխարէն: Նախկին նախարար Մանտէս Ֆրանս դիտել տուաւ թէ խաբուսիկ են այս թիւերը :

Ռընէ Մայէր պատասխանեց թէ աղքատացած եւ սպառնալիքի ենթարկուած պետութիւն մը աւելի մեծ ճիգ պէտք է թափէ: 1951ին արտադրութիւնը 10 առ հարիւր աւելի եղած է նախորդ տարուընէն, ժողովուրդը վճարած է 2640 միլիառ Ֆր., այս տարի պատճառ չկայ որ պակաս ըլլայ արտադրութիւնը, հետեւաբար կրնանք 140 միլիառի յաւելուածական տուրք մը գանձել :

╳ Կառավարութիւնը կը խորհի կարգ մը խնայողութիւններ կատարել, փոխադրական ծախքերու բացը գոցելու համար:

╳ Վարչապետը վստահութեան խնդիր պիտի յարուցանէ այսօր, հինգշաբթի, Ազգ. ժողովին մէջ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱԿի ընդհ. ժողովը երէկ վերսկսաւ իր նիստերը, որոնք ընդհատուած էին, տօնական արձակուրդի առթիւ:

ՄԱՐՈՔԻ մզկիթներուն մէջ ազգայնական քարոզութիւններ կատարուած ըլլալով, շարք մը ձերբակալութիւններ կատարուեցան :

ՏԱՐԵԳԼՈՒԽԻ առթիւ բարեմաղթութիւններ կատարեցին աշխարհի վարիչները: Ֆրանսայի հանրապետութեան նախագահը թելադրեց խնդիրները լուծել մէկ մէկ: Սթալին մասնաւոր գիր ուղղեց Ճափոնի ժողովուրդին, յաջողութիւն մաղթելով իր անկախութեան պայքարին :

ՉԸՐՉԻԼ իր հետեւորդներով Ամերիկա մեկնեցաւ Դեկտ. 31ին: Վերջին պահուն երկու անախորժ դէպքեր պատահեցան, առանց ազդելու ծերունի վարչապետին վրայ, որ կ'աշխատէր իր մասնաւոր դրասենեակին մէջ: Նախ, խումբ մը նաւաստիներ ստիպողաբար պահանջեցին նաւային ընկերութենէն՝ ճշդել իրենց աշխատանքի եւ արձակուրդի պայմանները: Յետոյ, վարչապետութեան ստորհանդակներէն մէկը յանկարծամահ եղաւ, երբ նաւամատոյց կ'երթար, երկու դիւանագիտական պայուսակներ յանձնելու համար: Գաղտնի ոստիկաններ անմիջապէս տիրանալով պայուսակներուն, տարին Չըրչիլի յանձնեցին անվնաս :

ՋՈՒՐԻՆ խորանարդ մեթրը 24 Ֆր.ի բարձրացած է յունուար 1էն սկսեալ, (նախապէս 18 Ֆր):

AIR FRANCEի գործադուլը վերջացաւ երեքշաբթի օր: Երթեւեկը ամբողջովին վերահաստատուած պիտի ըլլայ այսօր, հինգշաբթի, բոլոր գիծերուն վրայ :

ՔՈՐԷԱՅԻ զինադադարի մասին հակասական լուրեր կը հրչին նորէն: Հեռագիր մը կ'ըսէ թէ Հիւս. Քորէացիները խոստացած են լուսաբանութիւններ հաղորդել բոլոր դաշնակից գերիներու մասին: Միւս կողմէ անբաւական կը գտնեն Դաշնակիցներուն զիջումները: Ուրիշ զրոյցի մը համաձայն, կարմիրները կը պահանջեն վերադարձնել մէկ միլիոն փախստականներ, իբրեւ պայման վերջնական զինադադարի :

ԵՐԿՈՒ ՄԱՀԱՊԱՐՏՆԵՐ, Մէջուան եւ Քուրթէն, յաջողեցան փախչիլ Ամէէնի բանտէն, առասպելական յանդգնութեամբ մը: Երկուքը միասին թուղթ կը խաղային իրենց բանտապահին հետ, երբ առաջինը յանկարծ աթոռանակ մը հանելով գրպանէն, բանալիները պահանջեց: Յաջորդաբար երեք պահակներ եւս զինաթափ ընելէ վերջ, երկու մահապարտները իրենց հագուստները փոխեցին բանտին մէջ, երկու հեծելանիւներ ալ գրաւեցին եւ թռան անծանօթ ուղղութեամբ: Երկուքն ալ ձերբակալուեցան 36 ժամ վերջը, ամայի կայարանի մը մէջ, առանց որեւէ դիմադրութեան: Փախուստի գիշերը ագարակի մը մէջ պառկած էին, բայց հողագործը առտուն լուր տուած էր ոստիկանութեան: Երկուքն ալ անօթի էին :

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ
Փարիզի եւ շրջանի ութ մասնաճիւղերով կը տօնէ

Մանուկներու Օրը

Հինգշաբթի, Յունուար 3ին ժամը 3—6, Սօսիէթէ Սավանթի մեծ սրահին մէջ :

Մանկական ֆիլմ, տրամախօսութիւն, երգ, պար: ԿԱՂԱՆԴ ՊԱՊԱՆ կը բաժնէ նուէրներ եւ նախընթրիք :
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Ֆ. Կ. Խաչի տարեկան Մեծ պարահանդէսը

(ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾՆՈՒՆԴԻ ՕՐԸ)

6 Յունուար, Սէրգլը Միլիթէրի մէջ, ժամը 4էն կէս գիշեր:

Ճոխ եւ այլազան յայտագիր : Գեղարուեստական բաժնին մէջ հայկական տարազով խմբապար եւ մենապար: Հայկական խմբերգ: Orchestre Rico's Créole Band (1er prix de disque) :

Սեղանները այժմէն ապահովել հեռաձայնելով Tru. 27-35:

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ» ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը 4 Յունուար, Ուրբաթ երեկոյ, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին:

Դասախօս՝ Գ. Մ. Թորոսեան, նիւթը՝ Մարքսի վարդապետութիւնը, ազգութիւն եւ հայրենիք (երկրորդ եւ վերջին մաս) :

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է:

Նոր Սերունդի պարահանդէսը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Շրջ. վարչութեան:

Այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս Ալհամպրայի շքեղ սրահներուն մէջ :

Գեղարուեստական բաժին՝ բոլորովին նոր յայտագրով, պատրաստուած՝ երիտասարդութեան կողմէ :

Յովսէփ Կոստանեանց, Օր. Մարգարիտ Բարայեան եւ Գեւորգ Կոստանեանց սրտի խորունկ կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց սիրեցեալ հօր, զարմիկին, ազգականին՝

ԳԵՂԱՄ ԿՈՍՏԱՆԵԱՆՑԻ

(ճարտարագէտ եւ ազգ. գործիչ)

յանկարծական մահը, որ տեղի ունեցաւ Յունուար 1ի առաւօտեան ժամը 5ին, սրտի տագնապի մը հետեւանքով: Յուղարկաւորութեան արարողութիւնը պիտի կատարուի այսօր, հինգշաբթի, ճիշդ կէսօրին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Փէռ Լաշէզի դիակիզարանը :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Նոր Սերունդի երիտասարդ անդամներէն Ս. Յ. Կաղանդի առթիւ հազար Ֆր. կը նուիրէ Ֆր. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին: Ստանալ Յառաջէն:

+ Այրի Տիկիններ Զարուհի Թորամանեան եւ Արշալոյս Ազապեկեան իրենց ամուսիններուն յիշատակին կը նուիրեն, հազար Ֆր. Այնճարի Յառաջ վարժարանին, հազար Ֆր. Ֆ. Կապ. Խաչին եւ հազար Ֆր. Աղքատախնամին: Ստանալ «Յառաջ»էն :

╳ Տէր եւ Տիկ. Գրիգոր Գազանճեան Մէյտոնէն Կաղանդի առթիւ հազար Ֆր. կը նուիրեն Այնճարի «Յառաջ» վարժարանին :

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ Եւրոպայի Կեդր. յանձնաժողովը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Արտաւազդ Անտոնեանէ 5000 (հինգ հազար) Ֆրանք, իր հօր՝ ողբացեալ ԱՐԱՄ ԱՆՏՈՆԵԱՆԻ մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի, կէսը ի նպաստ Փարիզի հայ աղքատներուն եւ կէսը ի նպաստ Պէյրութի գաղթակայանի ողողեալներուն անմիջական կարիքներուն :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris(13)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Քաղաքի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ժողովը 9 Յունուար, չորեքշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին «Ահարոնեան» ակումբին մէջ: Կը խնդրուի բոլոր անդամուհիներէն՝ ներկայ ըլլալ : Կարեւոր օրակարգ :

ԱՆԻԷՌ ԳՈՒԱ ՔՈԼՈՄԳ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ, ծանօթ սրճարանը: Կարեւոր օրակարգ: Բացակաները նկատի կ'առնուին :

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անտոք» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ :

ՇԱՎԻԼԻ Կապ. Խաչի մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը՝ Փետր. 24ին, քաղաքապետարանի սրահին մէջ: Կը խնդրուի նկատի ունենալ :

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐՈՒ
(ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻ)

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 5.— Ճրագալոյց Ս. Ծննդեան շաբաթ, երեկոյեան սկիզբ. ժամերգութեան ժամը 15.30ին, Պատարագ ժամը 17ին:

ՅՈՒՆՎ. 6.— Տօն Ս. Ծննդեան կիրակի սկզբ. ժամերգութեան ժամը 8ին, քառաձայն պատարագ ժամը 10ին. Ս. պատարագէն յետոյ Ջրօրհնէք :

ՅՈՒՆՎ. 7.— Բ. օր Ս. Ծննդեան : Յիշատակ մեռելոց: Երկուշաբթի պատարագ ժամը 10ին :

ՆՇԱՆԵԱՆ ԱՄՈՒԼԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐԸ

Դերասան Տրդատ Նշանեան եւ իր կինը՝ դերասանուհի Ս. Նշանեան որոնք Պոլսէն Փարիզ վերադարձած են, պիտի վերսկսին իրենց ներկայացումները :

Ա. անգամ ըլլալով Փարիզի մէջ մօտ ատենէն Սալլ Պլէյէլի մէջ կը ներկայացնեն Յ. Ամիրենցի ՄԵԾՆ ՏՐԴԱՏ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՈՑ եւ Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ :

Պատմական, ազգային մեծ ողբերգութիւն 7 արար: (Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն):

Տրդատ Նշանեանի հասցէն նոյնն է.— 29 rue Pixérécourt, Paris (20). Tél. Men. 67-71:

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ԱՌԻԹԷՆ

Հետեւեալ վեց գիրքերը, որոնց նուազագոյն արժէքն է (հատով) 2000 Ֆրանք: Մինչեւ 15 յունուար, որպէս Կաղանդչէք կը վաճառենք 1000 Ֆրանքի :

1.— Ալ. Տաղի քառամեայ հերոսամարտը, Գափիկեանի 600 Ֆրանք, 2.— Ֆլավի, Մըսըրեան՝ 400 Ֆրանք, 3.— Աշխարհագրութիւն Ա. Միսաքեան 300 Ֆրանք, 4.— Տանջուածները, Կ. Միխիթար 300 Ֆրանք, 5.— Ազգ. Խնդիրներ, Մ. Զէրազ 200, 6.— Մանուկներու համար վէպեր՝ Մ. Նուպարեան 200 Ֆրանք: Ընտրովի գնողները պիտի վճարեն նշանակուած գիներով:

Դիմել Գրատուն «Յառաջ», G. Tzerikiantz, 13 Rue des Dominicains, Marseille:

ԾԱԽՈՒ ԱԳԱՐԱԿ

Ծախու է, դաշտահանդէսի առիթով հանրածանօթ՝ Եօթնեղբայրեանի ագարակը, տուն մը 20 սենեակներով, 3 հէքթար հող, զանազան պտղատու ծառեր: Մանրամասնութեան եւ պայմաններու մասին դիմել կամ գրել Տիկին ՍԱԹԵՆԻԿ ԵՕԹՆԵՂԲԱՅՐԵԱՆԻ, Campagne Caillol . Travers Chevalier. St. Loup:

ԱՆՈՒՇ ԿԵ'Ր, ԱՆՈՒՇ ԽՕՍԷ

Հարսնիք, կնունք, հաւաքոյթներ, խնջոյք ունի՞ք, ձեր սեղաններէն անպակաս պէտք է ըլլան

ՊԱՔԼԱՎԱՆ, ՔԱՏԱՅԻՖԸ, ՊՈՒՌՄԱՆ,
ՊԷՕՐԷՔԸ ԵՒ ՍԻՄԻԹԸ ԱՆԱՐԱՏ ԿԱՐԱԳՈՎ

Իսկ եթէ կ'ուզէք ձեր տան մէջ պատրաստել, պաքլավայի թերթ կամ հում քատայիֆ, կրնաք գտնել միշտ՝

ԶԷՅԹՈՒՆՑԻ ԾԱՂԱՐԱՐԻՆ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆԻ ՔՈՎ

որ իր հայրենիքին ժայռին պէս ամուր կեցած է

AU DUC DE TREVISE
(Բակին խորը)

32, Rue de Trévise Tél. TAI. 65-44

Հայթայթելու համար նոյնիսկ Լէհմաճուն եւ թայինով փիտէ (ապսպրանքի վրայ):

Գաւառներէ եղած ապսպրանքներ փութով կը ղրկուին: Մասնաւոր զեղչ Ազգային հաւաքոյթներու եւ խանութներու համար:

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Vendredi 4 Janvier 1952 Ուրբաթ 4 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

28րդ ՏԱՐԻ — 28e Année No. 6652-Նոր շրջանի թիւ 2063

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՈՒՐԻՇ ՀՈԳԵՐ

Անհրաժեշտ չէ միշտ պատերազմ նախատեսել, ըմբռնելու համար մեր անմիջական պարտականութիւնները:

Պակա՞ս հոգեր ունինք խաղաղութեան ատեն: Եւ այդ հոգերը աւելի ծանր չէ՞ն կշռեր, քանի կ'երկարաձգուին պանդխտութեան տարիները:

Երեւանը շատոնց քաշած է իր ձայնը: Ոչ մէկ մօտաւոր հեռանկար՝ ներգաղթի մասին: Ոչ իսկ տարրական յարաբերութիւն:

Ուրեմն, աւելի քան երբեք ժամանակն է լարելու մեր բոլոր ուժերը, յանուն տարագիր բազմութեանց ինքնապաշտպանութեան եւ բարօրութեան:

Ներկայ պայմաններուն մէջ, կարելի չէ համբանք փրկել օրն ի բուն «Հէյ ջան, Երեւան» երգելով կամ տեղի-անտեղի փառաբանելով Հայ. Եկեղեցին:

Մենք ուրախ պիտի ըլլայինք, եթէ այդ երգողներն ու փառաբանողները յաջողէին գոնէ իրենց զաւակները փրկել, ուրիշներուն օրօր կարդալէ առաջ:

Կը գտնուինք անողոք իրականութեան մը առջեւ, — վերը երկինք, վարը ծով, ուր ստիպուած ենք լողալ մեր սեփական ուժերով:

Անշուշտ հոգեպէս կը մխիթարուինք, միշտ յիշելով թէ ունինք հայրենիք, եկեղեցի եւ ուրիշ ազդակներ, իբրեւ ապաւէն:

Բայց, գիտենք նաեւ որ այդ ազդակները ի վիճակի չեն լիովին կատարելու իրենց դերը, մեր այսօրուան կացութեան մէջ:

Անոնք աւելի շատ բարոյական օժանդակներ, խորհրդանշաններ են տարագիր բազմութեանց համար, որոնք շօշափելի ուժեր, նեցուկներ կը փնտռեն:

Երեւանը շատ հեռու է, դժբախտաբար: Եւ անմատչելի:

Իսկ Եկեղեցին տրամադրելի է ամէն տեղ: Բայց, հաւատացեալներուն հազիւ հարիւրին տասը կը յիշէ անոր ճամբան: Այն ալ հանդիսաւոր օրերու մէջ:

Ուրեմն, ազատարար գօտիներ պիտի փնտռենք ամէն ուղղութեամբ, դիմանալու համար միջավայրին փորձութեանց: Միեւնոյն ատեն բազմապատկելով, արդիւնցնելով եղածները:

Ինչ որ ունինք իբրեւ չարխափան կամ չանթարգել՝ այլասերման եւ կազմալուծման դէմ, հետզհետէ պիտի կորսնցնէ իր ուժը, եթէ ժամանակին հետ չքալենք:

Երեսուն տարի անցած է արդէն: Ահագին անջրպետ մը բացուած է երէկուան եւ այսօրուան միջեւ: Բազմաթիւ օղակներ փրթած են, ուրիշներ ժանգոտած:

Ամբողջ դիրքեր պարպուած են, ուրիշներ քաշքշուքի վերածուած:

Համրանքով կ'երեւան սեւ մազերը, ճերմակներու բազմութեան մը մէջ: Նոյն իսկ երիտասարդական ձեռնարկներու մէջ:

Ուրիշ ոեւէ ժողովուրդի մէջ, միայն այս պարագան բաւական էր, քնացողները արթնցնելու համար:

Եթէ հայկական գիւղի մը մէջ գտնուէինք, շատոնց հնչած կ'ըլլար ժամուն կոչնակը, իբրեւ արթնութեան կոչ կամ ահազանգ:

Այս լպրծուն պողոտաներուն վրայ, միայն գրիչն ու ճառն են որ պիտի կատարեն այդ պարտականութիւնը:

Արդ, անոնք որ թերթ կը կարդան կամ ճառ կը լսեն, գոնէ անոնք պիտի ըմբռնե՞ն, վերջապէս, թէ արդէն կը գտնուինք ահաւոր զառիթափի մը վրայ:

Կա՛մ պիտի բարձրանանք, հպարտօրէն պարզելով ինքնապաշտպանութեան դրօշը, եւ կամ պիտի գլորինք, անձնատուր ըլլալով անփառունակ նահանջի մը:

Եթէ բոլորս ալ համոզուած ենք թէ ա՛յս է անողոք իրականութիւնը, արդէն գտած կ'ըլլանք ճամբան: Մնացեալը աշխատանքի բաժանում է, համաձայն իւրաքանչիւրին յարմարութեան կամ կարողութեան:

Շատ ենք խօսած գործնական միջոցներու մասին: Եւ դեռ պիտի խօսինք: Շ.

ՍԳԱՀԱՆԴԷՍ ԸՆԿԵՐՆԵՐ ՌՈՒԲԷՆԻ ԵՒ ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷԻՆ

Կիրակի, 13 Յունուար, ժամը 8.30ին, Salle de Géographie :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՏԱՐՕՆԻ «ՓԱՇԱՆ»

Կարելի չէ տպաւորութիւն մը, յուշ մը, յիշատակ մը չունենալ ընկեր Ռուբէնէն, եթէ նոյնիսկ մէկ անգամ միայն տեսած ես զայն:

Տարօն աշխարհի անձայն եւ անլեզու քարերն անգամ կրնան բան մը պատմել ձեզի Ռուբէնէն:

Մուշի դաշտին հազարբուրեան եւ բազմերանգ ծաղիկները, գիտեմ որ վազեցին իրարու քով, փսփսալու վերջերս լսած իրենց գոյժը, եւ հսկայ փունջ մը ձեւացնելով ամբողջ ելան Հայոց բարձրաւանդակէն, գալ ծածկելու համար անոր դագաղը եւ անոր ականջին շշնջալու իրենց բարբառով այն բոլորը որ միշտ խօսած էր իրենց «փաշայի» սրտին: Բոլորովիքէն ոչ ոք, իրմէ զատ, պիտի հասկնար անոնց լեզուն: Ոչ ոք պիտի լսէր իրենց բուրմունքը եւ անուշ օծանելիքին պատմութիւնները: Անոնց բերած ողջոյնը եւ «երկար բարովը» ասուր մը տեղաւորած իր հոգիին խորը, աւելի հանգիստ, աւելի անխռով պիտի սպասէր այս աշխարհէն ...

... Սասնցի հովիւ քանի մը շաբաթ առաջ, եկած էր խարբերդաստան, իր եղբօր կինը դիմաւորելու: Շրջապատողներն պէտքը. տպաւորութիւնը ու գոհ կը պատասխանէր բոլորին: Ծալակից սեննակ լեցած էին իր ներկայութիւնը եւ Մշեցի Ս. Ա. կը փութար իր մօտ, կարօտով ու յարգանքով քանի մը բառ փոխանակելու «Ռուբէն փաշայի» հետ:

Տարօրինակ էր իրենց խօսակցութիւնը որմէ ոչինչ կը հասկնայինք, թէեւ աչք եւ ականջ կտրած էինք: Մէկը կը հարցնէր, միւսը կը պատասխանէր: Պատասխանողը իր կարգին անուն մը, դէպք մը կը յիշէր, միւսին քով մոռցուած յիշատակ մը լոյսին կը կանչէր, կամ իր կարգին խորունկ հերոսի մը մահուան դրուագները կ'ոգեկոչէր:

Չէինք հասկնար ոչ թէ որովհետեւ բարբառին անծանօթ էինք. կը խօսէին մեզի պէս: Չէինք հասկնար, որովհետեւ ոչինչ կար ընդհանուր մեր եւ անոնց միջեւ: Անոնք Տարօն էին, մենք Փարիզ, անոնք Արածանին ու Ծովասարը, Սիփանն, Նեմրութը ու Բիւրակնը ունէին իրենց աչքերուն իբրեւ հորիզոն, մե՞նք ...:

Ռուբէնը կը խօսէր իրեն համար, կը յիշէր իրեն համար, կը պատմէր մի միայն իրեն համար: Եթէ Տարօնցի Ալէքսանը բան մը հասկցաւ այդ մրմունջներէն, հասկցաւ, որովհետեւ Տարօնցի էր, իսկ մենք ոչ իսկ բառ մը:

Մենք հասկցանք միայն թէ անհունօրէն երջանիկ էր Ռուբէն այդ պահուն եւ կամ... շատ եւ շատ տխուր իր աւերակ Տարօն Աշխարհին համար ...

ՍՕՍԻ

ԵՐԵՒԱՆԻ ԱՆԹԵԼԷՆ քաղելով, Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ արիւնալի կռիւ մը տեղի ունեցած է Հայերու եւ Ազէրիներու միջեւ, եւ մէկ մէկ հոգի վիրաւորուած են 2 կողմէն: Կ'ըսուի թէ բազմաթիւ մարդիկ ձերբակալուած են: Երեւանի անթելը գինովութեան կը վերագրէ այս դէպքը, բայց ուրիշներ քաղաքական շարժառիթներու կը վերագրեն, պնդելով թէ «բազմաթիւ կռիւներ ծագած են վերջերս»:

ՄԱԿը վերսկսելով իր նիստերը, քննեց հաւաքական ապահովութեան եւ տարագիրներու վերաբերեալ խնդիրներ: Ընկերային յանձնաժողովը լսեց Տարագիրներու կազմակերպութեան տեղեկագիրը, որ թուանշաններ հաղորդելով, կը պարզէր հայրենազուրկներու կացութիւնը: Այս առթիւ կ'առաջարկէր շրջանային գրասենեակներ հաստատել, քանի որ IROին գործունէութիւնը պիտի դադրի Յունուար 31ին:

Եգիպտոս չուզեր տեղի տալ

ԱՌԵՒԱՆԳՈՒՄՆԵՐ ՍՈՒԷԶԻ ՋՐԱՆՑՔԻՆ ՄԷՋ

Արաբական դաշնակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Ազզամ փաշա, առջի օր ճառ մը խօսելով Փարիզի Անգլեւամերիկեան մամուլի ընկերակցութեան ակումբին մէջ, ուժգնօրէն պաշտպանեց Եգիպտոսի տեսակէտները:

Բացատրելէ վերջ թէ Անգլիա ԺԹ. դարու կայսերական քաղաքականութեան կառչած է, Ազզամ փաշա «յիմարութիւն» կոչեց Անգլիացիներուն բռնած դիրքը:

— «Անոնք յիմարութիւն կ'ընեն պայքարելով քսան միլիոննոց ազգի մը դէմ, որ վճռած է դուրս նետել զիրենք: Աւելորդ է բառերու հետ խաղալ, կամ Անգլիացիները ամբողջ երկիրը պիտի գրաւեն քսան տարի, եւ կամ պիտի ձգեն երթան: Ինչ որ ալ ըլլայ, Եգիպտացիները չեն ուզեր աւելի նուաստանալ: Այլեւս գոյութիւն չունի 1936ի անգլեւեգիպտական դաշնագիրը: Ան սպաննուեցաւ Պաղեստինի ճակատամարտին մէջ: Անգլիացիներուն կը մնայ կռուիլ կամ գործակցիլ: Նահանջ՝ թէ Եգիպտոսի եւ թէ Իրանի մէջ՝ հոգեբանական պարտութիւն մը պիտի ըլլայ Բրիտանիոյ համար, պիտի նշանակէ թէ կայսրութիւնը կը ճարճատի»:

Ընդհ. քարտուղարը այստեղ յիշեցուց թէ իրենք չեն մոռցած որ Պաղեստինի պատերազմին ատեն Անգլիացիները մերժեցին ռազմանիւթ տալ իրենց: Ետոյ շարունակեց.

— «Մենք չենք կրնար չէզոք մնալ արեւելքի եւ արեւմուտքի միջեւ. վասն զի հիմնովին հակաբոլշեւիկ ենք: Մենք աւելի բարձր վարդապետութիւն մը ունինք քան ռուսական նիւթապաշտութիւնը եւ ամերիկեան տոլարի ժողովրդապետութիւնը: Բայց մեր բուն պայքարը ուղղուած է ռուսական վարդապետութեան դէմ»:

Ազզամ փաշա մտադրութիւն չի նկատեր խորհրդային յարձակում մը: «Ինչո՞ւ մտածենք այդպիսի յարձակումի մը մասին, երբ արդէն յարձակում կրած ենք ուրիշէ մը: Առ այժմ մեր թշնամին զօր. Էրսքայնն է (Սուէզի շրջանին անգլ. հրամանատարը):

× «Տէյլի Մէյլ» կը գրէ թէ եգիպտացի ահաբեկիչները նոր ռազմախաղ մը կը փորձեն, առեւանգելով անգլիացի, յոյն կամ ուրիշ օտար առեւտրականներ՝ Իսմայիլիայի շրջանին մէջ: Կալանաւորները Գահիրէ եւ կամ Փորթ Սայիտ կը փախցուին, բանտարկուելու կամ աքսորուելու համար: Անգլ. հրամանատարութիւնը կը ծանուցանէ թէ արդէն իսկ առեւանգուած եւ այլուր փոխադրուած են երեք անգլիացի վաճառականներ եւ յոյն նպարավաճառ մը, Նիքոլա Փափասթրաթիս, որ անգլ. բանակին համար կ'աշխատի 40 տարիէ ի վեր, իրեն հետ ձերբակալուած են նաեւ ուրիշ երկու Յոյներ, որոնց մէկը չարաչար խոշտանգուած է:

Լիթվինովի մահը

Դեկտեմբեր 31ին մեռաւ Մաքսիմ Լիթվինով, բուն անունով Միիր Մոյսէյեվիչ Վալլախ, երբեմնի արտաքին նախարարը, երկար հիւանդութենէ մը վերջ: 75 տարեկան էր եւ թաղուեցաւ Նովոտեւիչի գերեզմանատունը, ականաւոր գրագէտ Անտոն Չեխովի քով:

Լիթվինով ընդհանրապէս կը համարուէր կուսակից զինաթափութեան, հաւաքական ապահովութեան եւ Արեւմուտքի մերձեցման քաղաքականութեան: Ինքն էր որ կը ներկայացնէր Խ. Միութիւնը 1932ի զինաթափութեան համաժողովին, ուր ներկայացուց ամբողջական զինաթափութեան ծրագիր մը: Ինքն էր նմանապէս, որ բանակցութիւններ վարեց Դաշնակիցներուն հետ, որպէսզի Խ. Միութիւնն ալ մտնէ Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ:

Լիթվինով կը ջատագովէր Ֆրանքեւռուս մերձեցումը, ինչ որ նպաստեց Խ. Միութեան ճանաչման Ֆրանսական կառավարութեան կողմէ (1924): Այնուհետեւ երկու երկիրները իրարու հետ կնքեցին ոչ-յարձակման եւ փոխադարձ օգնութեան դաշնագիր մը (1935):

Երբ Ռուսիան պատերազմի կը մտնէր Գերմանիոյ հետ, Լիթվինով երկու տարի վարեց Ուաշինկթընի խորհրդային դեսպանութիւնը: Ժամանակ մըն ալ արտ. փոխ նախարար կը դառնար: 1946ին հանգստեան կոչուեցաւ եւ միայն պաշտօնական արարողութեանց պահուն կ'երեւէր:

Ծնած էր 1876ի Յուլիս 17ին, Լեհաստանի Պիալիսթոք քաղաքը: 1901ին իր յեղափոխական գործունէութեան համար աքսորուած է Սիպերիա, ուրկէ փախած է Զուիցերիա: Լենինի հետ թերթ կը հրատարակէր այնտեղ: Տասը տարի ապրած է Լոնտոն, ռուսերէնի դասեր տալով: Հոն ամուսնացած անգլիացի կնոջ մը հետ որմէ ունեցած է երկու զաւակներ: Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան Լենին զինքը նշանակած էր Լոնտոնի դեսպան: Երբ Ռուսերը ձերբակալեցին

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԿԱՐԳԸ ԵԿԱՒ ԱՐԲԱՆԵԱԿՆԵՐՈՒՆ

Խորհրդային իշխանութիւնը երբեք վեհանձնութիւն եւ մարդասիրութիւն ցոյց չի տուել իր ենթադրեալ հակառակորդների հանդէպ: Մոռանանք անցեալում «հակայեղափոխական» քմահաճ կոչումի տակ ջարդուած միլիոնաւորներին, որոնց մասին Լենին ասում էր. «Եթէ հարիւր գնդահարուածների մէջ ինննսուն հինգը անմեղ են եւ հինգը միայն իսկական թշնամի, մենք բաւարարուած ենք»:

Այսօր, «ռազմական կոմմունիզմից» երեսուն տարի վերջ, ներքին գործերի դեր-նախարար Բերիայի Չեկան աւելի՞ արդար ու քաղաքակիրթ է քան Ձէրժինսկունը, Եժովինն ու Եագոտայինը: Բնաւ: Անհերքելի փաստ է — խորհրդային՝ արգելակայանները լեփ լեցուն են: Մի քանիսը նրանցից տարածութեամբ ու բնակչութեամբ գերազանցում են Եւրոպայի կամ առաջաւոր Ասիայի պետութիւններին եւ չէզոքացրուած են այն հրամանութեամբ ու կատարելութեամբ, որուն ընդունակ են միայն խորհրդային ոստիկանները: Մատների վրայ կարելի է համրել, երկաթեայ վարագոյրից այս կողմ, թիւը նրանց, որոնց հրաշքով դուրս են թռել կարմիր գեհեններից եւ այն էլ տարիներ առաջ: Ներկայումս ազատ աշխարհը հարիւրին հարիւր անգիտութեան է մատնուած տառապանքի ովկիանոսի մասին, փռուած Թուրքեստանում եւ Սիբիրիայում, որի խաւութիւնն ու ընդարձակութիւնը մնում է անմատչելի որեւէ երեւակայութեան: Խեղճ ու կրակ մտաւորականներ, բանուորներ ու գիւղացիներ ճզմւում ու ճմլւում են այնտեղ, իբրեւ մասնիկներ մի վիթխարի անյայտութեան, առանց կարենալու լսելի դարձնել կանչ ու հառաչանք ոչ միայն իրենց հարազատներին, այլ անգամ երկնքի թռչուններին:

Ստալինի դատաւորները նրանցով չեն զբաղւում — ի զուր ժամանակ կորցրած կը լինեն մանրուքի վրայ, բայց բաւականութեամբ կուրծք են չռում եւ «օքայ» անում, երբ նորաստեղծ «ժողովրդական դեմոկրատիայի» իրենց ընկերները «յանցաւոր եմ»ների, խոստովանութիւնների ու «վկաների» փառահեղ արարողութեամբ «դատում են» եպիսկոպոսների, նախարարների, կուսակցական առաջնակարգ դէմքերի, օտար թղթակիցների կամ դեսպանութեան պաշտօնեաների: Ճանապարհ դրուեցան դէպի մահ Մինձենտի, Քերուն, Պեակով, Կոստով, Բայկ եւ հերթի են սպասում Կլեմենտիս, Գոմուլկա, Սլանսկի, Բարոլա, հաւանաբար նաեւ Երարկոս, յոյն ապստամբների ղեկավարը, եթէ արդէն կամացուկ «ելքի» (մեծամասնական քաղաքավարութիւնն այս անունն է տալիս մահապատժին) մէջ չէ արձանագրուած:

Ցայտելի ընկեր Կոման (փոխ-քարտուղար ֆրանս. ընկերվարական կուսակցութեան) յիշեցնում է թէ ինչպէս Օգոստոսի սկզբին, Չեխոսլովակիոյ համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղար Րուտոլֆ Սլանսկիի յիսուն տարին լրանալու առթիւ համայնավար լրագրողները բոպլինեան ոճով փառաբանութիւններ հիւսեցին յոբելեարի հասցէին:

— Րուդոլֆ Սլանսկի երեսուն տարուայ անդադրում աշխատանք նուիրեց բանուորութեան յաղթանակին: Մտերիմ գործակիցը Չեխոսլովաքիոյ հանրապետութեան նախագահ Գոտվալտի՝ նա բոլոր ուժերը տուեց ժողովրդական պետութեան կառուցանելու գործին: Կառավարութեան առաջարկով նախագահը շնորհեց նրան «ընկերվարական կարգի» շքանշան այն արտակարգ ծառայութիւնների համար, որ Սլանսկին մատուցել է Չեխոսլովաքիոյ ժողովրդական հանրապետութեան:

Սլանսկիի ընդարձակ բառահեղեղները,

— «Ստալին ասաց, Ստալին գրում է» — շատ անգամ ողողում էին «Պրաւդայի» էջերը Գէորգի Դեժի՝ ռումանական, Բերուտին լեհական, Չէրվէնսկովի՝ բուլղարական, եւ Մաօ Ցէ Թունկ՝ չինական կուսակցական առաջնորդների հետ փոխն ի փոխ եւ հաւասար:

Նա համարւում էր Մարքսեան պատրաստուած տեսաբան եւ հեղինակութիւնները յանձնարարում էին մեծամասնական շարքերին իբրեւ դասագրքեր:

Եւ ահա Նոյեմբեր 28ին Սլանսկին ձերբակալւում է իբրեւ դաւադիր Չեխոսլովաք պետութեան:

«Երէկ Սլանսկի գերմարդ էր, որին ժողովուրդը պիտի լսէր ու հետեւէր կուրօրէն, այսօր նա դաւաճան է: Ի՞նչ շփոթութեան պիտի մատնուի չեխոսլովակ բանուորութիւնը այսպիսի տարօրինակ երեւոյթի հանդէպ: Գլուխները հաստատուն չեն ուսերի վրայ համայնավար տիրապետութեան տակ: Նախագահ Գոտվալդն իր հերթին, մի քանի ամսից յետոյ, չի՞ ձերբակալուելու իբրեւ թշնամի»: Դիտում է ընկեր Կոմոն:

Ինչո՞ւ չէ: Դա նորութիւն չի լինի մեծամասնական արեւի տակ: Եթէ Մոսկուայում այդ տեսակէտից ձեռնպահ են եւ «դատեր» չեն կազմակերպում ինչպէս Պրագայում, Բուդապէշտում կամ Սոֆիայում, որովհետեւ առաջնորդի գլխահատ աւելն այնտեղ ժամանակին սրբել է հրապարակը ու իրականացրել Լենինի պատգամը — «եթէ մեր շուրջը չենք տեսնում միասնականութիւն, մահէն պիտի խնդրենք, որ ստեղծէ միասնականութիւնը»:

Որի՞ն դատի քաշեն, երբ բոլորը ծունկի եկած են եւ ոտքի կանգնող չկայ: Կոմիսարների խորհրդի նախագահ Րիկովից, երրորդութեան դիկտատուրայի անդամ Կամենեւից ու Տրոցկիից — երրորդը Ստալինն էր, Լենինգրադի բազմամեայ տէր ու տիրական Սոէկլովից, մարաջախտ Տուխաչեւսկիից, մեծ մարքսեան եւ հռետոր Բուխարինից, բազմաթիւ դեսպաններից, որոնց մէջ հայ Դաւթեան եւ Կարախան, տասնեակ բարձրագիր զինուորականներից, կուսակցական գործիչներից ու հնագոյն մեծամասնականներից յետոյ, որոնք բոլորը դատուեցան շոնդալից բեմադրութեամբ ու մէկ մէկ գնդակ նուէր ստացան ծոծրակին, այլ եւս մարդ, բառի բուն իմաստով, չի մնացել Առաջնորդի եւ իր արբանեակների առջեւ:

Լեհաստան, Չեխոսլովաքիա, Հունգարիա եւ ուրիշներ դեռ ունին եւ կ'ունենան մաքրելիք «դաւադիրներ» մինչեւ ստալինական ստրկամտութեան 99.99 տոկոս թագաւորութիւնը:

Սակայն կարող է պատահել, որ մինչեւ այդ «մինչեւը» երկինքը պատռուի, արդարութեան հրեշտակների սրադէն հոյլը հեղեղէ բռնութեան երկիրը, ազատութիւն տայ «դաւադիրներին» ու պատիժ «դատաւորներին»:

Հրաշք չէ՞ լինի: Հրաշք կը լինի, եթէ դա երբեք չլինի:

×

Քանի որ Բուխարինի անունը տուի, մի փոքրիկ անձնական յիշողութիւն նրա մասին:

Փետրուարեան յեղափոխութեան առաջին ամիսներին, Մոսկուայի բանուորական խորհրդում եւ Քաղաքային Ինքնավարութեան մէջ, յաճախ քով քովի էինք գալիս մեծամասնականների հետ յանձնաժողովների աշխատանքներում: Այդ օրերին անջրպետը դեռ խոր չէր յեղափոխական հոսանքների միջեւ: Մոսկուան դեռ գաւառ էր: Կառավարութիւնն ու կուսակցական հրամանատարութիւնները կեդրոնացած էին Պետրոգրադում:

Շատերի հետ, բայց ամէնից հաճելին Բուխարինն էր, կարճահասակ, նիհար, շիկադէմ, փոքրիկ կարմիր մօրուքով, մի քիչ նման մուժիկի: Սիրում էի նրա մտածողութեան ու արտայայտութեան յստակութիւնը, տրամաբանութիւնն ու անկեղծ շեշտը, որ ստիպում էր քեզ կարծիքը չբաժնելով հանդերձ, յարգել մարդուն: Նա ինձ համար մեծագոյն հռետորն էր անհամար հռետորների այդ ժամանակաշրջանում:

Հանրային կրթութեան յանձնաժողովում մենք յաճախ գլուխ գլխի էինք տալիս այն ծրագրների վրայ, զոր որոճում էինք նորազատ ժողովուրդը շուտափոյթ լուսաւորելու համար:

Մի օր նա ինձ հարցրեց.

— Կա՞ն արդեօք հայ բանուորներ եւ արհեստաւորներ Մոսկուայում:

— Հարկաւ կան: Կան նոյն իսկ ռուսերէն չգիտցող Թրքահայ գաղթականներ:

— Եթէ այդպէս է, բանանք հայկական տարրական դպրոց, ցերեկը մանուկների, գիշերը չափահասների համար: Եթէ ձեզ անյարմար է այդպիսի մի ծրագիր ներկայացնել, ես նախաձեռնութիւն ստանձնելով կը պաշտպանեմ քաղաքային խորհրդում:

— Շնորհակալ եմ: Ես կը խորհրդակցեմ մի քանի Հայերի հետ եւ կուտամ ձեզ անհրաժեշտ նիւթերը:

Շուտով դէպքերը, մեզ նետեցին տարբեր եւ հեռու երկնակամարների տակ:

ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՆՈՐ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ.— ԼԻԲԻԱ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Կ'ըսեն թէ՝ Իտրիս Ա. Արեւմուտքի հանդէպ բարեացակամ տրամադրութիւններ կը սնուցանէ, եւ պիտի թոյլատրէ որ արեւմտեան պետութիւնները զինուորական խարիսխներ պահեն Լիբիոյ հողին վրայ:

Արդարեւ, թերթերը գրեցին թէ Լիբիոյ թագաւորութիւնը դաշինք կնքած է Մ. Նահանգներու, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի հետ: Համաձայնութիւնը պիտի ստորագրուէր Դեկտեմբեր 24ին, անկախութեան հռչակման օրը:

Ըստ պայմանագրութեան, Մ. Նահանգները պիտի արտօնուին պահել Հուիլուսի օդանաւային մեծ խարիսխը: Ամերիկա, ի նշան բարեացակամութեան, առնուազն մէկ միլիոն տոլար պիտի նուիրէ արաբական նորակազմ պետութեան: Լիբիա պիտի օգտուի նաեւ «անտեսապէս յետամնաց երկիրներու բարգաւաճման յատուկ օգնութեան ծրագրէն»:

Անգլիոյ հետ կնքուելիք դաշինքին բովանդակութիւնը գաղտնի կը պահեն: Կը կարծուի թէ Մեծն Բրիտանիա պիտի արտօնուի պահել իր պահականոցները, խարիսխները եւ պահեստները:

Ֆրանսացիները Ֆեզզանի մէջ պիտի պահեն օտար լեգէոնէն վաշտ մը, եւ պիտի օգտագործեն օդակայանները: Փոխարինաբար, Ֆրանսա պիտի գոցէ Ֆեզզանի ելմտացոյցին բացը, տարին 200 միլիոն ֆրանք վճարելով: Ֆրանսացիները Լիբիոյ վարչութեան պիտի տան ութ խորհրդականներ, որոնց մէկը յատկապէս պիտի զբաղի Ֆեզզանի տնտեսական հարցերով:

Բայց, Լիբիոյ սահմանադրութեան մէջ կայ կէտ մը, որ կ'ըսէ — «Թագաւորը կրնայ դաշինքներ կնքել, որոնք կը վաւերացուին խորհրդարանին հաւանութիւնը ստանալէ վերջ միայն»: Այնպէս որ կնքուած համաձայնութիւնները կրնան չեղեալ համարուիլ յառաջիկայ խորհրդարանին կողմէ, որ այս անգամ պիտի ընտրուի ընդհ. քուէարկութեամբ, եւ իր ափին մէջ պիտի առնէ երկրին ճակատագիրը:

Ի՞նչպէս պիտի կատարուին ընտրութիւնները երկրի մը մէջ, որուն բնակիչներուն 90 առ հարիւրը կարդալ — գրել չի գիտեր:

Մարզպան Պ. Ա. Փելթ կ'ըսէ — Ընտրութիւնները պիտի կատարուին բերանացի յայտարարութեամբ: Իւրաքանչիւր ընտրող պիտի ներկայանայ քուէտուփին առջեւ, եւ երկու վկայի առջեւ պիտի յայտարարէ իր նախասիրած թեկնածուն:

Կիւրենայիքի մէջ հաստատուած 40 հազար Իտալացիներէն այսօր կը մնան 262 հոգի միայն:

Իւրաքանչիւրը քառասուն հէքթարնոց 2500 ագարակներ լքուած են, ուր այսուհետեւ պիտի բուսնին փուշ, տատասկ եւ վայրի թուզ:

Այնքան խնամքով եւ ճարտարապետական ինքնայատուկ ոճով կառուցուած շէնքերու կողքին, որոնց աւերակ պատերը տխրօրէն վեր կը բարձրանան տակաւին, վաչկատուն խաշնարածներ վրան զարկած են: Ինչ որ չէն օճախ էր երէկ, այսօր ապաստան կը ծառայէ անասուններուն, աւազամրրիկի դէմ պաշտպանուելու համար ...:

Իտալիան չարաչար քաւեց իր նախորդ վարիչներուն մեղքերը ...

Երկու շաբաթէ ի վեր Մոհամմէտ Իտրիս էս Սենուսի իր գլխուն վրայ կը կրէ Լոնտոնի մէջ շինուած թագը:

Երբ, 1922 Հոկտեմբերին, Ֆաշական շարքերը Հռոմ կը մտնէին, էմիր Իտրիս Եգիպտոսի սահմանագլուխը ներկայացաւ եւ ապաստան խնդրեց: Իբրեւ «անձնական բժիշկ» իրեն կ'ընկերանար մարդ մը, որուն անունը արդէն իսկ արձանագրուած էր «Ինթէլլիճընս Սըրվիս»ի սեւ ցանկին վրայ: Ասիկա էլ Օսման Ազզամ կը կոչուէր, եւ յետագային պիտի ըլլար «Արաբական Դաշնակցութեան հանրածանօթ Ազզամ փաշան: Բրիտանացիները աչք գոցեցին անբաղձալի ուղեկիցին վրայ, եւ շատ չանցած հաշտուեցան անոր հետ:

Մոհամմէտ Իտրիս քսան տարի սպասեց՝ իր ժամը հնչեց 9 Օգոստոս 1940ին, երբ Սենուսիներու սեւ դրօշը բարձրացուց եւ միացաւ անգլիական ութերորդ բանակին: Օգոստոս 9 ազգ. տօն հռչակուած է, ինչ որ կատաղութիւն կը պատճառէ Տրիպոլսոյ ազգայնականներուն:

Կիւրենայիք աղքատ երկիր մըն է: Իր ելեւմուտքին բացը պիտի գոցէ Անգլիան, երկու միլիոն սթերլին վճարելով: Ինչպէս տեսանք, Ֆեզանի բացը (200 միլիոն ֆրանք) ստանձնած է Ֆրանսա: Միայն Տրիպոլին է ինքնաբաւ:

Արուեստականօրէն իրար միացուած այս երեք երկիրները անհաւասար տնտեսական մակարդակ ունին: Աշխարհագրականօրէն իրարմէ բաժնուած են անապատով: Հոգեկան եւ կրօնական գետնի վրայ, անջրպետը աւելի խոր է: Իրական կապ մը չկայ Լիբիոյ ազգութեան բաղկացուցիչ տարրերուն միջեւ:

Թագաւորութիւն մը աշխարհ եկաւ: Ունի նորապսակ արքայ եւ սահմանադրութիւն: Ասոնք լաւ բաներ են անշուշտ: Բայց, տակաւին չունի վարչակազմ, աւանդութիւններ, բնական աղբիւրներ, հաստատուն եկամուտ, դրամ եւ գիւղացի:

Այս պայմաններու տակ դժուար թէ կարենայ ոտքի վրայ կենալ, առանց խնամակալներու եւ օտարներու աջակցութեան:

Թ.Ա.Թ.

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ
«ՅԱՌԱՋ»Ը

Ուրֆայի Հերոսամարտին տարեդարձը

Կարելի չէր առանց յուզումի դիտել այն խուռն բազմութիւնը՝ բաղկացած երիտասարդներէ եւ տարեցներէ, որ կիրակի օր գետի պէս կը հոսէր դէպի Սէրքըլ Միւթէռ եւ կը լեցնէր ընդարձակ սրահը: Նոր տեսակի ուխտաւորներ էին կարծես, որոնք կուգային հայկական հերոսամարտի մը իրենց տարեկան ուխտը կատարել եւ վերանորոգուած վերադառնալ:

Այս անգամ անմահ Ուրֆայի հերոսամարտին 36րդ տարեդարձն էր, որուն հովանաւորութիւնը ստանձնած էր Նախկին Հայ Կամաւորներու Միութիւնը:

Հանդէսը բացուեցաւ խմբերգով մը «Ահա մարտին փողն հնչեց», Ուրֆայի հերոսներու ռազմերգը, զոր գրի առած եւ դաշնաւորած է Մեսումենց:

Կը նախագահէր Պ. Արշակ Զօպանեան, որ իր բացման խօսքին մէջ շեշտեց թէ՝ օտարներ, ինչպէս Քլէմանսօ, կը զարմանան թէ Հայերը ինչպէս թոյլ կուտան որ ջարդուին:«Սխալ է, ըսաւ, որովհետեւ հոն ուր կարելի եղաւ, ինչպէս Վանի, Շ. Գարահիսարի, Ուրֆայի, Մուսա Տաղի մէջ, Հայը կրցաւ իր տկար ուժերով ալ դիմադրել եւ հրաշքներ գործել: Սխալ է այն թիւր եւ յոռետես կարծիքը արտասահմանի մէջ թէ Հայութիւնը դատապարտուած է կորսուելու: Ժողովուրդ մը որ գիտէ պաշտպանուիլ եւ չմեռնիլ, կրնայ նաեւ դիմանալ»:

Ուրֆայի Հայր. Միութեան կողմէ գրաւոր գեղեցիկ ուղերձ մը կարդաց ընկեր Յակոբ Հիսայեան: «Այսօր» թերթին կողմէ խօսեցաւ Պ. Պօղոսեան, ըսաւ թէ թշնամիին դէմ մեր ժողովուրդը չբաժնուեցաւ կուսակցութիւններու, իսկ հիմա մենք, բոլորս, մոռցած մեր բուն թշնամին, իրարու դէմ է որ կը պայքարինք:

Պ. Տիրան Ստեփանեան Նախկին ռազմիկ, Ֆրանսերէն լեզուով պանծացուց Ուրֆայի հերոսամարտը եւ վերջացուց իր խօսքը գոչելով «կեցցէ Ֆրանսան եւ կեցցէ անմահ Ուրֆան»:

« Արեւմուտք»ի կողմէ խօսեցաւ Պ. Գույումճեան, որ շեշտեց թէ Ուրֆայի հերոսամարտը տեղի ունեցաւ 1915 Սեպտեմբերի վերջերը՝ երբ արդէն ուրիշ գաւառներու տարագրութեան մասին քստմնելի լուրեր շրջան կ'ընէին: Թրքական բանակին 80 հազ զինուորները իմանալով մանրամասնութիւնները փախուն եւ յուր բերին Ուրֆա: Եւ խեղճ ամբողջ ժողովուրդը՝ իբրեւ առաջնորդ ունենալով Մկրտիչ Եօթնեղբայրեան եւ անոր աջակիցը Ռասթկէլէնեան, ղէնքը ձեռք առին ինքնապաշտպանութեան համար, եւ հերոսաբար կռուեցան:

« Յառաջ »ի կողմէ խօսեցաւ Շաւարշ Միսաքեան, որ վերլուծելով մեր հերոսամարտներուն իմաստը եւ փառաբանելով հայկական բազուկին փառքը, բացագանչեց.

— « Եղեսիա, Եղեսիա, սորվեցուր ամէնուն,՝ յայտարարէ ի լուր աշխարհի, թէ երբ ժողովուրդ մը տոգորուած է քաջութեամբ, վճռականութեամբ, անձնուիրութեամբ եւ անսասան հաւատքով, Աստուած անգամ իր բարձունքէն վար կ'իջնէ, համբուրելու համար այդպիսի ժողովուրդի մը ճակատը »:

Նախ հայերէն եւ ապա ֆրանսերէն խօսեցաւ Ռազմիկներու Միութեան կողմէ Ֆրանսական բանակի հրամանատար Կաքաւեան, որ ըսաւ թէ Հայուն համար տեսակ մը բնազդ է քաջութեամբ դիմագրելը թշնամիին: Հրաւիրեց բոլոր այրերը որ յոտնկայս յարգեն հերոսուհի Խաթուն Քէթէնճեանի անմահ յիշատակը:

Գեղարուեստական պատշաճ եւ գեղեցիկ յայտագիր մը կուգար լրացնել հանդէսը: Սիրուած երգչուհի Աստղիկ Առաքէլեան, ընկերակցութեամբ Janine Lavardի (դաշնակ), երգեց «Ծախաւակը», «Մի խօսք ունիմ» եւ Ալէմշահի «Նազիրը», միշտ գեղուն խոր զգացումով: Արտասանեցին դերասան Բարսեղ Հալէպեան՝ իր ինքնագիր «Հարսանիքը՝ առանց հարսի», իսկ դերասան Տրդատ Նշանեան, Դ. Վարուժանի «Ջարդը»: Մեր նոր ուժերէն Աւետիս Քիւփէլեան, եւ Սեպուհ Աբգարեան փայլեցան գեղեցիկ մեներգներով եւ զուգերգներով: Հաճելի նորութիւն մըն էր Մեսումենցի նոր դաշնաւորած երկձայն խմբերգը եւ խմբապարը Դաշտային կամ Մարօն ու Կարօն: Ինչպէս յայտարարուեցաւ, այս նոր գործը կը բաղկանայ երկու մասէ, որուն առաջինը միայն կարելի եղած էր պատրաստել հանդէսին համար: Հաճելի էր լսել հնձուորներու ներդաշնակ շարժումներուն հետ, անոնց քաղցրալուր մեղեդին:

Նկատելի էր նաեւ առնական հագուստներու խընամուած միօրինակութիւնը:

Ժամը ճէն վերջ սկսաւ կերուխումը եւ եւրոպական պարերը: Խեմ հրաւիրուեցաւ Ֆրանսայի միջին ծանրութեան ախոյեան կափամարտիկ Հայրապետեան որ պատասխանեց քանի մը հարցումներու: Բեմ հրաւիրուեցաւ նաեւ Պ. Յարութիւն Տէրտէրեան որ Ֆրանս. մարզական միութեան կողմէ հրաւիրուած է մասնակցելու Հէլսինքիի ողիմպիականին: Ըսաւ թէ իր ուժերը ճանչցած է ըմբշամարտական ասպարէզին մէջ եւ բոլոր սրտով կ'ուզէ յաղթել: Դարձեալ երգեցին երիտասարդներ Ա. Քիւփէլեան, Սուրէն Անդրէասեան, Տիկ. Ամիրայեան, Օր. Պէնկեան, Օր. Էֆրէմեան, Օր. Մաթիլտ Սարեան:

Ոգեւորութիւնը այն աստիճան բարձրացած էր որ ստիպուեցան երկարաձգել մինչեւ լոյս: Եւրոպական պարերը կ'անտեսուէին, պարելու համար մեր տոհմիկ պարերը:

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ՏՈՄՍԵՐ

ԵԱՒԱ՛Շ, ԵԱՒԱ՛Շ

Ամերիկեան օրաթերթի մը մէջ կը կարդամ հետեւեալ լուրը.—

— 1903ին, այսինքն ասկէ 48 տարի առաջ, Այովա նահանգէն, Կրիֆին անունով մէկը նամակ մը կը գրէ իր մօրը, որ տակաւին կը բնակի Կլէնտէյլ, Քալիֆորնիա: Սակայն կը, նամակը ստացած է անցեալ ուրբաթ օր, 14 Դեկտ. 1951 ...

Կը պատահին այս կարգի յապաղումներ, որոնք հետեւանք են բացառիկ արկածներու:

Մեր իրականութեան մէջ, յապաղումները արկածներ չեն, այլ «ընկալեալ սովորութիւն»:

— Եաւա՛շ, եաւա՛շ...

Հարցուցէք Հայոց ազգին խմբագիրներուն: Ինչ պատկերազարդ պատմութիւններ ունին...

Ահաւասիկ քանի մը նմոյշներ:

Յարգելի բարեկամ մը օտար թերթի մը մէջ քանի մը տող բան գրեր է՝ ի պաշտպանութիւն մեր ժողովուրդին:

Իր նամակը հրատարակուեր է թերթին յունուարի թիւերէն մէկուն մէջ:

Սեպտեմբերին, կտրօնը կը հասնի խմբագրատուն՝ նոյն ինքն, ստորագրողին կողմէ: Հետն ալ խնդրանք մը.

— Հաճեցէք առաջին էջին վրայ դնել ...

Յունուարը ուր, սեպտեմբերը ուր ...

Հնդկահաւի «ճաշկերոյթ» մը (ըսել կ'ուզեն հացկերոյթ, որովհետեւ «ճաշ»ը ուտուելիք բան չէ) տեղի ունեցեր է այսինչ քաղաքին մէջ, անցեալ փետրուարին:

Այս « աննախընթաց » դէպքին նկարագրութիւնը խմբագրին ձեռքը կը հասնի օգոստոսին.

— Ժամանակին մոռցայ գրելու, բայց, հոգ չէ, հիմա հրատարակեցէք ...

Երեւելի գրող - բրոց մը, դասախօսութիւն մը տուեր է մօտակայ քաղաքի մը մէջ՝ բաւական շահեկան նիւթի մը մասին, անցեալ սեպտեմբերին:

Պատահական թղթակից մը — ոչ – պատահականը երեւի քնացած է — նիւթը կ'ամփոփէ ... եօթը էջերու վրայ, դեկտեմբերի սկիզբը եւ կը խնդրէ որ հրատարակութիւնը ... չուշացնենք ..

Խելքս չի հասնիր ուրիշ երեւոյթի մը: Ինչո՞ւ, մեր ազնդական տօնակատարութիւնները տեղի չեն ունենար օրը օրին:

Ինչո՞ւ օրինակ, «Փետրուար 18»ը կը տօնենք ապրիլ 13ին.

Ինչո՞ւ «Ապրիլ 24»ի սգահանդէսը տեղի կ'ունենայ Յունիս 7ին:

Ինչո՞ւ Մայիս 28ը կը փառաբանուի Յուլիսին:

Ամէն «կայ ու դադիր» գոց գիտէ այդ թուականները: Կարելի չէ՞ ամիս մը առաջ արթննալ: Ամիս մը առաջ մտածել թէ ով պիտի ատենախօսէ, ո՞վ պիտի երգէ եւ ով պիտի քնացնէ ...

Երբ այս տեսակ մանր մունր բաներու համար դիտողութիւն ընես, պատասխանը պատրաստ է.

— Եղբայր, ի՞նչ տարբերութիւն կ'ընէ ... ուշ եղեր է, կանուխ եղեր է ... ազգը կը կործանի՞:

Ոչ, ազգը չի կործանիր, բայց, ընթերցող կամ հանդիսական ազգայինին բերանը կը բացուի:

- Այս ինչ խեղճ միլլէթ ենք, աղբար ...

Առ ուսուցն այդ չար բերանները գոցելու համար կ'արժէ հանդէսները կատարել օրը օրին եւ նկարագրութիւնները մամուլին յանձնել օրը օրին:

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ (2)

ԱՐՄԵՆԻՍԱ

Ա.

Ինքն ալ շատ ազուոր ու շատ մաքուր կը հագուէր. ամէն օր կը փոխէր իր շրջազգեստները որոնք իրարմէ գեղազանց կերպով վայելչաձեւ ու ճաշակաւոր էին, եւ որոնք Տըմիվմիլի կամ Թոփքօթէօզի խանութներուն մէջ պատրաստուած կը թուէին: Իր կամարաձեւ փոքրիկ ոտքերը, զորս հաճոյք կը զգար անշուշտ ցոյց տալու շրջազգեստին ծայրէն, միշտ մետաքսեայ սեւ գուլպաներով ու Բերայի ամէնէն ճարտար արհեստաւորէն շինուած կօշիկներով ամփոփուած էին:

Ի՞նչ օգուտ սակայն, որ իրեն ծանօթանալու ամէն ջանքերս անտես մնացին. համբակ սիրահար մըն էի, ոչ բարձրաձայն խօսակցութիւնս, որուն ակամայ ունկնդիրն էր, ոչ իրեն ուղղուած յամառ ու բոցավառ նայուածքս, առանց եւ ոչ մէկը կըրցաւ իր գեղեցիկ մարմարէ արձանի վայելուչ անտարբերութեանը յաղթել. եւ ոչ իսկ նայեցաւ երեսս:

Այն ատեն անյաջողութիւնս, Յունաց քով պըտրիկ մնալու ամօթս բուռն հակառակութեան մը փոխուեցաւ այս կնոջ դէմ: Իր հպարտ ձեւերը անկրթութեանը տուի եւ իր մեկուսացեալ կեանքը՝ ընտանիքի մէջ երեւալու համար ունեցած գաղտնի պակասութեանցը: Ամէն կողմ սկսայ չարախօսել իր վրայ. որոշ ամբաստանութիւն մը ընելու անկարող էի, բայց անանկ կասկածներ կը յայտնէի, որոնց ուժ ու հաստատութիւն կուտար այդ գաղտնածածուկ կենցաղը:

— Պոլսոյ ծանօթ ընտանիքներէն չէ այս կինը, կ'ըսէի դէմս եղողին, եւ իր ծերունի սիրահարը աւելի հոմանին կ'երեւայ, քան թէ օրինաւոր էրիկը:

Ու բարեկամներս, ինծի պէս դառնացած, իմ խօսքս ամէն կողմ կը տարածէին:

Բարեբախտաբար իրեն չէր հասներ այս բամբասանքներուն արձագանգը: Կղզեցիներուն ուշադրութիւնն ու հետաքրքրութիւնը չէր դադրեր. Հէյլէնուհիները, ամէն ատեն աղէկ հագուելու հետամուտ, իր զգեստներուն տարազը օրինակել կը ջանային, առանց ձեռք բերելու անոր կատարելութիւնը. եւ երբ անցնէր Լիւատիայէն, իր փոքրիկ տղուն ձեռքէն բռնած, նազելաճեմ, դիցուհիի մը պէս հանդարտաքայլ, զմայլմունքով ու գովեստով խառն մրմունջ մը կը լսուէր ամէնուն բերնէն, մրմունջ՝ որ գիս ցասմամբ կը լեցնէր.

— Ի Արմէնիսա ինէ, ի Արմէնիսա:

Բ.

Արմէնիսա շնորհալի ու հրապուրիչ էակ մըն էր. ստողներ ու պաշտողներ միայն կային չուրջը. անտարբերներու հանդիպած ըլլալու չէր: Իր վրայ ամէն բան յատուկ դրոշմ ունէր, շարժուածքը, նայուածքը, խօսուածքը:

Բնաւ հետաքրքիր չէր. զարմանալու սովորութիւնը չունէր կարծես. ինչո՞վ կարելի էր հաճելի դառնալ իրեն: Դժուարին հանելուկ, զոր լուծողին՝ այս հեշտամոյլ ու դեղանի կինն էր խոստացուած պարգեւը:

ԳՐ. ԶՕՀՐԱՊ

(Շար.)

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պոմոնի մասնաճիւղին մէկ շաբաթ առաջ տուած հանդէս – երեկոյթին շարունակութիւնը դարձաւ Մանուկներու Օրը, իբրեւ թագ ու պսակ:

Ժամանակէն առաջ խուռն բազմութիւն մը, ծնողքներ եւ համակիրներ լեցուցած էին սրահը: Բեմին վրայ շարուած էին Կապոյտ Խաչի հայերէնի դասընթացքին հետեւող յիսունէ աւելի մանուկներ: Աչքի կը զարնէր եռագոյն գրուած « կեցցէ Հայ Կապոյտ Խաչը » նշանախօսքը: Ընկերուհի Քիպրիթճեանի քանի մը խօսքէն վերջ, բեմը յանձնուեցաւ մանուկներու: Իրենք էին իրենց հանդէսին տէրն ու տիրականը,ղեկավարութեամբ ուսուցչուհիին՝ Տիկ. Ա. Տէօքմէճեանի: Բացման խօսքը ըրաւ Կ. Խ. աշակերտուհիներէն Օր. Եղիսաբէթ: Շարք մը արտասանութիւններէ վերջ, ներկայացուեցաւ մանկական խաղ մը «Արմէնէի լոգումները» զոր կատարեցին մեծ յաջողութեամբ Վարդուհի Կարապետեան եւ Վիքթորիա Մարկոսեան: Վարժուհին եւ տնօրէնուհին ներկայացուցին փոքրիկներն Անի Աւետիսեան եւ Ժանին Շահինեան ինչպէս նաեւ մեծ մայրիկին 7 նուէրները: Երգերէ, արտասանութիւններէ վերջ բեմ եկաւ Կաղանդ Պապան իր զուարճախօսութեամբ, եւ նուէրներ բաժնեց — հարիւրէ աւելի տոպրակներ զանազան խաղալիքներով եւ մրգեղէններով, նուիրուած Կապոյտ Խաչի կողմէ:

Տիկին Տէօքմէճեան գրաւոր ուղերձով մը ծնողներու ուշադրութեան կը յանձնէր հայերէն Ա. Բ. Գ.ի կարեւորութիւնը, յորդորելով իրենց փոքրիկները յանձնել Կապոյտ Խաչի հսկողութեան: Այս առթիւ ըսաւ թէ ինք ձրիաբար տրամադրուած է Կապ. Խաչին, զարկ տալու համար հայերէնի դասընթացքին: Կ. Խաչի վարչութիւնը պարտք դրաւ վրան հրապարակաւ շնորհակալութեան խօսք ըսել Տէր եւ Տիկին Տոլպաշեաններու որոնք ամէն առթիւ իրենց լայն օժանդակութիւնը բերած էին Կապոյտ Խաչի ձեռնարկներուն:

ԹՂԹԱԿԻՑ

Մոսկուայի բրիտանական ներկայացուցիչը, Անգլիացիներն ալ զինքը վար դրին։

✕ Լիթվինովի մահով միայն Սթալինը կը մնայ իբրեւ ամենահին պոլշեւիկը։ Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրավտա», միայն կէս սիւնակ տեղ տուած էր վերջին էջին վրայ, ծանուցանելու համար «Խորհրդային ականաւոր դիւանագէտին» մահը։ Բայց լուսանկարը չէր տըպած, ինչ որ կը նշանակէ թէ չէ վերահաստատուած իր վարկը։ Թերթը միեւնոյն ատեն կը հրատարակէր արտաքին նախարարութեան մահազդը, որ «խորին ցաւով» կը ծանուցանէր Լիթվինովի մահը։

Նոր տուրքերու խնդիրը

Երէկ, հինգշաբթի, վճռական օր մըն էր դահլիճին համար, քանի որ վարչապետը վստահութեան խնդիր կը յարուցանէր, ելմտական օրինագծին համար։

Ամէնէն ծանրակշիռ պարագան նոր տուրքերու խնդիրն է։ Բոլոր հոսանքներն ալ հակառակ են տուրքերու յաւելման, բայց կառավարութիւնը ուրիշ ելք չի գտներ, բացը գոցելու եւ մանաւանդ վերազինումը փութացնելու համար։ Ընկերվարականները վերջին պահուն տրամադիր կ՚երեւային փրկելու դահլիճը, քաղաքական նկատումներով։ Կ՚ըսուի թէ տալինալի՝ մը պարագային, զօր. տը Կոլի կուսակիցներէն ալ նախարարներ պիտի առնուին նոր դահլիճին մէջ, ինչ որ հաճելի չէ ընկերվարականներուն համար։

Արդէն իսկ բանակցութիւններ կը կատարուին չափաւոր հոսանքներուն միջեւ, նոր դահլիճի մը կազմութեան համար։ Վարչապետը հարկադրուած է պայքարիլ թէ աջին եւ թէ ձախին դէմ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

10 ԱՌ ՀԱՐԻՒՐ ԱՒԵԼՑԱԾ ԵՆ Փարիզի սըրճարաններու դարաստաններուն (թէրաս) եւ խանութներու ցուցադրութեանց տուրքերը, ութ դասակարգի բաժնուելով։ Սրճարանատէրները կ՚ուզեն քաղաքացիներուն վրայ բարդել այս յաւելումը։

ԱՒՍՏՐԻՈՅ հաշտութեան բանակցութիւնները վերսկսելու համար ձեռնարկներ կը կատարեն արեւմտեան պետութիւնները։ Բանակցութիւնները ընդհատուած են 1950 Դեկտ. 15էն ի վեր, 259 նիստերէ վերջ, իբրեւ հետեւանք Մոսկուայի բացասական դիրքին։ Աւստրիան չարաչար կը տուժէ այս ձգձգումներուն հետեւանքով, մանաւանդ որ խորհրդային իշխանութիւնը կը քամէ բոլոր կենսական հասոյթները, անհամար շէնքեր գրաւած է, ինչպէս եւ 150.000 հեքթար տարածութիւն, ոչ տուրք կը վճարէ, ոչ փոխադրութեան ծախք։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Գերմանիոյ արտաքին նախարարը անհրաժեշտ կը գտնէ որ իր երկիրն ալ մաս կազմէ Ատլանտեանի դաշինքին, հաւասարութեան հիման վրայ։

1350 ՀՈԳԻ ՄԵՌԱՆ Մ. Նահանգներուն մէջ, արկածներու հետեւանքով, Ծնունդի եւ Նոր Տարուան տօներուն առթիւ։

ՔՈՐԷԱՅԷՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն, Դաշնակիցները առաջարկած են գերիներու խնդիրը լուծել մարդու դէմ մարդ փոխանակելով, քաղաքացի թէ զինուորական։ Հիւս. Քորէացիները կը քննեն այս խնդիրը։

ՊԱՏԱՐԱԳ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Այս շաբաթ երեկոյ, Ճթման առթիւ պատարագ պիտի մատուցուի Լիոնի Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյն մէջ։ Սկզբնաւորութիւն ժամերգութեանց 16ին։ Իսկ կիրակի առաւօտ Ս. Ծնունդի առթիւ հանդիսաւոր պատարագ։ Սկզբնաւորութիւն ժամերգութեան ժամը 6ին։ Պատարագ ժամը 10.30ին։ Երգեցողութիւնները պիտի կատարուին դպրաց դասի կողմէ։

Կը խնդրուի ստապահեռնօրէն մասնակցիլ իւղագնին։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Միհրան Քէօրօղլուեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ազատ Քէօրօղլուեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Մանուկեան եւ զաւակները, Նորոգ հանգուցեալ Գ. Տիգրան Յակոբեանի մահուան առթիւ (Նիւ Եորք), հոգեհանգստեան պաշտօն կը մատուցանեն, այս կիրակի, 69 rue Louis Blanc, Լիոնի Հայոց եկեղեցին։ Կը խնդրուի իր յիշատակը յարգողներէն ներկայ ըլլալ։

Le Géraэt : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN. 17 rue Damesme. Paris(13)

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ» ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը 4 Յունուար, Ուրբաթ երեկոյ, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։

Դասախօս՝ Գ. Ս. Թորոսեան, նիւթը՝ Մարքսի վարդապետութիւնը, ազգութիւն եւ հայրենիք (երկրորդ եւ վերջին մաս)։

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ է։

Նոր Տարուան պարահանդէսը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐՈՒ։

Նախաձեռնութեամբ Շրջ. վարչութեան։

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէի

Այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս Ալհամպրայի շքեղ սրահներուն մէջ։

ԿԷՍ ԳԻՇԵՐԷՆ ՎԵՐՋ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐ

Մուտքը ազատ է։

ՀՈՎՈՒԱԿԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ

Նիս, Քան, Տրակինեան, Փիւժէ սիւր Արժան եւ շրջականներու հայութեան կը ծանուցուի թէ շրջանիս նորընտիր հոգեւոր հովիւ Արժ. Տէր Ատոմ քհնյ. Իյճեան պիտի պատարագէ Ս. Ծնունդի տօնական օրերուն Նիսի Ս. Աստուածածին եկեղեցին։ Եւ յետոյ Ծնունդի օրհնէքի այցելութիւն պիտի տայ անխտիր բոլոր ազգայիններուն։

Ջերմօրէն կը խնդրուի յարմարագոյն ժամերն յատկացնել Տէրհօր ընդունելութեան, որպէսզի ոչ մէկ Հայ ընտանիք զրկուի հովուական այցելութենէ։ — Հոգաբարձութիւն

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Ֆր. Կ. Խաչի Շավիլի մասնաճիւղի ընկերուհիները ցաւակցութիւն կը յայտնեն ընկերուհիներ Տիկ. Աննիկ Փափազեանի, Եղիսաբէթ Գալայճեանի, Եղիսաբէթ Քիւլլէեանի եւ իրենց պարագաներուն, իրենց մօր, կեսրոջ եւ մեծ մօր՝ ՏԻԿԻՆ ԵՊՐՈՍ ՔԻՒԼՋԻԵԱՆԻ մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի 2000 ֆրանք կը նուիրեն Շավիլի դպրոցին։ Փոխան ծաղկեպսակի Տիկին Թագուհի Օհանեան կը նուիրէ հազար ֆրանք Ֆ. Կ. Խաչին։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ.— Գ. Յովհ. Վանլեան հազար ֆրանք, Ֆ. Կ. Խաչի Իթալիի մասնաճիւղին եւ հազար ֆրանք Հ. Մ. Մ.ի վարչութեան կը նուիրէ փոխան ծաղկեպսակի Գ. Յակոբ Յովհաննէսեանի (Զէնկիլէրցի) մահուան առթիւ։

✕ Շավիլէն Այրի Տիկ. Քիւլլէեանի մահուան առթիւ եղած են հետեւեալ նուէրները փոխան ծաղկեպսակի.— Տէր եւ Տիկին Անդրէասեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Փափազեան եւ խումբ մը բարեկամներ հազարական, Տիկին Եէտիգարդաշեան 5000 ֆր. Կապ. Խաչի Շավիլի մասնաճիւղին։

✕ Ալֆորվիլէն Եփրեմ Տօնիկեան 2000, եւ Մինաս Սէյիսեան հազար ֆր. Շավիլի դպրոցին։ Լեւոն Պետիկեան 2000, Արթաքի Պետիկեան հազար Փարիզի ծերանոցին։ Այս վերջինը ստանալ «Յառաջ»էն։

Օր. ՄԱՌԻ Մ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ
Շավիլի Նոր Սերունդէն
Գ. ՀԱՅԿԱԶՆ ՊԱՏՈՒԱԿԱՆԵԱՆ
Շավիլ 23, Դեկտ. 1951 Ալֆորվիլ
Նշանուած

Այս առթիւ Շավիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին կը նուիրեն հազար ֆրանք։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ, ծանօթ սրճարանը։ Կարեւոր օրակարգ։ Բացակաները նկատի կ՚առնուին։

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անտոք» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

ՇԱՎԻԼԻ Կապ. Խաչի մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը՝ Փետր. 24ին, քաղաքապետարանի սրահին մէջ։ Կը խնդրուի նկատի ունենալ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պոմոնի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ժողովը՝ 10 Յունուար, հինգշաբթի կէսօրէ վերջ, եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ։ Ստիպողաբար կը հրաւիրուին բոլոր անդամուհիները։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

Յ. Ա. ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վերջին մասը չենք ստացած տակաւին։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Գ. Սիմոն Օհանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Շահինեան, Այրի Տիկ. Այտընեան, Այրի Տիկին Ժամկոչեան, Վ. եւ Ա. Օհանեան եւ բոլոր ազգականները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր եւ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ողբ. կնոջ, քրոջ եւ ազգականին Տիկին Ազաւնի Օհանեանի (ծնեալ Գույումճեանի) մահուան առթիւ։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925.R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 5 Janvier 1952 Շաբաթ 5 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

28րդ ՏԱՐԻ — 28e Année No. 6653-Նոր շրջան թիւ 2064

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՆՎՀԱՏ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Ջկան հրաշագործ միջոցներ՝ այս լքրծուն պողոտաներուն վրայ։ Ազատարար դործիներուն ամէնէն տոկունը աշխատանքն է։ Ծրագրեալ գործունէութիւն՝ ամրապնդուած հաւատքով եւ յարատեւութեամբ։

Որքան ալ աննպաստ ըլլան պարագաները, մենք աւելի անճար չենք, բաղդատելով արեւելեան գաղութներուն հետ։

Այնտեղ ամայի տարածութիւնները, անապատները ծաղկաստաններու վերածեցին եղունգներով եւ քրտինքով։ Հող ու քար ճանկռտելով։ Հազարաւոր չէն բոյներ հաստատուեցան աշխատանքով եւ փոխադարձ օգնութեամբ։

Տնտեսականին հետ զուգընթաց՝ մտաւոր ճիգն ալ հրաշքներ գործեց։ Եւ ունեցանք մշակոյթի վառարաններ որոնց բեղուն գործունէութիւնը կրնայ օրինակ ծառայել աւելի բախտաւոր այլ ամուլ գաղութներու։

Եթէ միջավայրին յարմարութիւնները, դրպրոցական ցանցերը կը դիւրացնեն անոնց աշխատանքը, մենք ալ ունինք ուրիշ կարգ մը առաւելութիւններ։

Տարիներէ ի վեր հայկական Փարիզին անունը կը հոլովէն Արեւելքի մէջ, զայն համարելով հոսուն աղբիւր մը իմացական եւ տնտեսական ուժի։

Այդպէս էր ատեն մը։ Բայց շատ բան փոխուած է այսօր, ինչպէս ամէն տեղ։

Այսօրուան Փարիզն ալ կը տառապի մասնաւորապէս մտաւոր ուժերու պակասէն։ Մանաւանդ որ, դիւրին վաստակի միջոցներ չեն պակսիր ամէնէն անճար ուսումնականին համար։

Հակառակ այս տկարացման, Փարիզը երբեք իրաւունք չունի անճրկելու եւ պատն երեսին հառաչելու։

Փարիզը գլուխն ըլլալով, ամբողջ Ֆրանսահայ գաղութը միշտ ի վիճակի է ինքնապաշտպանութեան ամուր ցանցեր կազմելու։ Կը բաւէ որ ըմբռնէ կացութեան պահանջները եւ իր պարտականութիւնը։

Անշուշտ այս խօսքերէն շատ բան չեն հասկընար անոնք որ շատոնց խաչ քաշած են կ'ւ իրենց կ'ւ տարագիր բազմութեանց ճակատագրին վրայ։

Բարեբախտաբար աննշան փոքրամասնութիւն մը կը կազմեն այդպիսինները։

Ինչպէս ամէն տեղ, այստեղ ալ ունինք առողջ եւ սրտցաւ մեծամասնութիւն մը, որ միշտ պատրաստ է աջակցելու, եթէ կենդանի գործ մը տեսնէ իր աչքին առջեւ։

Այն կազմակերպութիւնները որ կը գործեն մեր գաղութին մէջ կամ այլուր, շատոնց իրենց գրասենեակները փակած պիտի ըլլային, առանց այդ զանգուածին գործօն աջակցութեան։

Արդ, կացութիւնը կը պահանջէ նոր ճիգեր։ Մանաւանդ նոր ուղիներ եւ աշխատանքի արդիական մեթոտներ։

Ջի բաւեր չռայլաբան հաւաստիքներ ընծայել կամ շողշողուն ծրագիրներ պարզել։ Անհրաժեշտ է գործքով ալ ապացուցանել թէ ընդունակ են ժամանակին հետ ընթանալու։

Այս տեսակէտէն ծանրագոյն պատասխանատուութիւնը կ'իյնայ Բարեգործականին վրայ, որ կը շարունակէ փարախներ ստեղծել նոյն իսկ մշակոյթի ճակատին վրայ։

Տխուր հեգնութիւն մը չէ՞ «Ընդհանուր Միութիւն» կոչուիլ եւ իրեն յատուկ դպրոցներ պահել, հատընտիր ուսուցիչներով։ Նոյնիսկ զանոնք պարտադրելով այս կամ այն հաստատութեան։

Միութեան վարչական կազմը երիտասարդացած է, կ'ըսեն։ Եւ սակայն, ծերութեան, յամառութեան ունակութիւններն են որ կը տիրապետեն, եթէ չհաշուենք մէկ - երկու բացառութիւններ, Արեւելքի մէջ։

Որ եւ է բարեգործական հաստատութեան առաջին պարտականութիւնը պիտի ըլլար արդար եւ անաչառ վերաբերում բոլորին հանդէպ։ Առանց հրէի եւ հեթանոսի խտրութեան։

Բարեգործականը ոչ կրթական նախարարութիւն է, ոչ ալ Ուսումնական Խորհուրդ, որպէսզի այս կամ այն ծրագիրը պարտադրէ գաղութներու մէջ։ (Իր թաթը երկարելով մինչեւ հեռաւոր ճէզիրէ ...)։

Ըսելիքներ ունինք նաեւ աւելի ժողովրդական կազմակերպութեանց մասին։ Շ.

Տարագիրներու խնդիրը Ազգաժողովին առջեւ

(Մասնաւոր թղթակցութիւն ՅԱՌԱՋի)

ՓԱՐԻԶ.— ՄԱԿի Գ. յանձնախումբը սկսաւ զբաղիլ տարագիրներու եւ անհպատակներու հարցով։ Վաթսուն երկիրներու ներկայացուցիչ-երը լսեցին Տարագիրներու Գերագոյն Յանձնակատար Տօքթ. Ճ. Ճ. Վան Հոյֆըն կոտհարտի զեկուցումը որ կ'առաջարկէ երեք միլիոն տոլարի հիմնադրամ մը հաստատել, հոգալու համար տարագիրներու անմիջական պէտքերը 1952ի ընթացքին։ Կ'առաջարկէ նաեւ ստեղծել գրասենեակներ զանազան վայրերու մէջ, զբաղելու համար տարագիրներու եւ անհպատակներու գործերով։

Տօքթ. Վան Հոյֆըն Յունուար 2ին ունեցաւ կարեւոր լրագրական ասուլիս մը ՄԱԿի պալատին մէջ եւ ներկայացուց շատ կարեւոր աշխատանք մը, «Տարագիրներ»։

Այս գիրքը կը բաղկանայ 395 էջերէ, եւ պատրաստուած է իբրեւ նախնական ուսումնասիրութիւն մը տարագիրներու եւ անհպատակներու հարցին։

Գործը խմբագրուած է Ժաք Վերնանի գլխաւորութեամբ։ Այս շատ կարեւոր ուսումնասիրութեան համար Ամերիկեան Րոքֆէլլէր հաստատութիւնը տրամադրած է 100.000 տոլար։ Վերջնական հատորը պիտի հրատարակուի երբ բոլոր տեղեկութիւնները հաւաքուին եւ ներկայ գրքին սխալները ուղղուին։

Հատորը մանրամասնօրէն կը խօսի Ֆրանսայի, Յունաստանի, Եգիպտոսի, Լիբանանի եւ Սուրիոյ հայ գաղութներու մասին։ Կան անշուշտ սխալներ եւ մոռացումներ։

Յունուար 2ի լրագրական ասուլիսին ներկայ էին աւելի քան 100 լրագրողներ։ Ջեր թղթակիցը Վերնանի գործը գնահատելէ ետք, յիշեցուց կարգ մը սխալներ եւ մոռացումներ։ Ասոր խորին շնորհակալութիւն յայտնելով, խնդրեց ուղղել այդ սխալները եւ մոռացումները, դիմելով հայկական իրաւասու մարմնի մը։ ԼԵՒՈՆ ՔԷՇԻՇԵԱՆ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ հեռագիր մը ուղղելով Փարիզի Հայոց եկեղեցին, իր հայրապետական օրհնութիւնները կը յայտնէ ժողովուրդին, Ամանորի եւ Ծնունդի առթիւ։

Երուսաղէմի Պատր. տեղապահէն ալ նամակ մը ստացուած է, նոյն առիթով։

ԳԵՂԱՄ ԿՈՍՏԱՆԵԱՆՑԻ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Հինգշաբթի օր կէսօրին Փարիզի Հայոց եկեղեցին տեղի ունեցաւ յուղարկաւորութիւնը ողբացեալ Գեղամ Կոստանեանցի։ Մտաւորական եւ հանրային դէմքերէ բաղկացած կոկիկ բազմութիւն մը, որուն մէջ կը նշմարուէին կարեւոր թիւով ռուս բարեկամներ, եկած էր վերջին յարգանքը մատուցանելու վաստակաշատ ծերունիին, որ մինչեւ յետին պահը սրտցաւ Հայ մը եղած էր։

Պարզ եւ յուզիչ արարողութիւն մը տեղի ունեցաւ, մասնակցութեամբ եկեղեցւոյ երեք քահանաներուն ու դպիրներուն եւ ընկերակցութեամբ երգեհոնի։ Յետոյ դագաղը փոխադրուեցաւ Փէռ Լաշէզի գերեզմանատունը։ Համաձայն ողբացեալին փափաքին, մարմինը այրուեցաւ դիակիզարանին մէջ, յարմար առիթով մը Հայաստան փոխադրուելու համար։

ՀԱՅ ԿԱԹՈԼԻԿՆԵՐՈՒ ՆՈՐ ԱՌԱՋՆՈՐԴԸ

Պատիւն ունեցանք մեր խմբագրատան մէջ ողջունելու Փարիզի հայ կաթոլիկ համայնքութեան նոր առաջնորդը, Հ. Կարապետ Ծ. Վ. Ամատունի, ընկերակցութեամբ Հ. Սահակ վրդ. Տ. Մովսէսեանի։ Նոր առաջնորդը Վենետիկի Մխիթարեաններէն է եւ վարած է զանազան պաշտօններ։ Առ այժմ կը բնակի Սեվրի Մուրատեան վարժարանը։ Ուրիշ տեղեկութիւններ յաջորդով։

ՍՈՒՐԻԱ ԵՒ ԼԻԲԱՆԱՆ որոշեցին վերահաստատել առեւտրական յարաբերութիւնները, որոնք խզուած էին 1950 Մարտ 13էն ի վեր։ Երկու երկիրներուն վարչապետները աւելի քան չորս ժամուան տեսակցութիւն մը ունեցան Շթորայի մէջ։ Սուրիացիները պիտի կրնան ազատօրէն Լիբանան երթալ։

Դաշինքը փրկուեցաւ եօթը ձայնով

Վարչապետը Եշ. օր 247ի դէմ 254 ձայնով վստահութիւն շահեցաւ Ազգ. ժողովին մէջ, ինչ որ կը նշանակէ թէ իր ելմտական ծրագիրը պիտի քննուի խորհրդարանին կողմէ։ Այս արդիւնքէն չի հետեւիր թէ տուրքերու յաւելումն ալ պիտի ընդունուի նոյնութեամբ։ Իսկն պայքարը պիտի սկսի, երբ կէտ առ կէտ քննեն օրինագիծը։

Դաշինքին դէմ քուէարկեցին զօր. տը Կոլի կուսակիցները, համայնավարները եւ ուրիշ հոսանքներ։ Ընկերվարականները ձեռնպահ մնացին, նպաստակայարմար չգտնելով դաշինքին անկումը։ Անոնք մեծ մասով քուէարկած էին զինուորական նախահաշիւը, բայց հակառակ են կառավարութեան տնտեսական քաղաքականութեան, ինչպէս եւ ազգայնացուած հաստատութեանց վերաբերեալ ծրագրին որ փոփոխութիւններ եւ խնայողութիւններ կը տրամադրէ։

Քուէարկութենէն առաջ, վարչապետը ճառ մը խօսելով, ազդարարեց.

— «Ինչ մեծամասնութիւն ալ ունենաք, որն ալ ըլլայ կառավարութիւնը, պիտի գտնուիք միեւնոյն պարտականութեանց եւ միեւնոյն լուծումներուն առջեւ։ Կառավարութիւնը գիտէ որ իր օրինագծին նկատառումը չի նշանակեր թէ անոր իւրաքանչիւր յօդուածը պիտի քուէարկուի։ Ոչ ալ կառավարութիւնը պիտի ընդդիմանայ ելմտական յանձնաժողովին կատարած բոլոր փոփոխութեանց։ Մենք ճկուն պիտի ըլլանք ձեւի մասին, բայց հաստատուն՝ խորքին համար։ Կառավարութիւնը հանդարտօրէն կը սպասէ ձեր վճռին»։

Այս ճառէն վերջ, արմատական կուսակցութեան ներկայացուցիչը յայտարարեց թէ պիտի քուէարկեն օրինագծին նկատի առնուիլը, բայց ոչ նոր տուրքերը, եթէ նախապէս չքուէարկուի ազգայնացուած հաստատութեանց բարեկարգութեան օրինագիծը։

Համայնավար ներկայացուցիչը, Ժաք Տիւքլօ, երկար ճառով մը բացատրեց թէ «երկիրը կը ճզմեն զինուորական անտանելի ծախքերու ծանրութեան տակ, յիշեցնելով սպառնալիք մը որ գոյութիւն չունի»։ Այս առթիւ ալ փորձեց համոզել թէ Խ. Միութիւնը ամէն բանէ առաջ խաղաղութիւն կ'ուզէ և եզրակացուց.— «Անոնք որ վստահութեան քուէ պիտի տան, կամ ձեռնպահ պիտի մնան, ինչպէս ընկերվարականները, տը Կոլի պայուսակը պատրաստած պիտի ըլլան» (իշխանութեան բարձրացնել)։

Վիճաբանութեանց ընթացքին, Պ. Փլեւէն հարցը միջազգային գետնի վրայ դնելով, ազդարարեց.— «Եթէ մերժէք վստահութիւն յայտնել, պիտի զօրանայ մեկուսացման հոսանքը՝ Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն մէջ»։ Այս առթիւ բացատրեց նաեւ թէ ժխտական դիրք բռնելով, պիտի դժուարացնեն Ֆրանսայի յարաբերութիւնները Դաշնակիցներուն հետ. վասնզի Ազգ. Ժողովը մերժած պիտի ըլլայ անհրաժեշտ զոհողութիւնները՝ փոխադարձ պաշտպանութեան համար, համաձայն Ատլանտեանի դաշինքին։ «Մի մոռնաք որ այս միջոցին Մ. Նահանգները կը զինուորագրեն պահեստի բանակին պատկանող ամուսիններ եւ հայրերը։ Ի՞նչ պիտի ըսեն մեր դաշնակիցները եւ բարեկամները, երբ իմանան թէ Ֆրանսան, որ ուրիշ ամէն երկրէ աւելի վտանգուած է, կը դոհանայ աւելցնելով իր չահարկումները հողագործութեան եւ ճարտարագործութեան մէջ»։

Վիշինսկի խաղաղութիւն կ'առաջարկէ

ՄԻԵՒՆՈՅՆ ԱՏԵՆ ՍՊԱՌՆԱԼԻ՞Ք

Խ. Միութեան արտաքին նախարարը, Պ. Վիշինսկի, Եշ. օր նոր ռումբ մը պայթեցուց ՄԱԿի Քաղաքական յանձնաժողովին մէջ, առաջարկելով արտակարգ նիստի հրաւիրել Ապահովութեան Խորհուրդը, աշխարհի լարուած վիճակին վերջ տալու եւ Քորէայի պատերազմը դադրեցնելու համար։

Միեւնոյն ատեն պահանջեց ջնջել Ազգաժողովին հաւաքական ապահովութեան դրութիւնը, որ վերջնական հաւանութեան չէ առած տակաւին։

Վիշինսկիի ճառը, որ կը բաղկանար 37 մեքենագիր էջերէ, տարօրինակ տպաւորութիւն գործեց շատ մը պատուիրակներու վրայ, թէեւ անոնք վարժուած են այսպիսի ելոյթներու։ Ամերիկացիները անմիջապէս ժխտական դիրք բռնեցին։ Անոնց համար այս ձեռնարկն ալ ռազմախաղ մըն է, ի դերեւ հանելու համար Դաշնակիցներու հաւաքական ապահովութեան բանաձեւը, աւելի հրապուրիչ ծրագիր մը առաջարկելով։

Պ. Վիշինսկի երկուքուկէս ժամ խօսեցաւ, դատապարտելու համար Ազգաժողովին ծրագիրը՝ ապահովութեան բանակի մը մասին։ Իր կարծիքով, Ազգաժողովի դաշինքին ծաղրանքն է այդ ծրագիրը։ Յետոյ ծանրապէս մեղադրեց Մ. Նա—

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԵՐ ԿՈՐՈՒՍՏՆԵՐԷՆ ԵՏՔԸ

Երկու մեծ դէմքեր անհետացան հայ կեանքէն, երկու օրուան ժամանակաշրջանի մը մէջ :

Կասկած չկայ, անոնց թողած բացը պիտի զգացուի երկար ատեն. պիտի յիշենք զանոնք, պիտի ոգեկոչենք, պիտի փնտռենք, բայց ի զուր: Ոչինչ կրնանք ընել կեանքի ու մահուան անողոք օրէնքներուն դէմ :

Անշուշտ, կան անոնց գործերն ու գրութիւնները. գաղափարականներն ու մտածումները, որոնք պիտի ապրին մեր մէջ եւ, յաճախ, պիտի առաջնորդեն մեզ:Ճիշդ են այս ամէնը. բայց ինչ որ ալ ըսենք, սփոփանքի խօսքեր են: Էականը, կարեւորն ու կենսականը՝ մարդիկն են. ողջ, խօսող ու գործող մարդիկը՝ որոնք գաղափարները գործ կը դարձնեն եւ գործերը կը վերածեն գաղափարականի: Կարեւորը՝ այն հզօր անհատականութիւններն են, որոնք կը յեղաշրջեն իրենց շրջապատը, կ'առաջնորդեն մտքերը եւ հասարակութիւնը կը մղեն գործունէութեան. գորշ ամբոխը կը փոխարկեն ստեղծագործ բազմութեան :

Հիմա չկան այս մարդիկը, եւ, ինչպէս ցոյց կուտան ցաւակցական արտայայտութիւնները, յուզումը ընդհանուր է: Բոլորը կ'ողբան Ռուբէնը, հայ յեղափոխութեան ամէնէն պայծառ դէմքերէն այսինքն մեր հայրենիքը կերտողներէն մէկը: Բոլորը կը սգան Լեոն Շանթը, հայ գրականութեան ու մշակոյթի ամէնէն գործօն, հաւատաւոր դէմքերէն մէկը : Կ'ողբան ոչ միայն անոր համար, որ այս երկու թանկագին գործիչները ընդմիշտ կորսնցուցինք, այլ նաեւ անոր համար որ երկար ատեն բաց պիտի մնայ անոնց տեղը: Իրենց արժանի յաջորդները դժուար, շատ դժուար պիտի ըլլայ գտնել, լաւագոյն պարագային:

Կասկած չկայ, որ ցամքած չեն հայ ժողովուրդին ստեղծագործական ակունքները: Հայութիւնը շատ աւելի մեծ կորուստներ փոխարինած է, բայց մտահոգիչը այն է՝ որ փոխուած են հայ կեանքի պայմանները: Պատմական մթնոլորտը փոխուած է: Մեր ներկայ պայմաններուն մէջ ուր եւ ինչպէս հանդիպիլ գաղափարական, ճշմարտօրէն գաղափարապաշտ մարդոց. ուր գտնել նուիրեալներ, որոնք ոչ թէ յորդորով ու հրահանգներով նուիրեալներ են, այլ խառնուածքով: Կոչեցեալներ էին եւ նաեւ ընտրեալներ. շատերու մէջէն՝ քիչերը: Կրնայ ըլլալ որ ունենանք տաղանդաւոր նոր մարդիկ: Կրնայ պատահիլ որ խառնուածքով աւելի հարուստ յեղափոխականներ ունենանք, տաղանդով աւելի մեծ գրագէտներ: Աւելի պատրաստուած մանկավարժներ: Մեր ժողովուրդէն, նոյնիսկ այս դաժան ու ցամաք պայմաններուն մէջ, չենք յուսահատած: Բայց դժուար է հաւատալ, որ Ռուբէնի ու Շանթի նման արդէն իսկ դասական դարձած դէմքեր ունենանք, «անձինք նուիրեալ»ներ, որոնք պատմական որոշ թուականներու և հայրենաշունչ մթնոլորտի մէջ սնած ու մեծցած էին: Փոխուած է ոչ միայն հայկական մթնոլորտը, այլեւ դարուն ոգին, որ կը հակի դէպի նիւթապաշտութիւն եւ անձնապաշտութիւն :

Ինչ պիտի ընենք այս կացութեան առջեւ : Ցաւակցութիւն յայտնողներէն շատերը, հոս թէ արտասահման, ուխտ կ'ընեն կամ կը վերանորոգեն իրենց ուխտը՝ հաւատարիմ մնալու անոնց յիշատակին ու գաղափարներուն:Գրուած նամակներուն ու հեռագիրներուն մէջ՝ աւելի ջերմ բառեր կան. հաւատարմութեան ու պայքարի աւելի սրտաբուխ խօսքեր ու խոստումներ:Բոլորը համաձայն են՝ շարունակելու անոնց գործը, պահելու անոնց յիշատակը :

Մտածա՞ծ ենք սակայն թէ ի՞նչպէս, ի՞նչ միջոցներով պիտի կրնանք իրականացնել անոնց գաղափարականները. յարգել ճշմարտօրէն եւ արժանավայել կերպով անոնց յիշատակը: Անշուշտ, աւելի աշխատելով ու զոհաբերելով. աւելի ամուր փարելով ազատութեան գաղափարին, որ անոնցը եղաւ: Աւելի թափ տալով անոնց ու մեր գաղափարականները իրականացնելու ջանքերուն:

Լաւ այս ամէնը, բայց անբաւական: Յաջորդներ պէտք է ունենան անոնք, իրենց բարոյական կերպարանքով, իրենց գաղափարականութեամբ եւ զոհաբերութեան ոգիով, որքան կարելի է հարազատ գծերով: Կրնա՞նք պատրաստել այս յաջորդները, այսինքն՝ մարդ հասցնել, նոր սերունդը մօտեցնելով անոնց. պատմելով, ծանօթացնելով անոնց կեանքը մեր երիտասարդութեան. անոնց հոգեկան ճրագը վառելով մեր նորահասներու սրտերէն ներս: Եթէ կրցանք ընել այս աշխատանքը, այն ատեն կրնանք ապահով ըլլալ, որ արժանավայել կերպով յարգած կ'ըլլանք անոնց յիշատակը: Այն ատեն մեր ուխտը կատարած կրնանք ըլլալ :

Մեր յեղափոխական ընկերոջ հաւատարիմ մնալու լաւագոյն կերպը՝ անոր գաղափարներուն հաւատարմութիւնն է. զանոնք իրականացնելու ձգտումը. հայրենիքի ու ազատութեան զգացումին խորացումը: Իսկ մեծ գրագէտ - դաստիարակին հանդէպ յարգանքը՝ կարելի է լաւագոյն կերպով արտայայտել, հայ մշակոյթին հանդէպ մեր հետաքրքրութեամբ, մեր ցոյց տուած գուրգուրանքով: Հայ նոր սերունդին հայեցի դաստիարակութեամբ, որոնց մասին իր խօսած ճառերուն արձագանգը կը հնչէ դեռ ամերիկահայութեան ականջներուն :

Մեր սուգը այս կերպով միայն կրնայ թեթեւնալ. մեր կսկիծը այսպէս կարելի է մեղմել :

Վստահ ենք թէ մեր ժողովուրդը, իր յուզումին ու արցունքին մէջ իսկ, պիտի մտածէ այն միջոցներու մասին, որոնք անհրաժեշտ են, դարմանելու համար այնքան ցաւագինօրէն գոյացած բացը :

Առողջ ու ստեղծագործ ժողովուրդները կը գնահատեն անցեալը, կը յարգեն իրենց ծառայողները, բայց նաեւ կը մտածեն նորերու մասին, իրենց ապագայի մասին :

Ոչ լաց, ոչ արցունք այսուհետեւ, այլ աշխատանք ու զոհաբերում, մեր մեծ անհետացողներուն գործը շարունակելու համար, իրենց արժանավայել միջոցներով: Արժանաւոր յաջորդներ պատրաստելով մեր երիտասարդ սերունդէն :

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Միջերկրականի պաշտպանութիւնը

Ապառաժուտ բլուրի մը կողերուն, հովահարի մը պէս բացուած, Նափոլի կ'իշխէ Վեզուվի վրայ: Հովահարի մէկ կէտին վրայ թառած է սպիտակ պարզ շէնք մը, ուր կը ծածանին երեք դաշնակիցներու եւ իտալական դրօշները: Այստեղ է հարաւային Եւրոպայի հրամանատարութեան կայանը :

Միջերկրականը պարփակուած չէ այս գօտիին մէջ: Հիւսիսային Ատլանտեանի ցամաքային կազմակերպութեան հրամանատարութիւնը դեռ բոլորովին չէ կազմուած այս ծովուն վրայ: Ֆրանսացի ծովակալ Սալայի իշխանութիւնը Ալճերիէն կը տարածուի արեւմտեան միակ աւազանին վրայ :

Միջերկրականը նոյնպէս մաս կը կազմէ ամերիկացի ծովակալ Րապըրթ Քէրնիի հրամանատարութեան: Նափոլիի սպիտակ շէնքը իր ընդհ. բանակատեղին է, երբեւ վերին հրամանատար, հարաւ. Եւրոպայի մարզին Զօր. Այզընհաուըրի ներկայացուցիչը պէտք ունի այդ ծովուն: Եթէ Միջերկրականը դաշնակիցներուն ձեռքէն ելլէ, խիստ դժուար պիտի ըլլայ պահել Եւրոպան:

Ծովակալ Քէրնի նոյն ատեն ընդհ. հրամանատարն է ամերիկեան ծովային ուժերուն: Իր իշխանութիւնը կը տարածուի Ասոր. կղզիներու արեւելեան մարզէն մինչեւ Հնդկաց ծով եւ հիւսիսային բեւեռէն մինչեւ էքուաթոր: Ծովակալը իր ձեռքին տակ ունի վեցերորդ նաւաբաժինը, որ աշխարհի ամենահզօրը կը համարուի, իսկ երկրորդը՝ եօթերորդ նաւատորմիղին, որ ներկայիս կը գործէ Ծայրագոյն Արեւելքի ջուրերուն մէջ :

Այդ նաւաբաժինը, որ տակաւին ծովային հաստատ խարիսխ մը չունի, շատ լաւ մարզուած է: Աւելի քան բրիտանական, ֆրանսական եւ աղքատացած իտալական տորմիղները, ան ներկայիս խաղաղութեան պահապանն է Միջերկրականի աւազանին մէջ: Յունաստանի համայնավար շարժման ընթացքին իր ներկայութիւնը վճռական ազդեցութիւն ունեցաւ:

Ամերիկեան նաւաբաժինը հետզհետէ կը զօրանայ: Այժմ ունի մնայուն երկու կամ երեք օդանաւակիր յածանաւերու նաւաբաժին, սուզանաւերու եւ թորփիլանաւերու, ծովային եւ օդային փոխադրութեանց ստուար տորմիղ մը, առանց բոլորին նաւային խարիսխն է Լիոթէյի նաւահանգիստը: Ծովային զինուորները կը բաղկանան 20.000 հոգիէ, որոնց համրանքը պիտի բազմանայ «ծովային» վաշտերով:

Վեցերորդ նաւաբաժինը վստահութիւն կը ներշնչէ դաշնակիցներուն, որովհետեւ արեւմտեան պետութիւնները տէր են ծովափներուն: Միջամտութեան եւ օգնութեան կարեւոր ուժ մը կը կազմէ այդ նաւաբաժինը, օժտուած արդիական սարքաւորումներով, ի հարկին պատրաստ օգտագործելու հիւլէական ռումբերը:

Ծովակալ Քէրնի հասկնալի լռութիւն մը կը պահէ այս հարցին շուրջ: Դաշնակից հրամանատարութիւնը նկատի ունի պաշտպանողական շատ մը եղանակներ, ինչպէս մեքենաբար պայթող ռումբեր, սուզանաւերու դէմ գործող ռումբեր, ծովային պաշտպանողական պատնէշներ, լարուած ականներ, որոնք ընդունակ պիտի ըլլան լայն տարածութեան վրայ զարնելու թշնամի սուզանաւերը :

Վեցերորդ նաւաբաժինը մեծապէս պիտի նըպաստէ Միջերկրականի հաղորդակցութեանց պահպանման: Այսուհանդերձ այս գիծերուն պաշտպանութիւնը միայն իրմէ կախում պիտի չունենայ: Անհրաժեշտ է շրջանային պաշտպանողական դրութիւն մը հաստատել:

Ծովակալ Քէրնի ամէն գնով վճռած է պաշտպանել Միջերկրականի հաղորդակցութեան ճամբան, ընդունելով հանդերձ որ այդ նեղ ծովէն անցնիլը վտանգաւոր պիտի ըլլայ: Միջերկրականի եւ հիւսիսային Ափրիկէի ապահովութիւնը կենսական կարեւորութիւն մը կը ներկայացնէ իրեն համար :

Մերձաւոր Արեւելքի պաշտպանութիւնը նոյնպէս սերտ կապ ունի անոնց հետ: Այս կերպով, Պիզերթա եւ իտալական թերակղզին աւելի կարեւորութիւն կը ստանան: Պէտք չէ որ հակառակորդը տիրանայ իտալական ծովափին:Անհրաժեշտ է ամբարտակ մը արեւմտ. Միջերկրականի առջեւ :

Իտալացիները կը բազմացնեն իրենց զօրաբաժիններուն թիւը եւ շատ մը զինուորական կազմակերպութիւններ: Անոնք սկսած են վերակազմել իրենց օդային բանակը. Ամերիկացիները արդիական օդանաւեր կը տրամադրեն իրենց, նոր օդանաւորդներ հրապարակ կը հանեն: Արագօրէն կը կառուցուին խարիսխները:

Արեւմտեան Միջերկրականի պաշտպանութիւնը սերտօրէն կապուած է հարաւային Եւրոպայի հետ: Հակառակ հրամանատարական կարգ մը բաժանումներուն, պաշտպանողական դրութիւնը կը կառուցուի, աղիւս աղիւսի վրայ :

Ծովակալ Քէրնի շատ ուրախ է, որ ֆրանսական սպայակոյտը իրեն օգնական նշանակած է Զօր. Գերթրանի պէս կարող սպայ մը, որ սերտ կապ կը պահէ կեդր. Եւրոպայի ֆրանսական զինուորական կազմակերպութեանց հետ:

Հիւսիսային Ատլանտեանի ցամաքային կազմակերպութեան ծովային հրամանատարութիւնը դեռ հաստատուած չէ, բայց դաշնակից նաւազները հաւաքարար վարժութիւններ կը կատարեն Միջերկրականի մէջ :

Իտալիոյ օդային ընդհ. սպայակոյտի պետը, զօր. Իւրասանի հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ.— Ազգ. պաշտպանութեան 1951—1952 շրջանի ելեւմտացոյցը 431 միլիառ լիրէթ (շուրջ 250 միլիառ ֆրանք), այսինքն 13 միլիառի յաւելում մը նախորդ տարուան վրայ:Ելեւմտացոյցը բաժնուած է հետեւեալ ձեւով.— Ցամաքային բանակ՝ 203 միլիառ, ծովային՝ 75 միլիառ, օդանաւային՝ 77, Քարապինիէ՝ 50, հանրային ծախքեր՝ 26 միլիառ լիրէթ :

Հաշտութեան դաշնագիրը կարգ մը սահմանափակումներ հաստատած էր, Իտալիոյ զինեալ ուժերուն համար, բայց արեւմտեան դաշնակիցները վերջերս չեղեալ համարեցին զանոնք: Իտալիա այժմ նոր մարտանաւեր կը շինէ : Այս տարի պատրաստ պիտի ըլլան 2400 թոննոց թորփիլահալածներ, ականահաւաքներ, պիտի վերանորոգուին Ամերիկացիներուն տրամադրած թորփիլահալածներ եւ ցամաքահանման նաւեր :

Իտալական սպայակոյտը 1952ին պիտի կազմէ 9 զօրաբաժին, ալպեան երեք եւ զրահապատ երկու վաշտեր: Ամերիկացիները ուշացուցին իրենց օգնութիւնը, բայց Իտալացիները իրենց զօրաբաժինները ուժեղացնելու շատ մը միջոցներ ունին:

Պատերազմը Իտալիոյ ձգած է զանցառելի օդանաւորդութիւն մը : Իր օդակայաններուն 95 առ հարիւրը քանդուած են: Այսու հանդերձ, Իտալիա մեծ չափով աշխատանքի լծուած է, արդէն «Վամփիր» տեսակի երկու օդատորմիղներ ունի, 1952ի սկիզբը Ամերիկացիներէն պիտի ստանան F—84 օդանաւեր: Արդէն իսկ հրապարակ հանած են G. 80 տեսակի իտալական օդանաւի նախատիպար մը, իսկ յառաջիկային պիտի ձեռնարկեն «վամփիր» օդանաւերու շինութեան: Մինչեւ 1952ի վերջը, Իտալիա մեծ յառաջդիմութիւններ պիտի կատարէ, գոհացնելով իր էական պահանջները :

Թ. Ա. Թ.

ՄԱՐՍԷՅԼԻ «Արմենիա» երգչախումբին վարչութիւնն ալ պատասխան մը դրած է «Արուեստասէր»ի դիտողութեանց:

Հանդէսին մանրամասն նկարագրութենէն եւ Գ. Վարդան Սարգսեանի պատասխանէն վերջ, հարցը փակուած է մեզի համար: Վարչութեան պատասխանին մէջ միակ նորութիւնը հետեւեալն է.— «Մեր տրամադրութեան տակ ունեցած ենք Վէրատի թատերասրահին դաշնակներէն լաւագոյնը, թանկարժէք պոչաւոր Փլէյէլ մը, որուն վրայ սիրով նուագած են նոյնիսկ փրոֆէսիօնէլ արուեստագէտներ»:

ՍԱԽԱԼԻՆ ԿՂԶԻՆ Սիպերիոյ միացած է 1950ի ամառէն ի վեր, հիւսիսային ծայրէն, ուր նեղուցը հազիւ տասը քիլոմեթր լայնք ունի եւ 4—5 մեթր խորութիւն: Այս փոփոխութեամբ կը մեղմանայ Վլատիվոսթոքի եւ Ճափոնի ծովին օդը: Պաշտօնական տեղեկութիւններ կը պակսին :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Դեկտեմբեր 24ի գիշերը Գոմոնի դպրոց — սրահը կը յորդէր խուռն բազմութեամբ: Հանդէսը բացուեցաւ Նոր Սերունդի կողմէ երգուած «Մշակ բանուոր» եւ «Յառաջ նահատակ»ով, գլխաւորութեամբ իրենց ղեկավարին՝ ընկեր Ս. Սարգիսեանի: Բացման խօսքը ըրաւ իրենց վարչութեան քարտուղարը, Լեւոն Գըլճեան, որ առաջին անգամ կ'երեւար բեմին վրայ:

Յոտնկայս յարգանքի հրաւիրելով ժողովուրդը մեր երկու մեծ ընկերներու՝ Ռուբէն Տէր Մինասեանի եւ Լեւոն Շանթի յիշատակին, ըսաւ. — Կը մաղթենք որ Նոր Տարին ըլլայ մեր ժողովուրդին համար խաղաղութեան տարի մը: Կը խոստանանք չմոռնալ մեր ժողովուրդի տառապանքները: Չենք ներեր անոնց որ մեր ոխերիմ թշնամի Թուրքին զոհերն ըլլալով հանդերձ, մոռցած իրենց մայրերու, քոյրերու կրած սարսափները, կ'երթան Թրքական շարժանկար տեսնելու եւ առաջին տեղերը գրաւելու, փոխանակ գալու եւ այսպիսի համեստ բեմերու վրայ մեր խօսքը լսելու: Նոր սերունդի մէջ ենք եւ կը մնանք, որովհետեւ ունինք այն արիւնը որ Վարդաններէն կուգայ եւ մանաւանդ ունինք մեր պահապան հրեշտակը որ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնն է»:

Պ. Յակոբ Քիւրքճեանի աշակերտներէն փոքրիկներ Յար. Իշխանեանի և Հրայր Գիլճեանի ջութակով նուագած քանի մը ազգային երգերէն վերջ, Օր. Գոհարիկ Ղազարեան երգեց քանի մը ժողովրդային երգեր, արժանանալով ջերմ ծափերու: Օրիորդը (Արմենիա երգչախումբէն) հետզհետէ կը յառաջդիմէ:

Յանուն Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» ենթակոմիտէի ընկեր Վաղարշակ Տէր Վարդանեան բացատրեց երիտասարդութեան դերը մեր Ազգային կեանքի մէջ: «Դաշնակցութիւնը նոր չէ որ կը ստեղծէ երիտասարդական կազմակերպութիւններ: Մեր անմահն Քրիստափորի շունչին տակ էր որ Ժընեւ ուսանող երիտասարդութենէն մէջտեղ եկան մեր վշտի երգիչ Ա. Ահարոնեանը եւ տեսաբան Միքայէլ Վարանդեանը»: Այս առթիւ մեր խօսքը ձեզի երիտասարդներեւ կարդաց Նարդունիի ճառը խօսուած Մարսէյլ Նոր Սերունդի մէկ հանդէսին: Օր. Մատլէն Մարկոսեանի դաշնակէն վերջ բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան գլխաւոր բանախօսը, Պ. Կ. Փօլատեան: Երիտասարդ դրագէտը ինչպէս միշտ այս անգամ եւս խօսեցաւ կրակոտ ճառ մը, վեր առնելով երիտասարդութեան դերը ոեւէ ազգի յառաջդիմութեան մէջ: Ծանրացաւ մեր երիտասարդութեան պարտականութեանց վրայ: «Մի ըսէք մեզի թէ չըսինք այն ինչ որ պէտք էր ըսել: Ձեր ծնողքը ըրին այն ինչ որ կրնային ընել: Ձեզմէ առաջուան սերունդները աւելի բախտաւոր չեղան: Դուք ունիք ամէն հնարաւորութիւն յառաջդիմելու: Մեր բաղձանքն է որ ըլլաք աւելի կարող եւ գործօն: Քիչ առաջ ոգեկոչեցիք երկու մեծ մեռելներու յիշատակը: Գիտէք թէ անոնք ինչ տուին այս ժողովուրդին: Իրենց 80ամեայ տարիներուն մէջ իսկ, դեռ կ'ուզէին աշխատիլ եւ բան մը աւելի տալ այս ժողովուրդին: Հետեւեցէք անոնց օրինակին: Ամէնէն մեծ անպատուութիւնն է ձգել այսպիսի անցեալ ունեցող ազգ մը եւ հեռանալ դիմելով դէպի ինքնասպանութիւն»: Պանծացնելով ընկերներ Ռուբէն Տէր Մինասեանի եւ Լեւոն Շանթի մեծութիւնը եւ անոնց բերած վաստակը հայ ժողովուրդին, թելադրեց դառնալ արժանի ժառանգորդները անոնց «որոնք մէկ մասնիկն էին աւելի մեծ կազմակերպութեան մը՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան որուն հովանաւորութիւնը կը վայելէք»: Այս ճառը ունկնդրուեցաւ մեծ յուզումով եւ ձգեց խոր տպաւորութիւն: Հանդէսին գեղարուեստական մասը վերջացաւ ծիծաղաշարժ զաւեշտով մը «Սամաթիացի Արիկ աղան» որուն դերակատարները, Նոր Սերունդէն Փիլիպոս Գօյաճեան, Գրիգոր Կէրկէրեան, Աստղիկ Փափազեան եւ Մ. Զարուխճեան, որոնք փայլեցան մեծ յաջողութեամբ:

Կէս գիշերէն վերջ սկսաւ բուն խրախճանութիւնը համեմուած հայկական եւ եւրոպական պարերով, ղեկավարութեամբ Գոմոնի երիտասարդներէ կազմուած նուագախումբի մը: Մէջ ընդ մէջ տեղի ունեցան նաեւ կովկասեան պարեր: Վիճակախաղը եւ ուրիշ նուէրներ «Քրիստափոր» խումբին ապահովեցին կարեւոր գումար մը եւ բարոյական մեծ յաղթանակ մը:

ԹՂԹԱԿԻՑ

×

ՄԵՐ ԾԵՐՈՒԿՆ ԱԼ ՅԱՆՁՆԵՑԻՆՔ ՀՈՂԻՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վերջերս ցուրտ հողին յանձնեցինք, հօրեղբօրս կինը՝ Կուլըրիկ Տիրատուրեան՝ ծնեալ Ասլանեան, ծնած էր Խալուի Խօշմաթ գիւղը եւ 80 տարեկանը անցած...

1915ի եղեռնին, շատ մը երիտասարդ հայեր եւ աղջիկներ, Թուրք եւ քիւրտ աւազակներու ձեռքէն ազատելու համար իր մօտ կ'ապաստանէին: Տիկին Կուլըրիկ Տիրատուրեան, ամէնքը ներս կ'առնէր եւ ապա մէկիկ մէկիկ կը տեղաւորէր ապահով տեղեր: Բազմաթիւ հայորդիներ իրենց փրկութիւնը կը պարտին անոր: Շատերուն համար հարազատ մօր մը գուրգուրանքը եւ նուիրումը չէ խնայած: Ան իրենց զրկանքներուն եւ տառապանքներուն սփոփարար բժիշկն էր: Իր խրատներով, իր աղօթքներով անոնց կորովը կ'ամրացնէր եւ ցաւերուն թեթեւութիւն կուտար:

Կուլըրիկ հաճուկը՝ նաեւ իսկական մայր մըն էր, մեծցուցած էր չորս զաւակներ: Մեծ տղան, Վարդանը՝ 1915ի Եղեռնէն առաջ Ամերիկա մեկնած էր, իսկ մնացեալները, Կարապետ, Թորոս եւ Համբարձում, իր գուրգուրանքով ազատուեցան եւ 1923ին Սուրիա ապաստանեցան: Համբարձումը 1925ին, ծանօթ Քիւրտերու հետ երկիր վերադարձաւ եւ քրտական ապստամբութեան ատեն զոհ գնաց Թուրքերու վրէժխնդրութեան:

1926էն ի վեր հաստատուած էր Ֆրանսա իր զաւակներուն հետ: Ծերութիւնը իր կնիքը դրած էր: Աչքերուն լոյսը եւ խօսելու կարողութինը կորսնցուցած՝ հանդարտօրէն կը սպասէր մահուան: Վերջին վայրկեանին շրթները շարժեցան, իր մօտ կանչեց զաւակներն ու սիրելի թոռները եւ զանոնք օրհնելէ վերջ, յաւիտենապէս փակեց աչքերը Դեկտ. 22ին: Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Դեկտ. 24ին եւ իր մարմինը ամփոփուեցաւ Սէն Փիէռի գերեզմանատունը:

Յարգելի Հաճուկ, հողը թեթեւ գայ վրադ:

ՊԱՂՏԱՍԱՐ ՏԻՐԱՏՈՒՐԵԱՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

A. S. BREVANNES ԿԸ ՊԱՐՏՈՒԻ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Իր տեսակին մէջ աննախընթաց էր այն մրցումը որ տեղի ունեցաւ A. S. Brévannesի խումբին դաշտին վրայ, ուր ոչ մէկ պարտութիւն կրած էր ցարդ: Առաջին վայրկեանին իսկ երկու հակառակորդ խումբերը իրենց յանդուգն խոյանքներով կ'ուզէին գերազանցել իրար նշանակելու համար կէտ մը: Հակառակ մեր տղոց առաւելութիւններուն եւ դաշտի տիրապետութեան, գնդակը շարունակ կը վրիպէր իր նպատակին հասնելէ առաջ: Տեսաբանը յանկարծ փոխուեցաւ հակառակորդին ձախ թիկունքէն, որ արագ փախուստով մը կը հասնի իր նպատակին շահելով կէտ մը:

Ծանր էր հարուածը Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ին համար: Որովհետեւ դաշտին տղմուտ վիճակը եւ իր դիրքը թոյլ չէին տար մեր մարզիկներուն հաւասարակշիռ խաղարկութիւն մը կատարել: Եւ ահա գերագոյն ճիգ մը եւս կը փորձեն գոնէ հաւասար արդիւնքով վերջացնելու համար առաջին կիսախաղը, ինչ որ յաջողեցան շնորհիւ Bauduին եւ Կապիին:

Երկրորդ կիսախաղը շատ աւելի հետաքրքրական եւ ճակատագրական հանգամանք մը առաւ: Երկու կողմերն ալ կը ճգնէին յաղթական հանդիսանալ այս ախոյենական իններորդ մրցումին, որով պիտի ճշդուէր իւրաքանչիւրին դասաւորումը:

Բախտը կրկին ժպտեցաւ Պրէվանի: Բոլոր տեղացի հանդիսականները ցնծութեան մէջ էին: Սակայն Ալֆորվիլի մարզականը չյուսահատեցաւ: Աւելի ամրապնդուելով երեք վայրկեան վերջ ինքն կը հաւասարեցնէին: Այսպէս երկու խումբերը ցոյց տուին իրենց լաւագոյն խաղարկութիւնը, յաջորդաբար նշանակելով կէտեր: Բայց վճռական հարուածը կը տրուի Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ի կողմէ, որով A. S. Brévannes կը պարտուի իր կարգին 3—4:

Օրուան «Vedette»ը կը հանդիսանար կեդրոնի յառաջապահներէն Bauduն, որ նշանակեց վերջին երեք կէտերը: Անշուշտ չենք կրնար ուրանալ իր օժանդակներուն դերը: Պէտք չէ մոռնալ խումբին ողնայարը՝ Սրապ, որ կրցաւ շատ անգամներ մեծ վտանգներէ ազատել մեր բերդը, ինչպէս նաեւ Խաչիկ, որ երկար դադարէ մը վերջ կը մասնակցէր մրցումի մը, կրցաւ ուժգնօրէն հակազդել հակառակորդին գնդակի հարուածներուն:

Երկար պիտի ըլլար յիշել բոլոր անունները: Կարեւորը այն է որ իւրաքանչիւր խաղարկու ունեցաւ իր բաժինը ի նպաստ Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ի վերելքին:

Այժմ Ալֆորվիլի Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ը կը հանդիսանայ ամենավտանգաւոր խումբերէն մին:

Պ. ՊԵՏՐՈՒՆԻ

Յ. Գ.— Մի մոռնաք այս կիրակի բոլորդ համախմբուիլ Ալֆորվիլի դաշտը, քաջալերելու համար մեր տղոց C. O. Vincennoisի դէմ մղուելիք ախոյենական 10րդ մրցումը: Այս յաջողութեան առթիւ Պ. Դաւիթեան 1000 ֆրանք նուիրեց «Յառաջ»ի տարածման:

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ (3)

ԱՐՄԵՆԻՍԱ

Բ.

Իր լանջաբերձ ու խրոխտ կուրծքին մէջ սիրտը կը մնար թաղուն ու գաղտնի, անհպելի գանձի մը պէս, որուն «Բացուէ, ով Սէզամ»ը կը փնտռուէր ու չէր գտնուեր:

Արմենիսայի մեծագոյն մրօսանքը պտոյտն էր, լայնեզր յարդէ գլխարկի մը տակ ամփոփելով առատ մազերը, որոնք դէպի վեր առնուած, իր ծոծրակին անման ու անբիծ սպիտակութիւնը ցոյց կուտային, մէկ ձեռքով իր շրջազգեստը ժողվելով շնորհալի ձեւով մը եւ միւսով իր կարմիր հովանոցը բացած, որուն արեւին տակ ցոլացումը իր դէմքին վարդի երանգները կը շեշտէր:

Պաշտելի ւ հրաշագեղ էր այսպէս. Կիրակի առտուները անպատճառ Մեծ Կղզի պիտի երթար. ես ալ հոն պատահեցայ օր մը իրեն:

Այն մաքուր, աւլուած ու ծառազարդ ուղիէն կ'երթայի, որ նաւամատոյցէն դէպի Ծաքոմոյի օթէլը կը տանի:

Երկու կողմէ, խնամուած ու ծաղկած պարտէզներու մէջ, ամէն մէկ քայլին սիրուն տուներ, վիլլաներ երբեմն, ապարանքներ, որոնց բաց դռներէն ներս կահաւորման ճոխութիւնն ու շռայլութիւնը աչքի կը զարնէ, սեւ հագուստներով եւ ճերմակ փողկապով սպասաւորներ, տիրուհիին՝ չափ զարդարուած սպասուհիներ, ստնտուներ՝ ճերմակ ու բարակ կտաւէ գոգնոցով՝ դրան մօտ սպասելու կեցած:

Տարբեր տարբեր ճաշակով կառուցուած այս քէօշկերուն մէջ քարուկիր ու անպաճոյճ շէնք մը իր պարզութեամբը ուշադրութիւն կը հրաւիրէ, երբ միակ լուրջ դէմքը այս բոլոր զուարթ ու խնդացող պատկերներուն մէջ:

Ամէնքը հոն կը դիմեն, ես ալ կը հետեւիմ իրենց ու հայ հռոմէականաց մատուռին մէջ կը գտնեմ ինքզինքս:

Իրաւ Հայո՞ցն է այս եկեղեցին. տաճկերէն կը խօսին, ֆրանսերէն կը բարեւեն իրար. Եւրոպացիներ կը տեսնեմ միայն շուրջս, ձեռնոցը ձեռուընին, գլուխնին բաց: Շթայնի խանութին հագուած արձաններուն պէս անշարժ ու կանգուն. ոչ ոք կ'աղօթէ. սեղանին վրայ քահանայ մը ցած ձայնով ու անհասկնալի բարբառով ինքնիրեն բան մը կը մրմնջէ. լռութիւն կը տիրէ ամէն կողմ. թիւ պատարագն է այս: Կիները իրենց փղոսկրէ ծածկոյթով աղօթագիրքերնին կը թղթատեն եւ երբեմն սեղանին խոնարհութիւն մը կ'ընեն, չկարենալով չփակին տակէն քօղէին երկաթներուն մէջ ամփոփուած ճմլուած լանջերնին ծռել. այրերը՝ իրենց հագուստին ծալքերը շտկելով, ատեն ատեն ձախ ծունկերնին առջեւի նստարանին կրթնցնելու չափ կոտրելով, երբ ծնրադրելու փորձ մը, ամէնքը լուրջ ու ծանր կերպարանք մը առած, ներկայացման մը եկածի պէս հանդիսաւոր:

Արմենիսային կը հանդիպի ակնարկս. ալ աւելի գեղեցկացած կը տեսնեմ զինքը այս սրբավայրին մէջ. բոլոր այս դիմակաւոր դէմքերուն մէջ իրենը միայն անկեղծ ու ջերմեռանդ երեւոյթ մը ունի որ մանկական անմեղութիւն մը կ'ընծայէ իրեն: Ակամայ սակայն այս հիացումս կը թողում. կը վախնամ որ իրեն նայիլս ուշադրութիւն չհրաւիրէ. ի՞նչ ընելու եմ սակայն. այս մաքուր ու բարձր ընկերութեան մէջ կորսուած, շուարած տիկիններու վրայէն բուրող անուշ հոտերուն անձնատուր, բոլոր ճիգս կը թափեմ գոնէ անպատշաճ շարժում մը չընելու համար:

Նեղուելով, դողալով որ վրաս չխնդացնեմ այս հեգնող ու կարծես իբր օտարոտի զիս միայն դիտող բազմութիւնը, չհամարձակելով տեղ մը նստիլ, չհամարձակելով դուրս ելլել, ի զուր մանկական յիշատակներուս կոչում կ'ընեմ ժամերգութեան սկիզբը թէ վերջը ըլլալնիս հասկնալու համար. չեմ յաջողիր. յուսահատելու մօտ եմ. քրտինքի խոշոր կաթիլներ ճակատէս վար կը սահին. յանկարծ մէկ քանի անձերու մեկնիլը կը նշմարեմ. փրկութիւն, առիթը փախցնելու չգար. բոլոր քաջութիւնս կը ժողվեմ ու դուրս կը նետուիմ շուտափոյթ ու սրտատրոփ, վասն զի ահա Արմենիսայի ճիշդ մօտն եմ, ան ալ կը մեկնի. դըրան մէջ քով քովի ենք:

Մեկնելէ առաջ մարմարէ աւազանի մը մէջէն ջուր կ'առնէ եւ երեսը կը խաչակնքէ. չեմ գիտեր այս ջուրին ինչ ըլլալը, բայց ես ալ Արմենիսայի պէս այդ ջուրով կը խաչակնքեմ երեսս. ջուրէ՞ն թէ իրմէ երանութեան խոստում մը կ ընծայուի ու հոգիիս կը թափանցէ:

ԳՐ. ԶՕՀՐԱՊ

(Շար.)

հանգները թէ կը վերակազմեն ազգայնական Չի – նաստանի բանակը։ Այս առթիւ անուղղակի սպառնալիք մըն ալ սահեցուց, դիտել տալով թէ «դէպքերը իրենց բնական ընթացքը առած են Չինաստանի հարաւային սահմաններուն վրայ»։ Կարգ մը շրջանակներու մէջ այս խօսքը սպառնալիք մը կը համարեն Հնդկաչինի, Պիրմանիոյ եւ Սիամի դէմ ։

Մոսկուայի բերանը յետոյ պարզեց իր խաղաղութեան ծրագիրը, պահանջելով ջնջել «հաւաքական ապահովութեան միջոցներու յանձնախումբը», որ կ՚առաջարկէ զինեալ ուժեր տրամադրել Ազգաժողովին, գործելու համար ընդդէմ նախայարձակման։ Իր առաջարկն է պարբերաբար նիստի հրաւիրել Ապահովութեան Խորհուրդը, բարեկամական յարաբերութիւններ հաստատելու համար զանազան երկիրներու միջեւ։ Այս նիստերուն մէջ նախ եւ առաջ պէտք է քննել Քորէայի խնդիրը։ Իրազեկներ դիտել կուտան թէ ճառին մեծ մասը սահմանուած էր իբրար ձգելու Անգլիան եւ Մ. Նահանգները, մանաւանդ որ չափաւոր ակնարկներ ուղղեց Անգլիոյ եւ Չըրչիլի ։ «Միակ օգնութիւնը զոր Անգլիա կրնայ սպասել Մ. Նահանգներէն սպառազինութեանց յաւելման սահմանուած օգնութիւնն է։ Ատլանտեան ճակատին դժուարութիւնները կ՚աւելնան, վասնզի կ՚աճին եւ կը ծանրանան գլխաւոր անդամակիցներու շահերուն հակասութիւնները։ Տարակոյս չկայ թէ Շումանի ծրագիրը ուղղուած է Մեծն Բրիտանիոյ դէմ։ Ֆրանսացի ուսուցչապետ մը այդ ծրագիրը կոչեց ամէնէն վտանգաւոր զինուորական մեքենան որ ստեղծուած է վերջին 150 տարիներու ընթացքին նենգամիտ Ալպիոնին դէմ։ Թէ Շումանի ծրագիրը եւ թէ Փլեւէնի եւրոպական բանակի ծրագիրը սահմանուած են ապահովելու Ամերիկացի մենաշնորհեալներու տիրապետութիւնը ամբողջ Եւրոպայի վրայ։ Հաւաքական ապահովութեան համար առաջարկուած միջոցները նոր պատերազմի մը պատրաստութեան ծրագիր են ։ Կառավարութիւններ կան որոնք կ՚ուզեն պատերազմներ մղել ուրիշ ժողովուրդներու ձեռքով։ Ատլանտեանի ճակատին ամբողջ գործունէութիւնը կը ձգտի Մ. Նահանգներուն, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի ճարտարագործական կարողութիւնը գործածել պատերազմական նպատակներու համար։ Ատլանտեանի ապայակոյտին պատերազմական ծրագիրը Խ. Միութեան դէմ՝ ճշգրիտ պատճէնն է Հիթլէրի պատերազմական ծրագրին։ Երկուքն ալ իրարու կը նմանին ինչպէս ջուրի մը երկու կաթիլները ։

— —

ՄՈՍԱՏԵՂ ՄԻՇՏ ԿԸ ՄԵՐԺԷ

Միջազգային դրամատունը աւելէ առաջ վերակառուցման ծրագիր մը առաջարկած էր Իրանի կառավարութեան, քարիւղի ճարտարարուեստին զարկ տալու համար։ Դրամատունը նոյնիսկ դեկտեմբերին իր միջնորդութիւնը առաջարկած էր պարսիկ եւ բրիտանական կառավարութեանց, ու այս առթիւ երկու ներկայացուցիչներ ղրկած էր Պարսկաստան, քարիւղի շրջաններն ու զտարաններն այցելելու համար ։

Աւելէ զատ, միջազգային դրամատունը խոստացած էր անհրաժեշտ վարկերը բանալ եւ «ընդհանուր սկզբունքներ» մէջտեղ դրած էր։ Համաձայն այդ սկզբունքներուն, դրամատունը իրեն կը վերապահէր յանձնաժողով եւ պաշտօնեաներ ղրկելու իրաւունքը ։

Իրանի վարչապետը պաշտօնական նամակով մը վճռապէս մերժեց դրամատան առաջարկները, պատճառաբանելով թէ անոնք նոյնը չեն, ինչ որ էին Ուաշինկթընի մէջ։ Տոքթ. Մոսատեղ գլխաւորաբար անընդունելի կը նկատէ շահը երեքի բաժնելու առաջարկը։

Շահը չափաւորութեան կոչ մը ուղղեց վարչապետին, որ արգիլած է նաեւ միջազգային դրամատան երկու պատուիրակներուն՝ Ապատան երթալ, ուսումնասիրութիւններ կատարելու համար։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ ուժգին ցնցումներ տեղի ունեցան Կարնոյ նահանգին մէջ։ Եօթը գիւղեր ամբողջովին քանդուած են։ Զոհերուն թիւը կը հաշուուի 58 մեռել եւ 72 վիրաւոր ։

ՀԻՆԳ ԳՈՒԼԿԱՐՆԵՐ մահուան դատապարտուեցան, ուրիշ հինգ հոգի ալ բանտարկութեան դատապարտուեցան Սոֆիայի մէջ, իբրեւ Թիթոյի լրտեսներ։ Ամբաստանագիրը կ՚ըսէ թէ մեղադրեալները որոշած էին պայթեցնել սննդեղէնի շտեմարանները ։

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Կիրակի, 2 Մարտ, կէսօրէն վերջ ժամը 2.30ին, Salle de la Chimie։ Կը խնդրուի նկատի ունենալ ։

Կ՚ՈՒԶՈՒԻ

Հայ կին մը (nourrice), 4 ամսական պզտիկ մը պահելու համար։ Դիմել՝ «Յառաջ»ին ։

Ֆ. Կ. Խաչի տարեկան Մեծ պարահանդէսը

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ, ՍԷՐՔԼԸ ՄԻԼԻԹԷՐԻ ՄԷՋ, ԺԱՄԸ 4էՆ ԿԷՍ ԳԻՇԵՐ ։

(ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾՆՈՒՆԴԻ ՕՐԸ)

Ճոխ եւ այլազան յայտագիր ։ Գեղարուեստական բաժնին մէջ հայկական տարազով խմբապար եւ մենապար։ Հայկական խմբերգ։ Orchestre Rico'sCréole Band (1er prix de disque) ։

Սեղանները այժմէն ապահովել հեռաձայնելով Tru. 27-35։

ՄՈՒՏՔ 300 ՖՐԱՆՔ։

ՍԳԱՀԱՆԴԷՍ ԸՆԿԵՐՆԵՐ ՌՈՒԲԷՆԻ ԵՒ ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹԵԱՄԲ Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷԻՆ

Կիրակի, 13 Յունուար, ժամը 8.30ին, Salle de Géographie ։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

Նոր Տարուան պարահանդէսը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐՈՒ։

Նախաձեռնութեամբ Շրջ. վարչութեան։

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէի

Այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս Ալհամպրայի շքեղ սրահներուն մէջ ։

ԿԷՍ ԳԻՇԵՐԷՆ ՎԵՐՋ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐ

Մուտքը ազատ է ։

ՀՈՎՈՒԱԿԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ

Նիս, Քան, Տրակինեան, Փիւժէ սիւր Արժան եւ շրջականներու հայութեան կը ծանուցուի թէ շրջանիս նորընտիր հոգեւոր հովիւ Արժ. Տէր Ատոմ քհնյ. Իյճեան պիտի պատարագէ Ս. Ծնունդի տօնական օրերուն Նիսի Ս. Աստուածածին եկեղեցին։ Եւ յետոյ Ծնունդի օրհնէքի այցելութիւն պիտի տայ անխտիր բոլոր ազգայիններուն ։

Ջերմօրէն կը խնդրուի յարմարագոյն ժամերն յատկացնել Տէրհօր ընդունելութեան, որպէսզի ոչ մէկ Հայ ընտանիք զրկուի հովուական այցելութենէ ։ — Հոգաբարձութիւն

Աղօթաժողով Պոմոնի մէջ

Պոմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին մէջ, ամէն չորեքշաբթի կէս օրէ վերջ, ժամը 2.30ին աղօթաժողով, քարոզ եւ հիւանդներու համար մասնաւոր աղօթք ։

Կը հրաւիրուին բոլոր փափաքողները մասնակցելու այս աղօթքներուն ։

Union Spirituelle des Dames, Eglise Arménienne Allée des Puits, Beaumont, Marseille։

ՏՕՆԱՃԱՌ

Կազմակերպուած Իսիի Խրիմեան դպրոցի հոգաբարձութեան կողմէ, Յունուար 13ին, կիրակի ժամը 3ին ։

Գեղարուեստական բաժին եւ զանազան անակնկալներ ։

ԾԱՆՕԹ.— Նոյն օրը պիտի քաշուի հրապարակ եկած վիճակախաղը ։

K. M.ի ԿԵՐՊԱՍՆԵՐԸ

26, Rue du 4 Septembre, Paris Opéra

Բարձր ճորոյթի յատուկ կերպասի մեծ հաստատութիւնը կը հրաւիրէ ձեզ տեսնել ԲՐԴԵՂԷՆԻ եւ ՄԵՏԱՔՍԵՂԷՆԻ իր նոր Collectionը։

ՏԻԿԻՆ ՄԱՌԻ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ սիրով պիտի ընդունի ձեզ եւ առաջնորդէ ։

ԾԱԽՈՒ ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ

Թրիքոթաժի համար Maille retournée, rectiligne եւ bobinoire de 8 broches։

Մեքենաներ ծախու են շատ նպաստաւոր գիներով։ Դիմել 122 rue d'Aboukir, Paris (2)։

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris(13)

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անտոք» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ ։

ԻԹԱԼԻ.— Ֆր. Կ. Խաչի Իթալիի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամուհիները, այս երեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, ժանթիյյի դպրոցը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պոմոնի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ժողովը՝ 10 Յունուար, հինգշաբթի կէսօրէ վերջ, եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ։ Ստիպողաբար կը հրաւիրուին բոլոր անդամուհիները ։

ՕՐ. ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆԻ այս տարուան միակ Recitalը (Recital bien temperé), Մարտ 20ին, Ecole Normaleի մէջ ։

ՋԵՐՄԱՊԷՍ ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ

Կրընոպլը՝ ընկեր Սիսլեանէ
Ս. Շամոն՝ ընկեր Ըստրիկեանէ

Փոնքէ՝ Պ. Գաբրիէլեանէ, որ վերջերս իրենց փոխադրած գումարներուն ցանկերը ղրկեն վարչութեան ։

Ծախու է

ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՃԱՌՈՎ

Պարտէզ տուն մը, Փարիզէն 20 քիլ. հեռու, վեց խոշոր եւ օդաւոր սենեակներով, cave, garage ընդարձակ բակ, շուրջ 5000 քառակուսի մեթր պարտէզ, 600 զանազան պտղատու ծառերով։ Պարտէզին ոռոգումը ապահովուած է ամառուան ջոր եղանակին։

Դիմել խմբագրատուն ։

Դերձակներ, ուշադրութիւն

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ

ԿԵՐՊԱՍՆԵՐՈՒ ԱՄԵՆԷՆ ՃՈԽ ԵՒ ԱՄԵՆԱ – ԳԵՂԵՑԻԿ ՄԹԵՐՔԸ

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

ՊԻՏԻ ԳՏՆԷՔ

Ets. LENTZ

31, Rue des Jeuneurs. Métro Sentier

Հեռաձայն CEN. 63 - 40

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 6 Janvier 1952 Կիրակի 6 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

28րդ ՏԱՐԻ — 28e Année No. 6654-Նոր շրջան թիւ 2065

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՑՕ ՃԱԿԱՏՆ ԱԼ ԱՆՏԷՐ

Ինչպէս հանրային կեանքի մէջ, մշակոյթի ճակատին վրայ եւս հետզհետէ կը շեշտուի անտէրութիւնը: Մանաւանդ այն հայաշատ կեդրոններուն մէջ որ կը յաւակնին դեր կատարել ։

Գրողներ միշտ ալ ունինք: Հրատարակիչներ ալ չեն պակսիր: Եւ «ընթերցասէր հասարակութիւնը» կը բարեհաճի գնազան գիրքեր գնել պարբերաբար ։

Բայց, ո՞ւր երբեմնի խանդավառութիւնը, որ կը վարակէր ոչ միայն երիտասարդութիւնը, այլեւ հին սերունդը …

Այս ճակատին վրայ եւս, ամէնէն առաջ երիտասարդները իրենք սկսան ընկրկիլ: Կամ նոր ուղիներ փնտռել, միշտ կէս ճամբան մնալու պայմանով ։

Եւ այսօր համրանքով գրիչներ մնացած են Լոյս - Քաղաքին մէջ, ծառայելու համար հայկական մշակոյթին ։ Գոնէ վառ պահելու համար տարիներու վաստակը ։

Պատճառներու մասին միշտ ալ կրնանք խօսիլ: Այսօր միայն իրականութիւնը կը մատնանշենք, իբրեւ վարակիչ ախտանշան մը:

Երբ ահակոչ կը հնչեցնենք յանուն տարագիր բազմութեանց ինքնապաշտպանութեան, անշուշտ կ'ըմբռնենք թէ փրկութեան գօտիներուն գլխաւորը կը կազմէ ազգային մշակոյթը:

Արդ, մեր բարոյական եւ նիւթական ուժերուն ո՞րքանը տրամադրած ենք, այդ մշակոյթին զարգացման եւ զօրացման համար ։

Ինչպէս ամէն բան, համբաւներն ալ կը մաշին տարիներու ընթացքին: Մանաւանդ այս համայնակուլ պողոտաներուն վրայ ։

Գրոց — բրոց ժողովուրդի մեր համբաւը կրնա՞յ երեսուն տարի եւս դիմանալ, եթէ չարունակենք յօրանջել ։ Կամ գոհանալ հին փառքերով:

Այս ճակատին վրայ եւս նորէն Արեւելքն է որ ճերմակերես կ'երեւայ, եթէ ուզենք բաղդատութիւն մը կատարել:

Հաշուա՞ծ էք թէ տարին քանի հայերէն գիրք եւ ուրիշ հրատարակութիւններ կը սպառին, օրինակ, Լիբանանի եւ Ֆրանսայի մէջ:

Մօտաւորապէս նոյն համրանքն ունին երկու գաղութները: Ո՞րը աւելի եռանդով փարած է ազգային մշակոյթին զարգացման ։

Մի ըսէք թէ անոնք դպրոց ունին, մենք միայն շաբաթական ծաղկոցներ ։

Դպրոցական սերունդէն դուրս, տակաւին ունինք բազմութիւն մը որ կարդալ - գրել գիտէ, որ կ'ըմբռնէ մշակոյթին արժէքը: Եւ սակայն, կը ծուլանայ:

Շատերուն աչքերը շլացած են օտարին ելեկտրական լոյսէն, եւ դժկամակութեամբ, տեսակ մը ազգասիրութեամբ կը մօտենան հայկական ճրագին որ կը լուսաւորէ իրենց ճամբան ։

Անտիրութեան մեղքը միայն հասարակութեան վրայ չիյնար: Ոչ ալ միայն միեւնոյն գետնին վրայ ։

Ուսումնական կոչուած դասը ինք տակաւին չկրցաւ տրամարդու դիրք մը բռնել այն բարբարոսութեանց հանդէպ որ կը կատարուին ազատ արտասահմանի մէջ ալ ։

Մարզանքներ՝ լեզուական թէ գրական ճակատի վրայ, իբրեւ թէ միասնականութիւն ստեղծելու համար ։

Նոյն իսկ ունինք բարեմիտ կամ նենգամիտ դպիրներ, որոնք հիմակուընէ պատրաստ են « ի վերին Երուսաղէմ» երգելու արեւմտահայ լեզուին գլխուն ։

Մինչդեռ, իրենց տարրական պարտականութիւնը պիտի ըլլար ոչ միայն պաշտպան կանգնիլ տարագիր բազմութեանց երկունքին ու վաստակին, այլ եւ ապացուցանել թէ հասարակ ոգէտներ են անոնք որ կը փորձեն արտասահման փոխադրել Երեւանի մէջ մշակուած կեղծ պատուաստը ։

Երեւանը ինք բռնած է ճամբայ մը որ ելք չունի: Վկայ՝ պարբերաբար կատարուած «զխոկուսխա»ները (վիճաբանութիւնը), ուր իրար կը հրմշտկեն ազիտութիւնը եւ իմաստակութիւնը ։

Այնտեղ ազատ ասպարէզ տրուած է տնաբոյս բանաստեղծներու, որպէսզի վեր ի վայր շրջեն ամէն բան: Իսկ այստե՞ղ: Ո՞վ կը ստիպէ կապկել:

Շ.

Օ Ր Ը Օ Ր Ի Ն

ԱՅՍՊԷ՞Ս ԷԻՆ ԱՆՈՆՔ …

Բացառիկ թիւ՝ Ռուբէնի եւ Շանթին համար…

Իրենք իսկ բացառիկ բազմութեան մէջ, բացառիկ՝ աւելի լայն եւ համամարդկային իմաստով, պէ՞տք ունին բացառիկ թիւերու, իրենց գործը յիշեցնելու համար մարդոց, որոնք յիսնամեակ մը անցած են իրենց քովէն ։

Եղան Հայեր որ հարցուցին. «Ո՞վ է Ռուբէնը»: Եւ հայերէն կարդալ - գրել գիտցողներ, որոնք Շանթը փնտռեցին իրենց յիշողութեան մէջ:

Անուք չփնտռեցին հայ ժողովուրդին ամէնէն ծանր վէրքերը, ամէնէն խոր ցաւերը, ամէնէն կարեւոր աշխատանքները, ընտրութիւն մը կատարելու համար ։

Ռուբէն եւ Շանթ չսակարկեցին իրենց ուժերը, իրենք երիտասարդութիւնը եւ կեանքը, նետուելու համար տառապանքի ծովուն մէջ որ յաճախ կը կարմրէր Հայուն արիւնով ։

Հետեւեցա՞ք Ռուբէնին կեանքին. տեսա՞ք թէ քանի տարեկանին յափշտակուած էր իր ժողովուրդին ազատութեան տեսլականով: Տարիք մը, որ այժմ կը ծառայէ միայն ամէն կարգի վայելքի արդարացման, կամ լաւագոյն պարագային ուսանելու:

Շանթը մանկավարժութեան եւ փիլիսոփայութեան ուսուցիչ էր Պոլսոյ Լսարանին մէջ, շաբաթական մէկ կէսօրէ վերջ, երեք կամ լրացուցիչ կարգերուն: Դպրոցի աշակերտները եւ ուսուցիչները բոլորը կը հասկնային թէ քանի մը վայրկեան ուշացած է Շանթը իր դասէն: Վերջին յարկին վրայ բացուող երեք դասարաններու աշակերտութիւնը մինչ…ցքին ու սանդուղներուն վրայ թափած կ'ըլլային այդ քանի մը վայրկեաններուն համար, եւ թռչունի երամներու պէս յանկարծ կը ցրուէին, երբ Շանթին շուքը տեսնէին առաջին յարկին սանդուղին վրայ ։

Կային անշուշտ շատ սիրուած ուսուցիչներ մեր դպրոցին մէջ, ինչպէս Եղիշէ արք. Դուրեան, Խաժակը, Զաւարեանը, Սիպիլը, Յ. Գուրգէնը ։ Բայց ոչ մէկը կրցած էր Շանթին խանդավառութիւնը ստեղծել իր այնքան չոր դասերուն համար:

Իրմէ առաջ Սապահգիւլն էր նոյն դասերուն ուսուցիչը որ կը սառեցնէր աշակերտներուն արիւնը իրենց երակներուն մէջ: Շանթ մը պէտք եղաւ որ մեր դպրոցէն ներս մտցնէ ձմրան ցուրտը եւ գարուն բերէ մեզի համար: Ինչպէս աւելի վերջ Շանթը եղաւ որ գարնանային նոր շունչ մը բերաւ մեր հինաւուրց Ա. Բ. Գ.ի պնակէն մտցնելու եւ Լուսաբերներով լոյս սփռելու Կովկասէն Պոլիս, Պոլսէն Կիլիկիա:

ՍՕՍԻ

ՈՂԲԱՑԵԱԼ ՌՈՒԲԷՆԻ ԵՒ Լ. ՇԱՆԹԻ

Նուիրուած թիւերը լոյս պիտի տեսնեն շաբաթ (Ռուբէն) եւ կիրակի (Շանթ), Կեդր. Կոմիտէի կազմակերպած սգահանդէսին առթիւ որ տեղի պիտի ունենայ Յունուար 13ին:

ՏԽՐՈՒՆԻ — ՎՐԹԱՆԷՍ ՂԱԶԱՐԵԱՆ

Երկտող լուր մը Մարսէյլէն — Ընկեր Վրթանէս Ղազարեան ալ թաղեցինք Դեկտ. 31ին ։ Դժբախտաբար ժամանակին տեղեկութիւն տրուած չէր, պատշաճ յուղարկաւորութիւն մը կատարելու համար: Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն կը խնդրէ իր ցաւակցութիւնները յայտնել հրապարակաւ ։

╳ Ողբացեալ ընկերը, 80ը անց, մեկուսացեալ կեանք մը կը վարէր տարիներէ ի վեր, առողջական պատճառներով: Մարսէյլ փոխադրուելով 1896ի ջարդերէն վերջ, ապրուստի միջոց մը ճարելէ ետք, կը նուիրուի յեղափոխական աշխատանքի: Մասնաւորապէս գործօն դեր կատարած է զէնքերու փոխադրութեան համար, որ յանդգնութիւն եւ գաղտնապահութիւն կը կը պահանջէր այն ատեն ալ: Իր յուշերէն կարեւոր բաժին մը ամփոփուած է Հ. Յ. Դ. Կեդր. Կոմիտէի վերջին հրատարակութեան մէջ (Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը Եւրոպայի մէջ), ուր կը պարզուի նաեւ Մարսէյլի նորակազմ գաղութին կեանքը, մինչեւ 1922: Ողբացեալ ընկերը գործօն մասնակցութիւն ունեցած է նաեւ ազգային կեանքի մէջ, իբրեւ գաղութին սակաւաթիւ կազմակերպիչներէն մէկը: Մեր ցաւակցութիւններս իր մտերիմներուն պարագաներուն ։

Մեծերը՝ հակառակ, փոքրերը համաձայն

Ի՞ՆՉ ԵԼՔ ՊԻՏԻ ՈՒՆԵՆԱՅ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՆՈՐ ԾՐԱԳԻՐԸ

Երէկ ամփոփեր էինք Վիշինսկիի նոր ծրագիրը, որով կ'առաջարկէր մէկդի դնել հաւաքական ապահովութեան համար նախատեսուած միջոցները եւ արտակարգ նիստի հրաւիրել Ապահովութեան Խորհուրդը, միջազգային յարաբերութիւնները բարելաւելու եւ Քորէայի պատերազմը դադրեցնելու համար:

Երեք Մեծերը — Մ. Նահանգներ, Անգլիա եւ Ֆրանսա — անմիջապէս ժխտական դիրք մը բռնեցին այս ծրագրին հանդէպ. իսկ Միջին Արեւելքէն եօթը պետութիւններ (վեցը արաբական) նպաստաւոր ընդունելութիւն կատարեցին, գլխաւորութեամբ Իրանի: Եօթն ալ համաձայն են որ Ապահովութեան Խորհուրդը անմիջապէս արտակարգ նիստի հրաւիրուի, լուծելու համար Քորէայի պատերազմը, բայց վերապահ են միւս կէտի մասին — անմիջապէս ջնջել հաւաքական ապահովութեան համար ձեռք առնուած միջոցները: Կը կարծուի թէ այս վերապահումով եօթը պետութեանց պիտի միանան ուրիշ ասիական եւ քանի մը արեւմտեան երկիրներ եւս: Հօսանք մըն ալ կայ որ կ'առաջարկէ յետաձգել Քորէայի խնդիրը եւ պարզապէս նիստի հրաւիրել Ապահովութեան Խորհուրդը, քննելու համար աշխարհի կացութիւնը ։

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Էչիսըն, լրագրական ասուլիսի մը առթիւ բացատրեց թէ Վիշինսկի խայծ մը կ'երկարէ արեւմտեան պետութեանց եւ եթէ ընդունին իր առաջարկները, պիտի ոչնչացնեն երկու չօշափելի արդիւնքներ, — հաւաքական ապահովութեան միջոցները եւ Քորէայի զինադադարին համար չահուածները:

Ամերիկացի նախարարը այս առթիւ հեգնեց Սթալինի այն հեռագիրը որ բարեմաղթութիւններ կ'ուղղէր Ճափոնի, նոր տարուան առթիւ: Յետոյ դիտել տուաւ թէ Ռուսերը կը պահանջեն դատել Ճափոնի կայսրը՝ իբրեւ պատերազմի ոճրագործ, կը մերժեն տեղեկութիւններ տալ հազարաւոր գերիներու մասին, կը բռնագրաւեն Ճափոնցիներու ձկնորսանաւերը եւն.։

Քաղաքական յանձնախումբը կը շարունակէ քննել հաւաքական ապահովութեան միջոցները ։ Վերջին նիստին մէջ նախագահը դիտել տուաւ թէ տակաւին 21 պատուիրակներ կ'ուզեն խօսիլ եւ խնդրեց կարելի եղածին չափ կարճ խօսիլ: Ֆրանսայի ներկայացուցիչը, Շովէլ, խօսք առնելով քննադատեց Վիշինսկիի ծրագիրը: Այս առթիւ հեգնութեամբ դիտել տուաւ թէ Վիշինսկի իրար խառնեց այլազան խնդիրներ, — Սուէզի ջրանցքը, Իրանը, Քրիստոսի ծնունդը, Սիւզաննը, Ռոքֆէլլըր ընտանիքը, Փլեւէն, Շումանի ծրագիր, Նափոլէոնը եւն.։ Եւ մերժելով խորհրդային ծրագիրը, բացատրեց թէ Խ. Միութիւնը վրնթէ յիսուն անգամ խափանեց Ապահովութեան Խորհուրդին աշխատանքը, վեթօ դնելով եւ անտեսելով Ազգաժողովին սեծամասնութիւնը ։

Ամերիկեան ներկայացուցիչն ալ մերժեց Վիշինսկիի ծրագիրը, դիտել տալով թէ Քորէայի հարցին քննութիւնը կրնայ վտանգել զինադադարի բանակցութիւնները ճիշդ այն միջոցին, երբ սկսած են դէտին շահիլ յամրաբար ։

Արիւնալի կռիւներ Սուէզի մէջ

Եչ. օր արիւնալի կռիւներ տեղի ունեցան Սուէզի ջրանցքին շուրջ, Անգլիացիներուն եւ Եգիպտացի ոստիկաններուն միջեւ, տեւելով երկու ժամ: Այս կռիւներուն հետեւանքով Անգլիացիները ամբողջովին խափանած են Սուէզի հաղորդակցութիւնը Եգիպտոսի մնացեալ մասին հետ: Այլեւս քաղաք պիտի չղրկեն Եգիպտացիներուն: Եթէ նկատի առնենք որ Գահիրէի մէջ Խուէյս միլիոնէ աւելի բնակչութիւն մը կայ, մայրաքաղաքին ամբողջ հանրային կեանքը ջլատման կը դատապարտուի:

Սուէզի քաղաքին մէջ եգիպտական զինեալ խումբեր կը շրջին փողոցները: Նոր կռիւ մը ծայր տուաւ առջի օր, երբ Եգիպտացիները կրակ բացին նշանաւոր գործիքին եւ ջրազտման գործարանին դէմ: Բրիտանացիները ստիպուեցան դիմել իրենց չորս հսկայ հրասայլերուն, որոնք ծանր թնդանօթներով կրակ բացին եգիպտական դիրքերուն դէմ: Ըմբոստները հաստատուած են գործարանին շրջակայ շէնքերուն մէջ: Անգլիացիները գնդացիր եւ հրասանդներ ալ գործածեցին ։ Արաբներուն կողմէ սպաննուած են երեք հոգի, քանի մը հոգի ալ վիրաւորուած են: Միակ Անգլիացի մը վիրաւորուած է ձեռքէն ։

Միւս կողմէ, ջրազտման գործարանի ճամբուն վրայ, Արաբները կրակ բացին անգլիական կառքերուն վրայ: Կռիւը տեւեց մինչեւ ուշ գիշեր: Ցարձակողներուն մէջ կը գտնուէին բազմա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆՇԽԱՐ ՄԸ ՌՈՒԲԷՆԷՆ

ԽՄԲ.— 1950 Դեկտ. 17ին, երբ Դաշնակցութեան Օրը կը տօնուէր Մարսէյլի մէջ, ընկեր Ռուբէնն ալ հրաւիրուած էին խօսելու:

Ողբացեալ ընկերը չկրցաւ ներկայ ըլլալ, առողջական պատճառներով, բայց գրաւոր ճառ մը ղրկեց, խոր տպաւորութիւն ձգելով: (Անկէ առաջ ալ ուրիշ գրաւոր ճառ մը անձամբ կարդացած էր Փարիզի մէջ, իբրեւ նախագահը տօնակատարութեան):

Ահաւասիկ Մարսէյլի ճառին ամփոփումը,— Ձայն մը դամբարանէն (անփոփոխ կը պահենք լեզուն) —

Ակամայ, երբ Դաշնակցութեան մասին կը մտածեմ, իմ խելքը կ'երթայ դէպի կրօնների ծընունդը եւ անոնց գոյութեան պատճառները: Կրօնքը տարիք չունի. ժամանակը անոնց չի կրնար ծերացնել, ան չի մահանայ, քանի անոր ծընունդ տուող պատճառը նոյնը կը մնայ: Երբ պատճառները նոյնը կը մնան, անոր վրայ ծանրացած տասնեակ կամ դարերի ժամանակի հնութիւնը անհետեւանք կը մնան:

Ասկէ 60 տարի առաջ, Հայաստանի տարբեր գաւառներէ, հաւաքուած են Թիֆլիսի քաղաքին մէջ, ոչ թէ ծերունիներ, այլ երիտասարդ ուժեր: Անոնք չունէին նոյն դաւանափարապաշտութիւնը, մի փիլիսոփայութիւն, մի գործելակերպի ծրագիր. ոմանք անարդարութեան բացակայութենէն ունէին անիշխանական հակումներ, ինչպէս Զաւարեան, ոմանք տնտեսական անհաւասարակշիռ ճնշումների ազդեցութեան տակ ունէին Մարքսիստական, ինչպէս Ռոստոմ: Ոմանք ռամկավարական, ընկերվարական, Քրիստափորի նման: Ոմանք նկատի առած երկրի այլատարր կազմը, բաղկացուցիչ տարրերը՝ կ'երթան փէտէռասիոնի ուղղութեամբ, Ցովանի նման: Ոմանք կ'երթան մարտական ուղղութեամբ, Վարդանի, Նիկոլի նման, կամ ապստամբներ են Կոստանդինի նման եւայլն:

Ըստ երեւոյթին այս տարամերժ տարրերի մէջ իրար շաղկապման եւ ոչ մի եզր չկայ, բայց անոնց շաղկապող տարրը՝ հայ ժողովրդի ցաւերն, որ կը պատճառէր բոլոր խաւերում եւ դասերում, անոր անցեալի աւանդութիւնները, ներկայի անմխիթար վիճակը եւ ապագայի մտահոգութիւնները: Այս մէկը բաւ էր, որ այդ տարամերժ ուժերը ի մի զօդուէին եւ իբր մի անձ գործէին:

Ըսողներ կան, որ կրօնների աղբիւրը աստուածներն են կամ անոնց ներկայացուցիչները Քրիստոսի եւ Մուհամմէտի նման: Մտածողներ ալ կան որ կրօնների պատճառը մի ժողովրդի անցեալի արձագանգն է, ներկայի դարմանը եւ ապագայի իղձերի ամփոփումն է: Ես այս վերջինին համաձայն եմ: Դաշնակցութիւնը բոլոր տուեալներով օժտուած էր կրօնք դառնալու: Ան չկտրուեց իւր հին անցեալէն, ան պատուաստուեցանոր կենդանի արմատներին: Ան առնելով ներկան, նկատի առաւ բոլոր խաւերի պէտքերը: Նկատի առաւ իւր ժողովրդի ապագայ զարգացումը, որ համապատասխան լինէր իւր ժողովրդեան թէ անցեալին եւ թէ ներկայ կարողութեանց եւ այդ պատճառներով շուտով ան մի փոքրիկ խմբակցութենէ պիտի դառնար մի կուսակցութիւն եւ այդ կուսակցութիւնն ալ ժամանակի հետ միասին համարեա դառած է մի դաւանութիւն, մի կրօն:

Ժամանակին յոռետես էին մեր հակառակորդները, կ'ըսէին թէ բիւրեղացած չէ Դաշնակցութիւնը, ան խառնուրդ (կոնգլոմերատ) է: Ճիշդ էր բնորոշումը, ան ոչ բիւրեղացած ադամանդ, ոչ ոսկի էր. ան ճիշդ է որ ժողովրդի բոլոր ցաւերէն, անցեալի եւ ներկայի տենչերէն խառնըւած մի շաղախ էր: Բայց անոնք չէին ըմբռներ, որ բիւրեղացած ադամանդը, ոսկին, բացի զարդէն, այլ բանի անպէտ են եւ պէտքականը միայն նրանք են, որ խառնուրդ են տարբեր բաղադրութեանց, պայմանով, որ անոնք իրարու ձուլուին: Այդ ձուլումը եղաւ շնորհիւ հայկական հնոցին, ուր աւազը, սիմանը, քարը, երկաթը, ջուրը եւ այլ նիւթեր կը կազմեն այն ամուր «բէթօն - արմէն», որ անխորտակելի է եւ ժամանակը անոր կ'ամրացնէ եւ ոչ թէ կը թուլացնէ: Այնքան մերուեցաւ Դաշնակցութիւնը հայ ժողովրդեան ցաւերի, պէտքերի հետ, որ դժուար էր սահմանը որոշել թէ ո՛ւր կը սկսի եւ ո՛ւր կը վերջանայ այդ կուսակցութեան եւ հայութեան սահմանները:

Առանց Դաշնակցութեան, հայ ժողովուրդը կը մեռնի. Դաշնակցութիւնը ամփոփումն է հայութեան անցեալի եւ ներկայի պէտքերին: Ան հոգին է հայութեան, առանց որին կը մեռնի:

60 տարի է այդ կուսակցութիւնը, իբրեւ մի հովիւ առաջէն կ'երթայ: Ան մեր եւ հայութեան թշնամիների նշանակակէտն է: Շատ տաք ու պաղ օրեր է անցուցած, իբրեւ մի հովիւ, բայց միշտ անբաժան է մնացած իւր ժողովրդէն: Ան դառած է, առաջին նպատակը ոչնչացման Իրանեան Մուհամմէտ Ալի Շահի, Օսմանեան սուլթան Համիտի, ռուսական ցար Նիկոլայի, Թուրքական Թալէաթի, բոլշեւիկեան Ստալինի եւ այլոց, նոյնիսկ այդ հովիւը, կ'ատուի կարգ մը ուրիշ «քրիստոնեայ» համրուած ուժերի կողմէ: Բայց բոլոր ջանքերը ապարդիւն են անցած եւ հովիւը միշտ իւր հօտին կողքին է մնացած: Այդպէս, անոնք անբաժան են իրարմէ, որովհետեւ ան հայութեան յոյսն է, հաւատն է, իսկ միւս կողմէ՝ Դաշնակցութիւնը առանց հայութեան մի ոչինչ բան է. երկուսը միասին մի կենդանի մարմին:

Անոնց գլխին կը փողփողայ մի եռագոյն դրօշակ, կարմիր, կապոյտ, նարնջագոյն: Այդ դրօշի վրայ գրուած է «Ազատութիւն, Անկախութիւն, Միացեալ Հայաստան»: Բացի ատկէ ունի իւր զինանշանը, որ հին հին դարերէն կուգայ իբր յիշատակ հազարաւոր տարիներ առաջ իւր ունեցած փառքի:

Այս եռագոյնը կը խորհրդանշէ հայութեան թէ անցեալը եւ թէ ապագան: Ո՛վ այդ դրօշակին դէմ է, ան թշնամի է ինչպէս անցեալին, նոյնպէս ներկայ եւ ապագայ գոյութեանը, նպատակներին հայութեան, ով կողմ է դրան, ան ուրեմն կամ հայ է կամ հայութեան բարեկամ է:

Այդ դրօշակի կողքին, ինչպէս մեր Մամիկոնեան սպարապետութիւնները, մի այլ դրօշակ եւս կայ, որ սեփականութիւնն է Դաշնակցութեան: Ան արիւնի գոյն ունի. վրան գծուած գրիչ, սուր եւ մի բահ եւ այդ երեքը մի բուռի մէջ սեղմուած, իսկ այդ բազուկը Ռոստոմինն է: Վրան գրուած է — «Մահ կամ ազատութիւն»:

Այս խորհրդանիշները ծայր վճռականութեամբ կը պահանջեն այդ դրօշի տակ հաւաքուածներէն անոր միտքը, որ գրիչն է. անոր ուժերը՝ որ սուրն է. անոր աշխատանքը, որ բահն է. անոր վրայ գրուած խօսքը «Մահ կամ ազատութիւն»՝ կամքն է, որ Ռոստոմի ձեռքով ամուր բռնուած է հասնելու համար եռագոյն դրօշի խորհրդանիշներին իրագործմանը — Միացեալ, Անկախ, Ազատ Հայաստանին:

(Մնացեալը յաջորդով)

ՌՈՒԲԷՆ

Վաղուան գրականութիւնը

(ՁԱՅՆ ՄԸ ՆԻՍ ԳԵՐԵԶՄԱՆԷՆ)

ԽՄԲ.— Մեր յառաջիկայ շաբաթ եւ կիրակի օրուան թիւերը պիտի նուիրենք ողբացեալ Ռուբէնի եւ Լեւոն Շանթի:

Մինչ այդ, ձայն մը եւս գերեզմանէն,— հատուած մը Լեւոն Շանթի մէկ ուսումնասիրութենէն որ նուիրուած է հայկական հին և նոր գրականութեան (Փ. Խաղոր ազգագրական երկերու)—

... «Մեր հայրենիքի մեծագոյն մասը դարձած է աւեր. Հայ չկայ: Դեռ Հայ եղած փոքր մասին մէջն ալ ինքն իր գլխուն հանած բռնիմ մը օրէ օր հայութիւնը այլասերելու եւ փճացնելու վրայ է, քանդելով ընտանիքն ու ամուսնութիւնները, քանդելով ժողովուրդի Ֆիզիքական առողջութիւնը, աղաւաղելով անոր հոգին ու կեանքը եւ ցրիւ տալով երիտասարդութիւնը: Իսկ ամէն կողմ փռուած հայ գաղթականներու նոր սերունդները օրէ օր կ'օտարանան հայ լեզուէն ու հայ հոգիէն՝ օտար կրթութեան եւ օտար շունչի տակ: Հայութենէն շուտով բան չի մնար»:

Աս է ատոնց մտածումին խորքը, որ շատ դժուար է ժխտելը կամ մեղադրելը: Բայց որ ինքնին շատ անօգուտ ու վնասակար յոռետեսութիւն մըն է:

Հայութիւնը տեսած ու ապրած է մեր արդի ծանր պայմաններուն նման շատ դժուար օրեր եւ շատ երկար դարեր: Հալածուեր է, ջարդուեր է, դարձեր է տեղէ տեղ քշուող, թափառական ու գաղթական, կորսնցուցեր է իր թիւը, իր հողը, իր լեզուն եւ իր ազգային ինքնութենէն կարծես չէ մնացեր ոչ մէկ յոյս: Բայց ահա բնաւ չսպասուած անկիւնէ մը քիչ մը փոխուած են քաղաքական պայմանները, արտաքին ճնշումը թեթեւցած է պահ մը եւ ազգային գիտակցութիւնը իսկոյն սկսած է նորէն խլրտիլ եւ թեւ են առած ազգային ձգտումներն ու ճիգերը եւ ժողովուրդի թիւն ու կորովը:

Ապրող ժողովուրդ մը երբեք իրաւունք չունի վաղուան վրայ յուսահատ ըլլալու: Անիմաստ ու անօգուտ բան մըն է նստիլ ու մտածել, թէ մահ ու ոչնչացում կայ գլխուս վրայ կախուած: Միակ իմաստ եւ օգուտ ունեցող բանը մաքառիլն է եղած սպառնալիքին դէմ: Մեր նախորդ եւ մեր յաջորդ սերունդներուն հանդէպ մեր միակ պարտաւորութիւնն է տոկալ ու մնալ: Դիմադրել ամէն ճընշումի օրուան թելադրած բոլոր զէնքերով եւ պայքարիլ իր ուժերու լիակատար արծարծումին հասնելու ջանքով: Աս է ամէն ապրող էակի, ամէն բոյսի ու կենդանիի յարատեւութեան ու զարգացման հիմնական օրէնքը. աւելի եւս, երբ հարցը մեզի նման հին ու արժէքաւոր ժողովուրդի մը տեւականութեանը կը վերաբերի:

Իրաւ է, ուրախ եւ առողջ պատկեր մը չէ Հայուն այսօրը՝ մեր արդի իրականութիւնը՝ որ կողմն ալ որ նայինք: Բայց արդար ըլլալու համար պէտք չէ մոռնանք, որ գոնէ ինքնագիտակցութեան եւ մշակութային տեսակէտէն մեր այսօրուան վիճակը անհամեմատ աւելի բարձր է ու լուսաւոր, քան ինչ որ էր երէկը թուրանական դարերու ծոցին մէջ:

Վստահ ըլլանք, որ շատ աւելի լեցուն ու առողջ պիտի ըլլայ հայուն վաղուան կեանքն ու վիճակը, ոչ միայն մշակութային տեսակէտէն, այլ եւ իբրեւ ուրոյն ժողովուրդ եւ ուրոյն պետականութիւն. որովհետեւ վաղուան համամարդկային կեանքը ինքը ուրիշ պիտի ըլլայ, ուրիշ պիտի ըլլան ընկերային ըմբռնումները եւ պետական կազմը, նոր հիմքերու վրայ եւ շատ աւելի իրարու օղակուած, շատ աւելի մարդկային ու շատ աւելի ազատ ու բարձր:

Պէտք չէ խաբուինք մարդկային քաղաքակրթութեան այս անճոռնի խրտուիլակէն, որ հիմա տնկուած է մեր դէմը: Հիմա որ կողմ ալ որ նայինք՝ ամէն տեղ ալ գոց ու վայրենի բռունցք մըն է միայն մեր տեսածը. բռնակալութիւն, կամայականութիւն եւ փոխադարձ ատելութիւն. եւ միայն մենք չենք անիրաւուածն ու բռնատիրուածը: Ամէն տեղ ալ տիրողը սանձարձակ ուժն է ու կեղծիքը ու լկտի քըքջող անարդարութիւնը. ամէն տեղ ալ բարձրագոյն սկզբունքը զարնել ու փշրելն է, ուրիշներուն գլուխը ուտելը, ուրիշներուն աշխատանքը յափշտակելը ե՛ւ ազգային եւ անհատական: Այսինքն արդէն չափազանց հինցած մարդանասունի դարերէն եկող անսանձ ու անսահման եսականութիւն մը:

Իրաւ է, աս է ամէն տեղ մեր տեսածը հիմա. բայց ո՞վ ըսաւ, որ աս է մարդուս հասած քաղաքակրթական բարձրութիւնը. ո՞վ ըսաւ, որ աս է մարդկութեան ուզածն ու տենչածը: Իսկական մարդկային, արդի իսկական քաղաքակրթութիւնը այդ յափշտակութեան ու բռնատիրութեան մէջը չէ, որ ամէնքը դուրս գալ կ'ուզեն այս վիճակէն, դժգոհ են ու զզուած են ամէնքը, կը փընտռեն, կը խարխափեն, նորեն կ'ուզեն ամէն ինչ: Հոգիները բուռն կարօտ ունին հաշտ ու մարդավայել ընկերային յարաբերութիւններու, ունին տենչանքը տնտեսական ու պետական հիմնապէս նոր կազմակերպութեան:

Հոգիներու այս լարումը այսպէս երկար շարունակուիլ չի կրնար. ժայթքել պիտի. պիտի գան նոր կարգեր, նոր իտէալ, նոր վարդապետութիւն ու ռեժիմներ: Մարդկային բողոքող միտքն ու խիղճը, մարդկային աւելի նուրբ զգացումները կը գործեն ու կը քալեն. ու կը քալեն դէպի ազգերու փոխադարձ սէրն ու համախմբումը, դէպի յարգանքը բոլոր ազգերու ազատ անհատականութեան: Ոչ թէ բաց կամ գոց ցանկութիւն իրմէն փոքր եղող ազգերը ցրուելու, ճզմելու ու կուլ տալու, որ միշտ եղած է վայրենի քաղաքակրթութիւններուն երազը, այլ ինչպէս անհատներու, այնպէս ալ ազգային անհատականութիւններու ուրոյն ու ինքնատիպ գծերը որոնելու, խնայելու ու բարձր գնահատելու ըմբռնումը:

Անսահման տարածութիւնները օրէ օր կը փոքրանան, 1—2 ժամէն ընդարձակ երկիրներու վրայէ կը թռչինք, իսկ ռատիօն մէկ — երկու երկվայրկեանէն: Բոլոր ժողովուրդները սերտ կը սեղմուին իրարու ու մշտական շփման մէջ կը մտնեն օրէ օր աւելի: Այդ շփումէն հոգիները կ'եռան եւ նոր տենչանքեր մարմին առնելու կը ձգտին համաշխարհային արդի քաոսին մէջէն դէպի աւելի վեր:

Ինչ որ վեր կը ձգտի՝ անիկա միայն բարիք կրնայ բերել Հայուն: Պէտք է դիմադրել ամէն վհատութեան ու ամէն յոռետեսութեան: Ինչքան կ'ուզէ համեստ ըլլայ մեր թիւն ու կրցածը՝ մենք պէտք է միշտ ձգտինք ու աշխատինք անընդհատ մարդկութեան ամէնէն ընտիր մասին հետ դէպի մարդկային այդ նոր բարձունքները: Կ'ապրին այն ժողովուրդները, որոնք ապրելու կամք ունին. եւ ապագան անոնցն է, որոնք ձգտիլ ու տքնիլ գիտեն դէպի վեր:

«Բայց ե՞րբ, բայց ե՞րբ են գալու այդ օրերը» կը պոռայ մեր Հայու հոգին, որ շատ է տառապած, շատ է յուսախաբուած եւ շատ է անհամբեր: Անշուշտ գալիք այդ խոր տնտեսական ու քաղաքական փոփոխութիւնները վազել ու հասնիլ չեն կրնար այսօր մեր անհամբերութեան ետեւէն: Բայց ինծի կը թուի, որ այդ նոր ժամանակները այնքան ալ հեռու չեն մեզմէ. նախ եսականութիւնն ու բռնութիւնն ալ սահման մը ունին, որու կարծեմ «քաղաքակիրթ» մարդկութիւնը հասած է արդէն. երկրորդ՝ պէտք չէ մոռնանք, որ ժամանակ ըսուածն ալ հիմա այլեւս ոտքով չի քալեր, ան ալ սկսած է թռչիլ սաւառնակով:

ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹ

ՓՈՒՇ'Մ ՏԻՍԱՂ

ՓՈՐՁԵՆՔ ՄԷԿ ՄԸ ...

Ունինք։ Ունինք հին քաղաքակրթութիւն ։ Մշակոյթ։ Առաջին քրիստոնեաներն ենք։ Ունինք գիր - գրականութիւն՝ մեզի յատուկ ։

Հազարաւոր տարի առաջ, թարգմանած ենք Եբրայեցւոց պատմութիւնը մեզի յատուկ գիրով եւ ոսկեզինիկ հայերէնով մը, թագուհի թարգմանութեանցը ։

Ունինք։ Ունինք Ս. Մեսրոպի եւ Սահակի պէս մեծ հայրապետներ։ Նարեկացիի պէս գրող՝ որ կը հաւասարի Ս. Օգոստինոսի եւ Փասգալի ։

Ունինք նշանաւոր երաժիշտներ։ Երգեր ու երգիչներ, երգչուհիներ աշխարհի բոլոր բեմերուն վրայ։

Նկարողներ — գծողներ։ Ճարտարապետներ եւ գիտնականներ։ Ունինք նշանաւոր վաճառագործներ։ Ձեռնարկուներ։ Զօրավարներ եւ գնդապետներ։

Ունինք։ Ունինք օտար երկիրներ կառավարողներ, տասնեակ մը կայսրեր Բիւզանդիոնի եւփրոֆէսէօրներ։ Լեզուագէտներ եւ օտար լեզուով գրողներ ։

Ունինք։ Ունինք ինչ որ ունին մեծ ու քաղաքակիրթ ազգերը ։

Ունինք եւ նշանաւոր Կրեսոսներ որոնք կրնան երկիր մը գնել՝ հացագործէն հաց գնելու պէս ...

Ունինք լիսէներ, ճեմարաններ, համալսարան եւ ուրիշ վարժարաններ։ Եւ այլն եւ ուրիշ շատ մը բաներ։ Թուղթ եւ մելա՞ն կը բաւէ այս բոլորը գրելու ...

.. Եւ սակայն, այս բոլորը ի վնաս մեզի աշխատած են...

Տեսէք։ Լիբիան անկախ պետութիւն հռչակած են մեծերը ։

« Ամբողջ Լիբիոյ մէջ ոչ մէկ մասնագէտ , ոբովհետեւ ամբողջ բնակչութեան 30 առ հարիւրը միայն գրել - կարդալ գիտէ։ Երկրին մէջ ոչ համալսարան , ոչ ալ մասնագիտական վարժարան ։ Ամբողջ Լիբիոյ մէջ, ոչ մէկ մասնագէտ կարելի է գտնել ։

Երկրին մէջ, մէկ օրաթերթ կայ որ 1000 ընթերցող ունի։ Բժիշկ չկայ։ Քանի մը ուսանողներ արտասահման կը գտնուին ...»։

Ահա անկախութեան տիրանալու միակ միջոցը։ Եթէ մեզի կանչեն ՄԱԿ-արան եւ հարցաքննեն ։

— Դուք լեզու, գրականութիւն, մշակոյթ ունի՞ք ։

Ապուշ կտրած երեսները պէտք է նայինք եւ

— Ի՞նչ են ատ ձեր ըսածները, մենք այդ տեսակի բաներէն լուր չունինք, հաւատացէք, պարոններ։ Մենք բարի մարդիկներ ենք ։

— Լաւ, ի՞նչ կրօնք ունիք։

— Մեր տէրտէրները կ'աղօթեն, մենք ալ կը խաչակնքենք ։

— Շատ աղէկ։ Է՞հ, լիսէներ, համալսարաններ ունի՞ք ։

Հոս, հայ պատուիրակները զարմացած իրարու երես պէտք է նային ...

— Լաւ։ Եթէ ձեզի անկախութիւն տանք, թագաւոր ունի՞ք ։

— Այո, պարոններ, մեր քաղաքին վարժապետը Գ. Թագւորը կայ։ Լաւ եւ բարի մարդ է ։

— Լրագիր ունի՞ք։ Թերթ կը կարդա՞ք ։

— Այո ունինք ։ Գ. Թագւորը կը կարդայ՝ մենք մտիկ կ'ընենք ։

— Ձեզի դրամ ալ պիտի տանք, կ'ուզէ՞ք ։

— Շատ ուրախ կ'ըլլանք։ Երկածը ձմեռ է, տղաքը ածուխ չունին, հագուստ չունին։ Կ'աղօթեն ձեզի համար ։

— Ձեզի օդանաւ ալ պիտի տանք ։

— Ո՛չ։ Օդանաւը ի՞նչ է։ Օդին մէջ ջուր չկայ նէ՛ ...

Կը խորհրդակցին։ Ինչ հիանալի ժողովուրդ ։ Ուղածիդ պէս կը կառավարես։ Մարդիկը բարի եւ քաջ կ'երեւան։ Սա թագաւորցուին երեսը նայեցէք ինչ միամիտ է։

Բոլորը մէկ գլխու շարժումով կը հաստատեն։ Կը հրաւիրեն Գ. Թագւորը եւ իր երկու ընկերները որ իրենց աթոռները գրաւեն Լիբիոյ պատուիրակներուն քով ...

Հաւատացէք, կը յաջողինք անկախ Հայաստան մը ձեռք ձգել, եթէ հետեւինք Լիբիոյ օրինակին...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

×

Ի՛նչ փոյթ որ դուք ընդունեցիք զիս գրկաբաց,
Ձեր ժպիտին մէջ թովչական բան մը կար միշտ,
Ես խանդավառ, մանուկ սրտով եկայ ձեզի,
Բայց չի գտայ իմ ծարաւիս աղբիւրը ջինջ։

Դէպի աշխարհն երազներուս առաջնորդող
Ճամբայ չի կար, բայց ճ. լեցի ամենուրեք,
Արիւնեցան ոտքերս ամէն քարի վրայ ,
Ձերկարեցաւ ինծի եղբօր ձեռք մը երբեք ։

Գիտեմ զոր դուք մատուռակել գիտէք անվերջ,
Առանձնօրէն քաղցր է կրծես աւելի շատ.
Անոր մէջ կայ մեր արեւի արիւնն անշէջ.
Մեր սուրբերուն ալ օրհնութիւնը լուսառատ ։

Բայց դուք անոր մէջ խառնեցիք արցունքն աղի
Խեղճացարուած ամբոխներու քաղաքներին.
Ցամքեցուցիք հըրաշք աղբիւրը Հեղնարի,
Ու ոսկեփողը չի հնչեց ա՛լ ցնծագին ...

Բայց ես ընդմիշտ կը հաւատամ այն ոգիին
Որ ժայռին մէջ փորեց գեղարդը հրաշակերտ.
Դուք չէք կրնար մարել խորհուրդը երկնային
Որ ծաղկեցուց մագաղաթները խակաւէտ ։

Ի՛նչ փոյթ որ դուք այսօր ծաղրել գիտէք միայն
Իմ հայրենի յուշերուս երգը ցաւագին .
Երբ գաղտնօրէն կը հեծեծէ ձե՛ր իսկ հոգին
Պանդուխտի սուրբ կարօտներուս մէջ անսահման։

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

(Քաղուած Երեւանի անթէնէն)

ԾԽԱԽՈՏ ՀԱՒԱՔԵԼՈՒ մեքենայի տիպար մը գտած են Հայաստանի գիւղատնտեսական կաճառի ուսանողներէն Սարգիս Զաքարեան եւ Րաֆիկ Սիրեկանեան։ Անոնք ներկայացուցած են տիպարը իրենց Կաճառի Ուսանողական Գիտական ընկերութեան խորհրդաժողովին։ Փորձը լաւ արդիւնքներ տուած է։ Մեքենան զոր կը վարէ մէկ մարդ, միայն երկու ժամուան մէջ հաւաքած է պարանի վրայ շարուած մէկ հէքթարի ծխախոտի տերեւներ, այսպէսով կատարած ըլլալով 100 կոլխոզնիկի ընելիք գործը։ Խ. Միութեան գիւղատնտեսական նախարարութեան արհեստագիտական յանձնախումբը վաւերացուցած է նախագիծը եւ հրահանգած է սկսիլ մեքենայի մեծաքանակ արտադրութեան ։

« ՄԱՔՍԻՄ ԳՈՐԿԻ ԵՒ ՀԱՅ ԿՈՒԼՏՈՒՐԱՆ». ԳԻՐՔԸ.— Ս. Աբեղեան , Թեկնածու բանասիրական գիտութեանց, գրախօսութեամբ մը ներկայացնելով Գուրգէն Յովնանի այս գիրքը, կ'ըսէ թէ հեղինակը կրցած է դիւանաթուղթերու վրայ հիմնուելով ցոյց տալ Գորկիի լայն կապերը Թիֆլիսի (Թիֆլիս) 90ական թուականներու հայկ վրացի մտաւորականութեան հետ եւ Գորկիի գործերու մեծ նշանակութիւնը հայ ժողովուրդի յեղափոխական գիտակցութեան ձեւաւորման մէջ ։

ԱՐՏԱՇԱՏԱԳԷՍ (Արտաշատի ջրակայանը) կառուցուած է Գեղարդի լեռներէն գահավիժելով՝ դէպի Արաքս գետը հոսող Ազատ գետի վրայ։ Աւելի քան 100 մեթր բարձրութենէ գահավիժելով, Ազատ գետին ջուրերը կը դարձնեն մեքենաները եւ ելեկտրական լոյս կը մատակարարեն Արտաշատի շրջանին Անաստասաւան, Մխճեան , Գետազատ, Նորաշէն, Լուսակերտ, Դալար եւ այլ գիւղերու կոլտնտեսութեանց եւ Վեդիի շրջանի 12 գիւղերու կոլտնտեսութեանց։ Կայանին ելեկտրական ուժով պիտի գործեն շրջանի արդիւնաբերական ձեռնարկները եւ պիտի մեքենայացուին կոլտնտեսութեանց աշխատանքները ։

Հոկտեմբերեանի հիդրօկայանէն վերջ գիւղական ջրաելեկտրակայաններուն մէջ Արտաշատգէսը կը գրաւէ երկրորդ տեղը, իր կարեւորութեամբ։ Հիդրօկայանի կառուցման սկսած են երկու տարի առաջ, եւ ժամանակին աշխատանքով կառուցուած են գլխաւոր ամբարտակ մը, ճնշումի աւազան մը, 12 կամուրջ, 4 մեծ ագուգաներ ։ Հիդրօկայանի շէնքը շինուած է տուֆ քարէ եւ սարքաւորուած է ելեկտրահաղորդման կայան։ Կայանին համար ծախսուած է չորս միլիոն ռուբլի։

ԶՕՐ. ՏԸ ԿՈԼԻ կազմակերպութենէն հրաժարեցաւ զօր. Քաթրու, որ Ազատ Ֆրանսայի ուժերը կազմակերպած էր 1940ին։ Եղած է նաեւ Մոսկուայի դեսպան ։

ԿՕՇԻԿՆԵՐՈՒ նորոգութեան գինը, որ 950 ֆրանք էր, բարձրացաւ հազար ֆրանքի , (կիներու համար 890 ֆրանք փոխան 845ի)։

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

« Եգիպտական Ազգ. Ուխտ»ի յանձնաժողովին առջեւ խօսք առնելով, արքայական դիւանապետ Հաֆըզ Աֆֆի փաշա պահանջեց որ իւրաքանչիւր քաղաքացի ազատ ըլլայ իր կարծիքն յայտնելու, առանց իր հայրենասիրութիւնը կասկածի ենթարկուելու ։

Կառավարութիւնը իրաւունք ունի իր գծած ուղղութեան հետեւելու, անգլօեգիպտական վէճին մէջ, բայց թագաւորն ալ իր կարգին իրեն կը վերապահէ կարծիք յայտնելու կառավարական քաղաքականութեան մասին։

Գալով անգլիական գրաւման դէմ եղած պայքարին, եգիպտական կառավարութիւնը տրամադիր է շարժելու համաձայն երկրին շահերուն եւ առաջին առթիւ նկատի ունի տնտեսական պահանջները ։

« Բրիտանական աշխարհակալութեան դէմ մեր տարած պայքարը մեզ մղելու չէ որ փորձենք ուրիշ ձեւի աշխարհակալութեան մը տակ մտնել»։

Այս յայտարարութենէն կը հետեւի թէ արքունիքը համաձայն է հաշտեցողութեան մը գալու Անգլիոյ հետ։

Անգլ. կառավարութիւնն ալ տրամադիր կ'երեւայ միջին ճամբայ մը գտնելու ։ Հակառակ Սուէզի ջրանցքին մէջ պատահած դէպքերու , Չըրչիլի կառավարութիւնը որոշեց եգիպտական կառավարութեան տրամադրութեան տակ դնել տասը միլիոն սթերլինի գումար մը, ի հաշիւ իր պարտքին ։

× Եգիպտական թերթերը կ'ըսեն թէ 15 Անգլիացիներ սպաննուած են Սուէզի վերջին կռիւներուն մէջ։ Ահաբեկիչները կը կտրեն հեռագրական թելերը ։

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ (4)

ԱՐՄԵՆԻՍԱ

Բ.

Արմենիսա ինծի կը նայի, եւ ժպիտ մը, մթամած հորիզոնի մը վրայ ծագող ճառագայթի մը պէս, իր գեղեցիկ կարմիր շրթունքին վրայ կը գծագրուի ։

Այս եղաւ ահա մեր բարեկամութեան սկիզբը. այդ աւազանը մեր ճակատները միացուց, ու կաթիլ մը ջուրը հալեցուց մեզ իրարմէ բաժնող սառոյցէ պատնէշը ։

Հալքի վերադարձին շոգենաւին մէջ միասին գտնուեցանք դարձեալ։ Արմենիսա խօսեցաւ հետս օդին գեղեցկութեան, ջերմութեան, Հալքիի զբօսանքներուն վրայ, մինչդեռ ես ամէն մէկ բառը կշռելով, անմիտ ու ապուշ համարուելու սարսափով։ Իրեն խոհեմութեամբ կուտայի պատասխանս, որպէսզի անյուսալի դիպուածովձեռք բերած մտերմութիւնս չկորսնցնեմ ։

Ապաքէն հինաւուրց բարեկամի մը պէս մտերմութիւն ցոյց կուտար հիմա։ Հալքիի երիտասարդներուն վրայ կը խնդար ազատ ու համարձակ ծիծաղներով. կը զգամ որ այս խնդութներուն մէկ մասը ինծի կը պատկանէր, մինչդեռ ինք՝ յանկարծ ուղղակի ինծի նայելով՝

— Կաթոլիկ էք, այնպէս չէ՞, հարցուց ։

Այս անակնկալ հարցման վրայ չչուարելու խելացութիւնը ունեցայ ։

— Այո, ըսի իրեն՝ ատիկա հարցնելն իսկ աւելորդ դատող եղանակով մը։

Ես իսկ զարմացայ այս յայտնի սուտախօսութեանս վրայ պզտիկ մը չվարանելուս։ Այս հաստատ պատասխանս զինքը համոզեց, գրեթէ ըսաւ թէ ուրախացուց ։

— Խօսուածքնուդ կ'երեւայ արդէն. Հայերը — եւ նախատական ու արհամարհող բան մը ունէր ձայնին մէջ՝ այս բառը արտասանած ատեն— երբեք ձեզի պէս տաճկերէն չեն կրնար խօսիլ ։

Տաճկերէն խօսեր էինք միշտ ։

Արմենիսա, ճշմարիտ կաթոլիկ մը, մոլեռանդ բայց պաշտելի հայատեաց մը կը թուէր ։

Գ.

Արմենիսան կը սիրէի ու երջանիկ կրօնափոխ մը եղայ ։

« Կաթոլի՞կ էք» հարցումը անդիմադրելի ու աննահանջելի բան մը ունէր իր մէջը, զոր սիրահարի մը սիրտը միայն կ'ըմբռնէ. առանց խղճահարութեան, առանց երկմտելու, այո մը ըսելով կրօնքս գաղտնի պահեր էի, ինչպէս հարուստի մը քով չքաւորութիւնս պիտի ծածկէի ։

Ինչ դիւրաւ կ'ըսուի «այո»ն. երկու վանկ է եւ երեք գիրէ կը բաղկանայ այս փոքրիկ բառը եւ բովանդակ տիեզերքին կէսը կը նշանակէ, վասնզի «այո»ն եւ «ոչ»ը բոլոր տիեզերքը կը ներկայացնեն։ Մէկ բառով ուրեմն անցեր էի Ռիւպիքոնէն եւ գոհ էի անցած ըլլալուս համար։ Ինչպէս որ գուշակեր էի, պարզ կաթոլիկուհի մը չէր, այլ Հայութեան ոխերիմ թշնամի մը։

ԳՐ. ԶՕՀՐԱՊ

(Շար.)

թիւ տեղացի ոստիկաններ: Վերջին 48 ժամուան կռիւներու ընթացքին, գրաւման ուժերը 6 վիրաւոր միայն ունեցած են, իսկ Եգիպտացիները կը հաշուեն 10 մեռեալ եւ 30 վիրաւոր: Բրիտանացիները դիմած են Ֆրանսայի, Նորվեկիոյ, Հոլանտայի եւ Ամերիկայի, Սուէզի նաւարկութիւնը միասին ապահովելու համար:

Էրզրումի շարժին աւերները

Պոլսէն կը հեռագրեն թէ 93 դիակներ երեւան հանուած են Էրզրումի վերջին երկրաշարժէն, բայց կը կարծուի թէ կորուստները շատ աւելի ծանր են: Երեք ցնցումներ զգացուեցան յունուար 3ին, վերջինը՝ քսան երկվայրկեան, սարսելով հարիւրաւոր հողաշէն տնակներ: Ամէնէն աւելի վնասուեցան Հասան Գալէ եւ Բասենի շրջանը: Հարիւրաւոր տուներ փլան, անպատսպար ձգելով ողջ մնացողները՝ այս ձիւն - ձմրան մէջ: Տակաւին լուր չկայ շատ մը հեռաւոր գիւղերէ:

Վերջին պահուն աւելի ծանրակշիռ լուրեր հասած ըլլալով, հաւանական է որ հանրապետութեան նախագահը աղէտին վայրը երթայ Հարաւային Թուրքիայէն, ուր քննական պտոյտ մը կը կատարէ այս միջոցին:

Բոլոր զինուորական եւ քաղաքային ուժերը շարժման մէջ դրուած են, օգնութիւն հասցնելու համար: Էրզրումի իշխանութիւնները հազարաւոր վրաններ, մեծաքանակ ուտեստ, հագուստ եւ վառելանիւթ կը պահանջեն ստիպողաբար: (Էրզրում կեդրոնն է թրքական Գ. զօրաբանակին եւ պարբերաբար ենթակայ երկրաշարժներու):

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ մէջ խօթը ձայնով մեծամասնութիւն շահելէ վերջ, վարչապետը որոշեց նորէն վստահութեան քուէ պահանջել, ելմտական օրինագծի առաջին յօդուածին քննութեան առթիւ: Այս յօդուածով, կառավարութիւնը կրնայ հրամանագիրներ հրատարակել եւ խնայողութիւններ պարտադրել պետական երկաթուղիներու վարչութեան: Այս քուէարկութիւնը պիտի կատարուի վաղը, երկուշաբթի: Թերթերը դիտել կուտան թէ ժողովը պառակտուած է երկաթուղիներու հարցին առթիւ. այնպէս որ եթէ միջին ճամբայ մը չգտնուի, նախարարական տագնապ մը կրնայ ծագիլ:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԸ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻԱՆ Ատլանտեան դաշինքին մէջ առնելու համար, Ազգ. ժողովին արտաքին գործերու յանձնախումբը բանաձեւ մը քուէարկեց 9ի դէմ 22 ձայնով: Բանաձեւը կ'առաջարկէ խնդիրը քննել յունուար 9էն առաջ, երբ կը յետաձգուին նիստերը:

ԹԷՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ վարչապետը արտօնած է որ քարիւղ ծախուի Խ. Միութեան եւ արբանեակ պետութեանց: Կը նշանակէ թէ յոյս չունի որ յաջողին միջազգային դրամատան հետ կատարուած բանակցութիւնները: Անգլիա եւ Մ. Նահանգները միասնաբար կը գործեն, բայց Տոքթ. Մոսատեղ միշտ կ'ընդդիմանայ:

ԵԱՔՈՎ ՍՈՒՐԻՑ, Անգարայի եւ Փարիզի նախկին սովետ. դեսպանը, մեռաւ հիւանդութենէ մը վերջ: 70 տարեկան էր: Դիւանագիտական պաշտօններ վարած է 1918էն մինչեւ 1947, երբ հանգստեան կոչուեցաւ:

ՍԹԱԼԻՆԻ ԱՌՈՂՋԱԿԱՆ վիճակը նորէն ծանրացած ըլլալով, Լոնտոնի համայնավար շրջանակներուն մէջ գրոյց կը շրջի թէ եռապետութիւն մը պիտի կազմուի, որուն հաւանական թեկնածուներն են երեք փոխ – վարչապետները,— Մոլոթով, Բերիա եւ Մալենքով: Դեկտեմբերի ըսկիզբը չորս մեծ մասնագէտներ կանչուած են Պերլինէն եւ Վիէննայէն, դարմանելու համար Սթալինը:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ուրֆայի Հայր. Միութիւնը իր ջերմ շնորհակալութիւնները կը յայտնէ բոլոր այն առեւտրականներուն որոնք իրենց նուէրներով օգնեցին պիւֆէին ճոխացման: Ինչպէս նաեւ բոլոր արուեստագէտներուն, երգիչ կամ պարող, որոնք իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը բերին գեղարուեստական բաժնին: Մասնաւոր շնորհակալութիւն Օր. Ա. Առաքելեանի, նաեւ Պ. Ա. Մեսումենցի իր տքնաջան աշխատանքով հանդէս բերած գեղեցիկ ներկայացման համար:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Այրի Տիկին Յակոբ Օհաննէսեան, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Օհաննէսեան, Տէր եւ Տիկ. Նազար Օհաննէսեան, Պ. Միհրան Օհաննէսեան, ինչպէս նաեւ Օհաննէսեան ընտանիքը եւ պարագաները, իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որ անձամբ կամ գիրով եւ նուէրներով իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին Պ. ՅԱԿՈԲ ՕՀԱՆՆԷՍԵԱՆի մահուան առթիւ:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris(13)

Ֆ. Կ. Խաչի ցարեկան Մեծ պարահանդէսը

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ, ՍԷՐՔԼԸ ՄԻԼԻԹԷՐԻ ՄԷՋ, ԺԱՄԸ 4էՆ ԿԷՍ ԳԻՇԵՐ:
(ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾՆՈՒՆԴԻ ՕՐԸ)

Ճոխ եւ այլազան յայտագիր: Գեղարուեստական բաժնին մէջ հայկական տարազով խմբապար եւ մենապար: Հայկական խմբերգ: Orchestre Rico'sCréole Band (1er prix de disque):

Սեղանները այժմէն ապահովել հեռաձայնելով Tru. 27-36:

ՄՈՒՏՔ 300 ՖՐԱՆՔ:

ՍԳԱՀԱՆԴԷՍ ԸՆԿԵՐՆԵՐ ՌՈՒԲԷՆԻ ԵՒ ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷԻՆ

Կիրակի, 13 Յունուար, ժամը 8.30ին, Salle de Géographie:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՎԱՐԴԱՄԱՏԵԱՆ

(ՀԷՔԵԱԹՆԵՐ ԵՒ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ)
ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ Գին 500 ֆր.
Դիմել՝ 17 Rue Damesme, Paris (13)

ՏՕՆԱԾԱՌ

Կազմակերպուած Իսիի Արիմեան դպրոցի հոգաբարձութեան կողմէ, Յունուար 13ին, կիրակի ժամը 3ին:

Գեղարուեստական բաժին եւ զանազան [illegible] – կրնկալներ:

ԾԱՆՕԹ.— Նոյն օրը պիտի քաշուի հրապարակ եղած վիճակախաղը:

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Կիրակի, 2 Մարտ, կէսօրէն վերջ ժամը 2.30ին, Salle de la Chimie: Կը խնդրուի նկատի ունենալ:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը Մանուկներու Օրը կը տօնէ, Յունուար 20ի կիրակի օրը, կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Յոյներու սրահը, 5 rue Bonnefoi:

ՄԱՅՐՆ ՈՒ ԱՂՋԻԿՆԵՐԸ

Մայրիկն հարցրեց աղջիկներին
— Ինչո՞ւ կեցած էք երերո՛ւն…
— Մա՛յր, սուրն չունինք այս օրերուն:
Մայրիկն ասաց, վաղը միասին,
Կ'երթանք Փարիզ, մեր ՄԱՍԻՍին,
Ամենայաւ սուրճն հոն ունին,
Սուրճին արքան ԱՊԱՀՈՒՆԻ
Անզուգական եւ անուշն է:
Զայն հրամցնենք մեր հիւրերուն
Մեծ պատիւ է խըմողներուն:

կեդրոնատեղի՝
MASSIS, 21 rue Saulnier. Paris (9) Tél. Pro. 16-88

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷՆ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Ակնօսնի ենթակոմիտէն, հինգշաբթի 10 Յունուար ժամը 9ին:

Քրիստափոր ենթ. շաբաթ 12 յունուար, ժամը 9ին: (Շար.)

Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները: Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. Կոմիտէին ներկայացուցիչները:

ԻԹԱԼԻ — Ֆր. Կ. Խաչի Իթալիի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամուհիները, այս երեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, Ժանթիյյի դպրոցը: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ՄԱՐՍԷՅԼ — Գոմոնի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ժողովը՝ 10 Յունուար, հինգշաբթի կէսօրէ վերջ, եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ: Ստիպողաբար կը հրաւիրուին բոլոր անդամուհիները:

ՕՐ. ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆԻ այս տարուան միակ Recitalը (Recital bien temperé), Մարտ 20ին, Ecole Normaleի մէջ:

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Լիոնի Հայ Ուս. Միութեան նոր շրջանի Ա. դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի, ժամը ճիշդ 21ին, 8 Passage Coste, Քրիստ. երիտասարդաց սրահին մէջ: Նիւթ՝ «Կնոջ աշխատանքը եւ անոր հետեւանքները»: Դասախօս՝ բժ. Յ. Սարաֆեան:

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր. Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Mardi 8 Janvier 1952 Երեքշաբթի 8 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

28րդ ՏԱՐԻ — 28e Année No. 6655-Նոր շրջան թիւ 2066 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԻՐՉԵ ՆՈՅՆ ՉԱՐԱՆՑԱՆՔԸ

Լեռներով եւ ծովերով բաժնուած ենք մեր հայրենիքէն: Օրուան իշխանութիւնն ալ իր կարգին արհեստական լեռներ եւ ծովեր հաստատած է, իբրեւ հետեւանք վարչական կարգուսարքի մը որ իր նմանը չունի ժամանակակից պատմութեան մէջ:

Այս իսկ պատճառով, ոչ մէկ իրական յարաբերութիւն՝ հայրենիքին եւ Հայկական Արտասահմանի միջեւ:

Ռատիօ-Երեւանը եւ պատահաբար ձեռք անցած թերթեր չեն կրնար լրացնել այս պակասը: Մանաւանդ որ, շատ քիչեր կը հետեւին երկուքին ալ: Հետեւին իսկ, շատ քիչ բան կը հասկնան:

Երբեմնի բարեւագիրներն ալ մաշեցան: Եւ արդէն ի՞նչ կը ներկայացնէին, իբրեւ բովանդակութիւն:

— «Ամէնքս ալ հանգիստ ենք: Արամը դպրոց կ'երթայ: Զարուհին ամուսնացաւ: Սքանչելի են Երեւանի օդը եւ ջուրը»:

Բայց մէկ ճակատի վրայ բանուկ է Երեւանի մեքենան: Այդ աշխուժացումն ալ կը ծառայէ խոռվելու անջրպետը հայրենիքին եւ տարագիր բազմութեանց միջեւ:

Այսպէս, յամառօրէն կը շարունակուի Թրքաբարոյ խուժանավարութիւնը՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան դէմ: Յաչակրութիւն մը որ սահմանուած է կեր ճարելու ամբոխին:

Երեսուն տարի վերջն ալ, նոյն գարշելի զառանցանքը՝ նոյն բառերով եւ նոյն չարադրութեամբ: Թխածոյ կաղապար մը, որ երբեք չի փոխուիր, ստորագրողը նախարար ըլլայ թէ հասարակ յօդուածագիր, տարէց թէ երիտասարդ:

Ահաւասիկ վերջին նմոյշը,—

— Սակայն Դաշնակցական նիւադները՝ Անդրկովկասի բոլոր կոնտրռեւոլուցիոն ուժերի հետ պլոկ կազմած, սկզբում գերմանօ-թրքական, իսկ աւա նրանց պարտութիւնից յետոյ՝ անգլօ-ֆրանսական եւ ԱՄՆի իմպերիալիստների օգնութեամբ ժամանակաւորապէս փաւթելով իշխանութիւնը, արեան մէջ խեղդեցին աշխատաւորական մասսաների ռեւոլուցիոն շարժումը, ձախողեցրին սովետական ազատարար դեկրետի կենսագործումը, երկիրը դարձրին անգլօ-ամերիկեան իմպերիալիստների համար հակասովետական պայքարի պլացդարմ: Ժողովուրդների անկախութեան ու ազատութեան թշնամի իմպերիալիստական բորենիները գաղութային ստրկութեան ռէժիմ հաստատեցին Հայաստանում: Իր դարաւոր պատմութեան ընթացքում, իր կրած նոյնքան տանջանքների ժամանակաշրջանում հայ ժողովուրդը երբեք այնպիսի աղէտի առաջ չէր կանգնել, ինչպէս կանգնեց Դաշնակների ու նրանց տէրերի՝ անգլօ-ամերիկեան իմպերիալիստների այդ կարճատեւ, տըխրահռչակ տիրապետութեան տարիներին: Առանձնապէս կատաստրոֆիկ դարձաւ Հայաստանի վիճակը 1920 թուականի ամրանը եւ աշնանը:

Յօդուածագի՞րը, — Ռմն Վ. Աւետիսեան, «Թեկնածու պատմական գիտութիւններու»:

Ինչպէս կ'երեւայ, այս թեկնածուն լաւ չէ սերտած պատմութեան դասերը: Նոյնիսկ անոր բոլշեւիկեան դասընթացքը:

Եթէ այդպէս չըլլար, պիտի գիտնար թէ՝ երբ Դաշնակցութիւնը օրհասական պայքար կը մղէր Կովկասի մէջ, Մոսկուան շատոնց անձնատուր եղած էր Թուրքեւգերման ճակատին, խայտառակաբար ստորագրելով Պրէսթ-Լիթովսկի դաշնագիրը:

Պիտի գիտնար, դարձեալ, թէ նոյն Մոսկուան էր որ անջնջելի մուր մը քսեց իր ճակտին, պոռնկաբարոյ ժողով մը սարքելով Բագուի մէջ, մասնակցութեամբ ջարդարար Էնվէր եւ Նուրի փաշաներու, զանազան հօճա-մոլլաներու եւ միջազգային խամբիճաղանճի մը: Նպատա՞կը — պայթեցնել նորազատ Հայաստանը, ներսէն թէ դուրսէն:

Պատմութիւնը կ'ըսէ թէ ստախօսներուն եւ կեղծարարներուն յիշողութիւնը միշտ կարճ կ'ըլլայ: Ապացոյց մը եւս.

— «Լենինի եւ Ստալինի ցուցումներով, Հայաստանի աշխատաւորներին օգնութեան հասաւ Կարմիր Բանակը: Տապալուեց Դաշնակների արիւնոտ լուծը, երկրում հաստատուեց սովետական իշխանութիւն»:

Ա՞յս է որ «ռեւոլուցիոն պայքար» կը կոչեն:

Շ.

ՏՈՄՍԵՐ

ԵՐԲ ԼԵԶՈՒ ՉԵՆ ԳԻՏԵՐ...

«Փութաքէթի Ռ. Ա. Կ. ակումբի ընկերուհի Տիկին Ֆլորիցա Թթուեան, որ վիրաբուժական գործողութեան ենթարկուեցաւ, այժմ տուն եկած է եւ ապաքինման ճամբուն մէջ կը գտնուի: Այս առթիւ մեր ցաւակցութիւնը կը յայտնենք բոլոր իր պարագաներուն»: — Ստոր. Ռ. Ա. Կուս. Փութաքէթի Ակումբ (Պայքար: Դեկտ. 5):

Խեղճ Տիկին Թթուեան: Լուրջ փորձանքէ մը ազատեր է. շնորհիւ վիրաբոյժին նշդրակին, սկսեր է ապաքինիլ եւ ... իր Ակումբը ... ցաւակցութիւն կը յայտնէ այդ ապաքինումին առթիւ ..

Մարդ, բարեկամ ալ ունենայ, այս տեսակէն ունենայ ...

Երբ մարդիկ լեզու չեն գիտեր եւ բառամթերքն ու քերականութիւնը կը շփոթեն նպարավաճառին ցուցափեղկին հետ, ի հարկէ կը պատահին այս կարգի ձախաւեր սխալներ:

Միտքս կուգայ անգրագէտ Տէր Պապայի մը քարոզը, արտասահմանեան եկեղեցիի մը մէջ:

Հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուէր հանգուցեալ անգլիածին տիկնոջ մը համար, որուն հայ ամուսինը մեռած էր, իրմէ քանի մը տարի առաջ:

Տէր Պապան ուզեց պատուել ողբացեալը՝ գոց եղած բառերով.

— Տիկին Տ.ը կը սիրէր մեր ժողովուրդը ... եղաւ տիպար մայր մը՝ երկու աղջիկներուն համար ... Տիկինը, սիրելի կինն էր ոչ միայն ողբացեալ բժիշկին, այլեւ ... մեր ամէնուս ..

Բարեբախտաբար, հանգուցեալ ամոլին զաւակները հայերէն չէին գիտեր ...

Սակայն, չքամբասենք միայն մեր քահանաները, որոնց մէկ մասը փիլոն հագնելէ առաջ, եղած է խանութպան կամ արհեստաւոր:

Համբակ խմբագիր մը, որ կիսկատար Ֆրանսերէն գիտէր տարիներ առաջ, երբ կը նկարագրէր մեծանուն Ֆրանսացիի մը յուղարկաւորութիւնը, կը բացատրէր իր ընթերցողներուն թէ ... «Ողբացեալին մարմինը ... գարեջուրին մէջ դըրին»:

Պարոն խմբագիրը խելք չէ ըրեր որ բառարանը բանայ եւ ստուգէ թէ bière բառը կը նշանակէ թէ գարեջուր եւ թէ դագաղ, ճաղ:

Եթէ, Ռամկավար Ակումբին գրոց-բրոցները մէկ վայրկեան մտածէին, ի հարկէ, պիտի չգրէին «ցաւակցութիւն» բառը, այլ պիտի յայտնէին իրենց ուրախութիւնը կամ խնդակցութիւնը՝ իրենց ընկերուհիին ապաքինման առթիւ:

Եւ սակայն, հաւանաբար, այս ցաւակցական»ը գրողը, ինքնիրեն ըսած է.—

— Ամա՛ն, հասկցո՛ղը ով է ... գրէ՛, երթայ...

Անհամ վրիպումներէ կարելի է խուսափիլ, երբ մարդիկ ճիգ մը ընեն սիրելու մեր մեծասքանչ լեզուն, որ մեր ամէնէն թանկագին գանձն է:

Մարդ իրաւունք չունի աղճատելու եւ քուրջի կտորի վերածելու զայն:

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

Ի՞ՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՑ «ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒՆ» ՄԷՋ

Վերջին թղթաբերով հասած թուրք թերթերը նշանակալի լուրեր կը հրատարակեն «Արեւելեան նահանգներու» կացութեան մասին:

Ահաւասիկ հեռագիր մը Անգարայէն.—

Ազգ. Ժողովի Ելմտացոյցի յանձնաժողովը քննարկեց ոստիկան զօրքի ընդհ. հրամանատարութեան ելմտացոյցը բաւական բուռն վիճաբանութիւններէ վերջ: Հալքեան երեսփոխան Ազիզ Ուրաս արեւել. նահանգներու կացութեան մասին խօսելով շեշտեց թէ պետութեան հեղինակութիւնը տկարացած է, «աղայութեան» շրջանը կը շարունակուի, արեւելեան կարգ մը նահանգներու մէջ գրեթէ ամէն ոք զէնքով կը շրջագայի: Ճառախօսը յետոյ անհրաժեշտ նկատեց որ ոստիկան զինուորները դաշտին կրաւորական դիրք բռնելէ, պետութեան հեղինակութիւնը վերահաստատելու համար:

Միլլէթական երեսփոխան Օսման Պէօլիւքպաշը իր կարգին շեշտեց թէ ժողովուրդը նախապէս շատ բան է քաշած ոստիկան զօրքի ձեռքէն:

Վանի հալքեան երեսփոխան Ֆէրիտ Մէլէն ալ ըսաւ թէ կողոպուտի դէպքերը աւելցած են, հերքումով կարելի չէ ծածկել զանոնք:

Դահլիճը անելի մատնուած

Երէկ, երկուշաբթի, ծանր տագնապի մը մատնուած էր դահլիճը:

Վարչապետը ստիպուած էր վստահութեան քուէ պահանջել ութ անգամ, ելմտական ծրագրի ութ գլխաւոր կէտերու մասին:

Առաջինը կը վերաբերի երկաթուղիներու վերակազմութեան: Երկրորդ, երրորդ եւ չորրորդ կէտերը՝ Ընկերային Ապահովութեան բարենորոգման: (Այս առթիւ հարիւրին մէկ յաւելում կը նախատեսուի գործատէրերու վճարելիք սակին վրայ): Հինգերորդ, վեցերորդ եւ եօթներորդ կէտերը՝ ծեր հողագործներու օգնութեան, ութերորդը՝ հանրային խնամատարութեան:

Ընդհանուր կարծիքը այն էր թէ դահլիճը պիտի չկրնայ դիմանալ: Դեռ քանի մը օր առաջ հետեւեալ խորագիրները կ'երեւային տեղական թերթերուն մէջ,— «Դահլիճը անձնասպանութեան կը դիմէ»— «Յետաձգուած մահ»— Ապահովաբար Պ. Փլեւէն ինքն ալ չի հաւատար փրկութեան,— «Ազգ. Ժողովը դահլիճին տապալումը կը բեմադրէ, եւայլն:»

Լաւատեսներ ալ պակաս չեն, նկատելով որ նախարարական տագնապ մը շատ ծանր հետեւանքներ պիտի ունենայ, ներքին թէ արտաքին ճակատի վրայ: Եւ յետոյ, ո՞վ պիտի յաջորդէ Պ. Փլեւէնի: Երկու անուններ կ'արտասանուին,— Ժոռժ Պիտօ եւ Քէօյ: Կը խօսուի նաեւ փոխանցման դահլիճի մը մասին, վարչապետութեամբ Փոլ Ռէնոյի: Այդ պարագային հաւանական է որ զօր. դը Կոլի կուսակիցներն ալ մասնակցին:

Աւելորդ է ըսել թէ ասոնք բոլորը ենթադրութիւններ են:

Չըրչիլ եւ Թրումըն գլուխ գլխի

Անգլիոյ վարչապետը եւ Մ. Նահանգներու նախագահը իրենց խօսակցութիւններն սկսան կիրակի օր, Նախագահական զբօսանաւին մէջ: Խօսակցութիւնը տեւեց իրիկուան ժամը 6էն 11: Երկու վարիչները ընդհանուր ակնարկ մը նետեցին բոլոր խնդիրներու մասին, Եւրոպայէն մինչեւ Միջին եւ Ծայր. Արեւելք: Զբօսանաւը խարիսխ նետած էր ծովուն բացերը, ուրկէ ոչ մէկ գաղտնիք չյայտնուեցին: Խօսակցութեանց ներկայ էին երկու պետութեանց արտաքին նախարարները, Պ. Պ. Էչիսըն եւ Իտըն, ինչպէս նաեւ գլխաւոր խորհրդականները:

— Չըրչիլ շատ սիրալիր ընդունելութեան մը արժանացաւ Նիւ Եորքէն Ուոշինկթըն հասած ատեն: Նախագահը իր մասնաւոր օդանաւը տրամադրած էր: Պատասխանելով զանազան հարցումներու, Չըրչիլ, որ 77 տարեկան է, ըսաւ թէ «խաղաղութեան հեռանկարները աւելի հաստատուն են 1952ին»: Թղթակից մը հարցուց թէ ստացա՞ծ է Սթալինի սպառնալիքը: «Ես անոնց դահլիճին անդամ չեմ», պատասխանեց Չըրչիլ: Բայց եւ այնպէս աւելցուց,— Չեմ կարծեր որ այդ կողմէն վտանգը աւելի մեծ ըլլայ քան Պերլինի պաշարման ատեն:

× Քաղաքական կացութեան մասին խօսած ատեն, Չըրչիլ յայտնած է թէ «Արեւմուտքը անբաժանելի է»: Ըսել ուզած է թէ այսուհետեւ աւելորդ է խօսիլ ազդեցութեան շրջանակներու մասին: Մեծն Բրիտանիա նոյնքան շահագրգռուած է Մ. Նահանգներուն ապահովութեամբ որչափ Ամերիկան՝ Միջին Արեւելքի կամ Ասիոյ պաշտպանութեամբ: Հետեւաբար պատասխանատուութիւնները պէտք է ստանձնել հաւաքաբար եւ եղբայրաբար:

Այս առաջին տեսակցութենէն վերջ, պիտի սկսին գործնական խօսակցութիւնները՝ իւրաքանչիւր հարցի մասին:

× Չըրչիլ Նիւ Եորք հասած ատեն 200 Իրլանտացիներ կը սպասէին քարափին վրայ, թշնամական ցոյցեր կատարելու եւ Պելֆասթը պահանջելու համար:

× Մ. Նահանգներուն նախագահական թեկնածու նշանակուեցաւ զօր. Այզընհաուըր, հանրապետական կուսակցութեան կողմէ: Վերջնական պատասխանի կը սպասուի մինչեւ մէկ շաբաթ:

Ասոր վրայ, Դեմոկրատ երեսփոխան Սէլիմ Բակըր էմէչ դիտել տուաւ թէ երկրին անդորրութիւնը այժմ աւելի լաւ է: Թարըք Կիւրէք ալ պահանջեց անդորրութիւնը ապահովել ոչ թէ ծեծով, այլ քաղաքակիրթ միջոցներով: Ներքին գործավար Ֆէվզի Լութֆի Գարաօսմանօղլու ալ խստիւ մերժեց այն պնդումը թէ երկրին մէջ անդորրութիւն չէ մնացած եւ բացատրեց թէ պետական հեղինակութիւնը չի նշանակեր ահաբեկել ժողովուրդը, այլ սիրաշահիլ զայն եւ ապատութեան իրաւակարգ մը հաստատել: Գործավարը աւելցուց թէ ոստիկան զինուորներուն թիւը մեծապէս աւելցած է եւ միայն կարգ մը աննկարեւոր դէպքեր պատահած են:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆՇԽԱՐ ՄԸ ՌՈՒԲԷՆԷՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Բնական կը գտնեմ եւ դուցէ անհրաժեշտ, որ այս խօսքերի վրայ շատերը թերահաւատ են, եւ ըսեն.— «Այս փոթորիկին, այս կարկուտ, կայծակին, երբ երկրագունդը երկուսի բաժնուած է, ամէն մէնը մի ծակ կ'որոնէ թաքնուելու, չտեսնուելու համար, երբ արդէն թնդանօթների ձայնը կուգայ, դու խելառի նման մեզի փորձանք կը դառնաս այդ դրօշակներով, որ ամէն կողմէ թշնամի է ճանաչուած։ Կամ աւելի բարեմիտները, դրութեան մօտիկ եղողները կրնան տատանիլ եւ մտածել — ճիշդ է, 1918ին, աւելի արիւնոտ փոթորկալից տարի էր մեզ համար եւ խենթ Արամները հրապարակ նետուեցան այդ երկու դրօշակներով եւ իրագործեցին Ազատ, Անկախ Հայաստանը եւ Միացեալի համար կռիւը շարունակեցին, բայց ամէն անգամ տառը գաթա չի բերի, այս տարբեր փոթորիկ է քան առաջինը»։

Իրաւունք ունին եւ այդպիսիք, իրանց տատանման եւ շուարման մէջը։ Որովհետեւ երկրագնդի այդ երկպառակութիւնը, իրարու դէմ եղած ատելութիւնը, գիտութեան անօրինակ յառաջադիմութիւնը, որ դժուար թէ սադայէլները կրնան երեւակայել, այնպիսի բարդ վիճակ է ստեղծած, որի մէջ թլնճկուած են եւ սպրսափի մատնուած ոչ թէ մեզ պէս անհատները, կամ ժողովուրդները, այլ եւ հզօր եւ ամէն ուժով օժտուած պետութիւնները։ Վտանգը մեծ է այն աստիճան, որ կը սպառնայ բնաջնջում թէ մարդկութեան եւ թէ կենդանական ու բուսական աշխարհներին։ Երբ մարդկութեան ղեկավարութիւնը, ժողովրդի վզին թառած, անոր ոչ կը հարցնէ եւ ոչ ալ կը լսէ, այդ ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ այն, որ Նեռի ժամանակները եկած են եւ մեզ անելիք չկայ, այլ սպասելիք։

Ես այս քաոսի մէջը գլուխ չեմ յոգնեցներ եւ նոյնիսկ լուրեր կարդալն ալ ժամավաճառութիւն կը համարեմ եւ կարծիքներ տալ եղած ու չեղածի մասին աւելորդ բան կը համարեմ։ Այսպէս ազէտ լինելով հանդերձ, միայն Մաթոյի պատուէրի մասին ամէն ժամ կը մտածեմ եւ այդ պատմութիւնը ձեզի կը փոխանցեմ։

— Մաթօն 80 տարիքի, անգրագէտ ղեղջուկ է։ Հայ Լուսաւորչական եւ տէրտէրն ալ մկրտած եւ հաստատած, որ Մաթօն կ'ուզէ «Հաւատ, Յոյս եւ Սէր» եւ այս երեքն են Մաթոյի կրօնքը։

Ամէն առաւօտեան Մաթօն տանը վրայ է։ Եզները առաջը ձգած կ'երթար իր արտը հերկելու եւ արեւ չբացուած կ'աղօթէր. «Փառհանամ զքեզ, Երկիր եւ Երկինք եւ Տէր Արարիչ»։ Կ'աշխատէր, կը քրտնէր եւ տուն կուգար քնի։

Մէկ օր Մաթոյին պատահեցայ արտում։ Ան կ'աշխատէր։ Երկնքի վրայ մի սեւ ամպ երեւաց. որոտ ու փայլակ եւ ահարկու կայծակ երկինքը բռնեց։ Անձրեւն ու կարկուտ հաւկիթի մեծութեամբ գետինը հեղեղեց։ Հեղեղ բարձրացաւ եւ Մաթոյի արտը, իր հողով ու քարով հովիտը լցրեց։ Մաթօն իր եզները քակած ժայռի շուքում կանգնած, անտարբեր եղած աղէտին, նորից կը կրկնէր — «Փոհանամ զքեզ, Երկինք ու երկիր եւ Տէր Արարիչ»։

Ես թրջուած էի եւ կարկուտէն ծեծուած եւ իմ ցաւէն կանչեցի .— Վա՛յ քու Երկինքն ալ, Երկիրն ալ եւ քու Տէր Արարիչն ալ» եւ մի հայհոյանք արի։ Մաթօն զարմացաւ, բարկացաւ վրաս եւ, բռունցքներ սեղմած վրաս յարձակեցաւ.

— Այ դու անհաւատ, պիղծ եւ դիւահար, մեղայ դու կանչէ. թէ չէ գլուխդ ահա փշրեցի։

Ես իմ վախէն, «մեղայ քեզ» ըսի։ Մաթօն մեղմացաւ, բայց շարունակեց իր հայհոյանքը ինծի.

— «Դու մի ճճի ես բնութեան միջին. իմ արտն է հեղեղը տարած, դու քեզմէ ելած, ինչո՞ւ քու հաւատ կ'ուրանաս, քու «հաւատ, յոյս սէրը», թէ որ կը հայհոյես քու Տէր Արարիչ, Երկինք ու Գետին, մի բան կը փոխե՞ս»։

80 տարիքի Մաթոյի այս խօսքերը, որ 40 տարի առաջ ես լսած եմ, այժմ այս անորոշ եւ խառն օրերին պարզ կը յիշեմ եւ տեղին կը գտնեմ։

Մաթոյի կրօնքը այսօր մենք չունինք։ Անոր կրօնքի փոխարէն մենք մի նոր կրօնք ունինք։ Ինչպէս ասացի, այդ կրօնքը երկու դրօշակներով կը խորհրդանշուի, եռագոյնով եւ Դաշնակցութեան կարմիր դրօշով։ Անո՛ց Միացեալ, Անկախ, Ազատ Հայաստան պատուէրները մեր. նպատակն ու կեանքը պիտի լինի, իսկ Մահ կամ Ազատութիւնը՝ Մաթոյի մկրտութեան հոմանիշը։

Անհրաժեշտ է, որ այդ խորհուրդները իւրաքանչիւրիս սրտին մէջ տպուին, եւ դժուար կողմնացոյց, մեզ ուղղութիւն տալու համար։

Անհրաժեշտ է, որ անոնք եւ դրուին մեր ճակատներին, որ մենք մի մի մագնիս դառնանք մեր ներքին կեանքին մէջը, փոքրիկներին մէջ կորած, մեզի հարազատ երկաթի փշրանքները մեր շուրջը հաւաքելու համար։

Այդ անհրաժեշտ է եւ արտաքին աշխարհին համար։ Մեր այդ դրօշների միջոցով է, որ կը ճշդուին օտար ուժերի բարեկամ կամ թշնամի լինելը։ Ով Հայութեան այդ կենսական շահերին կ'ընդառաջէ, ան է մեր բարեկամը։ Ով չի ախորժի, ան բարեկամ չէ. իսկ պայքարը յաջողելու համար անհրաժեշտ է զատորոշել այծը ոչխարէն։ Այդ յաջողելուն կէսէն աւելին է։

Մի խնդիր ալ չպիտի վրիպի ձեր ուշադրութենէն։ Մենք հպարտ ենք, որ Հայ ենք ծնած, մենք որակով եւ տարիքով մեծ ազգ ենք. բայց թւով պակաս, ռտնակոխ ընկած ենք մի նաւի մէջը։ Այդ նաւի մէջ մենք միայնակ չենք։ Հոն մեզ պէս այլ ազգեր ալ կան, նոյնքան հնութեամբ, որակով արժէքաւոր, որքան մենք։ Անոնք ալ մեզ պէս, նոյն նաւին մէջը ոտնակոխ են եւ թւով տկար։ Սիրենք, թէ չսիրենք՝ երկրորդական է. ճակատը այն է, որ մէկ նաւի մէջն ենք եւ այդ նաւը պիտի խորտակուի եւ անհետանայ, եթէ նաւի միջի տարամերժ ազգերը միասնաբար չգործեն։ Այդ նաւը պիտի նաւահանգիստ հասնի եւ բոլորն ալ պիտի ազատին, եթէ միութիւնը լինի։

... Մի կարեւոր հանգամանք ալ չպիտի անտեսել։ Մեր ազգի բեկորները մինչեւ Ֆրանսա են հասած։ Մենք ծանօթ ենք այս երկրին շատ հին ժամանակներէն, երբ դեռ Ֆրանսական ազգը չէր կազմաւորուած, եւ մինչեւ այսօր մենք Ֆրանսացւոց Գաղիացի կը ճանաչենք հին Գոլերի անունով։ Ուրեմն մենք հին ծանօթներ ենք. եթէ անոնք կարող են Քրիստոնէութեան, ճարտարապետութեան եւ այլ բաների մէջ մեր նախկին աշակերտները լինել անցեալին, մենք այսօր անոնց աշակերտներն ենք Ազատութիւն, Հաւասարութիւն, Եղբայրութիւն նշանաբաններին։ Մենք անոնց ուսումը եւ քաղաքակրթութիւնը կ'աշակերտենք եւ կը տարածենք։ Մենք հարազատ կը զգանք այս երկիրը եւ պարտաւոր ենք, քանի այս երկրի մէջն ենք, քանի անոնց քաղաքացին ենք կամ անոնց հիւրը, իբրեւ այդպիսիք անոր հետ ապրիլ, անոր հետ մեռնիլ եւ կատարել մեր քաղաքացիական պարտականութիւնները եւ լինիլ տիրող իշխանութեան հետ։ Զմիջամտել անոր ներքին եւ արտաքին խնդիրների մէջ, սպասելով, որ ան ալ յարգէ մեր դաւանանքը, եթէ չի կրնայ անոր իրագործման նպաստել, մեզ ազատ թողնէ մեր կրօնքի պաշտամունքին մէջը, ինչպէս կը թելադրէ իրանց Ազատութեան գաղափարի պաշտամունքը։

ՌՈՒԲԷՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Երբ պատերազմը պայթի...

Ամերիկեան գործակալութեան մը երկու թղթակիցները՝ հարցուցած են Հռենոսեան շրջանի արեւմտեան ուժերու հրամանատարներուն թէ՝ ի՞նչ պիտի պատահի Գերմանիոյ մէջ, եթէ պատերազմը պայթի։

Ամերիկացի ռազմագէտները այն կարծիքէն են թէ ռուսական յարձակում մը կարելի է կասեցնել Հռենոսի վրայ։ Այս տեսակ կարծիք մը վստահութիւն չի ներշնչեր արեւմտեան Գերմանիոյ վարիչներուն։ Բայց եւ այնպէս, կ'արժէ ներկայացնել Ամերիկացի թղթակիցներուն եզրակացութիւնները։

Տարի մը առաջ, այսպիսի հաւանականութեան մը պարագային, նկատի ունէին լայն նահանջ մը, որ կանգ պիտի առնէր Բրըթանյըի եւ Պիրէնեան լեռներուն ստորոտը։ Այսօր, կացութիւնը բարեփոխուած է, 1951ի ամբողջ շրջանին, զարկ տրուեցաւ դաշնակից ցամաքային ուժերուն, որոնց համրանքը աւելի քան պիտի կրկնապատկուի։ Այսպէս, 1951ի սկիզբը Ամերիկացիներուն ունեցած 40.000նոց բանակը ներկայիս բարձրացած է 200.000ի։ Գալով Անգլիացիներուն, անոնց զօրքին թիւը 100 հազարէն աւելի է։

Ուրեմն, 1945էն ի վեր, արեւմտեան պետութիւնները արեւելեան Գերմանիոյ մէջ եղած խորհրդային ուժերուն համահաւասար մարտական զօրութիւն մը կը ներկայացնեն։ Ասիկա կը պարտինք այն իրողութեան, որ Մոսկուա նոր զօրաբանակներ չղրկեց արեւելեան Գերմանիա, թէեւ հիները որոնք թուղթի վրայ 75 առ հարիւր բ- րձրացած ըլլան տեսականօրէն։

Արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ դաշնակից 14 ամբողջական զօրաբաժինները, ինչպէս նաեւ զրահապատ զօրամասերը կը կազմեն 400.000 ուժ մը ռուսական 300 հազարի դէմ։ Եթէ արեւելեան Գերմանիոյ խորհրդային ուժերը նոյն մակարդակին վրայ մնան, հաւանական չէ յանկարծակի յարձակում մը Արեւմուտքի դէմ, անարգել գրաւելու համար Եւրոպան։ Դաշնակիցները այժմ բաւականաչափ ուժ մը կը ներկայացնեն, խորհրդային անակնկալ յարձակում մը կասեցնելու համար Հռենոսի վրայ։ Ամերիկացիները երկուքի փոխարէն վեց զօրաբաժին ունին, Անգլիացիները չորս, երկուքի փոխարէն, Ֆրանսացիները երեք, ու Քանատացիները, Պելճիքացիները, Դանիացիները եւ Նորվէկիացիները բոլորը միասին մէկ զօրաբաժին։ Ասկէ զատ, Ֆրանսացիները Հռենոսի արեւմտակողմը ունին երկու զօրաբաժիններու կորիզներ։

Կարգ մը տեղեկութեանց համաձայն, Չեխոսլովաքիոյ մէջ ոչ մէկ ռուսական զօրաբաժին կը գտնուի։ Դաշնակիցները կ'ենթադրեն թէ արեւմտեան աշխարհի դէմ ռուսական արշաւանքի մը համար նախապայման է խորհրդային բանակի մը գոյութիւնը այդ երկրին մէջ։ Նոյնպէս, արշաւանքի մը պատրաստութեան պարագային, Ռուսերը պէտք է յարձակողական բանակ մը կազմեն Լեհաստանի մէջ։ Արեւելեան Գերմանիոյ ժողովրդական ոստիկանութիւնը, որ կը բաղկանայ յիսուն հազար հոգիէ, զինուորական եւ կուսակցական դաստիարակութեան մը բովէն կ'անցնի։

Պատերազմի ընթացքին, եթէ նկատի առնենք խորհրդային կառավարութեան բռնած դիրքը, կրնանք ենթադրել թէ Խ. Միութիւնը մինչեւ որ Չեխոսլովաքիոյ եւ Գերմանիոյ մէջ առնուազն հարիւր զօրաբաժին չունենայ, չի կրնար յարձակման ձեռնարկել Արեւմուտքի դէմ։ Մոսկուա երբեք կիսամիջոցներու չի դիմեր եւ կ'առնէ անհուն ճամբաները։

Այսուհանդերձ, թէեւ արեւելեան Գերմանիոյ մէջ խորհ. ուժերուն զօրացումը ներկայիս նկատելի չէ, ամէն վայրկեան կրնայ սկսիլ։ Դաշնակից վերին շրջանակներու կարծիքը կարելի է հետեւեալ կերպով ամփոփել.— Ռուսերը մինչ այժմ չեն կրնար յառաջ խաղալ իրենց ձեռքը գտնուած ուժերով։ Պիտի կրնային այդ բանը ընել, անցեալ ամառ, բայց ի վիճակի են 1952ին վերականգնելու իրենց ցամաքային գերակշռութիւնը, եթէ որոշեն իրենց երկրէն զօրաբաժիններ բերել։

Արեւմուտքի համար հարցը տարբեր է, պէտք է զօրաբաժիններ ստեղծենք, իսկ այդ գործը շատ դանդաղ կ'ընթանայ։

— «Եթէ մեծ յարձակողականը 1952ին չսկսի, 1953ին ալ տեղի չի կրնար ունենալ, որովհետեւ մենք պիտի կրնանք կեցնել մեզի դէմ հանուած բանակները։

«1954ը հեռու է։ Բայց կարելի է որ մեր վճռական տարին ըլլայ, ինչպէս 1952ը ռուսականը պիտի ըլլայ։ Օր մը, երբ արեւմտեան սպառազինութիւնը լրանայ, մեզի կը մնայ որոշել թէ հա՞րկ է շարժման մէջ դնել մեր ուժերը, երբ անոնք իրենց բարձրագոյն մակարդակին հասնին։ Պատասխանը կրնայ ըլլալ հաստատական կամ ժխտական, վտանգաւոր կացութիւն մը ստեղծելով»։

Յառաջիկայ ամիսներուն, աւելի օդային քան թէ ցամաքային մարզին մէջ պէտք է փնտռել դաշնակից ուժերուն մեծագոյն տկարութիւնը Գերմանիոյ մէջ։ Ռուսերը լաւագոյն եւ թիւով շատ օդանաւեր ունին։ Ամերիկեան օդանաւային բանակը՝ Գերմանիոյ մէջ, կը բաղկանայ F84 ոչ-արդիական երկու օդատորմիղներէ։ Անմիջապէս որ Ֆրանսայի հիւսիսակողմի օդակայաններու շինութիւնը լրանայ, այդ օդանաւերը հոն պիտի փոխադրուին։

Անգլիացիները ունին «Վամփիր» եւ «Մէտէօր» տեսակի օդանաւեր, որոնք նմանապէս արդիական չեն։ Ինչպէս ամերիկեան F84ները, անգլիական նոր օդանաւերը շատ վար կը մնան «Միկ 15» խորհրդային օդանաւերէն, զորս հարիւրներով կարելի է գտնել էլպայէն անդին։

Դաշնակիցները այս աստիճան տկար ըլլալով Ռուսերէն, պատերազմի պարագային, ոեւէ արեւմուտքցի հրամանատար պիտի համարձակէր, զօրաբաժին մը շարժման մէջ դնել, առանց ծանր կորուստներ կրելու։ Ռուսերը սկիզբէն օդային գերակշռութիւն պիտի ունենան։ Այս ցաւալի կացութիւնը ստեղծուած է անոր համար, որ անոնք տարիներէ ի վեր զգացած են օդային ուժերուն սերտ գործակցութիւնը ցամաքայիններուն հետ։

Դաշնակիցներու ճակատին վրայ փոփոխութիւններ կը նախատեսուին։ Բայց եւ այնպէս անոնք չեն ուզեր անձնատուր ըլլալ չափազանցուած լաւատեսութեան մը։

Թ. Ա. Թ.

ԵՐԿՈՒ ԱՆԾԱՆՕԹՆԵՐ ինը միլիոն ֆրանք թռցուցին Քրէտի Լիոնէի Լըվալուայի մասնաճիւղէն։ Նոր տարուան առաջին մեծ կողոպուտը։

500 ՀՈԳԻ ձերբակալուեցան Մ. Նահանգներուն մէջ, այն ամբաստանութեամբ թէ թմրեցուցիչ դեղեր կը ծախէին, նոյնիսկ անչափահասներու։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՃՇԴՈՒՄՆԵՐ

Զիւանդ անկողինն էի, երբ ստացայ տխրելիթուրքէնի մահուան սրտաճմլիկ լուրը :

Դեկտեմբեր 5ին «Յառաջ»ի մէջ «Կենսագրական նօթեր» վերնագրի տակ կարդացի կարգ մը անճշդութիւններ։

Խնդրեմ, բարի եղէք, երկտողս հրատարակելով՝ սրբագրել սխալները։

Յօդուածագիրը, Ա. կը գրէ :

1.— «Թուրքէն Նիկոլ Դումանի խումբի հետ Սալմաստի վրայով կ'անցնի Վասպուրական, Տարօն, Նորէն Կարս»։

Նիկոլի խումբը, 1904 Յունիսին Սալմաստէն փորձեց անցնիլ Վան, բայց ընդդիմութեան հանդիպելով Րաչի գիւղին քով վերադարձաւ Պարսկաստան, եւ խումբը ցրուեցաւ, որով Թուրքէն ոչ Վան կրցաւ երթալ, ոչ ալ Տարօն։

2.— «... Ժողովուրդը եւ յեղափոխութիւնը կը մնան անդէկ :

Հ. Յ. Դ. Բիւրոյի կարգադրութեամբ Սասուն կ'անցնի երիտասարդ, հազիւ 27 տարեկան Թուրքէնը »։

Բիւրօն Թուրքէնը չէ ղրկեր Սասուն ղեկավարելու։ Թուրքէն Վան եկաւ 1905ին։ Մնաց ամբողջ ձմեռ մը Կարկառի շրջանը, Իշխանի հետ, իբրեւ Լեռնապարի կոմիտէի անդամ։ Անհամաձայնութիւն ունեցաւ Իշխանի հետ։ Վասպուրականի Շրջ. Ժողովը քննեց Իշխանի ամբաստանութիւնը եւ գտաւ անհիմն : Այդ օրերուն անհրաժեշտ էր շրջանէն ուժեր ղրկել Տարօն։ Երեք թեկնածուներու մէջէն, Վասպուրականի Շրջ. Ժողովը մեծամասնութեամբ ընտրեց Թուրքէնի թեկնածութիւնը։ Քանի մը ամիս Թուրքէն մնալով Այգեստան, ծանօթանալով տեղական կազմակերպութեան ձեւերուն, գնաց Տարօն, իբրեւ կուսակցական գործիչ։ Այն օրերուն ընկերներ երկիր կու գային տեղական մարմիններու համաձայնութեամբ միայն։ Յետոյ ընկերները կը բաժնուէին զանազան շրջաններ ըստ պահանջի եւ յարմարութեան։ Ինչպէս որ Թուրքէնէն յետոյ Զաւէն գնաց Տարօն դրացի տարրերու հետ համագործակցական աշխատանքին ուժ տալու համար եւ նահանգին [illegible] գործակցաբար Սէյտօյի հետ :

[illegible] կազմակերպութեան մէջ այն օրերուն Մարմիններն էին կուսակցութեան ներկայացուցիչները, եւ ոչ թէ անհատներ :

1904ին Անդրանիկի եւ խումբին հեռանալէն վերջն ալ, Տարօնի մարմինը գոյութիւն ունէր, յանձին Տատրակ, Վարդան վարդապետ եւ Գէորգ Զախուչի, եւ Վասպուրականի Կեդր. Կոմիտէն կանոնաւոր յարաբերութեան մէջ էր անոր հետ : Ղ. ՄԵԼՈՅԵԱՆ

×

ՑԱՐԳԱՆՔԻ ՏՈՒՐՔԸ

Լսեցինք չարաչուք Մահազրոյցը՝ բազմավաստակ գրագէտ ու թատերագիր, Լեւոն Շանթի :

Լսեցինք ու լռելեայն ողբացինք իր կորուստը։ Լսեցինք ու լռելեայն սպասեցինք ...

Սպասեցինք՝ որ փարիզահայ դերասաններու հոյլն ալ, իր յարգանքի վերջին տուրքը բերէր հրապարակաւ, յանուն իր կոչումին :

Ջուր անցաւ մեր սպասումը։

Եթէ Հայ Յեղափոխութեան հերոսներէն՝ Թուրքէն Տէր Մինասեանի անունն ու անցեալը անծանօթ էին շատերուն, նոյնը չէր սակայն պարագան մեծանուն թատերագիր Լեւոն Շանթի :

Կա՞յ երէց կամ երիտասարդ դերասան մը, որ իր գործերով հմայուած ու խանդավառուած չըլլայ ...

Արդ, ի՞նչի վերագրել այս անախորժ լռութիւնը : ....

Զեռներէցութեան պակասի՞, թէ հաւատամքային նեղմտութեան կամ անփառունակ չէզոքութեան :

Ամէն պարագայի մէջ, վարկաբեկիչ է այս ընթացքը : Բ. Հ.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՎԻԷՆ, (Յառաջ).— Մինչ շատ մը միութիւններ անհետացած են, հրապարակէն, Կապոյտ Խաչը կը մնայ պատնէշին վրայ, շարունակելով իր ազգօգուտ գործը։

Այս տարի եւս, մասնաճիւղի վարչութիւնը, իր հովանաւորած երեք դպրոցներու (Քաղաք, Բասզալ եւ Նոր Թաղ), վերամուտի առաջին եռամսեային, Ծնունդի եւ Նոր տարուան առթիւ կազմակերպած էր ճոխ հանդէս մը, նուիրուած գաղութիս բոլոր մանուկներուն։ Հանդէսը տեղի ունեցաւ Դեկտեմբեր 30ին, Սէրքըլ Կաթոլիկի մէջ։

Ինչպէս Խաչուհիներու նախաձեռնած բոլոր հանդէս, խնճոյք երեկոյթները, այս ազգօգուտ ձեռնարկն ալ արժանացաւ գաղութին բարոյական ու նիւթական գնահատանքին :

Հանդիսականները մեծ մասով կը բաղկանային ծնողքներէ ու համակիրներէ։ Որոնք ազգային նախանձախնդրութեամբ եկած էին տեսնելու, լսելու իրենց զաւակներուն մայրենի լեզուով երգերն ու արտասանութիւնները։ Բացակայ էին անոնք որ կը դժկամակին հարիւր Ֆրանք տալ ազգօգուտ ձեռնարկներու, իսկ հազարներ կը ծախսեն, ոմն Գ.ի նախաձեռնութեամբ ցուցադրուած թրքական չնաշխարհիկ կեանքի առնուած շարժանկարին :

« Յառաջ » յաճախ կ'արծարծէ նոր սերունդի այլասերման հարցը։ Ես պիտի խնդրէի ընկեր խմբագրէն ուրկէ ուրիշ լայն սիւնակ մը, ձաղկելու համար թրքամոլութենէ այլասերած տեղացիները, որոնք հին սերունդին կըպատկանին :

Բեմին վրայ տեղ կը գրաւէր Կաղանդի ծառը, իսկ անոր չուրջ շարուած էին, օրուան հերոսները, հարիւրեակ մը մանուկներ եւ պատանիներ ժպտուն դէմքերով, մաքուր ու կոկիկ տարազներով։ Հանդէսը բացուեցաւ Կապոյտ Խաչի քայլերգով, մասնակցութեամբ դպրոցական աշակերտներու եւ աշակերտուհիներու, ղեկավարութեամբ Հ. Յ. Լեւոնեանի :

Բացման խօսքին մէջ Նախագահ, Տիկին Ա. Մաղաքեան համառօտակի պարզեց Վիէնի Կապոյտ Խաչի քսանըհինգ տարուան գործունէութիւնը եւ հրաւիրեց ծնողները բարոյապէս եւ նիւթապէս զօրավիգ հանդիսանալ Կապոյտ Խաչին, որպէսզի կարենայ կատարել իր պարտականութիւնները :

Գեղարուեստական բաժինը ճոխ էր եւ կոկիկ։ Գրեթէ բոլոր մանուկները երգեցին, արտասանեցին, պարեցին։ «Յառաջ»ի սուղ էջերուն խնայելու համար, զանց կ'առնեմ անունները : Ապրիք տղաք։ Զութակահար Կ. Պէրպիրեան այս անգամ ալ ջերմապէս գնահատուեցաւ իր նուագած հայերէն եւ ֆրանսերէն զոյգ երգերով։

Այս տարի եւս Կաղանդի ծառին կնքահայր եղաւ Գ. Սապունճեան, նուիրելով կոկիկ գումար մը։ Ձեռնարկուեցաւ ի նպաստ դպրոցի նուիրատուութեան, զոր ճարտարօրէն վարեց Գ. Կ. Տէրմոյեան։ Արդիւնքը՝ 28.850 Ֆրանք։ Կաղանդպապան բաժնեց առատ պտուղի ծրարներ :

Հանդէսը վերջացաւ հայր Լեւոնեանի ցուցադրած նկարով որ կը ներկայացնէր Յիսուսի ծնունդը։ Նախագահը փակեց հանդէսը շնորհակալութիւն յայտնելով բոլորին եւ հանդիսականները մեկնեցան գոհ սրտով : ՆԵՐՍԷՍ

ՀԱՅ ԿԱԹՈԼԻԿՆԵՐՈՒ ՆՈՐ ԱՌԱՋՆՈՐԴԸ

Վենետիկէն Փարիզ հասած է Հ. Կարապետ Ծ. վրդ. Ամատունի, Ֆրանսայի Հայ Կաթ. համայնքութեան առաջնորդը։

Ամատունի վրդ. Վենետիկի Մխիթարեան միաբաններէն է։ Իր նախնական ու միջնակարգ ուսումները աւարտած է Ս. Ղազարի մէջ, իսկ եկեղեցական բարձր ուսումները Հռոմի աստուածաբանական վարժարաններուն մէջ, ուր պսակաւոր վկայուած է իմաստասիրութեան եւ աստուածաբանութեան։

Քահանայ ձեռնադրուած է 1925ին, Ս. Ղազար կղզիին մէջ։ 1930ին Հռոմ կը հրաւիրուի, իբրեւ անդամ նորակազմ յանձնաժողովի մը որ ձեռնարկած էր յօրինել Արեւելեան բոլոր եկեղեցիներու համար կանոնագիրք մը (code)։

Այս առիթով նուիրուեցաւ մեր ազգային եկեղեցական կանոնագիտութեան պրպտումին, համբերատար եւ լուրջ աշխատանքներ կատարելով : Իր այս շահեկան ուսումնասիրութիւններէն մէկ մասը հրատարակուեցաւ իտալերէն եւ լատիներէն : Մեծ մասը դեռ կը մնայ անտիպ :

Ամատունի վրդ. աշխատակցած է «Բազմավէպ»ին, «Աւետիք»ին եւ «Մասիս»ին։ Անդամ է Enciclopedia Cattolica Italiana հանրագիտարանին, ուր ստանձնած է Հայ եկեղեցապատմական եւ իրաւագիտական բաժինները :

Երկար ատեն պաշտօնավարած է իբրեւ Մխիթարեան Միաբանութեան Ժառանգաւորացի տնօրէն, եւ 1936էն սկսեալ սոյն հաստատութեան ներկայացուցիչը եղած է Արեւելեան եկեղեցիներու Ժողովին մօտ : Միաժամանակ վարած է Մխիթար Աբբայի հրանացուցման դատը, դիւանագիտական աղբիւրներու ուսումնասիրութեամբ մեր ԺԷ — ԺԸ դարերու կնճռոտ դէպքերուն չուրջ։ Ծանօթ է նաեւ իր ջերմ կրօնասիրութեամբ եւ ազգասիրութեամբ :

Առաջնորդը առայժմ կը նստի Sèvresի վարժարանը, ուր կ'ընդունի պաշտօնական այցելութիւններ։ Երկուշաբթի եւ Հինգշաբթի առաւօտները, կ'ընդունի Հայ Կաթ. եկեղեցիին կից քահանայարանի դահլիճը, Rue Thouin 10bis:

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ (5)

ԱՐՄԵՆԻՍԱ

Գ.

Մեր ազգին պէս խեղճ ու ողորմելի զարմէ մը սերած ըլլալուն նախատինքը մեր ազգին դէմ անհաշտ ու վայրենի ատելութիւն մըառաջ բերեր էր իր մէջ. կաթոլիկութիւնը անոր համար փոհացում տուած էր սրտին, որովհետեւ ատով՝ օտար կրօնքէ աւելի օտար ազգութեան մը կը պատկանէր ու Հայութեան աղտը միանգամ ընդմիշտ կը թօթափէր իր վրայէն։ Արմենիսա անոնցմէ էր որոնք ի՞նչ ազգէ ըլլալնուն հարցման անվեհեր կը պատասխանեն.

— Կաթոլիկ եմ :

Բնաւ հայերէն բառ մը արտասանելը յաճախ չէր։ Հասունիսթի եւ Անթիհասունիսթի կռուին աղքութեան մէջ, ծայրայեղ ու կատաղի Հասունիսթ մը եղած էր, անկասկար Հայ մը ըլլալէն կատարեալ Լատին մը ըլլալը նախամեծար համարելով :

Բայց Հասունիսթէ աւելի կաթոլիկ եւ կաթոլիկէ աւելի պապական էր. Հռոմէականներու եկեղեցին այն ատեն միայն կ'երթար երբ լատին եկեղեցի մը չգտնուէր. իր ընտանիքը ինկիւրիէն Պրուսա եւ Պրուսայէն հոս հաստատուեր էին, միասին բերելով այս հասակը :

Իր համոզումները՝ գեղեցկութեանը պէս էջխող ու նուաճող էին. իր փաստերուն անձնատուր ըլլալը ճշմարիտ հաճոյք մը պիտի ըլլար ինծի, եթէ արդէն կաթոլիկ եղած չըլլայի իր աչքին :

Հիմա որ մոլեգին կը սիրէի զինքը, կեղծիքս ճշմարիտ ուրացումէ աւելի առաջ երթալ կը ըսպառնար, իր բոլոր կատաղութեաւը համամիտ կը թուէի. անհաւատալի գաղափարներ ունէր աշխարհիս վրայ, զորս հեգնելէ կը զգուշանայի. այդ փոքրիկ ու սիրեցեալ գլխուն մէջ՝ երկրիս ամէնէն մեծ իշխանութիւնը Պապական զօրութիւնն էր :

Ու ես այս տգէտ, գեղանի, կրօնամոլ կնոջ դէմ երկչոտ ու միշտ պարտուած, սրտիս մէջ կը զգայի սակայն ազգիս ու կրօնքիս դէմ ուղղուած այս անիրաւ նախատինքները, զորսԱրմենիսա մէկ զգուանքով, առանց գիտնալու, մոցնել կուտար ինծի :

Այսպէս չարունակ յագեցած ու չարունակ անյագ իղձերէ տոչորուած, որ իմ յանցանքս ու արդարացումս է միանգամայն, սիրոյս ու խըղճմտանքիս մէջ երերածուփ, սարսափով միտքս կը բերէի իմ յանդուգն ստախօսութիւնս եւ օր մը յանկարծ երեւան ելլելու հաւանականութիւնը :

Արմենիսայի սէրը՝ ատելութեանը պէս թունոտ ու զայրացած բան մըն էր. այն սովորական կիներէն չէր որոնք մէկ անկումով բոլորովին կը նուաստանան։ Արմենիսա, ընդհակառակը, իր անկումով բարձրացեր էր։ Իր անփորձ օրերուն մէջ խարէութեան մը գոհ գացած ըլլալով, տարիքէն աւելի լուրջ ու ծանրախոհ դէմք մը ունէր :

Պարզապէս պահծու կին մը ըլլալով հանդերձ, միշտ պատկառանք ազդած էր ամէնուն :

Ինչպէ՞ս համակրեցաւ ինծի, չեմ գիտեր, բայց գիտեմ թէ իր ամէնէն երջանիկ սիրահարը եղայ :

Երկինքը աւելի ջինջ կապոյտ երեւցաւ ինծի, ծովը աւելի հեզ ու իր ալիքը քաղցրամրմունջ ու խորհրդաւոր, ծաղիկները, ծառերը, լեռներն ու առանձնութիւնը սիրեցի, գիշերուան աստղերը մտերիմ ու բարեկամ եղան ինծի, բարեսիրտ ու հեզահամբոյր դարձայ, առաջին անգամ ըլլալով տիեզերքը իր վեհութեան մէջ դիտեցի, զմայլեցայ, ոտանաւորներ գրեցի. սիրահար էի :

Հրաշալի տեսիլ մըն է կեանքը երբ որ դիտուի այն վարագոյրին պատռուածքէն, զոր պատանութիւն կ'անուանեն :

Ասկէ վերջը ալ պիտի չտեսնեմ ոչ այն երանութեան եւ ոչ այն խղճի տանջանքին օրերը :

Արմենիսա անսահման զորով մը ցոյց կուտար ինծի. իմ չփոթած ու երկչոտ դիրքս նախամեծար թուեցաւ իրեն՝ գործօն ու ձեռներէց մարդու մը համարձակութենէն. կիները այսպէս են. մայրական հոգածութիւն մը ունենալ կ'ուզեն իրենց մտերիմներուն վրայ, հոգածութիւն՝ որ տեսակ մը իշխանութիւն կ'ենթադրէ. ամօթխած ու դողդոջուն պատանի մը, որ առաջին անգամ ըլլալով կնոջ մը ձեռքը կը սեղմէ, փորձ ու յանդուգն երիտասարդէ մը աւելի կը սիրուի :

ԳՐ. ԶՕՀՐԱՊ

(Շար.)

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ « ՅԱՌԱՋ » Ը

Իրան կը համաձայնի

Իրանի վարչապետին եւ Թէհրանի ամերիկեան դեսպանին բանակցութիւնները դրական ելքի մը յանգեցան։ Խնդիրը ելմտական եւ զինուորական օգնութեանց շուրջ կը դառնար։

Իրանի կառավարութիւնը չէր կրնար Ամերիկայի զինուորական աջակցութիւնը ընդունիլ, առանց շեղելու իր աւանդական քաղաքականութենէն. հետեւաբար անհրաժեշտ էր նախապէս ելեւմտական օգնութեան խնդիրը կարգադրել։ Ամերիկայի բացարձակ պայմանը այն էր, որ Պարսկաստան ենթարկուի իր հակակշռին, դրամի գործածութեան հարցին մէջ։

Տոքթ. Մոսատեղ կը պնդէր թէ Իրանի օրէնսդրութիւնը թոյլ չի տար օտարներուն ազատ համարձակ շրջիլ երկրին մէջ, բայց կը թուի թէ վերջին պահուն տեղի տուած է։ Այժմ վերջնապէս որոշուած է ընդունիլ ամերիկեան նիւթական օգնութիւնը, ինչպէս կը ծանուցանէ պարսիկ կառավարութեան պաշտօնական զեկոյցը։ Ամերիկացի զինուորակ. մասնագէտներուն պայմանաժամը կը լրանայ յառաջիկայ Մարտին։ Այս հարցին շուրջ բանակցութիւնները տակաւին կրնան քանի մը շաբաթ տեւել։

Շահին հողերուն բաժանման առթիւ, Թէհրանի հարաւ-արեւելեան կողմը Վարամինի շրջանին մէջ կռիւ ծագած է գիւղացիներուն միջեւ։ Շատեր դանակներով եւ գաւազաններով յարձակած են իրենց դրացիներուն վրայ։ 50 հոգի ծանրապէս վիրաւորուած են։

× Թէհրանէն կը հեռագրեն թէ Իրան յաջողած է 500.000 թոն քարիւղ ծախել Չեխոսլովաքիոյ։ Ելմտական նախարարութիւնը նամակ մը ուղղելով չեխական դեսպանատան, կը խնդրէ պատուիրակութիւն մը ղրկել, պայմանագիրը ստորագրելու համար։ Լեհական կառավարութիւնն ալ կը բանակցի, մէկուկէս միլիոն թոն քարիւղ գնելու համար, փոխանակելով գործուած ապրանքներու հետ։

× Միջազգային դրամատան երկու ներկայացուցիչները պաշտօնուեցան Ապատան երթալու։ Քննութիւններ պիտի կատարեն տեղին վրայ, ի հարկին համաձայնութեան մը յանգելու համար։

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ԾԱՆՐԱՆԱՅ ՍՈՒԷԶԻ ՇՐՋԱՆԻՆ ՄԷՋ

Վերջին լուրերը կը հաստատեն թէ կացութիւնը ծանրացած է ջրանցքի ամբողջ երկայնքը, Փորթ Սայիտէն Սուէզ քաղաքը, ուր մասնաւորաբար օտարներուն ապահովութիւնը վտանգուած է։

Անգլիացիները որոշեցին բռնի պարպել կիսաքանդ Քաֆր Ապտու գիւղը։ Ոչ մէկ քաղաքացի պիտի կրնայ մտնել գիւղը, որուն շուրջ փշաթելեր պիտի զետեղեն։ Այս արգելքը կրակին վրայ իւղ կը լեցնէ։ Մոլեռանդները զայն իրենց ներքին գործերուն միջամտութիւն մը կը նկատեն։

Իսմայիլիայի մօտակայ Զակազիկ գիւղի մէջ դիմադրականներու թիւը տակաւ կը բազմանայ։ Ծայրայեղ ընկերվարական Ահմէտ Հիւսէյն հոն հաստատած է իր կեդրոնը։ Նոյնպէս Միւսիւլման եղբայրներու գլխաւոր դէմքերը համախմբուած են Զակազիկ։

Վերջին օրերու ձախակողմեան հոսանքներուն զօրացումը մտահոգութիւն կը պատճառէ Ամերիկացիներուն։ Այս միջոցին Եգիպտոսի մէջ թաքուն պայքար մը կը մղուի, մէկ կողմէ Արաբներուն եւ Անգլիացիներուն, միւս կողմէ՝ Եգիպտոսի կառավարութեան եւ համայնավար գաղտնի կազմակերպութիւններուն միջեւ։ Արքայական դիւանապետ Աֆիֆի փաշայի դէմ 27 Դեկտեմբերին տեղի ունեցած ցոյցերը հետեւանք չեն ունեցած։ Կառավարութիւնը որոշած է բանալ երկու համալսարանները։ Այսուհանդերձ, ցնոր տնօրէնութիւն դպրոցները եւ միւս համալսարանները փակ պիտի մնան։ Նոյնպէս կը սպասուի որ կառավարութիւնը վճռական միջոցներ ձեռք առնէ ուսանողական ցոյցերուն դէմ։

× Անգլիացիները որոշեցին օգնական զօրք ղրկել Սուէզի շրջանը։

ԻՍՐԱՅԷԼԻ մէջ առաջին մահապատիժը արձակուեցաւ Հրեայի մը դէմ որ ամբաստանուած էր թէ գործակցած է Կեսթափոյին, 1943 — 44ին։ Բայց վճիռը ցկեանս բանտարկութեան վերածուեցաւ։

ՀԱՅ ԸՄԲՇԱՄԱՐՏԻԿ Գրիգոր Գուփարանեան, 22 տարեկան, այս Չորեքշաբթի երեկոյ ժամը 8.45ին պիտի հանդիպի Սալ Վակրամի մէջ, Զուիցերիացի չամփիոն Միլլըրէի։ Գրիգոր 1949ին Ֆրանսայի ամաթէօռ չամփիոն եղած է։ Սպանիայի մէջ վերջերս շրջան մը կատարելով, վեց մրցումի մէջ չորսը շահած է, մէկը կորսնցուցած եւ մէկն ալ՝ Եւրոպայի չամփիոնին դէմ, հաւասար եկած է։ Այս չորեքշաբթիի մրցումը Սպանիոյ արդիւնքներէն ետքը առաջինը պիտի ըլլայ Փարիզի մէջ։

ՍԳԱՀԱՆԴԷՍ ԸՆԿԵՐՆԵՐ ՌՈՒԲԷՆԻ ԵՒ ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷԻՆ

Կիրակի, 13 Յունուար, ժամը 8.30ին, Salle de Géographie :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՎԱՐԴԱՄԱՏԵԱՆ

(ՀԷՔԵԱԹՆԵՐ ԵՒ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ)

ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ — Գին 500 ֆր.

Դիմել՝ 17 Rue Damesme, Paris (13)

ՏՕՆԱԾԱՌ

Կազմակերպուած Իսի Լը Մուլինօ ազգային վարժարանի հոգաբարձութեան կողմէ, Յունուար 13ին, կիրակի ժամը 3ին ։

Գեղարուեստական բաժին եւ զանազան անակնկալներ ։

ԾԱՆՕԹ. — Նոյն օրը պիտի քաշուի հրապարակ հանուած վիճակախաղը ։

ՏՕՆԱԾԱՌ ԽՆՋՈՅՔ — ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կրընոպլի Կապ. Խաչը, «Մանուկներու Օրը» կը տօնէ մեծ պատրաստութեամբ՝ այս կիրակի ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Արմընօնվիլի սրահին մէջ ։

Երգ, արտասանութիւն եւ խաղեր մանուկներու կողմէ։ Կաղանդ պապան նուէրներ պիտի բաժնէ բոլոր պզտիկներուն անխտիր։ Թատերգութիւն մը սանուհիներու կողմէ։ Եւրոպական պարեր մասնաւոր նուագախումբով։

Ճոխ պիւֆէ եւ զուարճութեան բաժին մեծերուն համար։ Սրահը տաքցուած է եւ մուտքը ազատ ։

ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ԾԵՐԵԿՈՅԹԸ

Կիրակի, 2 Մարտ, կէսօրէն վերջ ժամը 2.30ին, Salle de la Chimie։ Կը խնդրուի նկատի ունենալ ։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը Մանուկներու Օրը կը տօնէ, Յունուար 20ի կիրակի օրը, կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Յոյներու սրահը, 5 rue Bonnefoi։

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ. — Թուլոնէն ընթերցող մը հազար ֆրանք կը նուիրէ Վեթ. Ֆոնտին։ Ստանալ «Յառաջ»էն ։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ. — Ֆր. Կ. Խաչի Իթալլիի մասնաճիւղը ցաւակցութիւն յայտնելով իր անդամուհիին ընկերուհի Սրբուհի Յովհաննէսեանի եւ զաւակներուն, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ Յակոբ Յովհաննէսեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆրանք կը նուիրէ Իթալլիի Նոր Սերունդին ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ. — Փոնտը Շէրիէն Տէր եւ Տիկին Աղատ Քէօրօղլուեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մ. Քէօրօղլուեան եւ զաւակները, Ainէն Տէր եւ Տիկին Կ. Մանուկեան եւ զաւակները, իրենց ցաւակցութիւնները կը յայտնեն, Պ. Տիգրան Յակոբեանի անակնկալ մահուան առթիւ, (Ճըրսի Սիթի, Նիւ Եորք), հանգուցեալին Այրիին, զաւակներուն, քրոջը, հօրեղբօրորդւոյն Ս. Յակոբեանի եւ բոլոր ազգականներուն ։

Այս տխուր առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Պ. Պ. Ա. եւ Մ. Քէօրօղլուեաններ հազարական ֆր. կը նուիրեն Համազգայինի Գէյրութի Ճեմարանին, իսկ Պ. Կ. Մանուկեան 2000 ֆրանք Հ. Յ. Դ. Փարիզի Տան հիմնադրամին ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՕՐԻՆԱԿՆԵՐ ԿԸ ՄՆԱՆ

Մ. ԻՇԽԱՆԻ

ՀԱՅԻ ԵՒ ԼՈՅՍԻ ՀԱՄԱՐ վէպէն ։

Գին 500 Ֆրանք։ Դիմել Յառաջին։

ԾԱԽՈՒ ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ

Թրիքօթաժի համար Maille retournée, rectiligne եւ bobinoire de 8 broches։

Շատ նպաստաւոր գիներով ։

Դիմել Tricot Moderne, 122 rue d'Aboukir, Paris (2) :

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷՆ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Ակնունի ենթակոմիտէն, հինգշաբթի 10 Յունուար ժամը 9ին։

Քրիստափոր ենթ. շաբաթ 12 յունուար, ժամը 9ին։

ԸՆԿԵՐ ԿԱՐՕ ենթկ. կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին։

ԹԱԹՈՒԼ խումբը երկուշաբթի 14 Յունուար ժամը 8.30ին ։

ՀԱՄԱԶԱՍՊ խումբը երեքշաբթի 15 Յունուար ժամը 9ին ։

Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները։ Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. Կոմիտէին ներկայացուցիչները ։

(Շար.)

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի «Ահարոնեան» խումբի ընկերական հաւաքոյթը այս հինգշաբթի ժամը 21ին, Ազգ. Տան մէջ, 32 rue de Trévise, Cadet :

«ԱՐԵՒՄՈՒՏՔ»Ի ԼՍԱՐԱՆԸ իր 1952ի շրջանը կը բանայ Յունուար 9ի Չորեքշաբթի երեկոյ, իր սովորական հաւաքատեղին, Քասէ սրճարանին վերնայարկը, նուիրուած մեծ բանաստեղծ, գրագէտ եւ պատմագիր ՀԱՅՐ ՂԵՒՈՆԴ ԱԼԻՇԱՆԻ, իր մահուան յիսնամեակին առթիւ։

Պիտի խօսին Հ. ՍԱՀԱԿ վր. Տ. ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ եւ Պ. ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆ։ Արտասանութիւններ։

ԻԹԱԼԻ. — Ֆր. Կ. Խաչի Իթալլիի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամուհիները, այս երեքշաբթի իրիկուան ժամը 8.30ին, Ժանթիյլի դպրոցը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ ։

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Քաղաքի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ժողովը 9 Յունուար, չորեքշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին «Ահարոնեան» ակումբին մէջ։ Կը խնդրուի բոլոր անդամուհիներէն ներկայ ըլլալ ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Պոմոնի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ժողովը՝ 10 Յունուար, հինգշաբթի կէսօրէ վերջ, եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ։ Ատենապետը կը հրաւիրուին բոլոր անդամուհիները ։

ՕՐ. ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆԻ այս տարուան միակ Recitalը (Recital bien temperé), Մարտ 20ին, Ecole Normaleի մէջ ։

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Լիոնի Հայ Ուս. Միութեան նոր շրջանի Ա. դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի, ժամը ճիշդ 21ին, 8 Passage Coste, Քրիստ. երիտասարդաց սրահին մէջ։ Նիւթ՝ «Կնոջ աշխատանքը եւ անոր հետեւանքները»։ Դասախօս՝ բժ. Յ. Սարաֆեան։

ԿԱՂԱՆԴԻ ՆՈՒԷՐ Կ'ՈՒԶԷ՞Ք

Ընտրեցէք հետեւեալ գիրքերէն մէկը, եւ մեծ հաճոյք պիտի պատճառէք զայն ստացողին ։

1.— Վ. Մինախորեանին «1915 թուական»	1000
2.— Շ. Նարդունիի «Զրվէժ»ը	500
եւ վերջին հրատարակութենէն	
« Վարդամատեանը »	500
3.— Մ. Իշխանի «Հայցի եւ Լոյսի համար»	500
4.— Ա. Արեղեանի «Հայաստանի քարտէսը»	500
5.— Վարուժանի «Հացին երգը»	500
6.— Ե. Գոյաճեանի «Հողը»	500

Դիմել՝ «Յառաջ»ի վարչութեան։ Փոստի ծախքին համար 100 ֆրանք աւելի ։

Ծախու է

ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՃԱՌՈՎ

Պարապ տուն մը, Փարիզէն 20 քիլ. հեռու, վեց խոշոր եւ օդասուն սենեակներով, cave, garage ընդարձակ բակ, շուրջ 5000 քառակուսի մեթր պարտէզ, 600 զանազան պտղատու ծառերով։ Պարտէզին ոռոգումը ապահովուած է ամառուան չոր եղանակին։

Դիմել խմբագրատան ։

ԾԵՐՈՒՆԻ ՀԱՅ ԿԻՆ ՄԸ կը փափաքի իբրեւ փանսիոնէր ապրիլ հայ ընտանիքի մը մէջ։ Դիմել «Յառաջ»ի ։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris(13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 փր., Տար. 2200, Արտ. 3000 փր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր. C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 9 Janvier 1952 Չորեքշաբթի 9 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

28րդ ՏԱՐԻ — 28e Année No. 6656-Նոր շրջան թիւ 2067

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐԷ՞Ն ՉԱԽՈՂԵՑԱՆ

Ամերիկեան մեծ գործակալութիւն մը կը ծանուցանէ թէ արդէն իսկ պառակտուած է այն միացեալ ճակատը որ կազմուած էր Միւնիխի մէջ, պայքարելու համար Խ. Միութեան դէմ ։

Այս ճակատը, «Ազատագրութեան Խորհուրդ», ստեղծուեցաւ վեց ամիս առաջ, հովանաւորութեամբ նախկին վարչապետ Գ. Կերենսկիի ։

Անոր հիմնական կորիզը կը կազմէին ռուսական հինգ խմբակցութիւններ։ Հինգ ալ՝ ուրիշ ազգերէ (Վրացական ազգ. խորհուրդ, Հիւս.-Կովկասցիներու Ազգ. Միութիւն եւն.)։ Վերջին պահուն հայկական թեւ մըն ալ միացած էր,— «Հայկական Ազատամարտիկների Միութիւն»։

Անցեալ տարի Հոկտ. 7ին, նոր կազմակերպութիւնը յայտարարութիւն մը կը հրատարակէր Վիսպատէնի մէջ, հետեւեալ բովանդակութեամբ.

1.— Մենք միակամ ենք կոմունիստական բռնապետութեան մեր անհաշտ մերժման մէջ եւ պնդում ենք, որ այդ բռնապետութեան ոչնչացումն է, որ պիտի բաց անի ժողովուրդների ազատագրութեան ճանապարհը։

2.— Մենք միակամ ենք մեր ժողովուրդների ինքնորոշման անճառ իրաւունքի ճանաչման մէջ եւ պնդում ենք, որ այդ ժողովուրդներն իրենք են, որ ժողովրդապետական կամքի դրսեւորման ճանապարհով պիտի վճռեն իրենց բախտը ։

3.— Մենք միակամ ենք մեր ձգտումների մէջ՝ մեր ժողովուրդների վճռական պայքարն ուղղելու կոմունիստական ստրկատիրութիւնից ազատուելու ու վերջնական խաղաղութիւն ստեղծելու նպատակին ։

Այս յայտարարութեան հետ, հայկական խումբին շաբաթաթերթը, «Հայաստան», կը հրատարակէր ժողովի մը եզրակացութիւնները՝ ազգային հարցի մասին։

Ինչպէս կ'երեւայ, պառակտումին գլխաւոր պատճառը եղած է ազգային հարցը ։

Կը թուի թէ ռուսական խմբակցութիւնները այս անգամ ալ չեն կրցած յստակ բանաձեւ մը ներկայացնել, ամրապնդելու համար գործակցութիւնը՝ ոչ-ռուս տարրերու հետ։

Ցակաւին ձեռքի տակ չունինք մանրամասնութիւնները։

Ամերիկեան գործակալութեան հեռագիրը կ'ըսէ թէ Ուկրայնացիները, Սպիտակ Ռուսերը (Բելօռուս), Կովկասցիները եւ միւս ազգերը կը մերժէին տիրական դիրք տալ Ռուսերուն, Խորհուրդին մէջ։ Յետոյ, կ'ուզէին անկախ պետութիւններ դառնալ բոլշեւիկեան իշխանութեան տապալումէն վերջ ։

Այսքանը արդէն կը բացատրէ տագնապին ամբողջ խորութիւնը ։

Մանաւանդ որ, ոչ միայն հինգ խմբակցութիւններէն երկուքը քաշուած են, այլ եւ հրաժարած է կազմակերպութեան հոգեւոր հայրը, Ալեքսանդր Կերենսկի (Ռուսաստանի վարչապետը՝ 1917ի առաջին յեղափոխութենէն վերջ) ։

Միացեալ ճակատին պաշտօնական զեկոյցը ծանուցանելով 1951 Նոյ. 3—7 գումարուած ժողովին արդիւնքը, հետեւեալ հատուածը կը հրատարակէր ազգային հարցի մասին.

— « Հաւաքը (ժողով) յստակ ուշադրութեան առարկայ դարձրեց ազգային հարցը։ Հաւաքի բոլոր մասնակիցներն ընդունեցին, որ բոլոր ժողովուրդները ունեն ինքնորոշման իրաւունք, ինչպէս նաեւ իրենց բախտը ժողովրդապետական կամքի դրսեւորման միջոցով վճռելու անկապտելի իրաւունք »։

Զեկոյցը միեւնոյն ատեն կը խոստովանէր թէ « տարակարծութիւններ» երեւան եկած էին եւ թէ ժողովին մասնակցողները «անհրաժեշտ գտած են լուծել զանոնք »։

Ուրեմն չեն կրցած լուծել, քանի որ 1951 Օգոստոսին հաստատուած միացեալ ճակատը կը կազմալուծուի, առանց 6 ամիս անգամ տեւելու։

Դժբախտաբար առաջին ձախողանքը չէ այս։

Ինչ որ ալ ըլլան ձախողման հիմնական պատճառները, ցաւալի է այս ելքը ։

Ազգ. հարցը միշտ ալ փորձաքար մը եղած է ռուս վարիչներուն համար ։

Շ.

ՄԱԿը եւ ցարագիրները

ՄԱԿի Գ. յանձնախումբը (Ընկերային եւ Տնտեսական գործեր) իր ուրբաթ օրուան նիստին մէջ զբաղեցաւ տարագիրներու խնդրով։ Այս առթիւ Լիբանանի ներկայացուցիչը իր ճառը փաստացի կերպով հիմնաւորելու համար շեշտեց հայ տարագիրներու պարագան եւ օրինակ բերաւ Լիբանանի հայ գաղութը։«Բարեբախտաբար անոնք հասարակ տարագիրներու նման չէ որ կ'ապրին եւ եթէ քանի մը տասնեակ հազար հոգի Հայաստան մեկնեցան, պարզապէս հայրենասիրութենէ մղուած էին»։ Յետոյ առաջարկեց Հայերու համար եւս կազմել մնայուն գրասենեակ մը, ինչպէս որոշուած է կազմել զանազան տարագիր ազգերու համար ։

ԽՄԲ.— Այս կարեւոր ճառը պիտի տանք ամբողջութեամբ։ ՄԱԿի մեր թղթակիցը, Գ. Լեւոն Քէշիշեան կը տեղեկացնէ թէ Եգիպտոսի պատուիրակն ալ նոյնիմաստ առաջարկ մը ներկայացուցած է յանձնախումբին, երեքշաբթի օրուան նիստին մէջ ։

ՔՐՏԱԿԱՆ ՅՈՒՇԱԳԻՐ ՄԸ

Քիւրտերու կողմէ Տօքթ. Ք. Պետրեան ՄԱԿի ընդհ. քարտուղար Գ. Թրիկվէ Լիի յանձնած է յուշագիր մը, որով կը պարզէ Թուրքիոյ եւ Իրանի Քիւրտերու կացութիւնը։ Այս առթիւ կը յիշեցնէ թէ Թուրքերը ինչպէս որ ժամանակին ջարդեցին Հայերը, անոնց մշակոյթը բնաջնջելով, այժմ ալ նոյն ձեւով սպիտակ ջարդ մը սարքած են Քիւրտերու դէմ ։

ԻՐԱՆԻ ՔԱՐԻՒՂԻ ԽՆԴԻՐԸ

Միջազգային դրամատան պատուիրակներէն Հեքթոր Փրեսքոթ, Ապատան մեկնելէ առաջ, յայտարարեց թէ՝ համաձայնութեան գետին մը կը փնտռէ Իրանի կառավարութեան հետ։ Համաձայն տեղական օրէնսդրութեան, պատուիրակը տրամադիր է քարիւղի հասոյթին 25 առ հարիւր վար դնել Անգլօ-իրանեան քարիւղի ընկերութեան հատուցում տալու համար։ Միեւնոյն ատեն կարեւոր զեղչ մը պիտի ըլլայ մեծաքանակ գնորդներուն ։

Միւս կողմէ, Գ. Հասիպի, անդամ խորհրդարանի եւ քարիւղի մասնագէտ, համաձայն է որ արտադրութեան հասոյթէն 25 առ հարիւր վար դրուի իբրեւ հրաժարումին։ Իրանի կառավարութիւնը տրամադիր է վճարելու դրամատան պաշտօնեաներուն թոշակը, բայց չի կրնար ընդունիլ անգլիացի մասնագէտներու ծառայութիւնը, ոչ ալ լիազօրութիւններ տալ դրամատան քարիւղի վարչութեան մէջ ։

Ամերիկացիները գոհ են Իրանի վարչապետին հետ կատարուած բանակցութիւններու արդիւնքէն, ինչպէս կը յայտարարեն Թէհրանի ամերիկեան դեսպանատան շրջանակները ։

ՍՈՒԷԶԻ ՊԱՇՏՕՆԵԱՆԵՐԸ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼ Կ'ԸՆԵՆ

Երկուշաբթի առաւօտ Սուէզի Ջրանցքի ընկերութեան 1500 տեղացի պաշտօնեաները գործադուլ հռչակեցին։ Մինչեւ կէսօր ամբողջովին ջլատելով նաւարկութիւնը ։ Թէեւ անգլիական ծովակալութեան ներկայացուցիչը յայտարարեց թէ գործադուլը քաղաքական հանգամանք չունի, բայց որոշ կ'երեւի թէ ատիկա բողոքի ցոյց մըն էր, ուղղուած գրաւման իշխանութեան դէմ։ Կը յիշուի թէ անցեալ շաբթուան դէպքերու ընթացքին երկու պաշտօնեաներ զոհ գացած էին բախումներուն ։

Գործադուլի միջոցին վեց խորհրդային ձկնորսանաւեր մտան Ջրանցքէն ներս։ Անմիջապէս որ երեւցան Փորթ Սայիտի առջեւ, ցուցարարները, սկսան պոռալ.— « Կեցցէ Ստալինը», «կեցցէ Եգիպտոսի եւ Սուտանի թագաւորը», «անկցին Անգլիացիները» ։

ՔՈՐԷԱՅԻ զինադադարի բանակցութիւնները նորէն անելի յանգած են։ Դաշնակիցներու ներկայացուցիչը, ծովակալ Ճօյ, յայտարարեց այս առթիւ.— «Օրէ օր կը տկարանայ այն կարծիքը թէ համայնավարները տեւական զինադադար մը կ'ուզեն »։

Դահլիճին անկումը

ԿԸ ԹՈՒԻ ԹԷ ՏԱԳՆԱՊԸ ԵՐԿԱՐ ՊԻՏԻ ՏԵՒԷ

Ինչպէս կը նախատեսուէր, Փլեւէնի դահլիճը ինկաւ երկուշաբթի օր։ Այս անգամ ընկերվարականներն ալ միացած էին ընդդիմադիրներուն, վստահութեան քուէն մերժելու համար եւ Ազգ. ժողովը 243ի դէմ 341 ձայնով տապալեց դահլիճը ։

Վարչապետը վստահութիւն պահանջած էր ելմտական օրինագծի ութ կէտերու մասին. բայց սկիզբէն իսկ Ազգ. ժողովի մեծամասնութիւնը ճնշած էր իր դիրքը։ Այնպէս որ՝ քուէարկութենէն անմիջապէս վերջ, Գ. Փլեւէն Էլիզէի պալատը գնաց, հանրապետութեան նախագահին ներկայացնելու համար դահլիճին հրաժարականը։ Նախագահը անմիջապէս գործի ձեռնարկեց, վարչապետութեան թեկնածու մը գտնելու համար։

Դահլիճին տապալումը ծանր տպաւորութիւն գործեց թէ երկրին եւ թէ արտասահմանի մէջ, քանի որ կը զուգադիպի տագնապալի ժամանակաշրջանի մը։ Այս առթիւ ալ իրագէկներ դիտել կու տան թէ անբնական վիճակ մը կը տիրէ Ազգ. ժողովին մէջ, քանի որ չկայ տեւական մեծամասնութիւն մը։ Երկու ընդդիմադիր հոսանքներ հակառակ են ոչ թէ կառավարութեան, այլ բուն իսկ իրաւակարգին եւ կրնան իւրաքանչիւր քուէարկութեան ատեն դիրք փոխել, նախարարական տագնապ մը յարուցանելու համար։ Այս անգամ ընկերվարականներն էին որ իրենց քուէները միացուցին համայնավարներուն եւ զօր. տը Կոլի կուսակիցներուն, մահացու հարուած մը տալու համար կառավարութեան։ Մինչդեռ ցարդ չէզոքութիւն կը պահէին կամ ձեռնպահ կը մնային ։

Այս նոր տագնապը հետեւանք է ներքին վէճերու. բայց արտաքին քաղաքականութիւնն ալ կրնայ խնդրոյ առարկայ դառնալ, եթէ զօր. տը Կոլի կուսակիցները մասնակցին կամ պարզապէս հաւանին ուժ տալ նոր դահլիճին։ Զօրավարը կը պահանջէ վերաքննել Հիւս. Ատլանտեանի դաշինքը։ Ան հակառակ է նաեւ եւրոպական բանակի ծրագրին, զոր մէջտեղ դրած է Գ. Փլեւէն եւ որուն ուժ կու տայ զօր. Այզընհաուըր։ (Ատլանտեանի Խորհուրդը այս ծրագիրը պիտի քննէ յառաջիկայ Փետրուարին, Լիզպոնայի մէջ) ։

Շատ մը երեսփոխաններ կը կարծեն թէ տագնապը կրնայ տեւել առ նուազն երեք շաբաթ։ Երկու տեսակ լուծումներ կը նախատեսուին. — 1. Ընկերվարականներու մասնակցութիւնը նոր դահլիճին, զօր. տը Կոլի կուսակիցները զուտ ձգելու պայմանով.— 2. Զօրավարին կազմակերպութիւնը կը մասնակցի դահլիճին կամ ուժ կու տայ, իսկ ընկերվարականները կը մնան ընդդիմադիր ։

Դահլիճին անկումը կ'ապացուցանէ թէ անջրպետը հետզհետէ կը խորանայ Ազգ. ժողովի աջ եւ ձախ թեւերուն միջեւ։ Այնպէս որ, կեդրոնի եւ աջակողմեան հոսանքները ժամանակը եկած կը համարին, աւելի գործնական դիրք մը բռնելու համար ։

ՏԱԳՆԱՊԻՆ ՀԵՏԵՒԱՆՔՆԵՐԸ

Վստահութեան խնդիր յարուցած ատեն, Գ. Փլեւէն մասնաւորապէս նկատի ունէր ելմտական կացութեան ծանրութիւնը։ Ուրեմն անհրաժեշտ կը գտնէր մերժել կամ ընդունիլ դահլիճին ելմտական ծրագիրը ։ Առանց իր առաջարկած բարեփոխութեանց երկաթուղիներու վարչութիւնը 140 միլիառ ֆրանքի բաց մը պիտի ունենայ, ընկերային ապահովութեան կազմակերպութիւնը՝ 69 միլիառ։ Ընկերվարականները մասամբ համաձայն ըլլալով հանդերձ, հակառակ են հրամանագիր-օրէնքներու եւ կը պահանջեն խորհրդարանին ձգել բարենորոգման գործը։ Գ. Փլեւէն դիտել տուաւ թէ երկաթուղիներու բարենորոգման ծրագիր մը յանձնած է խորհրդարանին 14 ամիս առաջ, եւ այնպէս ալ կը մնայ։ Այս առթիւ բացատրեց թէ իր ծրագրին մերժումը պիտի տկարացնէ Ֆրանքը, «նոյնիսկ վարչական կարգուսարքը»։ Այս վերջին նախադասութենէն կը հետեւի թէ զօր. տը Կոլ կրնայ օգտագործել տագնապը, սահմանադրութեան վերաքննութիւն պահանջելու համար ։ Գալով Ֆրանքի տկարացման, բացատրութեան չի կարօտիր։ Ազգ. ժողովը արդէն քուէարկած է 1952ի բոլոր ծախքերը, աննախընթաց վարկ մը քուէարկելով վերազինման համար։ Այս պատճառով ալ, Գ. Փլեւէն անհրաժեշտ կը գտնէր վարչական բարենորոգումները եւ 10 առ հարիւր յաւելում տուրքերու վրայ ։

✕ Համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէն յայտարարութիւն մը հրատարակեց նախարարական տագնապին առթիւ, ուր կ'ըսէ.— « Ամերիկացի միլիառատէրները նոր ծախքեր եւ տառապանքներ կը պահանջեն մեր երկրէն, որուն անկախութիւնը զոհուած է իրենց նախայարձակման ծրագիրներուն։ Կը պահանջեն նոր միլիոններ եւ արիւն, շարունակելու եւ ծաւալելու համար Հնդկաչինի պատերազմը։ Կը ստիպեն իրենց հլու ծառաները աւելցնել զինուորական ծախքերը եւ երկամեայ զինուորութիւն հաստա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Ի՞ՆՉ ՕՐԵՐ ԷԻՆ...

1908ի սկիզբները, խումբ մը Վանեցիներ, վեց հոգի, կ'անցնէինք Ուրֆայէն: Քանի մը ամիս առաջ Վանէն Ալէքսանտրէթ գացած էինք՝ այն յոյսով թէ պիտի յաջողէինք գաղտնաբար օտար շոգենաւ մը նետուիլ Եգիպտոս անցնելու համար, բայց ձախողած՝ Վան կը վերադառնայինք:

Ուրֆայի մէջ Հայու մը խանը իջանք գիշերելու համար: Խանին տէրը՝ երբ իմացաւ որ Վանեցի ենք՝ զարմանքի անսովոր արտայայտութեամբ մը ընդունեց մեզ: Ուրախութեան եւ զուրգուրանքի ճառագայթ մը շողաց խորշոմած դէմքին վրայ, եւ սկսաւ հարցումներու շարք մը Վանի վիճակի եւ յեղափոխական գործունէութեան մասին: Ցայտնի էր թէ դէմ յանդիման կը գտնուէինք յեղափոխութեան գործակատարի մը:

— «Ես ազգի մէկ խոնարհ ծառան եմ, եւ հոգիս մատաղ ըրած եմ անոր», ըսաւ. — «Գիտեմ որ մեր Վանեցի եղբայրներն ալ նուիրուած են ազգին: Հազար բարով եկած էք: Բայց իմ խանը վայել չէ ձեզի: Սպասեցէք ձեզ ղրկեմ մեր արծիւներու բոյնը»:

Քիչ մը վերջ երիտասարդ մը առաջնորդեց մեզ մերձակայ Կարմուրջ (կամուրջ) գիւղը եւ յանձնեց «կոմիտէ»ին:

Ջուտ հայաբնակ, մեծ ու բազմամարդ գիւղ մըն էր Կարմուրջը, թառած բարձունքի մը վրայ:

Մեծ եղաւ «կոմիտէի» հրճուանքը: Յաճախ հիւրասիրած էր Մշեցի, Սասունցի եւ Զէյթունցի պանդուխտներ և օգնած անոնց, բայց առաջին անգամն էր որ Վասպուրականցիներու կը հանդիպէր: Առաջնորդեց մեզ իր հիւրասենեակը՝ որուն ճակատը զարդարուած էր Հ. Յ. Դաշնակցութեան փառահեղ զինանշանով ու Քրիստափորի, Զաւարեանի, Ռոստոմի, Անդրանիկի, Մուրատի եւ ուրիշ յեղափոխական գործիչներու եւ հայդուկներու նկարներով: Պատէ մը կախուած կը փայլէին սուր մը եւ զոյգ մը հրացաններ: Սեղանի մը վրայ ալ «Դրօշակ»ի քանի մը թիւեր ու դէզ մը յեղափոխական գրքերու՝ որոնց կարօտը կը քաշէինք Վանէն հեռանալէն ի վեր:

Հիւրասենեակը շուտով լեցուեցաւ խումբ մը երիտասարդներով: Առոյգ, կորովի, պարթեւահասակ, քաջերու յատուկ առնական դիմագծով: Ինչպէս Զէյթունցիք, Սասունցիք, Շատախցիք: Ոմանց գօտիներուն մէջ կը փայլէին ատրճանակներու կոթեր:

Փրթաւ հարցումներու անվերջ շարան մը: Հնաւուր, հերոսական Եդեսիոյ հայրենանուէր երիտասարդները անյագ ծարաւ ունէին լուրերու՝ յեղափոխութեան երկու հնոցներէն — Վասպուրականէն ու Տարօնէն:

Մեր ընկերը, Ծվստան գիւղացի Ծարտարիկեան Ներսէս, որ տարիներէ ի վեր նուիրուած էր յեղափոխական սրբազան գործին՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան դրօշին տակ, իր անպաճոյճ բայց վառ եւ ոգեւոր լեզուով պատկերացուց Վասպուրականի յեղափոխական կեանքը: Արամ, Իշխան, Կոմս, Սարգիս, Եկարեան, Ցարութիւն՝ եւ ուրիշ անուններու ծանօթ էին անոնք: Մասամբ ալ անոնց կատարած փառապանծ գործերուն՝ որոնցմով խանդավառուած կ'երեւէին: Բացայայտ էր որ այս արծուեբոյնին մէջ կար կուռ կազմակերպութիւն մը որ իր շարքերուն յեղափոխական դաստիարակութիւն կուտար: Ներսէսի լրացուցիչ տեղեկութիւնները համեմուած զանազան զրուցներով՝ աւելի ոգեւորութիւն ստեղծեցին:

Տարաբախտ Վարդգէսի ձերբակալման եւ բանտէն փախցնելու յանդուգն փորձի ձախողման սրտաճմլիկ պատմութիւնը արցունքներ խլեց ոմանց աչքերէն եւ վառեց վրէժխնդրութեան հուրը ամէնքի սրտերուն մէջ:

Իրենցմէ էր որ իմացանք թէ Վարդգէս Պագր Մատէնէն փոխադրուած էր Տիգրանակերտի բանտը, ուր կեանքը համեմատաբար նուազ տաժանելի էր: Պատմեցին թէ Ուրֆայի կոմիտէն արդէն յաջողած էր յարաբերութեան մէջ մտնել անոր հետ եւ 27 ոսկի ալ հանգանակելով անոր հասցուցած, բայց Վարդգէս մերժած էր, թելադրելով որ այդ գումարով զէնքեր գնեն նիւթապէս անկարող երիտասարդներու համար:

Իբրեւ խիստ գաղտնիք, Ներսէսին յայտնած էին նաեւ թէ կոմիտէն սկսած էր որոճալ մեծ յեղափոխականը բանտէն փախցնելու ծրագիր մը: Քանի մը շաբաթ վերջ, երբ բախտ ունեցանք այցելելու Վարդգէսին բանտի մէջ՝ կերպով մը յայտնեցինք իրեն այս ծրագիրը: «Գիտեմ», ըսաւ, «բայց զուր է, ըսած եմ որ այդ ուղղութեամբ չաշխատին»: Թէեւ վերջին ամիսներուն Վանէն եւ Տարօնէն այլեւս չէր ստանար սովորական նամակներ, բայց ընկճուած չէր: Ընդհակառակն լաւ նախազգացում մը ունէր: Իրաւ ալ քանի մը ամիս վերջ Օսմ. Սահմանադրութեան հռչակումով ազատ արձակուեցաւ:

Մտադիր էինք շարունակել մեր ճամբան յաջորդ օրը, բայց Կարմուրջի երիտասարդները բռնադատեցին մեզ մնալ ութ օր:

Բարեկենդանի վերջին շաբաթն էր: Օրեր՝ աւանդական խրախճանքի, կեր ու խումի ու պարի: Ուրֆայէն ալ երիտասարդներ բարձրացած էին այս ազատ անկիւնը: Թմբուկներու զարկիւնը, յեղափոխական մարտական երգերը, միախառնուած հրազէններու պայթիւնին լեռ ու ձոր կը թնդացնէին:

Տունէ տուն պտտցուցին մեզ ու ջերմապէս հիւրասիրեցին: Նահապետական բազմանդամ ընտանիքներ, որոնց մէջ երիտասարդները արտակարգ կերպով ստուար թիւ մը կը կազմէին: Տուներու պատերէն կախուած կը տեսնէինք սուրեր ու հրացաններ: «Ամէն մի երիտասարդ, անխտիր, ունի իր զէնքը», կ'ըսէին:

Շէն ու բարգաւաճ էր Կարմուրջը: Կոկիկ տուները լեցուն ամէն բարիքով: Գոմերն ու ախոռները անասուններով, որոնց մէջ բազմաթիւ արաբական նժոյգներ: Կարելի է ըսել թէ բռնակալութեան դրօշմը չէր կրեր ան:

Հանրային կեանքն ալ կ'եռար: Փառաշուք եկեղեցի երգեհոնով եւ երգչախումբով: Արդիական դպրոց եւ հարիւրաւոր երկսեռ աշակերտութիւն: Ուսուցչական ընտիր կազմ: Գրադարան ու ընթերցարան: Ներկայացումներ ազգային ու յեղափոխական կեանքէ: (Եկեղեցւոյ մէջ ներկայ եղանք Աւարայրի ճակատամարտի ներկայացումին):

Համիտեան բռնակալական շրջանի մէջ էինք դեռ: Հետեւաբար Կարմուրջի այս անսովոր բարգաւաճ վիճակն ու ազատութիւնը կ'ապշեցնէին մեզ: Ու երբ պատճառը հարցուցինք՝ ծերունի մըն էր որ պատասխանեց — «Թշնամիներ կրնա՞ն մօտենալ 12 տարի առաջուան իրենց խայտառակ փախուստը մեր բուռ մը քաջերու առջեւէն»: Եւ պատմեց թէ ինչպէս 1896ին հազարներէ բաղկացած Քիւրտ եւ Արաբ վոհմակներ, Իպրահիմ փաշայի հրամանատարութեամբ եւ զօրքի օգնութեամբ, շաբաթներ տեւող կատաղի գրոհներով փորձած էին գրաւել գիւղը՝ բայց հարիւրաւոր դիակներ թողնելով փախած էին գլխիկոր:

— «Այն օրէն ի վեր հանգիստ թողած են մեզ: Ձեն համարձակիր մեր սահմաններէն անցնիլ: Ոստիկանի երես չենք տեսներ: Մեր տուրքերը ինքներս հաւաքելով քաղաք կը տանինք: Ահա թէ ինչո՞ւ շէն է մնացեր մեր գիւղը: Ահա թէ ինչո՞ւ ազատ ենք եւ մեր պատիւն ալ մերն է»:

Աւելորդ ապացոյց մըն ալ այս՝ այն իմաստակներուն համար՝ որոնք մեր դժբախտութիւնը վերագրել կ'ուզեն այն բանին՝ որ մեր մէջ զէնք գործածողներ եղան:

«Ըստ իմ՝ քաջաց ազգք քաջքն», կը գրէ անմահ Խորենացին:

1896ի քաջերու քաջ որդիներն էին 1915ին պատնէշին վրայ: Անվեհեր, խիզախ, առիւծասիրտ՝ ինչպէս իրենց հայրերը: Աւելի տաժանելի պայմաններու մէջ: Մէկ հոգի՝ հարիւրի, երկու հարիւրի դիմաց: Բայց խրոխտ ու վճռական: Զարկին անոնք առասպելական քաջութեամբ: Զարկին անընդհատ: Օրեր ու շաբաթներ: Զարկին մինչեւ իրենց վերջին շունչը, եւ վերջին գնդակը իրենց ճակտին պարպելով՝ անցան գիրկն անմահութեան՝ դիւցազնի մահով:

Թող վառ մնայ յաւէտ անոնց ինկելի յիշատակը ամէն Հայու սրտին մէջ՝ ինչպէս յիշատակն Աւարայրի դիւցազանց:

ՂԱԶԱՐ ՆԵՐԿԱՐԱՐԵԱՆ

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ ՕՐՈՒԱՆ ԿԵԱՆՔԷՆ

«Խըսմէթ» պիտի չըլլայ

Այդ իրիկունը, սովորականէն աւելի ուրախ կ'երեւար Նուպար, այն ճաշարանին մէջ, ուր սովորաբար իրարու կը հանդիպէինք իրիկունները:

Մեր խումբին կեդրոնն էր ան, եւ իբրեւ Ատափազարցի պատկերաւոր խօսող մը, լայնօրէն կը գործածէր փոխաբերական այն ասացուածքները որոնցմով հարուստ է մեր ռամկօրէնը: Երբեմն ալ ինք կը ստեղծէր:

Այդ իրիկունը, ճաշարանին մէջ, երբ դանակը ամուր, ամուր կը քսէր պիֆթէկին վրայ, եւ կարծր միսը յամառօրէն կը դիմադրէր դանակի հարուածներուն, եւ երբ կ'ըսէր «կարծեմ վերջ պիտի գտնէ ինծի համար կաշի կրծելու տանջանքը», դժուար չէր հասկնալ այս պատկերաւոր խօսքին իմաստը, որ ինծի տուն տալու ըսելու.

— Ի՞նչ, տուն – տե՞ղ պիտի ըլլաս:

— Այո, սիրելիս, ալ կը բաւէ որքան վայելեցինք ամուրիներու հայր՝ Սուրբ Նիկողոսի պաշտպանութիւնը, այլեւս որոշած եմ հետեւիլ Աստուծոյ հրամանին — «Աճեցէք եւ բազմացարուք»: Այս է միակ տրամաբանական ելքը մեր այս վիճակին, որ սկսած է հետզհետէ անտանելի դառնալ:

— Կը ցաւիմ որ այսքան տարուան բարեկամներ ենք եւ ինծմէ գաղտնի ապուրներ կ'ուտես:

— Ոչ, ոչ, դեռ երէկ էր որ այս գործը յայտնի եղաւ, իրիկունը «խլավուզ»ը սենեակս եկաւ եւ ըսաւ որ ինծի համար յարմար բան մը գտած է, եւ մանրամասնօրէն նկարագրեց աղջկան կազմը, հասակը, լայնքը, քիթը, բերանը, աչքերը, մազերը, բոլորը, բոլորը այնպէս որ երեւակայութեանս մէջ պատկերացուցած եմ այն սիրուն էակը որ կոչուած է իմ կէսս ըլլալու:

— Այսինքն կողակիցդ, Ֆրանսացիները կ'ըսեն կէսս, իսկ մենք Հայերս, կ'ըսենք կողակից:

— Լաւ, ըսենք կողակիցս, աւելի գրաբարը: Այլեւս գլուխս պիտի կապեմ, հերիք է, սա ամուրի կեանքը, չորս պատի մէջ տրտում, տխուր: Մենք բնութեան օրէնքին դէմ կը գործենք: Մարդը ստեղծուած է զոյգ ապրելու համար, ի՞նչ բան զիս պիտի արգիլէր այդ խոժալ կեանքը ապրելու համար, վերջապէս քիթը, բերանը տեղը տղայ եմ (այս բառին ժամանակ դիմացի հայելին նայեցաւ), գործունեայ, աշխատասէր, պատուաւոր եւ օժտուած այն բոլոր բարեմասնութիւններով որոնք յատուկ են այր մարդուն:

Այսպէս, Նուպար, ամբողջ շաբաթ մը, փաղաքուշ երազներով օրօրուած, սփոփանքի եւ յոյսի լոյսովը արբեցած, կը սպասէր այն երանելի օրուան որ զինքը դէմ յանդիման պիտի բերէր իր ապագայ կողակիցին որուն հետ փոխադարձ սիրոյ հիման վրայ պիտի կազմէր իր բոյնը, նոր եւ երջանիկ հանգրուան մը բանալով իր կեանքին մէջ:

Զուշացաւ այդ օրը: Յաջորդ կիրակին, միջնորդ կնոջ հետ ճամբայ կ'ելլեն դէպի աղջկան բնակարանը: Նուպար կը քալէ յուզումը սրտին: Ամբողջ շաբաթ մը անուշ երազներով տարուելէ վերջ, այժմ կ'երթայ դէպի անորոշ իրականութիւնը, որ կրնայ վերապահած ըլլալ տխուր վախճան մը, կրնայ սիրել եւ չսիրուիլ: Այս մտածումը զինքը կը սարսափեցնէ, եւ քանի կը յառաջանայ, այնքան յուզումը կ'աւելնայ: Երբ կը հասնին դրանը առջեւ, սիրտը ուժգին կը տրոփէ եւ անձկութեամբ կը սպասէ դրան բացուելուն:

Ոտնաձայն մը եւ դուռը կը ճռնչէ: Աղջիկը կ'երեւայ մուտքին մէջ, գեղեցիկ եւ սլացիկ հասակով: Նուպար կը յափշտակուի բառին բուն առումով: Աղջիկը գեղեցիկ էր քան կը կարծէր:

Բայց, ափսոս, այն առաջին հանդիպումը, առաջին ակնարկը որ ճակատագրական դեր կը կատարէ մանչուն եւ աղջկան յարաբերութեան մէջ, եթէ նպաստաւոր է Նուպարի համար, նոյնը չէր աղջկան համար: Օրիորդը առաջին վայրկեանէն իսկ յուսախաբութեան նշաններ ցոյց կուտայ:

Կարճահասակ է Նուպար, աղջիկէն աւելի կարճ: Պաղ ընդունելութիւն մը կ'ընեն իրեն: Սենեակին մէկ անկիւնը ընկողմանած, գրեթէ կ'անտեսուի, բայց չի յուսահատիր: Եթէ Փիզիքապէս չկրցաւ հմայել աղջիկը, կը յուսայ թէ գործի ասպարէզին մէջ ունեցած գոհացուցիչ դիրքը իր ազդեցութիւնը կը գործէ: Ուստի վերապահութիւնը մէկդի դնելով կը սկսի խօսիլ, ակնարկութիւններ կ'ընէ իր գործին մասին, մերթ ընդ մերթ նայելով աղջկան կողմը, տեսնելու համար իր խօսքին անդրադարձումը անոր դէմքին վրայ:

Բայց ի զուր, աղջիկը միշտ կը խօսակցէր իր քովը նստող կնոջ հետ առանց ուշադրութիւն դարձնելու իր խօսքերուն: Կարծես ըսել կ'ուզէր թէ տարբեր է սիրոյ մասին իր ըմբռնումը, հեռու նիւթական ազդեցութիւններէ, եթերային է եւ հոգեկան որ դրամով չի գնուիր:

Հրաժեշտի ժամը կը մօտենայ, հակառակ աննպաստ պարագաներուն, տեսակ մը հոգեբանական վիճակ մը ստեղծուի իր մէջ, որ իրեն կը ներշնչէ կորով եւ յանդգնութիւն: Չի կրնար հաշտուիլ այն գաղափարին հետ թէ այդ գեղեցիկ աղջիկը իրեն կին պիտի չըլլայ: Ուստի տեղէն ելլելով կ'երթայ կը նստի աղջկան քով, մօտէն հաղորդակից ըլլալու համար անոր սիրտը իր սիրտը բոցավառող կրակին: Սակայն աղջիկը քանի մը խօսքերէն վերջ արեւեան «խըսմէթ պիտի չըլլայ»ով մը կը փակէ խօսակցութիւնը:

Կոտրած քնարի մը պէս կը փշրուի Նուպարի սիրտը: Անողոք ճակատագիրը կը դգետնէ զինքը եւ գլխիկոր կը վերադառնայ իր տունը: Դեռ քիչ առաջ ամէն բան վարդագոյն կը տեսնէր հոն: Այժմ բոլոր առարկաները տխրամած իրեն կը նային: Կը նստի սեղանին առջեւ, արմուկը կը դնէ սեղանին վրայ եւ ճակատը ափին մէջ առնելով դառնութեամբ կ'ողեկոչէ մօրը յիշատակը, գաճաճ մը աշխարհ բերած ըլլալուն համար:

ՎԱՀՐԱՄ ՄՈՍԿՈՖԵԱՆ

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ Ներքին Նախարարը նոր կոչ մը ուղղեց տարագիրներուն, որպէսզի հայրենիք վերադառնան «առանց վախնալու»: Բացառութիւն կը կազմեն պատերազմի ոճրագործները եւ դաւադիրները:

Գերմանիա կ'օգտուի

ԱՆԳԼԻՈ-ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐԷՆ

« Երբ երկու հոգի կը կռուին, երրորդը կը խնդայ», կ'ըսէ գերմանական առածը, ինչ որ անգամ մը եւս կը հաստատուի Միջին Արեւելքի դէպքերով։ Արդարեւ, Գերմանները շահելու վրայ են այն պատերազմը, զոր իրարու դէմ հանած է Անգլիացիներն ու Եգիպտացիները ։

1951ի երկրորդ շաբթուն Գերմանիա ստացաւ առեւտրական յանձնառութիւններ, որոնց ընդհ. գումարը կը հասնէր 7 միլիառ ֆրանքի։ Գերման ճարտարապետներ Եգիպտոսի վրայ՝ շինած ենկամուրջ մը, Գահիրէի հեռախօսակողմը վերակառուցած են ելեկտրական կայան մը եւ եգիպտական կառավարութեան ներկայացուցած են ծրագիր մը, քիմիական աղբերու գործարան մը կառուցանելու համար ։

Միւսլիման Եղբայրներու պաշտօնաթերթ , « Ալ Հավա», այժմ համարձակօրէն կը պահանջէ անգլեւեգիպտական քաղաքական եւ տնտեսական յարաբերութեանց խզումը, որովհետեւ այս պահուս գերման պատուիրակները Եգիպտոսի հետ կնքելու վրայ են առեւտրական դաշնագիր մը, որ իրենց պիտի ապահովէ 100 միլիառ ֆրանքի փոխանակութիւն մը։ Այս համաձայնութեան հետ զուգընթաց պիտի ստեղծուի գերմանեւեգիպտական դրամատուն մը ։

Աղեքսանդրիոյ մէջ, գերմանական «Մերսէ-տէս Օփէլ» եւ ժողովրդական ինքնաշարժները կամաց կամաց ասպարէզէն քշելու վրայ են իրենց անգլիացի եւ ֆրանսացի մրցակիցները ։ Միեւնոյն բանը կրնայ պատահիլ Հարաւային Ամերիկայի երկիրներուն մէջ ։

« Գերմանները պաղ պատերազմը շահելու վրայ են, դիտել կուտան դառնութեամբ անգլիացի բարձր պաշտօնատարներ։ Անոնք ի վիճակի են արագօրէն գործադրելի յանձնառութիւններ ըստանձնելու, որովհետեւ օգտագործութեան ծրագիրներ չունին »։

Ցառաջիկայ ամառ Գերմանները տօնավաճառի մը բացումը պիտի կատարեն Աղեքսանդրիոյ մէջ, յետոյ պտոյտի պիտի ելլեն Միջին Արեւելքի գլխաւոր քաղաքները։ Նոյնիսկ Սէուտական Արաբիոյ Ճիտտէ քաղաքը, որ արգիլուած է արեւմտեան բոլոր առաքելութիւններուն, դռները պիտի բանայ Գերմաններուն առջեւ ։

Այս նախընտրութիւնը Գերմանիա կը պարտի այն իրողութեան, որ 1945ին Հիթլէրի իշխանութեան փլուզման օրերուն, մօտ 600 գերման «տարօրինակ դեսպաններ» հաստատուած էին գրեթէ բոլոր արաբական մայրաքաղաքները, իբրեւ քաղաքական եւ զինուորական խորհրդականներ։ Նացի սպայ մըն է, որ մարզած է եգիպտացի օդանաւորդները։ Ասկէ զատ, վայրէջքի մասնագէտ գերման սպայ մը, արդէն Գահիրէ հասած է, եգիպտացի օդաչուներու առաջին փաշտը կազմելու համար։ Անշուշտ Ռոմէլի մօրքէն չէր անցներ Ալամէյնի մէջ թէ իր յաջորդները այսքան դիւրին յաղթանակ մը պիտի տանէին։ (Տէյլի Թէլէ-կրաֆ)։

ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԸ ԿԸ ՓԱԿՈՒԻ

Ժընեւէն կը հաղորդեն թէ՝ համաձայն Միացեալ Ազգերու, Տարագիրներու Միջազգային կազմակերպութեան (IRO) տնօրէն Տօնըլտ Քինկսլիի յայտարարութեան, կազմակերպութիւնը պիտի վերջացնէ իր գործունէութիւնը Ցունուար 31ին։

Պատերազմէն վերջ կազմուած իբրեւ ժամանակաւոր գործակալութիւն մը, որ յաջորդեց Միացեալ Ազգերու նպաստի եւ վերահաստատման վարչութեան, ԻՐՕն օժանդակած է 1.600.000 տարագիրներու եւ տեղափոխեալ անձերու, որոնց մեծ մասը Արեւմտեան Եւրոպայէն են։ Ան տեղաւորած է աւելի քան մէկ միլիոն անձեր ։

Կը վարէ աւելի քան 700 գաղթակայաններ Եւրոպայի եւ Ասիոյ մէջ, ինչպէս եւ վարձուած նաւերու տորմիղ մը, եւ տարագիրներու համար առողջապահական, կրթական եւ օրինական սպասարկութիւն մը։ Նախապէս ԻՐՕն պիտի փակուէր 1949ին, սակայն երբ հետզհետէ աւելի տարագիրներ փախան Արեւելեան Եւրոպայէն, իր գործն ալ աւելցաւ, եւ փակման թուականը յետաձգուեցաւ ։

Անցեալ տարի Կազմակերպութեան 18 անդամ կառավարութիւնները որոշեցին գործողութիւնները շարունակել մինչեւ որ 1951ի դրամագլուխը սպառի ։

Ուրեմն Ցունուար 31ի փակման թուականը որոշուեցաւ միմիայն դրամագլուխին սպառման հետեւանքով, ըսած է Պ. Քինկսլի։ Ամբողջ իր գործունէութեան ընթացքին ԻՐՕն գործածեց 500 միլիոն տոլար, փոխադրութեան ,թէ տեղաւորման համար ։

Պ. Քինկսլի կ'ըսէ թէ պատմութեան մէջ ցարդ այսպիսի խնդիր մը երբեք չէ եղած միջազգային տեսակէտով, եւ ոչ ալ այնքան օգտակար կերպով լուծուած։ Ձեռք բերուած արդիւնքը կը մնայ իբրեւ տեւական տուրք մը ժողովրդապետութեան։

Այն 400 հազար տարագիրները որոնց համար ԻՐՕն չէ կրցած գտնել բնակավայրեր ,պիտի մնան զանազան Արեւմտեան երկիրներու մէջ, փակումէն վերջ։ Մեծ մասը Գերմանիա են եւ հոն ալ պիտի հաստատուին։

ՐԱՖՖԻՆ ԴԱՐՁԵԱԼ ՄԵՐ ՄԷՋ

Փարիզի երաժշտական աշխարհին մէջ , նուագահանդէսներու ամէնէն փայլուն շրջանին՝ երբ Horovitzներ, Rubinsteinներ եկան հեռաւոր Ամերիկայէն՝ յագուրդ տալու բարձր երաժշտութեան ծարաւի հոգիներուն, մեր Րաֆֆին ալ իր կարգին՝ մեկնած էր դէպի հեռաւոր Արեւելք, խանդավառելու մեր հայկական գաղութները՝ իր գեղեցիկ տաղանդով ։

Եւ ինչ խանդավառութիւն ջերմ ու հայրենաբաղձ՝ երբ կը կարդայինք Լիբանանի եւ Պարսկաստանի թերթերուն մէջ՝ նկարագրականը իր նուագահանդէսներուն։

Երկու նուագահանդէս Պէյրութի մէջ, ութէն աւելի՝ Թէհրանի եւ Ապատանի մէջ, ամէն անգամ ի ներկայութեան հոծ բազմութեան մը։ Ի պատիւ իրեն՝ հրաւէր պալատական անձնաւորութիւններու կողմէ, ճաշ՝ բազմաթիւ հայ եւ օտար հրաւիրեալներէ շրջապատուած՝ Անթիլիաս, Գարեգին կաթողիկոսի կողքին ։ Վերջապէս, անձնախընթաց գնահատութիւն անգլիական թերթերու մէջ, իբրեւ մէկը արդի մեծագոյն դաշնակահարներէն ։

Րաֆֆի, իր այս փայլուն յաղթանակներէն վերադարձին՝ չկրցաւ սակայն իր ծրագրին համաձայն մեկնիլ Հարաւային եւ Հիւսիսային Ամերիկաները, ուր կը սպասէր իրեն հեռանկարը բազմաթիւ նուագահանդէսներու ։

Պէտք եղաւ որ նախ կատարէ իր զինուորական ծառայութիւնը իբր գիտակից Ֆրանսացի քաղաքացի։

Բարեբախտաբար, իր պատկանած գունդին պետերը՝ գնահատելով մեծ արուեստագէտը իր մէջ, ամէն դիւրութիւն կուտան իրեն որ ան ,ամէն օր, երկար ժամեր աշխատի իր դաշնակին վրայ ։ Իսկ իր հրամանատարը, général Chouteau, պիտի պատուէ Րաֆֆիի յառաջիկայ նուագահանդէսը՝ իր հովանաւորութեամբ ։

Այդ նուագահանդէսը տեղի պիտի ունենայ Ցունուար 19ին, շաբաթ երեկոյ salle Gaveauի մէջ, ի նպաստ մեծ մասամբ, 8րդ գունդին, որուն կը պատկանի Րաֆֆի Պետրոսեան ։

Անտարակոյս՝ հայ հասարակութիւնը պիտի փութայ հոն՝ ոչ միայն գնահատելու համար իր տաղանդաւոր հայրենակիցը, այլ եւ զգացնելու համար, Ֆրանսացի հասարակութեան կողքին, իր անվերապահ եւ խանդավառ ներկայութիւնը ։

ԱՐՇԱԼՈՅՍ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

ՃԱՏՐԱԿԸ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Մինչեւ օրս չլսեցինք, թէ Ստալին կամ Քաղբիւրոյի անդամները ճատրակ խաղալ գիտեն, բայց հակայական է նրանց կողմից խրախուսանքն այդ խաղի։ (Իրենց բառով՝ շախմատ)։

Պաշտօնաթերթի վերջին երեսում ամէն օր կը հրատարակեն արդիւնքները մեծ համապետական մրցումների, դպրոցականների եւ կոլխոզականների միջեւ եղածներից մինչեւ առաջնակարգ վարպետներինը ։

Ճատրակը պարտադիր կերպով դասաւանդւում է դպրոցներում։ Ստեղծուած է յատուկ վկայականութիւն ճատրակ խաղացողների իր տիտղոսներով — Գրօսմէյստէր, վաստակաւոր վարպետ, վարպետ եւայլն, որոնք մասնակցում են բազմաթիւ տեսակի մրցումների։ Օրինակ 40 — 50 առաջնակարգ խաղացողների հետ միաժամանակ կամ հեռաւորութեան վրայ, առանց տեսնելու հակառակորդի տախտակը եւ վստահելով միայն յիշողութեան ։ Հմուտ խաղացողների թիւը Խ. Միութեան մէջ մէկ միլիոնից անցնում է, . մինչդեռ Անգլիայում նրանց թիւը 80.000 է, Ֆրանսիայում 4000 ։

Դեկտեմբերի 15ին փակուեց 19րդ համախորհրդային մրցում Միութեան առաջին խաղացողի կոչումի համար։

Այդ առթիւ Միութիւնների տան սիւնազարդ դահլիճում տեղի ունեցաւ հանդիսաւոր նիստ ։

Ոսկի շքանշան և առաջին աստիճանի վկայական տրուեց Գրօսմէյստէր Պ. Կերեսին։ Արծաթէ շքանշանով եւ երկրորդ կարգի վկայականով պատուեցին Ե. Հելլեր եւ Տ. Պետրոսեան ։

Կերես 17 պայքարներից շահել է 12ը։ Հէլէր եւ Պետրոսեան 11ուկէսը։ Չորրորդ տեղը բռնում է Վ. Սմիսլով — 11 կէս։ Կերեսը երրորդ տարին

ՄՌՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ (6)

ԱՐՄԵՆԻՍԱ

Գ.

Անկարելի բան մը պատահեցաւ մեզի. երկուքնիս փոխադարձաբար երջանիկ եղանք. անկարելի ըսի, որովհետեւ սիրոյ մէջ մէկուն երջանկութիւնը միւսին տառապանքէն կը բաղկանայ ։

Ալ իր յայտնի մտերիմն ու ընկերն էի. ամէնքը զարմացան ու նախանձեցան վրաս. ի՜նչ կերպով յաջողեր էի այս բախտը վայելելու. չգիտցան երբեք ։

Ու այնուհետեւ միասին կ'երթայինք պտըտիլ կղզիին շուրջը եւ վայրի ելակ քաղել ճամբուն վրայ։ Վերջալոյսին, Մանաստըրի փոքրիկ անտառակին մէջ, հետաքրքիր ու չար աչնարկներէ հեռու, ձեռք ձեռքի մէջ, ծառի մը տակ կը նստէինք մինակ, բոլորովին մինակ, Մարմարայի կապոյտ երեսին դէմ։ Գիշերները, Ահիլիան, մեր երիտասարդ նաւավարը, իր եռագոյնթիւղինաւակըպատառ կը պահէր մեզի համար, եւ լուսնին լուսով, ծովուն մեղմ ու հանդարտ ալիքներուն վրայէն կը թռցնէր մեզ Բրինքիբոյի գաղտնապահ ու ամայի եզերքները ։

Արմենիսա գեղեցիկ ձայն ունէր. իր երգերուն՝ ոչ ոք գիտէ տալ այն երկնային ու աննման շեշտը, որ մարդուս հոգին հեշտութեամբ եւ աչքը արցունքով կը լեցնէ։ Սիրոյ ու դժբախտութեան վերայ կը դառնային միշտ իր երգերուն տուները։

Ինծի այնչափ համակրելուն դժկամակած կ'երեւար ։

— Մենք իրարու համար չենք, կ'ըսէր երբեմն՝ տրտմութեամբ գլուխը երերցնելով ։

Բնաւ չհարցուց ո՞ւր տեղացի, որբ՞ զաւակ ըլլալս. Կաթոլիկ էի, ու այս կը բաւէր իրեն. ես ալ հարեւանցի տեղեկութիւններ միայն ունէի իր վրայօք, որոնք աւելի ենթադրութիւններ էին, քան ստուգութիւններ ։

« Մատամ » կ'ըսէի սկիզբները. երբ յարաբերութիւննիս աւելցաւ՝ Մարի կը կոչէի զինքը պարզապէս ։ Օր մը ըսի իրեն, թէ նախ Արմենիսա անունով ճանչցեր էի զինք, եւ թէ այսպէս կը կոչէին միշտ բոլոր կղզեցիք ։

Իր զայրոյթը չեմ կրնար բացատրել ։

— Ես կաթոլիկ եմ, ըսաւ ցամաք կերպով ։

Իր ծեր բարեկամը կուզար դարձեալ որոշեալ իրիկունները։ Ֆրանսացի դրամատէր մըն էր. տարիներէ ի վեր միասին գտնուած էին. հետզհետէ համոզուած էի, որ իր հօմանին էր եւ ինքը կը հոգար անոր բոլոր շռայլութիւնները ։ Քաշուելու մարդ չէր . հլու ու հնազանդ կ'երեւար միշտ այն ոսկեբարձ աւանակներէն մէկը, որոնց ամէն կողմ կը հանդիպինք ։

Շատ կ'ուտէր ու քիչ կը խօսէր, շատ կը վճարէր ու քիչ կը ստանար, առանց մըլտալու. իր առաջին հաճոյքը Արմենիսան գոհացնելն էր. զաւակ ու ազգական չունենալով, ամէն բան զոհելու պատրաստ էր անոր համար. ամուսնանալ ուզած էր հետը, բայց նորատի կինը իր ազատութիւնը դիւրաւ չէր ծախած ։

Սիրով ու միաբանութեամբ կը սահէր ուրեմն մեր կեանքը. Արմենիսա Լուսաւորչական ըլլալուս կասկածն անգամ չունէր. բայց ես՝ չիտակը կը տառապէի իմ ակամայ հաւատուրացութեանս համար։ Հայերը իր գլխաւոր ծաղրանքի նիւթերն էին, մեր լեզուն՝ զոր չէր հասկնար, մեր Եկեղեցին՝ ուր ոտք կոխած չէր հերետիկոս ըլլալու վախով, իր յարձակումներուն ենթակայ էին։ Կրցածիս չափ կը ջանայի իր սխալ ու յոռի դատողութիւնները ուղղել, առանց կասկած հրաւիրելու վրաս ։

Իրաւ ալ ամէնէն նուաստ արարածը եղած էի. խիղճս կ'ըմբոստանար վերջապէս, ու ես առաջինն էի անկմանս բոլոր ամօթն ու բոլոր խորութիւնը ճանչնալու, բայց Արմենիսան կորսնցնելը՝ կեանքը կորսնցնելէն աւելի դժնդակ ու մահացու չէ՞ր ։

Ո՞րքան պիտի տեւէր իմ սրբապիղծ խաբէութիւնս. ունէ՞ դիպուած պիտի չգա՞ր ճշմարտութիւնը երեւան հանելու. եւ ամէն վայրկեան՝ ձեռքէ հանելու ահուդողով՝ խմերջանկութիւնս դառն ու պաշտելի տառապանք մը կ'ըլլար միշտ ։

Դ.

Յաչի կիրակի առտու մը, գեղեցիկ առտու մը, նստեր էինք ծովեզերքի քալինոն ։

ԳՐ. ՁՕՀՐԱՊ

(Շար.)

է, որ շահում է առաջին տեղը: Բայց չըմեցուցիչ է մեր հայրենակից Պետրոսեանի յառաջադիմու-թիւնը: Այդ դրեթէ պատանին — տարիքով ամէ-նէն փոքրը խաղացողներու մէջ — անցեալ եւ նա-խանցեալ տարի վերջիններից է, այս տարի երկ-րորդը այնպիսի հզօրների մէջ, որոնց նմանը Խ. Միութիւնից դուրս չի գտնուիլ:

Համաշխարհային մրցումների մէջ խորհրդա-յին խաղացողները միշտ յաղթական եւ առաջինն են դուրս գալիս: Այսպիսով Պետրոսեան այնպի-սի գրոսմէյստէրների, ինչպէս Բոտվիննիկ, Քրո-լով, Կոտով, Սմիսլով, Արոնին, Բրոնշտէյն եւն. յաղթելով պատուաւոր տեղի հասաւ: Մաղթենք որ աւելի յաջողութիւն ունենայ ի փառս հայկա-կան ճարտարամտութեան : Հ.Ս.

տել ձեւայլն: Ուրիշ մեղադրանքներէ վերջ, Կեդր. Կոմիտէն կը պահանջէ միացեալ ճակատ կազմել, ջնջելու համար Մարշըլի ծրագիրը, Շումանի ծը-րագիրը, Ատլանտեանի դաշինքը, դադրեցնելու համար Ֆրանսական հողերու գրաւումը Ամերիկա-ցիներու կողմէ, գործադրութիւնը Փոցտամի հա-մաձայնութեան, հաշտութիւն Հնդկաչինի մէջ, կրճատում սպառազինութեանց եւն.:

Չըրչիլ-Թրումըն գլուխ գլխի

Երկուշաբթի օր շարունակելով իրենց խօսակ-ցութիւնները, Չըրչիլ եւ Թրումըն քննեցին անդր-ատլանտեան քաղաքական, զինուորական եւ մշա-կութային տեւական միութիւն մը կազմելու խըն-դիրը: Անգլիացիները պահանջեցին նաեւ տա-նուազն մէկ միլիոն թոն ամերիկեան պողպատ:

Խօսակցութիւնը տեւեց հինգ ժամ, Նախա-գահական պալատին մէջ: Ռազմական խնդիրնե-րու քննութեան ատեն, երկու կողմերը փափկու-թեամբ չօշափեցին այն հարցերը որ վիճելի դար-ձած են : Կ'ըսուի թէ միջին ճամբայ մը գտնուած է, որուն համաձայն ամերիկացի հրամանատար մը պիտի նշանակուի Ատլանտեանի շրջանին հա-մար, իսկ անգլիացի ծովակալ մը՝ բրիտանական եւ եւրոպական ծովեզերեայ ջուրերուն համար, լայն լիազօրութիւններով :

Այդ օրուան խօսակցութեանց մէջ մասնաւո-րապէս քննուեցան տնտեսական խնդիրները, ո-րոնք սերտ կապ ունին արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութեան հետ: Չըրչիլ խոստացաւ օգ-տագործել իր անձնական ազդեցութիւնը Հոլան-տայի եւ Պելճիքայ մէջ, որպէսզի երկու երկիրները [illegible]:

Այս բոլորը լրագրական տեղեկութիւններ են: Պաշտօնական շրջանակները առ այժմ գաղտնի կը պահեն ամբողջ անցուդարձը :

ԾԱՆՐ ԴԷՊՔԵՐ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՄԷՋ

Երուսաղէմի մէջ Բշ. օր բուռն ցոյցեր տեղի ունեցան «Հերութ» եւ «Մափամ» կազմակերպու-թեանց կողմէ, բողոքելու համար ընդդէմ կառա-վարութեան, որ բանակցութեանց ձեռնարկած է արեւմտեան Գերմանիոյ հետ, հատուցում ստա-նալու համար ի հաշիւ ջարդուած Հրեաներու ըն-տանիքներուն : Ցուցարարները խորտակեցին պատուհանները, այրեցին խորհրդարանի յառաջա-մասը եւ ոստիկանական խոշոր կառք մը: 125 վի-րաւորներ կան, 85ը ոստիկան եւ 40 քաղաքացի, մեծ մասը երեսփոխան :

Ցարձակման պահուն, երեսփոխանները Թաչ-կինակներով կը սրբէին իրենց ճակատը, երբ վար-չապետը կը բացատրէր թէ Իսրայէլի բարոյական պարտքն է ետ առնել Գերմաններուն յափշտակ-ուած գոյքերը: Ինք նուազագոյն 1500 միլիոն տո-լար կը հաշուէ այն գումարը որ պէտք է ճարուի, որպէսզի ոտքի կանգնի Եւրոպայի հրեայ մնա-ցորդացը :

Ցարձակման ատեն ոստիկանները քարիւղ վա-ռեցին ճամբաներուն վրայ, որպէսզի նոր ցուցա-րարները չկարենան մօտենալ խորհրդարանին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՈՍԿԻՆ յանկարծ բարձրացաւ առջի օր, 570.000 Ֆրանքէն հասնելով 577.000ի: Նափոլէոն՝ 4400 (4360), զուից. ոսկի 4190, սթերլին 5220 (5170): Թղթադրամ տոլարը կ'արժէր 432 (ազատ շու-կայ), սթերլինը 990, զուից. Ֆրանքը 98 ½: — Անգլիոյ ոսկիի եւ տոլարի պահեստը 333 միլիոն պակսած է 1951ի վերջին եռամսեակին, որով 1951 Դեկտ. 31ին պահեստը իջած էր 834 միլիոն սթեր-լինի, ինչ որ ամէնէն ցած գումարն է 1950 մար-տէն ի վեր, երբ երկիրը ոտքի կը կանգնէր 1949ի ռազնապէն: Այս պարագան մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ Լոնտոնի մէջ :

ԾԴԱՆԱՒԱՑԻՆ երթեւեկը խանգարուած է Օրլիի եւ Պուռժէի մէջ, մշուշին հետեւանքով :

ԻՐԱՔԻ վարչապետը որ Լոնտոնէն Պաղտատ վե-րադարձաւ երէկ, փորձած է կարգադրել անգլեւ-եգիպտական վէճը: Միեւնոյն ատեն առաջարկած է արաբական երկիրներու պաշտպանութեան ճա-կատ մը կազմել, Ազգաժողովին մէջ :

ՀԱՐԱՒ. ԱՍԻՈՑ պաշտպանութեան համար ժո-ղով մը պիտի գումարուի Ուաշինկթընի մէջ :

ՍԳԱՀԱՆԴԷՍ
ԸՆԿԵՐՆԵՐ ՌՈՒԲԷՆԻ ԵՒ ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷԻՆ

Կիրակի, 13 Յունուար, ժամը 8.30ին, Salle de Géographie :

Կը նախագահէ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ
Կը խօսին, ՌՈՒԲԷՆԻ մասին
Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ, ՂԵՒՈՆԴ ՄԵԼՈՅԵԱՆ, Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ
ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ մասին՝
ՀՈՒՐԻ ԻՓԷԿԵԱՆ, Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ, ՀՐ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ

Երգ — Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ (Տէր Ողորմեա) եւ ՏԻԿԻՆ Ա. ԳԵՒՈՆԵԱՆ:

Արտասանութիւն — ԶԱՐԵՀ ԳԱՐԻՊԵԱՆ, (Ռուբէնի «Ցետայինները»), ընկերուհի ՄԱՏԼԷՆ Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ (հատուած մը Լ. Շանթի երգե-րէն):

Դաշնակ — Օր. Վ. ՃԻՆՃԵԱՆ :

Մուտքը ազատ է :

ՏՕՆԱԾԱՌ

Կազմակերպուած Իսիի Խրիմեան դպրոցի հո-գաբարձութեան կողմէ, Յունուար 13ին, կիրակի ժամը 3ին :

Գեղարուեստական բաժին եւ զանազան անա-կընկալներ :

ԾԱՆՕԹ — Նոյն օրը պիտի տրուի հրապարակ-ւած վիճակահանը :

ՏՕՆԱԾԱՌ ԽՆՋՈՅՔ — ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կրընոպլի Կապ. Խաչը, «Մանուկներու Օրը» կը տօնէ մեծ պատրաստութեամբ՝ այս կիրակի ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Արմընօնվիլի սրա-հին մէջ :

Երգ, արտասանութիւն եւ խաղեր մանուկներու կողմէ: Կաղանդ պապան նուէրներ պիտի բաժնէ բոլոր պզտիկներուն անխտիր: Թատերգութիւն մը սանուհիներու կողմէ: Եւրոպական պարեր մաս-նաւոր սուազախումբով:

Ճոխ պիւֆէ եւ զուարճութեան բաժին մեծե-րուն համար: Սրահը տաքցուած է եւ մուտքը ա-զատ :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը Մանուկներու Օրը կը տօնէ, Յունուար 20ի կիրակի օրը, կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Յոյներու սրահը, 5 rue Bonnefoi :

ԾԱԽՈՒ ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ

Թրիքոթաժի համար Maille retournée, rectiligne եւ bobinoire de 8 broches :

Շատ նպաստաւոր գիներով :

Դիմել Tricot Moderne, 122 rue d'Aboukir, Paris (2) :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris(13)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷՆ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Ակնունի ենթակոմիտէն, հինգշաբթի 10 Յունուար ժամը 9ին:

Քրիստափոր ենթ. շաբաթ 12 յունուար, ժա-մը 9ին:

ԸՆԿԵՐ ԿԱՐՕ ենթկ. կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին:

ԹԱԹՈՒԼ խումբը երկուշաբթի 14 Յունուար ժա-մը 8.30ին :

ՀԱՄԱԶԱՍՊ խումբը երեքշաբթի 15 Յունուար ժա-մը 9ին :

ԱՐԱՄ խումբը Դշ. 16 Յունվ. ժամը 9ին :
ԶԱՒԱՐԵԱՆ ենթկ. Եշ. 17 Յունվ. ժամը 9ին :
ՎՌԱՄԵԱՆ ենթկ. Շբ. 19 Յունվ. ժամը 9ին:
ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ կիր. 20 Յունվ. կէսօրէ վերջ, ժամը 3.30ին:
ՀԱՅԱՍՏԱՆ ենթկ. Շբ. 26 Յունվ. ժամը 9ին:
ԽԱԺԱԿ խումբ Կիրակի 27 Յունվ. կէսօրէ վերջ, ժամը 3.30ին:
ԳԷՈՐԳ ՉԱՒՈՒՇ խումբ, Կիրակի 27 Յունուար, կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին:

Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հա-ւաքատեղիները: Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. Կոմիտէին ներկայացուցիչները :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի «Ահարոն-եան» խումբի ընկերական հաւաքոյթը այս հինգ-շաբթի ժամը 21ին, Ազգ. Տան մէջ, 32 rue de Tré-vise, Cadet :

Հ. Յ. Դ. ԱՂԲԻՒՐ ՍԵՐՈԲ ԵՒ ՄԿՐՏԻՉ ԵՕԹ-ՆԵՂԲԱՅՐԵԱՆ խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս շա-բաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ: Կը դասախօսէ ընկեր ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ :

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻ — Հ. Յ. Դ. «Վահան Խորէ-նի» խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը ճիշդ 21-ին, սովորական հաւաքատեղին: Զեկուցում եւ ընթացիկ խնդիրներ: Պարտաւորիչ ներկայու-թիւն:

ՄԱՐՍԷՅԼ — Քաղաքի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւ-ղին ժողովը 9 Յունուար, չորեքշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին «Ահարոնեան» ակումբին մէջ: Կը խնդրուի բոլոր անդամուհիներէն ներկայ ըլլալ : Կարեւոր օրակարգ :

ՄԱՐՍԷՅԼ — Պոմոնի Ֆ. Կ. Խաչի մասնա-ճիւղի ժողովը՝ 10 Յունուար, հինգշաբթի կէսօրէ վերջ, եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ: Սուրբ [illegible] կը հրաւիրուին բոլոր անդամուհիները :

«ԱՐԵՒՄՈՒՏՔ»Ի ԼՍԱՐԱՆԸ իր 1952ի շրջանը կը բանայ Յունուար 9ի Չորեքշաբթի երեկոյ, իր սովորական հաւաքատեղին, Քառէ արճարանին վերնայարկը, նուիրուած մեծ բանաստեղծ, գրա-գէտ եւ պատմագիր ՀԱՅՐ ՂԵՒՈՆԴ ԱԼԻՇԱՆԻ, իր մահուան յիսնամեակին առթիւ:

Պիտի խօսին Հ. ՍԱՀԱԿ վր. Տ. ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ եւ Պ. ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆ: Կ'արտասանէ Հ. ԲԱԳ-ՐԱՏՈՒՆԻ: Մուտքը ազատ է :

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Լիոնի Հայ Ուս. Միութեան նոր շրջանի Ա. դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի, ժամը ճիշդ 21ին, 8 Passage Coste, Քրիստ. երիտասարդաց ս-րահին մէջ: Նիւթ՝ «Կնոջ աշխատանքը եւ անոր հետեւանքները»: Դասախօս՝ բժ. Յ. Սարաֆեան:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC
Վեցամսեայ 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Jeudi 10 Janvier 1952 Հինգշաբթի 10 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

28րդ ՏԱՐԻ — 28e Année No. 6657-Նոր շրջան թիւ 2068

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՈՒՐՔԻԱՆ ԵՒ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

Եգիպտական թերթերը կը շարունակեն պայքարը Թուրքիոյ դէմ, որուն յանձնուած է վճռական դեր մը՝ Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան համար։

Մինչեւ այսօր ալ, Եգիպտոս կը մերժէ մասնակցիլ այս առթիւ կազմուած ճակատին։

Ան կ'ուզէ պահել իր գործելու ազատութիւնը։ Եւ, իբրեւ նախապայման որեւէ բանակցութեան, կը պահանջէ որ անգլ. զօրքը հեռանայ Սուէզի շրջանէն։

Այս վճռական պայքարին մէջ, Գահիրէ նոյնքան դառնութեամբ լեցուած է նաեւ Անգարայի դէմ, որ կը համարուի Դաշնակիցներուն վարձկան գործակալը։

Կարգ մը թերթեր շատ աւելի կծու բառեր կը գործածեն։ Նոյնիսկ ծաղրանկար մը տպուեցաւ որ Թուրքիան շունի կը նմանցնէր։

Դեռ անցեալ շաբթու, Գահիրէի ընկերվարական օրկանը, «Ալ Իշթիրաքիա», խմբագրականով մը կը բացատրէր թէ Թուրքիան է իսլամական աշխարհին անկման պատասխանատուն.

— «Թուրքերը ամէնէ մեծ ոսոխն են իսլամական աշխարհին համար զոր յանձնած են աշխարհակալութեան ձեռքը։ Այս պետութիւնը կ'արդարացնէ իր գործած բոլոր ոճիրները, ըսելով թէ ինքզինքը կը պատրաստէ Խ. Միութեան դէմ»։

Աւելի յառաջ երթալով, թերթը դիտել կու տայ թէ Թուրքիա շատոնց կորսնցուցած է իր անկախութիւնը։

— «Թուրք զինուորները կը մնան Քորէայի մէջ, պաշտպանելու համար Ամերիկացիներուն շահերը... Թուրքերը կ'ապրին թշուառութեան մէջ, իբրեւ ստրուկները Ամերիկացիներուն եւ Անգլիացիներուն, գործելով ամէն տեսակ ոճիր — ներ իրենց կրօնին եւ դրացիներուն դէմ»։

Ուրիշ թերթեր ալ նոյնքան սուր սլաքներ, կ'արձակեն, վարկաբեկելու համար Թուրքիան։

Մինչ բանավէճը կը շարունակուէր, Ամերիկացիները 163.524.000 տոլարի նոր վարկ մը բացին Թուրքիոյ, ինչ որ աւելի գայրացուց Եգիպտացիները։

Միջանկեալ ըսենք թէ այս նոր օժանդակութեան առթիւ, գրոյց տարածուած էր թէ Թրքական բանակին թիւը պիտի աւելնայ եւ զինուորութեան շրջանն ալ պիտի երկարաձգուի։ Բայց Անգարա փութաց հերքել։

Ի՞նչ կ'ըսեն Թուրքերը, ի պատասխան Եգիպտոսի բռնած դիրքին։

Անգարայի պաշտօնական շրջանակները չեն ուզեր խեղ լեցնել կրակին վրայ, հակաճառելու հոգը ձգելով մամուլին։ Այս վերջինն ալ բաղդատաբար զգուշաւոր լեզու մը կը գործածէ։

Այսպէս, նախկին նախարար Նէճմէտտին Սատակ բարեկամական հաւաստիքներ ընծայելով արաբական երկիրներուն, կը ջանայ համոզել զանոնք թէ իրենց համար իսկ օգտակար է Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան ծրագիրը։

Այս առթիւ, կը յայտարարէ բարձրաձայն.

— «Ամէն պարագայի մէջ, Սուրիան թող գիտնայ թէ մենք ոչ Դամասկոսը կ'ուզենք, ոչ ալ Հալէպը։ Սուրիացիներուն ուզածին չափ օգնութեան մարմիններ կը ղրկենք եւ արդէն ղրկած ենք։ Բայց, չենք կրնար վտանգել մեր յարաբերութիւնները Մ. Նահանգներուն եւ Մեծն Բրիտանիոյ հետ, չենք կրնար զէնք եւ զինուոր ղրկել իրենց, Հրեաները ծովը թափելու համար»։

Նոյն լեզուն կը գործածէ հին աղուէսը, Հիւսէյին Ճահիտ Եալչըն, մասնաւորապէս չեշտելով.

— «Միջին Արեւելքի մահմետական երկիրները պէտք է հասկնան թէ տատանումի քաղաքականութիւն վարել Մոսկուայի եւ Արեւմուտքի միջեւ՝ կը նշանակէ կրակին հետ խաղալ։ Այդ շրջանի մահմետական երկիրները ոչ կարողութիւնը, ոչ ալ ուժն ունին գլուխ բռնելու Եւրոպայի եւ Ամերիկայի դէմ եւ զանոնք շանթահարի ենթարկելու»։

Ինչպէս կը տեսնէք, մթնոլորտը ոչ թէ մեղմացած, այլ աւելի թանձրացած է։

Միւս արաբական երկիրներն ալ իրենց պաղութիւնը պահելով հանդերձ, կասկածոտ են Թուրքիոյ հանդէպ։

Շ.

ՏՈՄՍԵՐ

ԵՐԿԻՐ ԴՐԱԽՏԱՎԱ՛ՑՐ ...

Հակահամայնավար Ֆրանսական ընկերութիւն — Paix et Libérté (Խաղաղութիւն եւ Ազատութիւն), սկսած է Փարիզի պատերուն վրայ փակցնել, ի պէտս ոչ — զարգացերոց, կիսկատար ցուցակը այն բոլշեւիկ մեծ ազաներուն, որոնք զոհ գացին Սթալինի մանգաղին եւ մուրճին։

Մինչեւ հիմա. «Հանճարափայլ Հայրիկ»ը մաքրապործած է .—

Խորհրդային դահլիճին նախկին անդամներէն՝ եօթը հոգի ...

Կուսակցութեան կեդրոնական կոմիտէին նախկին անդամներէն եւ Միութեան նախկին կոմիսարներէն՝ յիսունըմէկ հոգի...

Զինուորական դասէն, քառասունըմէկ մարաջախտներ, զօրավարներ եւ ծովակալներ...

Գաղտնի ոստիկանութեան նախկին բարակներէն՝ տասնըչորս հոգի ...

Պետական բարձրաստիճան պաշտօնատարներէն՝ տասներեք հոգի ...

Մշակոյթի վաստակաւորներէն՝ քառասունըվեց հոգի ...

Սթալինեան տապարը գործի վրայ է նաեւ Միութեան սահմաններէն դուրս։

Լեհաստանի մէջ, բանտ նետուած է Կոմուլքան՝ իր անմիջական գործակիցներուն հետ։ Չեխոսլովաքիոյ մէջ, ձերբակալուած են եւ շուտով դատարան կը տարուին, Սլանսքին, Քլէմանթիսը, Տիկին Սվերմովան, Սլինկը եւ ուրիշներ։ Հունգարիոյ, Ալպանիոյ եւ Պուլկարիոյ մէջ կախաղան բարձրացած են Րայքը, Խոճան եւ Քոսթովը։

Անշուշտ, մօտ ատենէն, կարգը կուգայ մնացեալ երեւելիներուն, որոնք տակաւին Սթալինի անունը կը հոլովեն — Կոթվալտ (Չեխոսլովաքիա), Աննա Փաուքէր (Ռումանիա), Ռաքոսի (Հունգարիա) եւ ուրիշներ։

Հազար ափսոս որ Ֆրանսական ընկերակցութիւնը դիմած չէ Միութեան ժողովուրդներուն՝ իւրաքանչիւրէն ստանալու համար ցանկը իր... «դաւաճաններուն»։

Օրինակ, կրնային մեզի գալ եւ հարցնել թէ ո՞ւր են Զարբնցը, Մահարին, Խանջեանը, Աշոտ Յովհաննէսեանը, Մակինցեանը, Ս. Տէր Գաբրիէլեանը, Ամատունին, Երզնկեանը, Շահվերտեանը, Բակունցը, Գրիգոր Վարդանեանը եւ շատ մը ուրիշներ, որոնք Լենիններու եւ Սթալիններու գարշապարը կը լզէին, բայց, վերջին պահուն ... սայթաքեցան։

Ընկերակցութիւնը, մոռցեր է յիշել թէ Խորհրդային վարչաձեւին սկիզբէն մինչեւ այսօր կոտորուած են, առնուազն, 25 միլիոն մարդկային արարածներ՝ առանց հաշուելու այն միլիոնները, որոնք հոգեվարքի մէջ են, օրուան այս ժամուն։ Սիպերիոյ խորերը։

Մոռցեր է նաեւ 1932ի Ուկրայնայի արուեստական սովը, որուն զոհ գացին 4—5 միլիոն։

Վստահ եմ որ ընկերակցութիւնը «ժողովուրդներու Հայրիկ»ին զոհերուն ամբողջական ցանկը կուտար... եթէ Ֆրանսայի մէջ թուղթի սով չըլլար ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

Նացութիւնը Երուսաղէմի մէջ

Երուսաղէմէն կը հեռագրեն թէ Իսրայէլի բանակը շարժման մէջ դրուած է, Բշ. օրուան դէպքերուն հետեւանքով։ Բացառիկ միջոցներ ձեռք առնուած են, ոչ միայն երկրին, այլ եւ սահմանագլուխներուն վրայ, առ ի նախազգուշութիւն։ Ձերբակալուած են 400 հոգի, վիրաւորուած՝ 140 ոստիկան եւ 200 քաղաքացի։

Երկուշաբթի օրուան ցոյցերուն կը մասնակցէին տասը հազար հոգի։ Ընդհ. վարիչն էր Մենահիմ Պեկին, «Ազատագրական շարժում»ին հրամանատարը, որ նախապէս եղած էր «Իթերն» խմբակ հոսանքին հիմնադիրը։ Ցուցարարները կ'աղաղակէին.— «Ոչ մէկ բանակցութիւն Հիթլէրի ժառանգորդներուն հետ»։ Ոստիկանութիւնը ի վերջոյ ստիպուեցաւ հրանիւթ սրսկել փողոցները եւ կրակ տալ, ցրուելու համար ցուցարարներու բազմութիւնը։

Վարչապետ Պէն Կուրիոնի կուսակցութիւնը ժողովուրդին ուղղուած կոչով մը կը դատապարտէ Բշ. օրուան ցոյցերը, որոնք տեղի ունեցած են Խերութ կուսակցութեան թելադրութեամբ, «ֆաշական մեթոտներով» խորհրդարանական կարգերը տապալելու համար Իսրայէլի մէջ։ Վերի կուսակցութիւնը իր կարգին զեկոյցով մը կը յայտարարէ թէ՝ վճռած է շարունակել պայքարը, Գերմանիոյ հետ ամէն կարգի չփման արգելք հանդիսանալու համար։ Հազարաւոր քաղաքացիներ ի նշան բողոքի իրենց կուրծքին զետեղած են դեղին աստղը, զոր Հիթլէր պարտադրած էր իրենց, պատերազմի շրջանին։

Նախարարական տագնապը

ԲԱԶՄԱԹԻՒ ԴԺՈՒԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Փլեւէնի դահլիճին հրաժարումէն անմիջապէս վերջ, Հանրապետութեան նախագահը պատշաճ հրաւիրեց կուսակցութեանց ներկայացուցիչները եւ ուրիշ ծանօթ անձնաւորութիւններ։ Իբրեւ եզրակացութիւն, նոր դահլիճին կազմութիւնը յանձնուեցաւ Գ. Քրիսթիան Փինոյի, նախկին նախարար եւ ընկերվարական, որ շատ յոյս չունէր յաջողելու։ Դժուարութեան պատճառներէն մէկն ալ այն է որ իր կուսակցութիւնը խիստ բանաձեւ մը քուէարկած է, ընկերային օրէնքներու պաշտպանութեան համար։ Այդ բանաձեւը կը դատապարտէ աշխարհականացման օրէնքին խախտումը եւ կը յայտարարէ թէ վճռած է «պաշտպանել Հանրապետութիւնը համատիրական բոլո՛ր սպառնալիքներուն դէմ, ինչպէս եւ ազգային անկախութիւնը եւ խաղաղութիւնը»։

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ այս անգամուան տագնապը աւելի ծանր է եւ միայն ելմտական խնդիրներ չեն որ մտահոգութիւն կը պատճառեն։ Տագնապը սերտ կապ ունի երկրին իրաւակարգին հետ։ Միւս կողմէ յարաճուն դժգոհութիւն մը կը տիրէ Ատլանտեանի դաշինքին եւ Հնդկաչինի պատերազմին դէմ։

Ազգ. Ժողովին 118 տը Կոլեան եւ 97 համայնավար անդամները հակառակ են ներկայ խորհրդարանական գրութեան եւ արտ. քաղաքականութեան, բոլորովին տարբեր պատճառներով։ Ցետոյ կայ «միջին ճամբու» հոսանքը, որ հետզհետէ կ'աճի։ Այս հոսանքին կարծիքով, Ֆրանսա իր ուժերէն վեր գործի մը ձեռնարկած է։ Ան չի կրնար թէ վերազինուիլ Եւրոպայի մէջ եւ թէ պատերազմիլ Հնդկաչինի մէջ։ Ուստի կ'առաջարկեն զինադադար կնքել Հնդկաչինի մէջ, կամ խնդրել Ազգաժողովէն որ ստանձնէ այդ պատերազմին պատասխանատուութիւնը։

Գալով զօր. տը Կոլի կուսակիցներուն, կ'ըսեն թէ Ֆրանսա պէտք եղած ճիգը չի փորձեր եւ կը պահանջեն զօրացնել ազգային պաշտպանութիւնը։ Իրենց կարծիքով, Ֆրանսա պարտաւոր է ամուր կառչիլ Հնդկաչինի, այլապէս պիտի կորսնցնէ ամբողջ կայսրութիւնը։ Անոնք համաձայն են միացեալ Եւրոպայի մը, պայմանաւ որ Ֆրանսական լայն ազատութիւն վայելէ տիրական դեր մը կատարելու համար Անգլիոյ հետ, իբրեւ իրական երաշխիք գերմանական վտանգին դէմ։

Թէ Զօր. տը Կոլի կուսակիցները եւ թէ միջին հոսանքը այն վախն ունին թէ Ֆրանսայի ներկայ արտաքին քաղաքականութիւնը վերազինման պիտի առաջնորդէ Գերմանիան, առանց որեւէ երաշխաւորութիւն ապահովելու յարձակողական դիւնապաշտութեան դէմ։ Երկուքն ալ կը կարծեն թէ Ֆրանսայի քաղաքականութիւնը չափազանց ենթակայ է Մ. Նահանգներուն եւ կ'ուզեն որ աւելի յստակօրէն պարզուին երկրին պարտաւորութիւնները Ատլանտեանի դաշինքին մէջ, ինչպէս եւ Մ. Նահանգներուն յանձնառութիւնները Եւրոպայի հանդէպ։

X Պ. Փինօ, որ իր պատասխանը պիտի հաղորդէր երէկ, Դիմադրական Ճակատի վարիչներէն մէկն է եւ Պուխընվալտ աքսորուած էր Գերմաններուն կողմէ։ Նախագահին հետ տեսակցելէ վերջ, գնաց խորհուրդ հարցնելու իր ընկերներուն։ 1947 Նոյեմբերէն ի վեր Ֆրանսան ընկերվարական վարչապետ չէ ունեցած։ Փլեւէնի դահլիճը կազմուեցաւ 1951 Օգոստոսին եւ յոյս կար թէ ընկերվարականները ուժ պիտի տան դահլիճին, առանց նախարարներ ունենալու։ Ատեն մը բարեացակամ դիրք բռնելէ վերջ, Բշ. օր մերժեցին վստահութիւն յայտնել, որով դահլիճը ինկաւ։

Ո՛վ որ ալ կազմէ նոր դահլիճը, հարկադրուած է նկատի առնել թէ իր դիմացն ունի Ազգ. Ժողով մը որ բաժնուած է վեց զօրաւոր խմբակցութեանց։ Միւս կողմէ, պիտի չմոռնայ թէ ամէնէն զօրաւոր հոսանքներէն երկուքը ընդդիմադիր են, համայնավարները եւ զօր. տը Կոլի կուսակիցները։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՍՈՒԷԶԻ ջրանցքի պաշտօնեաներուն գործադուլը, որ Գշ. օր վերսկսած էր, վերջացած է։ Այսուհետեւ, բանուորական խմբակցութեան որոշումով, ամէն օր մէկ ժամ գործադուլ պիտի սարքուի, իբրեւ բողոքի ցոյց։

ԼՃԱՑՈՒՄԸ ՆԱՀԱՆՋ Է

Մտաւոր ուժերի պակասը հետզհետէ աւելի զգալի է դառնում՝ վերջին տասնամեակի ընթացքին հին սերնդի շարքերում տեղի ունեցած բազմաթիւ կորուստների պատճառով:

Տագնապը յատկապէս նկատելի է կրթական ու գրական մարզերում :

Եւ ցաւալի է, որ հրապարակի վրայ չեն երեւում համապատասխան ուժեր՝ այդ հսկայ բացը ծածկելու համար :

Նոր Սերնդի մէջ,— չհաշուած աննշան բացառութիւնները,— պակասում է հանրանուէր աշխատանքի խանդն ու եռանդը, որ նրանց պիտի մղէր մեղնից անդարձ հեռացող գործիչների տեղը բռնելու կրթական ու գրական մարզերում :

Բայց անարդար կը լինենք, եթէ մեղադրեալի աթոռի վրայ նստեցնենք միայն Նոր սերնդին, երբ նոյնքան անտարբերութեամբ են վարակուած նաեւ միջին տարիքին պատկանող մեր մտաւորականները, որոնք իրենց ստացած հայեցի կրթութեան, մտաւոր պաշարի, հայրենի յուշերի ու տպաւորութիւնների շնորհիւ պիտի կարողանային հին ու նոր սերնդի միջեւ կամուրջի դերստանձնել

Այդ դասին պատկանող մտաւորականները բարոյական պարտականութիւն պիտի համարէին շարունակել անհետացող դէմքերի ստեղծագործ աշխատանքը եւ նրանց թողած հոգեմտաւոր ժառանգութիւնն աւելի հարստացնելով՝ փոխանցել նոր սերնդին:

Այդպիսով ոչ միայն կը ճոխանար հին սերնդի թողած ժառանգութիւնը նոր արժէքներով, այլ եւ կը պահուէր մեր մշակութային կեանքի բնականոն զարգացման ընթացքը, համաձայն յաջորդականութեան սկզբունքի: Այդ դէպքում, հին սերնդի շարքերում սկսուած տերեւաթափը մըղձաւանջի տպաւորութիւն պիտի չթողնէր, ծերութիւնն ու մահը նկատելով բնական երեւոյթ, ինչպիսին են ծնունդն ու աճումը մարդկային կեանքում :

Մեր ազգային ու մշակութային կեանքի բարգաւաճման համար Սփիւռքի հողը նպաստաւոր պայմաններ չունի անշուշտ, բայց դժուար է հաշտուել այն մտքի հետ, թէ կատարելապէս խոպան է, անբերրի ու անպտուղ: Հայ մշակոյթի այդին այնքան կենսունակ ունի դեռեւս, որ կը կարողանայ Սփիւռքի մտաւորականութեան հոգեկան բաւարար սնունդ մատակարարել :

Սակայն, դժբախտաբար, ստեղծագործ աշխատանքի ձիգն է պակասում, մէկ տեղ ոտաւել, մէկ տեղ նուազ չափով: Պակասում է հոգեկան կրակը, ներքին կրակը, որ թափ ու թռիչք է տալիս մտաւորական մարդուն, կտրում նրան կեանքի գձուձ հաշիւներից, միջավայրի մեղկ մթնոլորտից եւ յարատեւ ու անդուլ աշխատանքի մղում նրան:

Այս լճացումը մանաւորապէս ակնբախ է գրական մարզում :

Չեն գրում, չեն ստեղծագործում ոչ միայն երիտասարդները, այլ եւ պատրաստութիւն ու պաշար ունեցող մտաւորականները, ի բաց առեալ միջին ու հին սերնդին պատկանող փոքրաթիւ գրագէտների, որոնք չնայած մի շարք աննըպաստ պայմանների, շարունակում են մնալ գրական դիրքերում :

Մտաւորականութիւնը, յատկապէս միջին տարիքին պատկանող դասը, դժգոհ է ամէն բանից, դժգոհ է հին ու նոր արժէքներից, հասարակութիւնից ու միջավայրից, եւ ամփոփուած ինքն իր մէջ, փախչում է գրական աշխատանքից :

Ինչո՞ւ: Ի՞նչ է ուզում

Դժուար թէ կարողանայ լուրջ, համոզեցուցիչ որեւէ պատճառաբանութիւն բերել :

Շատերը պիտի պատասխանեն, թէ՝ «ժամանակ չունեն, սիրտ չունեն, գրելու նիւթ չկայ, տրամադրութիւն չկայ» ...

Այս պատճառաբանութիւնների ջախջախիչ պատասխանը տալիս են դեռ եւս հրապարակի վրայ կանգուն մնացած հին սերնդի այն ներկայացուցիչները, որոնք՝ իրօք «ժամանակ ու տրամադրութիւն» չունենալով հանդերձ, գրելու նիւթ ունեն եւ ստեղծագործում են յարատեւ ճիգով ու անխոնջ եռանդով, չնայած իրենց յառաջացած տարիքին եւ առողջական աննպաստ պայմաններին :

Ընդհակառակն, չեն ստեղծագործում առաւելաբար նրանք, ովքեր թէ ժամանակ եւ թէ մտաւոր պատրաստութիւն ունեն, բայց «սիրտ ու տրամադրութիւն» չունեն՝ ճիգ թափելու, եռանդ սպառելու :

Մեր մամուլը, սկսած Եգիպտոսից մինչեւ Լիբանան ու Սուրիա եւ Ֆրանսիա ու Պոլիս, դժգոհ է այս կացութիւնից եւ կոչ է անում հայ մտաւորականութեան՝ անտէր չթողնել գրական ասպարէզը, ուր այժմ մեծ մասամբ գրիչ են խաղացնում անընդունակ սկսնակներ ու միջակութիւններ՝ կարող ուժերի դասալքութեան եւ մամուլի ցոյց տուած ներողամիտ ապնջականութեան պատճառով :

Այս լճացումը աղիտաւոր մի նահանջ է, որ պիտի արագացնի հայ գրականութեան անկումը Սփիւռքում :

Մեր գրականութիւնը ազգապահպանման մեծագոյն ազդակներից մէկն է: Գաղթաշխարհի մղած գոյապայքարը յաջողութեամբ պսակելու համար հայ մտաւորականութիւնը պիտի դուրս գայ լճացած վիճակից եւ իր գործօն մասնակցութիւնը բերի այդ նուիրական աշխատանքին :

(Խմբագրական՝ ԱԼԻՔԻ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Մարոքը իբրեւ զին. խարիսխ

Հիւսիսային Ափրիկէի խմբակցութեան մէջ, Մարոք Ատլանտեանի վրայ բացուող պատուհան մըն է: Ասոր համար կրկնակ ծառայութիւն կրնայ մատուցանել Միջերկրականի պաշտպանութեան համար :

Մարոք նոյն ատեն Արեւմուտքին հետ ուղղակի յարաբերութիւն ունի: Եթէ Միջերկրական վտանգաւոր կացութեան մը մէջ իյնայ, կրնայ դէշ անդրադարձումներ ունենալ Ֆրանսայի վրայ, իբրեւ կռնակ դարձուած նաւահանգիստ մը:

Անհրաժեշտ է ներկայ տագնապալի օրերուն հաստատել օդանաւային, պարենաւորման եւ զինավարժութեանց խարիսխներ: Ֆրանսան շատ բան ըրած է Մարոքի մէջ, բայց իր զինուորական կառուցումները համապատասխան չեն արդիական պայմաններուն: Ամերիկեան երկու զինուորական առաքելութիւններ արդէն այնտեղ հաստատուած են: Անոնք կը թելադրեն Ֆրանսական կառավարութեան անհրաժեշտ խարիսխներ ստեղծել :

Մարոք չի մասնակցիր Ատլանտեան դաշինքին, այլ միայն մաս կը կազմէ Ֆրանսական միութեան: Քորէայի իրադարձութիւնները տեսակ մը պատերազմի հոգեբանութիւն ստեղծած են Ամերիկայի մէջ : Անոնք շատ կ'աճապարէին Ֆրանսայէն օդակայաններ ձեռք բերելու համար: Այժմ արդէն հինգ օդակայաններ տրամադրուած են իրենց, ինչպէս նաեւ Լիոթէի նաւահանգիստին մէկ մասը :

Բոլոր կառուցումները կը կատարուին Ամերիկացիներու կողմէ, բայց Ֆրանսացիները կը պահեն իրենց սեփականատիրոջ իրաւունքը: Օդակայաններուն վրայ կը ծածանի Ֆրանսական դրօշը, Ֆրանսական հրամանատարութեան տակ, Միացեալ Նահանգները հաւասարապէս իրաւունք ունին զանոնք գործածելու, իսկ պատերազմի պարագային բոլոր Դաշնակիցները :

Մարոքի Ֆրանսական իշխանութիւնները Ամերիկացիներուն տրամադրած են հետեւեալ հողարաժիններ — Նուաքէօրի մէջ 4000 հեքթար (վերջը 6000ի պիտի բարձրանայ), Սիտի Սլիմանի մէջ 4000, իսկ ուրիշ երեք վայրերու մէջ 2000ական հեքթար : (Պենկերիր, Պուլհալտ եւ Ճեմաշիպ) : Այս հողամասերը կը պատկանէին գիւղացիներու: Անոնց հատուցում տրուեցաւ եւ գոհ մնացին :

Օդակայաններու կառուցման հոգը ստանձնեց ամերիկեան ընկերութիւն մը: Մայիս ամսէն սկսեալ ճարտարապետներ, արհեստագէտներ եւ մասնագէտ բանուորներ սկսան գալ: Անոնց ընդհ. թիւը 3000 է, 15 միլիառ արժէքով շինանիւթեր, փորելու, փշրելու եւ պէթոնով ծեփելու գործիքներ բերուած են :

Ապրիլ ամսէն սկսան կառուցանել Նուաքէօրի եւ Սիտի Սլիմանի օդանաւակայանները : Իւրաքանչիւր վայրի վրայ կ'աշխատին 2—3000 բանուորներ, Մարոքի եւ Թանճերի բոլոր քաղաքներէն եւ մինչեւ իսկ կեդր. Եւրոպայէն :

Իւրաքանչիւր աշխատավայրի վրայ կառուցումները կը շարունակուին մրցանիշի արագութեամբ մը: Երկու բանուորական խմբակներ կ'աշխատին, օրն ի բուն, 12ական ժամ, մէկ ժամ դադարով մը, ճաշի համար: Փշաթելերով կազմուած ցանկապատերու ետեւէն, կիսագլանաձեւ խոշոր ոստան մըն է որ կը բարձրանայ :

Ամերիկացիները չեն ճանչցած իր ժամանակին Մարոքի դաշնագիրը, որ երկրին հոգատարութիւնը կը յանձնէր Ֆրանսայի: Ասոր համար, կը մերժեն վճարել կարգ մը տուրքեր, որոնց բեռը կ'իյնայ հոգատար պետութեան ուսերուն :

Ինչ որ ալ պատահի, աշխատանքները յառաջ կը տարուին անդադար: Այս միջոցին Նուաքէօրի շոգեկառքի գիծը կցելու վրայ են Մարաքէշի, որ պիտի երկարի մինչեւ Քազապլանքա: Երկու օդակայանները արդէն պատրաստ են իրենց աշխատանոցներով, գետնուղիներով եւ շտեմարաններով, մօտ օրէն կը սկսի երրորդին կառուցումը :

Թիզի - Թանութի բլուրին մէջէն կը շինուի նոր ճամբայ մը որ կարեւոր անցք մը պիտի կազմէ հիւս. Ափրիկէի մէջ :

Մարոքը, Ալժերիան եւ Թունուզը, — որոնք ամէնքը մէկ պաշտպանողական միութիւն մը կը կազմեն, չեն կրնար միակ ճամբով մը միանալ: Պատերազմի պարագային կրնայ խճողում պատահիլ: Ասկէ զատ, նկատի առնելու է ռմբակոծումները եւ վայրաշուները:Օդարշաւները կրնան քանդել շոգեկառքի միակ գիծը, որ մէկ ծայրէն միւսը այդ ճամբուն կը հետեւի: Դաշնակիցներու միջամտութիւնը պիտի ուշանայ, նոյն ատեն հոգատար իշխանութիւնը հիւսիսային Ափրիկէն Ատլանտեանի կողմէնպարենաւորելու հնարաւորութենէն պիտի զրկուի : Օդային ճամբան անշուշտ բաց պիտի ըլլայ, բայց բաւական չէ:

Քարաժայռերու մէջէն փորուած ճամբայ մը, որուն հիւսիսային անունը կը տրուի, զանազան կէտերու վրայ ընդլայնելու ձեռնարկած են: Դեռ ուրիշ վայրեր ալ ընտրած են, ոլորապտոյտ ճամբաներ կառուցանելու համար :

Պատերազմի ընթացքին, հարաւային շրջանին մէջ ալ սկսած են քարաժայռերուն մէջէն փորուած ճամբայ մը կառուցանել, որովհետեւ այդ շրջանին ալ զգացած են ներկայ անպատեհութիւնները: Թունուզի մէջ, այս մեծ ճամբան արդէն աւարտելու մօտ է, Կապէսի եւ Թէլէփթի միջեւ :

Ալժերիոյ մէջ, դեռ փոքրիկ ուղի մը միայն կառուցած են, անապատի մուտքին, Օրլէանվիլի եւ Քոնսթանթինի միջեւ :

Մարոքի մէջ, Թիզի - Թանութի բլուրին սարքաւորումը կը լրանայ 1952ի վերջը: Հոս կանգ պիտի չառնէ աշխատանքը: Պէտք է այս բարձր ճամբան յարմարցնել Մարաքէշի Քենիթրայի հետ, որ իր կարգին պիտի միանայ Սաֆիի նաւահանգիստին հետ, ուր կը յանգի հարաւային փապուղին :

Միւս կողմէ, պէտք է կառուցանել ճամբայ մը, որ բլուրէն իջնէ Մուլայեայի հովիտը: Տասնեակ մը քիլոմեթր բաւ պիտի ըլլայ, Միտիլթի կողմը միացնելու հիւսիս հարաւային ճամբան, զոր կը խորհին հարաւային կողմէն կցել Ալժերիոյ բաժինին, 205 քիլոմեթրի վրայ տարածուող ուղիով մը, որ պիտի անցնի Պերկէնթէն:

Մարոքի մէջ, մօտ օրէն երրորդ ճամբայի մը շինութեան պիտի ձեռնարկեն, սկսելով Ակատիրէն: Թէեւ շահեկան է, բայց միեւնոյն անհրաժեշտութիւնը չի ներկայացներ: Բոլոր այս ճամբաները տնտեսական բարգաւաճում յառաջ պիտի բերեն իրենց շրջաններուն մէջ :

Ակատիրի խարիսխը, ուր հակասուզանաւային օդանաւորդութիւն մը կը պատրաստուի, միւսներէն շատ աւելի լաւ սարքաւորուած է : Այսու հանդերձ, վարժարանի շէնքերը խարիսխի կառուցումներուն հետ բաղդատելով տաղաւարներ միայն կարելի է համարել :

Իւրաքանչիւր ռմբակիր ժամական թռիչքի ծախքն է 275.000 ֆրանք: Վիճակագրութիւնները ցոյց կուտան թէ՝ արկածներու թիւը աւելի պակաս կ'ըլլայ, եթէ օդանաւերը լաւ սարքաւորուած ըլլան: Որսկան օդանաւ մը կ'արժէ 50 միլիոն, «լէնքեսթըր» մը՝ 200 միլիոն, հիւսիս. տեսակի օդանաւ մը (թիւ 1400) 350 միլիոն ֆրանք :

Բ.Յ.Բ.

«Փոխադարձութեան խնդիրը լուծած է այնտեղ»

ԽՄԲ.— Ճավիտ Եամըճ կը գրէ Թուրքերէն Ազըն թերթին մէջ (25 Դեկտ.).—

14 Մայիս 1950ին, ազգովին իրագործեցինք մեծ յեղաշրջում մը, եւ ան ուրիշ բան չէր բայց եթէ գարեբէ ի վեր անտեսուած բաներու հակազդեցութիւնը :

Դեմոկրատ կուսակցութիւնը երբ իշխանութիւն իրեն խոստացաւ ունեցաւ թումբ կանգնել ամէն բանէ առաջ գէշութիւններու եւ փոքրութիւններու: Շատ մը օրինակներով եւ շատ մը մարզերու մէջ, հպարտութեամբ եւ հաճոյքով ականատես կ'ըլլանք այս երեւոյթին :

Ասկէ զատ, Դեմոկրատ իշխանութիւնը հաստատուեցաւ երկրին մէջ, եւ այս պարագան այ սնանկութեան առաջնորդեցին երկրին մէջ արմատացած ժամանակավրէպ գաղափարները :

Այս սնանկացած ըմբռնումներու շարքին պէտք է յիշենք այն խտրականութիւը զոր ցոյց կուտայինք երկրին մէջ ապրող փոքրամասնութիւններուն հանդէպ, այսինքն կ'անջատէինք եւ կը մեկուսացնէինք այս հայրենիքին հարազատ զաւակները, որոնք միեւնոյն զգացումներով կը բաժնէին այս երկրին ճակատագիրը :

Դեմոկրատ կուսակցութիւնն է որ անդրադարձաւ այս իրողութեան եւ խորհեցաւ թէ երկրին զաւակները երբ հարազատ որդիներ կենսունակութեան աղբիւր մը կը կազմեն, կը ծնին մեր երկիրը նուիրագործող իրականութիւններէն, հե-

տեւաբար ծիծաղելի ըմբռնում մըն է անոնց միջեւ ցեղի եւ գոյնի, կրօնի եւ դաւանանքի խնդիրներ դնել: Այսպիսի մտայնութիւններ տեղ չունին այլ եւս Դեմոկրատ կուսակցութեան ծրագրին մէջ, եւ դուրս ձգուած են անոր հաւաքականութենէն:

Դեմոկրատ կուսակցութեան հայրենասիրու-թեան մեծագոյն յատկանիշը կը կազմէ իր անխտրականութիւնն ու անաչառութիւնը, որով այս երկրի զաւակները նոյն գիծի վրայ կը բերէ թէ՛ օրէնքին առջեւ եւ թէ երկրապատկան բոլոր դատերուն մէջ:

Այն մտայնութիւնը, որ դարձեց թթու ազ-գայնամոլութեամբ եւ ծնունդ տուաւ Վարլըգի տուրքերուն, հաշուեյարդարի ենթարկուած է այլ եւս եւ երբեւ ըմբռնում մաս չի կազմեր պետական ծրագրին: Երբ այս է իրողութիւնը, այս հայրե-նիքին մէջ «փոքրամասնութիւններու դատ մը» գոյութիւն չունի այլեւս:

Ամէն անոնք որ մեր մէջ կ'ապրին եւ մեր կը-րօնքը, դաւանանքը եւ կամ գոյնը չունին, ոչ միայն այս սիրելի հայրենիքին հարազատ զաւակ-ներն են, այլեւ մեզի չափ Թուրք ազգին պատ-ուաբեր անհատներն են:

Թուրքիոյ մէջ փոքրամասնութիւն անունով բան մը չկայ այլեւս, կայ միայն Թուրք ազգը: Ինչպէս որ ծառին վնաս կը հասցնենք անկէ ճիւղ մը փրցնելով, նոյնպէս կը վնասենք այս ազգին, անկէ հատուած մը անջատելով:

Աւելին կայ: Այս Դեմոկրատ շրջանին եւ Թը-ւականին, առաջին անգամն է որ մեր ոչ-իսլամ հայրենակիցները գործնապէս դեր կը ստանձնեն մեր հանրային կեանքին մէջ, խօսք կ'առնեն իւ-րաքանչիւր Թուրքի հետ:

Թուրք մշակութային քուրային մէջ ձուլուած ինծի եւ քեզի նման եւ ամէն Թուրքի պէս խօսե-լու իրաւասու են հայրենիքի այդ զաւակները, եւ իրենց բարեմաղթութիւնները այս հայրենիքին բարօրութեան եւ երջանկութեան համար, մենք կ'ընդունինք իբրեւ անկեղծ եւ սրտաբուխ արտա-յայտութիւններ:

Նողկանքով եւ սոսկումով կը մերժենք քանի մը նեղմիտ եւ անպատասխանատու մարդոց ելոյ-թը որով կ'ուզեն հին ու անբովանդակ գաղափար-ները նորոգել: Այսպէս կը խորհին արդէն այն բո-լոր Թուրքերը, որ կը փափաքին երկրին վերելքը տեսնել:

Թուրքիա թեւակոխած է մեծ ժողովրդապե-տութեան մը շրջանը եւ պէտք է օգտուիլ խօսքի ազատութենէն, գաղափարներու անկախութենէն:

Նեղմիտ մարդիկը ուշքի բերելու համար, կը յիշեցնենք կարեւոր ճշմարտութիւն մը.— Գացո-ղին տեղը չի գար:

Այո, քինախնդրութիւնը, կիրքը եւ խտրա-կան ոգին չեն կրնար այսուհետեւ տեղ ունենալ այս երկրին մէջ:

Թուրք ազգը իր ամբողջ անհատներով շահած է ազատութեան կռիւը, եւ պիտի չթողու որ զայն խլեն իրմէ:

Գաղութէ գաղութ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՀԱՅԵՐԸ Քանատա պիտի փո-խադրուին, կը գրէ «Մարմարա», լուրը իմանա-լով Աթէնքէն Պոլիս հասնող ճամբորդէ մը, ինչ-պէս եւ ծանօթներու ղրկուած նամակներէ: Յու-նաստանի հայ գաղթականներու կարեւոր մէկ մա-սը տնտեսական նեղ պայմաններու մէջ կ'ապրի: Դէպի Հարաւ. Ամերիկա գաղթը կը շարունակուի: Վերջերս Տարագիրներու Միջազգային Մարմնին ուշադրութիւնը հրաւիրուած էր Յունահայերու կացութեան մասին, և ԱՆՉԱՅի դիմումին ու կա-տարած ձեռնարկներուն արդիւնք կը նկատուի Յու-նաստանի Հայերը Քանատա փոխադրելու ծրագի-րը, որուն գործադրութիւնը պիտի սկսի կ'ըսեն 1952ի գարնան:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ Մշակութային Միութեան նա-խագահ ընտրուած է ընկեր Վահան Փափազեան, «Համազգայինի» վարչութեան հանդիսաւոր նիս-տին մէջ (Պէյրութ):

ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ ԱՐԿԱԾԻ մը (Դեկտ. 22 Թէհ-րանի մօտ) 22 զոհերէն մէկն է Հայուհի մը Օր. Արուսեակ Թիւճճարեան, որ կը ծառայէր իբրեւ հիւրընկալ այդ օդանաւին մէջ:

ԹՐԻՓՈԼԻԻ (Լիբանան) երկու դպրոցներուն աշակերտութեան թիւն է 300, իսկ պաշտօնէու-թեան 16: Տարուէ տարի ամէն ջանք կը թափեն վարժարաններու մէջ դասաւանդուող օտար լեզու-ները զօրացնելու, մայրենի լեզուին հետ միասին: Ուսուցիչներէն երեքը տրամադրուած են Լիբա-նանի կառավարութեան կողմէ:

Գաղութը չունի եկեղեցի: Երկու տարի առաջ կազմուած էր Եկեղեցւոյ Շինութեան Յանձնա-խումբ: Սակայն ցարդ կրցած են միայն 7500 լ. ո. գոյացնել, որուն 4000 լ. ո. նուիրուած է երեսփ. ընտրութեանց առթիւ, ընտրուած տեղա-ցի երեսփոխաններէ: Խրիմեան վարժարանի շէն-քը ազգապատկան դարձնելու համար 8000 լ. ոսկի պիտի հայթայթէր այս նպատակով կազմուած յանձնախումբ մը, սակայն ցարդ կրցած են միայն 1300 լ. ոսկի ճարել:

ԹՇՈՒԱՌՈՒԹԻՒՆԸ ԱԼՊԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

Նոր տարուան առթիւ, ինչպէս բոլոր քրիս-տոնեայ երկիրներուն, նոյնպէս ալ Ալպանիոյ մէջ շատ յարգի են հնդկահաւերը: Եկու տես որ տե-ղական համայնավար իշխանութիւնը վերջերս մեծ խուզարկութեան մը ձեռնարկեց Շիզաքիւ, Քավաժա, Փաքին եւ Էլպասան. Նահանգներուն մէջ եւ ձեռքն անցած բոլոր հնդկահաւերը բեռ-ցուց Տիւրացցոյի առջեւ սպասող ռուսական նաւ մը, որ խարիսխ կը վերցնէր խորհրդային երկիր-ները ճամբայ ելլելու համար:

Իրաւ է թէ սեփականատէրներուն տրուած են պարենատոմսեր, բայց ատոնք բանի մը չեն ծա-ռայեր, որովհետեւ առաջնակարգ կարեւորու-թիւն ունեցող անդեղէնները կը պակսին: Զորս տարի առաջ իւղը եւ ձուկը չափազանց առատ է-ին, բայց շատոնց է որ երկուքին ալ երեսը տե-սած չունին: Ուտելիքներու պակասութիւնը սով յառաջ բերած է երկրին մէջ, մահերու թիւը հետ-զհետէ կ'աւելնայ: Բռնագրաւումները կը շատ-նան, ու գիւղերու ազգայնացման թափը կը կոտ-րէ հողագործներուն մէջքը:

Իրազեկ թերթեր կը գրեն թէ այս դժնդակ կացութիւնը անշուշտ հակազդեցութեան մղած է ժողովուրդը, յաճախ բուռն: Այսպէս, Փաթոսի մէջ քարիւղի հաստատութիւնները փճացուցած են, ինչ որ պատճառ դարձած է 500 բանուորնե-րու արձակման: Թեփելէնայի մօտակայ Տեմպլան գիւղին մէջ դիմադրականները սպաննած են եր-կու ոստիկաններ: Այս բոլորը պատճառ եղած են, որ ոստիկանական խստութիւնները աւելնան, ժո-ղովուրդը մինչեւ եօքը հսկողութեան տակ է: Մնաց որ, ոստիկանութիւնը մօտէն կը հետեւի կասկածելիներու շարժումներուն: Պզտիկ անխո-հեմութիւն մը պատճառ կ'ըլլայ որ ենթական ու-ղարկուի կեդրոնացման կայան:

Նոյն աղբիւրներուն համաձայն, սարսափելի է քաղաքական յանցաւորներու կացութիւնը: Ա-նոնք ամենածանրաշխատանքներու լծուած են: Կա-լանաւորներուն մեծ մասը գիւղացիներ են:

Ալպանիոյ համայնավար կուսակցութեան ծո-ցին մէջ ալ կացութիւնը լաւ չէ: Անվստահութիւ-նը այն աստիճանի հասած է, որ 200 հոգի արդէն մաքրագործման ենթարկուած են:

ՉԱՅՆԹՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

«ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ»

ՏԷՍԻՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը տօնեց «Մանուկներու Օրը» 30 Դեկտ. կիրակի օր, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ, ի ներկայութեան խուռն բազ-մութեան մը: Բեմին մէջտեղը զետեղուած էր Կա-ղանդի ծառը, որուն ճակատը ելեկտրական լոյ-սերու եռագոյն խաչը կը խորհրդանշէր երկու մեծ կազմակերպութեան համագործակցութիւնը: Ժո-ղովուրդը հրճուանքով կը դիտէր այնքան փար-թամօրէն զարդարուած եղեւնին: Աննկարագրելի էր մանուկներու ցնծութիւնը, ուրախ էր եւ իրենց ուսուցչուհին: Պատշաճ խմբերգով հանդէսը բաց-ուեցաւ, մանուկները յաջորդաբար թօթովեցին մեր Մեծասքանչը:

Կենդանի պատկերը «Յիսուսի Ծնունդը» տը-պաւորիչ էր իր մեղեդիով: Ահա վերջապէս «Կա-ղանդ Պապան» կարմիր պատմուճանով, ճերմակ եր-կար մօրուքով: Վերջապէս կը նստի ալեհեր ծե-րունին եւ երբ ամէն մէկը իր բաժինը կ'արտասա-նէ, ցոյց կուտայ երկու Խաչուհիները, որոնք նա-խապատրաստուած մրգեղէնի ծրարները կը սկսին բաժնել աշակերտներուն: Ներկայ բոլոր տղաքը՝ անխտիր կը ստանան մրգեղէնի ծրարներ: Վարչութիւնը իր գոհունակութիւնը յայտնեց Տէր եւ Տիկին Փափազեաններու: Հանդէսը փակուե-ցաւ «Յառաջ Նահատակ»ով:

Խաչուհի մը

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ՀՐԱՇՔ – ՄԱՆՈՒԿԸ

Փարիզի արարական շարժանկարի սրահները, վերջերս սկսած են ցուցադրել եգիպտական «Եաս-մինա» ժապաւէնը, որուն գլխաւոր դերակատա-րուհին է Փերուզ Գալֆայեան (Ֆերուզէ):

Անհաւատալի կը թուի տեսնել, որ այդ փոք-րիկ Հայուհին կարենայ այնքան սուր իմացակա-

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ (7)

ԱՐՄԵՆԻՍԱ

Դ.

Կիները հագուած, շքուած, շպարուած, էրիկ մարդիկ՝ մաքուր, նոր կիրակնաւուր հագուստ-ներով, բոլորն ալ Ցոյներ, հետզհետէ կը լեցուէ-ին. մէկ ծայրը երաժշտական խումբ մը կը նուա-գէր, ու կամուրջէն մեկնող շոգենաւը Հալքիի նաւամատոյցը կը բերէր այցելու ու շրջուն բազ-մութիւն մը: Ելլողները կը դիտէինք. ընդհանուր զուարթութիւն կար. ես ալ սովորականէն աւելի ուրախ՝ Արմենիսայի կատակներուն վրայ կը խն-դայի: Յանկարծ, բարձր հասակ մը, սեխառն եր-կայն մօրուք մը, սեւ վերարկու մը եւ չուխայէ փակեղ մը հեռուէն որոշեց զիս, բարեւեց ու դէպ ի ինծի շտկուեցաւ. այս սեւ վերարկուն, այս եր-կար մօրուքը անմիջապէս ճանչցայ. ինծի Քանքո-յի սուրբէն հազար անգամ աւելի ահարկու այս մարդը՝ որ իր անուշ ժպիտովն ու բարի դէմքովը կը մօտենար, մեր խոստովանահայր քահանան էր: Առաքինի, մաքրակրօն, շատախօս ու ներողա-միտ մարդ մըն էր. երբեք տաղտուկի մը պարապ չէր թողուր մեզ. ինք կնքեր էր ու զաւկինպէս կը սիրէր զիս. զգացի փոթորիկին գալուստը եւ ի զուր խոյս տալ ուզեցի կամ ծակ մը փնտռեցի՝ տաքով գլխով անհետ ու անտես ըլլալու համար:

— Ողջոյն, տղաս, քսաւ Տէր Հայրը, որ քո-վերնիս հասած էր ու չփոթութիւնս չէր տեսներ, ահա եկայ գտայ քեզի. ո՞ւր կը նստիք. անցեալ տարիէն ի վեր խոստովանած չես. այսօր տունով տեղով պիտի խոստովանիք ու գալ կիրակի Գնալը պիտի երթաք սուրբ հաղորդութիւն առնելու հա-մար. Տիկինը ո՞վ է, չեմ ճանչնար:

Տիկի՞նը, երեան անգամ նայելու քաջութիւնը չունէի. բերանս չէր բացուեր. Լիվատիայի կող-մը ցոյց տուի քահանային. իբր թէ մեր տունը ցոյց տալու համար:

— Հայրդ տո՞ւնն է:

Գլուխս երերցուցի՝ «այո»ի մը փոխարէն:

Այս համր ու պապանձած վիճակէս բան մը գուշակե՞ց արդեօք. չեմ գիտեր. միայն թէ տան-ջանքս չերկարեց ալ:

— Ուշ՝ մի մնար, ըսաւ ինծի հրամայական կերպով ու ճամբան շարունակեց:

Արմենիսա բառ մը չէր արտասանած բոլոր այս խօսակցութեան միջոցին: Տէրտէրը մօտենա-լուն, չգուշակելով դէպի ինծի գալը, խնդալու ու ծաղրելու վրայ էր. քահանային ուղղակի ինծի դիմելը, մտերմութիւնը, ծանօթութիւնը զինքը ապշեցուց. լսած խօսքերը անհաւատալի բաներ էին. ու ամէն բան գուշակեց:

Երբ որ քահանան հեռացաւ, երեսս նայեցաւ աղէկ մը. զգացի որ այս նայուածքը՝ դաշոյնի մը պէս պաղ ու սուր՝ մինչեւ սիրտս կը մխուէր. ճակատս քրտնաթոր ու վայրահակ էր:

— Կաթոլիկ եմ ըսելով խաբեցի՞ր զիս մին-չեւ հիմա, հարցուց այնպիսի ձայնով մը որ բար-կութենէն կը դողար:

Երեսիս գոյնը՝ բերնէս աւելի բացայայտ կեր-պով խոստովանեցաւ յանցանքս:

— Պատասխան չտա՞ս, խաբեցի՞ր զիս, գոչեց զայրագին, մեզ շրջապատող բազմութիւնը բոլո-րովին մոռնալով:

Պատասխան չունէի տալիք:

— Ըսէ տեսնեմ, կը կրկնէր՝ գունաթափ ու բարկաճայթ:

Մօտերնիս նստողները մեզի ուշադրութիւն ընել սկսան:

— Հոս տեղը չէ ասանկ խօսքերու, ամէնքը մեզ կը դիտեն, վերջը կը հասկցնեմ խնդիրը, ըսի իրեն՝ փախուստի դուռ մը գտնելու յոյսով:

— Ո՞ւր է տեղը, չըսե՞ս:

— Պանդոկ երթանք:

— Քալէ:

Ու բացատրութիւնս, թերեւս արդարացումս լսելու անհամբեր, Արմենիսա ոտքի ելաւ. ես կա-լանաւորի մը պէս իրեն հետեւեցայ, ըսելիքս փն-տռելով, չգտնելով չուարած մտքիս մէջ, կը դղա-յի որ ժամը եկած էր հրաժեշտ տալու վաղանցիկ երջանկութեանս. Արմենիսան կը ճանչնայի յա-մառ ու ոխերիմ. ոեւէ գթութիւն չէի ակնկալեր իրմէ. կորուստս անդարման ու բաժանումնիս վերջնական պիտի ըլլար,

Տուն հասանք, որչափ կ'ուզէի որ ճամբան անհատնում երկարէր ու բնաւ չհասնէինք. սեն-եակը ելանք միասին, այն քաղցրաբոյր, ժպտուն, խոստմնալից սենեակը ուր ամբաստանեալի մը պէս կը մտնէի, եւ ուրկէ դատապարտեալի մը պէս դուրս պիտի ելլէի վայրկեան մը վերջը:

ԳՐ. ԶՕՀՐԱՊ

(Շար.)

նութեամբ եւ խոր զգայնութեամբ ներկայացնել պատկերը հօրմէն լքուած Եամինայի, որ աւազակախումբերու որջերէն կ՚իյնայ մեծ հօր ապարանքը եւ կը գտնէ մայրը ։

Սեւուկ, կլոր դէմքով, չարաճճի աղջնակ մըն է Փերուզ։ Պաստառին վրայ խոշոր տառերով նշանակուած է իր անունը, իբրեւ հրաշք մանուկ մը ։ Ա.

Ի՞ՆՉ Կ՚ԸՍԵՆ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ՄԷՋ

Փլեւէնի դահլիճին տագնապը ծանր տպաւորութիւն գործեց արտասահմանի, մանաւանդ պէտ դաշնակից երկիրներու մէջ։ Ամերիկեան թերթերը ցաւ կը յայտնեն որ կառավարութիւնները կ՚իյնան իրարու ետեւէ։ « Ֆրանսան երկար տագնապ մը կ՚անցընէ որ պէտք է լուծուի կորովի եւ գրեթէ յեղափոխական միջոցներով եւ ոչ թէ բռնութեամբ ։ Ֆրանսան գիւղացիական եւ քաղքենի հաստատուն կազմուածք մը ունի, բայց բանուոր դասակարգը խորապէս դժգոհ է»։

Լոնտոնի թերթերն ալ ցաւ կը յայտնեն Փլեւէնի հրաժարման համար։ «Թայմզ» դիտել կու տայ թէ «ոչ 1951 Յունիսի ընտրութիւնները, ոչ ալ ընտրական օրէնքին բարեփոխումը չկրցան լուծել Ֆրանսան կառավարելու խնդիրը »։ Հռոմի մէջ կը վախնան որ Ֆրանսական տագնապը ուշացընէ դաշնակցային Եւրոպայի կազմութիւնը։

Մոսկուայի թերթերը դիտել կուտան թէ յետադիմական հոսանքը երկուքի բաժնուած է Ֆրանսայի մէջ, թէ բազմաթիւ յետադիմականներ համայնավարներուն հետ քուէարկած են Փլեւէնի դէմ եւն.։

« ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆԸ ԱՆՐԱԺԱՆԵԼԻ Է »

Ազգ. ժողովը Բշ. օր ընտրեց իր դիւանը, նոր նստաշրջանին բացման առթիւ։ Վերընտրուեցաւ նախորդ նախագահը, Պ. Էռիօ ։ (288 քուէ) ։ Համայնավար Թեկնածուն, Մարսէլ Քաշէն, ստացաւ 88 քուէ ։

Իր բացման ճառին մէջ, Պ. Էռիօ ակնարկ մը նետելով ներքին եւ արտաքին կացութեան վրայ, յայտարարեց թէ խաղաղութիւնը անրաժանելի է։ Այս առթիւ յիշեց 1924ի Ֆրանս. կառավարութեան առաջարկած բանաձեւը, խաղաղութիւնը ապահովելու համար, որ ձախողեցաւ Անգլիոյ ձեռնպահութեամբ։ Իտալեւեթովպիական պատերազմին, Մեծն Բրիտանիա իր կարգին առաջարկեց ազգաց ժողովուրդներու միութիւն, ի նպաստ միջազգային օրէնքի պաշտպանութեան։ Այս անգամ ալ Ֆրանսան է որ ձախողեցուց փրկութեան ծրագիրը։ Երբ երկու մեծ պետութիւնները չեն յաջողիր հասարակաց գիծ մը գտնել, մեծագոյն վտանգներու ճամբան կը բացուի իրենց առջեւ ։ « Ամենաթեթեւ սխալ մը կրնայ մահացու ըլլալ »։

Չըրչիլ-Թրումըն ատոյեանը վերջացաւ

Երեքշաբթի օր վերջացաւ Չըրչիլի եւ Թրումընի խօսակցութիւնը։ Նախագահին գրասենեակէն դուրս ելած ատեն, Չըրչիլ ըսաւ.— «Պէտք է ամուր պահենք յոյսը, հաւատքը եւ գութը» ։

Մօտերս պաշտօնական զեկոյց մը պիտի հրատարակուի խօսակցութեանց մասին։

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ երկու վարիչները վճռեցին միացնել բրիտանական եւ ամերիկեան քաղաքականութիւնը, Եւրոպայի, Միջին Արեւելքի, (Իրան եւ Եգիպտոս), Ծայր. Արեւելքի եւ հարաւ-արեւելեան Ասիոյ մէջ։ Այս առաջադրութեամբ, հրամայեցին իրենց արտ. նախարարներուն՝ անմիջապէս հաշտեցնել այն խնդիրները որ կը ջլատեն երկու պետութեանց գործակցութիւնը ։

Երկու վարիչները քննեցին նաեւ Խ. Միութեան հետ բանակցելու խնդիրը։ Առ այժմ անմիջական չփում չի նախատեսուիր, բայց Չըրչիլ հրաժարած չէ Ստալինը տեսնելու բաղձանքէն։ Օրակարգի կարեւոր խնդիրներէն մէկն ալ հիւլէական ռումբըն էր ։ Այս հարցի մէջ ալ սերտ գործակցութիւն հաստատուած է, խիստ գաղտնապահութեամբ ։

Քաղաքական շրջանակներու մէջ ընդհանուր լաւատեսութիւն մը կը տիրէ այս տեսակցութեանց առթիւ ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՌՈՒՄԲԻ գաղտնիքները դուրս չտալու համար, անգլիական կառավարութիւնը զգուշական խիստ միջոցներ ձեռք առած է։ Այս առթիւ պատուիրակ մը ղրկած է Ամերիկա, տեղեկութիւններ փոխանակելու համար ։

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ 5ի դէմ 51 ձայնով քուէարկեց հաւաքական ապահովութեան համար ծրագրուած միջոցները։ Դէմ քուէարկեցին երեք խորհրդային ներկայացուցիչները։ Այս ծրագրով, ՄԱԿը պիտի կրնայ զինեալ ուժեր ունենալ իր տրամադրութեան տակ ։

ՍԳԱՀԱՆԴԷՍ ԸՆԿԵՐՆԵՐ ՌՈՒԲԷՆԻ ԵՒ ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷԻՆ

Կիրակի, 13 Յունուար, ժամը 8.30ին, Salle de Géographie :

Կը նախագահէ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Կը խօսին, ՌՈՒԲԷՆԻ մասին

Տ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ, ՂԵՒՈՆԴ ՄԵԼՈՅԵԱՆ, Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ մասին՝

ՀՈՒՐԻ ԻՓԼԷԿԵԱՆ, Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ, ՀՐ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ

Երգ.— Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ (Տէր Ողորմեա) եւ ՏԻԿԻՆ Ա. ԳԵՒՈՆԵԱՆ։

Արտասանութիւն.— ԶԱՐԵՀ ԳԱՐԻՊԵԱՆ, (Ռուբէնի «Ֆետայիները»), ընկերուհի ՄԱՏԼԷՆ Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ (հատուած մը Լ. Շանթի երգերէն)։

Դաշնակ.— Օր. Վ. ՃԻՆՃԵԱՆ ։

Մուտքը ազատ է ։

ՏՕՆԱԾԱՌ ԽՆՋՈՅՔ — ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կրընոպլի Կապ. Խաչը, «Մանուկներու Օրը» կը տօնէ մեծ պատրաստութեամբ՝ այս կիրակի ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Արմընօնվիլի սրահին մէջ ։

Երգ, արտասանութիւն եւ խաղեր մանուկներու կողմէ։ Կաղանդ պապան նուէրներ պիտի բաժնէ բոլոր պզտիկներուն անխտիր։ Թատերգութիւն մը սանուհիներու կողմէ։ Եւրոպական պարեր մասնաւոր նուագախումբով։

Ճոխ պիւֆէ եւ ղուարճութեան բաժին մեծերուն համար։ Սրահը տաքցուած է եւ մուտքը ազատ ։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը Մանուկներու Օրը կը տօնէ, Յունուար 20ի կիրակի օրը, կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Յոյներու սրահը,5 rue Bonnefoi։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կապ. Խաչի Պուլվար Օտտոյի մասնաճիւղը Մանուկներու Օրը կը տօնէ, այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին Ս. Յակոբ մատրան մէջ։ Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ ։

ՇԱՐԺԱՎԱՐ Կ՚ՈՒԶՈՒԻ

Երիտասարդ շարժավար մը (chauffeur) կ՚ուզուի։ Դիմել՝ Yoghourt ARAM, 49 rue Barbes, Montrouge (S):

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Pauէն Պ. Արշ. Սիմոնեան, Պ. Գեղամ Կոստանեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆրանք կը նուիրէ Այնճարի «Յառաջ» վարժարանին ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷՆ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Ականմի ենթակոմիտէն, հինգշաբթի 10 Յունուար ժամը 9ին։

Քրիստափոր ենթ. շաբաթ 12 յունուար, ժամը 9ին։

ԸՆԿԵՐ ԿԱՐՕ ենթկ. կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին։

ԹԱԹՈՒԼ խումբը երկուշաբթի 14 Յունուար ժամը 8.30ին ։

Ժողովները տեղի կ՚ունենան սովորական հաւաքատեղիները։ Ներկայ կ՚ըլլան Շրջ. Կոմիտէին ներկայացուցիչները ։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի «Ահարոնեան» խումբի ընկերական հաւաքոյթը այս հինգշաբթի ժամը 21ին, Ազգ. Տան մէջ, 32 rue de Trévise, Cadet :

Հ. Յ. Դ. ԱՂԲԻՒՐ ՍԵՐՈԲ ԵՒ ՄԿՐՏԻՉ ԵՕԹՆԵՂԲԱՅՐԵԱՆ խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին ։ Կարեւոր օրակարգ։ Կը դասախօսէ ընկեր ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ։

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Վահան Խորէնի» խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը ճիշդ 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Զեկուցում եւ ընթացիկ խնդիրներ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ԱՌՆՈՒՎԻԼ - ՍԱՐՍԷԼ.— Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէի ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 21ին, Սարսէլի ծանօթ հաւաքատեղին։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ, ժամը 21ին։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. «Սեւակ» խումբի ժողովը այսօր հինգշաբթի ժամը 19.30ին, սովորական հաւաքատեղին ։

ՎԱԼԱՆՍ.— Շրջ. կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, «Ահարոնեան» սրահը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է ։

ՎՐԻՊԱԿ.— Շավիլի մէջ, էպրոս Քիւլչէեանի մահուան առթիւ հազար Ֆր. նուիրած է Տիկին Թագուհի Գ. Մինասեան (ոչ թէ Օհանեան)։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի «Ահարոնեան» խումբը, շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Մաւեանէ եւ Տէր եւ Տիկին Մոսկոֆեանէ հազարական ֆրանք ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ - ՊԱՏԱՐԱԳ

ՊԱՀԱՊԱՆԵԱՆ Գերապայծառի մահուան տարելիցին առթիւ հոգեհանգստեան ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ Հ. Կարապետ Ծ. Վ. Ամատունի այս կիրակի ժամը 10.30ին Հայ կաթողիկէ եկեղեցին (10bis Rue Thouin, métro Monge կամ Cardinal Lemoine:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris(13)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC
Վեցամսեայ 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Vendredi 11 Janvier 1952 Ուրբաթ 11 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

28րդ ՏԱՐԻ — 28e Année No. 6658-Նոր շրջան թիւ 2069
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Ի ԽՆԴԻՐ ՄԻԱՑԵԱԼ ՃԱԿԱՏԻ ՄԸ

Այն օրէն ի վեր որ Մ. Նահանգները իրենց հովանաւորութեան տակ առին Թուրքիան, թէ տնտեսական եւ թէ ռազմական աջակցութիւն խոստանալով, Անգարան տեսակ մը իրաւարար դարձած է Մօտաւոր եւ Միջին Արեւելքի մէջ :

Երբեք բացատրեցի՞նք թէ ինչպէս լեզու կը թափեն Թուրք վարիչները եւ գրիչները, արժեցնելու համար իրենց շնորհուած դերը:

Օտարներն ալ, եւ մասնաւորապէս Ամերիկացիները եւ Անգլիացիները շռայլաբան գովեստներ կը հիւսեն պարբերաբար, աւելի շփացնելով հովանաւորեալը :

Շփացնողները այնքան ալ միամիտ չեն, արտակարգ արժանիքներ տեսնելու համար նոր Թուրքին մէջ :

Սկիզբէն ի վեր, Թուրքիան միշտ գլխու վրայ տեղ ունի, շնորհիւ իր աշխարհագրական դիրքին: Եւ մանաւանդ Պոլսոյ Նեղուցներուն ;

Վերջին հարիւր տարիներու ընթացքին, խաղաղութեան թէ պատերազմի առեն, Տարտանէլի եւ Վոսփորի տիրապետութեան խնդիրներն էին որ տուն կուտային Մեծերու քաղաքականութեան :

Եւ որպէսզի այդ անփոխարինելի ջրուղին մէկուն եւ միւսին ձեռքը չանցնի, նախընտրեցին որ մնայ Թուրքիոյ ձեռքը ;

Այդ կ'ապացուցանէ ամենավերջին արարքն ալ,— Պոլսոյ պարպումը 1923ին, չորս տարուան դրաւումէ մը վերջ: Մինչդեռ այնքան դիւրին էր միջազգային ոստանի մը վերածել քաղաքը եւ ամբողջ շրջանը :

Այս անփառունակ նահանջը — ինչպէս Փոքր Ասիոյ եւ Կիլիկիոյ պարպումը — կը համարուէին անհրաժեշտ զիջումներ՝ ապահովելու համար խաղաղութիւնը եւ ուժերու հաւասարակշռութիւնը:

Մինչդեռ, ամպերը աւելի թանձրացան երեսուն տարիներու ընթացքին: Եւ եթէ նոր փոթորիկ մը պայթի, տարակոյս չկայ թէ հրաբուխներէն մէկը պիտի դառնայ Թուրքիան, եթէ ոչ ամբողջ Միջին Արեւելքը:

Անգարայի այսօրուան զինակիցներուն համար զաղտնիք մը չէ այս հեռանկարը ;

Ատոր համար ալ, մասնաւոր գոհունակութեամբ կ'արձանագրեն Թուրքիոյ աստիճանական զօրացումը ;

Լոնտոնի մեծ օրաթերթին՝ «Տէյլի Թէլէկրաֆ»ի զինուորական աշխատակիցը, զօր. Մարթին, վերջերս կը հաւաստէր թէ Թուրքիա միշտ պատրաստ կը պահէ 16 զօրաբաժին եւ վեց զրահապատ գունդեր: Եւ կ'աւելցնէր թէ դեռ հնգապատիկ պիտի զօրանան, շնորհիւ ամերիկեան օժանդակութեան:

Այսպէս չարունակ տարփողելով, Թուրքիոյ դերն ու զօրացումը, Դաշնակիցները անգամ մը եւս կը հաստատեն թէ պատրաստ են նոր յանձնառութիւններ ստանձնելու:

Անշուշտ այս քաղաքականութիւնը ուրիշ նպատակ մըն ալ կը հետապնդէ,— ազդել Միջին Արեւելքի եւ մասնաւորապէս արաբական երկիրներուն վրայ, որպէսզի գործակցին Թուրքիոյ միացեալ ճակատ կազմելով Միջերկրականէն մինչեւ Կովկաս ;

Այս փորձը չէ յաջողած մինչեւ այսօր : Արաբական երկիրները վերապահ դիրք մը բռնած են, նախընտրելով պահել իրենց գործելու ազատութիւնը ;

Ինչ որ տեղի կ'ունենայ Եգիպտոսի մէջ, տեսակ մը ազդանշան է միւսներուն համար:

Չըրչիլ – Թրումըն տեսակցութեան առթիւ հրատարակուած պաշտօնական զեկոյցն ալ կը հաստատէ թէ Դաշնակիցները նոր ձեռնարկներ պիտի փորձեն, ծրագրուած միացեալ ճակատը կազմակերպելու համար ;

Ահա թէ ինչո՛ւ Թուրքերն ալ մեղրածորան լեզու մը կը գործածեն իրենց անմիջական դրացիներուն հանդէպ ;

Այս պարագաները անգամ մը եւս կ'ապացուցանեն թէ՝ Թուրքիան կը մնայ միշտ մտահոգ, անհամբեր սպասելով միացեալ ճակատի կազմութեան ;

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

« ՈՍԿԵԲԱՐՁ ԱՒԱՆԱԿ »

Ցիսուն – վաթսուն տարի վերջն ալ, Զոհրապի ոճը կը պահէ իր հմայքը պատկերներու թարմութեամբ, գունագեղ նկարագրութեամբ եւ նուրբ երգիծանքով :

Ահաւասիկ՝ «Արմենիաս»ն զոր կը կարդանք մէկ շաբաթէ ի վեր:

« Ցառաջ »ի Դշ. օրուան թիւէն կը քաղեմ հետեւեալ հատուածը.

— « Իր ծեր բարեկամը կուգար դարձեալ ոռոչեալ ժամերուն: Ֆրանսացի դրամատէր մըն էր. տարիներէ ի վեր միւսին գտնուած էին. Հետզհետէ համոզուած էր որ իր հոմանին էր եւ կը հոգար անոր բոլոր [illegible]յլութիւնները: Քաշուելու մարդ չէր. հ[illegible] եւ հնազանդ կ'երեւար միշտ, այն ոսկեբարձ [illegible]ւանակներէն մէկը, որոնց ամէն կողմ կը հանդիպինք»:

Շարունակութենէն կ'իմանանք թէ այս « ոսկեբարձ»ը զաւակ եւ ազգական չունենալով, պատրաստ էր ամէն բան զոհելու Արմենիասյի համար: «Ամուսնանալ ուզած էր, բայց նորատի կինը իր ազատութիւնը դիւրաւ չէր ծախած»:

Այս կարգի «ոսկեբարձ»ները մեծ բազմութիւն մը չէին կազմեր այն առեն: Մանաւանդ հայկական շրջանակի մէջ :

Իսկ հիմա՞: Ամէնէն համեստ գաղութին մէջ ալ չունի՞նք անոնց յաւելեալ եւ ճոխացեալ նմոյշները :

Գայման չէ որ «ոսկեբարձ աւանակ» անուանէք այդ այլազան տիպարները :

Փոխաբերաբար գործածելով բառերը, կրնաք անուանել «թաշկինակ», «խոզանակ», «ճախարակ», «ճօճանակ» եւայլն :

Անշուշտ շատերը կը պարծենան իրենց գրաւած դիրքով եւ կատարած դերով,— Ամէն բան զոհել Արմենիասներու համար ;

Անոնք ընդհանրապէս հազիւ վրայ – ձգոց փոխարինութիւն մը կը ստանան: Ցաճախ ալ ապառիկ խոստում :

Եւ առտու մըն ալ անհետ կը կորսուին:

Արմենիասները կը դառնան ժառանգորդ, իրենք ալ գերեզմանի որդ:

Մինչդեռ... Մնացեալը դուք հետեւցուցէք :

ՎԱՀԷ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՐԱՆԻ կառավարութիւնը ծանուցագրով մը կ'ամբաստանէ անգլիացի պաշտօնեաները թէ « բացէ ի բաց կը միջամտեն Պարսկաստանի ներքին գործերուն»: Ծանուցագիրը կ'ազդարարէ թէ Իրան «ծանրակշիռ միջոցներ ձեռք պիտի առնէ, եթէ բրիտանական կառավարութեան պաշտօնեաները չփոխեն իրենց ընթացքը: Կը կարծուի թէ ի հարկին պիտի խզուին դիւանագիտական յարաբերութիւնները: — Վարչապետը նամակ մը ուղղելով խորհրդարանի նախագահին, կ'ըսէ թէ զինեալ անձեր ծրագրած էին սպաննել զինքը խորհրդարանին մէջ եւ դիպուածով փրկուեցաւ: Նախագահը պատասխանեց թէ քննութիւն կատարած եւ հաստատած են որ երբեք զինեալ մարդիկ չեն մըտած խորհրդարանէն ներս ;

ԹԷՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ Պարսկուհիները հանդիսաւորապէս պիտի այրեն իրենց «նայլըն» գուլպաները, պայքարելու համար օտար մրցակցութեան դէմ: Թագուհին ալ ծրար մը գուլպայ պիտի ղրկէ որպէսզի կրակի տան :

30 ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՄԱՐՏԱՆԱՒԵՐ այցելեցին Սպանիոյ ուխ նաւահանգիստները:

ԻՍՐԱՅԷԼԻ խորհրդարանը 50ի դէմ 61 ձայնով արտօնեց որ կառավարութիւնը բանակցի Գերմանիոյ հետ, հատուցում ստանալու համար(1500 միլիոն տոլար):

ՉԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԵՑԱՆ չորս ամբաստանեալներ որոնք իբրեւ Ապահովութեան պաշտօնեայ ներկայանալով, 100 միլիոն Ֆրանք չորթած էին մարքիզ Բուրէ, Ֆրանսայի իւրանիոմի հանքերը փրկելու պատրուակով :

ՊԵԼԺԻՈՅ վարչապետ Ժոզէֆ Փոլէն հրաժարեցաւ, նկատելով որ քրիստոնեայ – ընկերվարականները պայքար բացած էին իրեն դէմ :

ՄԱԿի քաղաքական յանձնաժողովը մերժեց օրակարգ անցընել Քորէայի զինադադարի հարցը:

Կարգով կը մերժեն

Ի՞ՆՉՊԷՍ ՊԻՏԻ ԼՈՒԾՈՒԻ ՏԱԳՆԱՊԸ

Վարչապետութեան ընկերվարական թեկնածուն, Քրիսթիան Փինօ, իր ընկերներուն հետ խորհրդակցելէ վերջ, մերժեց ստանձնել նոր դահլիճին կազմութիւնը:

Այս ժխտական պատասխանին վրայ, Հանրապետութեան Նախագահը հրաւիրեց զօր. տը Կոլի կազմակերպութեան ներկայացուցիչը, Պ. Սուսթէլ, որ 39 տարեկան է եւ որ նմանապէս մերժեց, հետեւեալ պատճառաբանութեամբ .— « Մեզի համար կանխահաս է առայժմ իշխել ճիշդ այն պահուն երբ տագնապը դեռ նոր կը պարզուի ,քաղաքական տեսակէտով»:

Զօրավարին կուսակիցները կը հաւանին ազգային միութեան դահլիճի մը մէջ մտնել համաձայն ծրագրի մը որ կը բաղկանայ ինը կէտերէ :

Սուսթէլէն վերջ հրաւիրուեցաւ նախկին վարչապետ մը, Փոլ Ռէյնօ որ նոյնպէս մերժեց: Այն առեն կանչուեցաւ Պ. Ժորժ Պիտօ, որ երէկ իսկ պիտի փորձէր միացեալ դահլիճ մը կազմել չափաւոր հոսանքներէ :

Վարչապետ՝ 1950ին եւ ազգ. պաշտպանութեան նախարար՝ Փլեւէնի դահլիճին մէջ, Պ. Պիտօ միեւնոյն առեն նախագահն է ժողովրդական կուսակցութեան (M. R. P., կաթոլիկ):

Նոր թեկնածուն ալ շատ հաւատք չունէր յաջողութեան մասին, բայց եւ այնպէս կարելին պիտի փորձէր: «Մարդկային ուժէն վեր չէ այս ճիգը, կը բաւէ որ կուսակցութիւնները խոնարհին խաղաղութեան եւ ազգային փրկութեան ծանրակշիռ պահանջներուն առջեւ: Իմ պարտականութիւնս էր փորձել »:

× Զօր. տը Կոլի կազմակերպութեան ծրագիրը կը պարունակէ հետեւեալ կէտերը .—

1.— Բարեփոխում սահմանադրութեան. 2. — Ընկերային արդարութիւն . 3.— Տնտեսական յառաջդիմութիւն առեւտրական ձեռնարկներու մէջ. 4.— Ելմտական հաւասարակշռութիւն եւ խընայողութիւն պետական ծախքերու. 5.— Վերահաստատում ազգ. վարկի. 6.— Զօրացում արտաքին քաղաքականութեան Ատլանտեանի դաշինքի շրջանին մէջ. 7.— Իրականացում եւրոպական դաշնակցութեան. 8. — Ուժեղացում Ֆրանսական Միութեան (գաղթավայրեր) յարաբերութեանց . 9.— Վճռական պաշտպանութիւն ազգային համերաշխութեան (կ'ակնարկէ հակաբոլշեւիկ պայքարին):

«Պատերազմի վտանգը չէ անցեալ»

ԹՐՈՒՄԸՆ ՀՍԿԱՅԱԿԱՆ ԳՈՒՄԱՐՆԵՐ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԷ, ՎԵՐԱԶԻՆՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Նախագահ Թրումըն Դշ. օր պատգամագիր մը ուղղեց խորհրդարանին, ազդարարելով թէ աշխարհը տակաւին կը քալէ ուրիշ պատերազմի մը շուքին տակ, հետեւաբար անհրաժեշտ է բազմապատկել պաշտպանողական արտադրութիւնը . վասն զի Խ. Միութիւնը, որ այսօր աւելի զօրաւոր է քան մէկ տարի առաջ, կը գերազանցէ աւելի է քան մէկ տարի առաջ, կը գերազանցէ արտադրութեամբ եւ զարկ կուտայ հիւլէական զէնքերու շինութեան: Ահաւասիկ իր ազդարարութեան երեք հիմնական կէտերը .—

1.— Տակաւին շատ իրական է նոր աշխարհամարտի մը վտանգը : Անգամ մը տեսանք Փըրլ Հարպըրը (ճափոնական արշաւանք). նորէն յանկարծակիի չգանք :

2.— Եթէ Մ. Նահանգները ստիպուած ըլլան առանձին դիմադրել խորհրդային տիրապետութեան ենթարկուած աշխարհի մը, մեր կենցաղը եւ մեր սիրական գաղափարները պիտի ոչնչանան: Մեր դաշնակիցները անհրաժեշտ են մեզի համար :

3.— Մենք պարտաւոր ենք փրկել քաղաքակըրթութեան հիմնական արժէքները, բարոյական թէ հոգեկան ;

Նախագահը այս առթիւ ըսաւ թէ Մ. Նահանգները պիտի շարունակեն աշխատիլ, կարգադրութեան մը յանգելու համար Քորէայի մէջ: Ճառը մեղմ էր եւ սուր ակնարկներ չէր պարունակեր Խ. Միութեան դէմ, բաղդատելով նախորդ բանախօսութեանց հետ:

Պարզելով երկրին զինեալ ուժերու յաւելումը, Նախագահը հաստատեց թէ 1951ի ընթացքին անոնք աճած են աւելի քան մէկ միլիոն: Ընդհ. գումարն է 3.500.000 զինուոր: Աւելցած են նաեւ ազատ աշխարհին ուժը եւ միութիւնը: Այս առթիւ նորէն հրաւիրեց Խ. Միութիւնը որ ընդունի արեւմտեան ծրագիրը՝ սպառազինութեանց կըրճատման մասին: «Մինչեւ որ Խ. Միութիւնը ընդունի զինաթափութեան առողջ ծրագիր մը եւ միանայ խաղաղասիրական կարգադրութեանց, Մ. Նահանգները ուրիշ ելք չունին եթէ ոչ զօրացնել իրենց պաշտպանողական միջոցները: Անհրաժեշտ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

«ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՌԱԾԱՆԻ»

ԽՄԲ.— Ինչպէս գրած էինք, Երեւանի մէջ լոյս տեսած է այս անունով հրատարակութիւն մը (Հաւաքածոյ Առածներու). «Սով. Գրականութիւն եւ Արուեստ» ամսագրի 1951 Հոկտեմբերի թիւէն կ'ամփոփենք հետեւեալ յօդուածը.—

Ժողովրդական առածներու եւ ասացուածքներու լուրջ եւ մանրակրկիտ ուսումնասիրութիւն մը գոր գրած է մեթոտով բանասէր Արամ Ղանալանեան ։

Հեղինակը աշխատած է ժողովածուին վրայ 6 տարի եւ հայկական բանահիւսութեան տեսակէտով կարեւոր եւ արժէքաւոր գործ մըն է ։ Ոբովհետեւ մոռցուած բաժնի մը ամբողջ հարըստութիւնը վեր հանելը մեծ նշանակութիւն ունի համազգային լեզուի, գեղարուեստական գրականութեան, ժամուլի, հրապարակախօսութեան լեզուի զարգացման եւ հարստացման համար ։

Հրապարակ ելած « Հայկական Առածանի»ն կը ներկայացնէ հայ ժողովրդական առածներու եւ ասացուածքներու առաջին գիտական համահաւաք հրատարակութիւնը։ Թիւով մօտ 40 հազար հատ՝ ներկայացուած են իրենց կարեւոր փոփոխակներով ։

Գիրքը ունի «Ներածութիւն»՝ նուիրուած առածներու եւ ասացուածքներու ուսումնասիրութեան եւ Յառաջաբան ուր հեղինակը անհրաժեշտ տեղեկութիւնները կու տայ հայկական առածներու հաւաքման, գրի առնելու, հրատարակութիւններու մասին եւ կը բացատրէ ներկայ հրատարակութեան սկզբունքները։ Գիրքը ունի նաեւ ցանկ ։

Այս գործը գլուխ հանելու համար հեղինակը եւ իրմէ առաջ Գրիգոր Տէր Ցարութիւնեան օգտուած են ռուս բանահաւաքներու բանահիւսութեան գիտութենէն։ Հայերու մէջ աչքի կը զարնեն Գրիգոր Տէր Ցարութիւնեան, Գ. Սրուանձտեանց, Տ. Նաւասարդեան եւ ուրիշներ։ Սակայն մինչեւ « Հայկական Առածներու» հրատարակութիւնը, ժողովրդական առածներուն կէսէն աւելին անծանօթ էր հայ գրական աշխարհին։ Հին առածահաւաքները ուշադրութիւն չէին ըրած առածներու եւ ասացուածքներու գաղափարական բովանդակութեան, իմաստներու մեկնութեան, արուեստի եւ լեզուի ։

Այս ժողովածուին համար իբրեւ աղբիւր ծառայած են տպագիր եւ ձեռագիր ժողովածուները, գրական ու աղգագրական պարբերականները, հայ գրողներու երկեր, առօրեայ խօսակցութեան ատեն գրի առնուածները։ Հեղինակը հետեւած չէ նախորդ հրատարակիչներու օրինակին, այլ տեսական — քննադատական վերաբերում հանդէս բերած է աղբիւրներու մասին, չդնելով աղճատուած առած — ասացուածքները, գրական ուղիով փոխադրուած օտար, ժողովրդական ստեղծագործութեան ոգիին խորթ նիւթերը՝ հանելուկները, թեւաւոր խօսքերը, սովորական ոճերը ։ Օրինակ, չէ առած «հող բռնես, ոսկի դառնայ» եւայլն ասացուածքները, որոնք ըստ հեղինակին սովորական օրհնէքներ են։

Դասաւորման տեսակէտով այբբենական կարգով շարուած չեն, ինչպէս ուրիշ առածագիրքերու մէջ այլ իրենց իմաստով, նիւթով, ընկերային բովանդակութեամբ իրարու հետ կապ չունեցող ասացուածքները ։

Գիրքը ունի վեց բաժին, որոնց հինգը հիմնական, իսկ մէկը յաւելուածական ։

Հեղինակը կը քննէ հայ ժողովրդական առածներն ու ասացուածքները, եւ ցոյց կու տայ թէ ատոնց համար իբրեւ կարեւոր աղբիւրներ ծառայած են հանրային կեանքը, վէպ կենդանիներու կեանքէն, ժողովրդ. բանահիւսութեան դիւցազնական տեսակները, որոշ չափովգրականութիւնը, ուրկէ շատ մը թեւաւոր խօսքեր։

Ժողովրդական բանահիւսութեան որոշ տեսակները ժամանակի ընթացքին կը քայքայուին, ինչպէս առասպելը, երբ մարդը իրական իշխանութիւն կը հաստատէ բնութեան ուժերու վրայ, առածը կը յարատեւէ երկար դարեր։ Առածները երբեմն կը գործածուին հին իմաստով, երբեմն ալ նոր բովանդակութիւն կը ստանան, օրինակ, « Թագաւորը թախտէն ինկաւ, կուլակը՝ բախտէն», «Աշխօր ունիս, լաւ օր ունիս» եւն.։

Առածները ստեղծուելով անյիշատակ ժամանակներու մէջ, անընդհատ փոփոխութիւններ կըրած են, յարմարուելով նոր ժամանակաշրջանի հասկացողութեան։ Կարգ մը առածներուծագումը ճշդելու համար, հեղինակը կ'օգտագործէ պատմական նիւթապաշտութեան գրոյթները։ Ներածութեան մէջ մանրակրկիտ կերպով ուսումնասիրած է հայ ժողովուրդի պատմական բախտի, պատմական միջավայրի, քաղաք. կեանքի կենցաղի արտացոլման հարցը առածներու եւ ասացուածքներու մէջ, հաստատելով թէ անոնք իրապաշտօրէն «կ'արտացոլացնեն դարերու ընթացքին հայ ժողովուրդի ապրած միջավայրը, կեանքի պայմանները եւ յառաջ եկած բնաւորութեան գծերը, օրինակ — « Ալին գնաց Մուսան եկաւ», « Շեխը գնաց Մահմատն եկաւ», «Մէրը մանուկն ուրացաւ», « Եզան բեռը որ չծռուի, քարը դաբիրութեան չի երթայ», «Արաղն այնքան է պըղտիկացել որ Ալին — Ղուլին ոտքով կ'անցնեն (չնչին ու անարժան մարդիկ, որոնք ինկած տեսնելով երբեմն բարձր դիրք ունեցողները, կ'արհամարհեն զանոնք)։ Միեւնոյն ատեն այս առածը կը խորհրդանշէ երկրի պատմական ճակատագրի մէջ անցեալին տեղի ունեցած փոփոխութիւնը, օտար բռնակալներու ոտքի կոխան (Ալի Ղուլի) դառնալու հանգամանքը»։ (Ներածութիւն) ։

Հեղինակը գիտական խոր վերլուծման է ենթարկած հայ եւ միւս ժողովուրդներու առած ասացուածքներ, ընդհանրութիւններու, նմանութիւններու եւ փոխառութիւններու հարցը ։

Հեղինակը կը մերժէ փոխառութիւններու դըպրոցի դրոյթները փաստելով ատոնց հակագիտական հանգամանքը եւ հարցը կը լուծէ պատմական նիւթապաշտութեան հայեցակէտով։ « Տարբեր ժողովուրդներու մշակոյթի եւ կարեւոր ստեղծագործութեանց մէջ եղած նմանութիւնները կ'ներեւան կեանքի ընդհանուր պայմաններու մէջ եղած ընդհանրութիւններով, անոնց անցած պատմական համանման ճանապարհով, հանրային - տնտեսական կազմութեան նմանութեամբ, ըմբռնումի, կենցաղի եւ հոգեբանութեան ընդհանրութիւններով ։

Ղանալանեան կը հաստատէ հայ ժողովուրդի առածներու ինքնատպութիւնը։ Միւս կողմէ հնարաւոր կը համարէ փոխառութիւնը, հարեւան եւ տնտեսական — քաղաքական կապերով կապուած ժողովուրդներու միջեւ ։

Հեղինակը՝ կը հաստատէ ժողովրդական իրապաշտական ստեղծագործութիւններու ժողովրդապետական բնոյթը, ցոյց կու տայ թէ պատմութեան բոլոր շրջաններուն մէջ, անոնք ուղղուած են օտար կեղեքիչներու դէմ ,«Աղքատի դատածը, հարուստի որսն է», «Օրէնքը հարուստին համար է գրուած, պատիժը՝ աղքատին»։ Հեղինակը կը հերքէ այն տեսակէտը թէ անցեալին գոյութիւն ունեցած է միասնական եւ դասակարգային տեսակէտով չբաժնուած ժողովուրդ ։

Ժողովուրդը առած — ասացուածքներուն մէջ կ'արտայայտէ իրեն յատուկ լաւատեսութիւնը, թէեւ գիտէ թէ լաւ ապագան ինքն իրեն չի գար եւ պէտք է պայքարիլ «Ծառն ինքն իրեն ցախ չտայ», «Ձիտ ծռելով մուրազի չեն հասնի»։

Առածներուն հակասական մտքերն ալ ուսումնասիրած է հեղինակը. «Աստուած ողորմած է խեղճ մարդու մոգոնած է», այս թերահաւատութեան քով կայ նաեւ «Աստուած մէկ է, ողորմութիւնը հազար»։

Արուեստի եւ լեզուի մասին , հեղինակը իր ներածութեան մէջ կը գտնէ որ շատ բարձր է արտայայտչականութիւնը եւ բանաստեղծական պատկերացման մշակոյթը։

Մաքսիմ Գորկին կը խոստովանի թէ ինք շատ բան սորված է առածներէ, այլ խօսքով պատկերաւոր մտածողութենէն։ Ահա թէ ինչու, կ'ըսէ Գորկի՝ գրողի համար խիստ անհրաժեշտ է ծանօթանալ այն նիւթի հետ, որ կը սորվեցնէ սեղմել խօսքերը, այնպէս ինչպէս մատները կը սեղմեն բռունցքի մէջ։

Վ. ՆԱԼԲԱՆԴԵԱՆ

Ամերիկայի Ձայնը եւ Ա. Աճառեան

ԽՄԲ.— «Ամերիկայի Ձայնը» 1952 Յունուար 4ի հայերէն բաժնի զեկուցումը նուիրած էր Ա. Աճառեանի, անոր ծննդեան 85ամեակին առթիւ։ Ստորեւ պատճէնը.—

Ո՞վ է Աւետիս Ահարոնեանը ։

Հայաստանի նոր սերունդը ծանօթ չէ Աւետիս Ահարոնեանի գործերին, ինչպէս նաեւ նախորդ սերնդի բազմաթիւ նշանաւոր դէմքերին, որոնց անունն իսկ արտասանել Հայաստանում արգիլել է սովետական կառավարութիւնը ։

Աւետիս Ահարոնեանը մի հայ դարբնի որդի է։ Աւետիս Ահարոնեանի հայրը՝ դարբին Առաքելը, անցեալ դարի յիսունական թուականներին, Իրանի Ատրպատական նահանգի Հաւթըվան գիւղից գաղթել է Կովկաս եւ հաստատուել Մասիսի ստորոտի Իգդիրմաւա գիւղում։ Այդտեղ, 1866ի Ցունուար 4ին, ծնած է նրա կրտսեր որդին՝ Աւետիսը ։

Աւետիս Ահարոնեանը շատ փոքր հասակում կորցնում է իր հօրը եւ զրկւում իր հայրենի գիւղին կից Իգդիր գիւղաքաղաքի դպրոցում իր նախնական կրթութիւնը շարունակելու հնարաւորութիւնից։ Սակայն, մի բարեբախտ դիպուածով, պատանի Աւետիս Ահարոնեանին տանում են Էջմիածին, որտեղ նրա ընդունում են Գէորգեան ճեմարանը, որ ձրի ապրուստ եւ ուսում էր տալիս իր աշակերտներին ։

Էջմիածնի ճեմարանն աւարտելուց յետոյ, Ահարոնեանը մի քանի տարի ուսուցչութիւն է անում Իգդիրում։ Այդ ուսուցչութեան տարիներում է որ, 1896ի կոտորածներից խուսափած հազարաւոր արեւմտահայեր Արարատեան դաշտը կտրելով ապաստանում են Կովկաս։ Գաղթականների բազմութիւնները ամբոխներով ապրում են Արարատեան դաշտի հայ գիւղերում, ինչպէս նաեւ Իգդիրում եւ Իգդիրմաւայում։ Իբրեւ գաղթականներին օգնող յանձնախմբի անդամ, Ահարոնեանը մօտից ծանօթանում է նրանց կրած սարսափելի տառապանքների պատմութեան։ Այդ պատմութիւններից ազդուած, գրում է մի քանի յուզիչ պատմուածքներ հայ գաղթականների կեանքից, որոնք ցնցող տպաւորութիւն են թողնում եւ շատ կարճ ժամանակում հաստատում են Ահարոնեանի գրական անունը ։

Մի խումբ գրասէրների օգնութեամբ, Ահարոնեանը հնարաւորութիւն է ստանում անցնել Եւրոպա եւ բարձրագոյն կրթութիւն ստանում Զուիցերիայի Լոզան քաղաքի եւ Փարիզի Սորբոն համալսարաններում, հետեւելով գրականութեան, պատմութեան եւ փիլիսոփայութեան ։

Կովկաս վերադառնալով, Ահարոնեանը նուիրւում է գրականութեան եւ մանկավարժութեան, իբրեւ Թիֆլիսի Ներսէսեան դպրոցի տեսուչ։ 1909ին Ռուսաստանի ցարական կառավարութիւնը, բազմաթիւ հայ մտաւորականների եւ հանրային գործիչների հետ ձերբակալում է նաեւ Ահարոնեանին եւ դատի յանձնում, իբրեւ յեղափոխականի։ Մինչեւ դատավարութիւնը դրամական երաշխաւորութեամբ բանտից արձակուած Ահարոնեանը, 1911ին փախչում է արտասահման։ 1916ին, համաշխարհային առաջին պատերազմի ընթացքում , ընդհանուր ներման հետեւանքով , Ահարոնեանն էլ վերադառնում է Կովկաս եւ շարունակում իր գրական ու հանրային գործունէութիւնը։ 1917ին, Կովկասի Հայոց համագումարի կողմից Ահարոնեանն ընտրւում է Կովկասի Հայոց Ազգային Խորհրդի նախագահ։ Հայաստանի Հանրապետութեան հռչակումից յետոյ Ահարոնեանն ընտրւում է Հայաստանի խորհրդարանի նախագահ եւ 1920ին, Հայաստանի անունից, Փարիզում ստորագրում է Սեւրի դաշնագիրը։ Հայաստանի սովետացման հետեւանքով Ահարոնեանը մնում է արտասահման, ուր շարունակում է զբաղիլ գրականութեամբ եւ հայկական դատի հետապնդումով։ 1934ին, Մարսէյլում, հրապարակային մի ժողովի մէջ, հայկ. մշակոյթի մասին իր ճառի ընթացքում, Ահարոնեանը կաթուածահար է լինում։ Այնուհետեւ 14 տարի շարունակ կէս անդամալոյծ վիճակում տառապելուց յետոյ վախճանւում է 1948ի Ապրիլ 20ին եւ թաղւում Փարիզի Փէր Լաշէզ գերեզմանատան մէջ ։

Ահարոնեանի գործերը բազմաթիւ անգամ հրատարակուել են Կովկասում մինչեւ 1920 թըւականը։ Րաֆֆուց յետոյ Ահարոնեանը, կարելի է ասել, որ ամէնից շատ կարդացուած հայ գըրողներից մէկն է։ Նրա թողած գրական ժառանգութիւնը կազմում է աւելի քան 15 ստուար հատորներ։ Վերջին տարիների ընթացքում, Ամերիկայում սկսել է հրատարակուել նրա Երկերի ժողովածուն, որի տասներորդ հատորը լոյս տեսաւ մի ամիս սրանից առաջ։ Ահարոնեանի պատմուածքների մի հատորի ռուսերէն թարգմանութիւնը լոյս է տեսել Մոսկուայում «Ունիվերսալնայա Բիբլիոտեկա» հրատարակչութեան կողմից, 1912ին։ Ահարոնեանի գործերից շատերը հրատարակուած են անգլերէն, ֆրանսերէն, գերմաներէն, չեխերէն, պուլկարերէն, յունարէն եւ արաբերէն։ Սովետական իշխանութեան օրով հրատարակուած են Ահարոնեանի մի պատմուածքը՝ «Երեխաները» քսանական թուականներին Սուրխաթեանի կազմած ժողովածուում, Թիֆլիսում, եւ « Խայը» պատմուածքը, ռուսերէն թարգմանութեամբ՝ Մոսկուայի «Օգոնեօկ» շաբաթաթերթում, որից յետոյ Ահարոնեանի գրականութիւնը փականքի տակ է դրուել Հայաստանում եւ անծանօթ մնացել Հայաստանի նոր սերնդին։ Եւ սակայն, Աւետիս Ահարոնեանը, Րաֆֆուց յետոյ, եղել է ամէնից նշանաւոր հայ գրողներից մէկը ։ Նա գրել է պատմուածքներ, վէպեր, վիպակներ, դրամաներ եւ ճանապարհորդական տպաւորութիւններ։ Արեւմտեան Հայաստանի 1896ի ցնցող դէպքերը իրենց անջնջելի կնիքն են դրել Ահարոնեանի յետագայ ամբողջ գրականութեան վրայ ։

Ահարոնեանը համարւում է հայ ժողովրդի տառապանքի երգիչը։ Նրա վէպերի եւ պատմուածքների մեծ մասի նիւթը, հայ ժողովրդի տառապանքն է։ Բայց տառապանքի հետ Ահարոնեանը նաեւ ընդվզումի , ըմբոստութեան եւ ազատութեան երգիչ է։ Հայի եւ առհասարակ մարդու տառապանքը ըմբոստացրել է Ահարոնեանի հոգին եւ պայքարի թափ տուել նրա գրչին։ 19րդ դարի վերջում եւ 20րդ դարի առաջին քանամեակի ընթացքում մղուած հայ ազատագրական պայքարի վրայ, Րաֆֆուց յետոյ, ամենամեծ ազդեցութիւնն է ունեցել Ահարոնեանի գրականութիւ-

նը եւ մանաւորապէս նրա «Ազատութեան ճանապարհին» հատորը, որ լոյս է տեսել բազմաթիւ հրատարակութիւններով եւ կարդացուել է Հայաստանի բոլոր անկիւններում, Կովկասից մինչեւ Կիլիկիա ։

1930ին Ֆրանսիայում, ուր ապրում էր Ահարոնեանը, եւ հայկական գրեթէ բոլոր գաղութներում տօնուեց Ահարոնեանի գրական եւ հանրային գործունէութեան 40ամեայ յոբելեանը: Այդ առիթով Փարիզում կազմակերպուած յոբելինական հանդէսի ընթացքում արտասանած իր ճառի մէջ Ահարոնեանը հետեւեալ կերպով է բնորոշել իր գրականութիւնը ։

— «Ի զուր իմ գրական ստեղծագործութեան մէջ գրական դպրոց փնտռեցին: Իմ գրական դպրոցը Հայ Հայրենիքը եւ առ հասարակ մարդկային ցաւն ու տառապանքն է, ինձ համար մարդկային ամէն էակ գերագոյն նպատակ է, եւ ոչ միջոց, եւ իր կեանքի ցաւագին յեղյեղումները բարձրագոյն արժէք է — որ կարող է գեղեցկացնել ամենադժուարահաճ արուեստը »։

Աւելի քան ճիշդ է այս բնորոշումը տրուած Ահարոնեանի կողմից իր գրական ստեղծագործութեան: Մի կողմից ակներեւ է, որ Հայ Հայրենիքը, հայ ժողովուրդը, հայ մարդը իր տառապանքով եւ լաւագոյն ապագայի հեռանկարով, կազմում են նրա գրականութեան անխախտ հիմքը: Միւս կողմից սակայն, նոյնքան ակնբախ է, որ իր գրականութեան մէջ Ահարոնեանը ոչ մի խտրութիւն չի դնում տառապող մարդկանց միջեւ, ինչ ցեղի, ազգի կամ դասանանքի էլ պատկանելիս լինի տառապող մարդը: Տառապող մարդը մարդ է, ով էլ լինի նա, անգամ հայութեան ոխերիմ թշնամին ։

Ահարոնեանի գրականութեան մարդկայնական այս ազնիւ գիծը , մարդասիրական այս բարձր ոգին, ստիպուած են եղել ընդունել նրա նոյնիսկ ամենախիստ քննադատները: Այդ քննադատներից մէկը, մարքսիստ Ցոլակ Խանզադեանը հետեւեալն է գրել Ահարոնեանի գրականութեան այդ հիմնական գծի մասին .

— «Մի կողմ թողնելով մի քանի կասկածելի բացառութիւններ, պէտք է նկատել, որ Ահարոնեանի գրուածքները միշտ ներշնչուած են ամենալայն մարդասիրական զգացմունքներով, օտար ատեցութիւնը խորթ է նրան: Նրա զգայուն սիրտը չի տանում չարն ու բռնութիւնը, նա տանջւում եւ լալիս է մարդկային ցաւի համար, բողոքում մարդկային բարբարոսութեան դէմ: Խոր յարգանքի զգացում պէտք է տածել դէպի գրողը, որ կարողացել է մեր կեանքի սոսկալի պայմաններում էլ բարձր պահել մարդասիրութեան անբիծ դրօշակը: Մարդը, նրա կեանքը, նրա արիւնը սուրբ են Ահարոնեանի համար: Ահարոնեանի գրութիւնները միշտ խօսել են ընթերցողի սրտին , հարել են նրա խիղճը, համակրանք շարժել դէպի տանջուած մարդը »:

Տառապող մարդու համար Ահարոնեանի վիշտը նկուն, յուսահատ վիշտ չէ, այլ վիշտ մը դէպի ըմբոստացում, դէպի պայքար մղող ։ Ահարոնեանի ամբողջ գրականութեան մէջ Հայի եւ առհասարակ մարդու ցաւի, վշտի երգի հետ միաժամանակ հնչում է նոյնքան, եթէ ոչ աւելի ուժգին բողոքի, ցասումի եւ պայքարի երգը ։

Մարդկային տառապանքի եւ այդ տառապանքը ծնող պատճառների, բռնակալութեան եւ նրանից ծնած չարիքներին դէմ անողոք, անտեղիտալի պայքարը կազմում է Ահարոնեանի գրականութեան էութիւնը: Հայի մարդկային եւ ազգային ազատութիւնը Ահարոնեանի գրականութեան և ամբողջ կեանքի գործունէութեան գերագոյն նպատակն է, նրա սրբութեան սրբոցը: Եւ, ի հարկէ, այդպիսի մի գրողի գրականութիւնը պէտք է որ արգիլուած լինի, ինչպէս որ արգիլուած է Սովետական Հայաստանում, ուր ամենավայրագ կերպով ոտնահարուած են մարդկային եւ ազգային իրաւունքները ։

Զէ՞ որ Ահարոնեանի համար, ինչպէս ինքն է ասել, «մարդկային ամէն մի էակ գերագոյն նպատակ է և ոչ թէ միջոց»։Իսկ Սովետական Հայաստանում, ինչպէս եւ ամբողջ Սովետական Միութեան մէջ, մարդկային էակը դադարել է նպատակ լինելուց եւ դարձել է միայն միջոց, դարձել է պատուանդան սթալինեան արիւնոտ բռնակալութեան համար։

Ահարոնեանի նման ազատութեան երգիչների հետ, ազատութիւնն էլ տարագրուել է Հայաստանից: Եւ երբ Հայաստանը կրկին տիրանայ իր կորցրած ազատութեան, այն ժամանակ Ահարոնեանի նման ազատութեան երգիչների գրականութիւնը նոյնպէս փառքով կը վերադառնայ Հայաստան ։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԱԼԱՆՍ, 6 Յունուար.— Դեկտեմբեր 30 Կիրակին Վալանսի Հայ Մարզականին, առաջին խումբը (Promotion d'honneur) իր ախոյենական 11րդ մրցումը ունեցաւ Ardècheի La Voulte անուանի equipe 2ի դէմ, նոյնպէս promotion d'honneur ։

Մեր չար բախտէն La Voulte équipeին Ա. խումբը նոյն օրը մրցում չունենալով իր championat amateur խումբէն 4—5 լաւագոյն խաղացողներ կը լրացնէին երկրորդ խմբակը։

Մրցումը տեղի ունեցաւ մեր դաշտին վրայ։ Ուժերու անհաւասարութեան հետեւանքով մերոնք պարտուեցան 3 — 1ով ։

Առաջին կիսախաղին La Voulte անկարելին փորձեց, բայց մնաց հաւասար: Այս ախոյենական մրցումին առթիւ դաշտը լեցուն էր սովորականէն աւելի մեծ բազմութեամբ: Երկրորդ կիսախաղին La Voulte հակառակ իր գերազանց ուժերուն, ամբողջ 20 վայրկեան մաքառեցաւ, բայց մեր տղոց Հայու կորովը՝ տեղի չտուաւ եւ եթէ մեր լաւագոյն երկու մարզիկներուն Սարոյեանի եւ Աւագի «չիւթ»երը չվրիպէին, La Voulte չարաչար պիտի պարտուէր: Դատաւորին կողմնակցութիւնն ալ ակներեւ էր: Կիսախաղէն 30 վայրկեան անցած մեր բերդին առջեւ երեք յաջորդական «քօրնըր»ներ տեղի ունեցան: Այս առթիւ Լա Վուլթը կէտ մը եւս շահեցաւ ։

Իրաւարարը ի նպաստ մերոնց «փէնալթի» մըն ալ անտեսեց: Մեր տղաքը անկարելին փորձեցին խաղը հաւասարեցնելու , բայց ուշ էր ։ Մրցումը լրանալուն 4 վայրկեան մնացած հակառակորդը բոլորովին չսպասուած կէտ մըն ալ շահեցաւ եւ խաղը վերջացաւ մեր պարտութեամբը։

Տեղական թերթերը գովեստով խօսեցան մեր տղոց դիմադրական կորովին մասին: Այժմ մերոնք, փուլին 7րդ կը համարուին ընդհ. դասաւորման մէջ: Այսպէսով մեր ախոյենական մրցումը երկու ամիս կանգ կ'առնէ (Յունուար եւ Փետրուար) 1951 — 52 տարեշրջանին համար: Լիկի այս որոշումը պարտադիր է բոլոր խումբերուն:

Մեր Ա. խումբը տակաւին ունի 9 ախոյենական մրցում որոնց 2ը հակառակորդի դաշտին վըրայ, իսկ 7 մրցումներ մեր դաշտին վրայ:

✕ Կիրակի 6 Յունուարին մեր Ա. խումբը ճակատեցաւ Cercle Sportife de Vienneի promotion d'honneur խումբին դէմ, մեր դաշտին վրայ, (Coupe de Lyonnaisի ախոյենական 5րդ շրջանը):

Այս խումբը C. S. V. «փուլ Տէ»ի առաջին հանդիսացողն է, 51 — 52 տարեշրջանին: Բնաւ չէ պարտուած եւ միշտ ջախջախիչ յաղթանակներ տարած է: Իրաւարարն էր Պ. Mondon, C. S. V. ինքնավստահ եւ խրոխտ, դաշտ մտաւ ժամը 2.45ին եւ սկսաւ մրցումը կատաղի հրմշտուքով մը: 17րդ վայրկեանին մեր խումբին ամէնէն կրտսերը, 19 տարեկան Քէշիշեան, —ձախ ծայր — ընդհ. խանդավառութեան մէջ նշանակեց առաջին կէտը: Հակառակորդը դիմեց ապօրինի միջոցներու, կից, հրմշտուք եւն., այն աստիճան որ Պ. Մօնտօն յառաջապահներէն թիւ 10ը դուրս հանեց դաշտէն: Վիէնի խումբը պահ մը ի նշան բողոքի փորձեց հեռանալ, բայց ի վերջոյ ստիպուեցաւ համակերպիլ: Մինչեւ հոս խաղը հաւասար էր ։ 26րդ վայրկեանին, մեր յառաջապահներէն Սարոյեան գնդակը խոյանքով դէպի հակառակորդ բերդը ղրկեց: Բերդապահը՝ ժամանակ չունեցաւ գնդակը բռնելու եւ խաղը վերջացաւ մերոնց ջախջախիչ յաղթութեամբ 4—1։

Յունուար 12ի կոփամարտին պիտի մասնակցի Նաճարեան, երկար դադարէ մը ետքը ։

ՄԱՐԶԻԿ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Henri Verneuilի (Աշոտ Մալաքեան) վերջին ժապաւէնը , որուն պատրաստութեան մասին քանիցս առիթը ունեցած ենք խօսելու, առաջին անգամ ըլլալով ներկայացուած է Մարսէյլի մէջ ։

Շարժանկարը Marcel Ayméի La Table aux Crevésն, որուն գլխաւոր դերասանը եղած էր Fernandel, շատ լաւ ընդունելութիւն գտած է, ինչպէս կը հաստատէ տեղական մամուլը: La France de Marseille, Le Méridional եւ ուրիշ թերթեր գնահատական տողեր կը նուիրեն մեր համակրելի բեմադրիչին եւ կը շնորհաւորեն մասնաւորաբար այն վարպետութիւնը զոր ցոյց կուտայ իր առաջին մեծ ժապաւէնին մէջ ։

Ուրախութեամբ կ'արձանագրենք Պ. Մալաքեանի այս նոր ձեռնարկը, վստահ՝ թէ միշտ փայլուն ապագայ մը կը սպասէ իրեն, այն դժուար ասպարէզին մէջ որ իրն է: Henri Verneuil մինչեւ այսօր իր կարճ ժապաւէններուն մէջ արդէն ցոյց տուած է բեմադրիչի լաւագոյն ձիրքերը եւ արուեստագէտի ինքնատիպ ճաշակ մը: Իր այս առաջին մեծ ժապաւէնին առթիւ կը շնորհաւորենք զինքը, մաղթելով որ գտնէ միշտ իր տաղանդին արժանի յաջողութիւններ ։

3600 ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԱԾՆԵՐ

Ամերիկացի գիտնական Տոքթ. Սեմուըլ Քրէմըր Պոլսոյ Թանգարանին մէջ գտած է ամենահին առածները: Գիտնականը, որ մեծ աստղագէտ մըն է, կաւէ երկու պնակիտներու վրայ յաջողած է կարդալ սումիրական արձանագրութիւնները, որոնք 3600 տարուան հնութիւն ունին ։

Ահաւասիկ քանի մը առածներ, որոնք ցոյց կուտան թէ Ասորիները հին դարերուն ողջմտութենէ զուրկ չէին .—

✕ Միշտ կը խօսիս կործնցուցածիդ, այլ երբեք գտածիդ մասին ։

✕ Ջղագրգիռ կին մը, նեղութեան վրայ կ'աւելցնէ տառապանքը տան մէջ:

✕ Աղքատը աւելի երջանիկ է մահուան առեն քան ապրած միջոցին:Երբ հա ցունի,աղը կը պակսի, երբ աղ ունի, հացը իրեն կը պակսի, երբ տուն ունի, ախոռ չունի, իսկ երբ ախոռ ունի , տուն չունի ։

✕ Կաւէ երկու պնակիտներուն վրայ արձանագրուած առածներուն թիւը 180 հատէն աւելի էին, բայց ժամանակը մեծ մասով ջնջած է զանոնք եւ անընթեռնելի ըրած ։

МՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ (8)

ԱՐՄԵՆԻՍԱ

Դ.

Ցիշատակներով լեցուն էր այս սենեակը. բայց կեղծիքս չարունակել մտքէս չանցուցի. մէկ բառով տիրացեր էի երջանկութեան ու մէկ բառով որոշեցի խոյս տալ մեղապարտ ու յանցաւոր երանութենէս. բայց չկրցայ անտարբեր զատուիլ ու հեռանալ. սիրտս փղձկեցաւ. այն ատեն դուրս թափեցի հոգիիս բոլոր տառապանքը, սիրոյս ու յանցանքիս մեծութիւնը. ի՞նչ ըսի արդեօք, չեմ գիտեր ու չեմ յիշեր. Արմենիսա ապշած, զարմացած մտիկ կ'ընէր առանց ընդմիջելու ու թող կուտար որ ուզածս ըսեմ: Ինքզինքս պաշտպանեցի յուսահատ քաջութեամբ. երկու ամսուան կեղծաւորութեանս վրէժը Արմենիսայի կրօնական սկզբունքներէն լուծեցի. ամէնէն նուիրական գաղափարներուն զարնելով գիտէի որ անդարձ կ'ըլլար իմ հեռացումս ։

— Գիտի սիրեմ քեզ, որքան ալ աւելի ըլլամ ասկէ ետքը. իմ սէրս քուկինէդ աւելի անկեղծ ու մաքուր է, ըսի անոր, անիկա իմ յանցանքս պիտի քաւէ, բայց քուկդ միայն մոլեռանդ գաղափար մըն է եղեր եւ ոչ թէ ճշմարիտ սէր մը:

Արմենիսա համարձակութեանս վրայ կը զարմանար. երբեք զիս այնքան անվեհեր ենթադրած ըլլալու չէր. պահ մը իմ յուզումս իր սիրտն ալ շարժեց, բայց այնքան ատեն քիթին խնդացած ըլլալուս գաղափարը իր վիրաւորուած կրօնասիրութիւնը արթնցուց ։

— Շատ լաւ, շատ լաւ, պատասխանեց, չերկընցնենք, հերետիկոս մըն ես եւ ուղղափառ ձեւացուցիր ինքզինքդ. հոգ չէ. բայց ասկէ ետքը մեր տեսակցութիւնը վերջացած է. գնա մեղքերդ քահանայիդ խոստովանելու, խեղճ մարդը քեզի կը սպասէ ։

— Թող այդպէս ըլլայ ։

Մեկնեցայ, աւերակներու մէջէն խոյս տալու պէս, վախնալով որ պատերը վրաս չփլչին յանկարծ. հեռացայ պանդոկէն, ու հոն թողուցի փշրուած յոյսերս ու երազներս. ետիս չդարձայ. ճամբան՝ մեր խոհարարին հանդիպեցայ որ զիս կը փնտռէր ամէն կողմ. Տէր Հայրը դեռ զիս խոստովանեցնելու կը սպասէր մեր տունը ։

Քաւելու մեղքս մնացե՞ր էր ։

— Թող սպասէ, պոռացի ծառային, ու յիմարի մը պէս, առանց գիտնալու թէ ո՞ւր եւ որ կողմ կ'երթամ, ճամբաս շարունակեցի ։

Արմենիսա ութ օր հիւանդացաւ. այս սաստիկ յուզման չէր դիմացեր. անկեղծապէս կը սիրէր զիս, եւ բաժանումը իրեն ալ դժնդակ երեւցաւ: Սպասաւորներէն իմացայ որ իմ երթալէս վերջը ինքն ալ շատ լացեր էր: Ամէն առտու գացի գողունի լուր առնելու իր առողջութեան վըրայ ։

Քիչ քիչ շտկուեցաւ, վրդովումը անցաւ, հիւանդութեան ջերմը իր զայրոյթը տաւ տարաւ, բարկութիւնը հանդարտութեան ու հանդարտութիւնը խորհրդածութեան տեղի տուաւ ։

Այս ցնցումը իր մտքին մէջ մանկութենէ ի վեր հաստատուած նախապաշարումներուն չէնքը կործանեց. խելացի ու դատողութեան տէր կին էր, զիս մօտէն ճանչցեր ու սիրեր էր. մտածեց որ Լուսաւորչական ըլլալովս միեւնոյն անձը ըլլալէ դադրած չէի ։

ԳՐ. ԶՕՀՐԱՊ

(Տար.)

է ստեղծել Եւրոպա մը զօրաւոր՝ զինուորական եւ տնտեսական տեսակէտով»։

Նախագահը Հնդկաչինի պատերազմն ալ յիշեց երկու անգամ, չեշտելով թէ «մեր աջակցութեան շնորհիւ դաշնակիցները կրցան զսպել համայնավարական յարձակումը»։

Թրումըն-Չըրչիլ համաձայնութիւնը

Դշ. օր պաշտօնական զեկոյց մը հրատարակուեցաւ, Չըրչիլի եւ Թրումընի խօսակցութեանց մասին, որոնք տեղի ունեցան Յունուար 7ին եւ 8ին, չորս նիստերով։ Զեկոյցը շօշափելի նորութիւններ չի պարունակեր։ Օրինակ, Մերձ. Արեւելքի մասին կ'ըսէ.— «Կ'ընդունինք թէ աշխարհի այդ մասին մէջ համայնավարական վտանգին զսպումը աւելի կարեւոր է քան մեր տարակարծութիւնը Զինաստանի մասին»։

Չըրչիլ յաջողած է համոզել Թրումընը որ Անգլիոյ մէջ հաստատուած ամերիկեան օդանաւային խարիսխները օգտագործուին համախորհուրդ եւ հաւասարութեան հիման վրայ։ Ուրիշ խօսքով, Լոնտոն կրնայ թոյլ չտալ որ հիւլէական ռումբով յարձակում կատարուի Անգլիայէն։

Զեկոյցը բացորոշ կէտեր չի պարունակեր Խ. Միութեան մասին, եւ պարզապէս կը հաստատէ թէ ոչ Անգլիա, ոչ ալ Մ. Նահանգները պիտի մերժեն Մոսկուայի անկեղծ առաջարկները։

Գալով Միջին Արեւելքի, կը թուի թէ Անգլիա հաշտարար դիրք մը բռնած է Իրանի հարցին առթիւ, իսկ Ամերիկացիները մօտեցած են բրիտանական տեսակէտին՝ եգիպտական տափնապի մասին։

Եւ վերջապէս երկու վարիչները համաձայնած են որ Անգլիա լիովին մասնակցի Եւրոպայի պաշտպանութեան։ Համաձայնութիւն չէ գոյացած... հրացաններու մասին։ Իւրաքանչիւր երկիր պիտի պահէ իր նախընտրած տիպարը։

ԲՈՒՌՆ ԲԱԽՈՒՄՆԵՐ ՍՈՒԷԶԻ ՄԷՋ

Եգիպտացի արձակազէնները Իսմայիլիա — Թէլ Էլ Քէպիր ճամբուն վրայ յարձակեցան անգլիական երեք կառաւաններու վրայ։ Անոնցմէ սպայ մը եւ զինուոր մը սպաննուեցաւ։

Բրիտանական ուժերը նաւակներով անցան Սուէզի ջրանցքը, պատժելու համար Էլ Մահսամա գիւղին բնակիչները։ Ճակատ առ ճակատ կռիւ մը տեղի ունեցաւ։ Ըստ անգլիացի սպայի մը յայտարարութեան, բրիտանական ուժերը ծուղակին ինկան, բայց կրցան ազատիլ շնորհիւ բռնի հրացանաձգութեան մը։

Արաբները կ'օգտագործեն աւազակոյտերը, անգլիական կառաւանները հարուածելու համար։ Կռիւներու սկսելէն ի վեր, անոնց կորուստը եղած է 25 հոգի։

✕ Ռուսական ձկնորսանաւերու նաւազները արտօնուած են ցամաք ելլելու Փորթ Սայիտ։ «Էլ Ահրամ» կը գրէ թէ կառավարութիւնը վար պիտի դնէ անգլիական ստացուածքներն ու արժեթուղթերը, եթէ Լոնտոն 5 կամ տասը միլիոն սթերլինի իջեցնէ իր տարեկան վճարումները։

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ընդհ. քարտուղարը, Ազզամ փաշա, որ Փարիզ կը գտնուի, յայտարարեց թէ Եգիպտոս պատրաստ է զինակցելու Մ. Նահանգներուն հետ, ինչպէս եւ գործակցելու Խ. Միութեան հետ։

ՍԳԱՀԱՆԴԷՍ
ԸՆԿԵՐՆԵՐ ՌՈՒԲԷՆԻ ԵՒ ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷԻՆ

Կիրակի, 13 Յունուար, ժամը 8.30ին, Salle de Géographie։

Կը ճառախօսէ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Կը խօսին, ՌՈՒԲԷՆԻ մասին

Յ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ, ՂԵՒՈՆԴ ՄԵԼՈՅԵԱՆ, Մ. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ մասին՝

ՀՈՒՐԻ ԻՓԼԷԿԵԱՆ, Մ. ԳԱՐՍԱՄԵԱՆ, ՀՐ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ

Երգ.— Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ (Տէր Ոսկեան) եւ ՏԻԿԻՆ Ա. ԳԵՒՈՆԵԱՆ։

Արտասանութիւն.— ԶԱՐԵՀ ԳԱՐԻԳԵԱՆ, (Ռուբէնի «Յետոյինները»), ընկերուհի ՄԱՏԼԷՆ Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ (հատուած մը Լ. Շանթի երգերէն)։

Դաշնակ.— Օր. Վ. ՃԻՆՃԵԱՆ։

Մուտքը ազատ է։

ՏՕՆԱԾԱՌ ԽՆՋՈՅՔ — ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կրընոպլի Կապ. Խաչը, «Մանուկներու Օրը» կը տօնէ մեծ պատրաստութեամբ՝ այս կիրակի ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Արմընօնվիլի սրահին մէջ։

Երգ, արտասանութիւն եւ խաղեր մանուկներու կողմէ։ Կաղանդ պապան նուէրներ պիտի բաժնէ բոլոր պզտիկներուն անխտիր։ Թատերգութիւն մը սանուհիներու կողմէ։ Եւրոպական պարեր մաանաւոր նուագախումբով։

Ճոխ պիւֆէ եւ զուարճութեան բաժին մեծերուն համար։ Սրահը տաքցուած է եւ մուտքը ազատ։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ֆր. Կարմիր Խաչի մասնաճիւղը Մանուկներու Օրը կը տօնէ, Յունուար 20ի կիրակի օրը, կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Ծոյներու սրահը, 5 rue Bonnefoi։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կապ. Խաչի Պուլվար Օտտոյի մասնաճիւղը Մանուկներու Օրը կը տօնէ, այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին Ս. Յակոբ մատրան մէջ։ Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ։

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Նախաձեռնութեամբ Համախառն. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղին, այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Երիտասարդաց սրահը, rue Bayard։ Հաճելի երեկոյթ մը նուագախումբով։

ՀԱՆԴԷՍ – ՊԱՇՏԱՄՈՒՆՔ

Վիէնի Հայ. Աւետ. եկեղեցւոյ, Կիր. դպրոցի։ Այս կիրակի, կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, «Հ. Օհանջանեան» սրահին մէջ։

Ամէն Հայ սիրով կը հրաւիրուի։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ֆ. Կ. Խաչի Իթալիի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Տէր եւ Տիկին Ալեքսանեանէ 500 Ֆր. Շաւարշ Պարսամեանի մահուան առթիւ։ Գ. Թորոս Եղիազարեանէ 2000 Ֆր. Տիկին Նազարդ Եղիազարեանի մահուան առթիւ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷՆ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—

Քրիստափոր ենթ. շաբաթ 12 յունուար, ժամը 9ին։

ԸՆԿԵՐ ԿԱՐՕ ենթկ. կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին։

ԹԱԹՈՒԼ խումբը երկուշաբթի 14 Յունուար ժամը 8.30ին։

ՀԱՄԱԶԱՍՊ խումբը երեքշաբթի 15 Յունուար ժամը 9ին։

ԱՐԱՄ խումբը Դշ. 16 Յունվ. ժամը 9ին։

ԶԱՒԱՐԵԱՆ ենթկ. Եշ. 17 Յունվ. ժամը 9ին։

ՎՌԱՄԵԱՆ ենթկ. Շբ. 19 Յունվ. ժամը 9ին։

ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ կիր. 20 Յունվ. կէսօրէ վերջ, ժամը 3.30ին։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ենթկ. Շբ. 26 Յունվ. ժամը 9ին։

ԽԱԺԱԿ խումբ Կիրակի 27 Յունվ. կէսօրէ վերջ, ժամը 3.30ին։

ԳԷՈՐԳ ՉԱՒՈՒՇ խումբ, Կիրակի 27 Յունուար, կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին։

Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները։ Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. Կոմիտէին ներկայացուցիչները։

Հ. Յ. Դ. ԱՂԲԻՒՐ ՍԵՐՈԲ ԵՒ ՄԿՐՏԻՉ ԵՕԹՆԵՂԲԱՅՐԵԱՆ խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Կը դասախօսէ ընկեր ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ։

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Վահան Խորէնի» խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը ճիշդ 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Զեկուցում եւ ընթացիկ խնդիրներ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ԻՍԻ.— Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ժողովը այս շաբաթ, ժամը 20.30ին Խրիմեան դպրոցը։

ԱՌՆՈՒՎԻԼ – ՍԱՐՍԷԼ.— Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէի ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 21ին, Սարսէլի ծանօթ հաւաքատեղին։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ, ժամը 21ին։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ՎԱԼԱՆՍ.— Շրջ. կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, «Ահարոնեան» սրահը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. ՀԱՅՐ. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, 7 Bld. d'Athènes, Bar du Globe բաժը։ Օրակարգ՝ Կեդր. վարչութ. շրջաբերական։ Պարահանդէսի հարց։ Օրացոյցներու հաշիւ։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ.— ԱԿՕՍԻ վարչութեան.— «Յառաջ» եւ «Հայ-Բոյժ» չեն ստացած «Ակօս»ի վերջին թիւր։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ – ՊԱՏԱՐԱԳ

ՊԱՀԱՊԱՆԵԱՆ Գերապայծառի մահուան տարելիցին առթիւ հոգեհանգստեան ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ Հ. Կարապետ Ծ. Վ. Ամատունի այս կիրակի ժամը 10.30ին Հայ կաթողիկէ եկեղեցին (10bis Rue Thouin, métro Monge կամ Cardinal Lemoine:

ՀԱՅ ԿՕՇԿԱԿԱՐՆԵՐՈՒՆ

Ծախու է ՍԱՅԵԱՅԻ մեքենայ մը, 31 K, շատ լաւ դրութեան մէջ, մատչելի գին։ Դիմել Գ. Ղազարեանի, 8 rue de Maubeuge, Restaurant Caspienne:

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris(13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Samedi 12 Janvier 1952 Շաբաթ 12 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

28րդ ՏԱՐԻ — 28e Année No. 6659—Նոր շրջան թիւ 2070 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՁԱՅՆ ՀԱՅՐԵՆԵԱՑ

Անոնք որ ոչ Հայաստանի լեռներն ու ձորերը, ոչ ալ գետերն ու դաշտերը տեսած են, չեն կրնար պայծառ գաղափար մը կազմել Ռուբէնի էութեան մասին։

Իր ամբողջ գործունէութեան ընթացքին, աշխարհագրութիւնը եւ աշխարհահայեացքը մնացին անբաժան։ Ներշնչեցին եւ գործի մղեցին զինքը՝ իբրեւ մէկ ամբողջութիւն։

Մեր ժամանակակից պատմութեան մէջ, դըժուար է գտնել հեղինակ մը, որ այնքան մանրակրկիտօրէն քննած, սերտած, բանաձեւի մը վերածած ըլլայ Հայաստան աշխարհին լեռներուն խորհուրդը եւ գետերու լեզուն։

Իր գրչին ելած որեւէ ուսումնասիրութեան մէջ, կարմիր թելի մը պէս կ'երեւայ այս գիծը։ Եւ ամէնէն չոր ու ցամաք, ճոռ նիւթն ալ կը դառնայ խօսուն, շօշափելի պատկեր։

Ճարտարապետական հիւսուածքներ են իր քաղաքական եւ ընկերային տեսութիւնները։ Մէկը միւսէն ինքնուրոյն եւ տոկուն։

Յեղափոխական սլացքին հետ, գիտական-քննական միտքն է որ անդադար կը գործէ։

Իւրաքանչիւր վերլուծման հետ, նոր լոյս մըն է որ կը ժայթքէ Հայոց պատմութեան եւ աշխարհագրութեան ելեւէջներուն վրայ։

Եւ ամէնէն համբակն ալ դիւրաւ կ'ըմբռնէ մեր մեծութեան եւ անկումի, փառքի եւ պարտութեան պատճառները։

Միեւնոյն ատեն կը տեսնէ հեռանկարներ որոնք անմատչելի կը համարուէին։

Տարօնցի ընկեր մը վերջերս կը գրէր, հեռաւոր Իրանէն, թէ Ռուբէնի պապերուն պապը Սասունցի էր, ինչպէս ինքն իսկ պատմեր է, հպարտօրէն։

Ուրեմն ինք «դրսեցի» չէր Տարօն աշխարհին համար, զոր այնքան պաշտամունքով սիրեց ու սերտեց, որուն ազատութեան համար իր երակներուն արիւնը քամեց, երբ դեռ հասարակ ցինուոր էր։

Վրէ՛ժ, ընկերներ, դիմենք դէպի մահ,
Պարոն Ռուբէնը մռնչեց անահ,
Ա՛յ չվախենանք թշնամու սրից,
Ազատ մեռնելը քաղցր է ամէնից:

Ոչ մէկ տեղական հայրենասիրութիւն՝ իր յեղափոխական թէ քաղաքական գործունէութեան ընթացքին։

Պայծառ, համուն հայրենասիրութիւն մըն էր որ կ'առաջնորդէր իր քայլերը։ Խորաթափանց ոգի մը որ կը ներշնչէր ամբողջ բազմութիւններ՝ խօսքով թէ գործով։

Իր աշխարհահայեացքը չէր կրնար որեւէ Հայաստան երեւակայել առանց Վասպուրականի եւ Սիւնիքի, առանց Բագրեւանդի եւ Գուգարքի, առանց Տաւրոսի կամ Արարատեան դաշտի։

Ձայնը, որ կը բխէր սրտին խորերէն —«Ձայն հայրենեաց» — դարձած էր թանձրացեալ հանգանակ, շնորհիւ իր հաստատ տրամաբանութեան եւ մշտանորոգ վերլուծումներուն։

Այս տեսակէտէն, ոչ մէկ վկայութիւն պիտի կրնար այնքան հաստատօրէն պարզել իր մտածումներն ու եզրակացութիւնները, որքան իր անմահ «Յուշերը», որոնք բոլորովին անտիպ էջ մը բացին մեր ժամանակակից գրականութեան մէջ։

Հակառակ վերջին տարիներու յոգնութեան եւ տառապանքին, Ռուբէն միշտ ալ մնաց կորովի եւ լաւատես։

Մինչեւ վերջին պահուն, աննկուն յեղափոխականի ոգին էր որ կը խօսէր իր մէջ։

Դեռ քանի մը ամիս առաջ էր որ կը գրէր, ի պատասխան պաշտօնական նամակի մը.

— Իսկ եթէ փոթորիկ մը պայթի, թող իմ չորցած ոսկորներս ալ խառնուին ձեր երիտասարդ ոսկորներուն ...

Որ եւ է փոթորիկ մազաչափ չէր ազդած իր վրայ, սահմանէն ասդին թէ անդին։

Այդ պատճառով ալ, անխռով կը սպասէր գալիքին։

Պիտի կրնա՞ր իրապէս «հայացնել» ներկայ Հայաստանը, առանց այդ վճռական սրտառութեան։

Շ.

ՊՈՒՏ'Մ ՅՈՒՇԱԳԻՐ

ՌՈՒԲԷՆ – Լ. ՇԱՆԹ

Յուշ չէ գրածս։ Ես մեծերու մասին մօտէն ծանօթութիւն չունիմ։

Հաւատացէք որ առիթ չեմ ունեցած, մօտենալու մեր մեծերուն։ Անոնց ձեռքը սեղմելու կամ քանի մը բառ կորզելու անոնց բերնէն՝ համեստութիւնս վճարելով։

Չեմ ճանչնար, օրինակ, Խատիսեանը, Ահարոնեանը, Քրիստափորը, Ռոստոմը։

Դէմքով տեսած եմ առաջին երկուքը՝ հեռուէն, իսկ վերջինները, նոյնիսկ բախտ չեմ ունեցած տեսնելու։

Զաւարեանը մօտէն տեսած եմ։ Պոլիս, համեստ ճաշարանի մը մէջ կը ճաշէր, ուր կը ճաշէի ես ալ ուրիշ կարգ մը երիտասարդներու հետ։ Չեմ խօսած հետը։

Հեռուէն դիտող մը, հիացող մը եղած եմ այս եւ ուրիշ մեծ տիպարներու։

Եւ մինչեւ այսօր այսպէս է իմ ընթացքը։ Ինչո՞ւ։ Չգիտեմ։ Չեմ սիրեր նեղը դնել այս բազմազբաղ անձերը։ Անոնցմէ քանի մը խօսք փրցնելով՝ աղին անդին ծախսելու համար։

ՌՈՒԲԷՆԸ շատ քիչ անգամ տեսած եմ։ Հայրենիկի մը տպաւորութիւնով պարուրած է զիս այս անձը։ Պարզ՝ դէմքով եւ խօսելաձեւով։

Կազմակերպութեան մը մասին դիմած եւ անիրաւութիւն մը մատնանշած՝ էի։ Մտիկ ըրաւ պուտ'մ ժպիտով եւ պատասխանեց կարճ, պարզ եւ ապահովող քանի մը բառով։ Կը զգայի որ անկեղծ էր եւ կ'ուզէր քեզ գոհացնել «Ախր, իրաւունք ունիս, սա շատ պարզ է, մի վրդովիր»ով մը քեզ կը հանդարտեցնէր։

«Պոլիս, քո խմբագրած թերթը աչքէ անցուցի, շատ ազգաշէն գործ է այդ ձեր կազմակերպութիւնը, եթէ ունիք այդ թերթին հաւաքածոն, ղրկեցէք ինծի, հետաքրքիր եմ...»։

Ղրկեցի իրեն եւ գոհ էր մնացած։

Պարզ, ժողովրդական տիպար ՌՈՒԲԷՆԸ, երկու պարզ խօսքով, առջեւդ նոր հորիզոն մը կը բանար։ Կը հանդարտեցնէր քեզ։

Կարդացի իր գիրքը, «Հայաստան միջցամաքային ուղիներու վրայ»։

Առանց կիրքի, առանց պատ ի պատ դարձուածքի, առանց ազգայնական շեշտի։ Դուք կը տեսնէք հայկական խնդիրը թէ որո՞ւ աքցանին մէջն է եղած՝ հարիւր տարիէ ի վեր։ Հիացումով կը գոցէք այս հատորը եւ կը մղուիք երկար խորհրդածութեան։ Կարծէք օտար դիւանագէտի մը կողմէ գրուած եւ թարգմանուած է հայերէնի։

Վերջին անգամ, Փարիզ, իր մէկ բանախօսութենէն վերջ տեսայ զինք, «սեղմեց ձեռքս» կը կարդամ գրածներդ, «գրիր, լաւ են»ով մը։

Տուաւ ՌՈՒԲԷՆ ինչ որ պէտք էր։ Եւ մենք միշտ պիտի թղթատենք զինքը, իբրեւ ազգային-քաղաքական բառարան։

Լ. ՇԱՆԹ.— Իսկապէս չեմ ճանչնար զինք։ Անգամ մը տեսայ համեստ սրճարանի մը մէջ, Փարիզ։ Դիտեցի հեռուէն։ Ժպտադէմ մըն ալ այս անձը։ Փոքրածաւալ մարմին մը, խնայողական մօրուք մը որ կզակը միայն կը պարունակէր։

Չեմ լսած ձայնը։ Անունով եւ գործով միայն ծանօթ ինծի այս մեծ շտեմարանը հայ գրական հատորներու։

Դպրոցական էի։ Դասագիրքի մը մէջ էր իր «Մրտոյի թոռը»։ «Սեւ խաչ մը մէջէն», «Զոյգ մը կեղտոտ մոմ»։ «Երկու խեղճ տէրտէր, ամբողջ օրը ծոմ»...։

Այսչափը միայն կը յիշեմ այդ դժբախտ Մրտոյի թոռան յուղարկաւորութեան նկարագրութենէն, լաւ կ'ըլլար որ ամբողջութիւնը հրատարակուէր։ Ստորագրութի՞ւնը։ ԼեւոնՍեղբոսեան։

Մեր հայերէնի ուսուցիչը, Յ. Հէքիմեան, հպարտութեամբ կ'ըսէր մեզի,— «Սեղբոսեանը իմ եւ Սողոմոն սարկաւագի (Կոմիտաս) դասընկեր եղած է Էջմիածնի ճեմարանի մէջ։

Իր տաղանդին ուժեղ ցոլքը վայելեցի Պոլիս, «Հին Աստուածներ»ու ներկայացումին եւ մինչեւ այսօր, այդ տպաւորութիւնը կը մնայ անեղծ։

Բոլոր տիպարները առանց անունի կը ներկայացուէին հոն։ «Վանահայր, Աբեղայ, Իշխանուհի; Կոյր վանական»... Օ՛, մոռցայ Սեղան, որ Աբեղան առաջնորդեց Քրիստոսի տաճարէն՝ դէպի Վահագնի բագինը ...

Ինչո՞ւ, չեմ գիտեր։ Աբեղան որ տեսած եմ բեմին վրայ մտքիս տպաւորուած է Գեղամ Վարդապետը, (Թէվէքէլեան)։ Այս երիտասարդը՝ Շանթի Աբեղայէն չեմ կրցած բաժնել ...

Երկու դէմքեր։ Երկու հսկաներ։ Ռուբէն եւ Լ. Շանթ։ Մին սուրը ձեռքին, միւսը մշակոյթի ջահը բռնած քալեցին հայկական կեանքի փշոտ անդաստանէն՝ բանալու համար ազատութեան ուղին՝ հայ ժողովուրդին առջեւ։

Կ. ՊԵՑՈՒՇ

Դահլիճի տագնապը

Պ. Ժոռժ Պիտօ եւս հրաժարեցաւ նոր դահլիճը կազմելու պաշտօնէն։ Հանրապետութեան նախագահը այժմ իր յոյսը դրած է արմատականներուն վրայ։ Աչքի առջեւ կան հետեւեալ թեկնածուները,— Պ. Էտկար Ֆոռ, որ դատական նախարար էր Փլեւէնի դահլիճին մէջ եւ Ֆրանսայի դատախազը Նիւրընպէրկի դատավարութեան ատեն, Իվոն Տէլպոս, իսկ իբրեւ պահեստի՝ Քէօյ, նախկին վարչապետը։ Իրազեկներու կարծիքով, ի վերջոյ այս ծերունին պիտի լուծէ տագնապը, որ կրնայ երկու շաբաթ եւս տեւել։

Շատեր կ'ուզեն որ փոփոխութիւն մը կատարուի արտաքին նախարարութեան մէջ։ Թերթերը կը գրեն թէ բազմաթիւ երեսփոխաններ դժգոհ են Պ. Ռոպէր Շումանի քաղաքականութենէն՝ մանաւանդ Ֆրանքեւգերման յարաբերութեանց հարցին մէջ։ Կեդրոնի կուսակցական վարիչներն ալ դժգոհ են Ֆրանսայի վերազինման ծախքերու ծանրութենէն։ Ընկերվարականները եւ կարգ մը արմատականներ բաւական կը համարէին 850 միլիառ ֆրանքը։ Փլեւէնի ելմտական նախարարը, Պ. Ռընէ Մայէր կ'առաջարկէր 1100 միլիառ, ներշնչուելով Պ. Ժ. Պիտոյէն որ ազգ. պաշտպանութեան նախարար էր եւ կը պահանջէր 1600 միլիառ։

Եգիպտոս նորէն կը սպառնայ

Սուէզի կառավարիչը, Իպրահիմ Զաքի, ազդարարեց անգլիացի հրամանատարին որ ետ կանչէ իր զօրքը վիճելի գիւղէ մը։ Կառավարիչը ուժգնօրէն բողոքելով անգլ. զինուորներու գործողութեանց դէմ, կը պահանջէ բնակիչներուն վերադարձնել գիւղը, «այլապէս պատասխանատու պիտի մնաք այս նախայարձակման հետեւանքներուն համար»։

Վիճելի գիւղը, Քաֆր Ապտու, կը պարունակէ 75 կիսաքանդ շէնքեր, ճիշդ ջրաբաշխական հաստատութեան դէմ, եւ ուրիշ հարիւր տուներ՝ աւելի անդին։ Անգլ. զօրքը գրաւեցին այդ շրջանը, բուռն կռիւէ մը վերջ։ Բնակիչները վտարուած են եւ գիւղը շրջապատուած է փշաթելերով եւ գնդացիրներով։

Եգիպտոս դժգոհ է նաեւ Չըրչիլի եւ Թրումընի տեսակցութեան արդիւնքէն, քանի որ երկու

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Արաբական ասուլիս մը Հայ տարագիրներու մասին

Արաբական Դաշնակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Ազզամ փաշա հինգշաբթի երեկոյ Prince de Galles հիւրանոցը հրաւիրած էր հայկ. մամուլի եւ ազգային մարմիններու ներկայացուցիչները, մամլոյ ասուլիսի մը համար։ Ներկայ էին 20—25 հոգի։ Ազզամ փաշա այս առթիւ իր համակրանքը յայտնելով հայ ժողովուրդին, խօսքը տուաւ Պ. Լ. Քէչիշեանի, որ բացատրեց թէ հայ գաղթականներու խնդիրը ինքնաբերաբար յուզուած է ՄԱԿի ժողովին արաբ ներկայացուցիչներու կողմէ։ Տուաւ անունները Սէուտի Արաբիոյ ներկայացուցիչ Տօքթ. Ճէմիլ Պարութի, Լիբանանի ներկայացուցիչ Քէրիմ Ազկուլի, Իրաքի ներկայացուցիչ Տիկին Աֆլանի, Սուրիոյ ներկայացուցիչ Ճավարէթ Մուֆթի եւ Եգիպտոսի ներկայացուցիչ Տօքթ. Մահմուտ Ազմի։ Յետոյ պարզեց կատարուած աշխատանքները եւ հայ մամուլին ուշադրութեան յանձնեց Լիբանանի պատուիրակին կողմէ խօսուած ճառը։ Այս առթիւ յիշեց այն առաջարկը զոր հաղորդած էինք արդէն,— Առանձին գրասենեակ մը հաստատել ՄԱԿի մէջ, հայ տարագիրներուն համար, որպէսզի գործէ ԱՆՁԱՅին հետ։

Ազզամ փաշա փակելով ասուլիսը, շեշտեց թէ իրենց այս աշխատանքը այնքան մարդկային է որ ոչ մէկ երախտագիտութեան կը սպասեն։ Ինչպէս ներկայիս, նոյնպէս եւ միշտ Հայերը պիտի վայելեն բոլոր արաբական պետութիւններու աջակցութիւնը, երբ որ պէտք ունենան անոր։

Այս առթիւ պատուասիրութիւններ եղան ներկաներուն, որոնց մէկ մասը հրաւիրուած էր նաեւ գիշերուան մեծ հացկերոյթին, Միւթիւալիթէի մէջ, մասնակցութեամբ 300 սեղանակիցներու։

ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆ

— Ձայնը հնչեց Էրզրումի Հայոց լեռներէ՞ն, Հայոց լեռներէ՞ն ...

Հայ ժողովրդի սրտում Ազատութեան սրբազան կրակը չէ մարել երբեք: Անկախութեան կորուստով նա անթեղուել է միայն ու ամէն անգամ բոցավառուել է, երբ փչել է ազատաշունչ մի հով:

Ռ. Տէր Մինասեանը, ծնած Ջաւախք (Ախալքալաք), սերած Բարձր Հայքցի ծնողներէ՝ ունէր իր սրտում անթեղած կրակը ազատութեան:

Նա մանուկ էր դեռ, երբ Էրզրումի Հայոց լեռներէն հնչեց ձայնը մարտակոչ՝ թունդ-թունդ հանելով սրտերը Հայոց:

Ընտանեկան հանգիստ կեանք, ծնողների, քոյր-եղբայրների սէր ու գուրգուրանք, բարձրագոյն կրթութիւն, ռուս բանակում զինուորականի գրաւիչ ասպարէզ տեղի տուին ազատութեան մարտակոչին թունդ ելած Ռուբէնի սրտի առջեւ:

Ազգերը յարատեւելու, ապրելու համար ծնում են ընտրեալներ: Ռուբէնը ծնած էր ընտրեալ:

Իր անհատական կեանքի բարօրութեան համար հազար հրապուրիչ ճամբաներ ունէր իր առջեւ, բայց հազարն էլ խոտոր գնացին գալ յանգելու համար իր կոչման միակ ճանապարհին՝ Ազգ եւ Ազատամարտ:

Ազատութիւնը կորցրած մի ազգ, ինչպէս հայ ազգն էր, յեղափոխութեամբ, զէնքով, արեան զոհողութեամբ միայն կարող էր վերագտնել ազատութիւն: Այդ ճանապարհը, այդ միջոցն էր ցոյց տալիս ժամանակաշրջանը: Հայ ժողովուրդը ընտրել էր այդ ճամբան: Կեանքի էր կոչել Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը: Ռուբէնը՝ հազիւ երիտասարդ՝ գնաց, գտաւ Դաշնակցութիւնը: Նա ուզեց լինել յեղափոխութեան պարզ զինուորը, վէրք տալ, վէրք ստանալու համար: Իր իսկ առելով՝ յեղափոխական լինելու համար, ուղարկուեցաւ թրծուելու Կարսի հնոցում:

Ո՞վ էր հնոցապետը, ովքե՞ր էին թրծիչները յեղափոխականների: Յաղթանակներ տարած զորավարնե՞ր, գիտուններ ու իմաստուննե՞ր, երբեք: Կարս-հնոցը 1877ի ռուս-թրքական պատերազմէն յետոյ, հազիւ 15 հազար բնակչութեամբ, վերաբնակուած մի քաղաք էր, ուր հաւաքուած էին Կովկասեան եւ արեւմտեան Հայաստանի բոլոր կողմերէն եկած ընտանիքներ, մեծ մասը Շիրակ-Գիւմրիի, եւ Բարձր Հայք-Կարնի շրջանէն: Ահա հնոցը, (չմոռնալ որ Կարսը [illegible] էր, խիստ զինուորական հսկողութեան տակ, իբրեւ սահմանագլուխ) թրծիչները ժողովրդի պարզ զաւակներ, արհեստաւոր ու գործաւոր, արտաքուստ ոչնչով ուշագրաւ, եւ սակայն, հոգեպէս ընտրեալներն էին ազգապահպանման:

Ռուբէնը ծնած էր ղեկավար: Թրծուած Կարսի հնոցում: Եթէ իբրեւ պարզ զինուոր անցաւ «երկիր», իր կոչումն իրեն տարաւ ղեկավարութեան բարձունքները: Ղեկավար, թէ իբրեւ կազմակերպիչ եւ թէ իբրեւ ռազմիկ:

Յաղթանակ ու պարտութիւն, գրոհ եւ նահանջ: Այս եղաւ Հայ յեղափոխութեան անցած ճանապարհը, այդ եղաւ նաեւ յեղափոխութեան բոլոր ղեկավարների եւ Ռուբէնի գործերի թումը:

Ռուբէնը Հայ ազգի ազատագրական պայքարի անդաւաճան ղեկավարն էր, ու մնաց միշտ ժողովրդի ընտրեալը:

Ռուբէնին միշտ բաժին ընկաւ ղեկավարութիւնը դժուար գործերի, նա կիսակործան փոքրիկ երկրում պիտի տեղաւորէր ռուս նահանջող բանակի հետ Կովկաս մտած բազմահազար Վասպուրականցի, Սասունցի, Տարօնցի գաղթականութիւնը: Պէտք է տեղ գտնէր, ընդունէր եւ տեղաւորէր նաեւ արեւմտեան Հայաստանի բռնագաղթ-ջարդէն վերապրած ցիր ու ցան Հայութիւնը: Ինչպէ՞ս ընդունիլ, ո՞ւր տեղաւորել:

Դա չէր կարող լինել առանց վէրիվայրումների, առանց խստութեան:

Ռուբէնը եղաւ հայ պետական մարդը, ու տուեց անհրաժեշտ հրամանը:

Ի հարկէ լսուեցան բողոքներ: Վերէն վար նայեց Ռուբէնը բոլոր քննադատներին եւ կատարեց իր գործը: Այսօր Հայաստանում են տեղաւորուած, Հայաստանում են ապրում Վասպուրականցին, Սասունցին, Տարօնցին: Եթէ չբացուէր տեղը, նրանք էլ ցրուած, փոշիացած պիտի լինէին լայնածաւալ Ռուսաստանում, ինչպէս եղած են տեղ չունեցողները:

1920 Մայիսի բոլշեւիկեան ապստամբութիւն, Թուրքեւռուս եղբայրակցութեամբ մանուկ Հայաստանը անճիտող վերջին պատերազմ ...

Ռուբէնն է կոչուած զինուորական նախարարութեան:

Ով էլ լինէր իր տեղը՝ Հայաստանը պիտի պարտուէր: Եւ պարտուեցաւ: Ազատութեան խարոյկը շիջեց, շիջեց, բայց չմարեցաւ, մի անգամ էլ ազատութեան կրակը անթեղուեց հայ ժողովրդի սրտում: Եւ պիտի ապրի այդ կրակը, մի օր կրկին բորբոքելու, կրկին բոցավառուելու համար, մինչեւ հասնի իր կէտ նպատակին, դառնայ հուր [illegible]: Ազատ-անկախ Հայաստան:

Այդքան պարտութիւններէ, այդքան հիասթափութիւններէ վերջ, ինչպէս Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, նոյնպէս Ռուբէնը մնաց անսասան հաւատացողը իր կոչումին եւ իր դերին:

Թողեց բռնութեան ենթարկուած հայրենիքը, գնաց միանալու իր ժողովրդի միւս կէսին, որ հողմացրիւ ապրելու էր օտար երկրներում:

Գաղթաշխարհում կուսակցական վերակերտում, ազգային կեանքի կազմակերպում, գիր, գրականութիւն, մամուլ, Հայկական Դատ: Ամէն տեղ է Ռուբէնը, ամէն մարդի մէջ զգացւում իր կամքը, կայ իր գործը:

Նրա կամքը տեսանելի է, լերկ եւ կարծր, ինչպէս ժայռերը Հայաստանի: Նա չի հանդուրժում ծածկուածը, փխրունը, երերունը: Նա չունի կիսամիջոց, կտրուկ է, վճռական: Ղեկավարութեան մարզում նա գնահատում է որակը, ոչ թէ քանակը: Ղեկավարը պիտի լինի պարզ, հաստատ, աներեր, հաւատաւոր:

Հատու սուրով պէտք է անջատել առողջ մարմնէն հիւանդ պալարը:

Ինչպէ՞ս չունենար Ռուբէնը հակառակորդներ, նոյնիսկ թշնամիներ: Սակայն բոլոր իրենպէս չմտածողները, բոլոր հակառակորդները, բոլոր թշնամիները՝ ներսէն թէ դրսէն՝ քննադատեցին յարգանքով, հարուածեցին ակնածանքով:

Ու երբ մեռաւ, բոլորը հանեցին գլխարկները խոնարհելու համար իր մեծութեան, իր անկեղծ հայրենասիրութեան առջեւ:

Իսկ իր թողած գրական գործերը, իր Յուշերը, մանաւանդ, Նիւթական մարտադաշտում պարտուած զօրավարը, որ նահանջին կորցրել էր ցիր ու ցան իր զինուորները, դարձաւ Զէնով Օհանը. իր Յուշերում կանգնեց հայ հոգեկան բարձունքի վրայ եւ ձէն տուեց, կանչեց իր զինուորները: Ու մէկիկ-մէկիկ ոտքի ելան, մարմին ու հոգի առան, հրեղէն զէն ու զրահ հագան, բոլորը: Անուանին ու խոնարհը եկան բոլորուեցան զօրավարի շուրջը, կազմեցին 19—20րդ դարի, հայ Ազատամարտի անկորնչելի, անմահ բանակը:

Ու այսուհետեւ ոչ ոք, ոչ մէկ բռնակալ ուժ պիտի կարենայ պարտութեան մատնել, նահանջի մղել անմահների այդ հրաշալի բանակը եւ իր զօրավար՝ Ռուբէն փաշան:

Ու դարեր, դարեր հայ կեանքի փառատօներում թափօր պիտի կազմէ հրաշափառ անմահների բանակը՝ Ազատութեան արիւնաներկ դրօշը պարզած:

— Բարեւ՛ կաց, հայ ժողովուրդ ...

ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

ՌՈՒԲԷՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Սիրելի Ռուբէնը պատկանում էր այն սերունդին, որ կեանքի մէջ մտաւ անցած յիսնամեակի արշալոյսին եւ գործեց ազգի պատմութեան ամենաբուռն ցնցումների շրջանում:

Հայ ազատագրութեան նախակարապետները եւ նրանց առաջին հետեւորդներն աւելի զէնքի ու ֆիզիքական կռուի զինուորներ էին, քան խօսքի ու քարոզչութեան: Գիւղացին ու արհեստաւորը՝ գրեթէ ամբողջութիւնը Հայաստանի բնակչութեան, պէտք չունէին տեսաբանի: Նա կար, ի դէմս Սուլթանի «կառավարութեան», որ հազարագլուխ նստած ամէնքի վզին, հարստահարող ու բնաջնջող, ցոյց էր տալիս փրկութեան միակ ելքը — աչք աչքի փոխարէն, ատամ ատամի:

Քրիստափորի առաջին թռուցիկն ասում էր.

— «Դարերից ի վեր ստրուկ Հայը ազատութիւն է պահանջում, այլեւս չի խնդրում, այլ պահանջում է զէնքը ձեռքին: Դաշնակցութիւնը, նպատակ դնելով Թուրքաց Հայաստանի տնտեսական ու քաղաքական ազատութիւնը, մտել է այն կռուի մէջ, որն սկսել է ինքը ժողովուրդը, ուխտելով մինչեւ արեան վերջին կաթիլը մաքառել հայրենիքի ազատութեան համար»:

Այն ժամանակուայ ղեկավարող ու կազմակերպող Դաշնակցական մտաւորականը ոչ միայն գրչի ու մտքի, այլ եւ ռումբի ու հրացանի մարդ էր: Նիկոլ Դուման, Իշխան, Վարդան, Արամ, Արամ Արամեան, Բանկ Օթօմանի ըմբոստներ եւ ուրիշ հարիւրաւորներ — ուսուցիչ, ուսանող կամ գրագէտ, ֆետայիների կամ ապստամբ ժողովրդի հետ կողք կողքի մոսին եւ տասնոց բանեցրին, անձամբ ահարեկումներ կատարեցին, գնդակ տուին ու ստացան:

Ընկեր Ռուբէնն էլ սրանց նման կեանքի մի մասն անց կացրեց Դաշնակցական ռազմիկների հետ եւ նման: Կռիւ լեռներում եւ ուսում համալսարանում յաջորդեցին միմեանց առանց խորթութեան:

Մեր աչքում հերոսական մի մթնոլորտ շրջապատում էր նրան անբաժան: Թւում էր թէ բնականոն ապրուստի պայմանները Ռուբէնին աւելի հաճելի չեն, քան հալածական յեղափոխականի թափառումները Սասունի ժայռերում ծուարուած գիւղերի մէջ:

Երեւանում յաճախ կը խնդրէինք Ռուբէնէն պատմել անցեալի ու մանաւանդ Սասունի եւ Տարօնի կռիւների մասին: Բայց նա սակաւախօս էր, իր կատարած գործը ստուերի մէջ հրող, կը խորշէր մեծարանքից ու փառաբանութիւնից, ոչ թէ համեստութիւնից, այլ մի փիլիսոփայական վեհանձնութիւնից դրդուած:

Երբեք չէր ջղայնանար, կորցնելով հաւասարակշռութիւնը: Կը սպասէր, որ դիմացինը վերջացնէ ասելիքը ու յետոյ հանգիստ, անխռով մտերմական ու ընկերական շեշտով կը բացատրէր, կը տրամաբանէր ու կ'աշխատէր համոզել: Արտակարգ դէպքերում աչքերը կը փայլէին վճռականութեամբ, կը դառնար անդրդուելի կամք եւ ուժ ու այլ եւս ոչինչ կարող էր կանգնեցնել նրա յարձակման թափը: Այդպիսին էր նա Մայիսեան ապստամբութեան օրերին, երբ իբրեւ դիկտատոր —զինուորական եւ ներքին գործերի նախարար— անցնելով իր սիրած Սասունցիների ու հաւատարիմ բանակի գլուխը, մի քանի ժամուայ մէջ հաշուեյարդարի ենթարկուեց Ալեքսանդրապոլի մեծամասնական «Հայաստանի Ցեղկոմը»:

Այդպիսին էր նա դրանից յետոյ մեզ պարտադրուած հայ-քէմալական պատերազմում, երբ իր գերմարդկային ճիգը՝ բարձրացնել բոլշեւիկների թուլացրած զօրքի կարգապահութիւնը, ռազմունակութիւնն ու սպառազինումը՝ հիացում պատճառեցին ոչ միայն իր ընկերներին, այլ եւ այն արհեստով զինուորական զօրավարներին, որոնք յոռետես էին «խմբապետ» նախարարի վերաբերմամբ: Յետագայում նրանք ակնածանքով էին արտասանում «գոսպոդին Ռուբէն» անունը:

Վերջապէս այդպիսին էր նա, երբ 1920 Դեկտեմբեր 2ին, ուրիշ մի քանի ղեկավար ընկերների հետ, պնդեց զինեալ դիմադրութեան վրայ ընդդէմ եկվոր մտնող կարմիր բանակի: Իր տեսակէտը Երեւանում բաժանող չգտնելով՝ գնաց Լեռնա-Հայաստան (Զանգեզուր) հակախորհրդային պայքարը շարունակելու համար:

Համարձակում եմ պնդելու, որ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Բիւրոյի բազմամեայ անդամ Ռուբէնը մեր շարքերում ամէնէն ամբողջական ու անհաշտ հակախորհրդային ընկերն էր: Ոչ Կարսը Հայաստանէն միացնելու հէքեաթ, ոչ ներգաղթ չմեղմացրին նրա մէջ հիմնաւորուած ու գիտակցական թշնամութիւնը հանդէպ ստալինեան բռնակալութեան:

Տարէց տարի մահը նօսրացնում է շարքերը նրանց, որոնք դարերից ի վեր, առաջին անգամ, Հայ Անկախ Հանրապետութեան դերիշխանութիւնը ներկայացնող մարմինների—խորհրդարանի ու կառավարութեան մասնիկներն էին: Նախկին խորհրդարանի անդամ, զինուորական եւ ներքին գործերի նախարար Ռուբէնի մահով ճեղքը լայնացուեց այդ շարքերում:

ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

ԱՆՎԵՐԾԱՆԵԼԻ ՌԱԶՄԻԿԸ

Անիմանալի մահը զգետնեց ռազմիկ Ռուբէնը՝ հայկ. յեղափոխութեան հաստարմատ կաղնին:

Դաշնակցական մտաւորական հրոսակապետը, մարմնացած ֆետային, վաղաժամօրէն հեռացաւ անցաւոր այս աշխարհից, որբ ձգելով մարտնչող յեղափոխականները, ազատասէր մարտիկները, Միացեալ եւ Անկախ Հայաստան տենչացող բազմարիւր ընտրեալները:

Հայոց վրիժառու Նեմեսիսն աչքերը փակեց օտար երկրակամարի տակ երազելով Հայաստանը՝ հերոսական Սասունն ու Սիւնիքը, լուսաջինջ Արարատեան դաշտն ու մշտադալար Տարօնը:

Հայոց լեռները, կերոնները յեղափոխական պայքարի, լուսապայծառ իրենց գագաթներով բղկտեցին իր հոգին, ծուատեցին իր սիրտը: Այնտեղ, այդ գագաթների վրայ, Հայոց դիւցազնածին սերունդը իր ղեկավարութեամբ Հայաստանի արեւածագը արշալուսեց:

Կորիւններն ու Մակարները, Գալէները եւ Մանուկները, Զօլօներն ու Կարօները, Մջօներն ու Հաճիները եւ հազարաւո՛ր անանուն հայդուկները իր առաջնորդութեամբ տարիներ շարունակ արիւն թափեցին, տառապեցան, ընդվզեցան Հայոց նզովեալ ճակատագիրը փոխելու:

Շատերը ընկան մարտի դաշտում, քիչերի հետ մնաց ինքը՝ ջիղը Տարօնի յեղափոխութեան:

Մնաց ինքը՝ տաղերգելու սխրագործութիւնները հայկական Աքիլլէսներու եւ Հեկտորներու:

Այսօր ինքն էլ չկայ...

Ռուբէն տեսաւ Հայոց Արշալոյսը, սակայն աչքերը փակեց հեռու, իր պաշտելի Հայաստանից՝ Երեւանից եւ Վանից, Մուշից ու Կարսից, Առաքելոց վանքից եւ Սուլուխից:

Դաժան իրականութիւն, նզովեալ ճակատագիր:

Նա տառապեցաւ ի խնդիր Հայաստանի ազատութեան եւ մեռաւ օտարութեան մէջ, առանց ափ մը հողի հարազատ հայրենիքից :

Ո՞վ էր սակայն Ռուբէնը: Ջաւակ Ջաւախքի, մարմնացեալ Հայ ու աննկուն յեղափոխական: Մտաւորական գործիչ, աննման ռազմիկ, ներհուն միտք: Հայկական ազատամարտի առաջնակարգ ղեկավար :

Ռուբէնը քննական միտք էր ու տրամաբանող: Ամէն ինչ ենթակայ էր իր մտքի դաժան դատաստանին, երկաթեայ տրամաբանութեան : Արդեօ՞ք զգացում կար իր մէջ: Անշուշտ այո, սակայն գերի իր մտքին:

Իբրեւ մտաւորական էր, ռազմիկի հոգիով : Գրիչը եւ սուրը հաւասար հատու զէնքեր էին իր ձեռքին :

Մեծ էին իր ծրագիրները, սակայն միշտ բխած հայկական իրականութիւնից ու պայմաններից :

Բարդ հոգի էր, ինչպէս բոլոր մեծ մարդիկ, սակայն ինչպէս իրաւ ղեկավար կարողացել էր ժողովրդանուէր իր հոգին ի սպաս դնել մեր ազատագրութեան : Ամբողջովին նուիրում էր Հայաստանին եւ ժողովուրդին :

Իր կեանքը եղաւ համակ զոհաբերում :

Զարքաշ էր ու սակաւապէտ: Ամէն ինչ ժողովուրդի համար եւ նրա հետ :

Դաժան էր ու անկարեկից թշնամի բանակի դէմ, գորովագութ եւ սիրալիր ռազմիկների, ընկերների հանդէպ: Հայոց դիւցազնական շրջանի պատմութեան կերտողներից առաջնայոյնն էր: Միատարր Հայաստանի ծրագրողն ու ստեղծողը:

Ժողովրդավար էր, սակայն մեր պատմութիւնը վերապահած էր իրեն, գրեթէ միշտ, դիկտատորի դեր :

Համեստ էր անձնապէս, սակայն կատաղի վագր, երբ կը նուաստացնէին Հայաստանը :

Անվախ էր կռուի դաշտում, ուր Հայոց ճակատագիրն էր որոշւում :

Հազուագիւտ մտաւորականներից էր, որ արհամարհում էր մահը եւ մահը երբեք, կռուի դաշտում դարանակալ, այցի չեկաւ իրեն :

Յամառ էր եւ ինքնավստահ: Գիտէր իր անելիքը: Ամէն ինչ նախօրօք վճռուած էր, տրամաբանուած :

Արագ էին մտքի անդրադարձները, հատու, [illegible]: Հմուտ գիտուն էր, պրպտող միտք: Հայոց աշխարհը գաղտնիք չունէր իրեն համար :

Խոհուն էր եւ շրջահայեաց: Արեւմտեան մտքով, Արեւելեան [illegible] էր:

Բարդ էին իր մտքի հանգոյցները ու անմարսելի՝ շատերի համար: Խօսել չէր սիրեր, աւելի վարժ էր խօսեցնելու :

Միշտ հանելուկ էր իր դէմքի արտայայտութիւնը եւ անթափանց շրջապատին :

Իր գործերը տեսանելի էին, անտեսանելի մնաց իր հոգին :

Մեռաւ հայդուկապետ Ռուբէնը հերոսի դափնիով, անլուծելի մնաց անհատ Ռուբէնը :

ՀԱՅԱՍՏԱՆՑԻ

ՌՈՒԲԷՆԸ

Դժուար է քանի մը սեղմ տողերու մէջ տալ էութիւնը մարդու մը, որ մտաւորապէս կէս դար մեր նորագոյն պատմութեան փոթորկալի շրջանին տիրական դէմքերէն մէկը եղաւ, յաղթութեան օրերուն թէ պարտութեան ճգնաժամերուն: Անոր համար ալ՝ ինչպէս աշխարհի բոլոր մեծութիւնները, ունեցաւ իրեն հիացողներ եւ չարամտօրէն դատապարտողներ: Կուգայ ժամանակը, կ'անցնին կիրքն ու ատելութիւնը եւ Ռուբէնը Հայոց պատմութեան մէջ կ'ունենայ իր արժանավայել տեղը :

Մեծութիւնները կը չափուին իրենց ստանձնած պարտականութիւններով եւ կատարած յաջող ու անյաջող գործերով: Հ. Յ. Դաշնակցութեան անդրանիկ եւ երկրորդ սերունդին պատկանող մեծութիւններուն վիճակուած էր գերմարդկային զոհողութիւ , յանուն հայ ժողովուրդի փրկութեան :

Ռուբէնը մէկն էր այն սակաւաթիւ մտաւորական երիտասարդներէն որ առաջին օրէն իսկ մոռցաւ անձնական կեանքը եւ ստանձեց բարձրուպատասխանատու առաքելութիւն մը, գնաց արեան մէջ խեղդուող Տարօն փոխարինելու մեծ նահատակները՝ Հրայրը ու Վահանը:Յեղափոխութեան ամրոց, Սասնոյ փլուզումէն վերջ, Թրքական անսահման բռնութեան տակ կքած Տարօնի հայ ազգաբնակութիւնը յուսահատ կը տուայտէր, յեղափոխութիւնը տեղատուութեան մէջ էր: Աննման Գէորգ Չաւուշն ու իր հոյլ մը անձնուրաց հայդուկները հալածական կը թափառէին լեռ ու դաշտ, թանկագին կեանքերու գնով վառուած յեղափոխութեան հուրը անշէջ պահելու համար :

1905 Թուականի տաժանելի օրերուն Վասպուրականէն Տարօն անցաւ Ռուբէնը, երիտասարդ ու գրեթէ անփորձ, Գէորգ Չաւուշին հետ վարելու մարտական ուժերը որոնք մէկ մէկ հսկաներ էին: Իրեն յատուկ վճռականութեամբ յաղթահարեց բոլոր դժուարութիւնները, անցուց փորձութեան շրջանը եւ շուտով դարձաւ տիրական դէմք մը : Քէօսէ պինպաշիի դէմ անհաւասար կռիւը Սուլուխի մէջ եղաւ իր փառապսակը, թէեւ այդ կռուին թանկագին զոհը դարձաւ Գէորգ Չաւուշը :

Յետոյ, աւելի քան մէկ տարի առանձնաբար վարեց հայդուկային ուժերը, հալածուեցաւ անդադար, սակայն առանց յուսահատելու կռուեցաւ եւ քարոզեց յանուն յեղափոխութեան , մինչեւ Օսմանեան սահմանադրութիւն՝ ..(1908) եւ լեռնէն վար իջաւ իբրեւ ազատութեան յաղթական զինուոր ու ժողովրդական փառք:

Հայ ժողովուրդի, Հ. Յ. Դաշնակցութեան եւ Ռուբէններու պայքարը մասամբ յաջողած էր : Պէտք էր նուիրուիլ շինարար աշխատանքի: Մեծ յոյսերով հեռացաւ Տարօնէն ու վերադարձաւ չորս տարի վերջ, այս անգամ գիտութեամբ զինուած, նորանոր ծառայութիւններ մատուցանելու այն ժողովուրդին, որու հետ ապրած էր տառապանքի օրերուն: Նենգամիտ Իթթիհատ խորտակեց Ռուբէնի յոյսերը, բնաջնջուեցաւ Տարօնը եւ չարամիտներ կրկին մեղադրեցին այն մարդը որ համակ նուիրում եղաւ: Արեան դաշտէն ազատած Ռուբէնը սրտաբեկ նորէն իջաւ ասպարէզ, այս անգամ արեւելեան Հայաստանին սպառնացող վտանգը դիմագրաւելու: Անձնուիրութեամբ կատարեց իր պարտականութիւնը: Ան մեր պետական կեանքի մէջ իր յատուկ տեղը ունի եւ պատմութիւնը անժխտելի փառքով արձանագրած է իր անունը :

Տարագրութեան սպանիչ կեանքի մէջ ալ Ռուբէնը մնաց արի եւ հաւատաւոր, զէնքի փոխարէն գրիչ գործածեց եւ մեծագոյն ծառայութիւնը մատոյց մեր նորագոյն պատմութեան: Իր յուշագրութիւնները թանկագին նիւթեր են ապագայ պատմագիրներուն :

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը երախտապարտ է իրեն, անհետ ու անշիրիմ կորսուած հարիւրաւոր հայդուկներու կեանքի եւ գործի մասին գրած յուշերուն համար:

Փառք իր անունին ու անմոռաց յիշատակին :

ԽԱՋԻԿ

ՌՈՒԲԷՆԻ ԱՃԻՒՆԻՆ ԱՌՋԵՒ

Տեսէ՛ք, վերեւ, ամպի փէշով,— Երեք տեսակ հաւք կ'անցնի,— Մէկը ա՛յ կանչեց,— Մէկը վա՛յ կանչեց,— Մէկը հա՛յ կանչեց,— Ու հրացանս էնոնց պարպեցի,— Ա՛յ կանչողը բողեց . փախաւ,— Վա՛յ կանչողը զարկուաւ , ընկաւ,— Հա՛յ կանչողը հա՛յ, հա՛յ կանչեց,— Եկաւ, նըստաւ գլխուս վրայ,— Ո՛վ Հայ կանչէ, Հային կանչէ,— Թո՛ղ գայ, բազմի գլխուս վրայ ...

ՀԱՅ ԳՈՒՍԱՆ

Ռուբէն: Հայ Ազատամարտի անմահ առաջեալներէն, համեստութեամբ եւ բնական իմաստութեամբ զինուած՝ գործիչ, ղեկավար, Ֆետայի ընկերը:

Բնաշխարհի լեռներու եւ դաշտերու խորհուրդին հարազատ թարգմանը :

Մեր նորագոյն արիւնոտ պատմութեան ճակատամարտներուն ինկած արի եւ խիզախ հերոսներուն եւ անյայտ մեռելները «ողջնցնելով, խօսեցնելով» յուշագրողը :

Կարսի հնոցին , Տարօնի եւ Սասունի մէջ ուրիշ հաւատաւորներու հետ, ամբողջ երիտասարդութիւնդ անցուցեր գրկանքներով: Զէնքի բեռան տակ անմռունչ քալելով, դողալով, որպէսզի չընկատուին հայանուն վատ լրտես – մատնիչներէ, Թուրք եւ քիւրդ հասարակութենէն :

Երկար տարիներ երիտասարդութեան քարոզեցիր պաշտած գաղափարդ, կազմակերպեցիր եւ մարզեցիր, որպէսզի մեր ազատագրական պայքարին համար հայդուկ Ֆետայիներ հասցնես :

Իսկ առաքելութիւնդ դէպի Տարօնի աշխարհը յանուն յեղափոխութեան եւ ազգի , համերաշխութեան ամենագեղեցիկ ձեռնարկներէն մէկն է մեր հերոսական պատմութեան մէջ: Դուն Գըզըլաղաճի անտառին մէջ զինաթափ ըրիր ալեհեր առիւծ Մակարը իր ընկերներով, փրկելով Ֆետայի պատիւը եւ վերահաստատելով համերաշխութիւնը...

Գաղափարական հնոցէն դուրս եկած այս ուխտեալ զինուորներուն կարգապահութիւնը մեր մարտական կուսակցութեան փառքի տիտղոսներէն մէկն է :

Հաւատաւորներու հետ գեհենէն ազատուեցար, որպէսզի ստեղծագործ աշխատանքի լծուիս անդուգական Արամին հետ :

Դուն եւ ուխտուածները, հայութեան խիզախ զաւակները , հասկցաք որ հայ ժողովուրդի ուժը իր մէջն է: Դժոխքի վերածուած հայրենիքը, երէկուան ստրուկ եւ համակերպող հայ երիտասարդը յեղափոխութեան քուրային մէջ մկրտեցիք Սուրբ գործին համար, հայրենիքի ազատութիւնը ոչ թէ ուզելու՝ այլ վճռականօրէն պահանջել եւ առնելու համար: Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան ղեկավարութեամբ , Մայիսեան գեղեցիկ եւ պայծառ առաւօտ մը Հայոց աշխարհը խրախճանքի նստաւ Արարատի ստորոտը, եռագոյնը իր գլխուն վերեւ ...

Դժբախտ օր մը, հիւսիսը եւ հարաւը դաշնակցած ոտնակոխ կ'ընեն հայ ազատատենչ միտքի ու բազուկը... Այդ օրէն արիւնած սրտով հրաժեշտ տուիր քու պաշտած մայր հայրենիքէն...

Տարիներով հեռու մնացիր քու սիրած Հայաստանէն եւ կարօտը սրտիդ փակեցիր աչքերդ բոլորիս համար խորթ միջավայրին մէջ :

Սիրելի ընկեր Ռուբէն , անհուն վիշտով եւ երկիւղածութեամբ խոնարհելով թարմ աճիւնիդ առջեւ, կ'ուխտենք աննկուն կամքով յառաջ խաղալ Միացեալ եւ Անկախ Հայաստանի իրագործման դժուարին , սակայն ազնիւ ճանապարհէն:

Հ. Յ. Դ. ՊՈՒՏՈՅԻ ՄՈՒՐԱՏ ԽՈՒՄԲ

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ (9)

ԱՐՄԷՆԻՍԱ

Դ.

Հայերը բիրտ ու վայրենի մարդիկ ենթադրելուն ձրի զրպարտութիւն մը ըլլալը խոստովանելու պարտաւոր էր: Ճշմարիտ ու հաստատուն համակրանք մը ունեցած էր ինծի. իմ խաբէութիւնս սիրոյս մեծութեամբը բացատրեց, հասկցաւ ու առաքինութիւն համարեց: Հաշտուեցաւ հետս, եւ զոհողութեանս մեծութիւնը ճանչնալով՝ աւելի մեծ զոհողութեամբ մը փոխարէնը հատոյց: Ես կաթոլիկութիւնը կեղծեր էի, ինքը լուսաւորչականութիւնը իրապէս ընդունեց , քանի որ միեւնոյն Աստուածը կը պաշտէինք, կրօնքի տեսակէտով հիմնական տարբերութիւններ չկային, այլ լոկ նախապաշարումներ. սէրը այս նախապաշարումներուն յաղթեց, ինչպէս վայրկեան մը խղճիս ու համոզմանս յաղթած էր:

Բայց ալ երկար չտեւեց մեր սէրն ու մտերմութիւնը. այս անձնուիրութիւնը կարծես թէ խանդաղատանքը սպառեց. իմ սիրոյս փոխարէնը վճարեց ու պարտաւոր չմնաց. անկէ վերջը մեր առջի օրերը չգտանք մէյ մըն ալ. բարեկամներ մնացինք միշտ, բայց ոչ առջի սիրահարները:

Իր նախապաշարումները կորսնցնելով այս կինը իր հրապոյրներէն գլխաւորը կորսնցուց. տարօրինակ ու սովորականէն տարբեր հանդամանքը նուազեցաւ :

Հիմա կը զգամ, որ պէտք է թողուլ կիներուն միշտ իրենց նախապաշարումները, սխալ համոզումները, մինչեւ անգամ յոռի կողմերնին :

Կանացի գոյութիւնը այնպիսի ամբողջութիւն մըն է, որու մէկ քարը խախտելու չգար:

Արմէնիսա՝ ուղղամիտ կին մը ըլլալով՝ հետաքրքրական ու չհաղորդիւ ըլլալէ դադրեցաւ. Թերեւս ժամանակ անցնելով, ես իմ հետաքրքրութիւնս կորսնցուցի :

Ալ չէր բարկանար երբ Արմէնիսա կոչէին զինքը. մեր բոլոր սէրէն այս միայն յիշատակ մնաց իրեն. յետոյ դէպքերը մեզ բաժնեցին ու տարիներ անցան վրայէն. վերջէն իմացայ, որ Արմէնիսա իր ծերունի բարեկամին հետ ամուսնացեր է :

(Վերջ)

ԳՐ. ՋՕՀՐԱՊ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ԲՆԱԿՉՈՒԹԻՒՆԸ

Թուրքիոյ հաղորդակցութեան տեսչութեան 1951ին հրատարակած քարտէսին համաձայն , արեւելեան նահանգներու քաղաքներու ազգաբնակչութիւնը կը ներկայացնէ հետեւեալ պատկերը.— Վան 13421, Շատախ 427, Պաշգալէ 1651, Պիթլիս 11152, Մուշ 7057, Սասուն 1301, Կոբ 1732, Մանազկերտ 1932, Կարին 54360, Խնուս 2631 , Երզնկա 18233, Պայպուրտ 3974, Ալաշկերտ 2949, Բասեն 7067, Խարբերդ 29044, Բալու 4135, Ակն 3706, Արաբկիր 6745, Մալաթիա 49077, Չմշկածագ 1821, Տիգրանակերտ 45495, Սեվերէկ 18092, Սեբաստիա 52269 :

վարիչները վճռած են գործակցիլ՝ Միջին Արեւելքի մէջ ։

Արտաքին նախարարին փոխանորդը, Իպրահիմ Ֆարաղ փաշա, անգամ մը եւս յայտարարեց թէ Եգիպտոսի ազգ. պահանջներուն գոհացումն է միակ երաշխիքը Միջին Արեւելքի խաղաղութեան եւ ապահովութեան։ Արաբական աշխարհն ալ այս տեսակէտն ունի։

╳ Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Սէուտի Արաբիոյ թագաւորը դիմած է Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն, իր միջնորդութիւնը առաջարկելով անգլօ-եգիպտական վէճին լուծման համար։ Թագաւորը շաբաթներէ ի վեր գաղտնի ձեռնարկներ կը կատարէր Լոնտոնի մէջ, մեղմացնելու համար տագնապը։ Այս առթիւ նամակներ ուղղած է նաեւ Եգիպտոսի թագաւորին եւ վարչապետին, տեղեկութիւններ հաղորդելով իր ձեռնարկներու մասին ։

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ԴԱՇԻՆՔԸ

Նախագահ Թրումըն Յունուար 10ին պահանջեց ծերակոյտէն վաւերացնել այն համաձայնութիւնը որով Ատլանտեանի կազմակերպութեան անդամ կը դառնան Յունաստանը եւ Թուրքիան ։ Այս առթիւ ուղղած պատգամին մէջ կ'ըսէ. — « Ես համոզուած եմ թէ Յունաստանի եւ Թուրքիոյ անդամակցութիւնը անհրաժեշտ քայլ մըն է, դաշնագրի նպատակներն իրականացնելու համար. մանաւանդ որ երկու երկիրներն ալ արդիւնաւորապէս գործակցած են ազատ աշխարհի միւս երկիրներուն, ի խնդիր խաղաղութեան ։

Նախագահը կը պահանջէ նաեւ վաւերացնել Ճափոնի հետ կնքուած դաշնագիրները (8 Սեպտ. 1951)։

╳ Մ. Նահանգներու արտաքին Նախարարութիւնը զեկոյց մը հրատարակեց որ կ'ըսէ թէ Յունաստանի եւ Թուրքիոյ ընդունելութեան պայմանագրին վաւերացումէն անմիջապէս վերջ, երկու երկիրները պիտի հրաւիրուին անդամ դառնալու, առանց որեւէ պայմանի։ Յունաստան եւ Թուրքիա պիտի վայելեն ճիշդ այն իրաւունքները եւ պիտի ստանձնեն այն պատասխանատուութիւնները զորս ունին միւս անդամները։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻՈՅ ԵՒ Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արտաքին նախարարները վերջացուցին Չըրչիլի եւ Թրումընի չօշափած խնդիրներուն քննութիւնը եւ ձեւակերպումը։ Այդ խնդիրներն են.— 1. Նոր հիգ մը փորձել՝ կարգադրելու համար անգլօ-եգիպտական վէճը.— 2. Ծրագիր մը կազմել՝ կարգադրելու համար անգլօ-իրանեան վէճը, ուժ տալով Միջազգային դրամատան.— 3. Միջոցներ ձեռք առնել, որպէսզի համայնավարները չյարձակին հարաւ. արեւելեան Ասիոյ վրայ.— 4. Ճափոնի ապագայ յարաբերութիւնները.— 5. Նոր միջոցներ՝ զօրացնելու համար Ատլանտեանի կազմակերպութիւնը. — 6. Վերջացնել Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագիրը ։

ԹԷՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ դաւ մը սարքուած էր երեսփ. ժողովին մէջ, ձեռնառումը մը նետելու եւ վարչապետը սպաննելու համար։ Բացառիկ միջոցներ ձեռք առնուեցան։ Տոքթ. Մոսատեղ եւ իր կուսակիցները ներկայ չեղան Եշ. օրուան նիստին։ Բոլոր այցելուները եւ թղթակիցները երեք անգամ խուզարկուեցան, խորհրդարան մտած ատեն ։

ԱՀՌԵԼԻ ՓՈԹՈՐԻԿԻ մը հետեւանքով խորտակուած նաւը, «Էնթըրփրայզ», ընկղմեցաւ Եշ. օր, անգլ. ջուրերուն մէջ, հակառակ օգնութեան բոլոր փորձերուն։ Նաւուն ճամբորդները փրկուած էին, բայց նաւապետը, Քուրթ Քարլսըն, բացարձակապէս մերժեց հեռանալ։ Վերջին անգամ նաւաձիգի մը կապելով, դէպի անգլ. ծովափ կը քաշէին արկածեալ նաւը, բայց պարանները փրթան փոթորիկին սաստկութենէն։ Նաւապետը եւ իր օգնականը փրկուած են ։

ԶՕՐ. ՏԸ ԼԱԹԸՐ, Հնդկաչինի մարզպանը եւ ընդհ. հրամանատարը, որ բժշկական գործողութեան մը ենթարկուած էր Դեկտ. 19ին եւ յետոյ Յունուար 5ին, հոգեվարք է։ Գործօն դեր կատարած էր գերմանական գրաւման ատեն, կազմակերպելով դիմադրական ուժերը։ 61 տարեկան էր ։

ԱՐԱԲԱԿԱՆ դաշնակցութեան փոխ – քարտուղարը, Ահմէտ Շուքայրի, ծրագիր մը ներկայացնելով ՄԱԿին։ կ'առաջարկէ երեք յանձնախումբեր կազմել, կարգադրելու համար սահմաններու, տարագիրներու եւ Երուսաղէմի խնդիրները։ Երուսաղէմի համար կ'առաջարկէ միջազգայնացում, կառավարիչ մը նշանակելու իրաւունքը վերապահելով Պապին։ Մեծագումար հատուցում կը պահանջէ արաբ տարագիրներուն համար ։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Եշ.) — Սթերլին 980 (ազատ շուկայ 1000), տոլար 349.95 (437), զուից. ֆրանք 80.32 (98.75)։ Նափոլէոն 4370, զուից. ոսկի 4160, սթերլին 5240, տոլար (20) 21.120, ձոյլ ոսկի 575.000 ֆրանք ։

ՍԳԱՀԱՆԴԷՍ ԸՆԿԵՐՆԵՐ ՌՈՒԲԷՆԻ ԵՒ ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷԻՆ

Կիրակի, 13 Յունուար, ժամը 8.30ին, Salle de Géographie ։

Կը նախագահէ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Կը խօսին, ՌՈՒԲԷՆԻ մասին

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ, ՂԵՒՈՆԴ ՄԵԼՈՅԵԱՆ, Մ. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ մասին՝

ՀՈՒՐԻ ԻՓԷԿԵԱՆ, Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ, ՀՐ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ

Երգ.— Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ (Տէր Ողորմեա) եւ ՏԻԿԻՆ Ա. ԳԵՒՈՆԵԱՆ։

Արտասանութիւն.— ԶԱՐԵՀ ԳԱՐԻՊԵԱՆ, (Ռուբէնի «Ֆետայիները»), ընկերուհի ՄԱՏԼԷՆ Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ (հատուած մը Լ. Շանթի երգերէն)։

Դաշնակ.— Օր. Վ. ՃԻՆՃԵԱՆ ։

Մուտքը ազատ է ։

ՏՕՆԱԾԱՌ ԽՆՋՈՅՔ — ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կրընոպլի Կապ. Խաչը, «Մանուկներու Օրը» կը տօնէ մեծ պատրաստութեամբ՝ այս կիրակի ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Արմընօնվիլի սրահին մէջ ։

Երգ, արտասանութիւն եւ խաղեր մանուկներու կողմէ։ Կաղանդ պապան նուէրներ պիտի բաժնէ բոլոր պզտիկներուն անխտիր։ Թատերգութիւն մը սանուհիներու կողմէ։ Եւրոպական պարեր մասնաւոր նուագախումբով։

Ճոխ պիւֆէ եւ զուարճութեան բաժին մեծերուն համար։ Սրահը տաքցուած է եւ մուտքը ազատ ։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը Մանուկներու Օրը կը տօնէ, Յունուար 20ի կիրակի օրը, կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Յոյներու սրահը, 5 rue Bonnefoi։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կապ. Խաչի Պուլվար Օտտոյի մասնաճիւղը Մանուկներու Օրը կը տօնէ, այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին Ս. Յակոբ մատրան մէջ։ Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ ։

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Նախաձեռնութեամբ Համախմբ. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղին, այս շաբաթ ժամը 20.30-ին, Երիտասարդաց սրահը, rue Bayard։ Հաճելի երեկոյթ մը նուագախումբով։

ՀԱՆԴԷՍ – ՊԱՇՏԱՄՈՒՆՔ

Վիէնի Հայ. Առաք. եկեղեցւոյ, Կիր. դպրոցի ։

Այս կիրակի, կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, «Հ. Օհանջանեան» սրահին մէջ։

Ամէն Հայ սիրով կը հրաւիրուի ։

ՇԱՐԺԱՎԱՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Երիտասարդ շարժավար մը (chauffeur) կ'ուզուի։ Դիմել՝ Yoghourt ARAM, 49 rue Barbes, Montrouge (S)։

Աղօթաժողով Պոմոնի մէջ

Պոմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ, ամէն չորեքշաբթի կէս օրէ վերջ, ժամը 2.30ին աղօթաժողով, քարոզ եւ հիւանդներու համար մասնաւոր աղօթք ։

Կը հրաւիրուին բոլոր փափաքողները մասնակցելու այս աղօթքներուն ։

Union Spirituelle des Dames, Eglise Arménienne Allée des Puits, Beaumont, Marseille։

Պ. Հ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ կը խնդրէ Սկովտիոյ մեծ օթեակի անդամներէն ներկայ ըլլալ իր որդւոյն՝ Արտաւազդի պսակի արարողութեան, այս կիրակի, 13 Յունուար ժամը 15ին Ալֆորվիլի եկեղեցին, ռիւ տէ Պրօշ։ Հիւրերը ժամը 16էն 20 մասնաւոր սրահ մը պիտի հրաւիրուին ։

ՀԱՄԱԽՄԲ. Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղին վիճակախաղէն շահած են հետեւեալ թիւերը.— 76; 52, 355, 234, 277, 465 ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷՆ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—

Քրիստափոր ենթ. շաբաթ 12 յունուար, ժամը 9ին։

ԸՆԿԵՐ ԿԱՐՕ ենթկ. կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին։

ԹԱԹՈՒԼ խումբը երկուշաբթի 14 Յունուար ժամը 8.30ին ։

ՀԱՄԱԶԱՍՊ խումբը երեքշաբթի 15 Յունուար ժամը 9ին ։

ԱՐԱՄ խումբը Դշ. 16 Յունվ. ժամը 9ին ։

Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները։ Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. Կոմիտէին ներկայացուցիչները ։

Հ. Յ. Դ. ԱՂԲԻՒՐ ՍԵՐՈԲ ԵՒ ՄԿՐՏԻՉ ԵՕԹՆԵՂԲԱՅՐԵԱՆ խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին ։ Կարեւոր օրակարգ։ Կը դասախօսէ ընկեր ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ։

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Վահան Խորէնի» խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը ճիշդ 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Զեկուցում եւ ընթացիկ խնդիրներ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ԻՍԻ.— Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ժողովը այս շաբաթ, ժամը 20.30ին Խրիմեան դպրոցը։

ԱՌՆՈՒՎԻԼ – ՍԱՐՍԷԼ.— Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէի ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 21ին, Սարսէլի ծանօթ հաւաքատեղին։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ, ժամը 21ին։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

ՎԱԼԱՆՍ.— Շրջ. կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, «Ահարոնեան» սրահը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է ։

ՇԱՎԻԼ.— Ֆր. Կ. Խաչի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի գիշեր ժամը 9ին, դպրոցին սրահը ։ Պատգամաւորի ընտրութիւն։ Բոլոր ընկերուհիները պարտաւոր են ներկայ ըլլալ ։

ՀԱՄԱԽՄԲ. ՀԱՅՐ. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, 7 Bld. d'Athènes Bar du Globe սրահը։ Օրակարգ՝ Կեդր. վարչութ. շրջաբերական։ Պարահանդէսի հարց։ Օրացոյցներու հաշիւ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ – ՊԱՏԱՐԱԳ

ՊԱՀԱՊԱՆԵԱՆ Գերապայծառի մահուան տարելիցին առթիւ հոգեհանգստեան ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ Հ. Կարապետ Ծ. Վ. Ամատունի այս կիրակի ժամը 10.30ին Հայ կաթողիկէ եկեղեցին (10bis Rue Thouin, métro Monge կամ Cardinal Lemoine:

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԱԶԴ

Նիսի եւ Շրջանի եկեղեցական վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ նախկին քահանայ Տ. Վարդան Ժամկոչեան ոչ մէկ իրաւունք եւ արտօնութիւն ունի քահանայագործելու շրջանիս մէջ։ Առանց արտօնութեան կատարուած ծէսերը, կնունք, պսակ եւն. պիտի մնան անվաւեր, եւ վարչութիւնը պիտի չկրնայ վկայագիր տալ ենթականերուն ։

(ԿՆԻՔ)

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris(13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 13 Janvier 1952 Կիրակի 13 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

28րդ ՏԱՐԻ — 28e Année No. 6660-Նոր շրջան թիւ 2071

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆ
Մեռած 1951 Նոյեմբեր 27ին, Փարիզ

ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹ (ՍԵՂԲՈՍԵԱՆ)
Մեռած 1951 Նոյ. 29ին, Պէյրութ

ՈՐՈՆՑ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ ՍԳԱՀԱՆԴԷՍ ՄԸ ՏԵՂԻ Կ'ՈՒՆԵՆԱՅ ԱՅՍՕՐ, ԿԻՐԱԿԻ, ԺԱՄԸ 20.30ԻՆ, SALLE DE GÉOGRAPHIE, ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ Հ.Յ.Դ. ԱՐԵՒՄՏ. ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷԻՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԻՆՉԵՒ ՎԵՐՋԻՆ ՇՈՒՆՉԸ

Ամէն բանէ առաջ Աշխատանքի հերոս մըն էր Լեւոն Շանթ։

Ոչ միայն ստեղծագործ միտք, այլ եւ յարատեւ, յարաճուն ճիգ։ Երկունք եւ վաստակ՝ ամենալայն ճակատի մը վրայ։ Մինչեւ վերջին շունչը։

Անոնք որ ներկայ եղած էին իր վերջին շաբաթներու ջղաձգութեանց, գրեցին եւ պատմեցին թէ ի՛նչ դառնութեամբ կը բողոքէր բժշկական արգելքին դէմ։

— « Տկարութիւնը կամ մահուան սպառնալիքը չէր զինք ամէնէն աւելի տառապեցնողը, այլ աշխատելու արգելքը։ Մանկավարժական հատոր մը ունէր կիսաւարտ։ Որոշած էր ամէն գնով աւարտել։ Կերպով մը դարմանելու համար իր վիշտը, բժիշկները արտօնեցին օրական մէկ ժամ աշխատանք »։

Այդ բացառիկ արտօնութեան շնորհիւ էր որ, պայծառատեսութեան պահերուն, Ճեմարանի սաներէն մէկուն տուն կուտար իր ուսումնասիրութիւնը։

Աշխատանքի եւ ստեղծագործութեան տենդը իր ջիղերը կը լարէր դեռ ուսանողութեան շրջանին, Պոլսէն Կովկաս եւ Գերմանիա։

Ուսանիլ եւ ուսուցանել, սերտել եւ արտադրել,— այսպէ՛ս էր որ Լեւոն Սեղբոսեան կրցաւ լայն ակօսներ բանալ հայկական մշակոյթի անդաստանին մէջ։

Բազմազան է իր վաստակը, կրթական թէ գրական - գեղարուեստական ճակատին վրայ։

Ինք բախտն ունեցաւ ամբողջական շարքի մը վերածելու զայն, միաձեւ հատորներով, որոնք իր աչքին առջեւ էին միշտ, հիւանդութեան ամէնէն տագնապալի պահերուն։ (Ուրիշէն չունեցաւ այդ սփոփանքը։ Իր Յուշերուն մէկ հատորը — չորրորդ — Փարիզ կը հասնէր, մահէն երկու շաբաթ վերջը...)։

Մանկավարժական ճակատին վրայ, Լեւոն Շանթ նոր շրջան մը կը բանար «Լուսաբեր»ներու շարքով, ընկերակցութեամբ Յովհ. Թումանեանի եւ Ստեփան Լիսիցեանի։

Այդ շարքը, մանաւանդ անոր այբբենարանը, որ կարդալ - գրել կը սորվեցնէր արդիական եղանակով մը, բազմիցս տպուեցաւ Պոլսոյ, յետոյ Լիբանանի մէջ։

Լ. Շանթ մասնաւոր դասագիրքեր ալ հրատարակեց տարիներու ընթացքին, զարկ տալու համար հայերէնի ուսուցման։ Եւ դեռ բազմակողմանի ուսումնասիրութիւններ, կրթական եւ գիտական։ Բոլորն ալ արդիւնք՝ տքնաջան պրպտումներու։

Այդ բոլոր ձեռնարկներուն, ինչպէս իր վէպերուն եւ թատերախաղերուն մէջ, ողբացեալ ընկերը մինչեւ վերջն ալ պահեց կարգ մը լեզուական շեղումներ,— « Կ'ուզեմ երթամ »,— « Թէ բժիշկ է, գիտեմ » — « Կը սիրեմ յարձակումով վերցնեմ » եւն.։

Իր համոզումով, միջնաշխարհի հայերէնն էր այս,— ոչ կովկասեան, ոչ ալ պոլսական։ Եւ սակայն մնաց միշտ իրեն յատուկ։

Գրական - գեղարուեստական ճակատին վրայ եւս Լեւոն Շանթ կը մնայ ինքնուրոյն, իր ստեղծագործութիւններով։ Թէ իբրեւ յղացում եւ թէ իբրեւ մշակում։

Այսօրուան աչքով ալ, իր վէպերէն եւ վիպակներէն շատերը կը պահեն իրենց հիմնական արժէքը։ Հիւսուածքներ, պատկերներ, հոգեբանական վերլուծումներ կան որոնք արդիականութեան, թարմութեան դրոշմը կը կրեն։

Որքան կրցած ենք հետեւիլ, միշտ կը խուսափէր յօդուածագրութեան սովորութիւններէն։ Կը նախընտրէր պրպտել, սերտել եւ ամբողջական գործեր արտադրել։

Այդ վճռականութեան շնորհիւ էր որ կրցաւ բազմակողմանի եւ տոկուն վաստակ մը ձգել։

Քաղաքական եւ ընկերային բարդ խնդիրներն ալ նոյնքան կը զբաղեցնէին իր միտքը։ Ապացոյց՝ իր շարք մը մեծարժէք հրատարակութիւնները։

Մնաց որ, Շանթ երբեք անտարբեր չէր հանրային կեանքի ելեւէջներուն հանդէպ։

Ներկայ էր ամէն տեղ, ալեկոծութեան թէ խանդավառութեան ժամերուն։

Նախագահ հանրապետական Հայաստանի խորհրդարանի։ Նախագահ Մոսկուա ղրկուած պատուիրակութեան։ Քանիցս ատենապետ Հ. Յ. Դ. ընդհ. ժողովի։ Հիմնադիր - տնօրէն Հայ Ճեմարանի, նախ Ն. Աղբալեանի հետ եւ յետոյ առանձին,— այս բոլոր գործերուն մէջ վճռական դեր կը կատարէր Լ. Շանթի արթուն ձայնը, այնքան հնչուն եւ բովանդակալից։

Անշուշտ իր տիրական գիծը պիտի մնայ թատերագրութիւնը։

Ինքնատիպ վարպետ մըն էր, երբ թատերախաղի կը վերածէր պատմական եւ հոգեբանական նիւթեր։ Երբ կը խօսեցնէր «Հին Աստուածներ»ը կամ կը քակէր Հայոց դարաւոր պատմութեան խորախորհուրդ ծալքերը։

Շ.

Դահլիճին տագնապը

Արմատական կուսակցութեան անդամներէն Պ. Իվօն Տէլպոս եւս մերժեց ստանձնել նոր դահլիճին կազմութիւնը։ Հանրապետութեան նախագահը այս անգամ հրաւիրեց ուրիշ արմատական մը, Պ. Էտկառ Ֆօռ, որ իր վերջնական պատասխանը պիտի տայ վաղը, երկուշաբթի։

Պ. Իվօն Տէլպոս, որ շատ մը նախարարական պաշտօններ վարած է, բացատրեր է նախագահին թէ ինք չի կրնար կազմել նոր դահլիճը, բայց իր կուսակցութեան ուրիշ մէկ անդամը կրնայ յաջողիլ։

Պ. Էտկառ Ֆօռ 43 տարեկան է եւ շատ մը կարեւոր պաշտօններ վարած է ազատագրութենէն ի վեր։ Մասնագէտ է ելմտական եւ տնտեսական խնդիրներու, ելեւմուտքի նախարար եղած է նախընթաց դահլիճներու մէջ եւ յարմարագոյն թեկնածուն կը համարուի ներկայ պարագաներուն մէջ, վարչապետութեան համար։

Իր գլխաւոր գործը պիտի ըլլայ նոր միջոցներ գտնել ելեւմուտքի հաւասարակշռութեան համար. այնպիսի միջոցներ որոնք թէ իր կուսակցութիւնը եւ միւս չափաւոր հոսանքները գոհացնեն եւ թէ ընկերվարականները եւ ուրիշ ձախ թեւեր։

Այս կերպով միայն կարելի է վերակազմել այն մեծամասնութիւնը որ անցեալ ամառ վաւերացուցած էր Պ. Փլեւէնի ընտրութիւնը իբրեւ վարչապետ։ Առանց այս մեծամասնութեան կարելի չէ հաստատուն կառավարութիւն մը, ցորչափ ընդդիմադիր են համայնավարները եւ զօր. տը Կոլի կազմակերպութիւնը։

Ընկերվարականները Փլեւէնի դահլիճին դէմ քուէարկեցին անցեալ երկուշաբթի, վասնզի համաձայն չեն որ խնայողութիւններ կատարուին երկաթուղիներու եւ ընկերային ապահովութեան վարչութեանց մէջ առանց խորհրդարանին վաւերացման։ Արմատականներէն եւ անկախներէն շատեր այն տեսակէտն ունին թէ միայն կառավարական հրամանագիրներով կարելի է բարեկարգել երկաթուղիներու եւ ընկերային ապահովութեան վարչութիւնները։

Վարչապետութեան նոր թեկնածուն խորհրդակցելով իր ընկերներուն եւ միւս կուսակցութեանց վարիչներուն հետ, պիտի ջանայ համաձայնութեան գետին մը գտնել։

Մինչ այս մինչ այն, պետական գանձը օրական մէկ միլիառ ֆրանքի կորուստ մը կ'ունենայ, քանի որ Ազգ. Ժողովը քուէարկած է 1952 ելմտացոյցին ելքը, բայց ոչ մուտքը, այնպէս որ տուրքերու գանձումը եւ խնայողութիւնները չեն ճշդուած։ Այս մէկ միլիառի կորուստը հաւասար է Հնդկաչինի պատերազմի ամենօրեայ ծախքերուն։

Մեծ ռազմիկի մը մահը

Երկարատեւ հոգեվարքէ մը վերջ մեռաւ զօր. տը Լաթր տը Թասինյի, որ կը տառապէր արիւնամիզութենէ եւ երկրորդ անգամ գործողութեան ենթարկուած էր Յունուար 5ին։

Այս կորուստը խոր յուզում պատճառեց թէ Ֆրանսայի եւ թէ արտասահմանի մէջ, ուր հանգուցեալ զօրավարը մեծ համբաւ կը վայելէր իր քաջութեամբ եւ յանդգնութեամբ։ Զօր. Այզընհաուըր, արեւմտեան ճակատին հրամանատարը, ցաւակցական հեռագիր մը ուղղեց իր խորին յուզումը յայտնելով։ Զօր. Պրէտլի (Ամերիկա), մարեշալ Մոնթկոմըրի (Անգլիա) իրենց հեռագիրներուն մէջ կ'ըսեն թէ սքանչելի զինուոր մը և մեծ բարեկամ մը կը կորսնցնեն։

Հանրապետութեան նախագահը անմիջապէս հիւանդանոց փութաց, ուրիշ երեւելիներու հետ։ Ազգ. յուղարկաւորութիւն պիտի կատարուի հանգուցեալ զօրավարին համար որ դեռ վերջերս կորսնցուց իր զաւակը, Հնդկաչինի կռիւներուն մէջ։

Զօր. Ժան տը Լաթր ծնած էր 1890ին։ Զինուորական կրթութիւնը աւարտելէ վերջ, կը մտնէ ընդհ. սպայակոյտին մէջ։ Յետոյ կը մասնակցի Մարոքի կռիւներուն, 1925ին եւ ծանրապէս կը վիրաւորուի։

1935ին, պատերազմական Բարձրագոյն Վարժարանէն կը վկայուի գնդապետի աստիճանով, ու չորս տարի վերջ կը դառնայ Ֆրանսայի ամենաերիտասարդ զօրավարը։

1940ին, նախ էնի, ապա Լուառի վրայ կատաղի կռիւներ կը մղէ Գերմաններուն դէմ։ Վրայ կը հասնի զինադադարը։ Զինուորական պատրաստութեան դպրոց մը կը հիմնէ, յետոյ 1941 Սեպտեմբերին կը ստանձնէ Թունուզի Ֆրանսական ուժերուն հրամանատարութիւնը։ Տարի մը վերջ, Մոնփելիէի զինուորական նահանգը կը կառավարէ։ Բայց 1942ի Նոյեմբերին, Գերմանները կ'անցնին զինադադարի սահմանագիծը եւ կը գրաւեն հարաւային շրջանը։ Տը Լաթր կը հրամայէ իր զօրագունդերուն դիմադրել բռնագրաւիչներուն։ Այս արարքին համար Վիշիի կառավարութեան կողմէ ձերբակալուելով, տասը տարի բանտար-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԿԵԱ՛ՆՔԸ ՄԵ՛ՐՆ Է...

... Անց են կենում սէր ու խնդում,
Գեղեցկութիւն, զանձ ու ջահ․
Մահը մե՛րն է, մենք մահինը՝
Մարդու գո՛րծն է միշտ անմահ ։

Օր մը, երբ հանդէսի մը մէջ, Յովհ․ Թումանեանի «Թմկաբերդի Առումը»էն քաղուած այս տողերը կ'արտասանուէին, Շանթը չշնչաց ականջիս.— «Եթէ ես եղա՛ծ ըլլայի այս տողերուն հեղինակը պիտի նախընտրէի ըսել՝

Կեա՛նքը մե՛րն է, մենք մահինը՝
Մարդու գո՛րծն է լոկ անմահ։

Այս զոյգ ճշգումները կատարելապէս կը բնորոշեն զինք ։

Շանթը կը հաւատար կեանքին եւ կը սիրէր կեանքը, կը հաւատար գործին եւ կը սիրէր գործը։ Այս երկուքը միաձոյլ եւ ներդաշնակ ամբողջութիւն մը կազմած են միշտ իրեն համար։ Համոզուած էր որ մահը չէր կրնար յաղթել անոնց։ Մահը մեր մարմինը կը տանի միայն այս աշխարհէն՝ որը անգոյ է։ Մեր գործը կը մնայ կեանքին մէջ եւ մեր կեանքն ալ՝ գործին։ Անոնք յարատեւօրէն կ'իմաստաւորեն, կ'արդարացնեն եւ կը լրացնեն մէկզմէկ ։

Մարմինը, որպէս անհատական ամբողջութիւն, կը սկսի ծնելով, կը վերջանայ մեռնելով, կաց չունի։ Բայց այն ատեն, ի՞նչպէս բացատրել որ, անցաւոր կերտուածք՝ մարմինը կըրնայ իր գոյութեան ընթացքին՝ ստեղծագործել անանց կերտուածքներ, որոնք իր «ես»ին դրոշմը կը կրեն։ Բոլոր կենդանի արարածները, կ'աւանդէր մեզի Շանթը, կը դասաւորուին իրենց ուղեղային զարգացման աստիճանին համեմատ։ Զգացականութիւնը, չարժումը, խօսքը, բանականութիւնը, նկարագիրը, հոգին՝ ինքնուրոյն եւ անկախ գոյութիւններ չեն, բոլորն ալ գործող ուղեղին արտայայտութիւններն են, իսկ ան, մեր մարմնին հետ կը ծնի, կը կազմաւորուի, կը վերջանայ։ Մարդկային ուղեղը արդիւնքն է դարերու ընթացքին տեղի ունեցած բնախօսական եւ բնագիտական զարգացումին։

Ամփոփուած ձեւի մը տակ, ասոնք են Շանթին կենսաբանական հիմնական տեսակէտները եւ համոզումները որոնց վրայ եւ որոնցմով ան կերտած է իր կեանքը եւ իր գործը։ Գիտակցութեան մինչեւ վերջին վայրկեանը ուզած է իր կեանքը վերածել գործի։ Մինչ մաշած մարմինը, ցաւին մէջ գալարուող, ալ չէր հպատակեր իր կամքին, ան իր անկողնին մէջէն թելադրած է ուսուցումներ՝ որոնք իր մեկնումէն ետքն իսկ պիտի շարունակէին մատղաշ մտքեր բեղնաւորել եւ ուղեցոյց դառնալ իր յաջորդներուն ։

Լեւոն Շանթ բացառիկ այն մարդոցմէն է, որոնք բախտը ունեցած են արժեւորելու իրենց բազմաշնորհ անհատականութեան բոլոր օժտումները։ Կուսակցական, գրագէտ, ուսուցիչ, տեսուչ, ան՝ տարիներ ամբողջ՝ գրած, խօսած, գործած է։ Իր գրական, հոգեբանական, մարդկային, քաղաքական, մանկավարժական տեսակէտները հաստատած է գրական հատորներովը, դասագրքերովը, յօդուածներովը, նաեւ կենդանի գործովն ու խօսքովը։ Ուսուցիչ մըն էր հազուագիւտ հմայքով, կարողութեամբ, ազդեցութեամբ. եւ ան ուսուցանողի կոչումին հաւատարիմ կը մնայ ոչ միայն մանկավարժ. այլեւ իր բոլոր մշակած մարզերուն մէջ։ Որովհետեւ անոր ըմբոստ եւ անխոնջօրէն խուզարկող միտքը, արհամարհած է միշտ՝ կոփուած, հանդստաւէտ ճամբաները. չնուաճուած կատարներուն է ձգտած յար եւ իր մագլցումներուն գծած հետքը՝ նոր թըռիչքներու ուղին է դարձած, իսկ արդիւնքը՝ նոր ճառագայթներ է աւելցուցած մշակոյթի արեւին։ Իր համոզումն է որ՝ «մարդս ինք միայն կրնայ չինել իր աստծուն նուիրուած տաճարը»։ Առաջնորդները կրնան միայն մինչեւ որոշ տեղ հասցնել իրենց աշակերտները, սակայն անկէ անդին, անոնք մինակ պէտք է յառաջանան։Այդ առաջնորդներուն դերը պէտք է ըլլայ, ոչ թէ անոնց գլուխները որքան կարելի է շատ գիտութեամբ ծանրաբեռնել, այլ՝ ամէն բանէ առաջ զանոնք՝ մտածել, դատել գիտնալու նուրբ արուեստին վարժեցնել, որպէսզի անոնք կարենան իրենց կոչումին գիտակցիլ եւ կեանքը իրագործել՝ իրենց պահանջներուն եւ կարողութիւններուն համեմատ։

Անհատապաշտ մըն է Շանթը, համոզուած եսապաշտ մը, որ իր ամբողջ կեանքի ընթացքին վարուած եւ ստեղծագործած է միայն իր եսին վստահելով։ Բարեբախտաբար իր եսը՝ պատրանքի սիրահար բանաստեղծի, նուիրուած Դաշնակցականի, զարգացած եւ լայնախոհ մտաւորականի՝ թանկագին ու կիրթ տարրերովը բաղադրուած է։ Շնորհիւ ատոնց, անձնապաշտ ըլլալով հանդերձ, Շանթին եսը չըսկսիր եւ չի վերջանար ինքնիրմով, ինքզինքը չի պարունակեր եւ չի վկայեր միմիայն, կը ճառագայթուի կեանքին եւ կը ճառագայթէ կեանքը՝ դառնալով արտայայտութիւնը ոչ միայն իր սեփական աշխարհին, այլ նաեւ՝ համահայկական եւ համամարդկային իրականութեանց։ Այսպէսով է որ ան կը մնայ նշանակելի դէմք՝ թէ իբրեւ Հայ, թէ իբրեւ մարդ ։

Ստեղծագործողի հարուստ խառնուածք ունենալը չի բաւեր սակայն, անմահ կերտուածքներու իրագործման մէջ յաջողելու համար։ Ըլլալ – հետեւ կռիւ է կեանքը մինչեւ իր վերջին պահը։ « Սուրբ կռիւ » մը, կ'ըսէ Շանթ, առանց որուն կեանքը, մարդիկ, իմաստ եւ արժէք պիտի չունենային։ Ան որ չուզեր կամ չի կրնար կամ չի շարունակեր կռուիլ, անհատ ըլլայ թէ ազգ, կը կործանուի, կը կորսուի անհետ, ափսոսանքի իսկ արժանի չըլլար։ Կեանքին, մարդոց, մահուան հանդէպ անզիջող եսականութեամբ անհատներն ու ազգերն են միայն՝ որոնք կը յաջողին ապրիլ, ստեղծագործել, տիրապետել եւ յաւիտենականանալ։ Յաղթանակները չեն սահմանափակեր եւ չեն աւարտեր կռիւը։ Յաղթանակը պէտք է խլել, նետել կեանքին եւ մարդոց՝ որ օգտագործուի եւ շարունակել կռիւը վասն նոր յաղթանակներու։ Սակայն տեւականօրէն, անխոնջօրէն յաղթող մը ըլլալու համար՝ զէնքերը, խելքը, կորովը չեն բաւեր ։

Եթէ անոնց համար որոնք միայն նիւթական դժուարութիւններով մացառուած տափաստաններու մէջ կը քալեն՝ զգետնող է յաճախ պայքարը, ապա ո՛րքան աւելի վտանգուած են անոնք՝ որոնք կը ցանկան գաղափարական խոէալներու լեռնաշղթաները կտրել եւ հասնիլ անառիկ գագաթներուն։ Քիչեր կ'ազատին անդունդներու երախէն եւ փոթորիկներու ճիրաններէն։ Այդ քիչերէն է «Հին Աստուածներ»ու հեղինակը։ Տարիներ նոյնիսկ, իրենց բեռովը, չկրցան կքել անոր խրոխտ կեցուածքը, կթոտել ծունկերը, կոտրել թափը, որովհետեւ ան, իր նրբակազմ մարմնին մէջ, տիտանի մը չանթակուռ կամքը ունէր։ Իր այդ անխորտակելի կամքովը բարձրացուց իր կեանքին ու գործին հսկայ կերտուածքը՝ որ հասցուց զինք անմահութեան ։

Եւ բոլոր անոնց համար որոնք կ'ուզեն հասկընալ եւ հետեւիլ իրեն, պատգամեց.—

«Իմ տաճարիս՝ հիմքը բանականութիւնս պիտի ըլլայ, սիւները՝ կամքս է ու գմբէթն ալ՝ ըլլալու է հաւատքս»։

Առաջին քարէն մինչեւ վերջինը, Լեւոն Շանթ իր տաճարը նուիրեց Հայոց ազգի պահպանման, լուսաւորման եւ փառքին՝ որպէսզի սերունդները շարունակեն պայքարը եւ չմոռնան որ՝

«Կեա՛նքը մե՛րն է, մենք մահինը,
Մարդու գո՛րծն է լոկ անմահ»։

ՀՈՒՐԻ ԻՓԷՔԵԱՆ

ՇԱՆԹԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԳՐՈՒԱՆՆԵՐԸ

Լ. Շանթը ուրիշ հոմանիշ անուն մըն ալ ունի իր վրայ, կ'ըսեն «մեղուաջան մշակը», «մեղուաջան գրողը»։ Մեղուաջանները երկու մասի կը բաժնուին, նախ անոնք որ իրենց մեղրը պատրաստելու համար ծաղկէ ծաղիկ, մէկ դիրքէն միւսը կը վազեն, տեղէ մը տպաւորութիւններ, տեղէ մը միտք եւ տեղէ մըն ալ արտայայտութեան ձեւեր հաւաքելու համար։ Այս ձեւի գրողներուն, հատորները անշուշտ կրնան ըլլալ հաստափոր, բայց դժբախտաբար ժամանակի քանդիչ հարուածներուն չեն կրնար դիմանալ՝ քանի որ նախանիւթը բերուած է ուրիշ ծաղիկներէ ։ Տարբեր է Շանթը։ Ան իր գեղեցկահիւս վէպերն ու թատերգութիւններըկերկնելու համար ապաւինեցաւ միայն ու միայն իր ներաշխարհին մէջ բուսած ծաղիկներուն։ Մեղրը իր մէջէն, իր արիւնէն, իր զգացումներէն քաղեց ու այդ պատճառաւ իր ստեղծագործած գեղ – գրականութիւնը միակն է, ոչ ոքի կը նմանի։ Եւ փոխադարձ ոչ ոք ալ կրնայ զինք ընդօրինակել ։

Շանթի թատրգութեանց մէջի տիպարները Բարխութարներ չեն, որոնցմէ քանի մը հատ ընտանեկան յարկերու ներքեւ սրսալով հանես բեմ։ Շանթի «Օշին Պայլը», «Արեգան» կամ «Վանահայրը» եւ կամ առհասարակ իր ստեղծած բոլոր տիպարները գաղափարապաշտ էակներ են։ Շանթ մը միայն կրնար Շանթի գրականութիւնը մշակել։

Իր միայն «Հին Աստուածներ»ու մասին 1912-էն մինչեւ 1915 թէ արեւելահայ եւ թէ արեւմտահայ գրողներ անընդհատ գրական աստւլիւններ սարքած են։ Երբ այժմ իր պատկառելի գործը

Լ. ՇԱՆԹԻ ԱՆՄՈՌԱՑ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՍԵԴԱ.— Ալիքներ վէտվէտուն, ալիքներ անափ ու անտուն, եկէք, եկէք, սիրտն իմ ձեզ է սպասում... սիրտն իմ թախծոտ, սիրտն իմ մելամաղձոտ ձեզ է երգում, իմ սրտին թաղծոտ վէրք է պատում... ալիքներ,, ալիքներ, սիրոյ քաղցր ալիքներ, իմ կոյս սիրտը ձեզ է կանչում ու հառաչում... Սեւանայ ափին լոյս չկայ, իմ կացութեան յոյս չկայ, հառաչանքս միթէ՞ ոչ ոք չի լսում... ալիքներ, ալիքներ Սեդան ձեզ է կանչում ...

ՌԻԹԱ.— Բարձրացիր, բարձրացիր, սիրտս քեզ պատուանդան, հոգիս քեզ թեւ... բարձրացիր, բարձրացիր բերդերէն վեր, գագաթներէն վեր, ունայնութենէն վեր... սեւ սեւ վարսերիս ճամբով, հայեացքիս բոցին հետեւիր, գրկէ հորիզոնն անծայրածիր... բացուին թող լեռները նժոյգիդ առջեւ, երազդ թեւահարէ հոգիդ եւ ալլացիր՝ մինչեւ որ երազն իրականանայ, անունդ մնայ պատմութեան էջերի վրայ... ինչպէս Ամանոս լերան կրծքին վրայ, նոյնպէս զահին վրայ... բարձրացիր, բարձրացիր Ռիթայի սրտին վրայ.. Ռիթայի սիրտը ծով է, Ռիթայի հոգին հով է, դու իմաստուն Պայլ՝ բաց առագաստները սիրոյ ու նաւարկէ, քո բազուկների թափին առջեւ Սիհունն է վտակ, Ճիհունն է խաղ ու կատակ, Ամանոսն է քեզ պահակ.... երազս քեզ իթան, սէրս քեզ առաջնորդ՝ նաւարկէ Պայլ, իմ քաջ իշխան, նաւարկէ անփարան... Սեդա... Սեդա ...

ՍԵԴԱ.— Ինձ են կանչում... այդ ո՞վ է ինձ կանչում... հուրիներ չեն, փերիներ չեն, ալիքներ չեն... բայց՝ ինձ են կանչում.., այդ ո՞վ է ինձ կանչում... ինձ չե՞ն մոռացել... կարծում էի թէ անունս էլ՝ յուշ է, մեռել եմ ու չեմ զգում... մինչդեռ այս կանչը փուշ է ու սիրտս է տանջում ... մթութեան մէջ, լռութեան մէջ, ալեկոծութեան մէջ՝ ես ոչ ոքի չեմ սպասում ... Այդ ո՞վ է ինձ կանչում ...

ՌԻԹԱ.— Սեդա... Սեդա ..

ՍԵԴԱ.— Ընկեր եմ ծովը, փչում է քամին անգամ օգնութեան չեմ կանչում... թեւերիս ուժը թողել եմ ափին, մարել եմ յոյսս ու յանձնել գոյժն ալիքներին անցեալ ու նոր զալիքներին ... ես էլ՝ ոչ ոքի չեմ սպասում ... այդ ո՞վ է ինձ կանչում ... նա է լոկ ինձ տանջում... իսկ մի ուրիշ ձայն է ինձ կանչում...

ՌԻԹԱ.— Կիլիկեայէն, մերթ Սիհունի ափէն, մերթ Ամանոսի գագաթէն Ռիթան է քեզ կանչում ու քեզ պէս հառաչում ...

ՍԵԴԱ.— Ռիթան է ինձ կանչում ու ինձ պէս հառաչում...մերթ գետի ափէն, մերթ լերան գագաթէն... ախ քոյր, հեռաւոր քոյր, հեռաւոր բոյր, կիզիչ համբոյր, լսում եմ ձայնդ ... խօսէ, խօսէ. քո քնքոյշ ձայնը, քո անուշ հառաչը սիրտըս կ'ակօսէ... խօսէ, խօսէ լեռների զեփիւռ ...

ՌԻԹԱ.— Սեդան ընկել է Սեւանայ ծովն ու ծովն ալեկոծուել... ոչ ոք չունի իր զօրը... խաւար է թանձր, աստղերը ծովն են սուզուել... Սեդան սիրոյ ծովն է ընկել ու ոչ ոք աշխարհում չի կարող նրան փրկել ...

ՍԵԴԱ.— Ամանոսի գագաթէն խարոյկ է վառւում, տեսնում եմ ծուխը, տեսնում եմ բոցը պայծառ... ոչ, ոչ, ոչ ծուխ եմ տեսնում, ոչ բոց եմ տեսնում, դա Ռիթայի սիրտն է որ բոցավառւում, դա նրա հոգին է որ ծխում ու երկինքն է խաւարում... Ռիթա, հառաչող քոյր, սիրակէզ քոյր, սրտակից քոյր, բարձունքների սիրահար իշխանուհի. լերան գագաթին բոց չեմ տեսնում այլ՝ քեզ եմ տեսնում ...

ՌԻԹԱ.— Սեդա, Աստուած մեզ տուել է սիրտ, որպէսզի սիրով լցնենք, Աստուած տուել է մեզ հոգի, որպէսզի տենչանք... Դու ալիքներին, ես՝ կրակներին անձնատուր, կերտում ենք մի պատմութիւն. էջերը արցունքով լցուն, էջերը արիւնով լցուն, էջերը կեանքով լցուն... Եւ Աստուած տուել է նաեւ հովն ու քամին որպէսզի ցրիւ գան էջերը պատմութեան ծովերի վրայ, ցամաքների վրայ, աշխարհէ աշխարհ, երազ օրերի եւ խաղաղութեան պատգամը տանի... Սեդա, դու համակ քնքշութիւն ...

ՍԵԴԱ.— Փոթորիկ, որոտ, կայծակներ ու շանթ... երկինքն ու երկիր միացած տրորում են հոգիս, ճմլում են սիրտս, ըղկտում են երազներս ... բոլորը, բոլորը թափւում են գլխիս վրայ ... դարձել եմ շանթարգել ու ես ինքս եմ քաշում բոլոր արհաւիրքները իմ կրծքիս վրայ... քակել եմ հիւսքերը ծամերիս, քակել եմ պարեգօտը մէջքիս ու հաւաքում եմ բաց ծոցս մարած աստղեր ու մոխրացած աշխարհներ... Սեւանը փոթորկում է, որովհետեւ Սեդան շատ է լացել եւ լիճը ծով է դարձել ...

ՌԻԹԱ.— Միայն անունը տաս, սիրտդ կ'ուժեղանայ... Սեդա ։

հասած է նուազագոյն 40 հատորներու, մէկ կամ երկու սիւնակի մէջ ի՞նչպէս արտայայտուինք իր մասին։ Միւս կողմէ, իր յիշատակին նուիրուած թիւ է, եւ պէտք է որ կոկիկ կարծիք մըն ալ արտայայտուի իր համայն գրականութեանը մասին։ Ուրեմն լաւագոյնը նկատեցինք մատնանշել իր գրականութեան հիմնական հանգրուանները, որոնք կապ ունին իր ներքին յեղաշրջմանը հետ։ Ասոր համար ստիպուած ենք իր կենսագրութիւնն ալ,աւելի ճիշդ միջավայրերու փոփոխութիւնն ալ նկատի ունենալ ։

Լ. Շանթ ծնած էր Կ. Պոլիս 1869ին։ Նախնական ուսումը առացած էր նախ թաղին վարժարանը, ու յետոյ Սկիւտարի ճեմարանը։ Պոլիս աշ-րողը կրնայ ճշդել թէ ինչո՞ւ Թէքէեանի մը, Տէմիրճիպաշեանի մը, Դուրեանի մը արուեստը ոչ արեւելեան, է (զուտ հայեցի) եւ ոչ ալ արեւմտեան։ Պոլիսը խառնուրդն էր այս զոյգ ազդեցութեանց։ Մինչեւ 1883, ուրեմն մինչեւ 14 տարեկանը Շանթ իր սկզբնական շօշափուկները բացաւ Պոլսոյ բնութեան գիրկը։ Անկէ յետոյ զգալի միջավայրի փոփոխութիւն մը. 1884էն մինչեւ 1891, ուրեմն եօթը տարի կ՚երթայ ուսանիլ Էջմիածնի Գէորգեան ճեմարանը։ Շրջանը աւարտելով կու գայ Պոլիս, 1891ին երբ 22 տարեկան երիտասարդ մըն էր։ Այդ օրերուն Պոլսոյ մէջ «Հայրենիք»ի սերունդը իրապաշտ գրականութիւնը կը մշակէր ու Կամսարական կը գրէր Վարժապետին Աղջիկը, Զօհրապ Փոստալը, Բաշալեան Գրական պատառիկները, Ա. Արփիարեան պատկերներ եւն. եւն.։ Լ. Շանթ այս նոր գրականութեան ջահակիրներէն մին է եւ կը սկսի աշխատակցիլ «Հայրենիք»ին։ Իր առաջին գործը կ՚ըլլայ Սնամ բարովի իրիկունը։ Շանթ երկու տարի կը մնայ Կ. Պոլիս ու կ՚անցնի Եւրոպա, համալսարանական կրթութիւնը ստանալու. կ՚երթայ Գերմանիա ու Լայփցիկի, Եէնայի եւ Միւնխէնի համալսարաններուն մէջ կ՚ուսանի մանկավարժութիւն, հոգեբանութիւն, գրակ. պատմութիւն, գեղար. պատմութիւն եւն.։ Այս նոր միջավայրը իր այլազան տեսական նիւթերու պատուաստովը կը սկսի հակազդել իր իրապաշտ գրականութիւն մշակելու ճաշակին։ Այս համալսարանական ուսանողի շրջանին կը գրէ, ուրեմն 1892ին՝ «Լերան Աղջիկը» պոէման։ Երկու տարի յետոյ, 1894ին «Դուրսեցիները »։ 1896ին՝ «Վերժինը», 1897ին «Դարձը», 1898ին «Դերասանուհին»։ Ասոնք բոլորը վէպի եւ նորավէպի միջեւ թափառող խառնուրդներ՝ ոչ վէպի, եւ ոչ ալ նորավէպի թէքնիք պահանջներու համապատասխանող գործեր են։ Ընդհ. դրոշմը իրապաշտութիւնն է։ 1899ին վերջնականապէս աւարտելով ուսանելու շրջանը, կ՚անցնի Կովկաս ու կ՚ընդգրկէ ուսուցչական ասպարէզը։ Այդ օրերուն Թիֆլիզի մէջ գոյութիւն ունէր «Վերնատուն» անունով գրակ. շրջանակ մը որուն անդամներն էին Ղ. Աղայեան, Յովհ. Թումանեան, Աւ. Իսահակեան, Ն. Աղբալեան, Դ. Դեմիրճեան։ Շանթըն ալ կ՚անդամակցի։ Այս գաղափարապաշտ ու զուտ հայեցի ներշնչումներու ենթակայ գրողներու միջավայրին մէջ Շանթ վերստին գրական աշխարհայեացքի փոփոխութեան մը կ՚ենթարկուի։ Նոր հանգրուան մը, նոր հոգեփոխութիւն մը, նոր յեղաշրջում մը ինքն իր մէջ, իրապաշտ ճաշակը կը սահի կ՚երթայ իր տեղը տալով այս անգամ գաղափարապաշտ ու խորհրդապաշտ հակումներուն։ Շանթ կը սկսի իր առաջին թատերգութիւնները գրել. նախ Եսի մարդը, յաջորդաբար՝ Ուրիշին համար, Ճամբուն վրայ, ու վերջապէս 1912ին ալ՝ «Հին Աստուածները»։ Շանթ իր այս վերջին գործով արդէն գտած էր իր զուտ հայեցի միջավայրը, որուն պիտի կարենար իր ուզած գաղափարապաշտ, երազային ու դիւթական հակումները հագցնել։ «Հին Աստուածները» մեր գեղ. երկնակամարին վրայ նետուած հրավառութեան մը կը նմանի։ Ամէն մէկ պատկեր ինքնին լոյսի, գոյնի, եւ գաղափարներու խառնուրդ լապտեր մըն է որ մեր երեւակայութեանը մէջ կը կախուի։ Նախորդ պատերազմի թոհուբոհէն յետոյ, 1918էն մինչեւ 1928, ուրեմն մինչեւ Ճեմարանին բացումը Շանթ իր գրականութիւնը կը տանի ուրիշ հանգրուանի մը, գեղարուեստական գլականութեամբ կը սկսի մեր անցեալը մաղէ անցընել, գրելով բիւզանդական հայ իշխաններու կեանքէն՝ «Կայսրը»։ 1918ին « Շղթայուած»ը, ներշնչուած Բագրատունեանց շրջանի պատմութենէն։ 1921ին «Ինկած բերդի իշխանուհին», մեր Կիլիկեան պատմութենէն։ «Օշին Պայլը»՝ նոյնպէս Կիլիկեան ԺԴ. դարու դէպքերէն ներշնչեալ։ Ասոնց կողքին կը մշակէ նոյնպէս զուտ քաղաքական եւ տեսական հանգամանք ունեցող «Մեր Անկախութիւնը,» «Ի՞նչ է Ազգութիւնը», «Ժողովուրդ եւ մտաւորականութիւն» խորագրեալ ուսումնասիրութիւնները։ Շանթի գրականութեան այս վերջին հանգրուանը կրնանք ըսել թէ իր առաջնորդողի խօսքն է, տեսակ մը կըտակ, որպէսզի բերդերն ու անկախութիւնները չիյնան, Օշին Պայլերը միս մինակ չեն բաւեր։ Դաւադիրները շատ են, հետեւաբար պէտք է ականջ տանք գաղափարապաշտ Հաննաներու բերնով իջնող սա խօսքերուն թէ՝ «Պէտք է որ գոնէ անգամ մը գոնէ տեսնչաս ու չունենաս, ձգտիս ու չհասնիս, ծարաւիս ու չյագենաս։ Կ՚ուզեմ որ գոնէ անգամ մը չհասնիս Գետքար լերան գագաթը։ Որ չուրջդ միայն դիակ չտեսնես, որ տխրութիւնը չխեղդէ հոգիդ, որ չըսես՝ «ինչո՞ւ համար», որ չխորհիս թէ խեղճ բան է այս բոլորը եւ չարժեր » ։

×

Ալիշան քաղցրիկ տող մը ունի. «Հայոց Աշխարհիկ»ը կը վերջացնէ այս բառերով «Տէր Նախահայետիդ տո՛ւր կակուղ ծաղիկ,.. Որ գքեզ պինդ սիրեց, Հայո՛ց աշխարհիկ »։

Փինդ սիրողներուն մին ալ Լ. Շանթն էր. Ներկայիս իր հոգին կը ճախրէ, Գետքար լերան բարձունքները, իսկ դին ալ կը սպասէ Պէյրութի մէկ գերեզմանատան մէջ,որպէսզի օր մը փոխադրուի այն կակուղ հողիկը որ կը կոչուի Հայոց Աշխարհիկ ։

Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ

ԳԻՇԵՐԱՊԱՀԸ

Գիշեր է. տա՛նկ տա՛նկ. հսկայ ժամացոյց .
հանգիստ է չորս դին, կը ննջեն բոլոր.
միայն ինքն է որ՝ հանգոյցէ հանգոյց '
փողոցներ կ՚անցնի յուռ, ճայլամոլոր։

Պաղ հովը կուգայ կը զարնէ ճակտին,
ուր հին – հին յուշեր յանկարծ կը յածին ,
ինչպէս երկնքի քօղէն աղ անդին
մոռցուած աստղեր մերթ վառ կ՚առկայծին :

Ու միտքը կ՚երթայ թափով խենթաքեր
կը թռչի դէպի տունը հայրենի,
ուր կեանքն ուրիշ էր, սրտերն ալ տարբեր
այն լեռներուն մէջ վեհ ու ամեհի :

Ու պարզ կը յիշէ. գիշեր է խորին,
իրենք քոյր – եղբայր լռիկ ու անքուն
խումբով պաշարած ալեհեր հանին
կ՚ունկնդրեն անոր վէպերն հմայուն :

Եւ հանին ինքն ալ ներշնչուած խորդէն՝
Միհրի ուժը կը պատմէ տղոց,
երբ յանկարծ բուքը տնակի երդէն
այլանդակ ձայնով կը հանէ ռոգոց։

Ահեղ ոռնումով կարծես կը խօսի ,
կը սուլէ բառեր բիրտ ու չլսուած
բա՛ռ որ դժոխքի խորքէն կը հոսի ,
ու խաչ կը հանէ հանին երկիւղած։

Իսկ տղաքը լուռ կը նային իրար .
ու ամէն մէկը կը խորհի ինքնին
որ նոր Միհր դառնայ անպարտելի ,
երբ ինքն ալ հասնի անոր տարիքին :

Եւ ահա՛... տա՛նկ, տա՛նկ, խորհող ժամացոյց.
հանգիստ է չորս դին, կը ննջեն բոլոր,
միայն ինքն է որ՝ հանգոյցէ հանգոյց .
փողոցներ կ՚անցնի յուռ ճայլամոլոր :
1894

ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹ

Լ. ՇԱՆԹ ԻԲՐԵՒ ԳԱՂԱՓԱՐ

... Շանթը գաղափարի վերածել կը նշանակէ նախ՝ միացնել, միաւորել անոր կեանքի բացատրութեան երկու բեւեռները — գրականը եւ ընկերայինը։ Գրական ուղիով կը հասնինք Շանթի անձին։ Այս ճամբորդութիւնը մարդ մինակը միայն կրնայ կատարել, հակառակ գրականութեան պատմաբաններու պնդումին թէ արուեստի զսպանակները եւ անդրադարձները ընկերային երեւոյթներ են ։

Ստեղծումի վայելումը եւ ստեղծողի գնահատումը պրպտող անձիս կողմէ երեւան կը բերեն Շանթի թատերական, վիպական եւ քնարերգական գործին ձգտումնաւոր բնոյթը։ Այս ճամբան է դէպի անոր կեանքի բաղադրութեան լրացուցիչ բեւեռը՝ ընկերայինը։ Դաստիարակ, ընկերաբան, կուսակցական եւ մտածող Շանթը՝ իրականութիւն մըն է որուն արժեւորումը և ներգործութիւնը ընկերային ատեանի վրայ միայն կարելի է գնտեղել ։

Համադրուած պատկերը այս երկու նայուածքներուն՝ անմիջապէս կը յանգի Շանթի ամբողջական կեցուածքին — ընկերութեան մէջ engagé արուեստագէտը։ Այս չորս բառերը կը սահմանեն արուեստագէտի արդի ըմբռնումը, որ կը բխի դարու ոգիէն։ Այսինքն՝ ժամանակի պահանջէն ։

Այս կեցուածքին անմիջական արձագանգը կ՚իյնայ մեր ներկայի ցանցին վրայ եւ կը հակազդէ մեր գրականութեան մէջ նուիրագործուած քանի մը ժամանակավրէպ ըմբռնումներու, բերելով Շանթ – գաղափարի երկրորդ նշանակութիւնը — թէ արուեստագէտը ամէն մարդու պէս եւ ամէն մարդէ աւելի՝ ընկերային եւ քաղաքական պարտականութիւններ ունի, թէ ան աստուածային էակ մը չէ, թէ արուեստի փնտռած եւ իրագործած գեղեցկութիւնը այնքան չնչին արժէք մըն է կեանքի գեղեցկութեան կամ տգեղութեան քով ։ Հայ կեանքը պէտք ունի ամէնէն աւելի այս գաղափարի ծաւալումին, որ զինք պիտի դնէ ներկայ քաղաքակրթութեան հետ համերաշխ գնացքի մը մէջ։

Այս կերպ միայն Շանթ –գաղափարիմիւս թելադրանքները իրենց համապատասխան զարգացումը կրնան ունենալ։ Ցեղաքին տակաւին անանձնական այս նկարագիրը պիտի փոխուի, անխուսափելիօրէն, պիտի դառնայ ապրելու ձեւ մը, նախ՝ ստեղծողին համար։ Մինակ ենք աշխարհի վրայ, իբր մարդ էակ, բայց առանձին չենք։ Ու այս՝ իրաւ է մանաւանդ ստեղծողին համար ։

Տարածք եւ ապրող ներկայութիւն տալ engagé արուեստագէտի այս տիպարին՝ յոգնակի ուղղութեամբ, չգոհանալ գրական համաղումարի մը, գրողներու ընկերակցութեան մը այլապէս օգտակար բայց սեղմ եւ ծանծաղ կաղապարով , խառնել արուեստի շաղախը սերունդներու գնացքին — այս է լաւագոյն հեռապատկերը որ, գաղափարի տարազով, կը բացուի Շանթի շիրիմէն դէպի Սփիւռքի տարիներու պահեստը ։

ՎԱՀԷ ՕՇԱԿԱՆ

ՍԵԴԱ.— Ո՞ւմ անունը, Ռիթա, Աստուծո՞յ, արե՞ւի, լուսնի՞, անհամար աստղե՞րի, Ռիթա՛ , ուրիշ ո՞վ կայ այս աշխարհում ...

ՌԻԹԱ.— Արեղան ...

ՍԵԴԱ.— Արեղան... գլխիս վրայ աստղեր թող տեղան... ազատ, մենաւոր գլխիս վրայ, Ռիթա, մոխիր թող տեղայ ...

ՌԻԹԱ.— Գլխիդ վրայ վարդ ու շուշան թող տեղայ, գլխիդ վրայ յոյս եւ օրհնութիւն թող տեղայ, Սեդա, հրեղէն քոյր, պայքարէ ալիքների դէմ, պայքարէ քո դէմ ու յուսայ...

ՍԵԴԱ.— Ռիթա. դու ուժեղ ես որովհետեւ նրա անունը կըտաս երբ կը տկարանաս ...

ՌԻԹԱ.— Ո՞ւմ անունը, Սեդա...

ՍԵԴԱ.— Սրտիդ հարցրու, Ռիթա, նա կ՚ասէ քեզ թէ ո՞վ է իշխում իր վրայ, ո՞ւմ համար է նա բաբախում ... միշտ շրթներիդ վրայ չէ՞ անունը նրա ...

ՌԻԹԱ.— Օշի՞ն .. Այո, գաղտնապահ քոյր, ամէն անգամ որ տկարանում, նրա անունը կըտամ ... Օշին... երբ նա քայլէ ճամբաները կը բռնէ ոտքերի փոշին, երբ նա խօսէ, կարծես վանքերի զանգերն են որ կը ղօղանջեն... այո, Օշին իշխում է իմ վրայ, նաեւ պիտի իշխէ Հայոց վրայ ... սէրս նրան զրահ, հոգիս նրան թեւ, իրեն համար ընկրկում չկայ ...

ՍԵԴԱ.— Ռիթա, ասա, սիրոյ ափն ո՞ւր է, ալիքներն ո՞ւր կը տանին... ձեռքերս ուր որ նետում եմ փրփուր է... լոյսերը բուխ մէջ կը մարին... խաւարին մէջ ինչպէ՞ս պիտի հանդիպիմ նրա բաց թեւերին... արճիճով լեցուն է սիրտս ուժ չմնաց, սուզւում եմ, պիտի չտեսնեմ լոյսն արեւի ...

ՌԻԹԱ.— Տիկնոջ սիրտը սիրով է լեցում միշտ, առաքինի Սեդա, սէրը նրա հպարտութիւնըն է ու կեանքի իմաստը, նա երջանիկ է երբ գոհ է իր սիրոյն,նա ապրում է միայն երբ սիրում է, նա կը մեռնի եւ սիրտը կը չորանայ... ինչ քաղցր է մեռնել սիրածիդ համար ...

ՍԵԴԱ.— Ամանոսի գագաթին ամպի պէս ծուխ եմ տեսնում, արեւը խաւարել, հովիտներում մուխ եմ տեսնում... Ռիթայի հոգին որոնող ուրուականի պէս դաշտերն է չափում ... սիրոյ հուրը պատմուճանի փեշերն է լափում ... իսկ այս ափում՝ Սեդան ինքզինքն է խարում, ի զուր սպասում եւ կարապի վշտահար երգն է ասում... ալիքներ, ալիքներ, բացէք ձեր գիրկն անդնդախոր, թաղեցէք յոյսը Սեդայի, էլ՝ այս աշխարհէն Սեւանայ կոյսը ոչինչ է սպասում ...

×

Շանթի մարմարինէ շիրմաքարը։ Գլխի կողմը կանգնած է Օշին՝ ձեռքերին մի դափնի պսակ։ Իր մօտը ծնրադիր լալիս է Ռիթան ։

Ոտքի կողմը, շիրմաքարի անկիւնը նստած է Արեղան ու կը խոկայ։ Մօտը նստել է Սեդան, քնքուշօրէն թեւը դրած՝ Արեղայի ուսին վրայ ։

ՏՈՔԹ. Ց. ԿԻԼԻԿԵՑԻ

կութեան կը դատապարտուի։ 1943ի Սեպտ. 3ին Իտալիա բերդէն կը փախչի եւ կ՚անցնի Անգլիա, յետոյ Ալժերիա, ուր կը միանայ զօր. տը Կոլի։

Այս ատեն է որ կը սկսին իր հռչակաւոր կռիւները։ Ցանուցիր ուժերը հաւաքելէ ետք, կը գրաւէ Էլպա կղզին։ Ցամաք կ՚ելլէ Փրովանս 15 Օգոստոս 1944ին, Գերմանները կը քշէ Ռոնի հովիտը, կ՚ազատագրէ Թուլոնը, Մարսէյլը, Լիոնը, Գրըզանսօնը։ Սեպտ. 12ին, Շաթիյօն Սիւր Սէնի մօտ կը միանայ զօր. Լըքլէրի ուժերուն։ Մէկ ամիսէն պակաս ժամանակամիջոցի մէջ, 600 քիլոմեթր ճամբայ մը կտրելով ետ կը մղէ թշնամին։

Զօրքը արագօրէն վերահաւաքելէ ետք, ձմեռնային անակնկալ յարձակում մը կատարելով, կ՚ազատագրէ Պէլֆորը եւ հարաւային Ալզասը, գրոհ կուտայ Հռենոսի վրայ, ուր դաշնակից զօրավարներէն ամէնէն առաջ հասած էր։ Հազիւ առք կոխած Սթրազպուրկ, Գերմանները հակայարձակման կը դիմեն։ Տը Կոլ ուժ կուտայ իրեն։ Հռենոսը կը կտրէ 1945 Ապրիլին, կը գրաւէ Սեւ Անտառը, գրոհ կուտայ Աւստրիոյ վրայ, կը հասնի Դանուբ, դաշնակից վերին հրամանատարութիւնը իբրեւ անկախ ուժ մը կ՚ընդունի Ֆրանսական բանակը։ Ցանուն Ֆրանսական ուժերուն, զօրավարը 1945ի Մայիս 8ին կը ստորագրէ գերման անձնատուութեան վաւերագիրը։ Խաղաղութեան կնքումէն վերջ, Գերմանիոյ Ֆրանսական շրջանին հրամանատարը, իսկ 1950ի 14 Դեկտեմբերին Հնդկաչինի մարզպան կը նշանակուի։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՎՏԱՆԳԸ աւելի թեթեւ է այժմ քան անցեալ տարի, համաձայն Պ. Իտըլի։ Անգլիոյ արտաքին նախարարը քաղաքական ճառ մը խօսելով Նիւ Եորքի մէջ, շեշտեց թէ ի վերջոյ «Ազատութիւնը պիտի յաղթէ վախին»։ Այս առթիւ յայտարարեց թէ Մեծն Բրիտանիա չի կրնար միանալ եւրոպական դաշնակցութեան, բայց պատրաստ է աջակցելու։ Ըսաւ նաեւ թէ Անգլիա ամենամեծ դրահաւորեալ ուժը ունի Եւրոպայի մէջ։

ԱՆԳԼԵԻՐԱՆԵԱՆ յարաբերութիւնները խզուելու աստիճանին հասած են։ Երկու կողմերն ալ փոխադարձաբար կը մերժեն պաշտօնագիրներ ստանալ։ Ուրբաթ օր Թէհրանի անգլ. դեսպանատունը երեք անգամ փորձեց ծանուցագիր մը յանձնել, որով կը մերժէ Իրանի կառավարութեան այն մեղադրանքը թէ անգլիացի պաշտօնեաներ կը միջամտեն երկրի ներքին գործերուն։ Ուրիշ տեսակէտով ալ խանգարուած են երկու երկիրներուն յարաբերութիւնները։ — Ընտրական պայքարին առթիւ կռիւ մը ծագելով, երկու հոգի սպաննուեցան, 20 հոգի վիրաւորուեցան հիւս. Իրանի մէջ։

ԱՆԳԼԵԻԵԳԻՊՏԱԿԱՆ յարաբերութիւններն ալ հետզհետէ կը լարուին։ Ուրբաթ գիշեր 400 անգլիացի մայրաչուներ անցան այն ջրանցքը որ Սուէզը Գահիրէի կը կապէ եւ մէկ-մէկ խուզարկեցին երկու եգիպտական գիւղերու տուները։ Անգլիական դեկոյցը կ՚ըսէ թէ կրակ բացուած էր այդ գիւղերէն եւ թէ միայն այրերը խուզարկուեցան։ Խուզարկութեանց ատեն գտնուած են երկու ռումբեր, ուժանակ եւ ուրիշ զէնքեր։— Հրացանաձգութիւններ կը շարունակուին ջրանցքի շրջանին մէջ։ Գահիրէի «Էլ Ազհար» համալսարանէն (կրօնական) կամաւորներ հասան Սուէզ, մասնակցելու համար կռիւներուն։

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ ընդհ. ժողովը ուրբաթ օր 5ի դէմ 42 ձայնով վերջնապէս քուէարկեց զինաթափութեան արեւմտեան ծրագիրը։ Ձեռնպահ մնացին եօթը երկիրներ։ Այս առթիւ ժողովը մերժեց Խ. Միութեան այն բանաձեւը որ կը պահանջէր ջնջել փոխադարձ ապահովութեան օրէնքը, իբրեւ ամերիկեան միջամտութիւն մը ուրիշ պետութեանց գործերուն մէջ։ Երէկ Պ. Վիշինսկի խաղաղութեան նոր ծրագիր մը պարզեց Քաղաքական յանձնաժողովին առջեւ, պահանջելով անմիջապէս դադրեցնել Քորէայի պատերազմը, արգիլել հիւլէական ռումբը եւ զինաթափութեան համաժողով մը գումարել։

ՄԻՍԻՆ գինը նորէն բարձրացաւ (եզան միսը՝ 5 առ հարիւր, հորթ եւ ոչխար՝ 10 առ հարիւր)։ Ձուկն ալ սղած է։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Գերմանիոյ ընկերվարականները փորձեցին խափանել Շումանի ծրագրին վաւերացումը։ Այս առթիւ երեսփոխան մը յայտարարեց թէ «պողպատի եւ ածուխի ձուլումը Ֆրանսհարք մըն է, աժան ածուխ ճարելու համար, իսկ «եւրոպական ոգին» ալ մասգործի սուր դանակ մը Ռուրի գլխուն»։ Բայց եւ այնպէս խորհրդարանը վաւերացուց օրինագիծը, 143ի դէմ 232 ձայնով։

ՉԸՐՉԻԼ Քանատա հասնելով, դիմաւորուեցաւ անհամար բազմութեան մը կողմէ։— Ուաշինկթընի մէջ ժողով գումարեցին Մ. Նահանգներու, Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ սպայակոյտներուն ներկայացուցիչները, հարաւ. արեւելեան Ասիոյ պաշտպանութեան ծրագիրը մշակելու համար։— Իտըն իր ճառին մէջ ազդարարեց կարմիր Չինաստանի թէ անտարբեր պիտի չմնան, եթէ ոտնձգութիւններ կատարեն հարաւ-արեւելեան Ասիոյ մէջ, նոյնիսկ կամաւորներով։

ՍԳԱՀԱՆԴԷՍ ԸՆԿԵՐՆԵՐ ՌՈՒԲԷՆԻ ԵՒ ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷԻՆ

Կիրակի, 13 Յունուար, ժամը 8.30ին, **Salle de Géographie, 184 Bld. St. Germain**։

Կը նախագահէ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Կը խօսին, ՌՈՒԲԷՆԻ մասին Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ, ՂԵՒՈՆԴ ՄԵԼՈՅԵԱՆ, Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ մասին՝ ՀՈՒՐԻ ԻՓԷԿԵԱՆ, Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ, ՀՐ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ

Երգ.— Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ (Տէր Ողորմեա) եւ ՏԻԿԻՆ Ա. ԳԵՒՈՆԵԱՆ։

Արտասանութիւն.— ԶԱՐԵՀ ԳԱՐԻՊԵԱՆ. (Ռուբէնի «Ֆետայիները»), ընկերուհի ՄԱՏԼԷՆ Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ (հատուած մը Լ. Շանթի երգերէն)։

Դաշնակ.— Օր. Վ. ՃԻՆՃԵԱՆ։

Մուտքը ազատ է։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ

Յունուար 18ին Լսարանի երեկոյթը կը նուիրուի Լ. ՇԱՆԹի։ Տեղի կ՚ունենան բանախօսութիւններ եւ արտասանութիւններ։

Յաջորդ երեկոյթը՝ վիճաբանական ասուլիս՝ «Սերունդներու յարաբերութիւնը»։ Խօսք պիտի առնեն երիտասարդներ եւ երէցները։

Հ. Յ. Դ. ՏԱՆ ՀԱՄԱՐ

Հ.Յ.Դ.Ն. Ս.ի Կեդր. վարչ.ը կը նուիրէ 10.000ֆր. Հ. Յ. Դ. Տան ֆոնտին, ընկեր Լ. Շանթի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի։

ՅԱՌԱՋ կը նուիրեն

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Պ. Սուքիասեան, Պ. Սաաթճեանի (Մարսէյլ, 101 rue L. des Capucins։

ԼԻՈՆԷՆ փոքրիկն Ազատուհի Նարոյեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր հօրը՝ Պ. Տիգրան Նարոյեանի։ Դարձեալ փոքրիկն Վարդուհի Նարոյեան մէկ տարուան «Յառաջ» կը նուիրէ քեռայրին Պ. Ծիվան Կոփոյեանի, Նիւ Ճըրսի (Մ. Նահանգներ)։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ՎԱԼԱՆՍ.— Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Օր. Յասմիկ Քափուսուզեանի նշանախօսութեան առթիւ հետեւեալ նուէրները.— Տէր և Տիկին Քափուսուզեան 1000 ֆրանք, ոմն 500, Պ. Սարգիս Քէփէնէկեան 300 ֆրանք։

Իսկ Օր. Ազաւնի Տէր Սարգիսեանի նշանախօսութեան առթիւ Պ. Արսէն Տէր Սարգիսեան 1000 ֆր., Պօլիսէն Պ. Առաքելեան 2000, Մարսէյլ Տէր եւ Տիկին Լ. Գայթանճեան, Տէր եւ Տիկին Պուչակճեան 1000ական, Վալանսէն Տէր եւ Տիկ. Այվազեան 1000 ֆրանք։

Օր. ՄԱՐԻՑԱ ՄՈՄՃԵԱՆ
Պ. ԳԷՈՐԳ ԱՑԱՆԵԱՆ
Նշանուած

Թուլոն, 7 Յունուար 1952 Փարիզ

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷՆ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—

ԸՆԿԵՐ ԿԱՐՕ ԵՆԹԿ. կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին։

ԹԱԹՈՒԼ խումբը երկուշաբթի 14 Յունուար ժամը 8.30ին։

ՀԱՄԱԶԱՍՊ խումբը երեքշաբթի 15 Յունուար ժամը 9ին։

ԱՐԱՄ խումբը Դշ. 16 Յունվ. ժամը 9ին։

Ժողովները տեղի կ՚ունենան սովորական հաւաքատեղիները։ Ներկայ կ՚ըլլան Շրջ. Կոմիտէին ներկայացուցիչները։

ՇԱՎԻԼ.— Ֆր. Կ. Խաչի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի գիշեր ժամը 9ին, դպրոցին սրահը։ Պատգամաւորի ընտրութիւն։ Բոլոր ընկերուհիները պարտաւոր են ներկայ ըլլալ։

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. ՀԱՅՐ. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, 7 Bld. d'Athènes Bar du Globe սրահը։ Օրակարգ՝ Կեդր. վարչութ. շրջաբերական։ Պարահանդէսի հարց։ Օրացոյցներու հաշիւ։

ՀԱՅ-ԲՈՅԺ

ժող. ամսաթերթ բժշկութեան

«Հայ-Բոյժ»ի վարչութիւնը կը հաղորդէ Իսի լէ Մուլինոյի բաժանորդներուն թէ դիւրութիւն տալու համար իրենց, այսօր, Կիրակի, կէսօրէ ետքը, Խօսրով Վշտունի պիտի գտնուի Café du Sport, գանձելու համար բաժնեգիններ եւ ամէն հին ու նոր հաշիւ՝ որ կապ ունի «Հայ-Բոյժ»ի հետ։ Կարելի է այնտեղ գտնել նաեւ Շ. Նարդունիի գիրքերը։

× Մամուլի տակ է «Հայ-Բոյժ»ի նոյեմբեր-դեկտեմբեր թիւը, 40 էջ, ճոխ բովանդակութեամբ։

ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇ ՓԱՐԻԶ

(Փ. Պ. Թ. 37րդ ներկայացում)

Փետրուար 12ին երեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, Պէլվիլի սինէմա Ֆլօրիտայի մէջ (մեթրօ Փիրենէ), ղեկավարութեամբ եւ մասնակցութեամբ Թրագօշի, նաեւ Փարիզահայ դերասաններէն Պ. Ա. Գմբէթեանի, Օննիկ Գուսանի, Ն. Պշտիկեանի, ինչպէս նաեւ Գարագաշ եւ Բէկմէզեան նուագախումբին։ Կը ներկայացուի ամէն տեղ յաջողութիւն գտած բարոյալից երաժշտական թատերախաղը՝

ՍՕՍ ԵՒ ՎԱՐԴԻԹԵՐԸ
(4 գործ. եւ 1 պատկեր)

Բազմաթիւ երգերով ու պարերով։ Վիճակի տեսարան, ըմբշամարտ։ Մուտք **150** ֆր.

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris(13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925,R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 15 Janvier 1952 Երեքշաբթի 15 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

28րդ ՏԱՐԻ — 28e Année No. 16661-Նոր շրջան թիւ 2072 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԲԱՐԵԲԱԽՏԱԲԱՐ ՃԻՇԴ ՉԷՐ

Այո, բարեբախտութիւն մըն է որ անմիջապէս հերքուեցաւ այն զրոյցը թէ Հայերը դժուարութիւններ կը կրեն Եգիպտոսի մէջ, հպատակ դառնալու համար :

Հրեաներու եւ ուրիշ տարագիրներու անունն ալ խառնուած էր այս լուրին, այն տպաւորութիւնը ձգելով թէ Եգիպտոսի կառավարութիւնը բարեացակամութեամբ չի վարուիր այս տարրերուն հանդէպ :

Անհրաժեշտ լուսաբանութիւնները տրուած ըլլալով, կը կարծենք թէ այլեւս տեղի չի մնար որեւէ թիւրիմացութեան :

Ինչպէս պիտի կարդաք յաջորդ սիւնակին մէջ, Ցուսաբերի բողոքի հեռագիրը հրատարակուած է նաեւ շարք մը արաբական կարեւոր թերթերու մէջ :

Կը յուսանք թէ Գահիրէի մեծ եւ անկախ օրաթերթը, «Ահրամ», արդէն իսկ ճշդած է լուրին աղբիւրը, իր կարգին լուսաբանելով հանրային կարծիքը :

Եգիպտոսի ներկայ հոգերուն մէջ՝ քրէական յանցանք պիտի ըլլար անհիմն զրոյցներ տարածել եւ մթնոլորտ ստեղծել:

« Ահրամ » շատ լաւ գիտէ այս պարագան եւ կը կարծենք թէ արժանի դասը տուած է այն տեղեկատուին որ կը փորձէր պղտորել միտքերը :

Անցեալ հինգշաբթի օր, Արաբական Դաշնակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Ազզամ փաշա, որ շրջապատուած էր իրագեկ պաշտօնեաներով եւ թղթակիցներով, անձամբ տեսաւ թէ հայ տարագիր բազմութիւնները որքան երախտագիտութեամբ կը յիշեն արաբական երկիրներու եղբայրական հիւրընկալութիւնը :

Ազգամ փաշայի լիբանանեան պատուիրակին ճառն ալ, զոր պիտի հրատարակենք յաջորդով, կը հաստատէ այդ պարագան :

Այս տարրական ճշմարտութիւնները անգամ մը եւս յիշեցնելէ վերջ, խոստովանինք թէ մենք ալ երբեմն տեղի կուտանք թիւրիմացութեանց, ամէն բան պատահականութեան ձգելով :

Գիտենք որ արաբ եւ առ հասարակ իսլամական երկիրներու մէջ ազգ. իշխանութիւնները եւ ուրիշ կազմակերպութիւններ որոշ դեր կը կատարեն, կապերը սերտացնելու համար: Երեսփոխաններ ալ ունինք երեք պետութեանց խորհրդարաններուն մէջ (Լիբանան, Սուրիա, Իրան):

Եւ սակայն, դեռ լուրջ աշխատանքի կը կարօտինք, այդ յարաբերութիւնները հաստատուն վիճակի մը մէջ դնելու համար:

Իսկ այստեղ, արեւմտեան Եւրոպայի մէջ, ո՞րն է այն կազմակերպութիւնը որ պիտի կրնար պարծենալ թէ կը հետեւի արաբական կամ իրանեան կեանքին :

Պաշտօնական հաստատութիւններէն դուրս — գեղարուեստի, հիւպատոսարան եւն.— կան հազարաւոր ուսանողներ՝ Միջին Արեւելքէն :

Մեր ուսանողները ունի՞ն շօշափելի կապեր՝ այդ երիտասարդութեան հետ :

Ինչպէս ամէն տեղ, այդ սերունդը կոչուած է հանրային եւ պետական դէմքեր հասցնելու, վաղուան համար: Միեւնոյն ատեն զարկ տալու իւրաքանչիւր երկրի մշակոյթին :

Ուրեմն, որքան սերտ կապեր հաստատուած ըլլան այդ ուսանողներուն հետ, այնքան լաւ՝ մեր տարագիր բազմութեանց համար :

Կ'ըսեն թէ նորերը աւելի լաւ կը հասկնան իրար, հետեւաբար կրնան ազդել փոխադարձաբար, ի խնդիր ընդհանուր բարօրութեան :

Պայման չէ որ յուզումնալից լուրեր լսենք եւ կամ տագնապի մը մատնուինք, մեր պարտականութիւնը կատարելու համար:

Ահա կը տեսնենք ամէն օր,— Միջին Արեւելքը վճռական պայքար մը կը մղէ, ամրապնդելու համար իր անկախութիւնը եւ գերիշխանութիւնը:

Մեր իսկ շահը կը պահանջէ արթուն կենալ եւ գործել, որպէսզի առ ու ան չպղտորեն ջուրերը :

Հանդիսաւոր առիթները կուգան ու կ'անցնին: Հիմնականը՝ տեւական, մեթոտիկ աշխատանքն է:

Մեր երիտասարդութիւնը մասնաւոր հրահանգի մը չի կարօտիր, այս գործը կազմակերպելու համար :

Շ.

Կիրակի օրուան ագահանդէսը

Ողբացեալ ընկերներ Ռուբէնի եւ Շանթի նուիրուած ոգահանդէսը տեղի ունեցաւ Կիրակի գիշեր, Սալ Ժէակրաֆիի մէջ, ի ներկայութեան հոծ բազմութեան մը եւ նախագահութեամբ Շ. Նարդունիի:

Խորապէս տպաւորիչ էր ոգահանդէսը: Մանրամասնութիւնները յաջորդով: Գլխաւոր ճառերը պիտի հրատարակենք առանձին:

Սխալ տեղեկութիւն մը Եգիպտոսի Հայերու մասին

« ՑՈՒՍԱԲԵՐ »Ի ԲՈՂՈՔԸ

Վերջերս կարգ մը սխալ տեղեկութիւններ հրատարակուած էին Փարիզի մէջ, Եգիպտոսի Հայերու, Հրեաներու եւ ուրիշ տարագիրներու մասին, ըսելով թէ իւրաքանչիւրէն 500 ոսկի կը պահանջուի հպատակութիւն շնորհելու համար : ՄԱԿի եգիպտական պատուիրակը, Մահմուտ Ֆաւզի պէյ, անմիջապէս հերքեց այս լուրը :

Գահիրէի մեր պաշտօնակիցը, «Յուսաբեր » այս առթիւ հետեւեալ հեռագիրը ուղղած է Մահմուտ Ֆաւզի պէյի եւ Փարիզի եգիպտական դեսպանատան, իսկ պատճէնը՝ ՄԱԿի քարտուղարութեան եւ «Լը Մոնտ»ի խմբագրութեան (9 Յունուար).—

«ՄԱԿի քարտուղարութիւնը «Լը Մոնտ» օրաթերթին մէջ հրատարակած է զեկոյց մը, հաստատելով, որ Եգիպտոս գէշ վերաբերում ցոյց կուտայ հրեայ եւ հայ տարագիրներու եւ այլ հայրենազուրկներու հանդէպ եւ թէ եգիպտական իշխանութիւնները անոնցմէ իւրաքանչիւրէն կը պահանջեն 500 ոսկի, անոնց եգիպտական հպատակութիւն տալու համար եւն.: («Ահրամ» օրաթերթ, 6 Յունուար 1952):

Հայ գաղութը վճռապէս կը հերքէ այս հաստատումները, յայտարարելով, որ եգիպտական կառավարութիւնը, վերջին երկու տարիներու ընթացքին, միայն 600է աւելի ընտանիքի հայերու, այն է՝ շուրջ 3000 անձերու եգիպտական հպատակութիւն տուաւ, ոչ միայն առանց դժուարութեան, այլ կարելի բոլոր դիւրութիւններով, գոհանալով պարզ վկայականով մը, որ կը հաստատէ անոնց օսմանեան ծագումն ու Եգիպտոս բնակութիւնը: Հպատակութիւն ստացողները կը վճարեն կանոնական եւ շատ չնչին տուրքեր, որոնք շատ աւելի քիչ են, քան ուրիշ երկիրներու մէջ գանձուածները: Կը փութանք հրատարակել այս տողերը իբրեւ ճշգում ու կը բողոքենք միաժամանակ այդ անպարկեշտ խաղերուն դէմ :

× «Յուսաբեր»ի այս հեռագիրը հրատարակուած է Եգիպտոսի «Ահրամ», «Էլ Մասրի», «Զամանն» եւ ուրիշ թերթերու մէջ :

ՅԱՌԱՋ.— Ինչպէս գրած էինք արդէն, անցեալ հինգշաբթի օր, Արաբական Դաշնակցութեան ընդհ. քարտուղար Ազզամ փաշայի տրուած ճաշկերոյթին առթիւ, փոխադարձաբար լուսաբանութիւններ տրուեցան այս մասին: Առիթէն օգտուելով, հայ ներկայացուցիչները յիշեցին բոլոր արաբական երկիրներու հանրածանօթ բարեացակամութիւնը :

Այս առթիւ ըսենք թէ Le Monde չունէր Աիրամի յիշած լուրը, ոչ ալ այդ մասին ակնարկ մը կար Ռոքֆէլըր հաստատութեան տեղեկագրին մէջ, որ կը վերաբերի տարագիրներու ընդհ. կացութեան,

Այս թիւրիմացութեանց մասին անհրաժեշտ լուսաբանութիւնները հաղորդած է «Ալ Մասրի» թերթին թղթակիցը, Յունուար 11 թուականով :

ՄԷԿ ՄԻԼԻՈՆ Գերմաններ արեւելեան շրջանէն արեւմտեան շրջանը ապաստանած են 1950ի ընթացքին :

ՌԻ. ՍԱՐՈՅԵԱՆ ապտակուեցաւ Հոլիւուտի մէջ չարժանկարի բեմադրիչի մը՝ Ճէյմս Մէյզընի կողմէ, որ կ'առարկէր թէ կը խանգարէ իր գործը, բարձրաձայն խօսելով: Նախ չէ ճանչցեր Սարոյեանը, բայց ճանչնալէ վերջն ալ ներողութիւն չէ խնդրած: Սարոյեան լռութիւն կը պահէ:

Նոր թեկնածու պիտի յաջողի՞

Գ. Էտկառ Ֆօռ, որուն յանձնուած էր նոր դահլիճին կազմութիւնը, իր վերջնական պատասխանը պիտի հաղորդէ այսօր, երեքշաբթի: Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Նոր թեկնածուն կը յուսայ յաջողիլ եւ Ազգ. Ժողովէն վաւերացում պիտի խնդրէ հինգշաբթի օր: Ինք վեցերորդ թեկնածուն է որ հրաւիրուեցաւ նախագահին կողմէ, բայց առաջինը որ լրջօրէն կը ջանայ ելքի մը յանգիլ: Ուրբաթ օրէն ի վեր կը խորհրդակցի կուսակցութեանց վարիչներուն հետ :

Ազգ. Ժողովէն վաւերացում ստանալու համար, նոր թեկնածուն պէտք է ստանայ 315 քուէ: Առանց հաշուելու տը Կոլի կուսակիցներուն 118 եւ համայնավարներուն 97 քուէները, կը մնան 411 քուէներ որոնց 106ը ընկերվարական: Ուրեմն կացութեան բանալին կը գտնուի այս վերջիններուն ձեռքը: Գ. Էտ. Ֆօռ կը կարծէ թէ ախկին մեծամասնութիւնը կրնայ վերակազմուիլ միջին ճամբայ մը գտնելով խնայողութեանց, չարժուն սանդուղի եւ նոր տուրքերու մասին: Ուստի կը ջանայ յանգիլ համաձայնութեան մը որ ընդունելի ըլլայ թէ պահպանողականներուն եւ թէ ընկերվարականներուն համար: Լաւատեսները կարծիքով, երկու թեւերը կրնան ի վերջոյ համաձայնիլ միջին ծրագրի մը վրայ, որպէսզի հերքեն այն տպաւորութիւնը թէ որեւէ կառավարութիւն չի կրնար կազմուիլ առանց զօր. տը Կոլի կուսակիցներուն :

Կիրակի օր Գ. Ֆօռ զբաղեցաւ արտաքին խնդիրներով, մասնաւորապէս եւրոպական բանակի հարցով: Այս առթիւ երկար խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ ազգ. պաշտպանութեան նախկին նախարարին՝ Գ. Ժիւլ Մոքի հետ :

Մոսկուայի նոր ծրագիրը

Գ. Վիշինսկի, Խ. Միութեան արտաքին նախարարը, շաբաթ օր երկու ժամ խօսեցաւ ՄԱԿի քաղաքական յանձնաժողովին առջեւ, պարզելու համար իր նոր ծրագիրը՝ խաղաղութեան մասին : Այս առթիւ անգամ մը եւս ձաղկեց արեւմտեան պետութիւնները, իբրեւ հիւլէական պատերազմի հրձիգներ եւն.։

Ահաւասիկ իր ութ առաջարկները .—

1.— Յայտարարել թէ Ատլանտեանի յարձակողական խմբակցութեան անդամակցութիւնը կը հակասէ Ազգաժողովի անդամակցութեան :

2.— Անմիջապէս զինադադար կնքել Քորէայի մէջ, բոլոր օտար զինուորները քաշելով 38րդ զուգահեռականին վրայ՝ տասը օրէն, իսկ ամբողջ երկիրը պարպել 90 օրէն:

3.— Հրահանգել զինաթափութեան յանձնաժողովին որ մինչեւ Յունիս 1 դաշնագիր մը պատրաստէ, արգիլելով հիւլէական զէնքերը եւ միջազգային խիստ հսկողութիւն հաստատելով : Երկու գործողութիւնները պիտի կատարուին միաժամանակ եւ ոչ թէ յաջորդաբար: (Այս պարագան տեսակ մը զիջում կը համարուի, բայց դաշնակիցները միշտ վերապահ են):

4.— Խնդրել Հինգ Մեծերէն որ իրենց սպառազինութիւնները եւ զինեալ ուժերը կրճատեն մէկ երրորդ համեմատութեամբ, մինչեւ մէկ տարի :

5.— Խնդրել բոլոր երկիրներէն որ լրիւ պաշտօնական տեղեկութիւններ հաղորդեն իրենց սպառազինութեանց եւ զինեալ ուժերու մասին, մէջն ըլլալով հիւլէական զէնքերը եւ օտար երկիրներու մէջ հաստատուած խարիսխները :

6.— Ապահովութեան Խորհուրդին հովանաւորութեամբ միջազգային օրկան մը հաստատել, որ իրաւունք ունենայ տեւական քննութիւն կատարելու, առանց միջամտելու պետութեանց ներքին գործերուն:

7.— Զինաթափութեան համաշխարհային ժողով մը գումարել, մինչեւ Յուլիս 15, հրաւիրելով նաեւ այն երկիրները որ անդամ չեն Ազգաժողովին :

8.— Խնդրել Հինգ Մեծերէն որ խաղաղութեան դաշինք մը կնքեն եւ միացնեն իրենց ճիգերը, իրականացնելու համար այս վսեմ եւ ազնիւ նպատակը :

Բուռն կռիւներ Սուէզի մէջ

Շաբաթ առտու եգիպտացի արձակազէնները ռումբ մը նետեցին Թէլ էլ Քէպիրէն անցնող անգլիական զինուորական կառախումբի մը վրայ (Սուէզի շրջան): Մինչեւ կէսօր հրաձգութիւններ տեղի ունեցան:

Զօրս անգլիացի պահակներ, որոնք պաշտօն ունէին երեւան հանելու շոգեկառքի գիծերուն վրայ զետեղուած ուժանակները, օդը ելան ռումբի մը պայթումին հետեւանքով: Գրեթէ նոյն պահուն, բրիտանական զինուորական կառախումբ մը ինքնաշարժ զէնքերու կրակին տակ առնուեցաւ : Բուռն կռիւ մը ծագեցաւ :

Ներքին նախարար Սերակէլտին փաշա յայ—

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԺԸՆԵՒԷՆ

ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Ժընեւը անշուշտ շատ բան կորսնցուցած է իր նախկին փայլէն իբրեւ հայ յեղափոխականներու եւ մտաւորականներու կեդրոն։ Երկու պատերազմներու մէջ ինկող շրջանին հայ երիտասարդները նախընտրեցին դիմել եւրոպական աւելի մեծ քաղաքներ, Փարիզ, Պերլին, Վիէննա։ Այդ շրջանին հազիւ քանի մը հայ ուսանողներ ունէինք ողբացեալ Ա. Քրաֆթ Պօնարի տանէրէն։

Սակայն վերջին պատերազմէն ի վեր շարք մը հայ երիտասարդներ Մերձաւոր Արեւելքէն գալով՝ հոս հայ ուսանողական կեանք մը ստեղծեցին զգալի արդիւնքներով, զոր կ'ուզեմ ներկայացնել «Յառաջ»ի ընթերցողներուն։

Նախ Պ. Քրաֆթ Պօնարի տաները որոնք իրենց համալսարանական ուսումը վերջացուցին վերջին պատերազմէն ճիշդ առաջ, կամ անոր առաջին տարիներուն։ —

1.— Կրօնիկ Փափազեան, զաւակը՝ ամէնէն յարգուած եւ սիրուած ընտանիքին զաւակը։ Համալսարանին քիմիական բաժինը աւարտեց Docteur en Chimieի տիտղոսով։ Այժմ քիմիական դեղերու արտադրութեամբ կը զբաղի։

2.— Սարգիս Կարապետեան աւարտեց առեւտրական բարձրագոյն բաժինը (Hautes études commerciales) փայլուն վկայականով։ Այժմ կը պաշտօնավարէ Ժընեւի մէջ։

3.— Յարութիւն Գումրուեան պատերազմէն ճիշդ առաջ ատամնաբուժութեան եւ բժշկութեան կրկնակ վկայականները եւ Docteurի տիտղոսը ստանալէ ետք, քանի մը տարի պաշտօնավարեց Leysin, հիւծախտաւորներու կեդրոնը եւ իր բացառիկ կարողութեան համար նշանակուեցաւ Լօզանի հիւանդանոցին բժշկապետ։ Այս նշանակումին կարեւորութիւնը ցոյց տալու համար աւելցնենք որ հոս ատամնաբոյժները եւ բժիշկները կը վախնան եւ ոչ — Զուիցերիացիներու բացարձակապէս արգիլուած է իրենց բժշկական մասնագիտութիւնը ի գործ դնել։

Հիմա տարիէ մը ի վեր հաստատուած է Ժընեւ, իբրեւ ատամնաբոյժ եւ իբրեւ քթի, կոկորդի, ականջի մասնագէտ։

4.— Զարեհ Տիրատուրեան պատերազմի ընթացքին յաջողութեամբ աւարտեց համալսարանի ատամնաբուժական բաժինը եւ անմիջապէս պաշտօնի հրաւիրուեցաւ Պազըլ քաղաքի պետական ատամնաբուժարանին մէջ։ Հազիւ տարի մը անցած իր լուրջ աշխատանքին եւ բացառիկ կարողութեան համար նշանակուեցաւ փոխ-տնօրէն նոյն հաստատութեան, 10—12 Զուիցերիացի ատամնաբոյժներու մէջէն։ Անգամ մը եւս՝ բացառիկ գնահատանք մը օտարի մը կարողութեան։

5.— Բիւզանդ Յարութիւնեան նոյնպէս Ժընեւէն իբրեւ ատամնաբոյժ յաջողապէս վկայուելէ ետք, երկու տարի պաշտօնավարեց Պազըլի նոյն պետական ատամնաբուժարանին մէջ, յետոյ քանի մը տարի Leysin, այժմ հաստատուած է Ժընեւ։

6.— Տիրան Մելքոնեան յաջողութեամբ աւարտեց համալսարանի քիմիական բաժինը docteurի աստիճանով։ Այժմ կը պաշտօնավարէ համալսարանի մաս կազմող Ecole de Chimieի մէջ իբրեւ assistant:

7.— Պերճ Նիկոլեան, վկայուած առեւտրական բարձրագոյն բաժինէն։ Այժմ հաստատուած է Ժընեւի մէջ։

8.— Կարապետ Գումրուեան, Յարութիւնի եղբայրը, երեք տարի առաջ յաջողութեամբ աւարտեց համալսարանի ատամնաբուժական բաժինը։ Այժմ կը պաշտօնավարէ Պազըլի պետական ատամնաբուժարանին մէջ։

9.— Վերջապէս, այս տողերս գրողը, որ վկայուեցաւ համալսարանի դպրութեանց բաժինէն (Faculté des Lettres):

Պատերազմի վերջին տարին խումբ մը հայ ուսանողներ Գերմանիայէն հեռանալով ապաստանեցան Զուիցերիա, Ցիւրիխ, Լօզան եւ Ժընեւ, իրենց կէս մնացած ուսումը լրացնելու համար։

Գայլուսեան, Տնարեան, Էքլեան, որոնք հազիւ մէկ երկու տարի մնացին եւ իրենց վկայականները ստանալէ ետք վերադարձան Պոլիս կամ այլուր։ Խաչատուրեան երկու եղբայրները Ցիւրիխին երաժշտանոցէն մեծ յաջողութեամբ վկայուելէ ետք վերադարձան Եգիպտոս։

Վերջին հինգ-վեց տարիներու ընթացքին նոր խումբ մը հայ ուսանողներ եկան Ժընեւ Մերձաւոր Արեւելքէն։ Ասոնք միութիւն մը հիմնեցին եւ ուսանողական շարժում ստեղծեցին Ժընեւի համալսարանին եւ հայ գաղութին մէջ։

Այս աշնան վկայական ստացան հետեւեալները. —

1.— Օր. Ալմա Աբրահամեան, Թէհրանէն լրացուց գեղարուեստից վարժարանը ensemblierի վկայականով։

2.— Ցարգեւ Ծիրմէճեան, Պոլսեցի եւ Գերմանիոյ հայ ուսանողներէն մնացած՝ յաջողութեամբ աւարտեց համալսալանի տնտեսական եւ ընկերային բաժինը։

3.— Սիսուան Կէօքճեան, Կիպրոսէն, դաւութիւ ամէնէն գործունեայ ուսանողներէն մին։ Զաւակն է կիպրոսաբնակ հայ բժիշկի մը։ Ուսած է Լիբանան եւ Ֆրանսա, եւ չորս տարի ալ Ժընեւ՝ վիրաբուժութեան։

1949ին Գերմանիոյ մէջ տեղի ունեցած միջազգային բժշկական համաժողովին ղրկուեցաւ իբրեւ ներկայացուցիչ Ժընեւի ուսանողներու։ Իսկ հոն՝ բոլոր օտար պատգամաւորներու ներկայացուցիչ ընտրուելով՝ դասախօսեց «Գիտութիւնը՝ ազգերը միացնող ոգի մը» նիւթին շուրջ։ Վերադարձին, Գերմանիոյ իր յետպատերազմեան տպաւորութիւնները քանի մը յօդուածով հրատարակեց անգլիական շաբաթաթերթի մը մէջ։

Վերջին երկուքուկէս տարին իբրեւ նախագահ Ժընեւի հայ ուսանողական միութեան, մեծ գործունէութիւն ցոյց տուաւ եւ բժշկական շրջանակներու մէջ հետաքրքրութիւն արթնցուց դէպի հայութիւնը։

Այս աշնան նորութիւն մը մտցուց Ժընեւի համալսարանը։ Մինչեւ հիմա վկայականներու բաշխումի պաշտօնական հանդէս չկար։ Սիսուան նախաձեռնութիւնը ունեցաւ աստիճանաւորումի ծրագիր մը ներկայացնելու համալսարանի տեսչութեան։ Այս ծրագրին համաձայն, Դեկտեմբեր 1ին առաջին անգամը ըլլալով, բժշկական վկայականներու բաշխումին հանդէսը տեղի ունեցաւ Hôtel des Berguesի մէջ, ի ներկայութեան առողջապահութեան միջազգային կազմակերպութեան պատուիրակին, համալսարանի տնօրէնին եւ շատ մը դասախօսներու եւ բժիշկներու։ 49 բժշկ. ուսանողներ վկայական ստացան։ Ամբողջ հանդէսը շարժանկարի առնուեցաւ Ciné Suisseի կողմէ եւ տեղական մամուլը մեծ գովեստով արձագանգ տուեցաւ այս թաթին։

16 ազգի պատկանող՝ Հայ, Յոյն, Հրեայ, Թուրք, Պարսիկ, Ամերիկացի, Զուիցերիացի, եւայլն, այս 49 ուսանողներուն մէջ, Սիսուան ամէնաբարձր միջինով վկայական ստացաւ։

Հայ երիտասարդի մը կողմէ յղացուած եւ իրականացուած այս հանդէսը մեծ ընդունելութիւն, գտաւ եւ — համալսարանի տեսուչին խօսքերով — պիտի մտնէ համալսարանի աւանդութիւններուն մէջ։

Սիսուան այժմ հետազօտութիւններ կ'ընէ փորձառական վիրաբուժութեան մէջ գանկի արիւնարգելման շուրջ։ Մեծ ապագայ խոստացող այս երիտասարդը կ'աշխատակցի Լոնտոնի Lancet բժշկական պարբերաթերթին։ Այժմ կը գտնուի Լոնտոն, ուր քանի մը տեղէ կանչուած է իբրեւ օգնական։

4.— Տիկին Արտեմիս Պօյաճեան, Ռումանիայէն, ստացաւ բժշկական վկայական։

5.— Աղեքսանդր Պաղտեանց, Պարսկահայ, յաջողութեամբ աւարտեց իր ուսման շրջանը եւ ստացաւ կենսաբանական քիմիաբանութեան վկայական։ Այժմ նախագահն է Ժընեւի հայ ուսանողական միութեան։

6.— Օր. Ռոկի Յովհաննէսեան, ուսուցիչ Արշակ Յովհաննէսեանի աղջիկը, մեծ յաջողութեամբ աւարտեց Ժընեւի երաժշտանոցին դասընթացքները եւ մասնաւոր պատիւներով ստացաւ իր դաշնակահարի վկայականը։

7. եւ 8.— Օրիորդներ Բերսաբէ Յովսէփեան եւ Ռիմա Զաքարեան ստացան մանկավարժութեան վկայական։

Ժընեւի համալսարանին մէջ այժմ ունինք 20—25 ուսանողներ, մեծ մասը Պարսկահայ, որոնց յաջողութեան կը սպասենք։

ՎԱՐԴԳԷՍ ՆԻԿՈՂԵԱՆ

Ապրուստներու գիներուն տարեկան հաշուեկշիռը

Տղայութեանս՝ դպրոցին մէջ կը սորվէինք որ պէտք չէ տանձը եւ խնձորը իրարու վրայ գումարել։

Կը խորհիմ թէ այսօր ալ ուսուցիչները իրենց աշակերտներուն կը սորվեցնեն թէ պէտք չէ իրարու վրայ գումարել կամ իրարու հետ բաղդատել տարբեր տարիներու պատկանող դրամականմիութիւններ։

Ֆրանքները, ուրիշ դրամներու կարգին, ունին իրենց տարեթիւերը, ինչպէս գինիները, այն տարբերութեամբ որ գինիները, ըստ տարիին, տարբեր յատկութիւններ ունին, պայման չէ որ այդ յատկութիւնները լաւանան կամ վատթարանան համաձայն տարիներու ընթացքին։ Բայց Ֆրանքին պարագան նոյնը չէ։

Պէտք է մեծ վարժութիւն ձեռք բերած ըլլալ չենթարկուելու համար թուանշաններու հմայքին, որ ձեւափոխիչ հայելիներու դերը կը կատարէ։

Նոյնիսկ վարձու աշխատաւորները, որոնք յաճախ աւելի լաւ նուաստացուած են քան իրենց գործատէրները, շնորհիւ սենտիքաներուն, խաբկանքի կ'ենթարկուին։ Ամսավճարի յաւելումները որոնք կը հասնին 10, 15 կամ 20 առ հարիւրի կը փայփային իրենց անձնասիրութիւնը, մինչդեռ ապրուստի սղութիւնը զերոյի կը հաւասարացնէ այդ յաւելումները։

Պաշտօնեայ մը կամ գործաւոր մը որ երեք տարի առաջ 15.000 ֆրանք կը շահէր, այսօր 25 կամ 30.000 ֆրանք կը շահի։ Եւ այն հաճելի տպաւորութիւնը կը կրէ թէ պաշտօնի յառաջացում ունեցած է։ Իրականին մէջ՝ իր գնելու կարողութիւնը պակսած է աւելի մեծ չափով քան իրեն շնորհուած յաւելումները։ Թերեւս այս ինքնախաբութեան պատճառաւ է որ 1951 տարին վերջացաւ առանց կարեւոր գործադուլներու։

Կը պատահի որ ֆրանքները կարելի չըլլայ վերածել անվնաս մնացած դրամանիշերու։ Այդ պարագային անհրաժեշտ է պակսեցնել ֆրանքները, զորս բաղդատելու կոչուած ենք համապատասխան ժամանակաշրջանին գնման կարողութեան նուազեցման։ Օրինակի համար, կարելի է համարել որ 1951 Դեկտեմբերի ֆրանքը 15առ հարիւր պակաս կ'արժէ քան 1950 Դեկտեմբերի ֆրանքը, 25 առ հարիւր քան 1949 Դեկտեմբերինը, 40 առ հարիւր քան 1948 Դեկտեմբերինը, եւ այսպէս շարունակաբար։

Իսկ այն դրութիւնը որ կը կայանայ նոյն ժամանակաշրջանի թղթադրամ ֆրանքը ոսկի ֆրանքի վերածելու՝ նոյնպէս յանձնարարելի չէ, որովհետեւ ոսկին ալ կրեց երեւէջներ, որոնք ոչ մէկ կապակցութիւն ունին համապատասխանող ժամանակաշրջանի ապրուստի գիներուն հետ։

Տնտեսական Ուսումնասիրութիւններու Կաճառին կողմէ հրատարակուած գրքոյկ մը կը քննէ վերջին երեք տարիներու ապրուստի գիները եւ գնման կարողութիւնը։ Անոր պարունակած բոլոր թուանշանները գրեթէ ամբողջութեամբ բարձրացում ցոյց կուտան։

Այս շահեկան գրքոյկը, իր առաջին էջերէն կը մօտենայ հարցին բուն էութեան։

Երեք տարուան մէջ ապրուստը սղած է 54 առ հարիւր, այսինքն մօտաւորապէս տարին 15 առ հարիւր։ Ցետոյ կուգայ ցանկը այլազան առարկաներու բաղդատական գիներուն։

Վերջապէս կը տեսնենք որ Ֆրանսայի մէջ սեւագործաւոր մը (մանէօվր) իր ամսաթոշակին 54 առ հարիւրը կը յատկացնէ սնունդին։ Ցայտնի է որ իր ամերիկացի պաշտօնակիցը իր վաստակին 15 առ հարիւրը կը յատկացնէ նոյն նպատակին, իսկ մնացեալ 85 առ հարիւրը կրնայ յատկացնել բնակութեան, հագուստի, այլեւայլ առարկաներու եւ հաճոյքի, ինչ որ ինքնին կը բացատրէ ամերիկեան այլազան ճարտարարուեստներուն ծաղկող զարգացումը։

Հ. Մ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

«Փրոքոփ» կը վերածնի

Աշխարհի ամենահին գրական սրճարանը «Փրոքոփ», կը վերածնի յառաջիկայ Փետրուարին։ Արդարեւ, մեծ ջանք կը թափուի վերանորոգելու վաղեմի սրճարանը, որ մոռացութեան գիրկն ինկած էր տարիներէ ի վեր։ 1952ի «փրոքոփ»ը պիտի յարգէ աւանդութիւնը, նոյն ատեն գոհացում պիտի տայ ժամանակակից ճաշակներուն։ Առաջին յարկին վրայ, ԺԸ. դարու ճաշակով ըմպելարան մը պիտի ունենայ եւ կարելի պիտի ըլլայ նստիլ այն սեղանին մօտ, ուր Վոլթէր, Ռուսօ, Տանթօն, Ռոպեսփիէռ եւ այնքան ուրիշ համբաւներ իրենց արմունկը կռթնցուցած են։

Ստորնայարկը յատկացուած է գոհացում տալու մօջի եւ այլ հաճոյքներու։ Երջանիկը համաձայն պիտի ըլլայ ԺԹ. դարու ճաշակին, պիտի ունենայ գրատուն եւ ըմպելարան մը։

Վերջապէս, «Փրոքոփ»ի ընդարձակ մառաններուն մէջ, սրճարանին նոր տէրը Շովլըօ մտադրած է իրագործել ծրագիր մը, որ շատ հաճելի է, բայց իր վտանգաւոր կողմերն ունի։ Հաւանաբար պիտի կրնաք 200 ֆրանքի վճարումով մը ձեր ուզածին չափ գինի խմել. դիւրին է երեւակայել թէ այս առատաձեռնութիւնը ինչ տեսակ աղմկալի երեւոյթներ կրնայ ստեղծել։ Բայց արդէն «Փրոքոփ»ը կայանը եղած է անհամար բազմութիւններուն, արկածախնդրական վէպի մը չափ փոթորկալի եղած է իր պատմութիւնը։

Հիմնուած 1680ին, աչքըբաց Իտալացիի մը նախաձեռնութեամբ, ան եղաւ առաջին աշխարհիկ սրճարանը Փարիզի, որ մինչեւ այդ ծխարաններ միայն ճանչցած էր։ Հոն էր որ առաջին անգամ սուրճ հրամցուցին ժողովուրդին։

«Փրոքոփ»ի հմայքը բարձրացաւ անով, որ նախկին «Քոմէտի-Ֆրանսէզ»ին մօտը կը գտնուէր, ինչ որ իր անունը տուաւ Ֆօսէ Սէնժէրմէն փողոցին եւ կատարեալ յաջողութիւնը ապահովեց սրճարանին։

Գայլ, Ֆոնթընէյ եւ ուրիշներ նախկին իրաւակարգին դէմ իրենց ընդվզումը այնտեղ արտայայտեցին առաջին անգամ։ Իմաստասէրները, Համայնագիտարանի աշխատակիցները դարձեալ այնտեղ բանաձեւեցին իրենց դաժան քննադատութիւնները։ Վոլթէր, Ռուսօ, Ալամպեր, շրջապատուած լուսամիտ քաղքենիներէ, այնտեղ տարածեցին իրենց գաղափարները, որոնք նիւթական ուժի եւ յեղափոխութեան պիտի փոխուէին քանի մը տարի ետքը։ Տիտռօ այնտեղ հաստատեց իր արտասովոր Neveu de Rameauն եւ Ռուսոյի հետ նարտ խաղաց, անոր հետ գժտուելէ առաջ։

Ուստի բնականօրէն «Փրոքոփ»ը կը դառնար Յեղափոխութեան մեծ սրճարանը։ Տանթօն եւ Տեմուլէն հոն դացին Սեպտեմբերի յիշատակելի օրերէն առաջ, Սէն Ժիւստ եւ Ռոպեսփիէռ Թերմիտորէն առաջ։ Ինչպէս Ժաքոպէններու սրահը, «Փրոքոփ»ը դարձաւ Conventionի պաշտօնատեղին։ Մառան, որ քանի մը մեթր անդին կը բնակէր, այնտեղ կը խմբագրէր իր L'Ami du Peuple թերթը։

Կայսրութեան եւ վերածնունդի օրերուն, «Փրոքոփ» հաւատարիմ ինքնիրեն, հանրապետական դիմադրութեան կեդրոնը կը դառնար։ Թէեւ բոլոր ձախակողմեանները հոն իրարու կը հանդիպէին, բայց ոստիկաններու թիւը պակաս չէր։ Անոնք նոյնիսկ փորձեցին քանի մը ձերբակալութիւններ կատարել։ Բարեբախտաբար սրճարանը բազմաթիւ ելքեր ունէր, ուրկէ խոյս կուտային յեղափոխականները։

ԺԹ. դարուն «Փրոքոփ» նոյն ատեն դարձաւ գրական՝ հաւաքատեղի մը։ Գալզաք հոն կ'առնէր իր սուրճը, եւ այդ շրջանին մէջ կը գտնուէր իր անկորնչելի լրագրական տիպարները։— Գիքսիու Թիւլանիրէ եւն։ Քոմիւնէն վերջ, Վերլէն՝ Օչինդրի սովորական յաճախորդ մը եղաւ, մինչկամպէթա ճարտասանական ելոյթներ կ'ունենար։

«Փրոքոփ», անցեալ դարու վերջաւորութեան, մորթը փոխեց խորհրդաւոր կերպով։ Դարձաւ այն խոշոր ճաշարաններէն մէկը, ուր հարիւրաւոր ուսանողներ կերակուր կրնային ուտել համեստ գինով մը։ Իսկ սա վերջին տարիներուն, մէկէն իր կոչումը փախելով տեղ տուաւ Քիլէնի հրատարակչական ընկերութեան։

Շատ մը յիշատակներ կը մնան հին շրջանէն, ԺԹ. դարուն գծուած նկարներ, Ալամպէրի, Վոլթէրի, Ռուսոյի, ինչպէս նաեւ Սան Սուսիի պալատին մէջ Վոլթէրի գործածած սեղանը (Մեծն Ֆրետէրիքի կողմէ «Փրոքոփ»ի ղրկուած), որ եղաւ նմանապէս սեղանը Ռուսոյի, Տանթոնի, որուն մայմարը կոտրեց հռետորը ճարտասանական պոռթկումի մը ընթացքին։ Մեռեալներուն հետ կարելի է տրամախօսել այնտեղ։

ԾՆՈՒՆԴԻ ԱՌԹԻՒ Յունուար 7ին Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ կրօնական եւ աշխարհական մարմիններուն այցելած է հայ կաթողիկէ համայնքին նորընտիր առաջնորդը, Հ. Կարապետ Ծ. Վ. Ամատունի, ընկերակցութեամբ Հ. Սահակ Վ. Տ. Մովսէսեանի եւ Ղեւոնդ Վ. Քիլէրճեանի։ Փոխադարձաբար Սեւոն Մուրատեան վարժարանը այցելած են Հայոց եկեղեցւոյ ներկայացուցիչները։ Տեսակցութիւնները եղած են շատ սիրալիր։

ՀԱՅ ՄԸ ԿԸ ՓՐԿԷՐ ՀԻՆ ԶՐԱՀԱՒՈՐՆԵՐԸ
(Պատմական նաւեր վերականգնող)

Ամերիկեան թերթերը կը գրեն թէ Դեկտեմբեր 30ին Գոսթընի մէջ մեռաւ Մովսէս Կիւլէզեան, 88 տարեկանին։ Ան պայքար մղած էր որպէսզի փրկէ հին զրահաւորները քանդումէ։

Մ. Նահանգներ հասած էր 19 տարեկանին, առանց դրամի, բայց վերջը մէկ միլիոնի հարստութիւն դիզեց։

1905ին տասը հազար տոլար առաջարկեց «հին զրահաւորներու» համար — երկյարկ պատերազմական նաւեր — որոնք դատապարտուած էին ընկղմուելու, ծովային իշխանութեանց կողմէ։ Գաղթականի մը կողմէ այս մատուցումը, թելադրանք մը եղաւ ուրիշներու համար եւ Կիւլէզեան նախագահն եղաւ «հին զրահաւորներու» հիմնարկութեան որ 600 հազար տոլար դրաւ նորոգելու համար։ Իր հայրենասիրական ձեռնարկին համար Կիւլէզեան նշանակուեցաւ պատուոյ անդամ Ամերիկեան Յեղափոխութեան Որդիներու եւ ըսուեցաւ թէ առաջին ամերիկեան հպատակութիւն ընտացողն էր որ արժանացաւ այդպիսի պատուի մը։

Գ. Կիւլէզեան իր դրամին մեծ մասը կորսնցուց արժեթուղթերու վրայ եւ կ'ըսուէր թէ 1935ին իր ապրուստին համար շաբաթական ծախքերը իջեցուցած էր 10 տոլարի։

Այնուհետեւ մահէն թատրոն եւ աշխատակցութեամբ իր կնոջ՝ որ դաշնակահարուհի Կրէյս Ուորնըրն էր, ներկայացուց «Գաղթականը»։ Գոսթընի մէջ սկսաւ խաղը եւ ընը շաբաթ տեւեց Նիւ Եորքի մէջ, 1925ին։

Կը թողու այրին եւ աղջիկ մը։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՆՈՐ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ, 6 Յունուար — Անցեալ կիրակի C. O. Vincennoisի դէմ մղուած ախոյեանական 10րդ մրցումին առթիւ, հայ եւ օտար ստուար բազմութիւն մը խռնուած էր Ալֆորվիլի մարզարանը։

Բացառիկ էր խաղարկութիւնը։ Երկու խումբերը թէ իրենց ճկունութեամբ եւ թէ մասնագիտական յատկութիւններով կը ջանային չէզոքացնել կամ տկարացնել իրար, որպէսզի կարենան շահիլ թանկագին «կէտ» մը։ Սակայն Վէնսէնի անցեալ շրջանի երկու «պարգեւներ»ը տակաւին դրոշմուած կը մնային Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ականներուն մտքին մէջ։

Եւ Ալֆորվիլի մարզականը պարտադրեց իր կամքը, անակնկալի բերելով հակառակորդը որ ի տես մեր յառաջապահներուն արտակարգ յառաջխաղացումին, գերագոյն ճիգ մը կը փորձէր վըտանգէ փրկելու համար իր բերդը։ Բայց ի զուր։ Կապիին գնդակը հասած էր իր նպատակին։

Խաղը աւելի հետաքրքրական դարձաւ։ Վէնսէնի խումբին նախայարձակները ամէն ջանք կը թափէին հաւասարեցնելու համար, սակայն Ֆ.Հ.Մ.Ը.Մ.ի պատնէշի գիծը ճարտարօրէն կատարեց իր դերը, հակազդելով անոնց խաղարկութեանց։ Եւ առաջին կիսախաղը վերջացաւ ի նպաստ Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ի 1—0։

Երկրորդ կիսախաղը աւելի ճակատագրական էր։ Վէնսէն ամէն գնով կ'ուզէր յաջողութիւն մը շահիլ։ Ալֆորվիլի մարզականը կերպարանափոխուած էր։ Ոչ մէկ ատեն այսպիսի խաղարկութիւն ցոյց չէր տուած։

Հանդիսականները հեւ ի հեւ կը հետեւէին երկու խումբերուն յամառ մաքառումներուն։ Եւ ահա կրկին բախտին անիւը դառնալով, մերոնք կը նշանակեն յաղթանակի վերջին կէտը, շնորհիւ «կրտսեր»ն Աքաչեանի։ Մինչ C. O. Vincennoisն կը պարտուի 0—2, Ալֆորվիլի Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ը կ'արձանագրէ եօթներորդ յաղթութիւնը։ — Տառոսք Nangisին...

Գ. ԳԵՏՐՈՒՆԻ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԿՈՐՈՒՍՏՆԵՐԸ ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ՄԷՋ

Ֆրանսա տարիներէ ի վեր դաժան պատերազմ մը կը մղէ Հնդկաչինի մէջ, որ ամէն օր նոր սուգ մը կը բերէ իրեն։ Զօր. Լըքլէրի զաւակին վիրաւորումը ու գերի իյնալը եւ ենթասպայ Վանտենպերկի մահը, դեռ երէկուան պատմութիւն են։

Հինգ տարի անընդհատ շարունակուող կռիւներու ընթացքին, Ֆրանսական բանակը մեծագոյն զոհողութիւնները յանձն առաւ, այս հեռաւոր հողամասերը պաշտպանելու համար։ Արդարեւ, Ֆորհիւ այդքան ճիգերու եւ թափուած արեան, այդ բարեբեր երկիրը փրկուած է վտանգէն, բայց Ֆրանսայի արժած է 30.000 սպաննեալ, որոնց 1200ը սպայ, ամէն տարիքի, աստիճանի եւ բոլոր շրջանակներէն։

Վաղեմի ընտանիքները, որոնց համար զինուորական ասպարէզը պատիւ մը եւ կենդանի աւանդութիւն մըն է, հետեւեցան իրենց բնածին կոչման, ծանր կորուստներու ենթարկուելով։ Այսպէս, եօթը զօրավարներ իրենց զաւակները կորսնցուցին Հնդկաչինի կռիւներուն մէջ։

Վերջապէս, անցեալ մայիս 30ին, հեծելազօրքի տեղակալ տը Լաթր տը Թասինյի, իսկ 12 Դեկտեմբերին գաղթային հետեւակազօրքի տեղակալ Էսար, իրենց զօրքին գլուխը կեցած կը դիմէին գերագոյն զոհաբերութեան։

Այս տխուր ցանկը մէկ մասն է միայն այն զոհողութեան, որուն թիւը օրէ օր կ'աւելնայ։ Հոն՝ ֆրանսացի զինուորներու հետ ինկած են այնքան անանուն հերոսներ, իրենք ալ զաւակները հանգստեան կոչուած կամ գործօն ծառայութեան ենթակայ զօրականներ։

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ԱՂԷՏԵԱԼՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ — «Յառաջ»ի մէջ կարդացինք Պէյրութի հիւղակներուն մէջ պատահած ողողումները եւ հայ հայրենակիցներու աննկարագրելի թշուառութիւնները։

Պատասխանելով «Ազդակ» խորատուչ կոչին, պտղունց մը խունկ եւ մոմ մը ծխելու կամ վառելու համար մեր ծնողքին եւ ազգակիցներու յիշատակին՝ փոխան երեք հազար Ֆրանք կը ղրկենք։ (Ներողութիւն, եթէ գումարը փոքր է)։

Տէր եւ Տիկին Խ. Յովհաննէսեան

ՀԱՅ ԸՄԲՇԱՄԱՐՏԻԿ Գրիգոր Քօփարանեանի մրցումը Զուիցերիացի Միլըրէի հետ, Զորեքշաբթի գիշեր տեղի ունեցաւ Սալ Վակրամի մէջ։ Մեր հայրենակիցը յաղթական ելաւ, բայց մեծ դժուարութիւն կրեց, որովհետեւ դիմացինը անկանոն մրցորդ մըն էր։ Գրիգոր շատ գեղեցիկ եւ ճկուն մարմին մը ունի որ յարմար է ըմբշամարտի, եւ կրնայ յառաջանալ եթէ կարենայ քիչ մը աւելի շար ըլլալ բեմի վրայ։

ԷՋԵՐ ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՔԱՐԷՆ (1)

ԱՌԱՔԵԼՈՑ ՎԱՆՔԻ ԿՌԻՒԸ

Անցեալ Նոյեմբեր 1ին լրացաւ Մուշի Առաքելոց վանքի պատմական կռիւին յիսնամեակը։

Այս առթիւ, տրամադրութեանս տակ ունենալով ողբացեալ հօրս, Արգար Խաչատուրեանի յուշերը, կ'ամփոփեմ ի պէտս նոր սերունդին։

Որեմն; հայրս է որ կը խօսի։—

Խալիլի սպանութիւնը արտակարգ շրջան մը կը բանար Սասունի վերջին յեղափոխութեան համար, մինչեւ Առաքելոց վանքի պատմական գրաւումը։ Սասուն յեղաշրջուած էր, ինքնավարութեան եւ դիմադրութեան հոսանքը վերստին կը գրաւէր իր տեղը։

Սակայն վարը, Մուշն ու գիւղերը կը հեծէին երկաթէ մորակին տակ։ Սպանութիւն, աւերում, հրդեհ, կողոպուտ եւ տանջանք։ Ժողովուրդը ծայրայեղ յուսահատութեան մէջ կ'ապրէր։ Ահա այդ անհուսաբաշխ օրերուն էր որ Անդրանիկ եւ Գէորգ Չաւուշը որոշեցին համախմբուիլ Առաքելոց վանքը, ցնցելու համար ժողովուրդին գիտակցութիւնը։

1901 Հոկտեմբեր 28ին Գէորգ Չաւուշ եւ Անդրանիկը նամակով մը զիս կը ղրկէին Ցրօնաց խմբապետ Մուրատին։ Մուրատենց տունը վառօդ ունէինք եւ Առաքելոց վանքը պիտի փոխադրէինք։ Արդէն ամիսներ առաջ բաւական ռազմամթերք ամբարած էինք Առաքելոց վանքը։

— Այդ վառօդները 13 պարկերու մէջ կը լեցնէք եւ կը պատրաստէք մինչեւ մեր գալը, ըսաւ Գէորգ Չաւուշ։— Ե՞րբ պիտի գաք — Հոկտեմբեր 29ին։

Հոկտեմբեր 29ին Մուրատի հետ այցելեցինք Հ. Յ. Դ.-անմահ գործիչ Գուրգէնի եւ իր խումբին նահատակուած տեղերը։ Միտքս եկաւ այն օրը, 1899 Ապրիլ 25, երբ Գուրգէն իր խումբով եկաւ մեր տունը Ցրօնք երթալու համար, բայց չվերադարձաւ։

Արտասուաթոր աչքերով բաժնուեցանք մեր պաշտելի նահատակ ընկերներու արիւնով ներկըւած վայրերէն։

Նոյն իրիկունը տեղական խումբի ընկերներէն հինգ հոգի, Ասօն, Սիմոնը, Մկրտիչը, Խուրշուտը եւ Շուքրօն զինուած եկան Մուրատենց։ Քիչ մը խօսելէ վերջ, սկսանք մեր կուսակցական աշխատանքին։ Այդ վառօդները 13 պարկերու մէջ լեցնելէ վերջ, գիւղէն դուրս ելանք եւ սպասեցինք խումբի գալուն։

Ահա խումբը եկաւ եւ խմբապետ Մուրատի կողմէ բաժնուեցաւ ութ կէտերու վրայ։ Գէորգ Չաւուշը վեց ընկերներով մնաց Մուրատենց, իսկ Անդրանիկը եօթը հոգիով գնաց նախկին Ռէս Սլօենց տունը։ Թէեւ Սլօն եւ իր մեծ տղան Ստեփան բանտը էին, սակայն իր միւս երկու որդիները Ղուկաս եւ Արէթ հաւատարիմ մնացած էին իրենց հօր եւ եղբօր իտէալին։ Միշտ ալ թէ նիւթապէս եւ թէ բարոյապէս կ'օգնէին խումբին։

Յաջորդ գիշեր Գէորգ Չաւուշին եւ Մուրատին հետ գացինք հերոսին քով։ Կուսակցական բոլոր խնդիրները կարգադրելէ ետք, ան ըսաւ Մուրատին.— Հոկտեմբեր 31ի գիշերը պիտի մեկնինք, հետեւաբար ձեր խումբերէն ութ հոգի զինուած ձեր ղեկավարութեամբ, իսկ տասներեք ընկերներն ալ առանց զէնքի այդ պարկերը շալկելու համար մինչեւ որոշած տեղը։— Ամենայն սիրով պատասխանեց Մուրատը։

Որոշուած թուականին, շատ գոհ եւ մեծ խանդավառութեամբ մեկնեցանք Դաշտի գիւղերու յեղափոխութեան վառարան Ցրօնքէն, ուր այդ երեք օրուան ընթացքին բոլոր գիւղացիներն ալ անխտիր հիւրասիրեցին Դաշնակցական ֆետայիները։

Երբ Առխայ Աղէգը հասանք, Գէորգ Չաւուշ դառնալով խմբապետ Արթինին ըսաւ.— Այս նամակը կը տանիս Հաւատորիկի Գրպէին, տեղական խումբերէն տասը ընկերներ զինուած իր խումբին մէջ առնելով, Գրպէինց տան վառօդները Նոյեմբեր 1ի գիշերը կը բերէք Առաքելոց վանք։ Խմբապետ Արթինի եւ իր խումբի մեկնելէ վերջ, մենք ալ գացինք Առաքելոց վանքը, ուր հիւրասիրուեցանք մեծ յեղափոխական վանահօր՝ Յովհաննէս Վ. Մուրատեանի կողմէ, որ միշտ կ'ըսէր.— Այս վանքը կը պատկանի բոլոր անոնց, որոնք իրենց կեանքն ու ինչքը կը զոհեն մեր չարչարուած եւ տառապած ազգին համար։

Անդրանիկ, Գէորգ Չաւուշ եւ վարդապետը առանձնացան խօսելու համար։

(Շար.)

տարարեց թէ Անգլիացիները լուր ղրկած են որ գան իրենց դիակները վերցնեն ։ Հակասական լուրեր կը հրջին զոհերու թիւի մասին։ «Ալ Մըսրի» կ'ըսէ թէ Թէլ էլ Քէպիրի շուրջ 120 Անգլիացիներ մեռած են, չորս հոգի իրենց կողմէ սպաննուած, 20 ալ վիրաւոր։ Իսկ «Ալ Ահրամ» 20 հոգի կը հաշուէ անգլիացի մեռեալներու թիւը, 120 հոգի ալ վիրաւոր, իրենց կողմէ՝ 6 սպաննեալ, 14 վիրաւոր։ Արաբ երիտասարդներ կը մարզուին մեծ քաղաքներու մէջ հրոսակային կռիւներու համար։ Բրիտանական հրամանատարութիւնը կը զգայ թէ կռիւները նոր փուլի մը մէջ կը մտնեն։ «Ազատաբար բանակը» լրջօրէն պատերազմի կը պատրաստուի։ Շատերը Գահիրէի համալսարաններէն են եւ մասնաւոր համազգեստներ հագած են։ Անգլիացիները պաշարելով հարցաքննեցին աւելի քան հազար Եգիպտացիներ։ Գերիները կ'ըսեն թէ հրամայուած է ահուսարսափ տարածել եւ կրակի տալ Թէլ էլ Քէպիրի մթերանոցը, փրկելու համար հարիւրաւոր Եգիպտացիներ։

ՆՈՐ ՎԱՐԿ ՄԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ

Փոխադարձ Ապահովութեան գործակալութիւնը 58.500.000 տոլարի նոր վարկ մը բացաւ Թուրքիոյ, աւելցնելու համար Թրքական բանակին քանակը եւ որակը։ Այս գործակալութիւնը յաջորդը Տնտեսական Գործակալութեան վարչութեան — ամենամեծ գումարն է որ կը յատկացընէ զինուորական պէտքերու՝ Մարշըլի ծրագրին վարկերէն։ Տրամադրուած գումարին շնորհիւ բանակին թիւը պիտի աւելնայ, ենթասպաներ պիտի պատրաստուին, փոքր զէնքեր, ռազմանիւթեր եւ խարիսխներ պիտի շինուին, պիտոյքներ պիտի գնուին եւն.։

Մարշըլի ծրագրով Թուրքիա ցարդ ստացած է 156 միլիոն տոլար իբրեւ պարգեւ եւ 126 միլիոն իբրեւ փոխառութիւն ։

ԻՐԱՆ ԿԸ ՓԱԿԷ ԱՆԳԼ. ՀԻՒՊԱՏՈՍԱՐԱՆՆԵՐԸ

Իրանի կառավարութիւնը Յունուար 21էն հրամայեց փակել անգլիական ինը հիւպատոսարանները, հետեւեալ պատճառաբանութեամբ. —

1.— Անգլիական հիւպատոսարանները միջամուխ կ'ըլլան երկրին գործերուն։ 2.— Հնդկաստան եւ Փաքիստան անկախ դարձած ըլլալով, Մեծն Բրիտանիան իրաւունք չունի այդ հիւպատոսարանները պահելու Իրանի մէջ, այդ երկիրներու շահերուն վրայ հսկելու համար։ 3.— Իրան շատ հպատակներ չունենալով Անգլիոյ մէջ, հիւպատոսարաններ ալ չունի, այսուհետեւ միեւնոյնը պիտի ըլլայ Անգլիացիներուն՝ Պարսկաստանի մէջ ։

Թեհրանի անգլիական դեսպանը խնդրեց ետ առնել այս որոշումը, բայց Տոքթ. Մոսատեղ պատասխանեց թէ ցորչափ ինք վարչապետ է, չի կրնար ետ առնել, մանաւանդ որ դահլիճը տուած է որոշումը ։

ՀԱՅ ԹՂԹԱԿԻՑ ՄԸ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԱԾ

Վարչապետը մերժեց նաեւ արձակել Ռէօյթըրի մէկ թղթակիցը, Գեղամ Մկրտիչեան, որ իբրեւ թարգման կը ծառայէր, գործակալութեան տնօրէնին արտաքսումէն վերջ։ Կառավարութեան մէկ ներկայացուցիչը յայտարարեց թէ Մկրտիչեան կր վնասէր Իրանի շահերուն, սուտ լուրեր տարածելով։ Ամբաստանեալը այժմ դատի տակ է, իբրեւ Իրանցի։ Եթէ օտարահպատակ ըլլար, պիտի արտաքսուէր։

Մկրտիչեան ձերբակալուեցաւ չաբաթ օր, երկու զադտնի ոստիկաններու կողմէ եւ անմիջապէս ոստիկանատուն փոխադրուելով հարցաքննուեցաւ։ Կ'ուրանայ բոլոր մեղադրանքները ։

Կը կարծուի թէ անգլ. կառավարութիւնն ալ փոխադարձ միջոցներ ձեռք պիտի առնէ, բայց դժուար է նախատեսել, վասն զի պարսկական հիւպատոսարաններ չկան Անգլիոյ մէջ։ Իրանեան դեսպանը եւ պաշտօնեաները ետ կանչուած են, խնայողական պատճառներով ։

X Անգլ. հիւպատոսարաններ կան Խորամշահրի, Ահվազի, Սպահանի, Շիրազի, Թաւրիզի, Ռէշտի, Քիրմանշահի, Համատանի եւ Մէշէտի մէջ ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՃՈՐ. ՏԸ ԼԱԹՐԻ ազգ. յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի չորեքշաբթի օր, արտակարգ հանդիսաւորութեամբ։ Կիրակի եւ երէկ անհամար բազմութիւն մը այցելեց Էնվալիտի եկեղեցին, ուր կը գտնուէր հանգուցեալին մարմինը ։ Այսօր երեքշաբթի, ժամը 2ին դագաղը պիտի փոխադրուի Յաղթական Կամարին տակ, Անծանօթ Զինուորի դամբարանին դիմաց։ Այս առթիւ ջահագնացութիւն մը պիտի կատարուի գիշերը, յետոյ դագաղը պիտի փոխադրուի Նոթր Տամ, ուր պիտի կատարուի յուղարկաւորութիւնը, ի ներկայութեան Հանրապետութեան Նախագահին ։ Արարողութենէն վերջ դագաղը նորէն պիտի փոխադրուի Էնվալիտ։ Դամբանական մը պիտի խօսի հրաժարեալ վարչապետը, Փլեւէն։ Մարէշալի աստիճան տրուեցաւ վերջին պահուն, եւ աւանդական դաւազանը պիտի դրուի դագաղին մէջ ։

ՀՆԴԿԱՉԻՆԷՆ հասած լուրերու համաձայն կռիւները կը սաստկանան։ Ֆրանսացիները 10 սաւառնակներ կորսնցուցին։Կ'ըսուի թէ ըմբոստները ռուսական թնդանօթներ ունին ։

ՄԱՐՈՔԻ ազգ. ճակատը յուշագիր մը ուղղելով Սուլթանին, կը պահանջէ ջնջել Ֆրանսական հոգատարութիւնը։ Մասնաւոր պատուիրակութիւն մը պալատ յանձնեց այս յուշագիրը ։

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ» ԼՍԱՐԱՆ

Յունուար 18ին Լսարանի երեկոյթը կը նուիրուի Լ. ՇԱՆԹի։ Տեղի կ'ունենան բանախօսութիւններ եւ արտասանութիւններ ։

Յաջորդ երեկոյթը՝ վիճաբանական առուլիս՝ «Սերունդներու յարաբերութիւնը»։ Խօսք պիտի առնեն երիտասարդներ եւ երէցները։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը Մանուկներու Օրը կը տօնէ, Յունուար 20ի կիրակի օրը, կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Յոյներու սրահը,5 rue Bonnefoi։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ՎԻԷՆ.— Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղս իր ատենուհի Զարուհի Թէրզեաղուպեանի եւ Պ. Յակոբ Մինասեանի նշանախօսութեան առթիւ շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Տէր եւ Տիկին Թէրզեաղուպեան, Տէր եւ Տիկ. Մինասեան 2000ական։ Մ. Զոպոյեան եւ Տիկին Ս. Տօնիկեան, Ա. Սանդրեան (Մարսէյլ), Ա. Արզարեան, Սորէն (Փէաժ), Թ. Թէրզեաղուպեան (Լիոն), Ա. Գիւլխանճեան, Պ. Օպօզեան (Սէն Շամոն), Վ. Ազատխանեան (Փարիզ), Մ. Ֆասխլաճեան, ոմն, հազարական։ Ե. Այանեան, Յ. Թէճիրեան, Վ. Նէօվէզեան, Հ. Բարունակեան, Բ. Օպոզեան (Լիոն), Կ. Գալայճեան (Մարսէյլ), Վ. Կիրակոսեան, Դ. Աւետիսեան (Ռոման), Յ. Թէրզեաղուպեան (Սէն Շամոն), Վ. Դաւիթեան (Սէն Շամոն), Ս. Թիւթիւնճեան (Սէն Շամոն) 500ական, Գ. Կարապետեան, Յ. Ուզունեան 300ական, Թ. Տօնապետեան 350, Մ. Թադէոսեան (Շաս), 500, Կ. Խաչիկեան (Շոմերակ) 500։ Գումար 23.450 ֆրանք ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կապ. Խաչի Պոմոնի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է.— 2000 Ֆր. Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Պաղտասարեանէ, Տիկին Վ. Միքայէլեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի։ Պ. Հ. Պասմաճեանէ 1000 Ֆր. փոխան ծաղկեպսակի Տիկին Մ. Օտապաշեանի մահուան առթիւ ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Այրի Տիկին Ա. Փափազեան, Տէր եւ Տիկին Կարապետեան, Տէր եւ Տիկ. Ա. Միհլիճեան, իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք անձամբ կամ նամակով իրենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին Պ.Փառնակ Փափազեանի դառնակսկիծ մահուան առթիւ ։

ԴՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութիւնը կը խնդրէ Ֆրանսայի բոլոր վարչութիւններէն որ եթէ «Դոյամարտ» օրացոյցները չեն սպառած, վերադարձնեն կեդրոն, նկատի ունենալով որ Մարսէյլի շրջանին մէջ կը պակսի։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ-ՈՐԲԱԽՆԱՄԸ

Կը ծանուցանէ թէ, պարահանդէսի փոխարէն, այս տարի ամանորի առթիւ կազմակերպած է վիճակախաղ մը, որ տեղի պիտի ունենայ 1952 Փետր. 3ին, կիրակի օր ժամը 16ին, Հ. Բ. Ը. Միութեան սրահին մէջ։ 19a rue Venture:

Վիճակախաղին մէջ կան բազմաթիւ արժէքաւոր առարկաներ։ Տոմսերը հրապարակ հանուած են արդէն։ Վարչութեան անդամները ամէնուն պիտի դիմեն տոմսակներու վաճառման համար ։

Ուրեմն փութացէք օգտուիլ, այս պատեհ առիթէն, փորձելու համար ձեր բախտը։ Նոր Տարուան առթիւ։ — (Դիւան)

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀՈԳԵՀԱՏՈՐԻԿ, գրեց՝ Վահան Զուգասըզեան (Ոսկեպլպուլ)։ Տպ. Թիւրապեան, Փարիզ, 1951։ Գին մէկ տոլար։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris(13)

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷՆ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—
ՀԱՄԱԶԱՍՊ խումբը երեքշաբթի 15 Յունուար ժամը 9ին ։
ԱՐԱՄ խումբը Դշ. 16 Յունվ. ժամը 9ին ։
ՁԱՒԱՐԵԱՆ ենթկ. Եշ. 17 Յունվ. ժամը 9ին ։
ՎՌԱՄԵԱՆ ենթկ. Շբ. 19 Յունվ. ժամը 9ին։
ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ կիր. 20 Յունվ. կէսօրէ վերջ, ժամը 3.30ին։
ՀԱՅԱՍՏԱՆ ենթկ. Շբ. 26 Յունվ. ժամը 9ին։
ԽԱԺԱԿ խումբ Կիրակի 27 Յունվ. կէսօրէ վերջ, ժամը 3.30ին։
ԳԷՈՐԳ ՉԱՎՈՒՇ խումբ, Կիրակի 27 Յունուար, կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին։

Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները։ Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. Կոմիտէին ներկայացուցիչները ։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 9ին։ Ազգային Տան մէջ, 32 rue de Trévise. métro Cadet: Կը խօսի ընկեր ՎԱՀԷ ՕՇԱԿԱՆ։ Հայերէնի դասընթացք ժամը 8ին։

ԻԹԱԼԻԻ Ֆ. Կ. Խաչի ժողովը այսօր երեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին։ Վարչութեան ընտրութիւն։ Բոլոր անդամներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆր. Կ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, եկեղեցւոյ սրահին մէջ։ Ներկաներու թիւը բաւարար պիտի նկատուի ։

ԱՐՇԱՒԻՐ ՏՕՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ հերթական հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի երեկոյ, ժամը 9ին, Քաւտէ սրճարանին վերնայարկը։ Պիտի խօսի ՄԱԿի մօտ արաբական մամուլին ներկայացուցիչ Պ. ԼԵՒՈՆ ՔԻՇԻՇԵԱՆ, նիւթ ունենալով Հայերը ի՞նչ կրնան ընել ՄԱԿի մէջ։ Հետաքրքիրներու հարցումներուն պիտի պատասխանէ։ Մուտքը ազատ է։

ՎԱՐԴԱՄԱՏԵԱՆ

(ՀԷՔԵԱԹՆԵՐ ԵՒ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ)

Գործ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ, գին 500 ֆր.։ Կարելի գտնել —
ՄԱՐՍԷՅԼ.— Մալաքեան, 3 Bld. Théodore Turner.
ՎԱԼԱՆՍ.— Արսէն Տէր Սարգիսեան, 15 rue St. Jacques :
ԼԻՈՆ.— Ղազար Ղազարեան, 56 rue Cuvier :
ԳՐԸՆՈԲԼԸ.— Միսլեան, 28bis, Cours Jean Jaurès:
ՆԻՍ.— Շ. Զօղեան, 3 rue Petit Parc :
ՏՐԱԿԻՆԵԱՆ.— Հայկազ Զօրեան, 6 rue de la République :
ՎԻԷՆ.— Կիւլպէնկ Սուքիասեան, 144 rue Serpaize:
Ս. ՇԱՄՈՆ.— Ընդրիկեան, 8 rue Jean - Dugas:

ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇ ՓԱՐԻԶ

(Փ. Պ. Թ. 37րդ ներկայացում)

Փետրուար 12ին երեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, Պէլվիլի սինէմա Ֆլօրիտայի մէջ (մէթրօ Փիրէնէ), ղեկավարութեամբ եւ մասնակցութեամբ Թրագօշի, նաեւ Փարիզահայ դերասաններէն Պ. Ա. Գմբէթեանի, Օննիկ Գուսանի, Ն. Պշտիկեանի, ինչպէս նաեւ Գարագաշ եւ Բէկմէզեան նուագախումբին։ Կը ներկայացուի ամէն տեղ յաջողութիւն գտած բարոյալից երաժշտական թատերախաղը՝

ՍՕՍ ԵՒ ՎԱՐԴԻԹԵՐԸ
(4 գործ. եւ 1 պատկեր)

Բազմաթիւ երգերով ու պարերով։ Վիճակի ստացան, ըմբշամարտ։ Մուտք 150 ֆր.

ՈՒՐԱԽ ԼՈՒՐ ՄԸ

Հաճոյքով ունինք մեր հայրենակիցներուն հաղորդելու որ

ՐԱՔԸ ՏԻՒԶԻՆ 45օին

գտած բացառիկ ընդունելութենէն քաջալերուած ՏԱԼԱՔԻՒՓԷԵԱՆ տունը նոր մասնաճիւղ մը բացած է

ՓԱՐԻԶ HALLE AUX VINSի ՄԷՋ
Տալաքիւփէեան Որդիի տնօրէնութեամբ ։

Փարիզի եւ արուարձաններու լաւագոյն նպարավաճառատուներու մօտ միշտ պիտի գտնէք ՌԱՔԸ ՏԻՒԶԸ 45 ։
Կեդրոնատեղի 8 Puvis de Chavannes, MARSEILLE

ՀԱՅ ԿՕՇԿԱԿԱՐՆԵՐՈՒՆ

Ծախու է ՍԱՅԱՅԻ մեքենայ մը, 31 K, շատ լաւ դրութեան մէջ, մատչելի գին։ Դիմել Պ. Ղազարեանի, 8 rue de Maubeuge, Restaurant Caspienne;

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Mercredi 16 Janvier 1952 Չորեքշաբթի 16 ՅՈՒՆ.

28րդ ՏԱՐԻ — 28e Année No. 6662–Նոր շրջան թիւ 2073

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Ո՞Վ ՈՒԶԵՑ ՈՐ ԱՅՍՊԷՍ ԸԼԼԱՅ

Առեղծ մը ի վեր մեղմանոյշ հովեր կը փչեն Հայկական Փարիզի վրայ:

Սթափո՞ւմ: Պատասխանատուութիւններ առանձնելու ձգտում. Վերաքննութիւն:

Առ այժմ չենք ուզեր վճիռներ արձակել: Կը շոհանանք արձանագրելով երեւոյթը, որ կրնայ տարենշան համարուիլ, եթէ պատահմունք չէ:

Փարիզի ռամկավար պաշտօնաթերթը, «Այսօր – Ապագայ», Սեւրի դաշնագիրը կ'ոգեկոչէր անցեալ աշնան, խմբագրական սիւնակէն:

Առի՞թը. — հատուած մը Չըրչիլի յուշերէն, Թէհրանի ժողովին առթիւ.

— «Ան (Սթալին) խօսեցաւ նաեւ Տարտանէլ-ի եւ ՍԵՒՐԻ ԴԱՇՆԱԳՐԻՆ ՎԵՐԱՔՆՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ. («Այսօր» գլխագիր տպած էր այս բառերը): Ես դիտել տուի թէ վայրկեանը գէշ ընտրուած է, ոլաւիետեւ կը փափաքէի խաղցնել Թուրքիան, որ պատերազմի մասնակցի: Ան պատասխանեց թէ վայրկեանը պիտի գայ յետոյ»:

Այսքանը բաւական եղած է, որպէսզի Այսօրի խմբագիրը ներշնչուելով, եզրակացնէ թէ Սեւրի դաշնագիրը մեռած, «գամբիւղը նետուած քուրջի կտոր մը» չէ.

— «... Միջազգային դիվանագիտութեան մէջ որեւէ հարց որեւէ ժամանակ կրնայ յարուցուիլ, թէ «վայրկեանը» գայ եւ կուգայ:

Բաւական է որ այդ հարցին բուն տէրը փայծ չմոռնայ եւ զայն իր ձեռքով չթաղէ:

Սեւրի դաշնագիրը եթէ կրնայ յիշուիլ, Տարտանէլի անունով երէկ, կրնայ յիշուիլ հայկական դատի անունով, վաղը կամ միւս օր»: (30 Հոկտեմբեր, 1951):

Ռամկավար խմբագիրը պարտք սեպած է այս տարրական պարագան «յիշեցնել բոլոր անոնց որոնք «լ՛ պաշտօնէ» զբաղելու էին Հայ դատը միշտ արթնցուած պահելու. ինչպէս մոխիրի տակ պահուած կայծ մը, որպէսզի ան չմարի երբեք»:

Եւ ձայն կը բարձրացնէ «Հայ Դատի անունով, որպէսզի այդ դատին համար աշխատինք անխոնջ եւ անվերջ կերպով, ո՛ւր եւ ե՛րբ որ կարելի է»:

Այս առթիւ, կը յիշեցնէր Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովը, որ իր նիստերը կը շարունակէ Փարիզի մէջ:

Նոյն հարցը անգամ մը եւս կ'արծարծուէր 1952 Յունուար 10ին, 11ին եւ 12ին, միշտ խմբագրական սիւնակէն:

Խմբագիրը իմացած ըլլալով որ քիւրտ ներկայացուցիչը յուշագիր մը յանձնած է Ազգաժողովին, ցաւով կը մատնանշէր թէ որեւէ կապ չունինք ՄԱԿին հետ:

Եւ նորէն ազդարարութիւն մը.— Ժամանակը կուգայ, «մեր դատին պաշտպանութիւնն ալ կրնայ դրուիլ նոյնիսկ ՄԱԿին առջեւ»: Պայմանաւ որ «անոր պահանջատէրները, իրենց կողմէ կամ իրենց անտարբերութեամբը խաչ մը չքաշեն անոր վրայ»:

Դիտմամբ կատարեցինք այս ընդարձակ ամփոփումը, որպէսզի ընթերցողները կարենան ամբողջական գաղափար մը կազմել արծարծուած հարցի մասին:

Դեռ քանի մը կէտեր ալ կան, որոնց պիտի անդրադառնանք վաղը:

Ուրեմն, ռամկավար օրկանը հրապարակաւ կը խոստովանի թէ անտիրութեան մատնուած է Հայկ. Դատը: Կ'ողբայ որ Քիւրտերն անգամ ներկայացուցիչ ունին, գործելու, խօսելու, յուշագիր ներկայացնելու համար, իսկ մենք ...

Այս խոստովանութենէն վերջ, անշուշտ կը սպասէիք որ անտիրութեան պատճառներն ալ բացատրէր:

Արդարեւ, լուսաբանութեան չի՞ կարօտիր հետեւեալ հարցը,— Ո՞վ ուզեց որ այսպէս ըլլայ: Ինչո՞ւ այս օրին հասանք, հակառակ մեր բոլոր յաւակնութեանց:

Այս հարցին քննութիւնը մեծապէս պիտի օգնէր, եթէ ոչ անտիրութեան վերջ տալու, գոնէ կարգ մը չարիքներ դարմանելու համար:

Վասն զի, «ժամանակը կուգայ, կրնայ գալ», անգամ մը եւս յիմար կոյսերու վիճակին մէջ գնելով մեզ:

Շ.

ՍՐՀ ՍՐԻՆ

ՌՈՒԲԷՆ Ի ՍԷՎՐԷՍ ԿԸ ՊԱՏԿԵՐԱՑՆԷՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

Հայաստան չունի ողբացող Ռուբէնի փոխաբերական եւ այլաբանական պատկերները, իր ծոցին մէջ:

Անհուն առօրական կամ վերացական, չորացած միտքն ալ կորովութիւն, առ ու տալով կը ստանայ, խօսքն եւ գրած առթիւ:

Ամբողջական առոյշ մը.— ինչպէս կ'ըմբռնէր Հայաստանը, երբ, տպաւորութիւնը, ան կուգար հայկական խառնաշփոթին մէջ, ուշադիր ատ.

... Հայաստանը իմ կը պատկերանար բերեւակայ վանք մը, որուն գմբէթը Արարատեան դաշտն է իր Մասիսներով: Իսկ գմբէթը առանց պատերու չէր կրնար ըլլալ եւ այդ պատերը կ'ենթադրէին աշխարհը հայկական Վանայը, Շիրակը, Բագրեւանդը եւ այլեւայլ մեր շրջանները: Եւ այն առեն վանքը գմբէթով եւ պատերով կը ներկայանար աչքիս առջեւ:

Բայց վանքը առանց խորանի անիմաստ շէնք մըն է, կը մտածէի, եւ Տարօնի աշխարհը եւ Սիւնեաց Հայաստանը կ'երեւակայէի այդ խորանը, ուր Իւպրատունիք, Մամիկոնեան սպարապետները վանքին տուած էին իմաստ եւ հոգեկան ոյժ Սահակի եւ Մեսրոպի նման:

Բայց երբ վանք մը գմբէթով, սրբատաշ քարերով, հոյակապ խորանով դռներ, պատուհաններ չունենայ, մարդկութեան համար կը դառնայ գերեզմաննոց, Աստուծոյ համար խաւար քարայր: Ես կը գտնէի, որ ճերմակ լեռներու անցքերը այն պատուհաններն են ուրկէ երկնքի լոյսը կը մտնէ վանքը՝ հալածելու խաւարը, իսկ Կարինը, Բաղէշը անոր մեծ դռներն են որոնցմով մարդկութիւնը կը մտնէ այդ հրաշալի վանքը՝ թէ աղօթելու, թէ փոխանցելու իր ունեցածը եւ թէ ստեղծագործելու համար:

... Ներքին ձայն մը կ'ըսէր,— Վան – Տոսպն ալ խարիսխն է, չորս անկիւնաքարերէն մէկը»:

Ցաւոգրդով՝ ուրիշ նմոյշ մը, մօտեցած պատկերալից:

ՎԱՀԷ

Ի ԽՆԴԻՐ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ

Արեւմտեան երեք դաշնակիցները, թերահաւատ ըլլալով հանդերձ, սկսան քննել Մոսկուայի նոր ծրագիրը, որուն ամփոփումը հրատարակած էինք երէկ:

Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ Երեք Մեծերը որոշած են մէկդի դնել ծրագրին կարգ մը կէտերը, իսկ մնացեալը յանձնել Ազգաժողովի զինաթափութեան յանձնախումբին, որ պիտի գումարուի մէկ ամիսէն:

Նոյն աղբիւրին համաձայն, մէկդի դրուած (մերժուած) կէտերն են.— Մոսկուայի այն պահանջը թէ Ատլանտեանի դաշինքին անդամակցութիւնը կը հակասէ Ազգաժողովին անդամակցութեան.— Անմիջական զինադադար Քորէայի մէջ. — Հինգերու ժողով՝ խաղաղութեան դաշինք մը կնքելու համար:

Ֆրանսայի ներկայացուցիչը, Պ. Ժան Շովէլ, խօսք առնելով, վճռապէս մերժեց Վիշինսկիի այն առարկութիւնը թէ Ատլանտեանի դաշինքին անդամակցութիւնը կը հակասէ Ազգաժողովի անդամակցութեան: Միւս հարցերու մասին ալ վճռական դիրք մը բռնեց: Մնացեալ հինգ խնդիրները պիտի յղուին զինաթափութեան յանձնախումբին:

Արեւմտեան պետութիւնները կը սպասեն որ Խ. Միութիւնը բացորոշապէս պարզէ կարգ մը մանրամասնութիւններ: Անոնք չեն գոհանար բանաձեւի բարեփոխումով, այլ կը պահանջեն որ ոգին ալ բարեփոխուի:

Բչ. օրուան ժողովէն վերջ, երկու թղթակիցները հարցումներ կ'ուղղէին Պ. Վիշինսկիի երբ Խ. Միութեան արտաքին նախարարը պատասխանեց, սրտնեղութեամբ.

— Հանգիստ ձգեցէք զիս, ժամանակ չունիմ:

Վիճաբանութեանց ընթացքին, Պրազիլիոյ ներկայացուցիչը յայտարարեց.

— Պէտք է շնորհաւորել Պ. Վիշինսկին որ այնքան ժամանակ վատնած է նոյն հին առաջարկները բերելու համար տարբեր բառերով:

Նոր վարչապետին ձեռնարկները

Պ. Էտ. Ֆոռ, վարչապետութեան թեկնածու, Հանրապետութեան Նախագահին ներկայացաւ երէկ, տեղեկութիւններ հաղորդելու համար իր կատարած աշխատանքներու մասին:

Ընդհանուր կարծիքը այն է թէ պիտի կրնայ կազմել նոր դահլիճը, 40 ձայնի մեծամասնութիւն մը ապահովելով, թէեւ զլխաւոր հոսանքները որոշ վերապահութիւն կը ցուցնեն: Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, Ուրբաթ օր պիտի ներկայանայ Ազգ. Ժողովին, «պաշտօնի շնորհում» խնդրելու համար (investiture):

Բանակցութեանց ընթացքին, Պ. Ֆոռ մասնաւորապէս աշխատած է ապահովել ընկերվարական կուսակցութեան եթէ ոչ մասնակցութիւնը, գոնէ տեւական աջակցութիւնը: Կը կարծուի թէ կուսակցութիւնը իր դիրքը պիտի ճշդէ վարչապետութեան թեկնածուին յայտարարութիւնը լսելէ վերջ:

Ընդդիմադիրներուն որոշ գոհացում տալու համար, Պ. Ֆոռ մէկդի դնելով հրամանագիր – օրէնքներու ծրագիրը, (Փլեւէն), պիտի առաջարկէ ստիպողական օրէնքներ քուէարկել Ազգ. ժողովին կողմէ, երկաթուղիներու, ընկերային ապահովութեան, հանրային խնամակալութեան եւ ուրիշ հաստատութեանց բարենորոգման համար: Ցետոյ պիտի առաջարկէ եռամսեայ պայքարի ծրագիր մը, թղթադրամի յաւելումը կասեցնելու, հարկային դրութիւնը բարեփոխելու եւ արտադրութիւնը աւելցնելու համար: Եւ վերջապէս աւելի ճկուն բանաձեւ մը պիտի առաջարկէ շարժական սակացոյցի մասին (աշխատավարձքի յաւելում համաձայն գիներու սղութեան):

Կարգ մը թերթեր դիտել կուտան թէ միայն մասնագիտական խնդիրներու լուծումը բաւական չէ, ապահովելու համար Պ. Ֆոռի դահլիճին կազմութիւնը: Անհրաժեշտ է նաեւ ներքին համաձայնութիւն մը՝ քաղաքական գետնի վրայ: Մանաւանդ որ, Դաշնակիցները անհամբեր կը սպասեն հաստատուն կառավարութեան մը, լուծելու համար շարք մը ստիպողական խնդիրներ:

Մառեշալին յուղարկաւորութիւնը

Այսօր, չորեքշաբթի, տեղի կ'ունենայ մառեշալ տը Լաթր տը Թասինյիի յուղարկաւորութիւնը, պետական հանդիսաւորութեամբ:

Երէկ, երեքշաբթի, ժամը 2.30ին մարմինը Յաղթական Կամարին տակ փոխադրուելով, զօրանցք մը տեղի ունեցաւ: Ժամը 22ին նոյն հանդիսաւորութեամբ մարմինը փոխադրուեցաւ Նոթր Տամ: Փարիզի բոլոր եկեղեցիներուն զանգակները կը ղօղանջէին ժամը 22—23:

Այսօր, չորեքշաբթի, առաւօտեան ժամը 9ին յուղարկաւորութիւն ի ներկայութեան Հանրապետութեան Նախագահին: Արարողութիւնը կը վերջանայ ժամը 9.45ին, եւ թափորը ճամբայ կ'ելլէ դէպի Էնվալիտ, ժամը 10ին, անցնելով Ռիվոլի փողոցէն, Շան զ'Էլիզէէն եւ Ալեքսանդր Գ.ի կամուրջէն: Ժամը 11.30ին Էնվալիտի մէջ դամբանական մը կը խօսի Պ. Փլեւէն: Ցետոյ զօրանցք մը: Վաղը, հինգշաբթի, մառեշալին մարմինը զինուորական կառքով մը պիտի փոխադրուի իր ծննդավայրը, Վանտէի նահանգին մէջ:

Բոլոր վարժարանները փակ են չորեքշաբթի առտու:

Էնվալիտի զօրանցքին պիտի մասնակցին հանգուցեալ մառեշալի բանակին բոլոր նախկին զինուորները:

✕ Հանգուցեալ զօրականը Ֆրանսայի 334րդ մառեշալն է: Երէկ Ազգ. Ժողովը պիտի վաւերացնէր այս տիտղոսը, ինչպէս եւ վեց միլիոն ֆրանքի վարկ մը, յուղարկաւորութեան ծախքերուն համար: Թերթերը կը գրեն թէ պիտի առաջարկուի մառեշալի տիտղոս շնորհել նաեւ հանգուցեալ զօր. Լըքլէրի, որ նոյնպէս վճռական դեր կատարեց Ֆրանսայի ազատագրութեան պայքարին մէջ:

✕ Հայկական պատուիրակութիւն մըն ալ գնաց Էնվալիտ, քահանայի մը հետ, ծաղկեպսակ դնելով մահարձանին վրայ:

75,000 հոգի կը մասնակցին

ԲՈՂՈՔԻ ՑՈՅՑԻ ՄԸ

ՆՈՐ ԿՌԻՒՆԵՐ ՍՈՒԷԶԻ ՇՈՒՐՋ

Երկուշաբթի առաւօտ, Թէլ էլ Քէպիր գիւղին մօտ, եգիպտացի քանի մը ոստիկաններ եւ բազմաթիւ արձակազէններ յանկարծ զրոհ տուին անգլիական փոքրիկ ջոկատի մը վրայ, որ անմիջապէս օգնական ուժ պահանջեց:

Սկովտիացի դաս մը զինուորներ, զրահապատ ինքնաշարժով մը եւ թնդանօթներու ընկերակցութեամբ, անցան ջրանցքը: Գնդացիրին վրայ կեցող զինուորը գլխէն զարնուած գետին ինկաւ, տե-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԻՇԽԱՆ ԸԼԼԱԼՈՒ ՏԵՆՉԸ

Կայ չատերու կողմէ փայփայուած իշխան ըլլալու ցանկութիւն մը :

Պարտականութենէ փախուստ տուողներու բազմութիւն մը ունինք ամէն կողմ, որ կը տոչորի այս մարմաջով :

Պատրաստութենէ զուրկ երկու սեռէ ազգայիններու բանակ մը ամէն տեղ երեւիլ կ'ուզէ :

Ու ինչ սադրանքներ, գետնաքարշ,ինչ սողոսկումներ փառատենչութեան այս ճամբուն վրայ :

Այս ախտով վարակուած ամէն տարիքի պատկանող անձեր այլեւս իրական վտանգ մըն են դարձած հանրային կեանքի համար :

Անոնք առանց կչռելու իրենց պատրաստութիւնը, կը փորձեն գրաւել պատասխանատու աթոռներ ազգային կեանքին մէջ : Շատ հեռու ըլլալով զոհաբերութեան ոգիէն, կ'աշխատին ղեկավարութիւնը ստանձնել զոհաբերութեամբ ու նուիրումով միայն կառուցելի հիմնարկութեանց :

Հայ կեանքը կը տառապի նման անձերու սադրանքներէն :

Անոնք ընդունակ են գտնելու իրենց կամակատար խնկարկուներ, պատրաստ՝ ուրացումով ու մրոտումով այլանդակելու մեր կեանքը :

Քոսութեան, բամբասանքի ու սեւացրէքեան ռազմավարութեան այս քնաչրջիկ ասպետներուն ակնարկելով էր որ, Գամառ Քաթիպա իր համբաւաւոր երգիծատաղին մէջ կ'ըսէր·

Երբ մեր հայրենիք հրաշքով ազատուէր,
Մերոնք էլ ազատ կեանք – օր վարէին,
Ա խ, ինչպէս, ինչպէս լաւ բան կը լինէր,
Երբ Հայք ինձ իրենց ԻՇԽԱՆ ընտրէին :

Ընդգծումը մեր կողմէն՝ դարձնելու համար կարկառուն նպատակը բանաստեղծին, որ զըղջուանք կը զգար պարզապէս, երբ կը տեսնէր իր շուրջը քար անտարբերութիւն՝ հանդէպ այն բոլոր կարիքներուն, որոնք դառնապէս կը խոցէին իր ժամանակի ազգային կեանքը :

Կարիքներ ծով եւ աղաղակող :

Ժողովուրդը պէտք ունէր դպրոցի, պէտք ունէր թատրոնի, պէտք ունէր շէնքի, պէտք ունէր վերջապէս, անվերապահ զոհաբերութեան, կարենալ տոկալու համար հազար տեսակ վտանգներու· լո՞ղը ով սակայն :

Այդ օրերուն Զէյթունի ազատագրութեան բաղձացողները թիւ ու համար չունէին, բայց Զէյթունի ինքնապաշտպանութեան կռիւներուն համար դրամ տուող մի փնտռէք : Ազգային գործերու ղեկավարութեան գլուխը գտնուելու ցանկութիւն ունեցողներու հաշիւը չկար, բայց ազգը կոտորուելէ եւ կեղեքուելէ զերծ պահելու համար խորհողներ մատի վրայ կը համրուէին : Ամէն մարդ կը փափաքէր որ հայութիւնը ըլլար ազատ ու անկախ, բայց այդ նպատակով կռուի ճակատ մեկնելու տրամադրութիւնը կը պակսէր : Այս է գլխաւորապէս նպատակը բանաստեղծին գրութեան : Ան կուտայ պատկերը իր ժամանակի ազգայիններու մեծամասնութեան հոգեբանութեան :

Եթէ հրաշքով մը յարութիւն առնէր ինք, կը կարծենք, որ իր գրութենէն առանց տող մը ջընջելու, բան մը դեռ պիտի աւելցնէր վրան :

Պիտի ըսէր, հաւանօրէն, թէ մէկ դարու փորձառութեան կշիռ ունեցող իր խօսքերուն իմաստը դեռ չէ ըմբռնուած մեր կողմէ, թէ ասիկա բարի վկայութիւն մը չէ մեր իմացական պայծառատեսութեան համար, թէ զոհողութեան պակասի իբրեւ հետեւանք, ազգը ենթարկուեցաւ կրկնակի ջարդերու եւ կորսնցուց իր հայրենի հողերը :

Պիտի զարմանար, որ սպանդին զոհ տալէ ետք մէկ միլիոն սիրելիներ, դեռ կը գործենք մեր հայրերուն ու պապերուն սխալները :

Խոստովանինք, որ այսօր ալ, խոշոր թիւ մը կը կազմեն մեր մէջ անոնք, որ գլուխ ըլլալ կը փորձեն, փոխանակ ազգային իրենց պարզ անդամի հանդամանքով դեր մը կատարելու այս արիւնաքամ ժողովուրդին մէջ : Անոնք զինուոր ըլլալ չեն ուզեր, բայց զօրավար ու հրամանատար՝ այո :

Դառն են այս բոլորը, բայց հատու ճշմարտութիւն :

Երեւելու տենչէն վարակուած, մոռցեր ենք մեր պարտականութիւնները, եւս առաւել՝ մեզմէ պահանջուած զոհողութիւնները :

Դարձեր ենք ջղային ու նեղսիրտ,դարձեր ենք ամէն բանէ դժգոհ եւ չկամ :

Քննեցէք հարցը քիչ մը աւելի ու պիտի տեսնէք, որ այս բոլորը հետեւանք են զոհաբերութեան ոգիի պակասին :

Զինուորներ ենք, մենք բոլորս մեր ժողովուրդին : Ու մեր բոլորէն կը պահանջուի ազգային կարիքներուն անունով զոհաբերութիւն :

Տեղ մը զոհաբերութիւնը կը ներկայանայ Հ. Օ. Մ.ի անունով, ուրիշ տեղ մը դպրոցի մը հոգաբարձութեան, այլուր հրատարակչականի մը կողմէ, ուրիշ տեղ մը՝ գաղթականներու անունով. պիտի խուսափի՞նք թէ ընդառաջ պիտի երթանք անոնց :

Եթէ գործերը մեզ պիտի շահագրգռեն անոնց գլուխը մեր գտնուած օրը միայն, կը նշանակէ, իշխան ըլլալ կ'ուզենք եւ ոչ թէ օգտակար անդամը համայնքի մը :

Այդ ախտին կ'երթար բանաստեղծին կծու ակնարկութիւնը : Ան կրնայ ուղղուած ըլլալ նաեւ մեզի, եթէ չարունակենք պտըտցնել մեզ հետ փառասիրութեան տենչը, առանց մեր պարտականութեան մասին մտածելու :

Ախտաւոր եւ ամբարիշտ բան մը ունի ասիկա իր մէջ :

Իշխան ըլլալու տենչը մեզ չի մեծցներ, բայց կրնայ մեր սխալներով խորտակել ներդաշնակութիւնը հանրային աշխատանքներուն :

Ու յետոյ չմոռնանք, որ գործելու եւ շինարար աշխատանք կատարելու ընդունակ մարդոց տապարէզ չի պակսիր :

Բայց պաշտօնը չէ որ կը բարձրացնէ մեզ, ոչ ալ գլուխ դառնալու փառասիրութիւնը հեղինակութիւն կը դարձնէ զմեզ :

Եթէ բոլոր հրամանատարներուն տրուած ըլլար յաղթանակ տանելու շնորհը, պարտութիւններ գոյութիւն պիտի չունենային ազգերու պատմութեան մէջ :

Ու չմոռնանք, որ իւրաքանչիւր հրամանատար իշխան մըն է, բայց յաճախ անարժան այդ անունին :

Ըլլանք համեստ ու զոհաբերող : Ահա իրական մեծութեան եւ ծառայութեան ուղին :

ԱՐՄԵՆԻԱ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Հնդկաստան կը քուէարկէ

Հնդիկները իրենց պատմութեան ընթացքին առաջին անգամ ըլլալով կոչուած են խորհրդարանի անդամներ ընտրելու :

Սահմանադրութիւնը իրենց կ'ընծայէ քուէարկութեան իրաւունքը, առանց սեռի, դաւանանքի եւ նոյնիսկ դասակարգի խտրութեան, թէեւ դասակարգայնդրութիւնը ի պատուի է հնդկական ընկերութեան մէջ : Իրօք, աւելի դիւրին է բարեփոխել ժողովուրդի մը քաղաքական հայեացքները քան իր ընկերային կազմակերպութիւնը : Ասիկա տնտեսական ազդակներու ճնշման տակ միայն կրնայ յաջողիլ, յամրաբար : Ինչ որ ալ պատահի, «անհպելին» այժմ կրնայ դիմել քուէատուփերուն, Բրահմանի մը չափ ազատօրէն եւ միեւնոյն իրաւունքներով :

Քուէարկութիւնները կ'ունենան խանդավառ մթնոլորտի մէջ, որ ծնունդ առած է անկախութեան գիտակցութենէն, երկդարեան օտար տիրապետութենէ մը ետք : Երկրէն քաշուելով, Անգլիացիները իրենց ետին թողուցին 80 առ հարիւր համեմատութեամբ անգրագէտ ժողովուրդ մը, եւ մտաւորական դասակարգ մը, որուն քաղաքական գիտակցութիւնը սնած էր արեւմտեան աւանդութիւններով : Անոնք իրենց ետին թողուցին էապէս երկրագործական եւ նախնական առեւտուրով թըրծուած երկիր մը. — Դժուար է խօսիլ ճարտարարուեստականացման մասին. — ինչ որ ստեղծեց հողագործներուն չափ մինչեւ վիզը պարտքերով ծածկուած ընչազուրկ դասակարգ մը : Մարդկային կեանքին միջինը 27 տարին չէր անցներ այնտեղ, իսկ օրական վաստակը հազիւ երկու աննաս (5 ֆրանք) :

Յեղափոխական շարժումը, առաջնորդուած քաղքենի վարիչներէ, վերջապէս յաջողեցաւ տեղէն հանել Անգլիացիները, հետեւելով զուտ ազգայնական ուղեգիծի մը : Տնտեսական ազդակները այնքան ջախջախիչ էին, որ գլխաւոր պայքարը կը տարուէր ընդդէմ տիրապետող օտար ուժին : Ընդհանրապէս այն կարծիքը կը տիրէր, թէ երբ Անգլիացիները հեռանան, գործերը պիտի սկսին աւելի լաւ ընթանալ : Մասնաւորաբար այս գետնին վրայ կը մղուի ընտրական պայքարը :

Ուշագրաւ է, որ հակառակ բրիտանական աշխարհակալութեան դէմ իր մղած կռիւին, Հնդիկ մտաւորական ընտրանին աւելի մօտ է արեւմտեան առհասարակ անգլիական ժողովրդապետութեան սկզբունքներուն : Այս կերպով, Հնդիկ ազգը որ հիմնականօրէն տարբեր էԱնգլիացիներէն և կը գտնուէր գաղթային մակարդակի մը վրայ, դէմ յանդիման եկած է խորհրդարանական իրաւակարգի մը սկզբունքներուն, զորս բուռ մը մտաւորականներ միայն ընդունակ են ըմբռնելու : Այս պայմաններուն մէջ, ընտրական պայքարը աւելի անձերուն քան կուսակցական հարցերու շուրջ կը մղուի :

Բոլոր կուսակցութեանց ծրագիրը կ'ընդգրկէ սնդեղէնի նոր սով մը, նման 1943ի պատահածին, երբ Պենկալիոյ մէջ բիւրաւոր Հնդիկներ անօթութենէ մեռան : Այս հարցին հետ կապուած են, կրթական, առողջապահական եւ տնտեսական զարգացման խնդիրները :

Ընտրական երկրորդ գլխաւոր հարցը կը վերաբերի հողագործութեան վերակազմութեան : Հնդկաստանի մէջ 700.000 գիւղեր կան, — երկրին բնակչութեան մեծամասնութիւնը, — որոնք կապուած են հողին, բոլորովին խզուած՝ քաղաքներէն որոնք կը գարդանային անգլիական վարչութեան տակ : Հողը հնդիկ գիւղացիին համար ամենաթանկագին բանն է, բայց երկու հարիւր տարիներէ ի վեր կը գտնուի մեծ սեփականատէրերու եւ միջնորդներու ձեռքը : Ներկայ կառավարութիւնը կ'ուզէ վերջ դնել այս չարիքին, գիւղացիներուն վերադարձնելով հողը եւ ջնջելով ծանր հարկերը :

Յարդ, Համաժողովի կուսակցութիւնը, ազգային ազատագրութեան գլխաւոր ազդակը, տէրըն էր կացութեան : Ներկայ կառավարութիւնը եւ լուծուած խորհրդարանին երեսփոխանները մեծամասնութեամբ այս կուսակցութեան անդամ°ներն են : Կանտիի եւ Նեհրուի կուսակցութիւնն է այդ, որ մեծ վարկ կը վայելէ երկրին մէջ : Բայց, 1947էն ի վեր, Համաժողովին կուսակցութիւնը իր դրամագլուխի հաշուին կ'ապրի, ու ծանր հարցերուն լուծում մը գտնելու իր անկարողութիւնը յարաճուն յուսախաբութիւն պատճառած է ժողովուրդին :

Համաժողովին կուսակցութիւնը կը մեղադրուի թէ ձեռք քաշած է զանգուածներէն, իր կարգ մը անդամներուն փառասիրութեան եւ ընչաքաղցութեան հետեւանքով : Անհրաժեշտ է Նեհրուի հզօր անհատականութիւնը կանգուն պահելու համար կուսակցութեան շէնքը, շնորհիւ իրեն, ան դարձեալ պիտի տանի յաղթանակը, մինչեւ իսկ եթէ իր դաւանած սկզբունքները ուրացած ըլլայ : Բայց, եթէ յառաջիկայ հինգ տարիներուն, երկրի վիճակին մէջ արմատական փոփոխութիւններ տեղի չունենան, Համաժողովի կուսակցութեան ապագան կրնայ վտանգուիլ :

Ընդդիմադիր հոսանքները անշուշտ ի վիճակի են անհատական քանի մը յաջողութիւններ արձանագրել յառաջիկայ ընտրութիւններուն, բայց չի կարծուիր որ հզօր ընդդիմադիր ճակատ մը կարենայ տեղ գրաւել խորհրդարանին մէջ :

Հինտու Մահասապհայի մօտ, — որ կրօնամոլ եւ կատաղի յետադիմական մըն է, — կան երկու ձախակողմեան թեւեր եւ համաժողովին բաժանեալ քանի մը հոգի : Ասոնց վարիչն է Ակարեա Քրիփոլինի, հաւատարիմ հետեւորդը Կանտիի, որ համոզուած է թէ ներկայ կառավարութիւնը անոր սկզբունքներուն բոլորովին հակառակ ուղղութեան մը կը հետեւի :

Երկու ձախակողմեան թեւերը, — ընկերվարական եւ համայնավար, — միւս երկիրներու իրենց ընկերներու սկզբունքներուն կը հետեւին : Ընկերվարականները հակաբոլշեւիկեան գործունէութեան մը լծուած են, յաճախ ալ դէմ են Ամերիկացիներուն : Իսկ համայնավարները ամբողջովին հակամերիկ. ուղղութիւն մը կը քարոզեն : Երկու կուսակցութիւններէն այս վերջինն է որ աւելի լաւ կազմակերպուած է, բայց բաւական տուժեց, որովհետեւ արգիլուած էր իր գործունէութիւնը եւ նոր արտօնութիւն ստացաւ :

Ընկերվարականները թէեւ ազատ են իրենց ուզածին պէս գործելու, բայց որոշ ծրագիր մը չունին, ոչ ալ նախաձեռնութեան ոգի, այլ կ'ուզեն Անգլիոյ աշխատաւորական կուսակցութեան իրաւակարգը հաստատել երկրին մէջ : Բայց հիմնովին հակառակ են համայնավար կուսակցութեան ծայրայեղ յեղաշրջումներուն :

Պէտք է խոստովանիլ թէ կարգ մը շրջաններու մէջ, ինչպէս Պենկալ եւ Մատրաս, Համաժողովի կուսակցութեան վարկը այնքան ինկած է որ, տեւէ ընդդիմադիր կրնայ դիւրութեամբ քուէ շահիլ : Ասոր համար, Փանտիթ Նեհրու գործադիրկոմիտէէն հրաժարեցաւ, բայց վերընտրուած է իբրեւ նախագահ կուսակցութեան :

Թ. Ա. Թ.

ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ԹԷ ԱՆՁՆԱՍՊԱՆ

Չեխոսլովաքիոյ արտաքին նախարար՝ Մասարիքի մահուան պարագաներու մասին տարօրինակ պատմութիւն մը շրջան կ'ընէ այս միջոցին Փարիզի մէջ : Անգլ. թերթի մը հրատարակած վաւերագրին համաձայն Մասարիք սպաննուած եւ պատուհանէն վար նետուած է անձնասպանութեան երեւոյթը տալու համար :

Կ'ըսուի թէ այս փաստաթուղթը Փրակայէն բերած է տարագիր մը որ վերջերս եկաւ Արեւմուտք :

Չեխոսլովաքիոյ գլխաւոր ոճրային ախտաբան տոքթ. Թիփլի, որ կանչուած էր Մասարիքի դիակը տեսնելու, ըսած է թէ Մասարիք իր ազատ կամքով չէ որ պատուհանէն նետուած է :

Այս տեսակէտը չեն բաժներ Լոն –

ՀԱՅ ՆԿԱՐԻՉ ՄԸ ՆԻՍ

Փարիզի ընդարձակ աշխարհին մէջ, դեռ ցան ու ցիր հայ արժէքներ կան, որոնց գոյութիւնը կ'անգիտանանք ։

Այս կարգին է Պ. Եդուարդ Օտապաշեան, հայկական շրջապատի մէջ հասակ նետած, բայց շուքի տակ մնացած դժբախտաբար։ Որբ մըն է ան, Տրապիզոնի ջարդէն մազապուրծ ճողոպրած, եղած է Գուլէյլի որբանոցը, յետոյ իր բախտակիցներուն հետ փոխադրուած Քորֆու,Նիըր Իսթ Ռիլիֆի որբանոցը ։

Մանկութենէն անիկա փափաք ունեցած է գծելու, պարապոյթի ժամերուն ։ Գուլէյլի իր ուսուցիչը Պ. Խոսրով Վշտունի զինքը քաջալերած է այդ մարզին մէջ։ Աւելի վերջ, երբ 1925ին Փարիզ կը հաստատուէր եւ պերճանքի կօշիկներու խանութ մը կը բանար Փիկալի կողմը, աչքին զարկաւ Զըրչիլի մէկ յօդուածը, որ իւրաքանչիւր անհատի մէջ կը տեսնէր նկարիչ դառնալու կարելիութիւնը։ Մոդական գաղափար մըն էր այս, զօրեղապէս խթանելու համար իր արուեստագէտի թաքուն բնազդները, որոնց կոչին պիտի պատասխանէր խանդավառութեամբ։ Նախափորձերը ցոյց կուտայ գեղարուեստից վարժարանի տնօրէն Ուէնթերսթեյլի, որ անվերապահօրէն կը քաջալերէ զինքը։ Ահաւասիկ հայ երիտասարդը կը տեսնենք Վիշի, ուր Քազինոյի տնօրէն Ժաք Ալեթիի հովանաւորութեան տակ կը ներկայանայ հանրութեան։ Ու կ'երկարի իր ցուցահանդէսներու շարքը. — Փիկալ, բժշկուհի Մարկրիթ Էմիլ Զոլայի նախագահութեամբ, յետոյ շարժանկարի դերասանուհի Սիմոն Սինեորէի Թրոքատէրոյի հաստատութեան մէջ, Վիշի, Ալժերիա եւ ահա դարձեալ իր խանութին մէջ։ «Օրոռ» զինքը դասած է «օրուան մարդ»երուն մէջ, Զըրչիլ իրեն գրած, շարժանկարի հռչակներ, գնահատանքով խօսած են իր կտաւներու մասին։

Օտապաշեան զարմանալի նկարիչ մըն է։ Մեղուներուն պէս չի սիրեր մէկ ծաղիկի վրայ թառիլ. Նոյնին մէկ ճիւղէն միւսը, կը թափառի իր միջավայրին վրայ իր անձնական կնիքը դրոշմելով։Մոքիհոնիգոնին վրայ գծուած բազմաթիւ պատկերներ, ոմանք փոխադրուած է կտաւին վրայ ինքնատիպ կերպով։ Նկարած է եկեղեցիներ, նաւահանգիստներ, դաշտանկարներ, բայց մասնաւորապէս Փարիզի կեանքըն է որ կը ցոլանայ անոնց մէջ, շարժում, գոյն եւ լոյս։ Ես շատ սիրեցի իր կօշիկի բանուորները, աշխատանքի իրենց պրկումին մէջ եւ մանաւանդ լամբարի լոյսին տակ աքնող սա այր ու կինը։

Չեմ ուզեր ցուցմունքներ ընել, որովհետեւ երիտասարդ նկարիչը տակաւին որոնումի մէջ է, բայց կը խորհիմ թէ իր ճամբան «հանապազօրեայ»ի լարուած ճիգն է, որ ամէնէն աւելի գիտակցօրէն։

Ա. ԳԵՏ.

տոնի չեխական շրջանակները։ Մասարիքի անձնական քարտուղարը, Տոքթ. , Սումիր Սուքունի որ քանի մը ամիս վերջ փախած է Չեխոսլովաքիայէն, կր հերքէ Տքթ. Թիփլիի բամբասանքը ։ Կ'ըսէ թէ Մասարիք , իր կեանքին վերջին օրերը կը տառապէր ոչ միայն անքնութենէ, այլեւ աղիքներու վարակումէ մը։ Դեռ չէր առներ եւ անձնապան եղաւ գիտակցօրէն, ցոյց տալու համար իր խորշանքը համայնավարներէն ։

Թրխապաշտ

Թուրքիոյ կառավարական կուսակցութեան (Դեմոկրատ) բերանը, «Զաֆէր» բուռն յօդուած մը կը յարձակի Հալքի վրայ եւ կը պահանջէ կառավարութենէն անհրաժեշտ բոլոր միջոցները ձեռք առնել անոր գրգռութիւններուն եւ զրպարտութիւններուն դէմ ։

Երկար ատենէ ի վեր այս թերթը այսքան բուռն յարձակում մը չէր կատարած։ Այս պարագան կը ցուցնէ թէ երկու կուսակցութեանց յարաբերութիւնները լարուած են և հետաքրքրութեամբ կը սպասուի թէ ինչ միջոցներ ձեռք պիտի առնուին Հալք կուսակցութեան դէմ ։

« Դեռ ո՞րքան պիտի համբերենք» խորագրով խմբագրականով մը, խմբագրապետ Միւմթազ Ֆայիք կը պնդէ ձեռք առնուելիք միջոցներուն վրայ։

— Հալքը, կ'ըսէ, իր յերիւրանքներով, սուտերով եւ զրպարտութիւններով ցոյց տուաւ թէ ընդդիմադրութիւն ընելու կարողութենէն զուրկ է։ Անկէ առաջ, սկսեալ Հանր. Նախագահէն, ինչպէս որ ապօրինի կերպով իրենց բռնագրաւած իշխանութիւնը չորս տարի անընդհատ իրենց սեփականին պէս գործածեցին, հիմա ալ ընդդիմադրութիւնը կը գործածեն ի վնաս երկրին։ Ղալաթիոյ դռնհիկ ստահակներուն պէս կը յարձակէին մարդոց պատիւին ու արժանապատուութեան վրայ ։ Ալ դանակը ոսկորին հասաւ. զրպարտութեան եւ սուտի այս զէնքը անոնց ձեռքէն առնելու է։

— « Զաֆէր» ուրիշ սիւնակի մը մէջ ալ կը հարցնէ թէ Իսմէթ Ինէօնիւ իր ունեցած հարստութեան հաշիւը կրնա՞յ տալ։ Արդեօք իր ունեցած հարստութիւնը հօրմէն, Րէշատ էֆէնտիէ՞ն մնացած է։ Ցետոյ կը խօսի Ինէօնիւի եղբօրը եւ քեռայրին հարստութեանց մասին։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՇԱՀԵԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ԼԻՈՆ.— Հայ Ուս. Միութեան 1952 շրջանի Ա. դասախօսութիւնը տեղի ունեցաւ Յունուար 9ին, Y. M. C.ի սրահին մէջ։ Օրուան դասախօսը, բժ. Սարաֆեան շահեկան նիւթ մը ընտրած էր,— « Կնոջ աշխատանքը եւ անոր հետեւանքները» ։

Այս խղճմտօրէն պատրաստուած դասախօսութիւնը կ'արժէր տարածել հանրութեան մէջ,քանի որ ունկնդիրներու թիւը դժբախտաբար, միշտ սահմանափակ է այսպիսի ձեռնարկներու պարագային։

Բազմաթիւ մեծ հեղինակներու տեսութիւններ յիշելով, դասախօսը յանգեցաւ հետեւեալ եզրակացութեան.— « Ներկայ դարուս բարոյականի անկման, ընտանեկան հիմերու քայքայման մեծագոյն եւ գլխաւոր պատճառը կնոջ աշխատանքն է։ Կինը երբ կ'աշխատի, երբ իր տունէն դուրսն է, անպայման իր լաւ յատկանիշներէն շատ բան կը կորսնցնէ։ Կ'ընդօրինակէ բաներ որոնք լաւ չեն, կը դառնայ ըմբոստ, անզիջող, ծաղումով կին, բայց մնացեալով այր մարդ։ Գլխաւոր դարմա՞նը, — կինը վերադարձնել տուն, ինչ որ անկարելի է նկատել։»

Անշուշտ այս ամփոփումով կարելի չէ լման գաղափար մը տալ դասախօսութեան մասին։ Այսքանը յիշեցի մասնաւորապէս անոնց որ տարին տասնեակ մը դասախօսութիւններ տեղի կ'ունենան հաւրուիլ կամ գլխացաւի կը բռնուին ։

Անցեալ տարի ալ Ուս. Միութիւնը շահեկան դասախօսութիւններ սարքեց, հանդիպելով նոյն անհոդութեան ։

Բժիշկին դասախօսութիւնը Ֆրանսերէն էր, յառաջիկային պիտի կրկնուի հայերէն։

Կը շնորհաւորեմ Հայ Ուս. Միութեան ճիգերը։

ԹՂԹԱԿԻՑ

Գաղութէ գաղութ

ԻՐԱՔԻ ԱԶԳ. ՄԻԱՑԵԱԼ վարժարանի Կրթ. յանձնախումբը համայնքին ուշադրութեան յանձնելով [illegible] տաղնապը, կը յայտնէ թէ թ[illegible]ւնակէ չէ ծրի աշակերտ ընդունելու այս տարի։ Եւ կոչով մը կը խնդրէ որ սաներ արձանագրուին բարեկեցիկ անձերու կողմէ։ Այս առթիւ շնորհակալութիւն կը յայտնէ Իրաքի Հայ Կանանց Խնամակալութեան (Կ. Խաչ) Պաղտատի մասնաճիւղին որ այս տարի որդեգրած է 39 սաներ վճարելով 250 տինար (անցեալ տարի 28 սան ունէր)։

ԱՏՐՊԱՏԱԿԱՆԻ Հայոց Թեմական պատգամ. ժողովը իր վերջին նիստին մէջ քննած է դպրոցի նախահաշիւը, տեսչական պաշտօնի թեկնածուներու խնդիրը եւն.։ Նկատի առնուած է կրթական վարչութեան առաջարկը, որու համաձայն պետական այն վարժարաններուն մէջ ուր հայ աշակերտներու թիւը մեծ է, կրօնի եւ գուրանի դասերու փոխարէն Հայոց լեզու եւ կրօնագիտութիւն կրնայ աւանդուիլ, հայ համայնքին կողմէ վարձուած ուսուցիչներով։ Ժողովին նախագահը, Պ. Ցովհ. Բուդաղեան յայտնած է թէ Առաջնորդական շէնքի համար ծախսուած է 40 հազար թուման եւ նթէ պէտք եղած հանգանակութիւնը վերջանայ, յոյս կայ որ վերսկսին շինութիւնները ։

ՖՐԷԶՆՈՅԻ (Քալիֆորնիա) հայ կեդրոնին հիմնադրման համար հանգանակուած էր 30.000 տոլար։ Այս առթիւ «Ասպարէզ» կը գրէ թէ Նոյ. 18ը Սան Վոկին հովիտի հայ գաղութի պատմութեան մէջ յաւէտ յիշատակելի եւ պատուաբեր օր մը եղաւ, տպաւորիչ եւ գեղեցիկ հանդէսով մը ։ Ֆրէզնոյի Օգն. Միութեան մասնաճիւղը հանգանակութիւնը բացած է տիկին Սօֆիա Ցակոբեանի միջոցաւ, 10 հազար տոլարով։ Ընկերուհին նուիրած է երեք արժեթուղթեր որոնց իւրաքանչիւրը պիտի արժէ հազար տոլար, իսկ եօթը հազարը պիտի վճարուի մասնավճարով։ Անհատապէս տիկին Սօֆիա Ցակոբեան նուիրած է 2000 տոլար ի յիշատակ իր ամուսնոյն եւ փափաք յայտնած է որ շինուելիք շէնքին մէջ սենեակ մը յատկացուի Հայ Օգն. Միութեան։ Նուիրատուութիւնները շարունակուած են 1000ական, 500ական, 300ական, եւայլն տոլարներով եւ հասած 30 հազար տոլարի ։

ԽԶԵՐ ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՔԱՐԷՆ (2)

ԱՌԱՔԵԼՈՑ ՎԱՆՔԻ ԿՌԻՒԸ

1901 Նոյեմբեր 1ին, կէսօրէ վերջ, յանկարծ վանքին հովիւները լուր բերին թէ վանքը պաշարուած է թրքական զօրքին կողմէ։ Մենք ընդամէնը քառասունեւեօթը հոգի էինք, երեք հոգի ալ վանքի տիրացուներէն։ Խասգիւղացի Օհան Տէր Սիմոնեան, Հաւատորիկի Մանուկի տղան Արշակ եւ Փէրդավանեցի Մուշեղ մեզի միանալով բաժնուեցանք երեք տասնեակի։ Վանահայրը վանքի պահուած զէնքերով զինեց գիրենք։ Անդրանիկի եւ Գէորգ Չաւուշի ղեկավարութեամբ բռնեցինք մեր որոշած դիրքերը եւ սպասեցինք թշնամիին։

Թրքական բանակը կը բաղկանար հազար երկու հարիւր զինուորներէ, հրամանատարութեամբ Ֆէրիք փաշային, որ երեք տեղերէն յարձակելու վանքին վրայ։ Մեր մօսիններուն ձայները կը թնդացնէր վանքի լեռներն եւ անտառները։ Բաւական կռուելէ վերջ, թշնամին հարիւրի չափ վիրաւոր եւ մեռեալ ձգելով նահանջեց ։

Պահ մը դադարէ վերջ, վերսկսաւ իր յարձակողականը։ Այս անգամ կռիւը սարսափելի էր եւ տեւեց մինչեւ երեկոյ, սակայն արիւնռուշտ թշնամին հակառակ իր գերազանցութեան նորէն պարտուեցաւ եւ մեծ զոհեր տալով եւ խուճապահար ետ քաշուեցաւ։ Մեզմէ ոչ մէկ զոհ ։

Խմբապետ Արթին, երբ հրացաններուն ձայները կը լսէ անմիջապէս Գրպէին կ'ըսէ.— Խումբը պաշարուած է Առաքելոց վանքին մէջ։ Եւ տեղական խումբէն միայն երեք ընկերներ՝ Մուշեղ, Խաչեղ եւ Գրիգոր միասին առնելով կը սպասէ գիշերուան մութին որպէսզի օգնութեան գան մեզի ։

Սինամերկու խմբապետ Մկրտիչն ալ երբ զէնքերուն ձայները կը լսէ, անմիջապէս կը զինուի եւ կ'երթայ Հաւատորիկ, խմբապետ Արթինին կը հարցնէ.— Առաքելոց վանքէն հրացաններուն ձայները կը լսուի, ինչ կայ արդեօք։

— Խումբը պաշարուած է վանքին մէջ։ Մկրտիչը ուզած էր ետ վերադառնալ իրենց գիւղը եւ իր խումբերուն լուր տալու համար ։

Սակայն Արթին արգիլած էր։ Ըսելով.—Շատ խումբերով վտանգաւոր է, չենք կրնար անցնիլ թրքական շղթաները։ Նոյնիսկ վառօդը ալ չենք տանիր ։

Մկրտիչը Արթինի խումբին միանալով, իրիկուան մութին կուգան Մղրնայ խմբապետ Վարդանենց տունը։ Որպէսզի Վարդան խումբը առաջնորդէ Առաքելոց վանքը։ (Մղրան կէս ժամ հեռու է Առաքելոց վանքէն)։

Վարդանը որ շատ լաւ ծանօթ էր այն բոլոր տեղերուն եւ ճամբաներուն, գիտէր նաեւ թէ ուրկէ պիտի բերէր խումբը որպէսզի թրքական շղթաներուն մէջ չիյնային։ Կէս գիշերուան ատեններ ճամբայ կ'ելլեն, բոլոր վտանգաւոր տեղերէն անցնելէ վերջ, վանքէն քիչ մը հեռու կը հանդիպին թրքական շրջուն պահակներուն։ Մեր հերոսները կռուելով կը յառաջանան դէպի վանքը։

Երբ հրացաններուն ձայները լսեցինք, մենք ալ կրակեցինք, ոչովհետեւ կարծեցինք թէ թուրք զինուորներն են որ նորէն յարձակեցան վանքին վրայ։ Բայց յանկարծ ծանօթի մը ձայնը լսեցինք։ Անմիջապէս հասկցանք որ Արթին եւ իր խումբն են որ կռուի բռնուած են թուրք զինուորներուն հետ ։

Անդրանիկ անմիջապէս հրամայեց որ օգնութեան հասնինք մեր սիրելի ընկերներուն։ Մեծ զգուշութեամբ սկսանք յառաջանալ։ Երբ բաւական յառաջացած էինք, յանկարծ լսեցինք Սասունցի Զօրօին ձայնը որ կ'ըսէր.— Երկու հոգի ալ ասդիէն բռնեցէք ։

Բոլորս ալ տխրեցանք, որովհետեւ գիտէինք այլեւս որ մեր ընկերներէն վիրաւոր կամ մեռեալ կան։ Երբ իրենց քով հասանք, տեսանք որ երկու տղին եւ մահացու վիրաւորուած էր խմբապետ Արթին (Ուսուդ) եւ նահատակուած էր Գըլիցի Ղազարը։

Առինք մեր վիրաւոր եւ նահատակուած ընկերոջ դիակը եւ վերադարձանք վանքը։ Անդրանիկ, Գէորգ Չաւուշ եւ վանահայր ամէն միջոցները ձեռք առին որպէսզի Տարօնի հսկան ազատեն այդ մահացու վէրքերէն, բայց ի զուր։ Ցաջորդ օր փակեց իր աչքերը ։

Նոյեմբեր 3ին տեղի ունեցաւ իրենց յուղարկաւորութիւնը ։

Թշնամին վեց օր կռուելէ եւ բազմաթիւ զոհեր տալէ վերջ, Ֆէրիք փաշան տեսնելով որ զէնքով անկարելի է վանքին մօտենալ եւ Դաշնակցական ֆետայիները ազատել կամ գերի բռնել, կը վերադառնայ Մուշ եւ խնդիրը մանրամասնօրէն կը պատմէ կառավարիչին ։

(Շար.)

ղը անցաւ սպայ մը, որ դեռ կրակ չբացած զարնուեցաւ ։

Անգլիացիները իրենց ինքնաշարժ գնդացիր — ներուն դիմեցին։ Արաբները, որոնք դիրք բռնած էին աւազակոյտերուն ետին, սկսան փախչիլ ։ Բրիտանական զօրամասը հետապնդեց ահաբեկիչները, քանի մը հրասանդի հարուածներ քաւ եղան զանոնք ցրուելու։ Եգիպտացիներուն կորուստը կը հաշուեն 8 մեռեալ ։

Զօր. Ուիլեըմ Սթիլ, որ հրացանաձգութեան պահուն Թէլ էլ Քեպիր հասած էր, քիչ մնաց զոհ դառնար ահաբեկիչի մը գնդակին։ Երբ ինքնաշարժը կանգ առած էր ճամբորդատար կառքի մը մօտ, արաբ սրձակազէն մը ատրճանակ պարպեց իր վրայ. զօրավարը հրաշքով փրկուեցաւ։ Եգիպտացին տեղն ու տեղը սպաննուեցաւ երկու անգլիացի զինուորներու կողմէ ։

Իսմայիլիայի շրջանին մէջն ալ անցեալ գիշեր արձակազէնները յարձակում գործեցին անգլ. ուժերուն վրայ։ Հրացանաձգութիւնը երեք ժամ տեւեց։ Եգիպտացիները նոյնիսկ փորձեցին յարձակում մը օդանաւերու եւ զօր. Երսքայնի բանակատեղիին վրայ, կրակ բանալով շրջակայ շէնքերէն եւ մզկիթէն; Բրիտանացիները պատասխանեցին հակահրասայլային զէնքերով ։

╳ Անգլիոյ արտաքին նախարարութիւնը դիմած է Նորվեկիոյ, որպէսզի նաւային պաշտօնեաներ ղրկէ Սուէզ, միասին ապահովելու համար նաւարկութիւնը։ Դիմած է նաեւ Ֆրանսական կառավարութեան։ Նախագահ Թրումըն խոստացած է Զըրչիլի նաւային զօրաբաժին մը ղրկել Սուէզ ։ Այս բոլորը ցոյց կու տան թէ Դաշնակիցները որոշած են ցոյց մը կատարել Եգիպտոսի դէմ ։

╳ « Ալ Ահրամ» կը գրէ թէ Անգլիացիներուն ձեռքը գերի ինկած եօթը եգիպտացի զինուորներ գնդակահարուած են ։

╳ Կրետէի առջեւ խարսխած երկու անգլիական յածանաւեր հրահանգ ստացան Սուէզ երթալու ։

« ՎՐԷ՜Ժ, ՎՐԷ՜Ժ ··· »

Երեքշաբթի օր 75.000 Եգիպտացիներ բողոքի ցոյց մը սարքեցին Անգլիոյ դէմ, Սուէզի մէջ սպաննուած ուսանողի մը յուղարկաւորութեան առթիւ։ Բազմութիւնը «վրէ՜ժ» կ'աղաղակէր ։ Տասը հազար ուսանողներ ալ առանձին թափօր մը կազմած էին Ֆուատ Ա. համալսարանին առջեւ ։ Շատերը ատրճանակնե, կը պարպէին օդին մէջ, ուրիշներ ծաղկեպսակներ կը տանէին, աղաղակելով.

— « Դուք մեզի սորվեցուցիք նահատակներու ճամբան։ Վրէժ կը պահանջենք։ Բանակցիլ աչխարհակալներուն հետ՝ կը նշանակէ դաւաճանել նահատակներու արեան »։

Սպաննուած ուսանողին՝ Օմար Շահինի չորս զինակիցները դագաղը ուսամբարձ կը տանէին Գահիրէի փողոցներուն մէջ, ընկերակցութեամբ անհամար բազմութեան մը։ Թափորին անցքը տեւեց երեք ժամ։ Ներկայացուցիչներ ունէին վարչապետը եւ ուրիշ պաշտօնական անձեր։ Թափօրին կը մասնակցէին նաեւ Լիբանանցիներ, Սուրիացիներ, Յորդանանցիներ, բոլորն ալ իրենց ազգային դրօշներով։ Երկու հազար սաղաւարտաւոր ոստիկաններ կը հսկէին բարեկարգութեան, ատրճանակներով, բիրերով եւ վահաններով ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՆՈՒԶԻ նախարարներէն երկուքը յուշագիր մը ներկայացուցին Ազգաժողովին, խնդրելով կարգադրել Ֆրանսայի հետ ծագած վէճը ։ (Անկախութիւն կը պահանջեն)։ Ֆրանսական կառավարութիւնը ապօրէն կը նկատէ այս ձեռնարկը, մանաւանդ որ բանակցութիւնները չեն վերջացած տակաւին։ — Երկուշաբթի օր քաղաքական ցոյց մը տեղի ունեցաւ Թունուզի մէջ, այս հարցին առթիւ։ Վիրաւորուեցան 12 տեղացիներ եւ չորս ոստիկաններ ։

ԻՍՐԱՅԵԼԻ մէջ ձերբակալուեցաւ Ռոպէր Հերսօն անուն մէկը։ Քննութիւնը հաստատեց թէ ան Պէյրութցի է, բուն անունով Ժորժ Շափիրօ, որ երեք տարիէ ի վեր կը փնտռուէր Փարիզի ոստիկանութենէն կրկնակ ոճիրներու համար։ Իրօք ամբաստանեալը կերպասեղէնի գործի մը պատրուակով, 1947ի, 11 Նոյեմբերին ծուղակը ձգած է Իրանցի մը, Մեհա Նեմանը ?, 300.000 ֆրանքը կողոպտելու համար։ Յաջորդ օր իր դիակը գտնուած էր չարժավար Գրիգոր Սրապեանի հետ, Մորեքուրի ճամբուն վրայ։ Ֆրանսա Իսրայէլի կառավարութենէն պահանջեց ոճրագործին յանձնումը ։

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԶԷՆՔ ՇԻՆԵԼ Կ'ՈՒԶԷ.— Արեւմտեան Գերմանիոյ ազգ. պաշտպանութեան վարիչը, Պ. Պլանք, առաջարկեց որ Գերմանիան ալ արտօնուի զէնք շինելու ։

ՔԱՆԱՏԱՅԻ մէջ իւրանիոմի հարուստ հանք մը գտնուած է, ինչպէս կ'աւետէն Լոնտոնի թերթերը։ Զըրչիլ, որ Քանատա կը գտնուի, ձեռ —

Հ. Յ. Դ. ՏԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Քրիստափոր ենթակոմիտէն դառն կսկիծով կ'ողբայ մահը անփոխարինելի ընկեր ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆի եւ տաղանդաւոր գրագէտ եւ հայ մատենագրութեան վաստակաւոր մշակին Լ. ՇԱՆԹի կորուստը։ Եւ այս տխուր առթիւ փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրէ 6500 ֆրանք Փարիզի Տան հիմնադրամին ։

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ» ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը տեղի կ'ունենայ այս ուրբաթ, ժամը 20.30ին, Cadet սրճարանի վերնայարկը ։

Երեկոյթը նուիրուած է ողբացեալ Լ. ՇԱՆԹի։ Խօսք կ'առնեն ՀՈՒՐԻ ԻՓԷԿԵԱՆ, ՇԱՔԷ ՏԷՐ ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ, ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ։

Կ'արտասանեն ԵՒԱ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ եւ ԺԻՐԱՅՐ ՓԱԼԱՄՈՒՏԵԱՆ։

Յաջորդ երեկոյթը՝ վիճաբանական ասուլիս՝ «Սերունդներու յարաբերութիւնը»։ Խօսք պիտի առնեն երիտասարդներ եւ երէցներ ։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը Մանուկներու Օրը կը տօնէ, Յունուար 20ի կիրակի օրը, կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Յոյներու սրահը, 5 rue Bonnefoi։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Վալանսի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը «Մանուկներու Օրը» կը տօնէ այս շաբաթ ժամը 20.30-ին, Théâtre Municipalի սրահին մէջ ։

Գեղարուեստական բաժին.— Երգ, արտասանութիւն եւ կը բեմադրուի ուսուցիչ Ա. Առաքելեանի հեղինակութեամբ եւ ղեկավարութեամբ « ՔԱՋ ՆԱԶԱՐ » թատերգութիւնը ։

Կը բանախօսէ Տիկին ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ ։ Կաղանդ պապան նուէրներ կը բաժնէ բոլոր մանուկներուն ։

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է ։

ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութիւնը կը խնդրէ Ֆրանսայի բոլոր վարչութիւններէն որ եթէ «Գոյամարտ» օրացոյցները չեն սպառած, վերադարձնեն կեդրոն, նկատի ունենալով որ Մարսէյլի շրջանին մէջ կը պակսի։

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ս. Անթուանի «Ընկեր Կարօ» ենթակոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ «Գիւլխանդանեան» խումբի եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի։ Այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Պ. Թերոսին սրճարանը (Hôtel Terminus, Ս. Անթուան)։ Մասնակցութիւն՝ 50 ֆրանք ։

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ՝ Ազգ. Միութեան եւ նախաձեռնութեամբ եկեղեցասէր երիտասարդներու։ Յունուար 26ին, Շաբաթ երեկոյ Villeurbanneի թատերասրահին մէջ։ Հասոյթը պիտի յատկացուի Լիոնի եկեղեցւոյն շինութեան ։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Շավիլի ազգ. դպրոցին ամանորի հանդէսը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ի, քաղաքապետարանի հանդիսասրահին մէջ, rue Stalingrade։ Տօնածառ, երգ, արտասանութիւն, պար եւ փոքրիկ ներկայացումներ աշակերտներուն կողմէ։ Մուտքը ազատ է։ Կը խնդրուի տոմսերը ապահովել առաջուընէ ։ Կճիf

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Պաննէօ Քաչանի Ֆր. Կ. Խաչը շնորհակալութեամբ ստացած է հազար ֆրանք Տիկին Մեսրոպ Քէլաձէէ Նոր Տարւոյ առթիւ։

╳ Պ. Արտաշէս Քիւրքճեան հանգուցեալ Փառնակ Փափազեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆրանք կը նուիրէ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան համար։

պէս ուրախացաւ այս լուրին առթիւ ։

ՕԴԱՆԱՒ ՄԸ, որ 36 ուղեւորներ կը փոխադրէր, գետը ինկաւ Նիւ Եորքի պորտին վրայ։ Կարելի եղաւ փրկել արկածեալները։ Քանի մը հոգի ծանրապէս վիրաւորուած են ։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷՆ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—

ԱՐԱՄ խումբը Դշ. 16 Յունվ. ժամը 9ին ;
ԶԱՒԱՐԵԱՆ ենթկ. Եշ. 17 Յունվ. ժամը 9ին ;
ՎՌԱՄԵԱՆ ենթկ. Շբ. 19 Յունվ. ժամը 9ին։
ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ կիր. 20 Յունվ. կէսօրէ վերջ, ժամը 3.30ին։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ենթկ. Շբ. 26 Յունվ. ժամը 9ին։
ԽԱԺԱԿ խումբ Կիրակի 27 Յունվ. կէսօրէ վերջ, ժամը 3.30ին։

ԳԷՈՐԳ ՉԱՎՈՒՇ խումբ, Կիրակի 27 Յունուար, կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 9ին։ Ազգային Տան մէջ, 32 rue de Trévise. métro Cadet: Կը խօսի ընկեր ՎԱՀԷ Օ-ՇԱԿԱՆ։ Հայերէնի դասընթացք ժամը 8ին։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, 78 rue Rabelais, զպրոցին սրահը։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» ենթակոմիտէի ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, ընկեր Ճապուրեանի բնակարանը ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆր. Կ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, եկեղեցւոյ սրահին մէջ։ Ներկաներու թիւը քուէարար պիտի նկատուի ։

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ հերթական հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի երեկոյ, ժամը 9ին, Քատէ սրճարանին վերնայարկը։ Պիտի խօսի ՄԱԿի մօտ արաբական մամուլին ներկայացուցիչ Պ. ԼԵՒՈՆ ՔԻՇԻՇԵԱՆ, նիւթ ունենալով Հայերը ի՞նչ կրնան ընել ՄԱԿի մէջ։ Հետաքրքիրներու հարցումներուն պիտի պատասխանէ։ Մուտքը ազատ է։

ՍՏԻՊՈՂԱԿԱՆ ԽՆԴՐԻ ՄԸ ՀԱՄԱՐ խմբագրատուն կը հրաւիրուին Ազատուհի, Անդրանիկ, Յասմիկ եւ Նուպար Փաշիկեաններ, ժամը 11—3։

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԱԶԱՏԱՄԱՐՏԻԿՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ Յունուար 26ին։ Կը խնդրուի նկատի ունենալ։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris(13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925 R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC
Վեցամսեայ 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Jeudi 17 Janvier 1952 Հինգշաբթի 17 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

Յրդ ՏԱՐԻ — 28e Année No. 6663-Նոր շրջան թիւ 2074

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՈՒՆԻ՞Ն ՈՒՐԻՇ ՈՒՂԵԳԻԾ

Իր քաղաքական խորհրդածութեանց վերջին մասին մէջ, Փարիզի ռամկավար օրկանը հետեւեալ յայտարարութիւնը կ'ընէ.

— «... Որեւէ է որ գտնէ ռահիճ ներկայ Հայաստանը, որուն իրականութիւնը հայ դատին ամուր հիմերէն մէկն է, եթէ ոչ միակը՝ ներկայ պայմաններուն մէջ: Սակայն ատով բաւականանալը ժխտում մը պիտի ըլլար «Թրքահայ Դատ» անունով ծանօթ մեր դատին, որ դատն է ներկայ Հայաստանէն դուրս մնացած Սփիւռքի հայութեան, եւ մեր խօսքը այդ մասին է»:

Ապա չեշտ մը եւս դնելով իր խօսքին վրայ, կը շարունակէ.

— «Կը յիշենք թէ երբեմն ներկայ Հայաստանի վարիչները կ'ըսէին թէ արտասահմանի Հայութիւնը պէտք է ամուր կառչի իր դատին, որովհետեւ այդ դատին օր մը կրնան պէտք ունենալ իրենք ալ: Եւ ա՛յս է ճշմարտութիւնը»: (Այսօր — Ապագայ, 12 Յունուար 1952):

Այստեղ արդէն կը գտնուինք հիմնական հարցի մը առջեւ, որ կը պահանջէ լուրջ քննութիւն:

Ուրեմն, գոնէ Փարիզի ռամկավարները հրապարակաւ կը հաստատեն թէ.—

1.— Սեւրի դաշնագիրը մեռած, զամբիւղը նետուած «քուրջի կտոր մը» չէ:

2.— «Միջազգային դիւանագիտութեան մէջ որեւէ հարց որեւէ ժամանակ կրնայ յարուցուիլ, եթէ «վայրկեանը» գայ եւ կուգայ»:

3.— Անհրաժեշտ է միշտ արթնցուած պահել Հայկ. Դատը, «ինչպէս մոխիրի տակ պահուած կայծ մը, որպէսզի ան չմարի երբեք»:

4.— Ունինք Թրքահայ Դատ մը:

5.— Ներկայ Հայաստանի վարիչներն ալ կ'ուզեն որ ամուր կառչինք այս դատին:

6.— «Ժամանակը կուգայ, կրնայ գալ, որ այս դատին պաշտպանութիւնը զրուի այլապէս, նոյնիսկ ՄԱԿի առջեւ, եթէ սակայն անոր պահանջատէրները, իրենց կողմէ կամ իրենց անտարբերութեամբ խաչ չքաշեն անոր վրայ»:

Մեզի համար ոչ մէկ նորութիւն՝ այս հասարակ ճշմարտութեանց մէջ:

Դեռ 1899 թուականին, «Դրօշակ», բացատրելէ վերջ թէ Եւրոպայի շահերը միշտ «փոփոխական են», կը հարցնէր.

— «Ո՞վ կարող է որոշել, թէ ե՞րբ, ո՞ր թուին կը հասնի, եւ որքան երկար, ո՛րքան ամիս, ո՛րքան շաբաթ կը տեւէ այն մոմենտը, որի ընթացքում, եւրոպական շահերը այնպէս դասաւորուած եւ խմբակցուած կը լինեն, որ մեր ազատութիւնը նպաստաւոր լինի զօրաւորագոյն կողմին»:

Այս տարրական գիտելիքը ուղեցոյց մը եղած է Դաշնակցութեան համար, իր քաղաքական գործունէութեան ընթացքին:

Ուրեմն պիտի մնանք միշտ արթուն եւ պատրաստ, որպէսզի կարենանք դատ շահիլ: Գոնէ ճամբան հարթել աստիճանաբար:

Որ եւ է դատ կը պահանջէ յստակապէս մշակուած ուղեգիծ: Եւ անվհատ, յարատեւ հետապնդում: Այլապէս կը դառնայ հին ազգաց պատմութիւն:

Իսկ հետապնդումը կը պահանջէ ոչ միայն աշխատանք, այլեւ պայքար:

Որ եւ է դիմում կատարած ատեն, ձեռքդ պիտի ունենաս պատճառաբանուած բանաձեւ եւ ատաղձ: Շօշափելի փաստերու, թիւերու եւ վաւերագիրներու տեղատարափ մը որ համոզէ բարեկամը եւ խոնարհեցնէ թշնամին:

Երեսուն տարիէ ի վեր Եւրոպա կը գտնուինք: Ամէն օր կը տեսնենք թէ ի՛նչ կ'արժեն արդարութեան կոչերը եւ ուրիշ սրտառուչ կանչեր:

Ուղեգիծ ունի՞ս: Ունի՞ս կամք եւ ուժ՝ զայն արժեցնելու: Կրնա՞ս ներկայութիւնդ զգացնել ամէն տեղ: Կրնա՞ս ի հարկին «վայրկեաններ» ստեղծել, համախմբելով բոլոր պիտանի ուժերը:

Եւ վերջապէս, կ'ընդունի՞ս թէ անհրաժեշտ է կարելի եղածին չափ լաւ կազմակերպել, զօրացնել Հայկական Արտասահմանը, դարձնել զայն անմիջական ազդակ՝ Հայկական Դատի լուծման համար:

Դեռ ուրիշ հարցումներ ալ, ըստ կարգի:

Շ.

ՏՈՄՍԵՐ

ԳԵՏՆԷ ԳԵՏԻՆ ...

— Ներկայացումդ յաջող անցա՞ւ, Պ. դերասանապետ ...

— Շատ յաջող... 1500 հոգի ունէի... զուտ շահ՝ 1000 տոլար ... Անցեալ տարի «Համլէթ»ը տուի... հազար տոլարս գնաց ...

— Երբեւէ այս անգամ «Օթէլլօ»ն ներկայացուցիր ...

— Խե՞նթ եմ ... «Արշին Մալ Ալան»ը...

— Նուագահանդէսդ ինչպէ՞ս անցաւ, օրիորդ դաշնակահարուհի ...

— Մի հարցներ, շատ գէշ... բազմութիւն չիկար... հազիւ 100—120 հոգի ...

— Ի՞նչ յայտագիր ունէիր...

— Շոփէն, Մոցարտ, Պեթհովէն, Շուպէրթ, Պախ, Խաչատուրեան, Շուման ...

— Խելքդ սիրեմ... յաջորդ անգամ օգտուէ թրքական «օփերա»ներէն — «Քօնիալը», «Սալլա, սալլա», «Զարէ ...», «Տէվէճի», «Աման Տօքթոր», «Եանտան եըրթմաճ ֆիստանլար»... գրաւի կուգամ, 2000 հոգի կ'ունենաս եւ հազարնոց մը կը շինես ...

— Գիրքդ ծախեցի՞ր, Պ. հեղինակ ....

— Բաւական ...

— Այսինքն քանի՞ հատ... — 77...

— Քանի՞ հատ տպել տուած էիր... — 2000 ...

— Նի՞ւթը ...

— «Քննական պատմութիւն Հայաստանի»...

— Դուն, ալ նիւթ չգտա՞ր ...

— Այսի՞նքն ...

— Յաջորդ անգամ — եթէ, սովահար անդիի աշխարհը գացած չըլլաս — մշակէ հետեւեալ նիւթերը — «Նասրէտտին հօճայի արկածները», «Ցաթմա հանըմին եօթներորդ սիրահարը», «Բալըգլըլը Արթինին հարսը», «Մամապէլ Ֆիֆիին պորտախաղը եւ Օսման աղան»... Գրէ այս նիւթերուն մասին եւ վստահ եղիր որ տոլարներդ դընելիք տեղ չես գտներ ...

Բարեբախտաբար, օտարները չեն գար մեր հանդէսներուն, մեր թատերական ներկայացումներուն:

Այլապէս, գետնէ գետին պիտի անցնէինք ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ԵՐԿՈՒ ՊԱՏՐԻԱՐՔՆԵՐՈՒ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Պոլսոյ Յունաց պատրիարքը, Աթենակորաս արք. Յունուար 6ին Հայոց պատրիարքարան այցելած է ընկերակցութեամբ մասնաւոր պատուիրակութեան մը: Պատրիարքը հետեւորդներուն հետ առաջնորդուելով մեծ դահլիճը, ողջագուրուած է Գարեգին պատրիարքի հետ: Երկու պատրիարքները սիրալիր խօսակցութիւն մը ունեցած են, ֆրանսերէն: Աթենակորաս արք. յայտարարած է.

— Հայ եւ Օրթոտոքս եկեղեցիները, որոնք դարերու ընթացքին այնքան մօտ եղած են իրարու, 40 տարիէ ի վեր հեռու մնացած էին: Այսօր այս գեղեցիկ պատեհութեամբ խզուած կ'ըլլայ տարիներու լռութիւնը եւ երկու քոյր եկեղեցիները դարձեալ ձեռք ձեռքի ու սիրտ սրտի կուտան: Մենք, անսահման սէր եւ յարգանք ունինք ձեր անձին հանդէպ, պիտի փափաքէի որ մեր երկուստեք այցելութիւնները չսահմանափակուէին միայն տօնական օրերով: Ֆէնէրի պատրիարքարանը եւ Հէյպէլիի դպրոցները ձեր տրամադրութեան ներքեւ կը գտնուին, երբ ուզէք, հրաման ըրէք, միասին կ'այցելենք:

Տեղեկացած եմ որ Ընծայարան պիտի բանաք: Երբ բացուի, ես մեր վարժարանէն աշակերտներ պիտի ղրկեմ որպէսզի հայերէն սորվին, դուք ալ մեզի աշակերտ ղրկեցէք:

Պատուասիրութիւններէ վերջ, հիւրերը առաջնորդուած են մայր եկեղեցի, ուր Յունաց պատրիարքը աղօթելէ վերջ քարոզ մը խօսած է յունարէն (հայերէնի թարգմանուած Յունաց պատրիարքարանի գործակատարին կողմէ):

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԵՐԷԿՈՒԱՆ ԹԻՒԸ

Տպագրական մեքենայի խանգարման հետեւանքով, կարելի չեղաւ ժամանակին տպել «Յառաջ»ի չորեքշաբթի օրուան թիւը (16 Յունուար): Այս պատճառով բաժանորդներն ալ քիչ մը ուշ պիտի ստանան իրենց թերթերը:

Թուրքիա եւ Յունաստան Ատլանտեան դաշինքին մէջ

Մ. Ն. ծերակոյտին արտ. յարաբերութեանց յանձնաժողովը Յունուար 15ին վաւերացուց այն բանաձեւը որով Յունաստան եւ Թուրքիա կ'ընդունուին Ատլանտեանի դաշինքին մէջ:

Այս առթիւ ճառեր խօսեցան ընդհ. սպայակոյտի նախագահը՝ զօր. Պրէտլի, արտաքին նախարարը՝ Պ. Աչիսըն: Երկուքն ալ շեշտեցին թէ այդ երկիրներուն անդամակցութիւնը պիտի զօրացնէ զօր. Այզընհաուըրի պաշտպանողական ուժերը՝ արեւմտեան Եւրոպայի մէջ:

Բանաձեւը քուէարկուեցաւ Սի դէմ 9 ձայնով եւ տարակոյս չկայ թէ պիտի ընդունուի բուն խոկ ծերակոյտին կողմէ.

Արտաքին նախարարը իր ճառին մէջ բացատրեց թէ երկու ազգերը «կարեւոր տարրեր պիտի ըլլան Ատլանտեանի կազմակերպութեան զօրացման համար, ոչ միայն իրենց ռազմագիտական դիրքով զօր. Այզընհաուըրի հարաւ-արեւելեան թեւին վրայ, այլեւ ներքին ուժով եւ անկախութիւնն ու ազատութիւնը պաշտպանելու վճռակամութեամբ: Իրենց կարգին Յունաստան եւ Թուրքիա պիտի օգտուին Ատլանտեանի դաշինքին հաւաքական ուժէն»:

Պ. Աչիսըն միջազգային կացութեան մասին ալ խօսելով, ըսաւ թէ ազատ աշխարհին դիրքը աւելի լաւ է քան մէկ տարի առաջ: «Բայց, վտանգի շրջան մը կայ տակաւին, եւ զայն դիմագրաւելու համար պարտաւոր ենք շարունակել մեր ներկայ քաղաքականութիւնը — մեր եւ մեր բարեկամներուն տնտեսական, զինուորական եւ հոգեկան զօրացումը: Տակաւին չորս տարի առաջ Յունաստան եւ Թուրքիա ծայր աստիճան վտանգուած շրջաններ էին, իսկ այսօր ուժի ապարէզներ են»:

Արտաքին նախարարը եւրոպական բանակի կազմութեան մասին ալ խօսելով, գնահատեց Շումանի ծրագրին վաւերացումը Ֆրանսայի Ազգ. Ժողովին եւ արեւմտեան Գերմանիոյ խորհրդարանին կողմէ: Եւ վերջապէս պարզեց Միջին Արեւելքի կացութիւնը, անհրաժեշտ գտնելով, ընդհ. հրամանատարութիւն մը՝ այդ շրջանի խաղաղութեան եւ ժողովուրդներու անկախութեան պաշտպանման համար:

Պ. Աչիսըն հակառակ է «ամէն գնով խաղաղութիւն» տեսակէտին:

Իրան կը մերժէ
ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ԶԻՆ. ՕԳՆՈՒԹԵՆԷՆ

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը կը ծանուցանէ թէ առժամապէս դադրած է զինուորական օգնութեանց առաքումը, վասն զի Տօքթ. Մոսատեղ չէ ստորագրած պայմանագիրը: Թէհրանի ամերիկեան դեսպանը կը շարունակէ բանակցիլ. յուսալով թէ համաձայնութիւն մը պիտի գոյանայ: Այդ պարագային առաքումները պիտի շարունակուին:

Փոխադարձ ապահովութեան նոր օրէնքին տրամադրութեամբ, այն երկիրները որ պիտի օգտուին 8.000.000.000 տոլարի զինուորական եւ տնտեսական օգնութեան ծրագրէն, պարտաւոր են յայտարարել թէ կ'ընդունին առաջարկուած պայմանները:

Արտաքին նախարարութեան մամուլի վարիչը յայտարարեց թէ աւելի քան 50 երկիրներէ 46ը իրենց հաւանութիւնը յայտնած են որոշեալ պայմանաժամուն: Միւսներուն հետ բանակցութիւնները կը շարունակուին կամ պիտի վերսկսին մօտերս:

Փոխադարձ ապահովութեան դաշինքին տրամադրութեամբ, այն երկիրները որ կ'օգտուին ամերիկեան օգնութենէն, պարտաւոր են.—

1.— Միանալ համաշխարհային խաղաղութեան շարժումին: 2.— Միջոցներ ձեռք առնել, որպէսզի միջազգային յարաբերութիւնները չլարուին: 3.— Կատարել դաշնագիրներով հաստատուած յանձնառութիւնները: 4.— Գործակցիլ, կառուցանելու համար իրենց եւ ընդհանուրին պաշտպանութիւնը: 5.— Ապահովել ամերիկեան օգնութեան արդիւնաւոր գործածութիւնը:

✕ Թէհրանէն կը հեռագրեն թէ Իրան եւ Մ. Նահանգները համաձայնելու վրայ են, 23 միլիոն տոլարի օգնութեան մը համար, ի հաշիւ տնտեսական ձեռնարկներու:

✕ Կարգ մը լուրերու համաձայն, հաւանական է որ խզուին դիւանագիտական յարաբերութիւնները Իրանի եւ Անգլիոյ միջեւ, իբրեւ հետեւանք 9 բրիտանական հիւպատոսարաններու փակման, (պայմանաժամ տրուած է մինչեւ Յունուար 21): Կը կարծուի թէ ետ պիտի կանչուի Թէհրանի անգլիական դեսպանը: Երեքշաբթի օր դեսպանը մասնաւոր տեսակցութիւն մը ունեցաւ Շահին հետ: Բրիտանական ինը հիւպատոսութեանց պաշտօնեաները յանձնարարուեցաւ պատրաստ ըլլալ:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ).

ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ԽՆԴԻՐԸ ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌՋԵՒ

ԽՄԲ. — Ինչպէս խաղորդած էինք ժամանակին, Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան (ՄԱԿ) Գ. յանձնախումբը (ընկերային, մարդասիրական եւ մշակութային) Յունուար 4ի նիստին մէջ երկարօրէն քննեց տարագիրներու խնդիրը:

Ձեռքի տակ ունենալով այդ վիճաբանութեանց մանրամասնութիւնները, ստորեւ կ'ամփոփենք հիմնական մասերը, մանաւանդ որ խնդիրը սերտ կապ ունի նաեւ հայ տարագիրներուն հետ.—

Վիճաբանութեանց նիւթն էր Տարագիրներու յանձնաժողովի վերատեսուչին տեղեկագիրը, որ միջազգային օգնութեան ծրագիր մը կը ներկայացնէր, IROի փակման առթիւ:

Քոլոմպիոյ ներկայացուցիչը, Գ. Կուզման Նոկերա, ըսաւ թէ խօսք կ'առնէ յիշեցնելու համար կարգ մը փիլիսոփայական սկզբունքներ որոնք մոռացութեան տրուած են: Մարդը երեք հիմնական իրաւունքներ ունի: Առաջին՝ ապրելու իրաւունքը, որ կը նշանակէ թէ մարդկային էակները միասին ապրելու սահմանուած են եւ որ ժողովուրդ մը կը կազմէ մեծ եւ սեղմօրէն հիւսուած ամբողջութիւն մը, ողջ թէ մեռեալ: Երկրորդ.— Իբրեւ հետեւանքը առաջին սկզբունքին — իրաւունքն է երկրի մը որ կրնայ կոչուիլ հայրենիք: Երրորդ, որմէ կախում ունի առաջին երկուքին վայելումը — աշխատելու իրաւունքն է: Եւ սակայն, քանիերորդ դարուն, մաս մը մարդկային էակներ զրկուած են այս հիմնական իրաւունքներէն: Հաւատարիմ՝ իր աւանդութեանց, Քոլոմպիա կ'ուզէ գործակցիլ, լուծելու համար տարագիրներու խնդիրը: Իր երկիրը տարագիրներ ընդունած եւ անոնց տուած է ապրելու դիւրութիւններ, այնքան որքան թոյլ կու տայ օրէնքը: Ան իր կարելին փորձած է ամոքելու համար տարագիրներու տառապանքը եւ պատրաստ է վերատեսուչի պաշտօնատան (Օֆիս) մասնաճիւղեր ընդունելու իր երկրին մէջ:

Գալով տարագիրներու անմիջական օգնութեան համար պահանջուած գումարին, ինք համաձայն է արտօնելու որ վերատեսուչը կոչ մը ուղղէ ընդհանուր հանգանակութեան համար, մինչեւ 3.000.000 տոլար, որուն շնորհիւ կարելի պիտի ըլլայ ամոքել շատ մը թշուառութիւններ:

Վերջացնելով իր ճառը, Գ. Նոկերա խնդրեց յանձնախումբին անդամներէն կատարել իրենց պարտաւորութիւնները տարագիրներու եւ տեղափոխեալ անձերու հանդէպ, որ կը բխի ՄԱԿի ստանձնած պատասխանատուութենէն:

Սաւկուլաւիոյ ներկայացուցիչը, Գ. Բօս, յիշեցուց նախընթաց վիճաբանութիւնները եւ Տարագիրներու Միջազգային Կազմակերպութեան (IRO) լուծման խնդիրը: Երբ, 1950ին Գ. յանձնախումբին անդամները մեծ մասով կ'որոշէին վերատեսուչի (բարձր Կոմիսար) պաշտօնատունը հաստատել, կը յուսային թէ միայն տարագիրներու շահերը նկատի պիտի առնուէին հարցին լուծման համար: Իր պատուիրակութեան կարծիքով, վերատեսուչին օֆիսը պէտք է ստանայ ինչ որ անհրաժեշտ կը գտնէ կատարելու համար իր պաշտօնը համաձայն Ազգաժողովի դաշինքին եւ գոհացնելու համար տարագիրներուն ակնկալութիւնները: Բայց գործին վերջնական քննութիւնը ամէն բանէ առաջ կախում ունի պատկանեալ երկիրներու դիրքէն եւ բարեացակամութենէն:

Անցնելով հանգանակութեան հարցին, Գ. Բօս առաջարկեց ընդունիլ միայն այն կամաւոր նուէրները որոնց պայմաններ կցուած չեն: Վերատեսուչը իր տրամադրութեան տակ դրուած գումարները պէտք չէ գործածէ միայն տագնապալի պարագաներու մէջ: Վերատեսուչին օֆիսը միակ օրինաւոր յաջորդն է IROին: Եթէ վերատեսուչը պիտի ստանձնէ IROին իրաւասութիւնները — ինչ որ կը նշանակէ բուն իսկ տարագիրներուն հոգբանաւոր է որ առնէ նաեւ IROին ստացուածքը եւ գործածէ զայն համաձայն յանձնախումբի յանձնարարութեան:

Երկրորդ, վերատեսուչը կը խորհի ընդլայնել իր գործունէութիւնը, աշխատակցելով պատկանեալ կառավարութեանց եւ մասնագէտ գործակալութեանց հետ, երկարատեւ ծրագիրներ մշակելու եւ տարագիրները տեղական պայմաններուն յարմարցնելու համար (assimilation): Եուկոսլաւիոյ պատուիրակութեան կարծիքով, պէտք է խորհրդակցիլ տարագիրներու պատկանած երկիրներուն հետ: Եուկոսլաւիոյ տարագիրներուն մեծ մասը երկրէն հեռացած է ոչ թէ իբրեւ իրապէս քաղաքական տարագիր, այլ մոլորելով միակողմանի քարոզութենէ եւ ազդուելով յետպատերազմեան պայմաններու ճնշումէն, բայց Եուկոսլաւիա երբեք լքած չէ իր քաղաքացիները: Իր կարծիքով, վերատեսուչը բաւարար ուշադրութիւն ընծայած չէ հայրենադարձի հնարաւորութեանց, որ պէտք է նիւթական ազդակը կազմէ երկարատեւ ծրագիրներու: Ինք համաձայն չէ որ բռնի հայրենադարձ կատարուի կամ տարագիրները իրենց հայրենիքը վերադառնան առանց նկատի առնելու իրենց հաւանական ճակատագիրը այնտեղ: Պէտք է տարագիրներուն չօշափելի գաղափար մը տալ իրենց հայրենիքին պայմաններու մասին: Հետեւաբար Վերատեսուչը կամ իր ներկայացուցիչները պէտք է յարաբերութեան մէջ մտնեն այն կառավարութեանց հետ որոնք պարկեշտօրէն կ'ուզեն իրենց բոլոր քաղաքացիներուն հայրենադարձը, քննելու համար վերադարձի պարագաները: Եուկոսլաւիա պահելիք բան մը չունի իր վերադարձող տարագիրներու ճակատագրի մասին:

Եուկոսլաւիոյ պատուիրակութեան կարծիքով, գործին մեծութիւնը եւ ներկայ կացութիւնը անկարելի կը դարձնեն որ Վերատեսուչը բոլոր գործողութիւնները վարէ միակ պաշտօնատունէ մը (Օֆիս): Ան պէտք ունի ներկայացուցիչներու եւ մասնաճիւղերու իւրաքանչիւր վայրի մէջ, այլապէս չի կրնար կատարել իր պարտականութիւնը: Հետեւաբար վերատեսուչը պէտք է իր տրամադրութեան տակ ունենայ անհրաժեշտ գումարները: Չափազանցութիւն չէ իր պահանջածը: Վերատեսուչը պիտի ունենայ յատկապէս պատրաստուած պաշտօնէութիւն մը, որպէսզի աշխատանքը կատարուի անկողմնակալ եւ գործնական ոգիով մը:

Այնպիսի աշխարհի մը մէջ ուր ընկերային փոփոխութիւնները եւ դէպքերը ամէն օր տարագիրներու նոր դասակարգեր կը ստեղծեն, Եուկոսլաւիոյ կառավարութեան դիրքը կը մնայ անփոփոխ: Ան կը յուսայ թէ բոլոր վէճերը եւ թիւրիմացութիւնները պիտի վերջանան եւ թէ տարագիրներու խնդիրը այսուհետեւ պիտի կարգադրուի միայն եւ միայն մարդասիրական սկզբունքներով:

×

ՅԱՋՈՐԴՈՎ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿԻՆ ՃԱՌԸ ՈՐ ՄԱՍՆԱՒՈՐԱՊԷՍ ԿԸ ՇՕՇԱՓԷ ՀԱՅ ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ԽՆԴԻՐԸ:

ՍԳԱՀԱՆԴԷՍ ՌՈՒԲԷՆԻ ԵՒ ՇԱՆԹԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Սգաւոր եւ երկիւղած՝ մեծ բազմութիւն մը համախմբուած էր Սալ տը Ժէօկրաֆի, Պիւլակը երեկոյ, իր յարգանքի տուրքը տալու երկու անգուգական տիտաններու անմահ յիշատակին: Կարելի էր արդէօք անոնց լրիւ դիմագիծը տալ կարճ երեկոյթի մը ընթացքին, որքան ալ խօսողները աշխատէին սեղմել իրենց ըսելիքները: Իրապէս կարճ եկաւ ժամանակը:

Սգահանդէսը բացուեցաւ «Տէր Ողորմեա»ով զոր երգեց Օր. Աստղիկ Առաքելեան:

Կը նախագահէր Ճ. Նարդունի որ իր գեղեցկագոյն ճառերէն մէկը խօսեցաւ ըսելով զուգակշիռը գրիչին եւ սուրին, երկու հատու զէնքեր, որոնցմով Հայը կը տոկայ ամէն տեսակի հարուածներու եւ կը յարատեւէ: (Այս ճառը պիտի հրատարակենք առանձին):

Լ. ՇԱՆԹԻ ՄԱՍԻՆ

Առաջին բանախօսը, Հրանդ Բալուեան պերճախօս վերյիշումէ մը վերջ, վերլուծեց Լեւոն Շանթի գրականութիւնը եւ ըսաւ թէ երազը մայր երակն է անոր գրականութեան, ինչպէս «Հին Աստուածներուն», «Աչին Պայլի»ն մէջ: Ապա ողբացեալ ընկերոջ կենսագրականը ըրաւ լայն գիծերուն մէջ:

Մկրտիչ Պարսամեան խօսեցաւ Համազգային Մշակութային Միութեան Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ: «60 տարուան գրական, բանաստեղծական, մանկավարժական, թատերական վաստակ մը ունի Լ. Շանթ, ամբողջ գրադարան մը կը կազմեն իր գործերը: Աւանդութի մը երեսակներու չքեղութեամբ կը ճառագայթէ Շանթի գործը: Այնքան բազմակողմանի է, պայծառ եւ յըստակ: Խորքը եւ ձեւը ներդաշնակ են իր գրականութեան մէջ: Իր կարեւորագոյն գործերէն «Հին Աստուածները» կը գրէր շրջանի մը՝ երբ հեթանոսական գաղափարները կը տիրապետէին, ինչպէս Պոլսոյ մէջ «Մեհեան»ի հրատարակութիւնը, Վարուժանի «Հեթանոս Երգերը», Զարդարեանի «Բագինին Փառաբանութիւնը»: Վէպերուն եւ թատերգութիւններուն մէջ իր տիպարները կը ներկայացնեն ազգային առաքինութիւններ, կիները եւ այրերը՝ հայրենասէրներ:

Հուրի Իփէկեան.— «Ծեմարանի սերունդը Ն. Աղբալեանէն վերջ Շանթով անգամ մը եւս որբացաւ, բայց Շանթ կ'ատէր սուգը եւ ողբը, «Կեանքը իր ճամբով, մահը իր ճամբով» անոր խոր փիլիսոփայութիւնն էր: Կեանքը պէտք է քալէ, եւ երբեք ետին չդառնայ. ետին անդունդ է: Շանթի թատերգութիւնը երեւոյթ մըն էր, անով միջակութենէն դուրս եկաւ հայկական թատերգութիւնը եւ բարձրացաւ համեւրոպական իմաստով: Եթէ մինչեւ իր «Հին Աստուածները» ան Լեւոն Սեղբոսեան էր, անկէ վերջ դարձաւ իսկապէս Շանթ, հաստ, հարուածող»: Հուրի Իփէկեան իր գեղեցիկ ճառը ստիպուեցաւ կրճատել ժամանակին սղութեան պատճառով:

Ընկեր Գ. Ամիրայեան Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ կարդաց ուղերձ մը Շանթի եւ Ռուբէնի մասին.— «Ազգը որբ գտաք, բայց անոր համար հայրենիք մը կերտեցիք, յարգանք ձեր յիշատակին եւ հաւատք ձեր գործին»:

Վահէ Օշական խօսեցաւ Հ. Յ. Դ. Ուս. Միութեան կողմէ (պիտի հրատարակենք առանձին):

ՌՈՒԲԷՆԻ ՄԱՍԻՆ

Ղեւոնդ Մելոյեանի գրաւոր ճառը պիտի հրատարակենք առանձին:

Ս. Թորոսեան.— «Ռուբէն ականատես եղաւ այն պայքարին՝ զոր բուռ մը ժողովուրդ կը մղէր հսկայ կառավարութեան մը դէմ: Կարսի հնոցին մէջ, որ եղած էր յեղափոխութեան կարեւոր կեդրոններէն մէկը, թրծուեցաւ նաեւ Ռուբէն: Այնտեղ խոր ազդեցութիւնը կրեց Արամին, որու վրայ մեծ հիացող մըն էր: Ռուբէնի լեզուն ոչ արեւելահայերէն էր, ոչ արեւմտահայերէն, այլ «գրաբար», ինքնայատուկ լեզու մը, որ կը կրէր ժողովուրդին խոր դրոշմը: Ինքնատիպ էր նաեւ իր հայրենասիրութիւնը: Ան ամբողջական Հայու տիպար էր, եւ ամբողջական Հայաստանի գաղափարը ունէր:

Ս. Սրապեան (յանուն Հ. Յ. Դ. Արեւմտ. Եւր. Կեդր. Կոմիտէին).— Ռուբէն ... Յիսուն տարուան երկունք ամփոփուած է այս ոսկի բառին մէջ: Յեղափոխական ճիգ: Քաղաքական աշխատանք: Սրտաւոր՝ գիտական վաստակ: Հազիւ քսան տարեկան Ռուբէնը կրակը կը նետուի իբրեւ հասարակ զինուոր, շալակով զէնքը կը փոխադրէ գիւղէ գիւղ: Սժտուած տուր իմացականութեամբ եւ անողոք տրամաբանութեամբ, տարիներու ընթացքին խորապէս կ'ուսումնասիրէ հայկական լեռնաշխարհը: Հայաստանի աշխարհագրութեան իւրաքանչիւր մասնիկը մասնաւոր իմաստ մը ունէր իրեն համար, — լեռ, դաշտ, գետ, ձեւակերպելու համար հայրենիքի եւ պետութեան գաղափարը: Ինքնատիպ էր իբրեւ քաղաքական միտք: Ոչ միայն հանգոյցներ կը քակէր, այլեւ հանգոյցներ կը ստեղծէր հակառակորդին համար: Փոքրոգի մարդիկ «թրքասէր» կոչեցին զինքը, գիտնալով հանդերձ որ ոչ ոք այնքան մահացու հարուած տուած է Թուրքին որքան Ռուբէն Տէր Մինասեան:

Բանի անգործութեան շրջանին, ճշմարիտ յայտնութիւն մը եղաւ իր Յուշերը, որոնք նոր էջ մը կը բանան մեր քաղաքական եւ գեղարուեստական գրականութեան մէջ, իրենց այլազան բովանդակութեամբ: Անցեալ ամառ, ի պատասխան Կեդր. Կոմիտէի մէկ նամակին, կը գրէր թէ ինք զբաղած է մեռելները ողջնցնելով, խօսեցնելով: Ոչ ոք իրեն չափ հարազատօրէն «խօսեցուցած է» մեռելները, յայտնի թէ անյայտ, իր Յուշերուն միջոցաւ: Կ'ըսէր նաեւ — Եթէ փոթորիկ մը պայթի, թող իմ չորցած ոսկորներս ալ խառնուին ձեր երիտասարդ ոսկորներուն: Իր չորցած ոսկորները փոշիացան, վերածուելով ափ մը մոխիրի, որ կրնայ ի հարկին ամբողջ բազմութիւններ բոցավառել:

Կազմակերպութիւն մը որ Ռուբէններ եւ Շանթեր կ'արտադրէ, բազմապատկելով անոնց կալուածները, միայն քաղաքական հոսանք չէ, այլեւ ատրուշան մը հրաշագործ: Այդ ատրուշանը վառ կը մնայ հազարաւոր մեռելներու աչքերէն ցայտած կայծերով, կայծեր որոնք կը լուսաւորեն մեր ճամբան: Բայց կրնան դառնալ նաեւ աքցեր, եթէ կէս ճամբան մնանք: Ռուբէնները եւ Շանթերը մեզի ապաւէն, որպէսզի կէս ճամբան չմնանք:

Կապոյտ Խաչի Շրջ. վարչութեան կողմէ ուղերձ մը կարդաց Օր. Մառի Գօրգիկեան:

Մարսիլիոյ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէին կողմէ ընկեր Յակոբ Գալիկեան գրկած էր ուղերձ-հեռագիր մը:

Ապա Տիկին Աննա Տէր Մինասեան նամակով մը կը յայտնէր Ռուբէնի վերջին կամքը եւ թելադրանքներ կ'ընէր նոր սերունդին: (Հրատարակուած քիչ անդին):

Տիկին Արմենուհի Գեւոնեան յուզիչ եղանակով մը երգեց «Մշոյ ողբը» եւ «Սուլուխի երգը», վայրկեան մը փոխադրելով ունկնդիրները այն շրջանը՝ երբ անմահ Փետայիի մը մահը կ'ողբար հարազատ ժողովուրդը:

Արտասանեցին Լեւոն Շանթէն Մատլէն Մկրտիչեան (Ես սպասումքը սիրեցի) եւ Զարեհ Գաբրիէլեան, Վարանդեանի «Հերոսներուն»:

Ամէնէն վերջը Վերոնիկ Ծինճեան դաշնակով նուագեց (Լիսթի) «Ցուղարկաւորութիւնը»:

Նախագահը փակեց սգահանդէսը հետեւեալ խօսքերով.

— «Եթէ, յայտագիրը խճողուած ըլլալուն համար, ժամանակը սահմանափակեցի խստօրէն, պատճառն այն է որ ի՛նչքան ալ ժամանակ տրուի խօսողներուն՝ կարելի չէ մէկ երեկոյի մէջ ամ-

Տիկին Ռուբէնի նամակը

(Կիլիկիոյ օրուան ագահանդէսին առթիւ)

Երկու որդիներուս եւ երկու հարսներուս, ինչպէս եւ իմ կողմէս կը յայտնեմ խորին շնորհակալութիւններս բոլոր անոնց, որոնք մասնակցեցան մեր դառն վշտին, Ռուբէնի մահուան առթիւ։ Գիտեմ թէ շատերու կարծիքով Ռուբէնը արժանի էր աւելիին, քան այն անշուք թաղումը, որ եղաւ։ Հանգանակելու համար միջոցները, կը յայտարարեմ հրապարակաւ, թէ մենք առիկա ըրինք, որովհետեւ այդպէս եղած էր անոր փափաքը — թաղուիլ առանց ճառերու եւ առանց պըսակներու, այն պարզութեամբ, որ յատկանիշն եղաւ իր կեանքին։

Որպէսզի կարելի լինէր տոկալ մեծ վիշտերու, մարդ պէտք է ունենայ գերմարդկային սիրտ մը, իսկ Ռուբէնը մարդ մըն էր եւ մարդկային սիրտ մը ունէր։

Հայրենակիցներ եւ հայ երիտասարդներ, ձեզ կ'ուղղեմ խօսքս.— Եթէ կ'ուզէք յարգել իր յիշատակը ու ծառայել հայ ազգին, ջանացէք թափանցել անոր մտքի աշխարհէն ներս։ Ան երբեւէ, խօսիլ չէր սիրեր ու իր մտքի աշխարհը խտացածէ իր գրուածքներուն մէջ։ Խորհրդածեցէք այդ էջերուն վրայ։

Ռուբէնը, հայ նահապետներու նման, կրցաւ կանխել հայ ճակատագրի ընթացքին հանգրուանները. դժբախտաբար, պարագաները յաճախ իրեն աննպաստ եղան։ Ռուբէնը Հայ էր եւ բաժնեց իր ժողովուրդին ճակատագիրը։

Օտարը ձեզի չի կրնար օգնել՝ առանց անձնական շահեր հետապնդելու։ Եւ այդ պատճառով ալ, ամէն անգամ, երբ ձեզի այդ կարգի օգնութիւն կ'առաջարկուի, նախքան ընդունելը, մտածեցէք թէ ի՞նչով շահագրգռուած է ան որ այդ քայլը կ'առնէ։ Գիտցէք որ առանց շահի հարազատը մի-

քաղաքական ձեւով ներկայացնել երկու մեծ ընկերներուն գլխաւորը։ Անհրաժեշտ է կազմակերպել բազմաթիւ երեկոներ, ուսումնասիրելու համար Ճաւթի եւ Ռուբէնի արժէքը։ Ցատկապէս խօսելով Ռուբէնի մասին, իր յուշերը անսպառ շտեմարան մը կը կազմեն այլազան նիւթերու, — գրական, ազգագրական, բուսաբանական, աշխարհագրական, տեղագրական։ Կոստան Զարեան այդ յուշերէն քաղած եւ սքանչելի քերթուածի մը նիւթը (Տատրագոմի հարսը)։

Գալով այն աստուածացումին, որ այս հանդէսով կատարուեցաւ, ընդհանրապէս կը քննադատուի Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը թէ իր ուզածը կ'աստուածացնէ, ուզածը կը փշրէ։ Նախ, այն պէտքերը զորս պանծացուցինք, արժանի են աստուածացումի, — եւ ի՞նչ են աստուածները Յոյներուն կամ հին ազգերուն մէջ, ժողովուրդը իրենց գերագոյն գնահատութիւն՝ աստուածութեան կը տանի մեծ մարդիկը, այս է որ կը կոչուի եահեմականութիւն։ Բայց Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը միայն աստուածներ չի ստեղծեր, այլ եւ, աւելի իրապաշտ, կը ստեղծէ նաեւ հայրենիք, մշակոյթի օրրան։ Վկայութեան չի կարօտիր առիկա։ Իսկ եթէ կայ բան մը զոր քանդել, փշրել կ'աշխատի, առիկա միայն թշնամին է»։

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

այն կրնայ օգնել ձեզի, եւ զոհողութեամբ միայն կրնաք դուք տիրանալ ազատութեան, որովհետեւ ազատութիւնը աստուածուհի մըն է, որ կը սնանի իր զաւակներու արիւնով։

Երբ գայ տարաբախտ Ռուբէնի մահուան տարեդարձը, մի գնաք գերեզմանատուն լալու։ Այդ ձգեցէք ինծ։ Իսկ դուք ըրէք աւելին.— Նոյեմբեր 27ի օրը կարդացէք Ռուբէնի գործերը, մտածեցէք անոր գաղափարներուն վրայ եւ ծառայեցէք այդ գաղափարներուն՝ հաւատարմութեամբ։ Այն ատեն միայն չի մահանար Ռուբէնը, երբ մեր սիրտն ու միտքը յիշեն ու վերապրեն այն ուղիները զորս մատնանշած է մեզի։

ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ԱՆՆԱ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԷՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Յաճախ գանգատներ կը յայտնուին մեր հանդէսներու միօրինակութեան մասին։ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը նկատի ունենալով այս պարագան, իր եօթներորդ տարեդարձի առթիւ կազմակերպած երեկոյթին մէջ ներկայացաւ բոլորովին նոր յայտագրով մը եւ արժանացաւ ջերմ ընդունելութեան։

Շաբաթ գիշեր, 5 Յունուար Ալհամպրայի սրահը նեղ կուգար երկսեռ երիտասարդութեան եւ փոքրաթիւ տարէցներու համար։ Փակագիծ մը, այս առթիւ։ Շատ կը խօսինք եւ շատ կը գրենք, Ազգապահպանման եւ նոր սերունդի փրկութեան մասին։ Բայց մէկ գիշերուան չնչին զոհողութիւն մը ծանր կը գտնենք քաջալերելու համար մեր զաւակները, եւ կը փայլինք մեր բացակայութեամբ։ Ժամանակն է որ յիշեցնենք տարէցներուն, գոնէ մեր ընկերներուն, թէ ներելի չէ այս ընթացքը։ Կ'ըսենք թէ նոր սերունդը այն չէ, ինչ որ մենք կ'ուզենք որ ըլլայ։ Բայց նոր սերունդն ալ փոխադարձաբար նոյնը կը պահանջէ մեզմէ։ Իրենց հանդէսը, ինչպէս ըսի, բազմամարդ էր եւ աւելին։ Բայց իրենց ղեկավարներուն սիրտը կոտրած տեսայ, մեծերու բացակայութեան հետեւանքով։ Ինչ որ ալ ըսենք, այս տղաքը գիտակից են եւ զգայուն, տեղի չտանք վհատման։

Հանդէսը բացուեցաւ «Մշակ բանուոր» եւ «Մարսէյյէզ» քայլերգներով զորս երգեց երկսեռ երիտասարդութիւնը։ Յետոյ առաջնութեան կարգով բեմ եկաւ Ֆրանսական խումբը իր տոհմիկ պարերով եւ ազգային տարազներով, ջերմ ծափերու մէջ։ Խումբը պարեց շարք մը տոհմային պարեր ընկերակցութեամբ իրենց նորմանտական նուագախումբին որ կը բաղկանար թմբուկէ եւ սրինգէ։ Արտասանեց Սէն Լուի Նոր Սերունդէն Ս. Սարգիսեան Սիամանթոյի «Դաւաճանները»։ Սէն Լուի Նոր Սերունդի կողմէ եղան հայկական պարեր, որոնց ուշի ուշով կը հետեւէր ֆրանսական պարախումբը։ Կը զարմանային թէ այս ժողովուրդն ալ ունի տոհմիկ պարեր եւ այն ալ այս գաղթական վիճակի մէջ եւ հոս մեծցած նոր սերունդի կողմէ։ Արդեօք ինչեր կրնային ընել եթէ ըլլային իրենց սեփական երկրին մէջ, վայելելով պետական օժանդակութիւն։

Հանդէսի յայտագիրը կը վարէր փոքրիկն Էմմա Գարաքէյեան, որ իր կարգին պարեց քանի մը կովկասեան պարեր ղեկավարութեամբ Համոյի (քէմանչէ)։

Յանուն Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի ընկեր Տիգրան Թագոյեան խօսեցաւ կարճ բայց ազդու ճառ մը պարզելով նոր սերունդի դերը։ «Ճառ չէ որ կը խօսիմ այլ սրտէ սիրտ խօսակցութիւն։ Ամէն Հայ կ'ուզէ գիտնալ թէ իրապէս գոյութիւն ունի՞ նոր սերունդ։ Մենք կ'ըսենք՝ այո։ Ինչպէս բոլոր ազգերուն, մեր ալ ապագան կախուած է նոր երիտասարդութեան աշխատանքէն։ Նափոլէոն երբ Եգիպտոսը գրաւեց, ի տես յաւիտենական բուրգերուն ըսաւ իր զինուորներուն.— Այս բուրգերուն կատարէն 40 դարեր ձեզ կը դիտեն։ Նոյնը կ'ըսեն ձեզի ձեր ծնողները։ Շատ աննպաստ պայմաններու տակ մենք դիմացանք 40 դարեր եւ կը ձգենք ձեզի շարունակելու այս ազգի գոյութիւնը։ Հինը միշտ կը փոխուի, ամէն ինչ նորոգուի, այն ազգը որ նոր սերունդ չարտադրեր, դատապարտուած է մեռնելու։ Պէտք է սիրէք ձեր ազգը, ձեր հայրենիքը, ձեր լեզուն եւ ձեր մշակոյթը՞ Պէտք է ունենաք քաղաքական համոզում մը հետապնդելու հայկական դատը (ծափեր)։

Յետոյ տեղի ունեցաւ ռուսական պար մը Գ. Գորինոֆէ ընկերակցութեամբ Գ. Համոյի։ Եւրոպական պարերու կարգին եղան մէջ ընդ մէջ հայկական շուրջպարեր երկսեռ երիտասարդութեան կողմէ եւ կարգ մը զուարճախօսութիւններ եւ անակնկալներ, տեւելով մինչեւ առաւօտ։ Վարչութիւնը այս հանդէսը կազմակերպած էր ոչ թէ նիւթական հասոյթ մը ապահովելու, այլ որպէս քարոզչական միջոց եւ յաջողեցաւ իր մտադրութեան մէջ։ Ժողովուրդը [illegible] մասնաւորապէս երիտասարդութիւնը համոզուեցաւ թէ միայն Հ. Յ. Դաշնակցութեան հովանաւորութիւնը վայելող երիտասարդութիւն մը ընդունակ է այսպիսի շինարար ձեռնարկներ կատարելու։

Թղթկ. Տէօքմէճեան

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ Ազգ. Կեդր. վարչութեան վերջին նիստին մէջ Հ. Բ. Ը. Միութեան նախագահը հաղորդած է թէ Ամերիկայի իրենց կեդրոնը 20 առ հարիւր զեղչ մը ըրած է ներկայ տարուան Յունաստանի ելեւմտացոյցին վրայ, որով իրենք ալ հարկադրուած են կրճատել իրենց յատկացումները, բայց Միացեալ վարժարաններու ելեւմտացոյցին իրենց յատկացումին վրայ 500 տոլարի զեղչ մը միայն պիտի ընեն. Զանազան հարցեր քննուելէ վերջ, որոնք տեղական հանգամանք ունէին, կարդացուած է [illegible] Մեհրապեանի հրաժարումը, իր Արժանթին մեկնելու առթիւ։ Ծորճ Մարտիկեան նամակով մը յայտնած է թէ պիտի միջամտէ Հ. Կ. Խաչի, Հ. Բ. Ը. Մ.ի եւ Գարակէօզեան հաստատութեանց մօտ ապահովելու համար նիւթական առաւելագոյն օժանդակութիւն ի նպաստ Միացեալ Ազգ. վարժարաններու։ Եգիպտոսի առաջնորդը վերջերս այցելած է Սելանիկի մետրոպոլիտին, Կեդր. վարչութեան եւ Թաղ. Խորհուրդին հետ, եւ ընդունած անոր փոխ-այցելութիւնը։ Մետրապոլիտը խոստացած է հովանաւորել մեր եկեղեցին եւ ժողովուրդը եւ յայտնած իր համակրանքը։ Այս այցելութեան արձագանգ եղած են Սելանիկի բոլոր հելլէն թերթերը։

ԷՋԵՐ ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՔԱՐԷՆ (3)

ԱՌԱՔԵԼՈՑ ՎԱՆՔԻ ԿՌԻՒԸ

Արեւնարբու կառավարիչը անմիջապէս կը հեռագրէ Կարնոյ նահանգապետին, որպէսզի Սուլթանէն հրաման առնէ որ վանքը ռմբակոծեն։

Բարեբախտաբար մէկ օր վերջ, Բաղէշէն Մուշ ժամանած էր ռուսական հիւպատոսը։ Մշոյ Սուլթան Ս. Կարապետի յեղափոխական վանահայր Վարդան վարդապետը գիտնալով հանդերձ, որ Կարմիր Սուլթանը ռմբակոծութեան հրամանը պիտի չտայ, թարգման հայրենակից Պօղոսի միջնորդութեամբ կը դիմէ հիւպատոսին եւ խնդիրը մանրամասնութեամբ կը պատմէ։ Հիւպատոսը անմիջապէս կը կանչէ կառավարիչը եւ կը հարցնէ.

— Ինչո՞ւ համար կ'ուզէք ռմբակոծել ազգի մը աղօթատունը, արարք մը որ պատմութեան մէջ տեսնուած չէ։

— Որովհետեւ վեց օրէ ի վեր խումբ մը աւազակներ եւ գողեր մտած են վանքը, անոր հարստութիւններն եւ թանկագին իրերը կը գողնան։

— Անոնք աւազակներ չեն այլ յեղափոխականներ են, որոնք իրենց ազգի ազատութեան համար կը կռուին։ Դուք իրաւունք չունիք այս պատճառով Հայոց վանքը ռմբակոծելու։ Եթէ կրնաք պաշարեցէք ամիսներով, մինչեւ որ անձնատուր ըլլան։

Կառավարիչը այլեւս փախուստի ճամբայ չունէր։ Գլխիկոր եւ ամօթահար կը վերադառնայ իր պաշտօնատեղին եւ կը հեռագրէ Կարնոյ նահանգապետին։

Մենք մեր դիրքերէն երբեք դուրս չէինք ելլեր։ Միշտ ալ իրենք էին որ կը յարձակէին մեր վրայ։ Սակայն ամէն յարձակումին ալ քսան – երեսուն վիրաւոր եւ մեռեալ ձգելով կը փախչէին։

Գէորգ Չաւուշը միշտ կ'ըսէր.— Ձգեցէք թող քիչ մը եւս մօտենան որպէսզի մեր գնդակները պարապի չերթան։

Նոյեմբեր 7ին, թրքական բանակը քոլերայի բռնուեցաւ։ Օրական քսանէն – յիսուն զինուորներ կը հիւանդանային եւ կը փոխադրէին Մուշ։ Սակայն շատերը ճամբան կը մեռնէին։ Քաղաքի հիւանդանոցներն եւ կառավարական շէնքերը լեցուած էին հիւանդներով եւ վիրաւորներով։ Շատ քիչեր ազատուեցան այդ հիւանդներէն։

Թուրք բանակը միշտ ալ նոր եւ թարմ ուժեր կը ստանար Մուշէն։ Իսկ մենք ոչ մէկ օգնութիւն չէինք ստանար դուրսէն։ Որովհետեւ մեր յարաբերութիւնները խզուած էին Տարօնի աշխարհի եւ մեր տեղական բոլոր խումբերուն հետ։

Սակայն երբեք յուսահատած չէինք։ Մեր գլխուն կը ծածանէր Հ. Յ. Դ. խրոխտ եւ առնական դրօշը, որուն վրայ «Մահ կամ ազատութիւն» էր գրուած։ Յետոյ, Դաշնակցութեան անխորտակելի, ուժեղ ոգին կը հրամայէր մեզի.— Հաւատարիմ մնացէք ձեր իտէալին եւ կատարեցէք ձեր պարտականութիւնը, ձեր տառապած ժողովուրդին հանդէպ։

Մենք տարիներ առաջ ուխտած էինք Հ. Յ. Դ. դրօշին վրայ, մեր կեանքն ու ինչքը զոհել ազգի ազատութեան համար։ Ծիշդ այդ ուխտն էր որ կը կատարէինք բռնակալ և բարբարոս բանակին դէմ։

Առաջին անգամ չէր որ խումբերը կը պաշարուէին թրքական ժանդոտ շղթաներով։ Անդրանիկն եւ Գէորգ Չաւուշը շատ լաւ գիտէին թէ առանց զոհ տալու կրնային դուրս ելլել։ Բայց կ'ուզէին Հ. Յ. Դաշնակցութեան պողպատէ կամքըն եւ մարտական ոգին անգամ մը եւս ցոյց տալ Կարմիր Սուլթանին եւ իր ոճրագործ նահանգապետներուն եւ կառավարիչներուն, որոնք, իրենց արիւնոտ կախաղաններով, ջարդերով եւ բանտերով կ'ուզէին խորտակել ազատագրական պայքարը։

Կռիւին 16րդ օրն էր։ Առտուն տեսանք որ մէկը ճերմակ դրօշով դէպի մեզի կուգար։ Անդրանիկն եւ Գէորգ Չաւուշը հեռադիտակով նայեցան եւ հաստատեցին որ եկողը կին մըն էր։ Երբ մօտեցաւ վանքին, Սասունցի պզտիկ Մանուկը անմիջապէս ճանչցաւ եւ Գէորգին ըսաւ թէ.— Սասունցի Աւետիսին կինը Եղսօն է։ (Աւետիսը նահատակուած էր Սասունի առաջին ապստամբութեան, 1894ին)։ Այն ատենները Եղսօն գաղթած էր Մուշ եւ դեռ չէր վերադարձած իր ծննդավայրը։

Գէորգ Չաւուշ անմիջապէս վազեց դիմաւորել զայն։

Երբ վանքի դուռէն ներս մտաւ, կինը ծոցէն հանեց նամակ մը եւ տուաւ Անդրանիկին։ Այդ նամակը գրողը Մուշի կառավարիչն էր, որ կ'ըսէր։

(Շար.)

մեկնելու համար Յունուար 21ին։ Պէտք է իրենց բեռները կապեն, ծառաներուն ռոճիկը վճարեն, պաշտնի փաստաթուղթերը վառեն եւն.։

ԱՆԳԼ. ՀՐԵՏԱՆԻՆ ԿԸ ԳՈՐԾԷ ՍՈՒԷԶԻ ՇՐՋԱՆԻՆ ՄԷՋ

Եգիպտոսի դէպքերուն սկիզբէն ի վեր, առաջին անգամ ըլլալով Անգլիացիները անցեալ օր պատերազմական հրետանին գործածեցին։ Բուռն բախումէ մը՝ վերջ, անոնք Սուէզի ջրանցքին վրայէն թնդանօթ արձակեցին Արաբներուն վրայ։ Այդ ռմբակոծութեան հետեւանքով արձակաղէնները դադրեցուցին իրենց յարձակումը ջրազտման գործարանի եւ ճամբու պատնէշներուն դէմ։ Ոչ մէկ կորուստ։

Տասը օրէ ի վեր 20—30 հոգինոց խմբակներ սպրդած են Սուէզի գօտիին մէջ, լայն գործողութիւններու ձեռնարկելու համար։ Անգլիացիները գոհ են որ ասոնք արձակ համարձակ կը գործեն։ Այս խումբերը ընդհանրապէս ուսանողներէ կը բաղկանան, եւ անցեալ օր եկած էին, շաբաթ օրուան գործողութեանց մասնակցելու համար։

Գահիրէի մէջ 500 ուսանողներ ցոյց մը կատարեցին, ընդդէմ ամէն կարգի «միջամտութեան»։ Անոնք հանրակառք մը տապալեցին, յետոյ ուղղուեցան վարչապետարան, անգլիական եւ ամերիկեան դեսպանատուները։ Ոստիկանութիւնը ստիպուեցաւ արտասուաբեր կազ գործածել, օդին հրացան պարպել եւ նոյնիսկ լախտահարել ցուցարարները։ Շատեր վիրաւորուեցան։

Գահիրէի միւս թաղամասերուն մէջ ալ ցոյցեր տեղի ունեցան։ Ցուցարարները պահանջեցին Սուէզի շրջանի անմիջական պարպումը եւ դէմ արտայայտուեցան ամէն կարգի միջամտութեան։ (Մէջբերական Արաբիոյ Թագաւորը վերջերս իր միջնորդութիւնը առաջարկած էր Եգիպտոսի։

✕ Աշխատանքի կազմակերպման միջազգային առաքելութիւնը, որ Սուէզի շրջանը գացած էր, վերադարձաւ Ժընեւ։ Դեռ տեղեկագիր չէ տուած։ Կը կարծուի թէ զրաւման բանակին կողմէ պարտադրուած որեւէ բանի աշխատանքի հետք չէ գտած։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՐԷՇԱԼ ՏԸ ԹԱՍԻՆՅԻԻ յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ չորեքշաբթի օր, համաձայն ռամկավար յայտագրի մը։ Մարէշալի տխրալուր վախճանման առթիւ, Ազգ. Ժողովի նախագահը, Պ. Էռիօ, ճառ մը խօսելով փառաբանեց հանգուցեալ ռազմիկին քաջագործութիւնները՝ երկրին ազատագրման համար, Էլզասէն մինչեւ Հռենոս։ Ըսաւ թէ ան ոչ միայն ռազմիկ էր, այլեւ կրթիչ մը։ Կառավարութեան կողմէ խօսեցաւ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, Պ. Ժոռժ Պիտօ, շեշտելով թէ հանգուցեալ զօրավարը «չյուսահատեցաւ հայրենիքէն երբ կռիւը անյոյս եւ թշնամին աւելի զօրաւոր կը թուէին։ Ան մեր յաղթական զինուորները առաջնորդեց մինչեւ Հռենոս եւ Դանուբ»։ Համայնավար խմբակցութիւնը յայտարարութեամբ մը հանգուցեալին յիշատակը յարգելով հանդերձ, «կը մերժէ փառաբանել Հնդկաչինի պատերազմը»։

ԱՆԳԼԻՈՅ ելմտական նախարարը Լոնտոն հրաւիրած է կայսրութեան ելմտական նախարարները, խորհրդակցելու համար սթերլինի փրկութեան մասին։ Առաջին նիստին մէջ խօսք առնելով, նախարարը շեշտեց թէ անհրաժեշտ է խիստ միջոցներ ձեռք առնել, որպէսզի սթերլինը չկործանի։ Նորէն զրոյցներ կը շրջին սթերլինի արժեզրկման մասին։ Դրամական միութիւնը վտանգուած կը համարուի։

ՔՈՐԷԱՅԻ զինադադարի բանակցութիւնները միշտ կը ձգձգուին։ Կարմիրները այս անգամ ալ կը գանգատին թէ ՄԱԿի օդանաւերը ռումբ նետած են գերիներու կայանի մը վրայ, տասը հոգի սպաննելով եւ աւելի քան 60 հոգի վիրաւորելով։

ՖԵԼԺԻՈՅ նոր դահլիճը կազմեց Պ. Վան Հութ։ Արտաքին նախարար կը մնայ Պ. Վան Զելանտ։ Նոր դահլիճին առաջին գործը պիտի ըլլայ հարթել երկրին տնտեսական դժուարութիւնները։

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ դաշինքին կեդրոնը Լոնտոնէն Փարիզ պիտի փոխադրուի, համաձայն 12 անդամներու մեծ մասին որոշման։ Յարմար վայր մը կը փնտռուի Փարիզի մօտերը։

ՉԸՐՉԻԼ ՃԱՌ ՄԸ ԽՕՍԵԼՈՎ Քանատայի մէջ, յայտարարեց.— «Հիւսիսային Ատլանտեանի գերագոյն հրամանատարութեան տակ, ուր ուժի Ամերիկացիներուն, եւրոպական բանակին եւ գերման ուժերուն, պատրաստ ենք դէմ դնելու ամէն տեսակ յարձակման։ Ատլանտեանի դաշինքը ամէնէն ապահով երաշխիքն է»։

Չըրչիլ էական պայման նկատելով հանդերձ Գերմանիոյ մասնակցութեամբ եւրոպական բանակի մը կազմակերպումը, չատ ալ տրամադիր չերեւար որ Անգլիա մասնակցի իր յարաճուն ուժերով։

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ» ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը տեղի կ'ունենայ այս ուրբաթ, ժամը 20.30ին, Cadet սրճարանի վերնայարկը։

Երեկոյթը նուիրուած է ողբացեալ Լ. ՇԱՆԹի։

Խօսք կ'առնեն ՀՈՒՐԻ ԻՓԷԿԵԱՆ, ՇԱՔԷ ՏԷՐ ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ, ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ։

Կ'արտասանեն ԵՒԱ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ եւ ԺԻՐԱՅՐ ՓԱԼԱՄՈՒՏԵԱՆ։

Յաջորդ երեկոյթը՝ վիճաբանական ասուլիս՝ «Սերունդներու յարաբերութիւնը»։ Խօսք պիտի առնեն երիտասարդներ եւ երէցներ։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՁՈՒԹԵԱՆ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆԸ

Այս շաբաթ ժամը 20.30ին Cadet սրճարանին վերնայարկը։

Կը նախագահէ Ա. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Կը խօսին Վ. ՕՇԱԿԱՆ, Վ. ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ եւ ուրիշ երիտասարդ ընկերներ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։

Կը հրաւիրուին բոլոր Նոր Սերունդի անդամները։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը Մանուկներու Օրը կը տօնէ, Յունուար 20ի կիրակի օրը, կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Յոյներու սրահը, 5 rue Bonnefoi։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Վալանսի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը «Մանուկներու Օրը» կը տօնէ այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Théâtre Municipalի սրահին մէջ։

Գեղարուեստական բաժին.— Երգ, արտասանութիւն եւ կը բեմադրուի ուսուցիչ Ա. Առաքելեանի հեղինակութեամբ եւ ղեկավարութեամբ «ՔԱՋ ՆԱԶԱՐ» թատերգութիւնը։

Կը բանախօսէ Տիկին ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ։ Կաղանդ պապան նուէրներ կը բաժնէ բոլոր մանուկներուն։

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է։

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ս. Անթուանի «Ընկեր Կարօ» ենթակոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ «Գիւլխանդանեան» խումբի եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի։ Այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Պ. Թորոսին սրճարանը (Hotel Terminus, Ս. Անթուան)։ Մասնակցութիւն՝ 50 ֆրանք։

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ՝ Ազգ. Միութեան եւ նախաձեռնութեամբ եկեղեցասէր երիտասարդներու։ Յունուար 26ին, Շաբաթ երեկոյ Villeurbanneի թատերասրահին մէջ։ Հասոյթը պիտի յատկացուի Լիոնի եկեղեցւոյն շինութեան։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Երուանդ Մկրտիչեան ընտանիքը կը տեղեկացնէ որ այս կիրակի տեղի պիտի ունենայ հոգեհանգստեան պաշտամունք Մարսէյլի Փրատօ եկեղեցւոյ մէջ, իրենց աղջկան ծաղկահասակ եւ վաղամեռիկ ՄԱՅՐԱՆՈՒՇի մահուան առաջին տարելիցին առթիւ։ Յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք Պ. Գասպարեանցէ (Պլան Մէնիլ) հազար ֆրանք «Յառաջ»ի տարածման համար։

Նոյն հայրենակիցը 2000 Ֆր. ալ կը նուիրէ Աղքատախնամի Անտիլիի ծերանոցին։ Ստանայ «Յառաջ»էն։

ՀԱՅ ԱԶԱՏԱՄԱՐՏԻԿՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Զուտ ազգային պարախառն համերգը Մարսէյլի մէջ, 26 Յունուար, շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Սալ Մազընոյի հանրածանօթ սրահին մէջ, 88 rue d'Aubagne։

Նուագախումբ 8 հոգինոց լարային նուագախումբ։ Հայկական տոհմիկ պարեր, 8 հոգինոց երկսեռ խումբով։ Կովկասեան երկսեռ մենապար։ Երգ, մեներգ, արտասանութիւններ եւ զուարճալի սամունքներ։

Առաջին անգամ պիտի ներկայացուի՝
«ՇՈՅԼ ԱՄՈՒՍԻՆ»ը
(Մէկ արար, մէկ պատկեր)

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris(13)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷՆ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—

ՎՌԱՄԵԱՆ ենթկ. Շբ. 19 Յունվ. ժամը 9ին։
ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ կիր. 20 Յունվ. կէսօրէ վերջ, ժամը 3.30ին։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ենթկ. Շբ. 26 Յունվ. ժամը 9ին։
ԽԱԺԱԿ խումբ Կիրակի 27 Յունվ. կէսօրէ վերջ, ժամը 3.30ին։

ԳԷՈՐԳ ՉԱՎՈՒՇ խումբ, Կիրակի 27 Յունուար, կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 9ին։ Ազգային Տան մէջ, 32 rue de Trévise. métro Cadet։ Կը խօսի ընկեր ՎԱՀԷ ՕՇԱԿԱՆ։ Հայերէնի դասընթացք ժամը 8ին։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, 78 rue Rabelais, դպրոցին սրահը։ Կարեւոր օրակարգ։

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» ենթակոմիտէի ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, ընկեր Ճապուրեանի բնակարանը։

ՍՏԻՊՈՂԱԿԱՆ ԽՆԴՐԻ ՄԸ ՀԱՄԱՐ խմբագրատուն կը հրաւիրուին Ազատուհի, Անդրանիկ, Յասմիկ եւ Նուպար Փաշիկեաններ, ժամը 11—3։

SALLE GAVEAU
Շաբաթ, 19 Յունուար, 1952 ժամը 21ին

ՌԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Պիտի տայ իր տարեկան միակ նուագահանդէսը
Sous le haut Patronage du Général Chouteau
(Gouverneur Militaire de Paris)
Յայտագրին մէջ՝ Beethoven, Ccarlatti, Liszt, Brahms Kougell, Belliard, Rachmaninoff, Strawinsky
Տոմսերը 200էն 800 ֆրանք։

ՀԱՅԱԾԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս կիրակի առաւօտուն ժամը 11ին հայածէս պատարագ Notre Dame, Clignancourt եկեղեցիին մէջ, métro Joffrin։

ՎԱՐԴԱՄԱՏԵԱՆ

(ՀԷՔԵԱԹՆԵՐ ԵՒ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ)

Գործ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻի, գին 500 ֆր.։ Կարելի է գտնել.—

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Մալաքեան, 3 Bld. Théodore Turner.
ՎԱԼԱՆՍ.— Արսէն Տէր Սարգիսեան, 15 rue St. Jacques։
ԼԻՈՆ.— Ղազար Ղազարեան, 56 rue Cuvier։
ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Սիսլեան, 28bis, Cours Jean Jaurès։
ՆԻՍ.— Շ. Ջօղեան, 3 rue Petit Parc։
ՏՐԱԿԻՆԵԱՆ.— Հայկազ Զօրեան, 6 rue de la République։
ՎԻԷՆ.— Կիւլպէնկ Սուքիասեան, 144 rue Serpaize։
Ս. ՇԱՄՈՆ.— Ընդրիկեան, 8 rue Jean - Dugas։

Ծախու տուն

Ծախու է, Պլան – Մէնիլի մէջ 5 սենեակներով վիլլայ մը, պարտէզով, նպարավաճառի խանութով մը, որ ունի ամէն առեւտուրի արտօնութիւն։

Դիմել ամէն օր բացի հինգշաբթիէ, Պ. ԳԱՍ – ՊԱՐԵԱՆՑԻ, 14 Marcel Alisad, Blanc-Mesnil (S.etO.)։

ՀԱՅ ԿՕՇԿԱԿԱՐՆԵՐՈՒՆ

Ծախու է ՍԱՅԱՅԻ մեքենայ մը, 31 K, շատ լաւ դրութեան մէջ, մատչելի գին։ Դիմել Պ. Ղազարեանի, 8 rue de Maubeuge, Restaurant Caspienne։

ՈՒՐԱԽ ԼՈՒՐ ՄԸ

Հաճոյքն ունինք մեր հայրենակիցներուն հաղորդելու որ

ՌԱՔԸ ՏԻՐԶԻՆ 45օԻՆ

գտած բացառիկ ընդունելութենէն քաջալերուած ՏԱԼԱՔԻՒՓԷՆԱՆ տունը նոր մասնաճիւղ մը բացած է

ՓԱՐԻԶ HALLE AUX VINSի ՄԷՋ

Տալաքիւփէեան Որդիի տնօրէնութեամբ։

Փարիզի եւ արուարձաններու լաւագոյն նպարավաճառատուներու մօտ միշտ պիտի գտնէք կեդրոնատեղի 8 Puvis de Chavannes. MARSEILLE ՌԱՔԸ ՏԻՐԶԸ 45։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925.R.C.S 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17 Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC
Վեցամս. 1100 փր., Տար. 2200, Արտ. 3000 փր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր. C.C.P. Paris 1678-63
Vendredi 18 Janvier 1952 Ուրբաթ 18 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

28րդ ՏԱՐԻ — 28e Année No. 6664-Նոր շրջան թիւ 2075 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՌԱՋԱՆՔԸ ԴԱՐՄԱՆ ՉԷ

Բազմաթիւ են մեր անտիրութեան պատճառները՝ Հայկական Արտասահմանի մէջ։ Ոչ միայն քաղաքական գետնի վրայ, այլեւ հանրային գործունէութեան տեսակէտով ։

Այդ պատճառներէն մէկը այն է որ՝ լայն անջրպետ մը բացուած է երէկուան եւ այսօրուան միջեւ ։

Երբեք այսքան զգալի եղած չէր հասուն եւ տրամադրելի ուժերու պակասը ։

Տարուէ տարի դիրքեր կը պարպուին բոլոր ասպարէզներուն մէջ ։

Անշուշտ յաջորդներ կը ճարուին ուշ – կանուխ։ Բայց, յաճախ «եկողը գացողը փնտռել կու տայ»։

Մտաւոր ուժերու պակասը ոչ միայն անտիրութեան կը մատնէ շատ մը հոգեր, այլեւ յառաջ կը բերէ մակարդակի անկում ։

Մարդիկ մահկանացու են եւ բնականաբար միշտ նոր բացեր պիտի ունենանք ։

Այդ անխուսափելի հեռանկարը արդէն իսկ դարձած է մղձաւանջ։ Եւ մի զարմանաք որ ահազանգ կը հնչեցնենք պարբերաբար։ Մանաւանդ վերջին պատերազմէն ի վեր։

Մեր այսօրուան հանրային կեանքը շատ կը նմանի աղին եւ մատաղին պատմութեան։ Ահա թէ ինչո՛ւ շարունակ ատեան կը հրաւիրենք «շրջանաւարտները»։ Ժառանգորդներն ու յաջորդները։

Շատերը կը գանգատին թէ կանոնաւոր դպրոց չտեսան ։

Երէկուան ուժերը եւ անոնց մնացորդները ամէնքն ալ կանոնաւոր դպրո՞ց աւարտած էին։ Քանի՞ն համալսարան կամ ճեմարան տեսած էին։ Եւ անոնք որ կրցեր էին նախակրթարան մը աւարտել, ի՞նչ մթնոլորտի մէջ կ'ապրէին։

Կը կարծենք թէ շատերուն համար տարագրութեան երեսուն տարիները բոլորովին պարապ չանցան ։

Եթէ երեսուն տարուան քանի՛ մը ապրուստի հոգերուն յատկացնենք, առ նուազն տասը տարի ունեցան ինքնազարգացման համար։

Չմոռնանք որ սանձարձակ ազատութեան մէջ կ'ապրինք, եւ աչքերն ու միտքերը շուտ կը բացուին ։

Ամէնէն անճարն ալ փայլուն դիրքերու չհասա՞ւ, շնորհիւ այդ ազատութեան, միջավայրին ընծայած դիւրութեանց եւ իր տոկուն աշխատանքին ։

Արդ, ինչո՞ւ անճրկիլ, երբ կարգը կուգայ հանրային եւ քաղաքական գործունէութեան ։ Մանաւանդ որ, ազատութեան շնորհիւ, այդ գործունէութիւնն ալ դարձաւ տեսակ մը մարզարան, եթէ ոչ վարժարան ։

Թող զուարճալիք չհամարուի, եթէ ըսենք թէ այսօր ճառախօսներ ունինք որոնք ատենախօս դարձան ճառ լսելով ։

Եթէ ճիգ մըն ալ փորձէին անոնք — եւ այլապէս ընդունակ տարրեր — ուրիշ պիտանի բաներ ալ կը սորվէին ։

Այստեղ կը գտնենք անտիրութեան երկրորդ պատճառ մը,— տկարացում հաւատքի եւ խանդավառութեան ։ Աւելի բացորոշ բառով մը՝ խուսափում պատասխանատուութենէ ։

Կը թուի թէ շատեր հրաւէրի մը կամ ազդանշանի մը կը սպասեն, իրենց արժանիքները ի սպաս դնելու համար։

Մինչդեռ, տարիները կը թաւալին, միասին թաղելով բազմաթիւ պատեհութիւններ ։

Դեռ տարէցներ ալ կան որ կը գոհանան հառաչելով, մինչդեռ կրնային գոնէ իրենց անդաստանը մշակել։

Ո՛ր եւ է հոսանք ի վերջոյ կէս ճամբան մնալու դատապարտուած է, եթէ չի հետեւիր քաղաքական գրականութիւն կոչուած գիտութեան մը։

Այս տեսակէտէն բախտաւոր է Դաշնակցութիւնը, իր բազմազան ուսումնասիրութիւններով։

Միայն մեր տպագիր հրատարակութիւնները ամբողջ մատենադարան մը կը կազմեն ։

Անհրաժեշտ չէ Դաշնակցական ըլլալ, օգտուելու համար այդ գիտելիքներէն։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՔԱՌԱՍՈՒՆ «ՋԱՆ» ՄԷԿ «ՀՈԳԻ» ՉԱՐԺԵՐ

Լեզուական բանավէճի մը առթիւ, ռազմագէրի մը, Կ. Ցարուք, կը յայտարարէ սրտառուչ միամտութեամբ.

— «Հայոց լեզուն մի սքանչելի բառ ունի, հայ մարդն այդ բառով արտայայտում է իր ամենաջերմ եւ նուիրական զգացումը դէպի հարազատն ու սիրելին, այն «ջան» բառն է, որ ոչ միայն անթարգմանելի է որեւէ օտար լեզուով, այլ անմատչելի է օտարին իր իւրայատուկ հայկական իմաստի խորութեամբ»։ («Ասպարէզ», 14 դեկտ. 1951)։

Ձեզմէ՛, սիրելի հայրենակից, չեղա՛ւ։

Նախ, «ջան»ը երբեք հայերէն չէ, այլ ի ծնէ Թուրքերէն (ճան)։ Կը նշանակէ «հոգի»։

Բառը ոչ «սքանչելի» է, ոչ ալ «անթարգմանելի»։ Ոչ «անմատչելի», ոչ ալ «հայկական իմաստի խորութեամբ» օժտուած ։

Անգէտներ թութակաբար հոլովելով, յաւելեալ եւ ճոխացեալ իմաստ մը տուեր են անոր ։

«Ջան»ն ալ մաս կը կազմէ այն Թուրք-Թաթարական խառնիճաղանճին որ կը փոխանցուի սերունդէ սերունդ, վրդովիչ յամառութեամբ.

— Ջիգեար, ազիզ, դարդ, խաբար (կարօտ), ջիւան, բաղ (այգի), բոստան, ղուրբան (մատաղ), փոշմանել (զղջալ), դիւքան (խանութ), բոյ (հասակ), ջհանդամ (ճէհէննէմ. դժոխք) ումուտ (յոյս), չոբան, իգիթ, չարէ, դաւթար, ֆուրճ (մօտիակ), եւ այլն։

«Ջան»ամոլները եթէ փորձէին «հոգին» — «հոգի՛ս» — հոլովել նոյն խանդաղատանքով եւ յարատեւութեամբ, Թուրքերէն «ջան»ը շատոնց հոգին աւանդած կ'ըլլար։

Գոնէ օրինակ առնէին Նահապետ Քուչակէն.—

— Տեսայ զիմ հոգոյս հոգին...
— Ես աչք ու դուն լոյս, հոգի՛...
— Ես ձուկ ու դուն ջուր, հոգի՛։

Շատ մը լուծեր թօթափեցինք։ Աջ ու ձախ ասպարէզ կը կարդանք տանիքներու կատարէն։

Եւ սակայն, առանց գանելու կը պահենք, բերանացի թէ գրաւոր կը զարգացնենք Թուրք Թաթարական մակաբոյծներ, աղարտելով մայրենի լեզուին դիմագիծը։

Պիտի սորվի՞նք, վերջապէս, թէ հազար «ջան» մէկ հոգի» չի փրկեր, հարազատութեամբ թէ խորութեամբ։

ՎԱՀԷ

ԵԳԻՊՏՈՍ ԴԱՀԱԺԱՌԱՆԳ ՄԸ ՈՒՆԵՑԱՒ

Յունուար 16ին 101 թնդանօթներով աւետեցին թէ Եգիպտոսի 18ամեայ թագուհին, Նարիման մանչ զաւակ մը ծնած [illegible] որով Եգիպտոս ուղղակի ժառանգորդ մը կ'[illegible]ենայ։ Երբ լուրը հաղորդեցին Ֆարուք Թագաւորին, ժպտելով ըսաւ.— «Էլհամտուլլահ (փառք Աստուծոյ)»։

Ինչպէս յայտնի է, Թագաւորը երեք աղջիկ զաւակներ ունեցած էր առաջին ամուսնութենէն եւ 1948ին բաժնուելով Ֆարիտա Թագուհիէն, 1951 Մայիս 6ին ամուսնացաւ Նարիման Սատըքի հետ։ Մինչեւ հիմա դահաժառանգն էր Թագաւորին հօրեղբայրը, իշխան Մոհամմէտ Ալի, որ 75 տարեկան է եւ ամուրի ։

Դահաժառանգին ծնունդը աննկարագրելի խանդավառութիւն պատճառեց ամբողջ երկրին մէջ։ Ծնունդէն անմիջապէս վերջը Թագաւորը հրովարտակով մը յայտարարեց թէ նորածինը պիտի կոչուի Ահմէտ Ֆուատ, իշխան Սայիտի (Գահիրէի հարաւային մասը։ Այդպէս կը կոչուէր Ֆարուք Թագաւորն ալ, երբ դահաժառանգ էր)։

Նախարարական խորհուրդը բացառիկ նիստ գումարելով, հետեւեալ որոշումները տուաւ .— 1. Ազգային տօն հռչակել հինգշաբթի օր.— 2. Տասնական ոսկի պարգեւ շնորհել չորեքշաբթի օր ծնած բոլոր երախաներուն.— 3. Երեսուն հազար ոսկի սահմանել Սուէզի շրջանին մէջ ինկած նահատակներու ընտանիքներուն եւ վիրաւոր ռազմիկներուն.— 4. Երկու ընկերային կեդրոններ հաստատել, մէկը Գահիրէի, միւսը Խարթումի մէջ, նորածին դահաժառանգին անունով.— 5. Երեք աղքատ ուսանողներ որդեգրել Գահիրէի համալսարանին մէջ։

Գահիրէի քաղաքապետութիւնն ալ որոշեց միս բաժնել 5000 չքաւոր ընտանիքներու, ինչա — կան եարտա կերպաս՝ 6000 աղքատ ընտանիքներու, հագուստ — կապուստ այն բոլոր մայրերուն որ մանչ զաւակ մը կ'ունենան դահաժառանգին ծնած օրը, հինգական ոսկի պարգեւ՝ նոյն օրը ծնած իւրաքանչիւր արու երախայի համար, ծըխախոտ եւ անուշեղէն հազարաւոր թշուառներուն.։ Ժողովուրդը կը պարէ ամբողջ երկրին մէջ։

Նոր վարչապետը
Ազգ. ժողովին առջեւ

Պ. Էտկար Ֆոռ Ազգ. Ժողովին ներկայացաւ երէկ, հինգշաբթի, իր պաշտօնին վաւերացումը խնդրելու համար։ Օրինական մեծամասնութիւնը ապահովուած կը համարուէր, երկար խորհրդակցութիւններէ վերջ ։

Նոր վարչապետը, որ 43 տարեկան է, ուսանողական փայլուն շրջան մը աւարտած է, իբրեւ վարդապետ իրաւագիտութեան։ Շրջանաւարտ է նաեւ Արեւելեան լեզուներու վարժարանէն։ Ռուսերէնը գաղտնիք չունի իրեն համար։ Ծանօթ է նաեւ ուրիշ սլաւական լեզուներու ։

Քսան տարեկանին երկրորդ քարտուղարն էր, փաստաբաններու համագումարին։ Ճարտասան է եւ մանաւանդ փայլած Փարիզի Վերաքննիչ Ատեանին առջեւ ։

Գերմանական գրաւման շրջանին, 1943ին Ֆրանսայէն Սպանիա փախաւ իր անդրանիկ աղջկանը հետ եւ միացաւ զօր. տը Կոլի։ Ազատագրութենէն վերջ ընդհ. քարտուղարի օգնական էր ժամանակաւոր կառավարութեան մէջ։ 1945ին տակաւին անդամ էր դահլիճին, իսկ տարուան վերջը Ֆրանսական դատախազ Նիւրընպէրկի դատավարութեան ատեն։ 1946ին խորհրդարան մտաւ իբրեւ երեսփոխան Ժիւռայի։ 1947 մարտին փոխ-նախագահն էր այն յանձնաժողովին որ պիտի քննէր Ֆրանսայի մէջ պատահած դէպքերը՝ 1933էն 1945, յետոյ նշանակուեցաւ փոխ – նախագահ Գերագոյն Ատեանի ։

Մասնագէտ է ելմտական՝ խնդիրներու եւ պաշտօնավարած է երկու դահլիճներու մէջ, իբրեւ ելեւմուտքի նախարար Քէօյի, Պիտոյի եւ Փլեւէնի դահլիճներուն մէջ։ Վերջին անգամ դատական նախարար էր ։

Մառեշալին թաղումը

Երէկ իր ծննդավայրը փոխադրուեցաւ մառեշալ տը Լաթր տը Թասինյիի մարմինը։ Թաղումը պիտի կատարուի այսօր, ուրբաթ։ Այս առթիւ կարճ արարողութիւններ կատարուեցան Սէն Սիրի զինուորական վարժարանին եւ Շարթրի մայր եկեղեցիին մէջ։

Չորեքշաբթի օր, Նոթր Տամի մէջ կատարուած արարողութենէն վերջ, հանդիսաւոր զօրանցք մը տեղի ունեցաւ Էնվալիտի բացատանին մէջ, տեւելով երկու ժամ։ Կը մասնակցէին զօրամասեր ցամաքային, ծովային եւ օդանաւային բանակներէն։ Նոթր Տամի արարողութեան ատեն 16 հոգի ծոպերը կը կրէին կարգով, իբրեւ սգաւոր։ Անոնց մէջ էին զօր. Այզընհաուըր (Ամերիկացի), մառեշալ Մոնթկոմըրի (Անգլիացի), զօր. Ալֆոնս Ժիւէն եւ ուրիշ բարձրաստիճան սպաներ։

Պատարագէն վերջ մառեշալին դագաղը դրուեցաւ թնդանօթի կառքի մը վրայ զոր կը քաշէին չորս ճերմակ ձիեր։ Վրան դրուած էր մառեշալի գտակը՝ եօթը աստղերով, իսկ սպայ մը կը կրէր կապոյտ դաւազանը, կառքին ետեւէն։ Ուրիշ 25 զինուորներ կը կրէին հանգուցեալին ստացած պատուանշանները եւ շքանշանները բարձիկներու վրայ։ Թափօրին կը հետեւէր նաեւ հանգուցեալին այրին։

Միակ դամբանականը խօսեցաւ Պ. Փլեւէն, ներբողելով հանգուցեալ զօրականին փայլուն գործունէութիւնը։ «Անոր կեանքը կը սկսի իբրեւ առասպելական վէպ մը վերջանալու համար նման այն ողբերգութեանց ուր հերոսները կը մեռնին ոտքի վրայ»։

× Նոթր Տամի արարողութեանց կը մասնակցէին Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ եւ Թանգարանի ներկայացուցիչները։ Եկեղեցիէն Էնվալիտ յուղարկաւորութեան թափօրին կը մասնակցէին Հայ Նախկին Ռազմիկները հայկական դրօշով ։

Այս Կիրակի ժամը 10ին հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, եւ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի հանգուցեալ զօրավարին համար։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԻՐԱՆԻ անգլ. հիւպատոսարաններուն փակման հրամանին առթիւ, Թէհրանի բրիտանական դեսպանը ծանուցագիր մը ուղղելով, կ'ըսէ թէ այդ որոշումը կը հակասէ 1857ի Փարիզի դաշնագրին։ Եւ սակայն իրազեկներ կը կարծեն թէ Լոնտոն ի վերջոյ տեղի պիտի տայ։

ՕՏԱՐՆԵՐԸ ԵՒ ՄԵՆՔ

Առիթներ շատ ունեցած ենք օտարներու կարծիքները լսելու կամ կարդալու ։

Անոնցմէ շատերը փաղաքշական են. քաջալերական եւ արժանի մասնաւոր ուշադրութեան, երբ հաստատուած են պատմական ծանօթութեան, մեր ժողովուրդը մօտէն ճանչնալու իրողութեան մը վրայ ։

Մեր ապրած դժուարին, քաղաքական խառնաշփոթ կացութեան մէջ, օտար երկրի մը վարչապետին, նախարարին, քաղաքական կամ մտաւորական դէմքի մը նպաստաւոր յայտարարութիւնը մեր ժողովուրդին հանդէպ, ընդհանուր գոհունակութիւն կը պատճառէ բոլորիս։ Ոչ միայն անոր համար, որ մեր ժողովուրդին առաքինութիւնները օտարներէն ալ կը հաստատուին, այլ անոր համար որ նպաստաւոր մթնոլորտ կը ստեղծեն անոնք. վստահութիւն ու ապահովութիւն կը բերեն մեզի։

Ցրուած ըլլալով աշխարհէ աշխարհ եւ երկրէ երկիր, մենք հարկադրուած ենք հաշտ ապրիլ մեր ապրած երկիրներուն մէջ եւ, իբրեւ հաւատարիմ քաղաքացիներ, աջակցիլ տրուած երկրի մը վերելքին ու բարգաւաճութեան ։

Թէ զգացումներով եւ թէ բանականութեան թելադրանքով՝ մենք պարտաւոր ենք մեզի բնակակից, մեզ հիւրընկալող ժողովուրդներուն հետ գործակցիլ եւ յարգել անոնց օրէնքները, կարգերը եւ զգացումները ։

Այնքան արիւնոտ փորձանքներէ եւ փորձութիւններէ ետք, ունեցած ենք իմաստութիւնը՝ չխառնուելու մեր ապրած երկիրներուն ներքին խնդիրներուն ու պայքարներուն, պահելով միշտ մեր բարեկամական ու անշահախնդիր ընթացքը։ Շնորհակալ եղած ենք եւ շնորհակալ ենք մեզի տրուած դիւրութիւններուն համար, եւ նուիրուած ենք մեր ազգային ներքին զարգացման, սրտանց մասնակցելով նաեւ մեր «երկրորդ հայրենիք»ներու տնտեսական, մշակութային եւ ընկերային բարգաւաճութեան ։

Շնորհիւ այս բանաւոր քաղաքականութեան, հայ ժողովուրդը գնահատուած է օտարներուն կողմէ, ոչ միայն Ամերիկայի մէջ, այլեւ Ֆրանսայի, Յունաստանի եւ մասնաւորապէս Միջին Արեւելքի երկիրներուն մէջ, Եգիպտոսէն Պաղեստին, Լիբանան, Սուրիա, Իրաք ու Իրան։ Հայը, շատ մը տեղեր, դարերով ապրած է այս ընթացքով եւ պահած իր գոյութիւնը ու ազգային կեանքը։ Վերջին երեսնամեակը մասնաւորապէս եղած է շարունակութիւնը ազգային այս իրատես քաղաքականութեան ։

Կ'ուրախանանք անկեղծօրէն, երբ որեւէ առիթով, պետական դէմք մը, կրօնական կամ աշխարհական հեղինակաւոր անձեր կամ օրկաններ կը յայտարարեն թէ Հայերը օգտակար, ընդունակ, շինարար տարր են։ Մասնաւոր գոհունակութեամբ, նոյնիսկ հպարտութեամբ կ'արձանագրենք մեր թերթերուն մէջ՝ երբ պատասխանատու անձեր գովելով մեր ազգային առաքինութիւնները, կը յայտարարեն թէ Հայերը չեն զբաղեցներ ոստիկանութիւնը. այսինքն՝ խաղաղ տարր են եւ վստահելի, բարեկամ ու պարկեշտ ։

Կը պահե՞նք այս ուղեգիծը ։

Հարցում մը, որուն կը դժուարանանք վրճռական պատասխան տալ, որովհետեւ կան երեւոյթներ, որոնք կասկածի տակ կ'առնեն մեր ժողովուրդը։ Զանգուածը, հայ ժողովուրդը, նոյնն է անշուշտ, բայց կան տարրեր, տխուր մտայնութեամբ, աղճատուած բարոյականով ու անխորհուրդ մտքով, որոնք ծանր սայթաքումներ կը գործեն, խանգարելով ամբողջ ժողովուրդին կեանքը, վտանգելով անոր գոյութիւնը ։

Փոքր, զանցառելի խմբակներ ու աղմկարար, անպատասխանատու անհատներ են, ճիշդ է, բայց կը պղտորեն մթնոլորտը եւ կասկածի տակ կը ձգեն ամբողջ զանգուածը։

Հայրենիք, Հայկ. Դատ, մշակոյթ, ազգապահպանում, լաւ այս ամէնը. հարցեր՝ որոնք կենսական նշանակութիւն ունին մեր ապագային համար։ Կերպով մը հասկնալի՝ անոնց շուրջ վէճն ու տարակարծութիւնը։ Բայց կայ խնդիր մը, հիմնական, շատ կարեւոր խնդիր մը, որուն մասին չենք կրնար անուշադիր ըլլալ, չենք կրնար կոյր ըլլալ եւ լրջօրէն չմտածել այդ մասին։ Այդ խնդիրը՝ զանազան երկիրներու մէջ, մասնաւորապէս Միջին Արեւելքի մէջ ցրուած հայութեան ապահովութեան խնդիրն է։ Հայութեան վստահելիութեան խնդիրը՝ որ երթալով մասնաւոր կերպարանք մը կ'առնէ, վտանգելով ոչ միայն մեր հեռաւոր նպատակները, այլեւ առօրեայ խաղաղութիւնը. մեր վայելած վստահութիւնը, իբրեւ հաւաքականութիւն ։

Սխալ կը գործենք, եթէ միայն մեր ապագայի մասին մտածենք, ու մոռնանք ներկան. սխալ կ'ընենք, եթէ մտածենք միայն մեր հայրենիքին ու իր ժողովուրդի մասին, անտեսելով Սփիւռքը եւ շուրջ մէկ միլիոն հայութիւնը։ Ինչպէս սխալ պիտի ըլլար, եթէ միայն մեր անցեալ փառքերուն ու ապագայ նուաճումներուն մասին մտածէինք, մոռնալով անմիջականը, առօրեան, ներկան, մանաւորապէս մեր ազգային ու մշակութային կեանքին մէջ ։

Ինչ նշանակութիւն կրնայ ունենալ մեր Ե. դարը, մեր Ոսկեդարը, եթէ այսօր, մեր անհոգութեան պատճառով, մեր լեզուն ու գրականութիւնը աղքատութեան մատնենք. պղինձի դարուն մէջ ապրեցնենք։ Ինչ արժէք կրնայ ունենալ այն՝ որ անցեալին մէջ պետական փառաւոր շրջաններ ունեցեր ենք եւ ապագային կրնանք նորէն ունենալ, եթէ ներկայիս նսեմ ու անփառունակ կեանքի մը մէջ կ'ապրինք։ Պիտի ուրախանանք մեր անցեալով, անշուշտ. պիտի մտածենք մեր ապագային մասին, կասկած չկայ։ Բայց պիտի գուրգուրանք մեր ներկային վրայ, որ իրական է, շօշափելին, անցեալը եւ նաեւ ապագան։ Թշուառ ներկայէ մը երբեք չի կրնար փայլուն ապագայ մը ծնունդ առնել, եթէ համապատասխան միջոցներ ձեռք չառնենք ։

Անցեալը ծախսուած հարստութիւն մըն է, մեծ մասով. ապագան գանձելի, կասկածելի հարստութիւն մը. մինչ ներկան կանխիկ, իրական ու ապահով հարստութիւն մը։

Կրցա՞նք շահարկել ներկան, այն ատեն կըրնանք վստահ ըլլալ մեր ապագային նկատմամբ ։

Դժբախտութիւնը հոն է, որ մասնաւորաբար մեր վերջին մէկ երկու տասնամեակներու ընթացքին, այս ներկան է որ խաթարուած է, այլասերած ու հետեւաբար՝ վտանգուած ։

Եւ, այս խաթարումը անոնց կողմէ՝ որոնք « իմաստութեան », «հեռատեսութեան» ու «ողջմտութեան» քարոզներ կը կարդան։ Մամուլի ու եկեղեցիի բեմերէն խորհուրդներ կը շռայլեն, առանց անդրադառնալու թէ նաւը՝ որուն անունէն կը խօսին՝ ընկղմելու վրայ է ...

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔի)

ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ԽՆԴԻՐԸ ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌՋԵՒ

Հ— ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿԻՆ ՃԱՌԸ ՀԱՅ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Յունուար 4ի նիստին մէջ, գլխաւոր ճառը խօսեցաւ տեղեկաբերը, Պ. Ազքուլ, պատուիրակ Լիբանանի։ Ըսաւ թէ իր երկիրը միշտ խորապէս շահագրգռուած է մարդասիրական խնդիրներով եւ ողբաց այն արմատախիլ մարդկային էակներուն վրայ որոնք ամէն բան կորսնցուցած ըլլալով, խաղալիկ դարձած են դէպքերու։ Լիբանան դարերով պատսպարած է տարագիրներ եւ անոնց դժբախտութեանց տեսարանը կրկնապատկած է օգնելու բաղձանքը։ Առաջին առթիւ Լիբանան ընդունեցաւ հայ տարագիրներ եւ արտօնեց որ Լիբանանեան քաղաքացի դառնան, առանց խտրութիւն դնելու կարողին եւ միւսներուն միջեւ։ Հայ տարագիրները դարձան պատուական քաղաքացիներ, ճարտար բանուորներ, պարկեշտ եւ ուղղամիտ։ Լիբանանի հայ հասարակութիւնը շարունակեց հետաքրքրուիլ ուրիշ վայրերու հայ տարագիրներու վիճակով եւ Լիբանանի պատուիրակութիւնն ալ միացաւ այդ հոգածութեան։ Դեռ վերջերս Լիբանան տարագիրներ ընդունեցաւ Պաղեստինէն ։

Սովորական վիճակի մէջ, Միացեալ Ազգերը մեղադրելի չեն տարագիրներու գոյութեան եւ թշուառութեան համար, մինչեւ անգամ Քորէայի մէջ։ Բայց միեւնոյն բանը ճիշդ չէ Պաղեստինի տարագիրներուն համար, քանի որ ՄԱԿը տուած էր վճիռ մը որ տարագիրներու. նոր դասակարգ մը պիտի ստեղծէր։ Որոշելով բաժնել փոքր երկիր մը, անոր մէկ մասը դարձուցած էր ապաստանարան մը ժողովուրդի մէկ մասին համար, եւ ի հարկէ արտագաղթ մը ծագեցաւ այս բաժանումէն։ Ուրեմն կրկնակի պատասխանատուութիւններ ունի ՄԱԿը. տարագիրներու ստուար մեծամասնութեան հանդէպ ունի մարդասիրական պարտականութիւն մը՝ իսկ Պաղեստինի տարագիրներուն հանդէպ օրինաւոր պարտաւորութիւններ. եւ արդար է որ ելեւմուտքին մէջ գումար մը յատկացուի Պաղեստինի տարագիրներուն օգնութեան համար։

Մեր պատուիրակութեան տեսակէտով, այն երկիրները որոնք միջազգային մարմին մը ստեղծած են, պարտաւոր են միջոցներ ճարել, որպէս զի կարենայ կատարել իրեն յանձնուած գործը ։ Տարագիրներու Օֆիսին վերատեսուչը, որ կը վայելէ Միացեալ Ազգերու վստահութիւնը, յայտարարեց թէ՝ փորձած է իրենց հայրենիքը վերադարձնել եւ վերաբնակեցնել տարագիրները, բայց եւ այնպէս տակաւին կարօտութիւններ կան որոնց համար անհրաժեշտ է նիւթական օգնութիւն։ Լիբանանի պատուիրակութիւնը որոշած է արտօնել որ վերատեսուչը կոչ մը ուղղէ տարագիրներու օգնութեան համար։ Բայց, մանրամասնութիւններ կ'ուզէ օգնութեան արժանի խմբակցութեանց ու անոնց գտնուած վայրերու մասին։

Գալով մասնաճիւղերու հարցին, Լիբանանի պատուիրակութիւնը չի կարծեր թէ ընդհ. ժողովը պիտի մերժէ անոնց հաստատումը, եթէ վերատեսուչը անհրաժեշտ գտնէ։ Այդպիսի գրասենեակներու հաստատումով Օֆիսի վերատեսուչին մէկ ներկայացուցիչը պիտի կրնայ ուղղակի տեղեկութիւն ստանալ տարագիրներու կացութեան, անոնց վայելած կամ զրկուած իրաւունքներու, անոնց տեղաւորուած երկրի օրէնսդրութեան եւ անոնց պաշտպանութեան լաւագոյն միջոցներու մասին։ Այդպիսի տնօրինութիւն մը բարերար ազդեցութիւն պիտի ունենայ նաեւ տարագիրներուն վրայ, վասնզի անոնց համար բարոյական սփոփանք մը պիտի ըլլայ տեսնել Միացեալ Ազգերու ներկայացուցիչ մը որ կ'աշխատի տեղին վրայ ։ Մասնաճիւղերու վայրը եւ թիւը եւ իրենց պաշտօնէութեան չափը քննել կ'իյնայ Ն. յանձնախումբին։ Բայց Լիբանանեան պատուիրակութիւնը կը կարծէ թէ կարելի պիտի ըլլայ վեցէն պակաս հաշուել այդ պաշտօնէութիւնը ։

Պատուիրակը յետոյ նորէն շօշափեց հայ տարագիրներու խնդիրը։Անոնց երկիրը աւերակ դարձաւ եւ աւելի վերջը բաժան – բաժան եղաւ առաջին մեծ պատերազմէն վերջ, եւ 400.000 հոգի ապաստանեցան Լիբանան եւ Սուրիա։ Անոնց համար խնդիր չկայ այլեւս, վասն զի անոնք Լիբանանեան եւ սուրիական քաղաքացիներ եղած են ։ Բայց կ'ուզէր սրբագրել անճշդութիւն մը որ կ'երեւայ ՄԱԿի վերջին հրատարակութեան մէջ. « Տարագիրները յետպատերազմեան աշխարհին մէջ »։ Անոնք որ Խորհրդային Հայաստան վերադարձան այդպէս ըրին ոչ թէ իբրեւ տարագիրներ, այլ իբրեւ Լիբանանեան կամ սուրիական քաղաքացիներ եւ Խ. Միութիւն վերադարձան պարզապէս գաղափարական պատճառներով։ 1922ին 25.000 Հայեր գաղթած էին Յունաստան, 125.000 հոգի Ֆրանսա։ Երկրորդ Աշխարհամարտէն վերջ, Հայերու երրորդ արտագաղթ մը տեղի ունեցաւ Խ. Միութենէն, Լեհաստանէն եւ ուրիշ ժողովրդական հանրապետութիւններէ, ինչպէս եւ Գերմանիայէն ուր պատերազմական գերիներ եղած էին։ Այս տարագիրներէն շատեր կը գտնուէին IROի պաշտպանութեան տակ, իսկ ուրիշներ պաշտպանուած էին Նանսէնեան անցագիրներով ։ Այժմ խնդիր է թէ ի՞նչ պիտի ըլլան առաջին դասակարգի տարագիրները, երբ IROն դադրի։ Յետոյ, քիչ մը երկդիմի է Նանսէնեան անցագիր ունեցողներուն կացութիւնը, վասն զի անոնք բոլոր քաղաքացիներու պալտականութիւններն ունին առանց վայելելու բոլոր համապատասխան իրաւունքները։ Ահա թէ ինչու մեր Լիբանանի պատուիրակութիւնը կը յուսայ թէ Վերատեսուչին Օֆիսը մասնաւոր ուշադրութիւն պիտի ընծայէ հայ տարագիրներու հարցին,յարաբերութիւններ պիտի հաստատէ հայկական կազմակերպութեանց հետ եւ ի հարկին պիտի խորհրդակցի մասնագէտի մը հետ ։

ԽՄԲ.— Յունուար 9ի նիստին մէջ, Օֆիսի վերատեսուչը պատասխանելով այս առաջարկին, յայտարարեց թէ յարաբերութիւն պիտի հաստատէ ԱՆՁԱյի հետ, որուն կեդրոնը կը գտնուի Մ. Նահանգներուն մէջ ։

Վիճաբանութեանց կը մասնակցէր նաեւ Փոլոնիայի խորհրդային դեսպանը, Պ. Փաւլով, որ ծանր մեղադրանքներ ուղղելով արեւմտեան պետութեանց, հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ հայ տարագիրներու մասին.

— « Հայ տարագիրները հայրենիք մը ունին, Հայկական Ս. Ս. Ռեսպուբլիգա։ Խ. Միութիւնը այս հարցին, ինչպէս միւսներուն մէջ կողմնակից է հայրենադարձին որ միակ կարելի լուծումը կը ներկայացնէ տարագիրներու հարցին համար » ։

✕ Պ. Փաւլովի մեղադրանքները եւ ուրիշ տեսակէտներ՝ յաջորդով։

ՌՈՒՍԵՐԸ ԿԸ ՇԱՀԱԳՈՐԾԵՆ ՊՈՒԼԿԱՐԻԱՆ

Իրազեկ աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ հակառակ բացառիկ հունձքին, պուլկար ժողովուրդը ամէն բանէ զրկուած կը մնայ։ Այս հակասութեան պատճառն է Ռուսերու ներկայութիւնը եւ Պուլկարիոյ տնտեսութեան ամբողջական խորհրդայնացումը ։

Պուլկարիոյ մէջ հաստատուած բոլշեւիկեան իրաւակարգը կը շարունակէ վարչական եւ տընտեսական «վերակազմութիւնը», բայց մինչեւ հիմա այս փորձուած ճիգերը ծառայեցին ժողովուրդին դժգոհութիւնը սաստկացնելու, բանուորները այլեւս ականջ չեն տար արտադրութիւնը աւելցնելու պատգամին։ Չեն վարանիր գանգատիլ իրենց ղեկավարներու վարիչներուն, բայց ատոնք կը պա-

Հ. Յ. Ուս. Միութեան ուղերձը

(ՌՈՒԲԷՆԻ ԵՒ Լ. ՇԱՆԹԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ)

Երկու հին աստուածներ եւս զատուեցան մեզմէ: Դաշնակցական համալսարանական երիտասարդութիւնը կը կենայ անոնց յիշատակներու տաճարներուն մէջ ոչ թէ գովելու, երկրպագելու կամ ողբալու՝ այլ հարցնելու.

— Կ'ուզէ՞ք որ ազանք ձեր վրայ իբրեւ պատահմամբ մահացած էակներ թէ ձեզ նկատենք իբրեւ մարդիկ՝ որոնք կեանքի իրենց գերագոյն ապրումին մէջ՝ յա կարծ դադրած են ապրելէ:

Մին կը պատասխանէ — ըրէ այն՝ որ պիտի ընէիր եթէ կռուի պահուն իյնայի, մահէն զարնուած: Շարունակէ կռիւը:

Միւսը կը պատասխանէ — ըրէ այն՝ որ պիտի ընէիր եթէ ստեղծումի վայրկեանիս՝ տաղանդըս չորնար գրչիս ծայրին. վերցուր գրիչը, թափէ զայն հայ հոգիին մէջ ու շարունակէ գրել, կիսատ տողէն սկսած:

Դաշնակցական ուսանողը, երբ կը մօտեցնէ Շանթի եւ Ռուբէնի ուսանողութիւնը, որքան շըփոթ եւ երազկոտ պիտի մնար՝ եթէ անոնց եւ իրենց ընկերներու կեանքերու թելը, նետուած մինչեւ ծերութիւն, չգծէր մեծ գործին պատկերը ուր

տասխանեն թէ կառավարութիւնը աւելի կը զբաղի արտադրութեամբ քան բանուորներու առողջութեամբ:

Խորհրդային մեթոտները կը պարտադրուին ոչ միայն գործաւորներուն, այլ եւ գիւղացիներուն եւ կրթական մշակներուն: Վարժարաններու եւ ուրիշ կրթական հաստատութեանց մէջ, ռուսերէն լեզուն կ'ուսուցուի: Մոսկուայի կրթական նախարարութեան կողմէ 1948ին հրատարակուած քերականութիւն մը, որ ներկայիս կ'օգտագործուի դպրոցներուն մէջ, շատ մը հետաքրքրական կողմեր ունի: Ան զգալապէս կը բախէ պուլկար ազգային զգացման: Յառաջաբանին մէջ, բոլոր Սլաւներուն կողմէ առաքեալ նկատուած Սելանիկցի երկու վանականները՝ Կիրիլ (Կիւրեղ) եւ Մեթոտիոս, իբրեւ ռուս ներկայացուած են: Անոնք յունարէնէ ռուսերէնի թարգմանած են եղեր Աւետարանը: Քերականութիւնը կը հաւաստէ թէ ռուսական այբուբենը այս երկու վանականներուն գործն է, ու այս տեսութիւնը կը քարոզուի Պուլկարիոյ բոլոր վարժարաններուն մէջ, ռուս ուսուցիչներու կողմէ: Տեղացիները այլեւս իրաւունք չունին պնդելու թէ՝ Կիրիլ եւ Մեթոտիոս իրենց ազգէն էին եւ Պուլկարներուն համար հնարած են սլաւական բառբառը:

Ընդհանուր առումով պարենաւորման վիճակը ողբալի պատկեր մը կը ներկայացնէ: Հակառակ այս տարուան առատ բերքին, ժողովուրդը զրկուած է անհրաժեշտ տարրերէն: Հացին պարենաչափը կը մնայ 600 կրամ, չէ բարձրացած մէկ քիլոյի: Առանձնաշնորհեալները միայն այս չափով հաց կը ստանան, Պուլկարները մեծ մասով կը ստանան 300—400 կրամ: Պուլկար մամուլը չի ծածկեր երկրին դժուարութիւնները: Շատ մը զըրկանքներ կը ծանուցանէ ժողովուրդին: Պարենաչափերը շատ խեղճ են — իւղ՝ 500 կրամ, ձէթ՝ 400 կրամ, կաթ՝ 820 կրամ, պանիր՝ 800 կրամ ամիսը:

Մ.

կը զետեղուի մեր ներկայ կեանքի ամբողջութիւնը: Այդ է պատճառը որ ուսանողը պէտք չունենայ հարցնելու թէ ինչու մտքին ուժը, օտար համալսարաններու մէջ կառուցուած՝ պարտականութեան տակն է ի շահ ժողովուրդին աշխատելու. անոր քաղաքական կազմակերպումին, անոր սերունդներու դաստիարակութեան: Ինչ հոյակապ օրինակներ, այս երկու կեանքերը, մտքերու՝ որոնք արուեստի եւ դպրոցներու մէջ, կուսակցական ճամբով կը փոխուին ազգային անկորնչելի հարստութեան:

Դաշնակցական ուսանողը հարցում մը եւս ունի, իր հին աստուածներուն ուղղելիք:

Կ'ուզէ՞ք որ նոր ճակատագիր մը փնտռենք հայ ժողովուրդին համար, նոր աստուածներ փոխ առնենք քաղաքակրթութեան ոստաններէն: Անոնք միաբերան կը պատասխանեն — Ջկայ աշխարհի վրայ աւելի մեծ ճակատագիր քան այն՝ որ յատուկ է քու ժողովուրդիդ: Այն՝ որ զայն կ'ընէ այնքան քաղցր, այնքան ստեղծագործ ու այնքան արժանի ազատ հայրենիքի: Իմէ օտար ակերէ, յագեցիր ուրիշ քաղաքակրթութիւններով, բայց պիտի գիտնաս թէ քու ժողովուրդիդ փոքր ածուն այնքան աւելի մաքուր, անուշ եւ մարդկային է: Նետուէ վարուդ հզօր գուպարներուն մէջ, սակայն գիտցիր թէ որեւէ պայքար՝ չունի այնքան արդարութիւն, այնքան նուիրագործող տառապանք քան այն՝ որ մենք «մեր ընկերները մղեցինք պապենական հողին վրայ, Հայ Դատին համար:

Ընկեր Շանթ, ընկեր Ռուբէն, մեր միտքն եւ մեր նոր, պարզ հոգին նուէր մըն են ազգէն ազգին: Մեր կամքը, Դաշնակցական մեր ոգին, հաւատարիմ կը մնան կոչումներու ամէնէն բարձրին — հայ ճակատագրի:

Ու մեր բազուկները կը սպասեն այն օրուան, երբ կրկին կանգնած ձեր տաճարներուն մէջ՝ լըսենք ի վերջոյ ձեր հրահանգը.

— Տղա՛ք... եկաւ, եկաւ ժամը զարնելու, մեր գործը ամբողջացնելու, յանուն անցեալին, յանուն ապագային...:

Կը սպասենք ...:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԼԻՈՆԻ ՀԱՅՈՑ ԱՊԱԳԱՅ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

ԼԻՈՆ, 13 Յունուար.— Լիոնի եւ շրջանի ութ հազարնոց գաղութին համար յարմար եւ ներկայանալի եկեղեցի – դպրոց մը ունենալը տասնեակ տարիներու ծրագիր էր, որ այսօր կը գործադրուի: Ծրագիրը մեծ եւ բազմածախս, բայց Ազգ. Միութեան վարչութիւնը, եւ հանգանակիչ յանձնախումբը լաւատես կ'երեւան:

Հողը գնուած է արդէն եւ գումարը վճարուած, այնպէս որ, այսօր «Ազգային սեփականութիւն» այդ ափ մը հողը կայ: Կը մնայ անոր վրայ բարձրացնել «Հայոց Լուսաւորչի Տաճարը» եւ անոր լոյս կանթեղը — դպրոցը: Հոս է որ պէտք չէ անճրկի գաղութը:

Եկեղեցի, դպրոց, քովիկը յարմար թատերասրահ, փոքրիկ սրահներ, գրադարանի, միութիւններու եւ կազմակերպութիւններու համար, ահա ծրագիրը որ անշուշտ իրական բարիք մը պիտի դառնայ գաղութին համար: Ամէն գլխէ, ամէն օր կը լսենք նոյն յանկերգը: Հաւաքավայր մը չունինք, ի՞նչպէս փրկենք նոր սերունդը»: Այդ հաւաքավայրին համար է որ Լիոնի Ազգ. Միութիւնը եւ քանի մը հայրենակիցներ գործի ձեռնարկած են: Յարդ արձանագրուած գումարներուն մէջ կը հանդիպինք երբեմն կազդուրիչ երեւոյթներու եւ երբեմն ալ տխուր: Արդարեւ կան համեստ, պարզ բանուորներ, օրը օրին ապրողներ որոնք արձանագրուած են սպասածէն աւելին եւ ուրիշներ որոնց բաժինը ոչ միայն չէ ստացուած, այլեւ երբեմն լսուած են խուսափողական առարկութիւններ:

Հանգանակիչ յանձնախումբին անդամները զաղութիս ծանօթ անձնաւորութիւններ են, եւ բոլորին վստահութիւնը կը վայելեն: Կը մնայ որ ամէն մէկը իր լուման տայ այս ազգօգուտ գործը գլուխ հանելու համար, որքան կարելի էր շուտ:

Յառաջիկայ Յունիս – Յուլիսին պիտի կատարուի հիմնարկէքը, եւ եթէ ամէն ինչ լաւ ընթանայ՝ շուտով Լիոն քաղաքը կ'ունենայ իր փառաւոր եկեղեցին ու դպրոցը:

«Լիոնի մէջ ծառ չի բուսնիր» ըսած է մեր սիրելի խմբագիրը: Բոլորս միահամուռ ապացուցանենք թէ ծառ չբուսած քաղաքին մէջ, կրցանք, եկեղեցի մը եւ ազգային տուն մը կառուցանել:

Գործի, ամէն մէկը իր կարողութեան չափով:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՎԱԼԱՆՍ.— Յունուար 6ին Սէն Ժանի սրահին մէջ 300է աւելի հայրենակիցներ ամբողջ չորս ժամ հետեւեցան Հ. Պապեանի կողմէ սարքուած դպրոցական հանդէսին: Բեմին խորը զետեղուած էր աւանդական տօնածառը:

Օրուան նախագահը՝ Պ. Յարութիւն Կէզուրեան բացման ճառին մէջ շեշտեց մայրենի լեզուին ուսուցման անհրաժեշտութիւնը:

Հրաւիրեց ծնողները որ իրենց կարելին փորձեն մանուկներուն հետ հայերէն խօսելու տունի մէջ:

Դպրոցի աշակերտներէն Յովհաննէսեան Յակոբիկ ուղերձով հրաւիրեց իր տարեկից մանուկները որ հետեւին իրենց օրինակին եւ դպրոց յաճախեն: Յետոյ սարքուեցաւ կենդանի պատկեր մը եւ թատերախաղ մը, որուն նիւթը առնուած էր 1915ի եղեռնի օրերէն: Լսեցինք շարք մը երգեր եւ արտասանութիւններ: Տեղի անձկութեան պատճառով զանց կ'առնեմ անունները: Զորուկէս տաբեկան Ատալեան դաշնակի վրայ նուագեց «Լուսին չկար»ը, ընկերակցութեամբ Ջութակի (իր հայրը): Կարգը եկած էր Կաղանդ պապային, որ բեռնաւորուած մրգեղէններով, հարիւրէ աւելի ծրարիկներ, բաժնեց աշակերտներուն եւ ներկայ բոլոր մանուկներուն անխտիր:

Աճուրդէ մը գոյացաւ 9000 Ֆրանք: Երկրորդ մասին աշակերտները ներկայացուցին զաւեշտ մը, «Անխիղճ խոհարարուհին»:

Յետոյ բեմ եկաւ Հ. Պապեան, որ տեղեկութիւններ հաղորդեց Միջին Արեւելքի մասին, ուր գացած էր վերջերս: Հանդէսը փակուեցաւ «Փամ Փորտան»ով, մասնակցութեամբ աշակերտներուն: Ժողովուրդն ալ յոտնկայս հետեւեցաւ երգեցողութեան:

Աշակերտներուն թիւն է 50, 35ը աղջիկ: Երրորդ տարեշրջանն է այս: Դպրոցը լրացնողները այժմ կրնան հայերէն թղթակցիլ իրենց բարեկամներուն հետ:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ԷՋԵՐ ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՔԱՐԷՆ (4)

ԱՌԱՔԵԼՈՑ ՎԱՆՔԻ ԿՌԻՒԸ

— «Նոյեմբեր 18ին եւ, քոմիսէր Մէհմէտ էֆէնտին, Ֆէրիք փաշան, Ազիզ էֆէնտին, Նազարէթ էֆէնտին եւ Ճօճօ Գասպար կուգանք ձեզ տեսնելու համար: (Այս վերջինը Հ. Յ. Դ. Մշոյ կազմի վարչութեան անդամ էր):

Մեր երկու անմահ հերոսները նամակը վանահօր ալ ցոյց տուին: Բաւական ատեն իրարու հետ խօսելէ ետք, նամակին պատասխանը գրած եւ տուած էին Եղսոյին: Այս առթիւ ըսած էր թէ օրական 30—40 Թուրք զինուորներ կը մեռնին քոլերայէն: Եւ թէ վիրաւորուածները եւ սպաննեալներն ալ մեծ թիւ մը կը կազմեն:

Մեկնելէ առաջ Եղսօն եկաւ մեր քով, «Մնաք բարով, Մշոյ Ս. Կարապետն եւ Առաքելոց վանքերը ձեզի օգնական ըլլան» ըսելով, մեկնեցաւ:

Յաջորդ իրիկուն Անդրանիկն եւ Գէորգ Չաւուշը երկու էջնոց թուղթի մը վրայ գրեցին մեր բոլոր արդար իրաւունքներն եւ պահանջները, որպէսզի յանձնուին Թուրք ներկայացուցիչներուն:

Նոյեմբեր 18ին եկան Թուրք ներկայացուցիչները: Երբ վանքին մօտեցան, Յովհաննէս վրդ. Մուրատեան, քանի մը տիրացուներով գնաց զի – մաւորելու համար: Ներս մտած ատեն վանահայրը Անդրանիկին եւ Գէորգ Չաւուշին ծանօթացուց զիրենք:

Մեր երկու հերոսները հիւրերը առաջնորդեցին այն սենեակը, ուրկէ քիչ առաջ մեր կրակած փամփուշտներուն պարապ սնտուկները դիզուած էին իրարու վրայ, որ այն տպաւորութիւնը կը ձգէր թէ մեծ քանակութեամբ փամփուշտներ մըթերած ենք:

Քիչ մը հանգստանալէ եւ մէկ մէկ սուրճ խըմելէ վերջ, կառավարիչը կը հարցնէ Անդրանիկին.

— Ի՞նչ են ձեր պահանջները, պէտք է որ ներկայացնէք մեզի:

Անդրանիկ նախ Հայկ. Յեղափոխութեան պատճառները բացատրելէ վերջ կը յայտարարէ.

— Կը պահանջենք վերջ տալ բռնութեան, անարդարութեանց եւ սպանութեանց:

Եւ գրպանէն հանելով, յուշագիրը, կը դնէ կառավարիչին առջեւ: Նազարէթ էֆէնտին կը կարդայ եւ կը թարգմանէ թուրքերէնի:

Կ'արժէ այդ գրութիւններէն քանի մը հատուածներ ներկայացնել մեր Սիրելի «Յառաջ»ի ընթերցողներուն.—

Ի՞նչու համար Օսմ. կառավարութիւնը իր պետական զէնքերով զինած է բոլոր Քիւրտերը, եւ անոնցմէ կազմած է Համիտիէ զօրագունդեր, որոնց ահ ու սարսափին տակ կ'ապրի մեր աշխատասէր ժողովուրդը: Այդ արիւնարբուները ձեր ներկայութեամբ միշտ կը կողոպտեն եւ կը թալանեն բոլոր հայկ: գիւղերը: Անոնց դիմաց դուք զինաթափ ըրած եւ բանտերը լեցուցած էք հազարաւոր անմեղ եւ խեղճ Հայեր: Կամ այն է որ բոլոր Քիւրտերը եւ ձեր ցեղակիցներն ալ զինաթափ կ'ընէք եւ կամ մեր Հայերուն ալ իրաւունք կու տաք զինուելու:

Ինչո՞ւ համար կառավարութիւնը իր հպատակ ազգերու հանդէպ երկու չափ եւ երկու կշիռ կը գործածէ:

Ինչո՞ւ համար Օսմ. պետութիւնը կ'ատէ եւ կ'անտեսէ հաւատարիմ հայ ազգը որ երկրին վերաշինողն է իր արհեստով, իր արուեստով, իր հրաշակերտ ճարտարապետութեամբ եւ վերջապէս իր տոկուն աշխատասիրութեամբ:

Ինչո՞ւ համար կառավարութիւնը կը պաշտպանէ այդ վայրենի Քիւրտերը որ ոչ երկրին օգտակար են եւ ոչ ալ պետութեան զինուոր կու տան: Ուրեմն կառավարութիւնը բացարձակապէս ազատութիւն տուած եւ զինած է բոլոր Քիւրտերը Հայերը բնաջնջելու համար:

Մենք մէկ Թագաւորի փոխարէն հարիւր մէկ թագաւոր ունինք: Առտուն կանուխ արթնցողը թագաւոր է: Բոլոր քիւրտ պէկերը մէկ մէկ թագաւոր են մեր գլխուն վրայ: Կառավարութիւնը իրաւունք տուած է այդ պէկերուն որ ամէն մէկը քսան – երեսուն հայ գիւղերու վրայ իշխեն: Անոնք բռնի կ'առնեն եւ կը տանին մեր գիւղացիներուն քրտնաթոր աշխատանքին արդիւնքը:

«Դուք պարտաւոր էք մեր այս բոլոր բողոքներն եւ պահանջները լսել եւ ղրկել Թագաւորին, որպէսզի ան օր առաջ այս բարբարոս բռնութիւններն եւ թալանները դադրեցնէ: Կը պահանջենք ազատ արձակել քաղաքական յանցանքով բանտարկեալները, պատժել բոլոր աւազակներն եւ հարստահարիչները, հատուցում տալ թալանուած գիւղացիներուն եւ մանաւանդ գործադրել բարենորոգումներուն մայիսեան ծրագիրները, որպէսզի բոլոր ժողովուրդներն ալ ազատ եւ հաւասար իրաւունքներով ապրին իրարու հետ իբրեւ մարդ»:

(Շար.)

Նոր դէպքեր Սուէզի մէջ

ԵԳԻՊՏԱՑԻ ԶՕՐԱՎԱՐ ՄԸ ԵՒ 160 ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԱԾ

Չորեքշաբթի առտու կանուխ 800 անգլիացի զինուորներ հրասայլերով եւ զրահապատ կառքերով մտան Սուէզի ջրանցքին թէլ էլ Քէպիր գիւղը, լայն «մաքրագործումներ» կատարելու համար: Արդիական օդանաւեր ցածէն թռան գիւղին վրայ: Եգիպտացի արձակազէնները անակնկալի եկան. ամէն կողմ պաշարուած էր եւ հրասայլերը գիւղ կը մտնէին: Բնակիչները փողոց թափեցան գնդացիրներու ձայնէն: Նոյն պահուն կարճ հրացանաձգութիւն մը տեղի ունեցաւ, փողոցի մը շրջակայքը: Արաբները ունեցան 5 մեռեալ (երկուքը ոստիկան), իսկ Անգլիացիները մէկ վիրաւոր:

Զրահապատ կառքերը բռնեցին գիւղին ռազմագիտական կէտերը: Զինուորները վար իջան կառքերէն, եւ գնդացիրները ցցելով ամբողջ գիւղը խուզարկեցին, մէկիկ մէկիկ: Այս առթիւ պահականոցի մը մէջ գտան 160 ոստիկաններ, մինչ սովորաբար 12 հոգի պէտք է ըլլային: Ուրիշ տեղ մը ձերբակալեցին 40 հոգի, որոնց մէջ էր զօր. Մոհամմէտ Ապտուլլահ Րաուֆ, ընդհ. քննիչ ոստիկանութեան: Զօրավարը յայտարարեց թէ իր տարեկան քննական պտոյտը կատարելու եկած էր: Անգլիական հրամանատարութիւնը բացարձակապէս համոզուած է թէ եգիպտական ոստիկանութիւնը մեղսակից է արձակազէններուն, ու այսուհետեւ տեւական հսկողութեան պիտի ենթարկէ Թէլ էլ Քէպիր գիւղը:

Եգիպտական խորհրդարանը ձեռամբարձ վաւերացուց այն օրէնքը, որ կ'արգիլէ ամէն գործակցութիւն գրաւման ուժերուն հետ: Միւս կողմէ, Եգիպտոսի կառավարութիւնը «հակաբրեկամական» կը նկատէ եւրոպական կարգ մը պետութեանց նաւային գործակցութիւնը Անգլիացիներուն հետ, Սուէզի շրջանին մէջ: Այս առթիւ բողոք մը պիտի ուղղէ ՄԱԿին: Եգիպտոս հետեւանք չէ տուած Իպնը Սէուտի միջնորդութեան առաջարկին, առարկելով թէ հակառակ է Միջին Արեւելքի հրամանատարութեան կազմութեան:

ԹՈՒՆՈՒԶ ԿԸ ԽԼՐՏԻ

Չորեքշաբթի օր երեք նոր դէպքեր ծանրացուցին Թունուզի եւ հոգատար իշխանութեան յարաբերութիւնները: «Նոր Տեսթուր»ի համաժողովը, որ Յունուար 18էն 23ի յետաձգուած էր, բացարձակապէս արգիլուեցաւ մարզպանին կողմէ: Այս որոշումով, Շէնիքի դահլիճը գէշ կացութեան մը կը մատնուի, որովհետեւ կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, անոր անդամ է: Ֆրանսացի մարզպանը դժգոհութիւն յայտնած է պէյին՝ ՄԱԿի մօտ կատարուած դիմումին համար:

Պիզերթայի մէջ ալ ծանր միջադէպեր ծագեցան, երբ պաշտօնական ատեանին առջեւ տեղի կ'ունենար դատավարութիւնը խումբ մը Թունուզցիներու, որոնք մասնակցած էին արգիլեալ ցոյցի մը: Դատարանին առջեւ հաւաքուած բազմութիւնը մերժեց ցրուիլ եւ երկու ռումբ նետեց: 14 վիրաւորներ կան:

Շայյոյի պալատին մէջ, Դչ. օր Թունուզի պատուիրակութեան երկու անդամները (նախարարներ) զեկուցում տուին ՄԱԿի արաբական երկիրներու ներկայացուցիչներուն առջեւ: Երկուքն ալ կազմակերպութեան ընդհ. քարտուղարին ուշադրութիւնը հրաւիրած են Թունուզի քաղաքական ներկայ կացութեան վրայ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԱԿԱՐԱՆ (Դչ.) — Սթեռլին 980 (985), տոլար 349.95 (433), զուից. ֆրանք 80.30 (100): Նափոլէոն 4400, զուի. ոսկի 4150, սթեռլին 5220, տոլար (20) 20.920, ձոյլ ոսկի 571.000 ֆրանք:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախագահը պատգամագիր մը ուղղելով խորհրդարանին, կ'ազդարարէ թէ ամերիկացի ժողովուրդը երկար տարի եւս ծանր բեռներ պիտի կրէ, «զօրացնելու համար ազատ աշխարհին պաշտպանութիւնը համայնավարական հաւանական յարձակումի մը դէմ»: Պատգամագիրը կը պահանջէ առ նուազն հինգ միլիառ տոլարի նոր տուրքեր, ինչ որ կը կազմէ չորրորդ յաւելումը՝ վերջին 18 ամիսներու ընթացքին: Մ. Նահանգներու զինուորական ծախքերը պիտի բարձրանան տարեկան 45 միլիառէն 65 միլիառ տոլարի: «Մեզի պէտք են թնդանօթներ, գործիքներ եւ կարապ»:

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ Յունուար 16ին 22 նոր քաղաքներու ցանկ մը հրատարակեց ուր չեն կրնար մտնել օտարականները: Այդ քաղաքներն են.— Փոլթավա, Խարքով, Կիրովոկրատ, Փսքով եւն.: Ասկէ զատ, օտարներուն Մոսկուայի շուրջ պտըտելու սահմանագիծն ալ, որ 50 քիլոմեթր էր, իջած է 40ի: Օտարականները տակաւին կրնան այցելել Թիֆլիս: Օտեսա, Լենինկրատ: Արգիլուած 22 քաղաքներուն մէկ մասը կը գտնուի արեւելք, ուրիշներ՝ հիւսիս. արեւմուտք կամ Սիպերիա:

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ» ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը տեղի կ'ունենայ այս ուրբաթ, ժամը 20.30ին, Cadet սրճարանի վերնայարկը:

Երեկոյթը նուիրուած է ողբացեալ Լ. ՇԱՆԹի:

Խօսք կ'առնեն ՀՈՒՐԻ ԻՓԷԿԵԱՆ, ՇԱՔԷ ՏԷՐ ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ, ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ:

Կ'արտասանեն ԵՒԱ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ եւ ԺԻՐԱՅՐ ՓԱԼԱՄՈՒՏԵԱՆ:

Յաջորդ երեկոյթը՝ վիճաբանական սալոնիս՝ «Սերունդներու յարաբերութիւնը»: Խօսք պիտի առնեն երիտասարդներ եւ երէցներ:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՁՈՒԹԵԱՆ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆԸ

Այս շաբաթ ժամը 20.30ին Cadet սրճարանին վերնայարկը:

Կը նախագահէ Ա. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Կը խօսին Վ. ՕՇԱԿԱՆ, Վ. ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ եւ ուրիշ երիտասարդ ընկերներ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Կը հրաւիրուին բոլոր Նոր Սերունդի անդամները:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը Մանուկներու Օրը կը տօնէ, Յունուար 20ի կիրակի օրը, կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Յոյներու սրահը, 5 rue Bonnefoi:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Վալանսի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը «Մանուկներու Օրը» կը տօնէ այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Théâtre Municipalի սրահին մէջ:

Գեղարուեստական բաժին.— Երգ, արտասանութիւն եւ կը բեմադրուի ուսուցիչ Ա. Առաքելեանի հեղինակութեամբ եւ ղեկավարութեամբ «ՔԱՋ ՆԱԶԱՐ» թատերգութիւնը:

Կը բանախօսէ Տիկին ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ: Կաղանդ պապան նուէրներ կը բաժնէ բոլոր մանուկներուն:

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է:

ՀԱՅ ՈՒՍ. ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

Այս կիրակի ժամը 5ին, 16 rue Ferou, Paris (5), métro St. Sulpice: Դասախօս Գ. Կ. Փոլատեան: Նիւթը՝ Ինչ գրականութիւն պէտք է մշակել Սփիւռքի մէջ:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ս. Անթուանի «Ընկեր Կարօ» ենթակոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ «Գիւլխանդանեան» խումբի եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի: Այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Գ. Թորոսին սրճարանը (Hôtel Terminus, Ս. Անթուան): Ծախքերու մասնակցութիւն՝ 50 ֆրանք:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Երուանդ Մկրտիչեան ընտանիքը կը տեղեկացնէ որ այս կիրակի տեղի պիտի ունենայ հոգեհանգստեան պաշտամունք Մարսէյլի Փրատօ եկեղեցւոյ մէջ, իրենց աղջկան ծաղկահասակ եւ վաղամեռիկ ՄԱՅՐԱՆՈՒՇի մահուան առաջին տարելիցին առթիւ: Յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ:

Պ. Մանուէլ Մենեշեան, Տէր եւ Տիկին Ժոռժ Մենեշեան, Տէր եւ Տիկին Ռուբէն Իսահիքըրանեան, աղջիկը՝ Օր. Անայիս Մենէշեան, մայրը՝ Այրի Տիկին Փէփրոս Իլէեան, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Կիւլէսէրեան խորին ցաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, մօր, աղջկան եւ ազգականին մահը՝

ՏԻԿԻՆ ՄԱՆՈՒԷԼ ՄԵՆԵՇԵԱՆԻ

Ծնեալ Թուրփանճեան Տէյիրմէնճեան

որ տեղի ունեցաւ Յունուար 15ին, 51 տարեկանին, Փարիզ:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, ուրբաթ, 18 Յունուար, ժամը 10.30ին, ուրկէ մարմինը պիտի ամփոփուի Փանթէնի գերեզմանատունը, ընտանեկան դամբանին մէջ:

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ՝ Ազգ. Միութեան եւ նախաձեռնութեամբ եկեղեցասէր երիտասարդներու: Յունուար 26ին, Շաբաթ երեկոյ Villeurbanneի թատերասրահին մէջ: Հասոյթը պիտի յատկացուի Լիոնի եկեղեցւոյն շինութեան:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Dameame, Paris(13)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷՆ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի ժամը 15.30ին Cadet սրճարանին վերնայարկը: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայանալ անդամատետրով:

Կը խօսին ընկերներ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ եւ Ս. ՏԷՐ - ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ:

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷՆ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ —
ՎՌԱՄԵԱՆ ենթկ. Շբ. 19 Յունվ. ժամը 9ին:
ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ կիր. 20 Յունվ. կէսօրէ վերջ, ժամը 3.30ին:
ՀԱՅԱՍՏԱՆ ենթկ. Շբ. 26 Յունվ. ժամը 9ին:
ԽԱԺԱԿ խումբ Կիրակի 27 Յունվ. կէսօրէ վերջ, ժամը 3.30ին:
ԳԷՈՐԳ ՉԱՎՈՒՇ խումբ, Կիրակի 27 Յունուար, կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, 78 rue Rabelais, դպրոցին սրահը: Կարեւոր օրակարգ:

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» ենթակոմիտէի ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, ընկեր Ծապուրեանի բնակարանը:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 8.30ին, ընկերուհի Ազատ Դաւիթեանի բնակարանը: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կապ. Խաչի Պուլվար Օտոյի մասնաճիւղի ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին: Ստիպողաբար կը հրաւիրուին բոլոր անդամուհիները: Կարեւոր օրակարգ պատգմ. ժողովի առթիւ:

SALLE GAVEAU

Շաբաթ, 19 Յունուար, 1952 ժամը 21ին

ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Պիտի տայ իր տարեկան միակ նուագահանդէսը

Sous le haut Patronage du Général Chouteau
(Gouverneur Militaire de Paris)

Յայտագրին մէջ՝ Beethoven, Scarlatti, Liszt, Brahms Kouguell Belliard, Rachmaninoff, Strawisky

Տոմսերը 200էն 800 ֆրանք:

ՀԱՅԱԾԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս կիրակի առաւօտուն ժամը 11ին հայածէս պատարագ Notre Dame, Clignancourt եկեղեցիին մէջ, métro Joffrin:

Կը պատարագէ Հ. Կ. Ծ. Վ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ:

Ծախու տուն

Ծախու է, Պլան - Մէնիլի մէջ 5 սենեակներով վիլլայ մը, պարտէզով, նպարավաճառի խանութով մը, որ ունի ամէն առեւտուրի արտօնութիւն:

Դիմել ամէն օր բացի հինգշաբթիէ, Պ. ԳԱՍ - ՊԱՐԵԱՆՑԻ, 14 Marcel Alisad, Blanc-Mesnil (S.etO.):

ՄԵՔԵՆԱՆԵՐՈՒ ՆՈՐՈԳՈՒԹԻՒՆ

Գիրի, հաշուական եւ հաշուեսեղաններու յատուկ մեքենաներ, ինչպէս նաեւ նկարչական գործիքներու, դիտակներու նորոգութեան համար որբամադրելի է վարպետ եւ փորձառու մասնագէտ մը:

Դիմել Maison KAPAMADJIAN, 60 rue Lafayette Paris (9), Tél. PRO. 41-50:

Պ. PIERRE MILANT

Մարսէյլի քաղաքապետի փոխանորդը եւ ընդհ. խորհրդականը, ամէն կարգի պաշտօնական խնդիրներու առթիւ բոլոր անհրաժեշտ խորհուրդները կու տայ Հայերու:

Ընդունելութեան օր, ամէն երկուշաբթի ժամը 15—17, քաղաքապետարանի իր գրասենեակին մէջ: Իրեն իբրեւ օգնական ունի Պ. ՍԻՄՈՆԵԱՆը:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925 R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գինն 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Samedi 19 Janvier 1952 Շաբաթ 19 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

28րդ ՏԱՐԻ — 28e Année No. 6665-Նոր շրջան թիւ 2076

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԵՐԲ ԳԼՈՒԽՆԵՐԸ ԿԸ ՏԱՔՆԱՆ …

Օրուան թերթերը յաճախ պատկերազարդ նկարագրութիւններ կը հրատարակեն միջազգային ժողովներու եւ մանաւանդ Ազգաժողովի վիճաբանութեանց մասին :

Ո՛րքան «զգայացունց» ելոյթներ, չափուած ձեւուած, ակադեմական արտայայտութեանց հետ:

Ահաւասիկ նմոյշ մը՝ Ազգաժողովի (ՄԱԿ) վերջին օրերու անցուդարձէն —

Անցեալ երկուշաբթի օր, դատական յանձնախումբը կը շարունակէր վիճիլ «հակայարձակում» բառին իմաստը ճշդելու համար:

Մ. Նահանգներու պատուիրակը, Գ. Ճօն Մակտոս, բացատրեց թէ իր երկիրը ինչու այժմ հակառակ է «նախայարձակում»ի սահմանը, իմաստը ճշդելու.

— Եթէ փորձեմ համբուրել կին մը զոր չեմ ճանչնար, երկու փառաւոր ապտակ պիտի ուտեմ: Բայց երբ մօտէն ծանօթանանք, թերեւս ինք օրըյօժար պիտի ուզէ համբուրել զիս: Ժամանակի եւ յարմարութեան խնդիր է»:

Քաղաքական յանձնաժողովին չորեքշաբթի օրուան նիստին մէջ, Քանատայի պատուիրակը, Գ. Կարսըն, բուռն ճառ մը խօսեցաւ Գ. Վիշինսկիի դէմ, «պատանեկան» կոչելով անոր պատճառաբանութիւնները եւ հէքեաթ՝ մնացեալը :

Յետոյ աւելի փափկելով, բացագանչեց.

— Գ. Վիշինսկի անցեալ շաբաթ օր խօսած ճառով չի կրնար Քանատայի մէկ համալսարանը մտնել, եւ մանաւանդ շրջանաւարտ ըլլալ :

Իսկ Վիշինսկի արդէն առաջնակարգ վարպետ մըն է այս կարգի ելոյթներու մէջ: Եթէ շատ նեղը մնայ, ռուսական առակներ եւ առածներ կը յիշէ :

Հինգշաբթի օր անգամ մը եւս փայլեցաւ, երբ արեւմտեան դաշնակիցները կը մերժէին իր վերջին առաջարկները՝ զինաթափութեան մասին :

— Ձեր վիզերէն հանեցէք սա լուծը (Ատլանտեանի դաշինք): Ամերիկան մինչեւ ծունկերը թաթխուած է ուրիշ ազգերու արեան մէջ…

Յետոյ աւելի փափկելով .

— Զօր. Վան Ֆլիթ ջարդարար մը եւ մարդակեր մըն է (Քորէայի ամերիկեան զօրքին հրամանատարը): Անոնք որ կ'առարկեն խորհրդային ծրագրին դէմ՝ շուկայի ձեռնածուներ եւ սուր կլլողներ են: Կեղծաւորներ, կեղծարարներ, կեղծ գիտուններ… Ֆրանսական պատուիրակութիւնը ոչինչ կը ներկայացնէ, քանի որ Ֆրանսան կառավարութիւն չունի :

— Կարգ մը ճառախօսներ այնքան բան կը հասկընան իրենց շօշափած նիւթէն որքան խոզերը, եթէ կրօնական խնդիրներ քննեն :

Եւ վերջապէս, իբրեւ թագ ու պսակ բարեկրթութեան որով շատ կը պարծենայ .

— Արեւմտեա՛ն պետութիւնները կը հետեւին երկդիմի քաղաքականութեան մը.— եթէ ես գողնամ մէկուն կինը, լաւ է, եթէ մէկը գողնայ իմ կինս, գէշ է»:

Կարդացէք եւ տարածեցէք : ՎԱՀԷ

Նոր դէպքեր Թունուզի մէջ

Հինգշաբթի օր, ցոյց մը կատարուեցաւ Պիզերթայի լիճին հարաւակողմը, Ֆերրիվիլի մէջ ազգայնականներու կողմէ: Ոստիկանութիւնը ուզեց արգիլել: Այս առթիւ ընդհարում մը տեղի ունեցաւ, որուն հետեւանքով ցուցարարներէն մէկ հոգի սպաննուեցաւ եւ շատեր վիրաւորուեցան: Ցոյցին պատճառը այն է որ Պիզերթայի 11 ամբաստանեալներուն արձակումը չէր յայտարարուած ուշ գիշերին եւ ամբոխը կ'երթար համբաղրութիւն մը ներկայացնել դատաւորին :

Պիզերթայի շրջակայ աւաններէն արաբ գիւղացիներ փորձեցին տափանները օգտագործել քաղաք իջնելու համար: Ոստիկանութիւնը փորձեց արգիլել: Կռիւ մը ծագեցաւ եւ ցուցարարները պայթուցիկ ռումբ մը արձակեցին: Ոստիկանութիւնը զէնքի դիմեց: Երկու մեռեալ եւ 15 վիրաւոր կան: Կը կարծուի թէ բոլոր այս դէպքերը կապ ունին ՄԱԿի ներկայացուած յուշագրին հետ:

Նախորդ իրիկուան եւ Եշ. օրուան արիւնալի ընդհարումներուն վիրաւորներուն ընդհանուր թիւը եղած է 50 հոգի, որոնց մեծ մասին վիճակը ծանր է: Մաթէօրի եւ Պիզերթոյի մէջ մասնակի գործադուլներ սարքուած են, ի նշան բողոքի:

Ֆրանսայի արտաքին նախարարութիւնը զեկոյցով մը կ'իմացնէ թէ՝ «Նոր Տեսթուր»ի հաւաքոյթը արգիլուած չէ, այլ պարզապէս Ֆրանս. ընկերութիւնը մերժած է սրահը տրամադրել: Իրաւ է թէ հաւաքոյթներու արգելք մը կայ, բայց 14 տարուան պատմութիւն ունի: Կուսակցութիւնը որոշած է ուրիշ սրահի մը մէջ ժողով գումարել, նախագահութեամբ իր պետերէն Հապիպ Պուրկիպայի (ձերբակալուած):

✕ Թունուզի պատուիրակները կը յայտարարեն թէ՝ ՄԱԿին կատարուած դիմումը համապատասխան է կազմակերպութեան սկզբունքին: Թունուզի մարզպանը պահանջեց պէյէն ետ կանչել իր պատուիրակները :

Հայ տարագիրներու խնդիրը Ազգաժողովին առջեւ !

Ազգաժողովին ընկերային, մարդկային եւ մշակութային յանձնախումբը վերջացուց իր գործը տարագիրներու եւ անհպատակներու հարցին շուրջ: Յանձնախումբի տեղեկարերը, Տքթ. Քարէն Ասքուն ընդհ. ժողովին յանձնեց տեղեկագիրը, որուն թուահայն է A. C. 3 L. 215:

Այս տեղեկագրին մէջ շահեկան է Հայերու վերաբերեալ բանաձեւը :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

Արաբական Դաշնակցութեան ընդհ. քարտուղար Ազզամ փաշա քանի մը օր առաջ ստացած է հեռագիր մը Գ. Ծորճ Մարտիկեանէ, որով ԱՆՉԱյի նախագահը շնորհակալութիւն կը յայտնէ այն աշխատանքին համար, զոր կատարած են արաբական երկիրները ի խնդիր հայ տարագիրներուն բարօրութեան :

Ազզամ փաշա հեռագրով պատասխանեց Մարտիկեանի, շնորհակալութիւն յայտնելով իր հեռագրին համար ուր կ'ըսէ թէ Արաբ. Դաշնակցութիւնը միշտ պիտի օժանդակէ հայ տարագիրներու խնդրին եւ կը գնահատէ ԱՆՉԱյի տարած աշխատանքները այս հարցին մէջ: Այս օժանդակութիւնը կը բխի մեր ճշմարիտ համակրանքէն մեր հայ եղբայրներուն հանդէպ: Մենք լաւ կը հասկընանք անոնց կրած դժուարութիւնները եւ մեր մարդկային պարտականութիւնն է օգնել բոլոր այն ժողովուրդներուն որոնց տարրական իրաւունքները կը բռնաբարուին :

ՄԱԿի հինգերորդ յանձնախումբը 659.100 տոլարի վարկ մը նշանակեց ՄԱԿի տարագիրներու գրասենեակի 1952ի ծախսերուն համար եւ զանազան վայրերու մէջ բացուելիք գրասենեակներու համար .

Զօր. Հայկ Շէքէրճեան, ԱՆՉԱյի Եւրոպայի ներկայացուցիչը այժմ կը գտնուի Ժընեւ եւ սկսած է բանակցիլ ՄԱԿի տարագիրներու գրասենեակին հետ: Փարիզ կը հասնի չորեքշաբթի : Գ. Ծորճ Մարտիկեան շնորհակալութեան հեռագիրներ ուղղած է նաեւ Լիբանանի արտաքին նախարար Գ. Շարլ Հելուի, որ նախագահն է լիբանանեան պատուիրակութեան, ինչպէս եւ Գ. Քարէն Ասքուի :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ պաշտօնանկ եղած են Պալթիկ եւ Սեւ ծովերու հրամանատարները եւ ուրիշ կարգ մը պաշտօնատարներ: Անցեալ տարի ալ արձակուած էր ծովային նախարարը :

ԻՐԱՆԻ կառավարութիւնը պատասխանելով անգլ. ծանուցագրին, կը յայտարարէ թէ իր հիւպատոսարանները անպատճառ պիտի փակուին Յունուար 21էն սկսեալ :

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ Քաղաքական յանձնախումբը 5ի դէմ 53 ձայնով եւ երկու ձեռնպահութեամբ որոշեց զինաթափութեան յանձնաժողովին ղրկել Խ. Միութեան վերջին ծրագրին կարգ մը մասերը: Միւս կէտերը մերժուեցան (դադրեցնել Քորէայի պատերազմը, հինգ մեծերու դաշինք մը կնքել): Այս առթիւ բուռն ճառ մը խօսեցաւ Գ. Վիշինսկի, արեւմտեան պետութեանց դէմ (տես «Օրը Օրին»ը):

Գ. Ֆոռ պիտի կազմէ նոր դահլիճը

ՎՍՏԱՀՈՒԹԻՒՆ 101Ի ԴԷՄ 401 ՁԱՅՆՈՎ

Ինչպէս կը նախատեսուէր, վարչապետութեան թեկնածուն, Գ. Էտկար Ֆոռ (արմատական), հինգշաբթի օր վստահութիւն շահեցաւ Ազգ. Ժողովին մէջ, 101ի դէմ 401 ձայնով : Դէմ քուէարկեցին համայնավարները իրենց ուղեկիցներով, իսկ զօր. տը Կոլի կուսակիցները ձեռնպահ մնացին :

Երիտասարդ վարչապետը այս յաջողութիւնը շահեցաւ շնորհիւ ընկերվարականներու, որոնք 106 քուէ ունէին: Վերջին պահուն Գ. Ֆոռ հաւանութիւն յայտնած էր շարժական սակացոյցի ծրագրին (աշխատավարձքը վերաքննել համաձայն ապրուստի սղութեան, թէեւ կառավարութիւնը իրեն կը վերապահէ վերջնական որոշումը):

Վարչապետը իր յայտարարութեան մէջ կ'ըսէր թէ պիտի շարունակէ երկրին պաշտպանութեան քաղաքականութիւնը : Ներքին կեանքի մէջ, անհրաժեշտ կը գտնէ խնայողութիւնը երկաթուղիներու եւ ընկերային ապահովութեան վարչութեանց մէջ: Ազգը շատ ծանր ծախքերու տակ մտած է անոր համար որ աւելցած են ազգ. պաշտպանութեան եւ Հնդկաչինի պատերազմին յատկացուած վարկերը: Ծախքերու այս բեռը կը հարկադրէ «թէ խիստ խնայողութեանց դիմել եւ թէ հարկային ճիգեր մը (նոր տուրքեր), որ դժբախտաբար անխուսափելի է: Յառաջիկայ շաբաթներու ընթացքին ուշադրութեամբ պիտի հետեւինք գիներու ընթացքին, մասնաւորապէս անհրաժեշտ ուտեստներու համար եւ համապատասխան միջոցները ձեռք պիտի առնենք, ընդդիմանալու համար այնպիսի փոփոխութեանց որ կրնան վտանգել աշխատաւորներու ապրուստի մակարդակը » :

Արտաքին քաղաքականութեան մասին խօսած ատեն, վարչապետը բացատրեց թէ «մեր ապագան չի կրնար բաժնուիլ Արեւմուտքի միւս ազգերու ապագայէն: Այն կառավարութիւնը զոր պիտի կազմեմ պիտի շարունակէ մերձեցումի այս գործը»: Ինք եւս համաձայն է եւրոպական բանակի մը կազմութեան, մասնակցութեամբ Գերմանիոյ, պայմանաւ որ չվերածնի այդ երկրին նախկին զինապաշտութիւնը: «Խաղաղութիւնը անբաժանելի է եւ Ֆրանսա գիտէ թէ զայն Եւրոպայի մէջ պահպանելու համար հարկ է վերահաստատել Ասիոյ մէջ: Այս համոզումով է որ Ֆրանսա կը գործէ Հնդկաչինի մէջ ուր, ընկերակից պետութեանց կատարեալ անկախութիւն շնորհելէ վերջ, ստանձնած է քաղաքակրթութեան պաշտպանութիւնը: Այնտեղ կը շարունակէ կռիւ մը, որմէ խուսափելու համար ամէն բան ըրաւ»:

Իր պաշտօնին վաւերացումէն անմիջապէս վերջ, Գ. Ֆոռ գործի ձեռնարկեց, կազմելու համար նոր դահլիճը: Մեծ դժուարութիւններ կը նախատեսուին քաղաքական գետնի վրայ :

Անգլիա եւ Ամերիկա ձեռք ձեռքի

Չըրչիլ Եշ. օր շատ կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ Մ. Նահանգներու խորհրդարանին մէջ: Ներկայ էին նաեւ նախարարները, Գերագոյն Ատեանի անդամները եւ ուրիշ ականաւոր անձեր :

Ծերունի վարչապետը յայտարարեց թէ ինչ որ ալ ըլլայ Մ. Նահանգներուն տրամադրած օգնութիւնը, Մեծն Բրիտանիա պիտի կատարէ իր դերը՝ Եւրոպայի պաշտպանութեան համար: Այսօր Մեծն Բրիտանիա այդ պաշտպանութեան կը տրամադրէ աջակցութիւն մը որ հաւասար է Եւրոպայի մնացեալ մասին աջակցութեան երկու երրորդին: Ես հոս եկած չեմ դրամ խնդրելու համար ձեզմէ: Ես ոչ թէ ոսկի, այլ պողպատ կ'ուզեմ, ոչ թէ շնորհ, այլ նիւթ: Ոչ թէ բրիտանական տնտեսութիւնը վերակազմելու, այլ Մեծն Բրիտանիոյ պաշտպանութիւնը զօրացնելու համար »:

Խօսելով Խ. Միութեան հետ եղած յարաբերութեանց մասին, Չըրչիլ ըսաւ թէ Մեծն Բրիտանիա պիտի միանայ Մ. Նահանգներուն, «բացարձակ եւ ազդու» պատասխան մը տալու համար, եթէ նոր նախայարձակումներ պատահին Ծայր. Արեւելքի մէջ: «Յանցանքը արեւմտեան պետութեանց վրայ չիյնար, եթէ այնքան մեծ անդունդ մը բացուած է մեր միջեւ»: Յետոյ վստահութիւն յայտնեց թէ արեւմտեան պետութիւնները պիտի կրնան դիմագրաւել որեւէ սպառնալիք : Եթէ անգլիախօս ազգերը միացնեն իրենց ճարտարարուեստը եւ գիտութիւնը, ուրիշներ պիտի չփորձուին յարձակում կատարել :

Չըրչիլ բացատրեց թէ արեւմտեան պետութիւնները թոյլ պիտի չտան որ Ֆորմոզա կղզին համայնավարներուն ձեռքն իյնայ: Ինք համոզուած է թէ Չինաստան ապագային պիտի մերժէ համայնավարութիւնը: Ինք երկար աշխատած է

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԱՐԴԸ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏԸ ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ ՄԷՋ

(ՅՈՒՆՈՒԱՐ 13Ի ՍԳԱՀԱՆԴԷՍԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Ձեզի ներկայացուեցաւ արդէն վաւերական երկար տարիներու վաստակ մը, որ Լեւոն Շանթի փառքը կը կազմէ։ Ամբողջ գրադարան մը, բազմակողմանի բովանդակութեամբ, որուն հոգը, մտքի երկունքն ու տանջանքն ապրեցաւ անհատ մը միայն։

Կը խորհիմ թէ տեղին է պատկերալից բացատրութիւն մը տալ Լ. Շանթի կատարած գործի մասին։

Միայն թանկագին քարերը չեն, որ իրենց յղկուած երեսակներէն ակնախտիղ ճառագայթներ կ'արձակեն։ Մարդկային էակն ալ յաճախ խորհրդանշանը կը դառնայ նման երեւոյթի մը։

Լեւոն Շանթ այդ բացառիկ դէմքերէն էր։

Գրականութեան թէ հանրային կեանքի մէջ, վաստակաւոր մըն էր ան, ադամանդի մը շքեղութեամբ, որմէ կը ճառագայթէին մէկէ աւելի ցոլքեր։

Այս տեսակէտով, երբ յարգանքի տուրքը տալ կը փորձենք, շուարումի կը մատնուինք։ Ո՞ր Լեւոն Շանթին մասին խօսինք, եւ որո՞ւն մասին լռենք։ Ներկայացնենք զինքը իբրեւ բանաստե՞ղծ, վիպագի՞ր, իբրեւ թատերագի՞ր թէ՝ մանկավարժ, դաստիարակ եւ հոգեբան։ Ինչ հանգամանքով ալ մօտենանք իրեն, ան մեր առջեւ կը ներկայանայ բազմակողմանի արժանիքներով, եւ որոնք շատ քիչ անգամ կը կեդրոնանան մէկ անձի մէջ։

Ինծի սահմանուած շատ քիչ վայրկեաններու մէջ պիտի փորձեմ Լեւոն Շանթը ներկայացնել նախ իբրեւ ՄԱՐԴ, պայծառ ու յստակ իմացականութիւն մը, որուն փայլը կը տարածուի հայ գրականութեան բոլոր մարզերուն վրայ, եւ յետոյ գրականութեան ըմբռնումը։

Հայ մտաւորականը կամ հայ դրագէտը բացառիկ ու խորհրդաւոր երեւոյթ մըն է մեր կեանքին մէջ, ճակատագրուած ըլլալով մեծ զոհողութիւններու եւ անձնուիրութեան։ Շնորհիւ իր հեզինակութեան եւ ձեռք բերած դրական արդիւնքներուն, Լ. Շանթը կարելի է բախտաւոր հեղինակ մը նկատել։

Լ. Շանթ աշխատութեան եւ ստեղծագործութեան առաջնորդող աստղին հետեւեցաւ առաջին օրէն մինչեւ իր կեանքին վերջալոյսը։

Հայկ. մշակոյթին ծառայելու խոր գիտակցութիւնը կը զգար, կ'ապրէր եւ կ'արտադրէր։

Անսասան հաւատք մը զինքը կը զօրացնէր յաղթահարելու համար ամէն դժուարութեան։ Կը պատմեն թէ հիւանդութեան օրերուն, երբիր ազդուն մարմինն այլեւս տոկալու ոչ մէկ հնարաւորութիւն ունէր, իր ծունկերուն վրայ կը կրէր հանճարեղ Նարեկացիի ողբերգութեան հրաշագործ մատեանը։ Վերլուծել կը փորձէր եւ երբ մատները չէին հպատակեր այլեւս իր մտքի ալացքին, իր աշակերտներէն մէկուն կը թելադրէր ինչ որ կը մտածէր։ Վերջին օրերուն իսկ ուրիշներուն համար կը գործէր իր միտքը։

Ալեւոր տարիքի մէջ իսկ ուսանողի մը պէս կը սորվէր ու կ'ուսումնասիրէր։ Կրակ մը կ'առկայծէր չարունակ իր հոգիին մէջ։ Սորվիլ, գիտութիւն եւ ծանօթութիւն ամբարել՝ իր նշանաբանն էր։ Այդ բանէն հաճոյք կը զգար, բայց այդ հաճոյքին մասնակից կ'ընէր ուրիշներն ալ։ Որովհետեւ այլասէր մըն էր, մարդասէր մը։

Կը յիշէք անշուշտ, երիտասարդական ինչ խանդավառութեամբ ովկիանոսը կը կտրէր, կ'անցնէր, ողջունելու համար Ամերիկահայութիւնը, իր կրթական առաքելութեան վերջին հանգրուանը ապրելու եւ երջանկանալու համար։ Այլասիրութեան ամէնէն կենդանի մէկ վկան կը դառնար, որպէսզի իր հիմնած ու սիրած կրթ. հաստատութեան, Փալանճեան Ճեմարանին ապագան ընդ միշտ ապահովէր։

Լ. Շանթ հեղինակաւոր մանկավարժ մը, դաստիարակ մը եւ հոգեբան մըն էր միեւնոյն ատեն։ Շնորհիւ նկարագրին եւ ունեցած հեղինակութեանն էր որ ամբողջ քսան տարիներ վարեց Հայ Ճեմարանը, ընկերակցութեամբ միւս հեղինակութեան, որ Նիկոլ Աղբալեանն էր։ Պէտք է չեշտել հեղինակութիւն եւ ընկերակցութիւն գաղափարները, որոնք իրարու չեն հակասեր երբեք։ Հեղինակութիւն՝ հաստատութեան մթնոլորտին մէջ եւ ընկերակցութիւն՝ կրթական բազմանդամ ընտանիքի մը անհատներուն հանդէպ, ուսուցչութեան եւ աշակերտութեան համագործակցութեամբ։ Լ. Շանթ հոգեկան հաղորդակցութեան կամուրջ հանդիսացաւ, դարձնելով այդ հաստատութիւնը հայկական ոգիի կենդանի վառարան մը Սփիւռքի մեր զաւակներուն համար։

Լ. Շանթ կը հաւատար երկրորդական կրթութեան բերելիք նպաստին եւ կարեւորութեան։ Ազգապահպանման գաղափարը վերացական մարզանք մը չէր իր մօտ։ Սերունդներու փրկութեան համար շատ կանուխէն մտահոգուած էր։ Հեռատես մըն էր, եւ իր մանկավարժական, հոգեբանական բոլոր գործերը իմացական վայելքներու կ'առաջնորդէին ընթերցողները, եւ այդ նպատակին համար խմբագրուած էին եւրոպական իմաստով։

Անկողմնակալ եւ անաչառ էր գրական իր դատումներուն մէջ։ « Ընդհանուր ակնարկ մը հայ բանահիւսութեան վրայ» անունով հատորը գրականութեան պատմութիւն մըն է ինքնատիպ բովանդակութեամբ եւ արտայայտութեան ձեւով։ Հոն մոռցուած չեն բոլոր արժէքներն ու գրական երեւոյթները։ Հատուածական ոգիով խմբագրուած չէ ան։ Կենդանի դաս մըն է վերլուծական այդ մեթոտը մեր օրերու բոլոր այն մարդոց համար, որոնց մտքին մէջ չեշտուած է հատուածականութիւնը եւ որոնք՝ հայ գրականութեան եւ մշակոյթին փառքը եւ հպարտութիւնը կազմող Լ. Շանթին տող մը իսկ չնուիրեցին։

×

Լեւոն Շանթի գրական ստեղծագործութիւնը քանի մը շրջաններէ անցած է։ Այդ շրջանները կրնանք բնորոշել քնարերգական – խոկերգական, իրապաշտ եւ խորհրդապաշտ ուղղութիւններով։ Գրական ամէն մէկ սեռ արտայայտուած է արուեստի տարբեր ներշնչումներով։ Ամէնուն մէջ սակայն պահած է ան իր ինքնատպութիւնը։ Ինքնատպութիւն՝ յղացումի եւ արտայայտութեան մէջ։ Խորքը եւ ձեւը միշտ ներդաշնակ քալած են։

Լ. Շանթի գրականութեան հիմնական յատկանիշներէն մէկն է Երազին անձնատուր ըլլալը։ Իր «Երգեր»ուն մէջ տեղ մը ըսած է. —

Ես, մօր մը պէս, անուրջներս գգուեցի,
Ես պատրանքը սիրեցի,

Գրական – թատերական նոր ճաշակներու եւ տրամադրութիւններու ներկայացուցիչն էր գերազանցապէս։ Զանոնք արտայայտելու համար, Լ. Շանթ ստիպուած էր որդեգրել գրական ու բեմական նոր ձեւեր ու նոր արուեստ, որոնք շատ անգամ յանդուգն, նոյնիսկ անբնական թուած են։ Յատկանշական թուական մըն էր 1910—1912ի ժամանակաշրջանը։ Որոնումներու, նոր գաղափարներու, նոր երազներու թուական մը։ Վերազարթում մը։ Մեր արժանաւոր գրողները հին, հեթանոսական օրերու ներշնչումը կը փնտռէին։ Դ. Վարուժան Հեթանոս երգերը կը չափորէր։ Ռուբէն Զարդարեան Բագինին փառաբանութիւնը կ'երգէր։ Խումբ մը երիտասարդներ Մեհեան պարբերականը կը հիմնէին։ Լ. Շանթ Հին Աստուածները կը բեմադրէր։ Երիտասարդութիւնը կը խանդավառուէր նոր գաղափարներով։ Լ. Շանթ տիրապետող դէմքն էր այդ հոսանքին։ Իր երազներուն եւ որոնումներուն կը սիրէր ընկերացնել իմաստասիրութիւն, խորհրդապաշտական ներշնչումով։

Լ. Շանթ խորքով բանաստեղծ էր։ Իր վէպերուն եւ թատերգութիւններուն մէջ զգայուն եւ անհատապաշտ բանաստեղծ՝ քնարերգական ձըգտումներով։ Երիտասարդական գործերուն մէջ զգացումի եւ սիրոյ վիպագիրն էր, իսկ չափահասութեան՝ մտքին եւ իմացականութեան տիրապետութիւնը զգալի էր խորապէս։

Մեր մեծ քննադատը, ողբացեալ Նիկոլ Աղբալեան, «Հին Աստուածները» մանրամասն վերլուծման ենթարկած ատեն, յատկանշական մտանանշում մը ըրած է.— «Աբեղան Լ. Շանթի անցեալն է, վանահայրը՝ ներկան»։ Առաջինը երիտասարդական խանդավառ սէրը կը խորհրդանշէ, իսկ երկրորդը փորձառու, ալեհեր, մտածող մարդէակը։

Վէպերուն եւ թատերգութիւններուն մէջ, Լ. Շանթի տիպարները ազգային առաքինութիւններ կը խորհրդանշեն։ Անոր կին տիպարները ընդհանրապէս հայ կիներ են, հաւատարիմ, պարկեշտ, երջանկութիւն երազող, տան եւ ընտանիքի պատիւին վրայ գուրգուրացող։ Այրերը, մեծ մասով պատմութենէն առնուած տիպարներ են, հաւատարիմ ազգային գաղափարին, հայրենասէրներ, որոնք պետականութեան յստակ գիտակցութիւնն ունին։

Լ. Շանթ մարդկային հոգիները խուզարկող, դէպի խորքերը քալող արուեստագէտն էր։ Մակերեսէն աւելի, ներքինը իր պեղումներուն առարկան կը կազմէր։ Անհատներուն հոգեբանութեան հետ կուտար պատմական շրջաններու հոգեբանութիւնն ու նկարագիրը։ Այս աշխատանքին համար իր գործիքներն էին երազն ու երեւակայութիւնը։

Լ. Շանթի թատերական արուեստը մանաւանդ անգերազանցելի կը մնար։ Ան կը յեղաշրջէր հայ թատրոնը, արուեստով ու արտայայտութեամբ, մնալով միշտ ինքնատիպ, միշտ երիտասարդ՝ իր մտածումներով, զգացումներով ու գործով։ Սրտի եւ հոգիի թարմութիւնը կ'ընկերանար իմացական թռիչքներուն։

Մեռնելէն քանի մը շաբաթներ առաջ ըսած է.

— « Ամէն բան ստացած եմ իմ ժողովուրդէս, ես անոր կը պարտիմ իմ անունս։ Բայց պարտքի տակ չեմ մնացեր։ Լիառատ կերպով վերադարձուցած եմ իմ ժողովուրդիս ինչ բան որ համառած եմ լաւ, բարձր ու գեղեցիկ »։

Եւ որքան ճիշդ են այս որակումները իր անձին ու գործին համար, լաւ, բարձր ու գեղեցիկ։

Վերջացնելու համար յարգանքի այս հակիրճ խօսքերը, դարձեալ իր սիրած մէկ նշանաբանին պիտի դիմենք.— Մահն իր ճամբով, կեանքն իր ճամբով։ Կ'ողբանք անհետացողները, բայց եւ այնպէս կեանքը պիտի շարունակուի։ Մեկնողներուն տեղը պէտք է նորերը գրաւեն։ Երիտասարդութեան վիճակուած է շարունակել մեծերուն գործը, մշակոյթին ջահը յաջորդ սերունդներուն փոխանցելու համար։

ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐՍԱՄԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Քանի լեզու կը խօսին Ազգաժողովին մէջ

ԽՄԲ.— Միացեալ Ազգերու բառագիտական ճիւղին վարիչն է որ կը պատմէ.—

Այժմ վաթսուն ազգեր կը կազմեն ՄԱԿը։ Ի՞նչպէս իրենց ներկայացուցիչները, որոնք քսան այլազան լեզուներ կը խօսին, կրնան իրար հասկնալ, ոչ միայն խօսած, այլ եւ գրած ատեն։ Անտարակոյս, հարցը դիւրացաւ, ՄԱԿի պարտադրելով պաշտօնական հինգ լեզուներ, որոնք հետեւեալներն են.— անգլիերէն, ֆրանսերէն, չինարէն, սպաներէն եւ ռուսերէն։ Ընդհ. Ժողովի աշխատանքներուն համար երեք լեզուներ ընդունուած են, իսկ կազմակերպութեան միւս աշխատանքներուն համար երկու բարբառներ։ Անշուշտ ամէն բանիմաց մարդ անգլիերէն եւ ֆրանսերէն չի գիտեր։

Թարգմանութիւնը կրնայ յաջորդական ըլլալ, ուրիշ լեզուով խօսող բանախօսի մը ճառը մէկ անգամէն կամ մաս առ մաս կրկնելով։ Եւ կամ, բառ առ բառ գործիքին առջեւ կրկնուած ճառը բարձրախօսին առջեւ կրկնելով։ Երկու ձեւերուն միջեւ քանի մը երկվայրկեանի տարբերութիւն մը կայ, ինչ որ անկարելի կը դարձնէ հետեւիլ մտածման։ Թարգմանութիւնը կը դառնայ մեքենական։ Եթէ սխալ մը գործուի, անկարելի է ուղղել։

Թարգմանն ալ կրնայ սխալներ գործել, ու կը պատահի որ ճառախօսը ծանօթ ըլլայ անոր լեզուին, կեցնէ զայն եւ ըսէ.—«Ճիշդ այն չէ ինչ որ ըսի»։ Նմանապէս պատահած է,— անշուշտ աւելի հազուադէպ,— որ թարգմանը ատենախօսէն լաւագոյն ճառ մը խօսի։ Այդպէս է, որ նշանաւոր միջադէպ մը յառաջ եկած է Ֆրանսացի թարգմանի մը եւ ողորմելի բանախօսի մը միջեւ։ Այս վերջինը կ'ընդմիջէ զայն.

— Պարոն, ես այդպէս չըսի։

— Ոչ, պարոն, բայց այդպէս ըսելու էիք։

Բուն թարգմանութիւնն ալ, թէեւ աւելի դիւրին կ'երեւի, որովհետեւ աւելի շատ ժամանակ կը տրուի, բազմաթիւ դժուարութիւններ ունի։ Վաւերագիրները երբեմն ոչ պաշտօնական լեզուներով կը գրկուին։ Ուրեմն, նախ աշխատանքի համար ընդունուած լեզուներուն պէտք է թարգմանել։

Անգլիերէն խմբագրուած որոշում մը, սպաներէն, ֆրանսերէն եւ ռուսերէն բնագիրներուն մէջ կրնայ փոփոխութիւններ կրել։ Յետոյ զանոնք պէտք է թարգմանել անգլիերէնի, ներմուծել սկզբնական բնագրին մէջ, զոր պէտք է յաճախ փոփոխել։ Բացի լեզուական նկատելի դժուարութիւններէն, գոյութիւն ունին մասնագիտական հարցեր, որոնք երբեմն անհարթելի են։ Այն ատեն կը միջամտէ բառագիտական սպասարկութիւնը, որ կը փորձէ բառարաններուն պակասները դարմանել, արտայայտութեանց եւ մասնաւոր սահմանումներու թարգմանութիւնը կատարելով։ Այս մասնագէտները կ'արձանագրեն եւ կը պահպանեն անցեալի մէջ ընդունուած համազօր բառերը։ Երբեմն ալ անհրաժեշտ նորաբանութիւններ կը ստեղծեն։ Անոնք կը զանազանեն նոյնիսկ անգլեւամերիկեան խնամի լեզուներու նրբութիւնները։

ԶՈՒԱՐՃԱԼԻ ՍԽԱԼՆԵՐ

Գիտէ՞ք, օրինակի համար, to table անգլիերէն կը նշանակէ առաջարկ բերել, իսկ ամերիկեան բարբառով՝ յետաձգել։ Քանի մը տարի կայ, Ֆրանսացիները ամիսներով եգիպտացորենի ալիւրով պատրաստուած առատ հաց կերան, որովհետեւ անգլիագէտ պաշտօնատար մը Ամերիկացիներուն corn ապսպրեց, որ անգլիերէն կը նշանակէ ցորեն, իսկ եգիպտացորեն՝ ամերիկեան բարբառով։

Երբեմն թարգմանական սխալներ միջադէպերու տեղի կուտան։ ՄԱԿի յանձնաժողովի մը մէջ, անգլիացի պատուիրակ մը իր ճառը աւարտող Ֆրանսացիի մը հետեւեալ ձեւով պատասխանեց. I am completely mystified։ Դժգոհ Ֆրանսացին պատասխանեց թէ՝ սովորութիւն չունի չարաչար գործածելու իր պաշտօնակիցներու դիւրահաւատութիւնը։

նութիւնը։ Թարգմանը զինքը հանդարտեցուց բացատրելով թէ անգլիացի պատուիրակը չէ ըսած.— Ես կատարելապէս խաբուած եմ, այլ «ամբողջովին անակնկալի եկած եմ»։

Որոշ խօսքեր մէկ լեզուէն միւսը անթարգմանելի են.— Civil Rights, ֆրանսերէն թարգմանուելու է անձնական կամ հանրային ազատութիւն, ոչ թէ քաղաքային իրաւունք։ Միացեալ Նահանգներուն մէջ, Civil rights կը նշանակէ քաղաքային իրաւունքներ (ընտանիք, հայրենական ստացուածքներ), անհատական ազատութիւններ, (ընկերակցութիւն, կարծիքի, մամուլի եւ կրօնքի), մարդուն իրաւունքները (ճշգրիտ առումով)։ Կեանքի, ֆիզիքական, սեփականատիրութեան իրաւունքներ։

Ծնամակալութեան մէկ նիստին մէջ, պատուիրակներէն մէկը յետամնաց երկրի մը քաղաքաշինութեան մասին խօսելով privies-ներ կը պակսին ըսաւ։ Թարգմանը այս բացատրութեան տեղեակ չըլլալով, «մասնաւոր իրաւունքներ» թարգմանեց։ Դրացին՝ սարսափած, թուղթ մը երկարեց իրեն, որուն վրայ գրուած էր W. C. (արտաքնոց) եւ միջամտողին ապշահար նայուածքին տակ պատասխանեց.— Կ'ուզես հո՞ն երթալ, քեզի կը սպասեմ»։ Ժողովէն ետքը միայն թարգմանը հասկցաւ իր սխալը։

Ի՞նչպէս կարելի է միջազգային հասկացողութիւն մը հաստատել տարբեր լեզուներ խօսող ազգերու միջեւ։

Էսփէրանթոյի, Վօլափիւքի պէս համաշխարհային լեզուներու ձեռնարկները ձախողեցան։ Ոմանք կ'ուզէին որ, իւրաքանչիւր ոք իր մայրենի լեզուէն զատ ուրիշ կենդանի լեզու մը սորվի, որ համաշխարհային բարբառ մը ըլլալու է։ Ո՞ր պիտի ըլլայ այդ լեզուն.— Ֆրանսերէ՞նը, երեւութապէս բարդ, զուտ, այլ պայծառ, անգլիերէ՞նը, աւելի տարտամ, բայց պարզ լեզու մը, սպաներէ՞նը, ռուսերէ՞նը։

Ինչ որ ալ ըլլայ, միջազգային քաղաքական յարաբերութեանց մէջ, լեզուական հարցը տակաւ աւելի կը կնճռոտի։ Մինչեւ 1648ի Վեսթֆալիոյ դաշնագիրը, դիւանագիտական լեզուն լատիներէնն էր, յետոյ Ֆրանսերէնը դարձաւ (1919, Վերսայլի դաշնագիր)։ Ազգերու Դաշնակցութեան շրջանին Ֆրանսերէնը եւ անգլիերէնը հաւասարապէս օգտագործուեցան։ Բայց, ՄԱԿի հիմնադրութենէն ասդին, այսօր հինգ պաշտօնական լեզուներ կան, ու մօտ է ժամանակը երբ Հնդկաստանի եւ արաբական երկիրներու պատուիրակները պիտի պահանջեն որ իրենց լեզուներն ալ անցնին պաշտօնական լեզուներուն կարգը։ Սխալմունքի եւ անհասկացողութիւններու առիթները փոխանակ պակսելու կը շատնան։ Ի՞նչպէս կարելի է նոր բաբելոնի աշտարակին մէջ բազմալեզու բնագիրներ հաստատել, որոնց բոլորը հաւատք ընծայեն։

ԺԱՆ ՀԵՍ

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ մէջ կռիւները կը սաստկանան օրէ օր։ Զօր. Ժիւէն, որ Ուաշինկթըն գացած էր խորհրդակցելու համար հարաւ. արեւելեան Ասիոյ պաշտպանութեան մասին, Փարիզ վերադարձաւ։ Զօրավարը անհրաժեշտ կը գտնէ Մ. Նահանգներուն գործօն աջակցութիւնը։

Երեւանի անցուդարձ

Երեւանի անթեղը կը ծանուցանէ թէ ընդարձակման ծրագրով մը մայրաքաղաքին մէջ պիտի մտնեն Արաբկիր, Նոր Արէշ, Կիրզա եւ այլ թաղամասերը։ Պիտի աւելնայ նաեւ ուսումնական հաստատութիւններու թիւը, այսպէսով 1965ին Երեւանը պիտի ունենայ 900 միջնակարգ եւ տարրական եւ 18 արհեստագիտական դպրոցներ։

ԴԵՐԱՍԱՆ ԱՐՄԷՆ ԱՐՄԷՆԵԱՆԻ ծննդեան 80ամեակին եւ իր բեմական գործունէութեան 60ամեակին առթիւ հանդիսաւոր երեկոյ տեղի ունեցած է Լենինականի պետական թատրոնին մէջ։ Ներկայ եղած են բանուորներ, գիտութեան եւ արուեստի ներկայացուցիչներ, դերասաններ, ուսանողներ եւն.։ Բացումը կատարած է Ցարութիւնեան, պարզելով Արմէնեանի դերասանական եւ բեմադրական գործունէութիւնը։ Խօսած են Խ. Հայաստանի Արուեստի Վարչութեան եւ Երեւանի «Սպենդիարեան» պետական թատրոնի դերասանական խումբի կողմէ Գուրգէն Ջանիբէկեան եւ Լենինականի պետական թատրոնի կողմէ Լեւոն Գունտաքճեան։ Ստացուած են բազմաթիւ շնորհաւորական հեռագիրներ Թիֆլիսի, Պաքուի, Քիէվի եւ այլ թատերախումբերու կողմէ։ Ամէնէն վերջ խօսած է ինք դերասան Արմէն Արմէնեան։

ԱՐԲԱՆԵԱԿ ԵՐԿԻՐՆԵՐԷՆ պատուիրակութիւններ կ'այցելեն Հայաստան։ Վերջերս գացած են Ռումանացիներ եւ Պուլկարներ, այցելելով Երեւանի զանազան մասերը։

ՍՈՒՐԷՆ ՔՈՉԱՐԵԱՆ ժողովրդական արուեստագէտ որ դարձած է ամէնէն շատ ժողովրդականութիւն վայելող մարդը ոչ միայն Հայաստանի այլ Լենինկրատէն մինչեւ հարաւային Սախալին։ Աւքի, պատմելու վարպետ է։ Քսան տարիէ ի վեր կ'աշխատի գեղարուեստական ասքի (առասպելք) ասպարէզին մէջ։ Իր ցանկին մէջն է «Սասունցի Դաւիթ» դիւցազներգութիւնը։ Հարուստ ձայնը իրեն կարելիութիւն կու տայ արտայայտելու մարդու հոգեբանութեան բոլոր փոփոխութիւնները, զայրոյթ ու ջերմութիւն, մտերմութիւն, թախիծ եւ խնդութիւն։ Խօսքին օգնութեան կու գան ձեռքի շարժումները, ժպիտը, աչքերու արտայայտութիւնը։

Երբ կը պատմէ բեմի վրայ չկայ ուրիշ յարդարում։ Բազկաթոռին վրայ նստած կը պատմէ։

Բացի «Սասունցի Դաւիթ»էն, ծրագրած է նաեւ պատրաստել Շօթա Ռուսթավելիի «Վագրենաւորը»։ Բեմ հանուած է «Շահնամէ» (Հազարումէկ գիշերներ), Գօգաշվիլիի «Ցանոր-եակը», Շէյքսփիրի «Հայրենիքի համար» երկը եւ Թոլսթոյի «Կրէյցերեան Սոնատը», Ալեքսանդր Ֆադէեւի «Երիտասարդ Կվարդիան», Փափոլի «Գողպատ եւ Խարամը», Գոլտոյի «Ոսկին»։ Իր մեծ տաղանդի եւ արուեստի համար ստացած է Սթալինեան մրցանակը (Ս. Հայաստան)։

20 % ՊԱՐԳԵՒ եւ 10 առ հարիւր վարկերու յաւելում պիտի տրուի նոր տուներու շինութեան համար։ (Իւրաքանչիւր քառակուսի մեթրի վրայ 5—6000 ֆրանք աւելի, նոր շինութեանց համար եւայլն)։

ՎԱՐՁԱԿԱԼՆԵՐՈՒՆ ՆԱՄԱԿՆԵՐԸ ԿԸ ԲԱՆԱՐ

Կար ու չկար դռնապանուհի մը կար, որ սովորութիւն ըրած էր բանալ վարձակալներուն նամակները։

Ամէն օր պտոյտը եւ աւելը մէկդի դնելէ վերջ, կը սկսէր ուրիշ տեսակ աշխատանքի մը։ Նամակները իրենց տիրոջ յանձնուելէ առաջ իր խոհանոցին ճամբան կը բռնէին։

Նամակ բանալու արհեստը գաղտնիք չունէր իրեն համար։ Շնորհիւ երկար փորձառութեան՝ զանոնք կը բանար առանց պատռելու։ Աման մը ջուր կը դնէր կրակին վրայ որ երբ եռալ սկսէր, պահարանը կը բռնէր շոգիին վրայ։ Յետոյ կամացուկ կուզնալով նամակը ինքնին կը բացուէր։

Այս կերպով լուրերու թարմութիւնը ինքը կը ճաշակէր իրենց տէրերէն առաջ։

Վարձակալներէն մէկը չհանդուրժելով այս անկրթութեան, կ'որոշէ դռնապանուհին պատժել ... գիտական մեթոտով մը։

Կը դիմէ իր քիմիագէտ բարեկամին որ կը խոստանայ իր գիտութիւնը ի սպաս դնել։

Քանի մը օր վերջը վարձակալը նամակ մը կը ղրկէ իր հասցէին, որուն մէջ թաքնուած էր քիմիագէտին ահաւոր գաղտնիքը։

Դռնապանուհին ըստ սովորութեան գործի կը սկսի եւ երբ պահարանը կը բացուի, տաքին ազդեցութենէն կարմիր շոգի մը կը ժայթքի որ կարմիր կը ներկէ իր ձեռքերը, դէմքը, մազերը եւ հագուստը։

Երբ հայելին կը նայի, ինքզինքը հրէշ մը կը կարծէ։ Հակառակ յանցաւոր ըլլալուն, բարկութենէն խելքը գլուխէն կը թռի եւ այդ արտառոց վիճակով կը վազէ ոստիկանատուն։

Վարձակալն ալ կը վազէ դատարան փաստ ի ձեռին, պատիժ պահանջելու համար, իբրեւ բռնաբարիչ նամակագրութեան։ Ինչ խօսք որ դատավարութեան օրը զուարճալի տեսարան մը պիտի պարզուի, մանաւանդ եթէ դատաւորը երգիծանքի վարպետ մը ըլլայ։ Վ. Մ.

ԹՐԻՓՈԼԻԷՆ (Լիբանան) կը գրեն թէ տեղական Անդրանիկ Թադէոսեան պարգեւատրուած է Մայիրներու Ա. կարգի շքանշանով։ Տեղական Թադէոսեան երեսուն եւ ութ տարեկան, բնիկ Էրզրումցի, գիտակից եւ ազգասէր հայորդի մըն է, որ կանուխէն մտնելով բանակին մէջ, գրեթէ ինքնօգնութեամբ տիրացած է Ֆրանսերէնի, մասամբ նաեւ արաբերէնի։ Խոստմնալից երիտասարդ ըսպայ մըն է։

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ԱՏՐԻԱ ՕԹԵՐՕ (դուստրը երգչուհի Զապէլ Արամի) հիւսիսային Ամերիկայի մէջ պարային շրջան ընելէ վերջ գացած է Հոնդուրաս (Կեդր. Ամերիկա) Սպանիական Մշակութային Ընկերութեան հրաւէրով, իր տօնախմբութեան առթիւ։ Տեղական թերթերը գովեստով արտայայտուելէ վերջ՝ կ'աւելցնեն թէ միայն իր նրբակազմ մարմնին կատարելութիւնը կամ թռչկոտող իր մանրատիկ ոտները չէին որ ամէնէն աւելի ուշադրութիւն կը գրաւէին, այլ իր խոր ըմբռնումը պարին։

ԷՋԵՐ ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՔԱՐԷՆ. (5)

ԱՌԱՔԵԼՈՑ ՎԱՆՔԻ ԿՌԻՒԸ

Եթէ Թագաւորն եւ կառավարութիւնը ընդունին մեր այս արդար բողոքներն եւ պահանջները, եւ ձեռնարկեն գործի, մենք մեր զէնքերով կուզանք անձնատուր կ'ըլլանք։

Կառավարիչը.— Ձեր ներկայացուցած պահանջներն եւ առաջարկները կը տանիմ եւ կը ղրկեմ մեր Թագաւորին։ Սակայն Սուլթանը կը հրամայէ որ ֆետայիներդ անձնատուր ըլլաք, հաւատալով թէ ներման շնորհներուն պիտի արժանանաք։ Վեհ. Սուլթանը պարգեւներ կը խոստանայ ձեզի։ Իսկ եթէ դուք յամառիք եւ անձնատուր չըլլաք, Օսմ. հզօր կառավարութիւնը տարիներով ձեզ պաշարուած կը պահէ վանքին մէջ, մինչեւ որ ձեր ռազմամթերքը սպառի, կամ անօթութիւնը ձեզի ստիպէ անձնատուր ըլլալու։ Իսկ եթէ հարկ ըլլայ թնդանօթի քանի մը հարուածներով փատակներու տակ կը թաղենք բոլորդ ալ։ Դուք պէտք է լաւ գիտնաք որ ռուս դեսպանը չի կրնար խառնուիլ մեր ներքին գործերուն։

Անդրանիկ.— Թնդանօթի եւ պաշարումի սպառնալիքներով չէք կրնար մեզ վախցնել եւ ետ կեցնել մեր սրբազան պայքարէն։ Այն օրը որ զէնք բարձրացուցինք ձեր բռնակալութեան դէմ, յանուն մեր տառապած եւ չարչարուած ժողովուրդի ազատութեան, արդէն մահը աչք առած ենք։ Կրնաք բոլորս ալ սպաննել, բայց ոչ թէ յաղթութիւնը։ Ամէն մէկուս ետեւէն հազարաւորներ պիտի գան մեր ազատագրական պայքարը շարունակելու ձեր արիւնազանգ բռնակալութեան դէմ։

Վանահօր տուած ճաշէն վերջ, Թուրք ներկայացուցիչները մեկնեցան։

Մեր երկու անմահ հերոսները շատ լաւ գիտէին որ իրենց ներկայացուցած արդար պահանջներն եւ իրաւունքները պիտի չընդունուէին նենգամիտ կառավարութեան կողմէ։ Գիտէին նաեւ որ մենք չենք կրնար շատ երկար մնալ վանքին մէջ, որովհետեւ մեր վառօդը օրէ օր կը սպառէր եւ ետեւէն գալիք չունէինք։

Մեր տեղական խումբերը մեծ պատրաստութեամբ երեք անգամ օգնութեան փութացած էին, սակայն երեք ձեռնարկներն ալ ձախողեցան։

Անդրանիկ եւ Գէորգ Զաւուշ այս բոլորը նկատի առնելով, Նոյեմբեր 22ի իրիկունը, Հաճի Յակոբ Կոտոյեանին, Կորիւնի եւ Վաղարշակին հետ ժողովի նստան։ Կարճ խորհրդակցութենէ մը վերջ, խիզախ եւ յանդուգն ծրագիր մը պատրաստած էին,— Նոյն գիշերը կոտրել պաշարման շղթան եւ մեծ զգուշութեամբ անհետանալ, որպէսզի վանքին մօտակայ գիւղերուն վնաս մը չհասնի։

Աւտով անձնատուր չէինք ըլլար, ընդհակառակն անգամ մը եւս մեր արհամարհանքն եւ անվստահութիւնը յայտնած կ'ըլլայինք Օսմ. կառավարութեան։ Իսկ յաջողութեան պարագային բարոյական մեծ յաղթանակ մը եւս տարած կ'ըլլայինք թշնամիին վրայ, որ հազարաւոր զինուորներով քսան եւ երկու օրէ ի վեր ափ մը Դաշնակցական հայդուկներ, պաշարած էր վանքին մէջ, առանց իր զարշելի նպատակին հասնելու։

Մենք ընդամէնը վաթսունութ հոգի էինք եւ բաժանուեցանք չորս խմբակի։ Բոլորս ալ հագանք վանքի տիրացուներուն ճերմակ շապիկները — ձիւնի գոյն— որպէսզի թշնամին հեռուէն չնշմարէր մեզ։

Մղրնայ խմբապետ Վարդան պիտի առաջնորդէր Անդրանիկին խումբը, որ պիտի քալէր առջեւէն։ Ես գէորգ Զաւուշը, որ պիտի պաշտպանէր մեր աջ թեւը, Սինամերկու խմբապետ Մկրտիչ՝ Կորիւնը որ պիտի պաշտպանէր մեր ձախ թեւը, իսկ կռնակին պաշտպանութիւնը յանձնուած էր Հաճի Յակոբ Կոտոյեանին։

Կարծես բնութիւնն ալ կ'օգնէր մեզի, որովհետեւ այդ գիշերը լուսին չկար։ Կէս գիշերուան ատենները մեկնումի ազդանշանը տրուեցաւ։

Վանահայրը երեք տիրացուներով մեզի ընկերացաւ մինչեւ վանքին դուռը։ Նախ համբուրեցինք վանահօր աջը իր ձեռքին խաչը եւ մեր սիրելի երեք տիրացուները որոնք քսաներկու օր քաջաբար կռուեցան մեզի հետ։

Մեր մեկնումէն վերջն ալ, վանահայր Ցովհաննէս Մուրատեանը դեռ կ'աղօթէր մեր ազատութեան համար։

Բաւական յառաջանալէ ետք, յանկարծ հանդիպեցանք առաջին դիծը պաշարող թուրք պահակին որ ուզեց մեզի կեցնել, բայց Գէորգ Զաւուշի մէկ ազդարարութեան վրայ, զէնքը վար նետեց եւ երկու ձեռքերը վեր բարձրացնելով ըսաւ.

(Շար.)

միացեալ Եւրոպայի մը, նոյնիսկ Եւրոպայի Միացեալ Նահանգներուն համար, եւ համոզուած թէ եւրոպական միութիւնը ի վերջոյ պիտի յաջողի : «Ֆրանսա պէտք է նախաձեռնութիւնն առանձնէ Գերմանիան մտցնելու ազգերու ընտանիքին մէջ : Առանց Գերմանիոյ մասնակցութեան եւրոպական բանակը երբեք պիտի չունենայ բաւարար ուժ մը: Եւրոպայի ներկայ կացութեան մէջ Մ. Նահանգները երբեք պէտք չէ հաւանին օրէնքէ դուրս հռչակելու հիւլէական ռումբը: Ամէն բանէ առաջ զգուշացէք ձեռք քաշելէ հիւլէական ռումբէն, մինչեւ որ վստահ ըլլաք, աւելի քան վստահ, թէ ձեր ձեռքն են խաղաղութիւնը պահպանելու միջոցները »:

Սուէզի մասին ալ խօսելով, վարչապետը շեշտեց թէ Մեծն Բրիտանիա չի կրնար մինակը ստանձնել այդ հարցին «ամբողջ ծանրութիւնը», հարց մը որ միջազգային հանգամանք առած է այլեւս: Եւ առաջարկեց միջազգային հսկողութիւն հաստատել ջրանցքին վրայ, հովանաւորութեամբ Մեծն Բրիտանիոյ, Ֆրանսայի, Մ. Նահանգներուն եւ Թուրքիոյ: «Մենք չենք ուզեր Եգիպտոսի տէրերը դառնալ. մենք այնտեղ ենք պարզապէս իբրեւ պահակները համաշխարհային վաճառականութեան: Մեծն Բրիտանիա շնորհակալութեամբ կ'ընդունի չահակից պետութեանց խորհրդանշան — ուժերուն ներկայութիւնը, իբրեւ միջոց վերահաստատելու խաղաղութիւնը եւ ջրանցքին միջազգային հսկողութիւնը »:

Ներկաները ջերմապէս ծափահարեցին Անգլիոյ վարչապետին ճառը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱՆ աւելի քան հազար օդանաւերու տորմիղ մը պիտի ունենայ մինչեւ 1954, ինչպէս կը հաղորդեն ամերիկեան աղբիւրք :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ գահաժառանգին ծննդեան առթիւ, հայրենասէրները որոշեցին երեք օր դադրեցնել կռիւները՝ Սուէզի ջրանցքին մէջ: Անգլ. դեսպանատան կառքերուն արգիլուեցաւ բանիլ Գահիրէ – Սուէզ ճամբուն վրայ :

ԿԱՐԿՈՒՏ ՏԵՂԱՑ, հինգշաբթի օր, Փարիզի մէջ, կէս ժամ տեւելով: Տեղատարափը այն աստիճան ուժգին էր որ Ազգաժողովի սրահին ապակիներն ալ կը շաչէին եւ ճառերը չէին լսուեր : Փոթորիկները ծանր վնասներ պատճառեցին հիւս. Ֆրանսայի մէջ :

ԼԻԲԱՆԱՆԻ պատուիրակը, Տոքթ. Շարլ Մալիք ճառ մը խօսելով Փարիզի ամերիկեան ակումբին մէջ, ցաւով դիտել տուաւ թէ արեւմտեան պետութիւնները « «գոռոզութեամբ » կը վարուին Միջին Արեւելքի հետ: Եւ անոնց մրցակցութեանց վերագրեց Միջին Արեւելքի կացութեան վատթարացումը եւ համայնավարութեան թափանցումը :

ՅԱՌԱՋ կը նուիրեն

Օր. Մարգրիտ Գաբրիէլեան (St. Loup) նոր տարուան առթիւ մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր հօրը՝ Գ. Գաբրիէլեանի :

ՀԱՅԱՄԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս կիրակի առաւօտուն ժամը 11ին հայածէս պատարագ Notre Dame, Clignancourt եկեղեցիին մէջ, métro Joffrin :

Կը պատարագէ Հ. Կ. Ծ. Վ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ:

Նշան Միքայէլեան, Տէր եւ Տիկին Մեսրոպ Մարթայեան, Գ. Երուանդ Մարթայեան, Տէր եւ Տիկին Արմենակ Միքայէլեան, Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Մարթայեան, Այրի Տիկին Թագուհի Սէյխեան (Թուրքիա), Գ. Հայկասէր Սէյխեան, Գ. Արմէն Սէյխեան (Հարաւային Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Միքայէլ Ճանիկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Տէրպապեան եւ զաւակները, Գ. Վահան Սէյխեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Զատրճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Միքայէլեան եւ զաւակները, Տիկին Սիրուհի Միքայէլեան, Տէր եւ Տիկին Տէրպապեան եւ զաւակները (Մ. Նահանգներ), Տէր եւ Տիկին Նշան Դաբբինեան եւ զաւակները, սրտի խորունկ կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, քրոջ, հարսին, քեռորդիին, առնիկին եւ ազգականին՝

ՏԻԿԻՆ ԱԼԻՍ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆԻ

(Ծնեալ Մարթայեան, 20 տարեկան)

մահը՝ որ տեղի ունեցաւ Յունուար 16ին: Հանգուցեալ իր բնակարանը (109 rue Jean Jacques Rousseau, Issy les Moulineaux), այս երկուշաբթի, Յունուար 21ին առաւօտ ժամը 10.30ին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Իսիի գերեզմանատունը :

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆԸ

Այս շաբաթ ժամը 20.30ին Cadet սրճարանին վերնայարկը :

Կը նախագահէ Ա. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Կը խօսին Վ. ՕՇԱԿԱՆ, Վ. ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ եւ ուրիշ երիտասարդ ընկերներ :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Կը հրաւիրուին բոլոր Նոր Սերունդի անդամները :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը Մանուկներու Օրը կը տօնէ, Յունուար 20ի կիրակի օրը, կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Յոյներու սրահը, 5 rue Bonnefoi:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Վալանսի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը «Մանուկներու Օրը» կը տօնէ այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Théâtre Municipalի սրահին մէջ :

Գեղարուեստական բաժին.— Երգ, արտասանութիւն եւ կը բեմադրուի ուսուցիչ Ա. Առաքելեանի հեղինակութեամբ եւ ղեկավարութեամբ « ՔԱՋ ՆԱԶԱՐ » թատերգութիւնը :

Կը բանախօսէ Տիկին ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ : Կաղանդ պապան նուէրներ կը բաժնէ բոլոր մանուկներուն :

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է :

ՀԱՅ ՈՒՍ. ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

Այս կիրակի ժամը 5ին, 16 rue Ferou, Paris (5), métro St. Sulpice : Դասախօս Գ. Կ. Փոլատեան: Նիւթը՝ Ինչ գրականութիւն պէտք է մշակել Սփիւռքի մէջ :

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ս. Անթուանի «Ընկեր Կարօ» ենթակոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ «Գիւլխանդանեան» խումբի եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի: Այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Գ. Թորոսին սրճարանը (Hôtel Terminus, Ս. Անթուան): Ծախքերու մասնակցութիւն՝ 50 ֆրանք :

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Ցաւով կ'իմանանք թէ մեր վաղեմի աշխատաւորներէն Գ. Հրանտ Սրապեան (Պանեքօ) դժբախտութիւնը ունեցած է կորսնցնելու իր քոյրը՝ Տիկ. ՓՈՒԼԱՆԹԻ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆ, Պոլսոյ մէջ: Մեր ցաւակցութիւնները :

Աղօթաժողով Պոմէնի մէջ

Պոմէնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ, ամէն չորեքշաբթի կէս օրէ վերջ, ժամը 2.30ին աղօթաժողով, քարոզ եւ հիւանդներու համար մասնաւոր աղօթք :

Կը հրաւիրուին բոլոր փափաքողները մասնակցելու այս աղօթքներուն :

Union Spirituelle des Dames, Eglise Arménienne Allée des Puits, Beaumont, Marseille:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻԷՆ

Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի, հոգեհանգստեան պաշտօններ պիտի կատարուին Տ. Վռամշապուհ արք. Քիպարեանի եւ Քիպարեան ընտանիքի համօրէն ննջեցեալներուն համար:

Նոյնպէս եկեղեցաշէն բարերար ողբացեալ Ալեքսանդր Մանթաշեանի եւ Մանթաշեան գերդաստանի համայն ննջեցեալներու յիշատակին:

Հայ հասարակութիւնը կը հրաւիրուի ներկայ գտնուիլ այս պաշտամունքներուն :

Credit-Tailleur

HOMMES et DAMES
7, Ave. A. Briand - Arcueil (Vache - Noire)
Autobus 187 — 188, métro Laplace
Aut. de la Porte d'Orléans

Այր մարդու հագուստ զատ բուրդէ, չափի վրայ, երկու փորձով :

12.000էն ՍԿՍԵԱԼ

2000 ֆրանք կանխիկ եւ 2000 ֆրանք յանձնուած օրը, մնացեալը 8 ամսուան վրայ, բաժնուած :

Կերպաս տրուելու պարագային, միմիայն կարողչէքը 8000 ֆրանքէն սկսեալ :

Թերթիս ծանուցմամբ այս կտրօնը ստացողին 500 ֆրանք զեղչ :

Օր. ՔՐԻՍՏԻՆԷ ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ
Գ. ԱՐՏԱՒԱԶԴ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ
Ամուսնացած
Ալֆորվիլ 13 Յունուար 952 Առնուվիլ

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷՆ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի ժամը 15.30ին Cadet սրճարանին վերնայարկը: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայանալ անդամատետրով :

Կը խօսին ընկերներ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ եւ Ս. ՏԷՐ – ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ:

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷՆ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—
ՎՌԱՄԵԱՆ ենթկ. Շբ. 19 Յունվ. ժամը 9ին:
ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ կիր. 20 Յունվ. կէսօրէ վերջ, ժամը 3.30ին:
ՀԱՅԱՍՏԱՆ ենթկ. Շբ. 26 Յունվ. ժամը 9ին:
ԽԱԺԱԿ խումբ Կիրակի 27 Յունվ. կէսօրէ վերջ, ժամը 3.30ին:
ԳԷՈՐԳ ՉԱՒՈՒՇ խումբ, Կիրակի 27 Յունուար, կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին:

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» ենթակոմիտէի ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, ընկեր Ճապուրեանի բնակարանը :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 8.30ին, ընկերուհի Ազատ Դաւիթեանի բնակարանը: Կարեւոր օրակարգ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կապ. Խաչի Պուլվար Օտտոյի մասնաճիւղի ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէն վերջը ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին: Ստիպողաբար կը հրաւիրուին բոլոր անդամուհիները: Կարեւոր օրակարգ պատգմ. ժողովի առթիւ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Սէն Շամոնի Հ. Յ. Դ. Ն. Սերունդի գրական երեկոյթը Փետրուար 2ին, շաբաթ գիշեր: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

Հ. Յ. Դ. ՏՈՒՆ

Կը խնդրուի Հ. Յ. Դ. Տան յատկացուած գումարները ղրկել յանձնախումբի գանձապահ Հ. Սամուէլի, 51, Rue Mr. le Prince, Paris (5):

Իսկ թղթակցութիւնները քարտուղար Գ. Չըպուքճեանի, 7 Rue Grange Bateliere, Paris (9):

Մ. ԻՇԽԱՆԻ ՀԱՅՑԻ ԵՒ ԼՈՅՍԻ ՀԱՄԱՐ վէպը

Մեր քով սպառած ըլլալով նորէն ապսպրած ենք: Կը խնդրուի սպասել քանի մը օր :

Գինը՝ 500 ֆրանք :

SALLE GAVEAU
Շաբաթ, 19 Յունուար, 1952 ժամը 21ին

ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Պիտի տայ իր տարեկան միակ նուագահանդէսը
Sous le haut Patronage du Général Chouteau
(Gouverneur Militaire de Paris)
Յայտագրին մէջ՝ Beethoven, Scarlatti, Liszt, Brahms Kouguell Belliard, Rachmaninoff, Strawisky
Տոմսերը 200էն 800 ֆրանք :

Ծախու տուն

Ծախու է, Պլան – Մէնիլի մէջ 5 սենեակներով վիլլայ մը, պարտէզով, նպաստավոր խանութով մը, որ ունի ամէն առեւտուրի արտօնութիւն:

Դիմել ամէն օր բացի հինգշաբթիէ, Գ. ԳԱՍ – ՊԱՐԵԱՆՑԻ, 14 Marcel Alisad, Blanc-Mesnil (S.etO.):

ՀՈՉԱԿԱՒՈՐ «ՇԻՐԱԿ 52»Ը

Օղիի տեսակը բոլոր ճանչցողներէ փնտռուած ու գնահատուած, ամէն սեղանի անհրաժեշտ ըմպելին եղող «ՇԻՐԱԿ 52»ը՝ Հայաստանի փառապանծ ճահանգին անունով կնքուած, Շիրակի չքեղ նկարը կրող պիտակով: Հանրածանօթ «ՇԻՐԱԿ» վաճառանիշով 45 աստիճան այս առաջնակարգ ըմպելին թէ՛ ջրախառն եւ թէ՛ զուտ խմուելով՝ կը պարգեւէ Արեւելքի իսկական օղիին ճաշակը եւ հոգեզուարթութիւնը :

Dépot Central.— Grande Distillerie du Parc, 1—3, Bld. Onfroy, Marseille. Tél. Prado 82.93, 83.50 .

Dépot pour la Région Lyonnaise.— D. BAHADOURIAN, 246, Rue Vendôme, Lyon. Tél. M. 11.84:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris(13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 20 Janvier 1952 Կիրակի 20 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

28րդ ՏԱՐԻ — 28e Année No. 6666-Նոր շրջան թիւ 2077

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՆՏԻՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸՆ ԱԼ ԱՅՍ

Տակաւին խօսելիքներ ունինք ազգային – քաղաքական անտիրութեան մասին, որ կը շարունակուի տարիներէ ի վեր :

Այսօր կ'ուզէինք մատնանշել այլապէս վրդովիչ պատկերութիւն մը։

Անոնք որ երբեմն կը տրտնջան թէ Հայկ. Դատը երեսի վրայ մնացած է, գոնէ իրենց պարտականութիւնը կը կատարե՞ն մշակոյթի ճակատին վրայ։ Կը կատարե՞ն առանց վերապահութեան : Եւ յարատեւօրէն։

Բոլորս ալ գիտենք թէ պարագաները չափազանց աննպաստ են այսօր, քաղաքական դատ հետապնդելու համար :

Բայց եւ այնպէս, հետապնդումը երբեք չէ դադրած :

Ամէն պարագայի մէջ, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը աչք եւ ականջ ունի ամէն տեղ։ Եւ աշխատանքներ կը թափէ, գոնէ մոռացութենէ փրկելու համար Հայկ. Դատը :

Այս աշխատանքին մէջ, ան յաճախ իր դիմացը կը գտնէ ոչ միայն հայ ժողովուրդին ուխտեալ թշնամիները, այլեւ անոնք որ հառաչանքներ կ'արձակեն երեսուն տարի վերջը :

Այս մասին խօսելիքներ ունինք տակաւին, ինչպէս ըսինք։

Դառնալով այսօրուան « օրակարգին », անգամ մը եւս կը հարցնենք, հրապարակաւ. —

Դրօշ – բռօղներ Հայկական Արտասահմանի,

Դուք որ ամէն ազատութիւն կը վայելէք խօսելու, գրելու եւ գործելու, ինչո՞վ կ'արժեցնէք ձեր յաւակնութիւնները, այլատեսումէ փրկելու համար Հայկ. Մշակոյթը :

Դո՛ւք, բարձրաստիճան կղեր, գրագէտ – բանաստեղծ, խմբագիր կամ յօդուածագիր, ուսուցիչ եւ մատենագիր, բանուոր կամ կրթական, եւ կամ քաղաքական հոսանք,

Լուր ունի՞ք որ, Պալքաններէն վերջ, հիմա – նոր Իրանի եւ ուրիշ վայրերու մէջ ալ «լեզուաշինարարութեան» մարզանքներ կը կատարուին ոգէտ եւ անօպայ տարրերու կողմէ։. Հազարակ թութակներ որոնց հայրենասիրութիւնը կը շփոթեն խուժանավարութեան հետ :

Ձի բաւեր քրթմնջել.— Տպարան եւ թուղթ կը գտնեն, կը տպեն, մենք ի՞նչ կրնանք ընել։

Այս տեսակ պարագաներու մէջ, ամերիկեան դիտողի դերքն ալ մեղսակցութիւն կը նշանակէ։

Բուն վէրքը այս չէ։

Ո եւ է շօշորթ պիտի չհամարձակէր այսքան յառաջ երթալ, եթէ համատարած անտիրութիւն մը թեւ չտար իր երեւակայութեան :

Այսպէս, կան երեւելիներ, հոսանքներ եւ թերթեր որոնք կրաւորական դիրք բռնած են այս հարցին մէջ։

Անդին կան ուրիշներ ալ որոնք ուղղակի կը քաջալերեն բարբարոսական արշաւը, սիւնակներ տրամադրելով ակռապլիկ դպիրներու։

Տեսակէ՞տ։ Կարծիքի ազատութի՞ւն :

Պարզապէս հաճոյակատարութիւն, որ համազօր է մեղսակցութեան :

Ի՞նչ կը նշանակէ բարեացակամ չէզոքութիւն պահել, երբ աս ու ան թուղթ կը մրոտեն ձեր խմբագրած թերթին մէջ, արդարացնելու համար Երեւանի մէջ կատարուած աղճատումներն ու աղքատացումները :

Ինչո՞ւ թոյլ կուտաք որ գոյնզգոյն միջակութիւններ խաչ քաշեն արեւմտահայ լեզուին վրայ, ծաղրեն անոր բառերն ու քերականութիւնը :

Խնդիրներ կան որոնց մասին յստակ, վճռական տեսակէտ պիտի ունենայ ոեւէ խմբագրութիւն կամ խմբակցութիւն :

Հայկական Արտասահմանի «ինտելիգենցիան» տակաւին քանի՞ տարի պիտի յօրանջէ կամ օրօճայ, դիրք ճշդելու համար այս հիմնական հարցին մէջ :

Ի՞նչպէս կը յաւակնին անկեղծօրէն ծառայել հայրենի մշակոյթին, երբ գիտակցօրէն թոյլ կուտան որ «ճիղմէջ»ները աւերներ գործեն անոր անդաստանին մէջ։

Հայրենիքի, ընդհանուր մշակոյթի շահերուն դէ՞մ գործած կ'ըլլան, տէր կանգնելով դարաւոր ժառանգի մը :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՀԱՐԹԵԼ Է

Երեւանի առաջին եւ վերջին գրական ամսագիրը, « Սովետական Գրականություն եվ Արվեստ», ունի տեսական – քննադատական բաժին մը :

Այս մնայուն բաժնին մէջ փոխն ի փոխ կ'երեւան պաշտօնական քննադատ – գրագէտները, դատելու համար ծուռն ու շիտակը։ Անշուշտ համաձայն Լենին – Սթալինեան աւետարանին :

Ուշադրութեամբ հետեւելով այդ շարքին, կընաք որոշ գաղափար կազմել մշակուած, աւելի ճիշդ՝ պարտադրուած գրականութեան մասին։

Պիտի ջանամ պարբերաբար ներկայացնել հատընտիր նմոյշներ :

Այսպէս, 1951 Հոկտեմբերի թիւին մէջ, հերթապահ քննադատը, Գ. Տէր Գրիգորեան, ուսումնասիրութիւն մը կը փորձէ « Սովետահայ Պոէզիայի մի քանի հարցերի մասին»։

Ձեւականօրէն գնահատելով հանդերձ կատարուած նուաճումները — միշտ բոլշեւիկեան տաղղութեամբ — կը ծանրանայ բազմազան վրիպումներու վրայ։

Ինչպէս միշտ, այս առթիւ ալ երկիւղածութեամբ, վկայութեան կը կանչէ Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրավտա», որ վերջերս խստօրէն քննադատած էր «բուրժուական նացիոնալիզմի ռեցիդիվներ, ապոլիտիկութիւն եւ գաղափարազրկութիւն»։

Հայ քննադատը ներշնչուելով այս ազդանշանէն, ինքն ալ իր կարգին կը թօթվէ խումբ մը հայ բանաստեղծներու օձիքը :

Օրինակ, Յովհ. Շիրազ բանաստեղծութեան մը մէջ հետեւեալ ձեւով կը պատկերացնէ հայրենիքը .

« Ամենայն էանգամ — երբ հայրենի՛ մասին եմ խօսում,— Իմ միտն է գալիս առաջ մեր դրան — Որ մանկութեանս հէքեաթն է ասում.— Իմ միտն է գալիս բարդին մենաւոր — Եւ արագիլը՝ վրան զփոխած ծիւն»։

Բանաստեղծը յետոյ կ'աւելցնէ ուրիշ ատրոգելիներ (ատրիբուտներ!), «Որճիթը բարդու տակ մենակ», «Անուշ ծուխով օջախը», «Օրօրոցը այդ սուրբ ծխի տակ», «Արագածը» եւն.։

Հասնեցա՞ք։ Վա՛յ ձեզ։

Լսեցէք ամենագէտ քննադատին վճիռը.

— « Պարզ է որ հայրենիքի այսպիսի հասկացողութիւնը ոչ մի ընդհանուր եզր չունի սովետական հայրենասիրութեան էութեան հետ »

Այս դեռ ոչինչ : ՎԱՀԷ

ԲԱՑԱՌԻԿ ՎԻՃԱԿ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

Արաբ ահաբեկիչներ Եչ. օր փորձեցին գրաւել Թէլ Էլ Քեպիրի անգլիական հրետանիի մթերանոցը, բայց ետ մղուեցան հրասանդներու կրակով։ Ոչ մէկ մարդկային կորուստ :

Եգիպտական կառավարութիւնը բացառիկ վիճակ հռչակեց Գահիրէի մէջ, հանրային ապահովութիւնը պահպանելու համար։ Այս որոշման պատճառը կը համարուի կարգ մը երիտասարդներու գործունէութիւնը։ Ասոնք խուժելով սրճարաններու եւ զբօսավայրերու մէջ, կը պարտադրեն տէրերը փակել իրենց հաստատութիւնները, ի նշան սուգի։ Այս առթիւ կողոպուտներ ալ կը կատարուին :

Գահիրէ բողոքեց անգլիական կառավարութեան, ոստիկանական հրամանատար Մոհամմէտ Ապտուլլահ Րաուֆի եւ 130 ոստիկաններու ձերբակալման դէմ։ Լոնտոն ցարդ ընթացք չէ տուած այս բողոքին :

╳ Եգիպտական թերթերը կը գրեն թէ կառավարութիւնը սկզբունքով համաձայն է Խ. Միութեան հետ առեւտրական դաշնագիր մը կնքելու։ Ապրանքներու փոխանակութեան երկար ցանկ մը հաւանութեան արժանացած է Մոսկուայի մէջ։ Գահիրէ որոշեց նմանապէս վերսկսիլ իր առեւտրական յարաբերութիւնները Հունգարիոյ հետ։ Մօտ օրէն Ռումանիոյ հետ ալ պիտի բանակցին :

╳ ՄԱԿի եգիպտական պատուիրակը, Մահմուտ Ազմի պէյ յայտարարեց որ, եթէ Ամերիկա, Ֆրանսա եւ Թուրքիա անսան Չըրչիլի թելադրութեան եւ նաւարաժիններ ղրկեն Սուէզի ջրանցքը, Եգիպտոս իր վեհապետական իրաւունքին դէմ թշնամական արարք մը պիտի նկատէ այդ քայլը եւ պիտի բողոքէ Ազգաժողովին :

╳ Անգլիացի քարոզիչ մը ծեծուեցաւ հինգ Եգիպտացիներու կողմէ, երբ քարոզ կուտար Փորթ Սայիտի մէջ։ Ծանրապէս վիրաւորուած ըլլալով հիւանդանոց փոխադրուեցաւ։ Անգլուհի մըն ալ անհետացած է : Մօտ 200 Անգլիացիներ կը բնակին Փորթ Սայիտի մէջ։ Հրամանատարութիւնը պատուիրեց կարելի եղածին չափ քիչ փողոց ելլել։

ԾԱՆՐ ԴԷՊՔԵՐ ԹՈՒՆՈՒԶԻ ՄԷՋ

ԱԶԳ. ՇԱՐԺՄԱՆ ՎԱՐԻՉԸ ԵՒ ՈՒՐԻՇ 19 ՀՈԳԻ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵԼՈՎ ԱՔՍՈՐՈՒԵՑԱՆ.— ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼ ԵՒ ԽՌՈՎՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ուրբաթ օր ծանր դէպքեր պատահեցան Թունուզի մէջ, երբ ազգայնական վարիչները կը փորձէին ընդհ. ժողով գումարել, «Նոր Տէսթուր»ի անունով :

Ֆրանսական ոստիկանութիւնը ձերբակալեց կազմակերպութեան նախագահը, Հապիպ Պուրկիպա եւ ուրիշ 19 ազգայնական կամ համայնավար առաջնորդներ եւ հեռաւոր վայր մը աքսորեց օդանաւով։ Այս ձերբակալութիւններէն անմիջապէս վերջը, նոր խռովութիւններ ծագեցան։ Ցուցարարները քարկոծեցին ելեկտրական հանրակառք մը եւ անձնական կառքեր, իսկ Թունուզի բանուորական միութիւնը ընդհ. գործադուլ հրամայեց, անորոշ տեւողութեամբ։ Կէս օրին խանութները փակուեցան եւ երթեւեկը դադրեցաւ։

«Նոր Տէսթուր» կուսակցութեան անդամները բանաձեւ մը քուէարկեցին որով կը մերժեն «որ եւ է պատասխանատուութիւն ձերբակալութեանց աղիտալի հետեւանքներու մասին»։

Ոստիկանութիւնը բռնած է դէպի Թունուզ քաղաքը տանող բոլոր ճամբաները։ Անթելով օժտուած զինուորական կառքեր կը հսկեն գլխաւոր կէտերուն վրայ։ Հրացաններով եւ գնդացիրներով սպառազինուած ոստիկաններ կը շրջին փողոցներուն մէջ։ Ազգայնական պատուիրակութիւն մը ձերբակալուեցաւ, երբ Թունուզի պէյը տեսնելու կ'երթար :

Պուրկիպայի հետ ձերբակալուած են Նոր Տէսթուրի օգնական քարտուղարը՝ Մոնճի Սլիմ, համայնավար կուսակցութեան քարտուղարը՝ Մօրիս Նիզառ եւ բանուորական միութեան քարտուղարը։ Վերջին լուրերու համաձայն, Պուրկիպա եւ իր ուղեկիցները ղրկուած են Թապարքա, Թունուզի արեւմտեան ափը, իսկ համայնավարները՝ Ռեմատա (դէպի հարաւ)։ Բոլորին ալ արգիլուած է մեծ քաղաքներ մտնել :

Նոյն օրը ցուցարար մը սպաննուեցաւ եւ վեց հոգի վիրաւորուեցան։ Ոստիկանութիւնը կրակ բացաւ, երբ դաւադիրներ հրացան կը պարպէին տանիքներէն։ Նախորդ օրն ալ երեք հոգի սպաննուած եւ 30 հոգի վիրաւորուած էին։ Ֆրանսական ոստիկանութիւնը որեւէ ձեռնարկ չկատարեց Նոր Տէսթուրի ժողովը արգիլելու համար : ժողովը բանաձեւ մը քուէարկեց որ կ'ըսէ թէ « միայն Ֆրանսական թեւարկութեան ջնջումը, Թունուզի անկախութեան եւ գերիշխանութեան ճանաչումը եւ հաւասարէ հաւասար զինակցութեան մը կնքումը կրնան ապահովել բարեկամական գործակցութիւն երկու երկիրներուն միջեւ»։ Համագումարը յայտարարեց նաեւ թէ հաւատարիմ կը մնայ Պէյին — Թունուզի վեհապետը — բայց անոր դիրքը որոշ չէ տակաւին։ Թերթերը կ'ըսեն թէ պէյը ցարդ մերժած է ետ կանչել այն երկու նախարարները որոնք Ազգաժողովին դիմած էին, իսկ Ֆրանսացիները կը հաւատեն թէ անոնք Փարիզ եկած են առանց իր հաւանութեան :

Ֆրանսական իշխանութեանց զեկոյցը կ'ըսէ թէ ձերբակալութիւններ կատարուեցան որովհետեւ « բացէ ի բաց դրդումներ եղած էին բռնութեան դիմելու համար։ Մարզպանը կ'ուզէ վերջ տալ անպատասխանատու տարրերու ապօրէն գործունէութեան, անթոյլատրելի գտնելով անոնց ճնշումը իշխանութեանց վրայ»։

╳ Պաշտօնական տեղեկագիր մը կ'ըսէ թէ երկու հարիւր հոգի վիրաւորուած են 2 օրուան ընթացքին։ Ֆրանսայէն օգնական ուժեր ճամբայ ելած են դէպի Թունուզ ։ Ֆրանսական մարզպանը, Պ. Ժագ Հօթլոք, որ Թունուզ հասաւ անցեալ շաբթու, պէյին՝ Սիտի Մոհամմէտ էլ Ամինի այցելելով, պահանջեց լուծել Շէնիքի դահլիճը, որուն բոլոր անդամները Նոր Տէսթուրի կուսակից են :

Պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ թէ վերջերս պատահած դէպքերը սահմանափակուեցան շնորհիւ ոստիկանութեան խոհեմութեան :

Իրազեկներ կը վախնան որ նոր դէպքեր պատահին ոչ միայն Թունուզի, այլեւ Մարոքի մէջ, ուր « Իսթիքլալ» (Անկախութիւն) կուսակցութիւնը նոյն պայքարը կը մղէ : Ֆրանսացիները միլիոններ ծախսած են երկու երկիրներուն տնտե –

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՌՈՒԲԷՆԻ ԵՒ Լ. ՇԱՆԹԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

(Բացման խօսք Յունուար 13ի սգահանդէսին առթիւ)

Սիրելի ընկերներ եւ հայրենակիցներ ,

Դպրոցական գրասեղաններէն կը յիշէք հարկաւ վիճաբանութեան առարկայ մը, որ կը ծառայէր հակաճառութեան մարզանքներ եւ ճարտասանութեան վարժութիւններ կատարելու : « Գրի՞չ թէ Սուր », այսպէս կը կոչուէր այդ նիւթը: Եւ հակաճառող կողմերը կ'աշխատէին հաստատել թէ գրիչը գերազանց է սուրէն, կամ սուրը գերազանց է գրիչէն, վասնզի , կը փաստարկէին անոնք, ժողովուրդներու պատմութեան եւ քաղաքակրթութեանց ծաղկումին մէջ՝ գրի՛չն է, կամ սո՛ւրը, որ խաղած է յաւերժութեան պսակը: Հարցը ուսումնասիրելով մեր ժողովուրդին պատմութեան մէջ, եթէ չունենայինք Եզնիկի կամ Եղիշէի գրիչը, վանքերու մէջ ճանչցող եղէգներէն մինչեւ Դուրեաններու կամ Տէրեաններու փետուրը, ո՞վ պիտի կարենար վկայութիւն տալ Հայկազանց հանճարին ու փառքին մասին: Բայց, կը պատասխանեն հակաճառողները, եթէ չունենայինք Արտաշէսի նիզակները, Հաւլունի Թուրէն մինչեւ «Ծուռ» Սասունցիներուն սուրը, ո՞վ իրաւունք կուտար կամ ո՞վ տեղ կուտար մեզի՝ ապրելու համար արեւին տակ, ժամանակին թեւերուն վրայ, յաւերժութեան լոյսերուն մէջ :

Սիրելի ընկերներ եւ հայրենակիցներ ,

Մենք, այսօր, դպրոցական գրասեղաններէն շատ ու շատ հեռու, կ'ընդունինք թէ սո՛ւրն էր որ գծեց մեր հայրենիքին սահմանները, եւ գրի՛չն էր որ գծեց հայ հանճարին ծիրը: Համաձայն ենք բոլորս, այսօր , թէ իրար կը լրացնեն սուրն ու գրիչը,— եւ վա՜յ այն ժողովուրդին որ սուր չունի, վա՜յ այն ժողովուրդին որ գրիչ չունի: Հայ ժողովուրդը հպարտ է այն իրողութեամբ թէ գրիչ է շարժեր Քրիստոսէ առաջ, գրիչ է շարժեր Քրիստոսէ ետքը, ու գրիչ պիտի շարժէ ցկատարած աշխարհի, ինչպէս ժայռ նետելով են պայքարեր Տորք Անգեղները, Հաւլունի Թուրը շողացնելով են կռուեր Սասունցի Դաւիթները, մօսիններով են մարտնչեր ջան – ֆետայիները, ի փայլումն հայրենեաց եւ ազատ ստեղծագործութեան: Պէտք չէ զարմանալ, ուրեմն, եթէ Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան զինանշանին վրայ կը տեսնուի թէ սուր, թէ գրիչ :

Բայց, ափսոս, երկար ատենէ ի վեր, դժբախտութիւնը զոյգ կը ներկայանայ մեր դռներուն առջեւ,— կը կոտրէ մեր գրիչը, ու միաժամանակ կը խորտակէ մեր սուրը: Ահա թէ ինչո՞ւ հայ ժողովուրդը, վիշտը սրտին մէջ, դառնութիւնը հոգւոյն մէջ, այսօր, հաւաքուեր է այստեղ հրաժեշտ առնելու համար իր երկու մեծ զաւակներէն, մին գրչի մարդ, միւսը սուրի մարդ:

Ինկած են երկու տիտաններ :

Ինկած են միաժամանակ :

Կրկնապէս մեծ է մեր վիշտը, որովհետեւ կը կորսնցնենք երկու մեծութիւն: Դժբախտութիւնը մինչեւ ե՞րբ պիտի հարուածէ մեզ այսպէս, պիտի գա՞յ օրը՝ երբ զոյգ պիտի լսենք աւետիսը, զոյգ պիտի ներկայանայ ուրախութիւնը մեր դռներուն առջեւ: Բաւական չէ՞ր մեր վիշտը: Արդարեւ, քանի մը տարի առաջ, այս սրահին մէջ հաւաքուեր էինք դարձեալ, ողբալու համար ուրիշ զոյգ մը մեծութիւն, Ն. Աղբալեան եւ Հ. Օհանջանեան , մին գրչի մարդ, միւսը պետական մարդ, երբ , ո՜վ տաժանելի պարտականութիւն, ինծի վիճակուեր էր դարձեալ նախագահել անոնց վերջին հրաժեշտին:

Կսկծալի է մտածել այս մասին :

Ո՞ր Հայուն սիրտը չի խշխշար տեսնելով օր կ'իյնան մեծաշուք կաղնիները, կը փշրուին յաղթական ապառաժները: Հին պահակախումբն է որ կը մեկնի,— ընտրեալնե՜րը, ամէնէն հպարտ, ամէնէն փառաւոր սերունդին ներկայացուցիչները, ահա, հրաժեշտ կուտան մեզի, կը պարպեն դիրքերը, կը հեռանան կ'երթան: Եւ ի՞նչ կը մնայ :

Տեսած էք անշուշտ զօրահանդէսներ,— զօրասիւնին առջեւէն կը քալէ քաջալանջ եւ արծուեհայեաց զինուորներու դասակը: Ոչ ձիւնը կրնայ արգելք դառնալ անոնց խիզախ յառաջխաղացքին, ոչ ալ քամին կրնայ կասեցնել անոնց քալուածքը: Զօրասիւնին ետեւ՝ « պոչը », ուր կրտսերները , տկլոր եւ անվարժ, հազիւ կը յաջողին իրենց քայլերը ներդաշնակել յառաջապահներուն ոտքի զարկին հետ: Հովը կը ծեծէ երէցներուն դէմքը, ձիւնը կը կծէ մեծերուն պարանոցը, բայց անոնք կը քալեն դոփելով գետինը, հպարտ եւ խրոխտ: Պէտք էր որ, ինչպէս է զինուորական օրէնքը, երէցներուն կուրծքով պաշտպանուած յաջորդ դասակը յառաջ անցնէր եւ փոխարինէր յոգնածները, ցուրտէն ու բուքէն մրսած յառաջամարտիկները, ժամանակին թշնամութենէն տառապած երէցները: Ափսո՜ս, սերունդներու միջեւ 1914ը այնպիսի լայն անջրպետ մը բացաւ, որ նոր սերնդը չհասած՝ յառաջապահները կ'իյնան մէկիկ մէկիկ կամ զոյգ առ զոյգ :

Եւ սակայն, դո՛ւն՝ ժողովուրդ Հայոց, կը մխիթես մեզ ներշնչելով յոյս եւ հաւատք: Քու ծոցէդ ծնան այս մեծութիւնները: Եւ երբ դուն կուգաս անոնց վերջին հրաժեշտին՝ մեծարելու եւ պանծացնելու, քու ներկայութիւնդ այն հաւատքը կը ներշնչէ թէ դարձեալ պիտի լեցնես պարապը, վասնզի քու ներկայութիւնդ ուխտ մըն է, քու ներկայութիւնդ յարգանքի ազնուական ու սրբազան արտայայտութիւն մըն է: Քանի դուն ունիս յարգանքի այդ զգացումը, որ մարդը կը կապէ մարդուն, մարդը կը կապէ աստուածներուն, կ'ազնուացնէ մարդը, կը բարձրացնէ մարդը, կը սրբացնէ մարդը,— քանի դուն ունիս այդ զգացումը որ կը շաղուէ մեզ, կը թրծէ մեզ, իրարու կը զօդէ մեզ եւ միաձոյլ եւ անխորտակելի զանգուածի մը կը վերածէ հայութիւնը,— վերջապէս քանի դուն ունիս յարգանքի զգացումը , որ քեզ բերեր հաւաքեր է այս սրահին մէջ, գրչի եւ սուրի երկու մեծ գործիչներու յիշատակին առջեւ, ո՞ր թերահաւատ է որ պիտի յանդգնէր զամբանաքար դնել Հայոց Դատին վրայ :

Ժողովո՛ւրդ Հայոց, երբեմնի տէրը Արարատէն մինչեւ Տաւրոս տարածուած երկրամասին , դուք՝ ներկայացուցիչները հայկական բոլոր նահանգներուն, ժառանգորդները Հայկազանց պատմական իրաւունքներուն, դո՛ւք՝ որ եկեր էք հրաժեշտ առնել մեր երկու մեծ մեռելներէն, եկէք , այս երեկոյ, ուխտենք հաւատարիմ մնալ անոնց իտէալին, եւ աւանդական եղանակով՝ հանգիստ կարդանք գրչի եւ սուրի երկու մեծ մարդոց հոգւոյն :

×

Օ՛ վանօրայք Տարօնի, բացէք խնկահոտ մագաղաթները եւ գրեցէք եղէգնեայ գրիչով, — Ոչ եւս է Լեւոն Շանթ :

Օ՛ հին աստուածներ Հայոց՝ որ կը շրջիք Սեւանայ լճին ամպածրար ալիքներուն վրայ, լսեցէք,— Ոչ եւս է Լեւոն Շանթ :

Օ՛ Երասխ, որ կը սուրաս բիւրական երիվարներու նման ընդ այերս եւ ընդ երկրայս, օ՜ գետ արքունական որ նետի նման կը նետուիս քանդելով կամուրջ եւ ամբարտակ, կանգ առ պահ մը եւ լսէ, — Ոչ եւս է Ռուբէն :

Սուլուխի՛ կամուրջ, կամո՛ւրջ Սուլուխի, դուն որ խնայեցիր, կամարացար, աղեղ կազմեցիր եւ պաշտպանութեանդ տակ առիր այն՝ որ յետագային Հայոց հանրապետութեան փոքրիկ ածուն պիտի մշակէր, Բէօյիւք – Վէդիի մացառ պիտի մաքրէր ու թշնամին պիտի նետէր աղահանքերուն մէջ անսուաղ մնալու, աղ լզելով տկռելու, լսէ,— Ոչ եւս է Ռուբէն :

Օ՛ քրմուհիներ Աշտիշատի, քրմուհիներ Վահէվահեան մեհեաններուն, որ հագուեր էք Նաւասարդի առաւօտեան շամանդաղը կարմիր, կապոյտ, նարնջագոյն, լսեցէք, — Ոչ եւս է Լեւոն Շանթ :

Աստուածաբարբառ լեզո՛ւ Հայկազանց , օ՜ քաղցրանուագ քնար Մեսրոպեան, որ արեան ու տառապանքին մէջ անգամ չմոռցար երբեք երգն յաւերժութեան, լսէ, — Ոչ եւս է Լեւոն Շանթ :

Օ՛ քաջազունք Սասնոյ լեռներուն, դուք որ գողցաք կայծակն երկնքի՝ շանթահարելու համար թշնամին անարգ, լսեցէք, — Ոչ եւս է Ռուբէն :

Մասի՛ս, սէ՛գ Մասիս, դուն որ դարբնոց մը տուիր Արտաւազդի, անոր մէջ սնուցանելով տիրակալութեան արդար տենչը հայրենի հողերուն վրայ, լսէ, — Ոչ եւս է Ռուբէն:

Այրիացա՛ր, ճեմարա՛ն, Համազգայի՛ն ճեմարան, այրիացա՛ր, դուն որ մինչեւ դեռ երէկ կը հրճուէիր նոր հարսի մը պէս, սգա՛ այսուհետեւ.

Երբեմըն քեզ խորանացելոյս ,
Ու այժմ ի քէն այրացելոյս ···

Ոչ եւս է Շանթ, ոչ եւս է Ռուբէն :

Այլ թող պապանձին լեզուները,— յաւիտենական է Հայուն ոգին, ազատ ի մահուանէ: Եթէ քրիստոնէութիւնը եկաւ յայտարարելու թէ մահը երկուք է, — կորուստ մարմնոյ եւ կորուստ հոգւոյ,— հայ հանճարը վաղո՜ւց էր կատարեր այդ բաժանումը, «մահուամբ զմահ կոխեաց» տարազին համազօր: Դուք բոլորդ կը յիշէք Եղիշէի խօսքը, որ անմահութիւն կը համարի «մահ իմացեալը»: Կ'ուզեմ ձեզի նոյնքան սքանչելի վկայութիւն մը բերել մեր մատենագրութենէն, — «Մահըն ազատ ի մահուանէ՝ ազատ է զմահու ըմբռնեալն»:

Ահա թէ ինչո՞ւ կը հաւատանք թէ ողջ են Լեւոն Շանթ եւ Ռուբէն: Ուստի, յանուն հայ ժողովուրդին, Հայաստանի թէ արտասահմանի, կ'ոգեկոչեմ .

— Շանթ, լսէ՛ :

— Ռուբէն, մտիկ ըրէ՛ :

Ահաւասիկ Արարատի ժողովուրդը, ահաւասիկ Տաւրոսի ժողովուրդը, ահաւասիկ հաւատաւոր այս բազմութիւնը, համօրէն ա՛զգն Հայկազանց, ձեր յիշատակին առջեւ գլուխ խոնարհած , հայկարժան համարելով ձեր գործը՝ զոր քիչ ետքը պիտի պանծացնեն բանախօս ընկերներս, Հայոց աստուածներուն կը յանձնէ ձեր հոգին եւ կ'ուխտէ հաւատարիմ մնալ մեր պատմութեան իտէալին ու ներշնչումներուն :

Լսէ՛, Շանթ:

Մտիկ ըրէ՛, Ռուբէն :

Հայոց ժողովուրդը, ահաւասիկ ձեր առջեւ կանգնած, երկիւղած եւ ջերմեռանդ, հանդիսաւոր այս պահուն՝ հանգստացնելու համար անարդար աշխարհին դէմ դառնացած ձեր հոգին, կ'երդնու հաւատարիմ մնալ հանգանակին.—

1.— Հայաստան՝ Հայուն համար:

2.— Հայը՝ Հայաստանի համար:

Կ'աւելցնեմ .—

3.— Հայ եւ Հայաստան՝ հայկական յաւերժայոյս քաղաքակրթութեան համար:

Եւ յանուն այս Հանգանակին, որ ձե՛րն է, որ մե՛րն է, որ Հայոց պատմութեան ներշնչումն է,

Եւ ի յարգանս ձեր անունին ու վաստակին, ահա մէկ վայրկեան ոտքի կը կանգնի ժողովուրդն Հայոց, ուխտն ի շուրթն :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ ՊՈՂՈՏԱՆԵՐՈՒ ԿԵԱՆՔԷՆ

Այսպիսի բաներ...

Ա.

Փոքրիկ այս պատմութիւնը ինքնահոսով ըսկսայ, բայց, աւաղ, երէկ գողցան զայն, եւ ահաւասիկ, կը շարունակեմ կաղամարով եւ պարզ գրիչով մը: Կը նմանիմ այն մարդոց, որոնց ծախսի դուռը լայն բացուած էր, եւ յանկարծ, ինկան չքաւորութեան մէջ: Ինքնահոս գրիչս նուէր էր ինծի: Անոր փոխարէն ես ալ ուրիշ նուէր ըրած էի: Զայն փոխած էի՝ բանաստեղծութեան մը հետ, նման այն նկարիչներուն, որոնք պատերազմի ժամանակ, փոխանակեցին իրենց նկարները՝ հացին եւ գինիին հետ: Երանելի՜ օրեր···

Փոքրիկ այն սրճարան – գինետունը, ուր հիմա կը յաճախեմ ես, կը կոչուի՝ «Ընտիր»: Այսինքն, թերեւս ընտրուած մարդոց եւ կամ ընտրանիներու պարը, ինչպէս պիտի գործածէր փարիզահայ թերթերէն ոեւէ մէկուն թղթակիցը : Այստեղ է, որ ինծի կը հետեւին, նոյնիսկ զիս չի սիրող եւ ինծի համար արգահատելի մարդիկ : Ոչ մէկ յաւակնութիւն ունիմ ամէնուն կողմէ սիրուած մարդ մը հռչակելու ինքզինքս: Շատ դէշ նըշան մը պիտի ըլլար ինծի համար, եթէ ամէն մարդ սիրէր զիս: Լաւ բան է, քիչ մը ինքնահաւան հակառակորդներ ունենալ եւ սակայն, քալել՝ առանց անթացուպի: Գլխաբաց քալել անձրեւին տակ ...

« Ընտիր »ին ներկայ տիրոջ անունը՝ Կոչնակ է: Տիկինը՝ Կոչնակուհի: Ասկէ զատ, կայ ուրիշ Տիկին մը, այրի, զոր ամէնքս ալ շատ կը յարգենք: Կը կոչուի Տիկին Փիլիպպոս: Յաճախորդ եւ տէրեր, գրեթէ մէկ ընտանիքի պէս ենք: Ըլլայ չըլլայ, կը հրամայենք մեր տունին պէս: Անշուշտ, չափազանցողներ կան, ինչպէս, դերձակ Միքայէլը եւ Պոլսոյ հանրակառքերու նախկին քննիչ՝ Մահտեսին: Մէկը՝ խաղամոլ է, իսկ միւսը՝ թերթի եւ տեղափոխութեան հիւանդ: Հին ճաշարանապետ մը եւ հնաբան պարոն մը, ասոնք ալ Վիշի ջուրին հետ շաքար կ'ուզեն եւ այն ալ երկուքական կտոր: Ես, սպասեակ Մարիուսը կը յոգնեցնեմ պարզապէս պաղ ջուր ուզելով, առանց եղանակի խտրութեան: Չեմ գիտեր, բայց, յաւիտենական հրաբուխ մը գոյութիւն ունենալու է՝ ի վերայ սրտիս ...

Մեր « Ընտիր – Գար »ին ծառուղին ալ ընտիր է: Կայարանի երթեւեկը անոր առջեւէն է: Աւելի քան քառասուն հանրակառքերու եւ օթօպիւսներու բազմութիւնը օրն ի բուն կը տողանցէ « ընտիր»ին բէրանին առջեւէն: Ահա թէ, ինչո՞ւ մէկը, անցնող ու դարձող գեղեցիկ կիներուն կը պոռայ՝ «գլ՛գ»···

Այստեղ էր, որ ինծի ծանօթացուցին, այսինքն, տէր եւ տիկին Կոչնակները, մարդ մը, որ անտարակոյս, Արշակ Զօպանեանին կը նմանի՝ « կաթիլ մը ջուրի պէս»: Նոյնիսկ Ռամկավար Ազատական շէֆեր խաբուած են այս աստիճան նըմանութեան առջեւ: Անոնցմէ մէկը, առտու մը , շիպշիտակ յառաջացաւ դէպի այս մարդը եւ անհուն խայտանքով մը ըսաւ՝

— Վա՜յ, Պ. Զօպանեան, դուք հո՞ս էք եւ···

Պարոն Հիւկ գլուխը վեր առաւ թերթին վըրայէն եւ ժպտեցաւ: Մենք սկսանք բարձրաձայն խնդալ : Մեզի հետ նստած էին՝ զինուորական երկու հայ աստիճանաւորներ եւ աւելի քան ութը տարբեր Փափազեաններ: Միայն Պ. Էնիշտէն չէր հասկնար այս տարօրինակ նմանութիւնը :

Պ. Իւրպէն Հիւկ, շատ կը փափաքի օր մը հանդիպիլ Պ. Զօպանեանին: Հանգստի կոչուած պաշտօնատար մըն է: Ուսեալ, պաշարով, ուշիմ եւ արթուն: Տնտեսագէտ մըն է ծնունդով: Առ –

տուրնէ մինչեւ երեկոյեան կը խօսէ՝ դրամատիրական բոլոր թերթերը։ Եթէ կէսօրուան մօտ ժամ մը բացակայի, իր հասցէն՝ Պուրսն է։ Գիտէ՝ աշխարհագրութիւն, պատմութիւն, քաղաքական — տնտեսագիտութիւն եւ առատ անէքդօտներ։ Գոց գիտէ՝ բոլոր թիթրերն ու աքտիօններն աշխարհին։ Իսկական Փրանսացիի երբեւ տիպար մըն է։ Բարի, քաղաքավար, ծառայող, մարդկային եւ․․ արքայական ։

Ես ինքս ալ արքայական եմ։ Գ․ Հիւկ եւ ես, կը հաւատանք, որ մարդկութեան փրկութիւնը արքայական ռէժիմին մէջն է։ Ինչ աւելի լաւ բան, քան՝ բարի, արդար եւ առաքինի թագաւոր մը․․․

Երէկ գիշեր, նստած էինք քով քովի։ Ամառուան «Ընտիր»ին «Թէրաս»ը իսկապէս ընտիր է։ Մեզի միացաւ նաեւ Գ․ Կոչնակը։ Գ․ Կոչնակ շատ կը յարգէ զիս։ Ուզեց, որ իր կենացը բան մը խմենք։ Ես ապսպրեցի՝ դեղին օղի մը, Գ․ Հիւկ՝ սուրճ մը, իսկ տանտէրը՝ պաղպաղակ։ Խօսեցանք ամէն բանէ ։ Գացողներէն ու եկողներէն, ողջերէն ու մեռածներէն, հարուստներէն եւ աղքատներէն լաւ մարդոց մասին եւ ի մասին՝ ամբարտաւաններու, ցուցամոլներու եւ հոգիով հիւծեալներու։ Խօսեցանք՝ գեղեցիկ կիներու եւ սիրոյ վրայ։ Անցնողներուն մէջ ես անոնց ցոյց տուի՝ մերկ պարանոցներ եւ ուսեր։ Ցոյց տուի նաեւ՝ ճերմակ եւ երկար հացի պէս, թարմ ու կենսաբոյր սպիտակ թեւեր։ Խօսեցանք ու խնդացինք։ Ի վերջոյ, խաղերուն, խաղացողներուն, խաղցնողներուն եւ խաղարաններուն վրայ ։

Ես խօսք առի, եւ պատմեցի այսպէս ։

Գ․ Հիւկ, ըսի, ես բարեկամ մը ունիմ, որուն անունն է՝ Անտրէ Ժիւլ։ Երիտասարդ է, եւ ունի ղաւակներ։ Ունի՝ օթօներ, խանութ եւ գործատուն։ Մտադրած է ունենալ եւ հանքեր։ Մաքուր արիւն եւ կաթ կայ իր երակներուն մէջ։ Բարի եւ առատաձեռն է՝ իր սիրածներուն հանդէպ։ Հըպարտ, այլամերժ եւ անտարբեր՝ գձուձներուն համար ։

Պատերազմին ծանօթացած եմ իրեն, երբ դեռ ամուրի էր։ Լաւ ընկեր մը իրեն համար ամէն բան է։ Անձնուէր է, եւ բնդունակ՝ բարձր խենթութիւններու եւ թռիչքներու։ Հայ է եւ հայասէր ։ Ահա թէ ինչո՞ւ կրցանք համակրիլ իրարու, գրեթէ առաջին ծանօթութեան իսկ ։

Այժմ, տարիներով կը ճանչնամ զինք ։ Իրեն համար, եթէ պէտք ըլլայ, կը քալեմ մղոններով ։ Ինքն ալ՝ ինծի համար։ Եւ մանաւանդ կը խմենք։

Տարիներ առաջ, օր մը, նորէն Օգոստոսին, որոշեցինք, միասին չորս օր հեռանալ քաղաքէն եւ երթալ հանգչիլ՝ Սէն – Մաքսիմ։ Ինքը եւ ես։ Շաբաթ մը առաջ, իր ընտանիքը մեկնած էր լեռ։ Ես, այսինքն, մինակ եւ ամուրի ըլլալովս, իր հոգերը չունէի։ Իմ հոգերս՝ տարբեր, բայց իրենիններէն շատ էին ։

Ժամադրութիւն՝ « Ընտիր – Պար »։ Աստուածածինէն օր մը առաջ։ Ժամը՝ 16ին։

Գրպանիս մանր դրամներէն բացի, ես առի տասը հազար ֆրանք։ Մտածեցի հիւրասիրել իմ շատ հիւրասէր ընկերս, մեր ամբողջ չորս օրուան օդափոխութեան ընթացքին։ Որքան առնէ ի վեր, անիկա իր թրաֆիքօնը իմ տրամադրութեանս տակ դրած էր։

Որոշեալ ժամուն եկաւ։ Անձրեւ մըն ալ հետը։ Բարի է, ըսի ։

— Վերջին սուրճ մըն ալ ապսպրենք, ըսաւ ։

— Մարիուս, երկու սուրճ եւ ջուր․․․

Մինչ այս պահուս, հեւ ի հեւ, բարեկամ մը եկաւ (ականջը խօսի, հիմա Հայաստան է) ու ինծի երկարեց երեսուն հատ հազարնոց։ Օր մը առաջ մետաքսեղէն ծախեր էի իրեն ։

— Տօնական օրերուն վար պիտի չիջնեմ, թերեւս պէտք ունենաս, ըսաւ ։

— Մարիուս, սուրճ մը եւս, ըսի։

Խօսեցանք, խմեցինք, ծխեցինք ։

Վրաս ունէի ուրեմն, քառասուն հազար եւ աւելի ֆրանքներ ։

Ժամը 17ին, անձրեւը դեռ կը շարունակէր ։ Ելանք ճամբայ ։

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱՂԱՅԵԱՆ

Ողջո՜յն աշխատանքի հերոսներուն

Տարիներու հոլովոյթին հետ, ի զուր կը փորձենք վանել յիշատակը ընդհանուր բռնկումին։ Ան կը ճնշէ միշտ մեր սրտին, կեանքին եւ համբողջ աշխարհի վրայ ։

Գլխիկոր կ'անցնինք Մեծ Քաղաքին պողոտաներէն, տարապայմանօրէն տխուր եւ ընկճուած դէմ այնդիման Արէսի ուրուականին, որ կը դալարէ մեր ներաշխարհը մահերգի մը զօղանջներուն սարսուռովը։ Կը մտածենք դարձեալ մահականացուներու փառասիրութեան, գիշախանձ կիրքերուն եւ աղաղակող անարդարութեանց վրայ ։

Աստղերու չափ շատ են կարծես այն երկհազարեակ մը օրերը, որոնք մեզ կը բաժնեն 1945ի Մայիս 8էն։ Ինչքան մօտ ենք սակայն պատերազմի արհաւիրքներուն։ Թող կ'ելլեն մեր ջիղերը վառօդի, մոխիրի եւ խանձուած դիակներու հոտերէն։ Ահա կը զգանք թեւաբախումը մահուան սուրհանդակներուն, կը լսենք թնդանօթներուն, հրասանդներուն եւ ռումբերուն որոտը ։

Եղերական անցեալը կը վերակենդանանայ, վեց տարիներու երկունքէն։ Տանթէական պատկերներ կը բռնկին մեր երեւակայութեան հորիզոնին վրայ։ Մահաստան մըն է ամբողջ աշխարհը, որուն իւրաքանչիւր ճամբուն վրայ լճացած է դժբախտ էակի մը արիւնը, հոյակերտ ապարանքներէն մինչեւ խոնարհ տնակներ հիմնայատակ կործանած են ։

Մտամոլոր կը թափառինք աւերակներուն մէջ։ Մեր ոտքերը կը մխրճուին խորը վիշապամռունչ բոցերէն լափլիզուած քաղաքներու մոխիրներուն, որոնք մարդուս կոկորդը կը խեղդեն ափսոսանքի հեծեծանքներով։ Կանգ կ'առնենք, տեսակ մը բընազդական յարգանքով, վերակոչելու համար յիշատակը զոհերուն ։

Զինուորներ կան ինկած կռուի դաշտերուն վրայ, անէծքն իրենց շրթներուն, ու թերեւս հըպարտ պարտականութեան գիտակցութեամբ։ Եւ կան ծերեր, կիներ եւ մանուկներ, երբեմնի չէն աւաններուն փլատակներուն ներքեւ։ Անոնցմէ շատեր հանգչած են ճամբաներու երկայնքին, պայծառ երկինքի մը տակ, աչքերնին կաթնածիր աստղերուն ․․․

Դէմ յանդիման ճարճատող հրդեհին, որ կ'երկարի հիւսիսային Ափրիկէէն մինչեւ Ծայրագոյն Արեւելք, մեր գանկը կը փոթորկի կեղծիչ հարցումով մը․— Ո՞ր է ճշմարտութիւնը, երկու ծայրագոյն կէտերուն վրայ տատանող եւ գեհենակառնօրէն իրարու բախող գաղափարներուն։ Զենք համարձակիր բացարձակին դիմել․ կը վերլուծենք կողմերուն չարն ու բարին ամենայն խղճմտութեամբ եւ վերջապէս կանգ կ'առնենք Միջինին վրայ,— գերագոյնը իմաստութեան ։

Մարդը դարձած է գայլը մարդուն, պատերազմի դաշտերուն, շուկայի կրկէսներուն եւ բոլոր ճամբաներուն վրայ երկրագունդին։ Օգնութիւն, մարդկութիւնը կ'ընկղմի․․․ բայց ․․․ ըլլութիւն․ ամէն ինչ կորսուած չէ տակաւին։ Կան հաւատաւոր մարդիկ, որոնց սրտին վրայ կը գահակալէ մարդկային եղբայրութեան, արդարութեան եւ ազատութեան հանգանակը։

Գացողները գացած են, մնացողներն ալ կ'ապրին լաւագոյն կեանքի մը տեսլականով։ Դարձեալ կ'արձագանգէ երգը Սերմանողին արտերու մէջէն։ Առաքինի մարդիկ կը մեծարեն յիշատակը բզքտուած, ջարդուկոտոր եղած դժբախտներուն․ ուրիշներ կը փորձեն թալասան դնել ահեղ մարտերէն ճողոպրածներու վէրքերուն ։

Ողջոյն, օրհնաձիր ձեռքերուն ։

Մարտիրոս քաղաքներուն մէջ, դեռ տրոյլեբուսներ կը վերաշինեն ճամբաներն ու կամուրջները, կը լեցնեն ռումբերուն բացած ահաւոր փոսերը եւ քար քարի վրայ կը վերականգնեն քաղաքները ։

Ողջոյն աշխատանքի բոլոր հերոսներուն, որոնք անվհատ նուիրուած են այդ վերաշինութեան ճիգերուն։ Հեփեստեան դարբնոցներ հրաբորբոք կը ճարճատին։ Հազար անգամ կը քանդեն, կ'այրեն, կը մրկեն, հազար անգամ ալ դուք կը վերականգնէք վառարանները քաղաքակրթութեան, նման ժրաջան մեղուին, որ կ'անգոսնէ ըսպառնալիքը քանդիչ ձեռքերուն ։

Ողջոյն եւ ձեզ, ով մտքի եւ արուեստի վեհապանծ ասպետներ։ Ինչպէս ղտարին Մոհիկանը, պիղծ աշխարհի մը վայնասուններէն, ապականութեան եւ ստորնաքարշ կիրքերու տիղմին մէջէն, դուք տակաւին կը նկրտիք բարձր բռնել տառապանքով եւ արիւնով ներկուած դրօշը, իբրեւ փրկութեան սրբազան պատգամը ընկղմող մարդկութեան ։

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ԾԻԾԱՂ

Ա․— Մտադրած է եղեր այդ օրիորդին հե՞տ ամուսնանալ։ Շատ ալ տգեղ դէմք մը ունի ։

Բ․— Շիտակ է․ բայց շատ ալ գեղեցիկ օժիտ ունի ․․․

×

ՏԻԿԻՆԸ․— Քեզի նոր վերարկու մը տուեր էի․ դարձեալ ծախեցի՞ր ։

ՄՈՒՐԱՑԻԿԸ․— Ստիպուած էի, Տիկին, մի քանի օր հաղայ եւ մեծ վնաս կրեցի արհեստիս բերումով ․․․․

×

ՈԳԵՀԱՐՑԸ․— Կնոջդ հոգին հիմա պիտի գայ եւ ․․․

Ա․— Ուրեմն կեցիր․ ես աւելը պահեմ․․․

ԻԶԵՐ ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՔԱՐԷՆ (6)

ԱՌԱՔԵԼՈՑ ՎԱՆՔԻ ԿՌԻՒԸ

— Կը խնդրեմ որ զիս չսպաննէք, որովհետեւ երկու զաւակներս որբ կը մնան։ Գացէք Աստուած ձեզի օգնական ըլլայ, թէ դուք կ'ազատիք, եւ թէ մենք այս անտանելի կեանքէն ։

— Անոնք որ անձնատուր կ'ըլլան ֆետայիներուս, արգիլուած է անոնց վրայ ձեռք բարձրացնել, պատասխանեց Գէորգը։

Մեր չորս խումբերն ալ առանց վտանգի հանդիպելու կամ զոհ տալու թրքական չորս պաշարման գծերէն դուրս ելլելով, հասան մեր որոշած վայրը ուր փոքր ձորակ մը մեզ կը բաժնէր Խըսըլներ գիւղէն ։

Բայց յանկարծ լսեցինք իրենց ձայները․ — « Ֆետայինները փախան »։ Եւ սկսան կրակել ։

Թէեւ դժուար էր վար իջնել, սակայն ուրիշ ճար չկար։ Բոլորս ալ միասին փչանք։ Այդ պահուն Պօղէին ոտքը սահեցաւ եւ վար ինկաւ։ Մենք այլեւս զինք չտեսանք, մեր յոյսը կտրեցինք իրմէ։ Բայց երբ ձորը իջանք, տեսանք որ մեր սիրելի ընկերը ողջ էր, սակայն իր կռնակը կը ցաւէր եւ չէր կրնար ոտքի ելլել։ Շալկեցինք զինք եւ բարձրացանք Խըսըլներ։ Պօղէն ձգեցինք խմբապետ Մակարենց տունը, իսկ մենք գիւղէն դուրս ելանք եւ իրարմէ բաժնուեցանք ։

Վարդան, Մկրտիչ եւ Հաւատարկայ երեք ընկերները՝ Մուշեղ, Բարսեղ եւ Գրիգոր Ցրօնաց Մուրատ խումբին միանալով գացին Հաւատորիկ, իսկ խումբը ուղղակի գնաց Զրնըքներու (Ցծնուն) Գուրճէին տունը։ Երբ մեր ձայները լսեցին բոլորն ալ արթնցան։ Գուրճէն անմիջապէս դուռը բացաւ, իսկ ընտանիքներն ալ կրակը վառեցին։

Մենք օճախներուն շուրջը բոլորուեցանք տաքնալու համար, որովհետեւ ձիւնէն եւ ցուրտէն պաղած էինք։ Զէնքերն ալ դրինք մեր ծունկերուն վրայ որ պատրաստ ըլլանք որեւէ անակնկալի առջեւ ։

Սակայն ցաւալի դէպք մը սուգի մատնեց մեզի ։

Խասգիւղացի Մկրօն մոռցած էր իր հրացանի մէջէն հանել փամփուշտները կամ զատուրը գոցել։ Յանկարծ կրակ առնելով զարկաւ մեր սիրելի հին յեղափոխական խմբապետ Քիւրտ Բարսեղի կուրծքին եւ ընկերը անշունչ գետին փռուեցաւ ։

Անդրանիկը տասնոցը քաշեց խիզախ Մկրօն զարնելու համար։ Բայց խումբին պահապան հրեշտակը Գէորգ Զավուշը անոր ձեռքէն բռնելով ըսաւ․ — «Անդրանիկ, ի՞նչ կ'ընես »։ Հերոսը տասնոցը իր տեղը անցընելէ վերջ, լացաւ։ Որովհետեւ Բարսեղ իր հին զինուորներէն էր։

Իրիկունը թաղեցինք մեր սիրելի Բարսեղը ։ Արցունքոտ աչքերով ինկանք ճամբայ դէպի Կոփ։

Առտուն հասանք Հ․ Յ․ Դաշնակցութեան Սասնոյ վարիչ մարմնին իշխան Արէինց տունը ։ Արէն իր աչքերը մեր վրայ պտտցնելէ վերջ, յուզուած ձայնով մը հարցուց Անդրանիկին — ուր են մեր երկու խմբապետներն եւ զինուոր Ղազարը ․․

— Նահատակուեցան, պատասխանեց հերոսը եւ արցունքներ հոսեցան աչքերէն։ Լացաւ նաեւ Արէն ։

Ութ օր վերջ, Մարնկայ Պօղէն լաւացաւ եւ եկաւ միացաւ խումբին ։

Մշոյ թուրք պաշտօնական աղբիւրներուն համաձայն, այդ քսաներկու օրուան կռիւներու ընթացքին թրքական բանակը կորսնցուցած էր հազար երկու հարիւր զինուորներ ։ (450 քոլերայէն մեռած, 400 վիրաւոր եւ 350 մեռեալ)։

Առաքելոց վանքի պատմական կռիւը Հ․ Յ․ Դաշնակցութեան անունն ու հմայքը բարձրացուց ժողովուրդին մէջ ։

Փափաքս յայտնեցի մեր պաշտելի Գէորգ Զավուշին, խումբէն չբաժնուելու համար։ Սակայն Գէորգը առաջարկս մերժելով ըսաւ․

— Միայն Սասուն գալով չէ որ գործ կը տեսնուի։ Արդէն միշտ ալ մեզի հետ ես։ Դուն պէտք է մնաս ազատ, եւ հարթես մեր շարժական խումբերու ճամբան եւ կատարես ուրիշ շատ կարեւոր գործեր, դիւրացնելով մեր ներքին աշխատանքները ։

Ընդունելով Գէորգ Զավուշին բառերը, Դեկտեմբեր 2ին վերադարձայ մեր տունը եւ ձեռնարկեցի կուսակցական աշխատանքի ։

Անգամ մը եւս վերանորոգենք մեր ուխտը բոլոր յայտնի եւ անյայտ հերոսներու հանդէպ, որոնց արիւնով ներկայ Հայաստանին հիմը դրուեցաւ ։

Վ․ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ

տական զարգացման համար։

✕ Հապիպ Պուրկիպա ծնած է Մոնասթիր 1903ին։ Նախնական կրթութիւնը ստացած Թունուզ, շարունակած է իր ուսումը այստեղ, հետեւելով Փարիզի իրաւագիտական համալսարանի եւ քաղաքական գիտութեանց դասընթացքներուն։ 1924ին անդամ էր Տէսթուր (Սահմանադրութիւն) կուսակցութեան։ 1927ին կը վերադառնայ Թունուզ, կ'անդամակցի փաստաբանական կաճառին և կ'ամուսնանայ Ֆրանսուհիի մը հետ։ 1934ին կը դառնայ կուսակցութեան վարիչներէն մէկը, անջատողական շարժում կը կազմակերպէ, եւ մեծամասնութիւնը իր կողմը կը շահի։ Նոյն տարին մարզպան Փէյրութօն կը լուծէ կուսակցութիւնը եւ ձերբակալել կու տայ զինքը։ Ժողովրդական ճակատը ազատ կ'արձակէ Պուրկիպան, բայց կը մերժէ իր բարենորոգումներու ծրագիրը։ Խռովութեանց շրջան մը ծայր կու տայ, Թունուզցի ղեկավարը կրկին կը ձերբակալուի եւ կը ղրկուի Ֆրանսա։ Պատերազմի շրջանին Գերմանները ազատ կ'արձակեն զինքը, կ'անցնի Հռոմ, կը մերժէ գործակցութեան ամէն առաջարկ։ 1943ին կը վերադառնայ Թունուզ, կը ճգնի գործակցութիւն հաստատել Դաշնակիցներուն հետ։ Դարձեալ կը ձերբակալուի, բայց ազատ կ'արձակուի Ամերիկացիներու միջամտութեամբ։

✕ Թունուզ, Հիւս. Ափրիկէի Ֆրանսական տոացուածքներուն ամենափոքրը, Ֆրանսայի կապուած է 1881ի դաշնագրով։ Ոչ միայն առատ արմտիք եւ ուրիշ ուտեստներ կ'արտադրէ, այլ եւ ունի կապարի, զինկի, ֆոսֆաթի եւ երկաթի հարուստ հանքեր։

ԹԱՐՆ ՄԸ ՅՕՂՕՎ

ՆՈՐ ՎԱՐՁԱՊԵՏԸ, Պ. Ֆոռ, կը յուսայ դահլիճը կազմել այսօր, կիրակի եւ Ազգ. Ժողովին ներկայանալ երեքշաբթի օր։ Թերթերը կը գրեն թէ կէս առ կէս պիտի պահէ Փլեւէնի դահլիճին անդամները։ Վերջին փորձ մը պիտի կատարէ, ընկերվարականներն ալ սիրաշահելու համար։

ԳԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ վարչապետին նախկին աջ բազուկը, Հուէյն Ֆաթէմի յայտարարեց թէ՝ 1857ին կնքուած անգլեւիրանեան բարեկամական դաշնագիրը ի զօրու չէ այլեւս։ Կը կարծուի թէ Թէհրան ծանուցագիր մը պիտի ուղղէ անգլ. կառավարութեան, այս յայտարարութենէն վերջ։ Ցատկանըշական է Ֆաթեմիի եզրակացութիւնը. — «Այս տեսակ դաշինքները կը նմանին գայլին եւ ոչխարին միջեւ կնքուած համաձայնութեան ...»։

ՄԱԿի անդամակցութեան համար 16 նոր անդամներու ցանկ մը ներկայացուց Քաղաքական յանձնաժողովին Փերուի պատուիրակ Տոքթ. Վիքթոր Պելաունտէ։ Ցանկին մէջ կան ոչ միայն Խ. Միութեան արբանեակ պետութիւնները, այլ եւ Ֆինլանտա, Իրլանտա, Իտալիա, Յորդանան, Լիբիա, Փորթուկալ եւ արտաքին Մոնկոլիա։ Ամերիկեան պետութիւնները կը խորհին թէ Մոնկոլիա եւ Եւրոպայի արեւելեան երկիրները անհրաժեշտ պայմանները չեն ներկայացներ անդամակցութեան։ Իսկ Խ. Միութիւնը կը պահանջէ բոլորն ալ ընդունիլ առանց խտրութեան։ Սուրիոյ պատուիրակն ալ այս տեսակէտը պաշտպանեց։

ՉԸՐՉԻԼ պնդեց կ'ուզէ որ ամերիկացի ծովակալ մը նշանակուի հրամանատար Ատլանտեանի Նաւային ուժերուն։ Ծերունի վարչապետը վերջին տեսակցութիւն մը ունեցաւ Թրումընի հետ։ Այս առթիւ հրատարակուեցաւ անգլեւամերիկեան համաձայնութիւնը՝ մեռաղներու փոխանակութեան մասին։

ԹԷՆԻՍԻ ԱԽՈՅԵԱՆ ՄԱՔՍ ՊԱՐՈՆԵԱՆ Պոլիս գացած է։ Մրցումներու համար ցարդ այցելած է 22 երկիրներ, ապահովելով յաղթանակներ։ Տասնըհինգ օր Պոլիս մնալէ վերջ պիտի երթայ Հռոմ, Միլանօ եւ Լոնտոն։

ՆՈՐ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺՆԵՐ.— Էրզրումի շրջանին մէջ, հինգ վայրկեան ընդհատումով եւ միջակ սաստկութեամբ նոր շարժեր տեղի ունեցած են Յունուար 9ին եւ 10ին։ Սաստիկ ցուրտ մը կը տիրէ։ Ամբողջ բնութիւնը սառած է։Բասէններու շրջանին մէջ 37 գիւղերու 16.463 բնակիչները կը բնակին վրաններու տակ։ Անասունները ձիւներուն տակն են եւ կը կոտորուին։ Օրական 3—4 հոգի կը մեռնի ցուրտէն։

ՓՈԹՈՐԻԿԸ նոյն սաստկութեամբ կը շարունակուի Մանշի եւ Ատլանտեանի մէջ, դժուարացնելով նաւարկութիւնը։ Կարկուտէն վերջ թեթեւ ձիւն մըն ալ տեղաց Փարիզի մէջ։

ՀԻՆԳ ԱՒԱԶԱԿՆԵՐ ութ միլիոն ֆրանք թռցուցին Նանթէոի մէջ, յարձակելով դրամատան մը երկու ծերունի պաշտօնեաներուն վրայ, որոնց խիրաքանչիւրը չորս միլիոն կը փոխադրէր։ Պաշտօնեաները հեծելանիւ նստած էին, իսկ աւազակները՝ ինքնաշարժ կառք մը։

Հ. Յ. Դ. ՏՈՒՆ

Կը խնդրուի Հ. Յ. Դ. Տան յատկացուած դրամները ղրկել յանձնախումբի գանձապահ Հ. Սամուէլի, 51, Rue Mr. le Prince, Paris (5):

Իսկ թղթակցութիւնները քարտուղար Պ. Չըպուքճեանի, 7 Rue Grange Bateliere, Paris (9):

ՀԱՅ ՈՒՍ. ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

Այս կիրակի ժամը 5ին, 16 rue Ferou, Paris (5), métro St. Sulpice : Դասախօս Պ. Կ. Փոլատեան։ Նիւթը՝ Ինչ գրականութիւն պէտք է մշակել Սփիւռքի մէջ :

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻԷՆ

Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի, հոգեհանգստեան պաշտօններ պիտի կատարուին Տ. Վռամշապուհ արք. Քիպարեանի եւ Քիպարեան ընտանիքի համօրէն ննջեցեալներուն համար։

Նոյնպէս եկեղեցւէն բարերար ողբացեալ Ալեքսանդր Մանթաշեանի եւ Մանթաշեան գերդաստանի համայն ննջեցեալներու յիշատակին։

Հայ հասարակութիւնը կը հրաւիրուի ներկայ գտնուիլ այս պաշտամունքներուն :

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ՝ Ազգ. Միութեան եւ նախաձեռնութեամբ եկեղեցասէր երիտասարդներու։ Յունուար 26ին, Շաբաթ երեկոյ Villeur-banneի Թատերասրահին մէջ։ Հասոյթը պիտի յատկացուի Լիոնի եկեղեցւոյն շինութեան :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Ալժէէն Տէր եւ Տիկին բժիշկ Օննիկ Սօմունճեան (Յունաստան) իրենց սիրելի քեռայրին՝ ՅԱԲԷԹ ՏԷՐՏԷՐԵԱՆի մահուան տարելիցին առթիւ կը նուիրեն հազար Ֆր. Փարիզի Կապոյտ Խաչին եւ հինգ հարիւր Ֆր. «Յառաջ»ի տարածման։

Նոյն առիթով Տէր եւ Տիկին Պ. Արզումանեան (Ալժէ) հինգ հարիւր Ֆր. «Յառաջ»ի, հինգ հարիւր Ֆր. «Հայ-Բոյժ»ի տարածման։

Ինչպէս նաեւ Տէր եւ Տիկին Պ. Արզումանեան իրենց ողբացեալ քեռայրին ՎՐԹԱՆԷՍ ՂԱԶԱՐԵԱՆի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի հինգ հարիւր ֆրանք «Յառաջ»ի, հինգ հարիւր ֆրանք «Հայ-Բոյժ»ի տարածման համար :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Համախմբ. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը, 15 մարտ, շաբաթ երեկոյէն մինչեւ լոյս, 15 rueGrignan,Le Clobe չքեղ սրահին մէջ։ Կը խնդրուի բոլոր միութիւններէն նկատի ունենալ :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris(13)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷՆ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի ժամը 15.30ին Cadet սրճարանին վերնայարկը։ Կարեւոր օրակարգ։ Ներկայանալ անդամատետրով :

Կը խօսին ընկերներ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ եւ Ս. ՏԷՐ - ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ։

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷՆ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ —
ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ կիր. 20 Յունվ. կէսօրէ վերջ, ժամը 3.30ին։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ — Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 8.30ին, ընկերուհի Ազատ Դաւիթեանի բնակարանը։ Կարեւոր օրակարգ :

ՄԱՐՍԷՅԼ — Ֆ. Կապ. Խաչի Պուլվար Օտտոյի մասնաճիւղի ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէն վերջը ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին։ Սրտապօղաբար կը հրաւիրուին բոլոր անդամուհիները։ Կարեւոր օրակարգ պատրաստ. ժողովի առթիւ :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի խնամակալութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է (1 Հոկտ. 1951 — 31 Դեկտ. 1951) —

Պ. Սիւրմէեան (Առիս Ապէպայէն) 100.000 ֆրանք, Տիկին Կոկանեան (Եգիպտոս) 50.000, Պ. Երուանդ Տէր Եղիայեան (Պէյրութ) 10.000 Տիկին Տէրեան (Պարսկաստան) 2000, Տիկին Խաչիկեան (Պոլիս) 2000, Պ. Պ. Վ. Մելիքեան 2000, Աւետիսեան հազար, Ադամեան հազար, Ղազարեան 500, ուն 500։ Պ. Նշան Ճերանեան (Վալանս) 100 քիլօ ձաւար, Գործունեան եղբարք 24տուփ սանտուկ եւ թուղ, Տէր եւ Տիկին Ա. Մելիքեան մըգեղէններ Կաղանդի առթիւ :

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Mardi 22 Janvier 1952 Երեքշաբթի 22 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

28րդ ՏԱՐԻ — 28e Année No. 6667-Նոր շրջան թիւ 2078

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԻԱՅՆ ՋՈՒՐԻ ԽՆԴԻՐ ՉԷ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կ'իմանանք թէ Հանրապետութեան նախագահը Ատանա այցելած է Յունուար 9ին։

Նախագահը այս առթիւ լսեր է առեւտրականներուն եւ գործարանատէրերուն գանգատները, մասնաւորապէս ջուրի մասին, «որ Չուքուրօվայի մեծագոյն ցաւն է»։

Ինչպէս ուրիշ երեւելիներ, Ճէլալ Պայար ալ սովորական հաւաստիքները տուեր է, իբրեւ պատասխան.

— «Կը գտնուիմ երկրին ամէնէն բարեբեր մէկ մասին մէջ, եւ եթէ ջուրի խնդիրը կարգադրենք, այս հողերուն վրայ ապրող մէկուկէս միլիոն հայրենակիցներու թիւը յառաջիկային պիտի բարձրանայ տասը միլիոնի։ Հետեւաբար չենք կրնար զանց առնել այսքան կարեւոր խնդիր մը»։

Թերեւս նկատելով որ ներկաները շատ ալ չեն խանդավառուիր, նախագահը կրկներ է.

—«Ձեզի վճռապէս կ'ըսեմ որ եթէ նոյնիսկ արտաքին օժանդակութիւններէ զրկուինք, մեր ներքին միջոցներով պիտի հարթենք այս խնդիրը։ Որոշած ենք ամէն զոհողութիւն յանձն առնել այս ուղղութեամբ։ Գիտեմ որ կառավարութիւնը վճռած է լուծել այս խնդիրը։ Միայն թէ վերջնական թուական մը պիտի չկրնամ ճշդել»։

Ապահովաբար այս վերջին կէտը պաղ ջուր լեցուցած է ներկաներու գլխուն։

Նոյն աղբիւրին համաձայն, բանակցութիւններ կը կատարուին ամերիկացի մասնագէտներու հետ, Սէյհանի, Մենտէրէսի, Կէտիզի եւ Գըզըլըրմաքի ոռոգման մասին, «որ սերտ կապ ունի երկրին վերակենդանումին հետ»։

Ուրեմն ընդարձակ ծրագիր մը մշակած են, ոչ միայն ջրաբաշխական ցանցը վերակազմելու, այլ եւ երկրին բնակչութիւնը բազմապատկելու համար։

Երբ մինչեւ տասը միլիոն բնակիչ կը նախատեսեն միայն Չուքուրօվայի շրջանին համար, կը նշանակէ թէ աչքի առջեւ ունին փայլուն հեռանկար մը։

Թուրք ժողովուրդը ինք շատոնց կշռած-չափած է այս կարգի հաւաստիքներու արժէքը։ Մանաւանդ Անատոլուի այն վայրերուն մէջ ուր ոչ Հայ մնացած է, ոչ ալ ուրիշ օտարական։

Կը բաւէ վկայութեան կանչել միայն Թուրք թերթերը, իրենց մնայուն կամ շրջուն թղթակիցներով։

Անցեալ տարի առիթ ունեցանք արտատպելու ծանօթ հրապարակագրի մը, Եաշար Քէմալի յօդուածաշարքը՝ Տիգրանակերտի եւ Վանի մասին, որ կը նկարագրէր աւերակները եւ համատարած թշուառութիւնը։

Հանրապետութեան նախագահը Վան ալ այցելեց եւ համալսարան մը հաստատելու երազներ կը հիւսէին. բայց շաբաթ մը չանցած մէկդի դրին։

Աւելի առաջ, ուրիշ արտատպումներ ալ կատարած էինք։

Մասնաւոր յօդուածաշարքի մը մէջ, ամբոխավար «Ճիւմհուրիյէթ»ի երիտասարդ խմբագիրը հրապարակաւ կ'ողբար անձամբ տեսած անտէրութիւնը։ Եւ կը պատմէր թէ նոյնիսկ Մուսա Լերան գիւղերուն ճամբաները քանդուած, աղբիւրները ցամքած են, Հայերու արտագաղթէն վերջ։

Տակաւին կրնայինք յիշել Սեւ Ծովու ափերուն վրայ, մանաւանդ ներսերը կծկուած ժողովուրդին թշուառութիւնը։ Անօթութիւն եւ մերկութիւն, որոնց մասին նախարարները եւ երեսփոխաններ իրենց մանրամասն զեկուցումներ տուին Ազգ. Ժողովին առջեւ։

Որ եւ է մեկնութեան կը կարօտի՞ն այս հրապարակային խոստովանութիւնները։

Եւ այս՝ երեսուն տարի անկախութիւն եւ խաղաղութիւն վայելելէ վերջ։

Այս անողոք իրականութեան հանդէպ, Հանրապետութեան նախագահը ինչպէս հաւաստիքներ կ'ընծայէ կարգադրելու Չուքուր Օվայի ջուրի խնդիրը, մէկուկէս միլիոն բնակչութիւնը տասը միլիոն բարձրացնելու հեռանկարով։

Դուք ալ գիտէք որ միայն ջուրի խնդիր չէ այս, պայ Ճէլալ։

Շ.

Տարագիրներու խնդիրը Ֆրանսայի մէջ

(IROի ՓԱԿՄԱՆ ԱՌԹԻՒ)

ԽՄԲ.— Le Mondeի աւագ խմբագիրներէն Պ. Remy Roure շահեկան տեսութիւն մը հրատարակած էր թերթին Յունուար 20—21ի թիւին մէջ, հետեւեալ խորագրով.— «Տարագիրները (ապաստանեալ) պիտի կորսնցնե՞ն Միացեալ Ազգերու պաշտպանութիւնը Ֆրանսայի մէջ»։ Կ'ամփոփենք հիմնական մասերը։ Աւելորդ է բացատրել թէ խնդիրը կապ ունի Գաղթ. Օֆիսներու փակման հետ.—

Ապաստանեալներու խնդիրը ամէնէն ծանրակշիռ, ամէնէն նեղսրտիչ, ինչպէս եւ ամէնէն փափուկ հարցերէն մէկն է որ կը ներկայանայ մարդոց խղճմտանքին եւ ազատ ազգերու կառավարութեանց առջեւ։ Աւանդաբար Ֆրանսան միշտ եղաւ ապաստանի երկիր մը, եւ մեր հպարտութիւններէն մէկը այն է որ աքսորականները — ամէն ժամանակ եղան այդպիսիներ — միշտ երկրորդ հայրենիք մը նկատած են մեր երկիրը։ «Այստեղ կը սկսի ազատութեան երկիրը»։ Միշտ ալ այդպէս է։ Բայց խնդիրը շատ աւելի բարդացած է համաշխարհային պատերազմներու եւ քաղաքացիական պատերազմներու հետեւանքով յառաջ եկած վերիվայրումներով։

Ֆրանսա 1924ին կը ճանչնար խորհրդային Ռուսաստանը եւ մէկ անգամէն ռուս ապաստանեալները կը դառնային հայրենազուրկ։ Այն ատեն էր որ Պ. Էտ. Էռիոյի նախաձեռնութեամբ յանձնաժողով մը կազմուեցաւ, իրաւական վիճակ մը, հետեւաբար բարոյական պաշտպանութիւն մը տալու համար աքսորականներուն։ Այդ պաշտպանութիւնը միայն միջազգային կրնար ըլլալ, ընդ հովանեաւ Ազգերու Դաշնակցութեան։ Այդպէս էր որ, շատ մը իրադարձութիւններէ վերջ, ծնաւ հռչակաւոր Նանսէնեան անցագիրը, գլխաւոր նախաձեռնարկին անունով։ Երկրորդ աշխարհամարտի նախօրեակին 18 երկիրներ ընդունած էին այս դրութիւնը։ 1948ին Տարագիրներու Միջազգային Կազմակերպութիւնը (անգլ. IRO, Ֆրանսերէն O. I. R.) նոր համաձայնութիւններէ վերջ ստանձնեց այս գործը։ Մինչ այս մինչ այն ամէն տեսակ քաղաքական տարագիրներու թիւը մեծապէս աւելցած էր.— երեք հարիւր հազար Ֆրանսայի մէջ, որոնց 80.000ը նախկին ապաստանեալներ 1914—1918ի պատերազմէն, 120.000ը Սպանիացիներ, 100.000 նոր ապաստանեալներ՝ «երկաթեայ վարագոյրին» միւս կողմէն եկած։

Այս երեք հարիւր հազար մարդկային էակները կը գտնուէին IROի Ֆրանսայի մէջ հաստատուած պատուիրակութեան իրաւական եւ վարչական պաշտպանութեան տակ։ Արդ, IROն իր գործունէութիւնը դադրեցուց 1952 Յունուար 1ին (ԽՄԲ.— Երկարաձգուած մինչեւ Յունուարի վերջը)։ Որ եւ է նոր կազմակերպութիւն չէ ստեղծուած, անոր յաջորդելու համար։

Անշուշտ օտար ապաստանեալները պաշտպանուած են Ֆրանսայի մէջ 1933 Հոկտ. 28ի պայմանագրով զոր ստորագրած է։ Բայց անոր վերաբերեալ վաւերագիրները կրնան որեւէ արժէք չունենալ մեր սահմաններէն դուրս, մէջն ըլլալով բնակութեան թէ իրաւական վիճակի վկայականները։ Մինչեւ հիմա այս թուղթերը վաւերական կը դառնային IROի Ֆրանսա հաստատուած պատուիրակին կողմէ։ Ուրեմն ծայր աստիճան ծանրակշիռ բաց մը կը մնայ։ Կարճ խօսքով գրեթէ վերադարձած կ'ըլլանք այն կացութեան որ կը տիրէր ռուս եւ հայ ապաստանեալներու սահմանուած անցագիրներէն առաջ։ Այս տարագիրները անհետացած իշխանութեանց հիւպատոսարաններէն կը ստանային վկայականներ եւ վաւերագիրներ որոնց իրաւական արժէքը գրեթէ ոչինչ էր։ Վաւերականութիւնը կը պակսէր։ Հասկնալի է թէ այդ վաւերականութիւնը միայն միջազգային կրնար ըլլալ։

(Մնացեալը յաջորդով)

ԱՒՍՏՐԻՈՅ հաշտութեան դաշնագրի 259րդ նիստը կը բացուի Բշ. օր։ Խ. Միութիւնը, ի պատասխան իրեն ուղղուած հրաւէրին, դարձեալ կ'ամբաստանէ դաշնակիցները թէ Թրիէսթէն զինուորական խարիսխի մը վերածած են։ Կ'առաջարկէ որ առաջնութիւն տրուի այդ հարցին, Աւստրիան զինաթափուի եւ ապանացիացուի։ Դաշնակիցները պատասխանած են թէ՝ Թրիէսթէն կապ չունի այս հարցին հետ։ Պատրաստ են միւս յօդուածները քննութեան ենթարկել։ Մոսկուայի կը մնայ այժմ մասնակցիլ կամ հրաժարիլ այդ ժողովէն։

Նոր դահլիճը կազմուեցաւ

ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՆԱԽԱՐԱՐ ԵՒ ՓՈԽ-ՆԱԽԱՐԱՐ, ՍԵՄ ՄԱՍՈՎ ՆԱԽՈՐԴ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵՆԷՆ

Պ. Էտկառ Ֆոռ յաջողեցաւ 36 ժամէն կազմել իր դահլիճը եւ Ազգ. Ժողովին պիտի ներկայանայ այսօր, երեքշաբթի պարզելու համար իր ծրագիրը։

Նոր կառավարութիւնը մեծ տարբերութիւն չունի նախորդէն։ Այսպէս, անդամներէն 30ը կը պաշտօնավարէին Փլեւէնի դահլիճին մէջ։ Դուրս կը մնան Պ. Փլեւէն (վարչապետ), Ռընէ Մայէր (ելմտական նախարար) եւ ուրիշ չորս հոգի։ Եօթը անդամներ բոլորովին նոր են։ Երկու նոր փոխ նախարարութիւններ ստեղծուած են.— հարկային բարենորոգման եւ փոխադրութեանց։

Նախարարներէն 16ը անդամ են ձախ հանրապետական եւ արմատական կուսակցութեանց, 12ը անկախ-գիւղացիական, 11ը ժողովրդական (M. R. P.), մէկը անկախ (գաղթավայրերէն)։ Ուրեմն միջին հոսանքն է որ կը տիրապետէ։ Դուրս կը մնան զօր. տը Կոլի կազմակերպութիւնը (աջ), ընկերվարականները եւ համայնավարները (ձախ)։

Քառասուն նախարարներէն տասը փաստաբան են։ Միջին տարիքն է 48։ Կին նախարարներ չկան։ Նախարարներէն երկուքը անամուսին են։ Անդամներէն 36ը երեսփոխան են, չորսը ծերակուտական։

Վարչապետը ստանձնած է նաեւ ամէնէն տաժանելի գործը, ելմտական նախարարութիւնը։ Փոխ-վարչապետ կը մնայ Կ. Քէօյ, Ազգ. պաշտպանութեան նախարար՝ Պ. Ժորժ Պիտօ, արտաքին նախարար՝ Պ. Ռոպէռ Շուման։ Ներքին գործերու նախարարն է Պ. Շարլ Պրիւն (արմատական), անդրծովեան նախարար՝ Պ. Լուի Ժաքինօ (անկախ), աշխատանքի՝ Փոլ Պաքոն (ժողովրդական), տեղեկատու՝ Փոլ Քոսթ Ֆլոռէ (նոյնպէս)։

Թերթերը կը գրեն թէ նոր դահլիճը այսօր իսկ մեծ դժուարութեանց պիտի հանդիպի Ազգ. Ժողովին առջեւ, ելմտական տագնապի, ապրուստի սղութեան եւ Թունուզի դէպքերուն հետեւանքով։

Ընկերվարականները, որոնց զանազան զիջումներ ըրած էր վարչապետը, կը բողոքեն Թունուզի ազգայնական վարիչներուն ձերբակալութեան դէմ և պահանջեն անմիջապէս վերսկսիլ բանակցութիւնները՝ ինքնավարութեան մասին։ Պ. Ֆոռ տակաւին ճշդած չէ իր դիրքը այս հարցի մասին, բայց ընկերվարականները դժգոհ են որ դահլիճի մէջ առնուած է Պ. Մարթինօ Տէփլա, արմատական կուսակցութեան փոխ-նախագահը, ջատագով Թունուզի մէջ ձեռք առնուած միջոցներուն։

Այս նախարարը առաջին անգամ է որ պաշտօնի կը կոչուի։ Իրազեկներ փոթորիկ մը կը նախատեսեն Թունուզի հարցին առթիւ, այնպէս որ վարչապետը հարկադրուած է պարզել դահլիճին քաղաքականութիւնը։

Ուրիշ տագնապներ — թղթադրամի աճումը կը շարունակուի, շատ աւելի մեծ համեմատութեամբ քան ուրիշ արեւմտեան երկիրներու մէջ։ Ընկերվարականները հակառակ են արմատականներուն պահանջած խնայողութեանց։ Տեսակէտի տարբերութիւններ կան նաեւ արտաքին եւ գաղթային խնդիրներու մասին։ Իրազեկներ կը հաւատեն թէ շատ մը նախարարներ համակիր են զօր. տը Կոլի տեսակէտներուն՝ արտաքին քաղաքականութեան մասին, քան թէ ընկերվարականներուն։ Կարծողներ կան թէ այլեւս դժուար պիտի ըլլայ մշտապէս իշխանութենէ հեռու պահել զօրավարին կուսակիցները. մանաւանդ եթէ ընկերվարականները բացասական դիրք բռնեն նոր դահլիճին հանդէպ։

Կացութիւնը Թունուզի մէջ

Վերջին լուրերու համաձայն, առ այժմ հանդարտութիւն կը տիրէ Թունուզի մէջ, երեք օրուան անկարգութիւններէն վերջ։ Տասներկու հոգի սպաննուած, հարիւրաւորներ վիրաւորուած են։ Շաբաթ օր միայն մէկ դէպք պատահեցաւ Քերուանի մէջ, երբ քանի մը խանութներ աւարի տրուեցան ոստիկանութեան ժամանումէն առաջ։ Թունուզ քաղաքին մէջ յայտարարուած ընդհ. գործադուլը հետզհետէ կը մեղմանայ, թէեւ շատ մը խանութներ եւ սրճարաններ գոց են տակաւին։ Մասնաւոր պահակներ կը պաշտպանեն բրիտանական հիւպատոսարանը եւ ֆրանս. մարդպանութեան պաշտօնատունը։ Ոստիկանութիւնը գրաւեց ազգայնական կուսակցութեան պաշտօնաթերթը, «Լիւա էլ Հօրիա»։

Թերթերը կը գրեն թէ Թունուզի պէյը չէ համակերպած իր երկու նախարարները Փարիզէն ետ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԻ «ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ» ԵՒՍ

Ամէն աստիճանի խորհրդային ընտրութիւնները — Գերագոյն Խորհուրդների, քաղաքային եւ շրջանային վարչութիւնների, արհեստակցական ու աւելորդ արարողութիւններ են։ Համայնավար կուսակցութիւնը նշանակում է թեկնածուներ, միշտ մէկ հատ այս ու այն ընտրական միաւորի համար եւ «կոչ անում բոլորին մէկ մարդու պէս գալ ընտրութիւններին եւ միակամ տալ քուէները ստալինեան թեկնածուներին»։

Քաղաքացին չունի ոչ ձեռնպահութեան, ոչ ուրիշ թեկնածուի եւ ոչ էլ հակառակ քուէ տալու ազատութիւնը։ Դատողութիւնը մի կողմ դնենք. բաւականանանք միայն մէկ փաստով — թերթերում ընտրութիւնների առթիւ հրատարակուած լուսանկարներով։ Նրանց հարիւրաւորների հաւաքածուի մէջ կարելի է խոթել ստալինականների աչքերը եւ ցոյց տալ, որ խորհրդային ընտրողը, քուէաթուղթը վերցնելու վայրկեանից մինչեւ տուփը նետելու գործողութեան վերջը, լարուած հսկողութեան եւ ստուգումի ենթակայ է։ Վայ նրան, ով յայտ կը բերէ աննշան անկախութիւն կամ թերացում, այդպիսիներին — մէկից 4 հոգի հազարի մէջ, ըստ պաշտօնական վիճակագրութեան — մահը վրկարաց սպասում է տառուցեալ աքսորավայրերում։ Դա չի խանգարում փարիսեցիութեան հերոսներին սեւով ճերմակի վրայ գրել — «խորհրդային ընտրական դրութիւնը ամէնէն ժողովրդավարն է — ընդհանուր, հաւասար, ուղղակի եւ գաղտնի։ Քուէարկութեան մասնակցում են բոլոր քաղաքացիները անկախ ցեղային եւ ազգային ծագումից, սեռից, կրօնից, կրթութեան աստիճանի, ապրելու վայրից, ընկերային վիճակից, ունեւորութիւնից ու անցեալում ունեցած գործունէութիւնից (աւելորդ յատկանիշ, որ վերաբերում է վաղուց «ելքի» մէջ անցածներին)։ Ահա թէ ինչպէս է արտայայտւում մինչեւ վերջը հետեւողական ընկերավար ժողովրդապետութիւնը»։

Այս ինքնասրբասացութեան ամենակարեւոր խօսքը «գաղտնի» խօսքն է, որ խորհ. երկրում մեր հասկացածի բոլորովին հակադիր իմաստ ունի։ «Գաղտնի» նշանակում է այնտեղ կատարեալ յայտնութիւնը իշխանութեան խորհրդային մարդու ամենախորունկ մտքերին, զգացումներին եւ ապրումներին մինչ այն աստիճան, որ անկողնից ելնելուն պէս նա պարտաւոր է զեկուցանել ում հարկն է, թէ ինչ երազ տեսաւ։

Եւ ահա սարսափելի կամ սարսափի «ժողովրդապետութեան» մէջ դատաւորներն էլ «ընտրովի» են։ Եւս մի պատրանք կամ կեղծիք Ստալինեան սահմանադրութեան, հնարուած համոզելու օտարներին, թէ երկրագնդի բնակիչներից ամէնէն երջանիկներն ու ամենալայն իրաւատէրերն իրենք են։

Անցեալ Դեկտեմբերի 16ին եւ 23ին — Դաշնակցային հանրապետութիւնները բաժանուած էին երկու խմբերի — խորհրդային քաղաքացիները եւս մի անգամ քարշ եկան դէպի ընտրական վայրերը կատարելու պարտադրուած դերը «գաղտնի» կատակերգութեան մէջ — տուփը նետելու ձեռքը խօթուած թեւթիկը կուսակցութեան թեկնածուի անունով։

Բեմադրութիւնը կատարեալ դարձնելու համար, ինչպէս միշտ, միջոցներ չխնայուեցին։ Հակայ հաւաքոյթներում ապագայ դատաւորները ցուցադրուեցին ժողովրդին — պաշտօնական հռետորները, վեր հանեցին նրանց արժանիքները։ Միլիոնաւոր քարոզիչներ յարձակման անցան ճաթեցնելու աշխատաւորների գանգերն «ամենակատարեալ» սահմանադրութեան առաւելութիւններով։ «Միայն Մոսկուայում քարոզիչների թիւն էր 300 հազար. Նրանց տուին 20 հազար զեկուցում եւ 800 հազար զրոյց»։

Ընտրական վայրերը զարդարուած էին. «Մոսկուայի 21րդ ընտրական կէտը գտնւում է ինքնաշարժի գործարանում, կահաւորուած է ուշադրութեամբ եւ ճաշակով — գորգեր, փափուկ բազկաթոռներ, գեղեցիկ վարագոյրներ եւ ծաղիկներ, ծաղիկներ ամէն կողմ»։ Րիգա քաղաքում. «39րդ ընտրական կէտը ներսից պատուած է կարմիր թաւշով։ Ցատակին փռուած են արժէքաւոր գորգեր, սեղանների վրայ եւ լուսամուտներին՝ մանուշակի փունջեր»։

Հանդիսաւոր քալուածքով, անաղմուկ եւ կարգապահ, ինչպէս վայել է ահեղագոյն ոստիկանութեան դաստիարակած քաղաքացիներին՝ ընտրողները կատարեցին իրենց «պարտքը» միշտ ականջին ունենալով խորհրդային զուռնայի նոյն միալար եղանակը —

— «Խորհրդային դատարանն ամէնէն ժողովրդավար, ամէնէն արդար դատարանն է աշխարհում։ Նա անքակտելիօրէն կապուած է ժողովուրդի հետ եւ կատարում է նրա կամքը։ Դատաւորները պարտաւոր են ամէն բանից վեր դասել պետութեան շահերը, պաշտպանել ընկերվարական սեփականութիւնը եւ օգնել կուսակցութեան դաստիարակել մարդկանց համայնավար ոգիով»։

«Այս ընտրութիւնը, ինչպէս եւ նախորդները, քաղաքացիների կամքի իսկական արտայայտութիւնն է, ազատ եւ ժողովրդական, որի նմանը չկայ մարդկային պատմութեան մէջ»։

Այսպէս օր ու գիշեր, ամէն տեղ աշխարհի մէկ վեցերորդում, թաւալում է ի տես 200 միլիոն համրերի, անխիղճ, անհեթեթ, իրականութեան հակապատկեր ստուերի ժապաւէնը։ Ոչ ոք լեզու ունի, որ ճչայ դէթ մի անգամ տարիների ընթացքում, թէ խորհրդարան, կառավարութիւն, դատաւոր եւայլն, ընտրուած 100 առ հարիւր միաձայնութեամբ, նոյն համեմատութեամբ հակառակ են ժողովրդի կամքին, ցանկութեան եւ բարիքին, որովհետեւ համառօրէն ու անշեղ հետապնդում են մէկ սեւ նպատակ — ոչնչացնել բարոյական մարդը, անհատականութիւնը, դարձնել բոլորին «ռոբոտ»ներ, հլու հնազանդ կոճակների սեղմումին։

[illegible]

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ ՊՈՂՈՏԱՆԵՐՈՒ ԿԵԱՆՔԷՆ

Այսպիսի բաներ...

Բ.

Օպանէր, Քասի, Լասիոթա։ Այս վերջին տեղը դադար մը, եւ խմեցինք։

Գանտոլ, կեցանք ու խմեցինք։ Կեցաւ՝ անձրեւը։ Ուղղութիւն՝ Սէն Մաքսիմ։ Հասանք։ Պանդոկ՝ չկայ։ Խմեցինք։ Քշեցինք՝ Սէն Ռաֆայէլ։ Հասանք՝ ժամը 22ին։ Պանդոկ՝ չկայ։ Խմեցինք եւ որոշեցինք ընթրել։ Կրանտ Օթէլ, թէրասին վրայ ճարեցինք սեղան մը։ Քաղաքին կեդրոնը մեր դիմացն է։ Մեծ բազմութիւն։ Ամերիկացիներ եկած են եղեր, Սէն Թրօփէի գրաւման տարեդարձը տօնելու։

Ուշացած ճաշողներն ենք ճաշարանին։ Պաղ ապուր, պաղ հաւ, պաղպաղակ։

Երկու երիտասարդ տիկիններ մօտեցան մեր սեղանին։ Խնդրեցին գրաւել երկու աւելորդ աթոռները, ամերիկեան նուագախումբ ունկնդրելու համար։

— Խնդրեմ, Տիկիններ, բարի.

Մինչ այդ, ընկերս երկու փոքրիկ գաւաթներ ապսպրեց։

— Կ'ուզէի՞ք բան մը ըմպելու, Տիկիններ, բարի։

— Շնորհակալութիւն, պարոններ, արդարեւ, կ'ուզէինք պաղպաղակ ուտել։

— Կառսօն, պաղախառն երկու պաղպաղակ։

— Պարոնները այստեղացի չեն, կ'երեւի։

— Եւ ոչ իսկ Ֆրանսացի, աւելցուց, ընկերս։

— Միայն թէ, այս ծովը մեր ալ ծովն է, բարի ես, դուք այս ափէն, մենք ալ՝ դիմացէն...

— Ուրե՞մն.

— Ուրեմն, Արեւելքցիներ ենք։ Լիբանան եւ Սուրիա։

Սպասեակը բերաւ երկու պաղպաղակները, եւ երկու նափոլէոն։ Դգալներու ձայն, եւ կենացներու երգը...

— Ժիւլ, բարի ես, ի՞նչ պիտի ընենք սենեակի համար։ Պէտք է ժամ առաջ ապահովենք։

— Դո՞ւք ալ անտուն էք, ըսաւ, տիկիններէն մէկը, որ դիմացս նստած էր։

— Դո՞ւք ալ բարի։

— Ոչ, պարոն, միայն թէ, կ'երեւի անկարելի է այսօր հոս տեղ մը ճարել, վասնզի, ամբողջ օրուան ընթացքին, ամենուրեք այս պահանջը կար։

— Կեցէք ձեզի մէկը ներկայացնեմ, ըսաւ միւս տիկինը, եւ ոտքի ելաւ։ Անիկա անպայման բան մը կ'ընէ։ Եկան։

— Խնդրեմ ծանօթացէք, Օր. Կ...

Ընկերս եւ ես ոտքի ելանք։ Օրիորդը քոյրն էր պաշտօնատարի մը եւ միանգամայն տէրը՝ Սէն Ռաֆայէլի գազինոյին։ Մեծ պարգեւը չահած մարդոց ապշութիւնը կար մեր դէմքերուն վրայ։

— Խնդրեմ, օրիորդ, հաճեցէք նստիլ եւ բան մը առնել, բարի, արձակելով մեր դասական զէնքը։ Արդարեւ մեծ պատիւ է որ կը ծանօթանանք ձեզի հետ։

— Մէկ վայրկեան ըսաւ, եւ երեքմէկ քալեցին դէպի մեծ պանդոկին գրասենեակը։

— Տեսա՞ր, ըսաւ ընկերս, Ժիւլ, միայն այս ծանօթութիւնը կ'արժէ հարիւրաւոր քիլոմեթր ճամբորդութիւն մը։

— Ժիւլ բարի, իսկապէս բախտաւոր մարդ ես դուն։

Օրիորդը եւ տիկինները եկան։ Անոնք եզակի կը խօսէին իրարու հետ, մինչ սնափառ գոռոզութիւն մը թեւ կ'առնէր մեր մէջ։ Օրիորդը գեղեցիկ էր, եւ արդէն անոր եղբօրը ժողովրդականութիւնն ու համբաւը մեզի մէկ մէկ արտակարգ դեսպաններու վերածեց։ Ընկերս ու գիս։

— Ցաւալի է, պարոններ, հոս բան մը չկայ։ Նուազէն ետքը, հաճեցէք հանդիպիլ Քազինօ, եւ ես լաւագոյնս պիտի ընեմ ձեզի համար, ցտեսութիւն...

— Բայց, խնդրեմ, օրիորդ, բան մը... ըսաւ Ժիւլ,

Ալ այնտեղ բաժակ մը շամփանեը կը խմենք ըսաւ, ու իրարու ետեւէ երեքն ալ ձեռք տուին մեզի ջերմագինս։

Ժիւլ եւ ես, գլուխնիս ալ քիչ մը տաք, կապկային շարժուձեւեր ունէինք։

— Անտարակոյս, ըսինք միաբերան։

Ամերիկեան նուագախումբը կը հնչէր։ Լաւ չեմ յիշեր, նուագածուները ծովայի՞ն էին թէ օդային։ Այսուհանդերձ ճերմակ համազգեստ ունէին։ Ծովը եւ Սէն Թրօփէին ալ հրավառութիւնը մեր դիմացն էր։

Նուագը, տեսակ մը քաքթէյլ։ Ամերիկեան, ֆրանսական, գերմանական, դասական։ Ետքը՝ ճազ եւ ժողովրդական պարեր։ Այս ամէնը սկսան «Սիրգ»ի մը համը տալ։

Մենք բաւական կազդուրուած էինք եւ յուսալից։

— Կառսօն, ծրար մը Կօլուազ եւ հաշիւնիս։

— Սուրճ մըն ալ, ըսաւ, Ժիւլ։

Ծովը դիմացս էր, եւ ես երեւակայութիւններու մէջ կը լողայի։ Օր. Կ..., անոր պաշտպանութիւնը, անոր այցետոմսը, անոր հետ բաժակներ զարնել... «գըզ»... պոռացի խանդավառութեամբ մը, ինչպէս պիտի ընէր, «ընտիր — պարջին մեր Նախագահը։ Արդեօք, միւս երկու տիկինե՞րը որոնք ըլլալու էին...

Սուրճերը համտեսելէ ետք, վճարեցինք, եւ օթօն առինք քալեցինք՝ Քազինօ։ Կէս գիշերը կ'անցնէր։

Քազինօն յուսախաբ ըրաւ զիս։ Պարզ շէնք մըն էր։ Ոչ աւելի, ոչ պակաս։ Երեւակայութեանս մէջ պալատ մը կը տեսնէի։ Քանդուեցաւ։ Ուրախ էի սակայն, որ առաջին անգամ ըլլալով քազինօ մը պիտի տեսնէի։

Ընկերս՝ Անտրէ Ժիւլ, իր դրպաններէն 15.000 ֆրանք տուաւ ինծի, որ պահեմ։ Ինք անհետացաւ՝ վարագոյրէ դռնէ մը ներս։ Եթէ չեմ սխալիր, նախապէս ծանօթ ըլլալու էր վայրին։ Ես, առաջին սրահին մէջ, սկսայ դարպասել։ Կանանչ սեղան մը կար, եւ պուլ կը խաղային։

Երկար ատեն դիտեցի։ Ձանձրացայ։ Շատ մը կիներ կային, բացի Օր. Կ...էն եւ իր ընկերուհիներէն։ Անտարակոյս մեր Ժիւլին մտած սրահը ըլլալու էին, որուն վրայ գրուած էր՝ Պաքքարա։

Պուլ ըսուած խաղը պարզ էր։ Շուտ մը սորվեցայ։ Մտածեցի, որ ես ալ կրնամ խաղալ, փոխանակ դիտելու, ինչպէս շունը մսավաճառին խանութին առջեւ եւ կամ կատուն խոհանոցին մէջ։ Նախ մտքես թիւեր խաղացի։ Եկան։ Ետքը՝ 2ին վրայ դրի հարիւր ֆրանք։ Գնաց։ 4ին վրայ, գնաց 8ին վրայ, եկաւ։ Առի՝ 700 ֆրանք եւ իմ դրածս։ Դրի 2ին վրայ 300 ֆր. առի՝ 2100 ֆր. եւ դրածս։ 300 դրի՝ 4ին, գնաց։ 300՝ 8ին, գնաց։ 300՝ 2ին, գնաց։ 300՝ 8ին, եկաւ, առի՝ 2100 ֆր. խաղս ձգեցի 8ին վրայ։ Վերստին եկաւ, 2100 ֆր. հաւաքուեցայ, ու քաշուեցայ։ Հաշիւ՝ 5900 ֆր. շահ։

Հինգ հազար շահս, հինգ հազարնոց մը, աւելցուցի Ժիւլին 15 հազարին վրայ, որոնց տրցակը միշտ ձեռքս բռնած էի։ Պար գացի ռեւանշի մը խմելու համար։ Ժամը առտուան երկուքն էր։ Հիմա, բարի, պէտք է Ժիւլը փնտռեմ։ Ջըլլայ որ զիս անտեսած ըլլայ Տիկիններուն հետ հանդիպումի ընթացքին։

Ուիսքի մը եւս։ Ծայրի 900էն շատ բան չմընաց։ Ցառաջացայ դէպի վարագոյրէ դուռը։ Ասոր մէկ ծայրը երկչոտութեամբ վերցուցի։ Սեղան մը կար, եւ առջեւը՝ գրագիր մը։ Ներս մըտայ։ Մարդը կեցուց զիս։

— Պարոն,

— Ընկերս կը փնտռեմ. բարի, եւ մինչ այդ, ակընթարթի մը մէջ տեսայ Ժիւլը, որ քանի մը մարդոց հետ նստած էր սեղանի մը շուրջ եւ իր դիրքը Մայր Հայաստանի դիրքին կը նմանէր։ Դէմքը՝ ձախ ափին մէջ ընկողմանած։

— Ահաւասիկ, հոն է, բարի.

— Աղէկ, ըսաւ, մարդը, հոս մտնելու համար, պէտք է տոմսակ մը ունենաս, որ կ'արժէ՝ 150 ֆրանք։

— Ի՞նչ տոմսակ։

— Տուրք մը, որ քեզի խաղալու իրաւունք կուտայ։

— Բայց, ես, պիտի չխաղամ, պարոն, պարզապէս պիտի յիշեցնեմ ընկերոջս, որ ուշ է։

— Խաղաք թէ ոչ, միեւնոյնն է, մուտքի ձեւակերպութիւնը պարտադիր է։

— Բայց, մենք հրաւիրուած ենք փաթրոնին, Օր. ...ին կողմէ։

— Ուրեմն, դէթ, անձնագիրդ հոս ձգէ։

— Ահաւասիկ։

Հազարնոցներու ծրարը ձեռքս, յառաջացայ դէպի սեղանը։

«Ինը՝ պանքօ, կ'ըսէր մէկը, եւ ես բան մը չհասկցայ։ Ամէն մարդ, ինծի, նորեկիս կը նայէր։ Նայեցաւ Ժիւլն ալ։

— Եկա՞ր, ըսաւ, պէտք ալ ունի՞ս։ Նստէ հոս։

Թուրքիան իբրեւ զինակից Արեւմուտքի

Անգլ. թերթի մը թղթակիցը կը գրէ Պոլսէն.
— Միջին Արեւելքի մէջ Արեւմուտքի ամէնէն զօրաւոր դաշնակիցը Թուրքիան է, որ վճռական, գրեթէ պատերազմիկի դիրքի մը վրայ կը գտնուի ռուսական ճակատին վրայ։

Թուրքերը պատրաստ են Ռուսերուն համար, եթէ Սթալինի բանակները հրաման ստանան դէպի Արեւմուտք շարժիլ։ Ամբողջ երկրին մէջ վճռական է այս դիրքը, հասարակ մահկանացուէն մինչեւ զինուորը։ «Թող փորձեն գալ» կ՚ըսեն անոնք։ Ամբողջ Երկաթեայ Վարագոյրին երկայնքին Թուրքիան արթուն կը հսկէ։ Կրնայ ըլլալ որ չկարենայ կասեցնել խուժումը բազմահազար Ռուսերու, որոնք պիտի թափին պատերազմի մը պարագային. բայց Սովետները կրնան վստահ ըլլալ թէ իրենց գործը չափազանց դժուար պիտի ըլլայ։

Խ. Միութիւնը աւելի քան 30 զօրաբաժին ունի Թրքական սահմանին վրայ, Կովկասի մէջ որ կը գտնուի Սեւ Ծովու արեւելեան ծայրամասը։ Ուրիշ 10 — 12 արբանեակ զօրաբաժիններ ալ կան Սեւ Ծովու արեւմտեան կողմը՝ Պուլկարիոյ Թրքական սահմանագլուխին վրայ։

Թուրքերը ամէնէն լաւ մարզուած եւ սարքաւորուած կարգ մը զօրամասերը ունին Եւրոպայի մէջ։ Երկրորդ աշխարհամարտէն քիչ վերջ Արեւմուտքը ըմբռնեց թէ որքան կարեւոր էր Թուրքիան դարձնել գլխաւոր դաշնակից մը՝ պաշտպանելու համար արեւմտեան թեւը Արեւելքի մէջ, եւ կազմելու ահարկու պատնէշ մը Սովետներուն դիտումներուն դէմ՝ քարիւղաշատ Միջին Արեւելքի մէջ։

Թուրքիան Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան առանցքն է, նախ շնորհիւ իր ռազմագիտական դիրքին, երկրորդ իր սերտ հաւատարմութեան արեւմտեան իտէալին՝ սովետական յարձակում մը կասեցնելու տեսակէտէն։ Թուրքիան առողջ ազգ մըն է տնտեսապէս, քաղաքականապէս եւ զինուորապէս։

Սովորաբար կը վախցուի թէ իր արեւելեան հարեւանին՝ Պարսկաստանի քաղաքական անորոշ վիճակը կրնայ խառնակութիւն յառաջ բերել Թուրքիոյ մէջ, ինչ որ կրնայ թանկագին շահ մը ապահովել համայնավարներուն։ Բայց հաւանական չէ այս պարագան։

Եթէ Պարսկաստան համայնավարներու ձեռքը իյնայ, Թուրքիոյ վիճակը անշուշտ աւելի խոցելի պիտի դառնայ։

Թրքական զինուորական ուժը կը ներկայացնէ 400.000 հոգի որոնց 360 հազարը բանակին մաս կը կազմեն։ Առ հասարակ անոնք կ՚ատեն Ռուսերը, որոնց դէմ 13 անգամ կռուած են վերջին 400 տարիներու ընթացքին։ Գերմանները հաւանաբար անոնց կողմէ ամէնէն շատ սիրուած օտարականներն են — բայց գործնական տեսակէտէն, Թուրքերը գիտեն թէ Խ. Միութեան հետ ընդհարումի մը պարագային, Մեծն Բրիտանիա եւ Մ. Նահանգները պիտի կրեն Արեւմուտքի պաշտպանութեան ծանրութիւնը։

Մ. Նահանգները Թուրքիոյ տուած են 367 միլիոն սթերլին իբրեւ զինուորական օգնութիւն, 1947էն ի վեր, երբ սկսան վերակազմել Թուրքիոյ զինուորական ուժերը։ Թերեւս Մ. Նահանգներու ամէնէն նշանակալից գործը եղաւ մօտ 900 հազարի զինեալ ուժերու թիւը իջեցնել ներկայ 400 հազարին, միեւնոյն ատեն կրկնապատկելով Թուրքիոյ զինուորական կարողութիւնը։

Աթոռ մը ցուցուց քովը։
— Հոս տասը հազար դիր, ըսաւ, ցուցնելով սեղանին վրայ, իր առջեւը։
Դրի։ Սեւ համազգեստով մարդ մը, թիակ մը երկնցուց եւ քաշեց թուղթէ դրամները։ Ուրիշ մը՝ խոշոր, քառակուսի ժըթօն մը նետեց մեր ժիւլին առջեւ։ Նետեց — չնետեց, առաջին մարդը, թիակը երկնցուց ու քաշեց՝ ժըթօնն ալ, մինչ մէկը «ռուժ՝ պանքօ» կը պոռար։

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱՂԱՑԵԱՆ

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Հաճոյքն ունեցանք մեր խմբագրատան մէջ ընդունելու Լիբանանի կոփամարտի ախոյեան Հրանտ Ղազարեանը, որ եկած է Փարիզ հետեւելու Ժուանվիլի Ինսթիթիւ Նասիոնալին ընդհ. մարզանքի դասընթացքին։ Հ. Մ. Ը. Մ.ական ախոյեանը Ֆրանսա պիտի մնայ մինչեւ Մայիս, իբրեւ մարզիկ պատրաստուելու։ Պէյրութէն մեկնելէ առաջ իրեն ի պատիւ թէյասեղանի մը միջոցին իրեն նուիրուած է ախոյեաններու յատուկ Լիբանանի դրօշով եզերուած Հ. Մ. Ը. Մ.ի ոսկեզօծ [illegible] – նշանը։ Իրեն կ՚ընկերանայ եղբայրը։

Գաղութէ գաղութ

ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

Գարեգին պատրիարքը Ծնունդի իր քարոզով տուած է նաեւ միամեայ գործունէութիւն տեղեկագիրը, ուրկէ կ՚ամփոփենք.— Իբրեւ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ հաւատարիմ մէկ սպասաւորը, ամբողջովին պահեցինք մեր աւելի քան յիսնամեայ կապը մեր հոգեւոր կեդրոնի Ս. Էջմիածնի հետ, զոր անուանեցինք Լուսաբեւեռ։ Նախանձախնդիր եղանք եկեղեցիներէ ներս կարգուկանոնի եւ եկեղեցականներու կողմէ կարգապահութեան եւ պարտաճանաչութեան։ Հաստատած ենք շրջուն քարոզութեան դրութիւնը, որպէսզի Աւետարանին խօսքը լսուի զանազան քարոզիչներու բերնէն։ Եւ քարոզիչները հաղորդակցութիւն ունենան թաղային բոլոր համայնքներուն հետ։ Անոնց նիւթական վարձատրութիւնը որոշ եւ կանոնաւոր վճարումներով կը կատարուի պատրիարքարանի կողմէ, թաղ. խորհուրդներու սնտուկէն ստացուած գումարներով։ Վերջ տրուեցաւ եկեղեցիներու մէջ պնակ եւ [illegible] շրջաբերելու սովորութեան, չխանգարելու համար սրբազան պաշտօններու ընթացքին՝ հաւատացեալներու հոգեկան կեդրոնացումը։

Լրջօրէն եւ մտահոգութեամբ նկատի ունեցած ենք հոգեւորական դասուն քանակի եւ որակի անբաւականութիւնը։ Երախտապարտ ենք Երուսաղէմի Հայոց Պատր. Աթոռին որ մեզի չի զլանար իր օժանդակութիւնը, տրամադրելով քանի մը պատրաստուած հոգեւորականներ։ Զգալի է մանաւանդ ամուսնացեալ քահանաներու պակասը։ Պարտաւոր ենք տեղին վրայ պատրաստել մեր պահանջներուն համապատասխան ուժեր։ Ասոր համար ծրագրած ենք վերականգնել մեր երբեմնի դպրեվանքը։ Մինչեւ այդ պիտի ունենանք սակաւաթիւ ընծայացուներու դասարան մը պատրիարքարանի մէջ, որոշ դասաւանդութիւններով։ Անոնք պիտի ըլլան կրօնական — եկեղեցական եւ հոգեւոր կոչման պահանջած այլ կարեւոր գիտելիքներ։

Ձենք անտեսած գաւառներու մէջ ցրուած մեր թանկագին բեկորներու կրօնական — եկեղեցական պահանջները։ Շրջուն հովիւներ կ՚ուղարկենք։ Ամէն գնահատանքէ վեր է Վարչական ժողովին եւ անկէ բխած մարմիններու պարտաճանաչութեան եւ նուիրումի ոգին։ Կրօնական ժողովն ալ չի թերանար իր պարտականութեան մէջ։ Միայն Ուսումնական Խորհուրդը չէ կրցած գործել այն աշխատանքով որ օրէնքով կ՚իյնայ իր իրաւասութեան տակ։ Ուսուցչական կազմը, իր տնօրէններով կը տանի իր գործը պարտաճանաչութեամբ, հակառակ թոշակներու անբաւականութեան որ կը մտահոգէ մեզ։

Գալով հինգ եկեղեցականներու խնդրին, ի դուր այդ դէպքը փոխադրուած է Մայր Աթոռ, ապա Անթիլիաս։ Ըստ մեր Սահմանադրութեան մեր Աթոռին իրաւասութեան հետ կապուած խնդիր մըն է։ Քանի որ կատարուած իրողութիւն էր, յարմար չդատեցինք իրաւական եւ օրինական ճամբով մօտենալ։ Ուզեցինք որ կարգադրուի Ամենայն Հայոց կաթողիկոսական հեղինակութեամբը, որու ձեռքով ստորագրուած էր վճռագիր կոնդակը։ Ջանացինք զայն պաշտօնական սեղանի վրայ չհանելով գտնել բանաւոր լուծում մը։ Բանակցութիւնները տեւեցին մէկ տարի։ Կախակայեալներու տրուեցաւ ներում կանխորոշուած ժամանակին եւ հիմնուած զղջման գրերու վրայ։ Կարգալոյծներու մասին որոնք նոյնպէս ուղարկած էին զղջումի գիրեր, զիջումի նշաններ չկային։ Բայց Մայիս 4ին կաթողիկոսը կիսաբաց դուռ մը ցոյց կուտար «խորհուրդ» տալով, «առաջարկ» ընելով։ Քննելու այն չորս աղբիւրները որոնց վրայ հիմնուած տրուած էր ծանր պատիժը։ Բանակցութիւններ կատարեցինք մինչեւ վերջին կոնդակը թէ կարգալոյծներու մասին տրուած կոնդակը կը մնար «անխախտ»։ Այդ պահուն հարկադրուեցանք հարցին քննութիւնը յանձնել ըստ մեր Սահմանադրութեան «խառն ժողովին» որ հազիւ սկսած իր աշխատանքները, հասաւ Դեկտ. 9ի հայրապետական աւետաբեր հեռագիրը։ Պատիժի բարձումը հիմնուած է Պատրիարքի, խառն ժողովի ատենապետի եւ քանի մը բարձրաստիճան հոգեւորականներու միջնորդութեան եւ երաշխաւորութեան վրայ։ Հայրապետական հոգեւորութիւնը կը ճանչնայ սահմանադրական իրաւասութիւնը մեր պատրիարքական Աթոռին՝ եկեղեցական — վարչական գործերու մէջ։

Կ՚ակնկալենք որ մամուլն ալ մեզի բերէ իր բարոյական աջակցութիւնը, փոխանակ կիրքեր գրգռելու։

ԾԻԾԱՂ

ՊԱՇՏՊԱՆ ՓԱՍՏԱԲԱՆԸ.— Իմ պաշտպանեալս մեծագոյն յանցանքը գործած է իր հայրը եւ մայրը սպաննելով։ Փոխանակ զինք ալ մեռցնելու եւ պատժելու, կը պահանջեմ որ ազատ արձակուի, որպէսզի ճաշակէ յաւիտենական որբութեան մը դառնութիւնը ...

ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ ՆՈՐ ՏՆՕՐԷՆԸ

«Համազգային»ի Կեդր. վարչութիւնը հետեւեալ զեկոյցը կը հաղորդէ (11 Յունուար).—

Համազգային Ընկերութեան Կեդր. վարչութիւնը, իր նախագահ եւ ճեմարանի հիմնադիր տնօրէններէն Լեւոն Շանթի կորուստէն վերջ, ընտրեց իր նոր դիւանը.— Նախագահ՝ Պ. Վահան Փափազեան, ատենապետ՝ Պ. Արշակ Յովհաննէսեան, գործավար – քարտուղար՝ Պ. Գասպար Իփէկեան, գանձապահ՝ Տոքթ. Սամուէլ Սէմէրճեան։

Կեդրոնական վարչութիւնս ձեռնարկած է ներկայիս «Համազգային» ընկերութեան վերակազմութեան եւ ծաւալման աշխատանքներուն։

Առաջին իսկ նիստին, իր անմիջական գործը եղաւ Փալանճեան ճեմարանի տնօրէնի ընտրութիւնը։ Միաձայնութեամբ տնօրէն ընտրուեցաւ եւ հրաւիրուեցաւ Պ. Սիմոն Վրացեան, որ ընդառաջ երթալով վարչութեանս հրաւէրին, ընդունեց իր վրայ դրուած այս պարտականութիւնը։ Հինգշաբթի, 10 Յունուարին, Կեդր. վարչութիւնս, իր անդամներուն ներկայութեան, թէյասեղանի մը շուրջ հաւաքեր ուսուցչական կազմը եւ ներկայացուց նորընտիր տնօրէն Պ. Սիմոն Վրացեանը։

Այս առթիւ վարչութեանս նախագահը շնորհաւորելով նորընտիր տնօրէնը եւ շնորհակալութիւն յայտնելով որ ստանձնած է իր երբեմնի Էջմիածնի ճեմարանի ընկերներուն աւանդ թողած այս Նուիրական գործը, վստահեցուց որ ամէն գնով բոլորն ալ պատրաստ են աջակցելու իրեն՝ այդ գործի յառաջացման եւ զարգացման մէջ։

Ուսուցչական կազմի, ճեմարանաւարտ ուսուցիչներու եւ ուսուցչուհիներու կողմէ խօսք առնելով Պ. Գառնիկ Կիւզէլեան, Պ. Կարօ Սասունի, Պ. Մ. Իշխան եւ Տիկին Գոհար Յովհաննէսեան իրենց ջերմ ուրախութիւնը, շնորհաւորութիւնները եւ պատրաստակամութիւնը յայտնեցին շարունակելու իրենց անվերապահ նուիրումը, նոր տնօրէնին առաջնորդութեամբ։

Պ. Սիմոն Վրացեան յայտնեց իր շնորհակալութիւնը եւ վստահեցուց թէ ամէնքի հետ ձեռք ձեռքի պիտի նուիրուի ճեմարանի առաջդիմութեան եւ յարատեւման։

ԻՍԻԻ ՏՕՆԱԾԱՌԸ

ԻՍԻ.— Ֆր. Կ. Խաչի Արմէնեան դպրոցի տարեկան տօնածառ — հանդէսը տեղի ունեցաւ Յունուար 13ին, Արմէնեան սրահին մէջ։

Որոշեալ ժամուն սրահը լեցուած էր աշակերտներով եւ ոչ — աշակերտ փոքրիկներով։

Հանդէսին բացումը կատարեց ընկեր Նշան Դարբինեան, շեշտելով նոր սերունդի հայեցի դաստիարակութեան անհրաժեշտութիւնը, որու համար երեք միջոց ունինք. Առաջին՝ մայրեր, տունին մէջ հայերէն խօսեցէք ձեր փոքրիկներուն հետ, երկրորդ ձեր զաւակները հինգշաբթի օրերը հայկական դպրոց ղրկեցէք, երրորդ՝ բարենպատակ ձեռնարկներու մի զլանաք ձեր նիւթական եւ բարոյական օժանդակութիւնը։

Կապոյտ Խաչի Իսիի մասնաճիւղը մօտ քսան տարի է որ կը պահէ այս դպրոցը, օգնեցէք այս կազմակերպութեան, մասնակցեցէք իր աշխատանքներուն, եւ քաջալերեցէք։

Վաթսուն աշակերտ աշակերտուհիներ բեմին վրայ են մաքուր հագուած եւ կարգապահ «Իմ հեռաւոր հայրենիք» խմբերգով սկսան, ուրկէ վերջ տեղի ունեցան շարք մը արտասանութիւններ եւ երգեր, ծաղիկներու բոյլը, զուարճախօսութիւն մը։ Ամէնէն վերջը հայկական հագուստներով շուրջպար մը։ Գովելի է կարճ ժամանակի մէջ ուսուցչուհի տիկին Ա. Բալուեանի կատարած աշխատանքը։

Բոլոր փոքրիկներուն «ժամպօն»ով հացեւ նարինջ բաժնուեցաւ, իսկ մեծերուն միայն նարինջ։

Ընկ. Խ. Վչտունին որ ներկայ էր, բեմ հրաւիրուեցաւ, ըսաւ թէ ամենամեծ պարտականութիւնը եւ ամենալաւ աշխատանքը կատարած կ՚ըլլաք փոքրիկ մը փրկելով, երբ անոր կուտաք հայեցի դաստիարակութիւն։ Օգնեցէք հոգաբարձութեան ձեր իսկ օգտին համար։

Կարգը եկած էր նախապէս հրապարակ ելած վիճակախաղին։ Կը շահին 5ով վերջացող բոլոր թիւերը (զանազան առարկաներ)։ Ստանալու համար հինգշաբթի եւ կիրակի օրերը, դիմել՝ ընկ. Դաւիթեան, Արմէնեան սրահ։

Այս առթիւ դպրոցի հոգաբարձութիւնը հրապարակաւ շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր անոնց որոնք զանազան իրեղէններ նուիրելով դիւրացուցին վիճակախաղը, մասնաւորաբար Պ. Պ. Խաչիկ Փաստրմաճեանին եւ Հայրապետ Շիրինեանի։

ՀԱՄԱԶԱՍՊ

կանչելու ճնշադրութեան։ Երկու նախարարները կիրակի օր հրատարակեցին հեռագիր մը զոր ուղղած են Ազգաժողովի ընդհ. քարտուղարին, խնդրելով առհասարակ նիստի հրաւիրել Ապահովութեան խորհուրդը, «խուսափելու համար խաղաղութեան եւ ապահովութեան վտանգումէն»։ Հեռագիրը դիտել կու տայ թէ «պատժական միջոցներ ձեռք առնուած են անգէն եւ խաղաղ ժողովուրդին դէմ»։

Թունուզի ընկերվարական կուսակցութիւնը խնդրեց Ֆրանսական խորհրդարանի ընկերվարական անդամներէն յանձնախումբ մը ղրկել, կացութիւնը քննելու համար։ Կուսակցութիւնը ցաւալի գտնելով հանդերձ երկու նախարարներու դիմումը Ազգաժողովին, կ'ըսէ թէ այդ ձեռնարկը երբեք չարդարացներ ձեռք առնուած զսպողական միջոցները։

Արիւնալի կռիւներ Սուէզի մէջ

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ԿՐՕՆԱՒՈՐՈՒՀԻ ՄԸ ԿԸՍՊԱՆՆՈՒԻ ԱՆԳԼԻԱՑԻՆԵՐԸ ԿԸ ԳՐԱՒԵՆ ԻՍՄԱՅԻԼԻԱՆ

Շաբաթ օր եգիպտացի ահաբեկիչներ նարինջի կողովի մը մէջ պահուած ռումբ մը պայթեցուցին Իսմայիլիայի մէջ, քանդելով բեռնակառք մը։ Երեք անգլիացի օդանաւորդներ ալ վիրաւորուեցան։ Ասոր վրայ, հրացանաձգութիւն մըծայր տուաւ եւ արագօրէն տարածուեցաւ։

Հեռագիրը կ'ըսէ թէ անգլիական 52 թնդանոթ հրասայլերը շարժման մէջ դրուեցան, Ֆրանսական Սէն Վէնսան տը Փոլի մայրապետանոցը ահաբեկիչներու ձեռքէն փրկելու համար։ Ասոնք մտած էին մենաստանին պարտէզը, բայց հակառակ մեծաւորուհիին աղաչանքներուն, պատին վրայէն ռումբ արձակած Անգլիացիներուն վրայ։ Ամերիկացի կրօնաւորուհի մը՝ քոյր Էնթընի, իր կարգին ուզեց արգելք հանդիսանալ եկողներուն։ Երբ մտիկ չըրին, հեռախօսեց բրիտանական ուժերու հրամանատարին եւ փորձեց բանալ կողմնակի դուռներէն մէկը։ Այդ պահուն է որ սպաննուեցաւ գնդակէ մը։

Գահիրէի ամերիկեան դեսպանը ուժգնօրէն բողոքեց եգիպտական կառավարութեան։ Նախարար Իպրահիմ Ֆարակ փաշա ժողովը ձգեց եւ 20 վայրկեանի չափ տեսնուեցաւ դեսպանին հետ։ Դահլիճը արտասովոր նիստ մը գումարեց, նախագահութեամբ Նահաս փաշայի։ Խորհրդարանը քննութիւն պիտի բանայ քոյր Էնթընիի սպանութեան պատասխանատուները ճշդելու համար։ Միւս կողմէ, Գահիրէի ձայնասփիւռը կը հաղորդէ թէ՝ վկաներու յայտարարութեան համաձայն, զոհը ինկած է անգլիական գնդակներէն։

Փորթ Սայիտի ամերիկեան հիւպատոսը յայտարարեց թէ՝ սպանութիւնը «կարեւոր հակազդեցութիւններ» պիտի ունենայ։

Անգլիական ուժերու ընդհ. հրամանատարը հրամայեց անմիջապէս մաքրագործման ձեռնարկել Իսմայիլիայի մէջ։ Զրահապատ կառքերքաղաք մտան։ Զինուորները մէկիկ մէկիկ խուզարկեցին տուները։ Ռումբ մը պայթեցաւ։ Ոչ մէկ զոհ։ Անգլիացիները գրաւեցին Իսմայիլիան, առանց նկատի առնելու նախապէս կնքուած համաձայնութիւնը։

Վերջին պահուն, կը հաղորդուի թէ՝ նոր կռիւներ ծագած են Իսմայիլիայի մէջ, Արաբներու եւ անգլիական զրահապատ ուժերուն միջեւ։

╳ Վանքին մեծաւորուհին կը պատմէ.— Կէսօրէն վերջ արձակաղէնները կը շրջէին վանքին շուրջը։ Տղաքը մառան փոխադրուեցան։ Մեր բընիկ սպասաւորը քանի մը անգամ գնաց աղաչեց որ հեռանան։ Յետոյ հինգ հոգի ներս խուժեցին ձեռնառումբերով։ Քոյր Էնթընի դուրս վազեց զանոնք կեցնելու համար, աղաղակելով,— «Կ'աղաչեմ, մի նետէք այդ ռումբերը»։ Բայց անոնք նետեցին ռումբերը, անդին հրելով զինքը։ Այն ատեն էր որ քոյր Էնթընի հեռախօսեց։ Երբ իմացանք որ հրասայլեր կու գան, քոյրը սկսաւ բանալ դուռը, բայց գնդակ մը գետին փռեց զինքը։

300.000 — 400.000 ԳԵՐՄԱՆ ԶԻՆՈՒՈՐ

Պ. Թէոտոր Պլանք, Արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարութեան զինուորական խորհրդականը, Փարիզէն վերադարձին ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով, յայտարարեց թէ 300.000էն 400.000 զինուորով պիտի մասնակցին եւրոպական բանակին։

Խորհրդականը, որ Արեւմտեան Գերմանիոյ ներկայացուցիչն էր եւրոպական բանակցութեանց համար, լաւատես կ'երեւայ։ Իր ճառին մէջ բացատրեց թէ գլխաւոր դժուարութիւնը այն է որ պետութիւնները ստիպուած են հրաժարիլ ազգային բանակներու դարաւոր աւանդութենէն եւ ճամբան հարթել եւրոպական բանակի մը կազմութեան համար։ Կրնամ ըսել թէ ճամբուն մեծ մասը կտրած ենք եւ պիտի կրնանք մնացեալն ալ հարթել քանի մը շաբաթէն»։ Իր յայտարարութեան համաձայն, ծախքերու խնդիրն ալ կարգադրուելու վրայ է։ Գերմանիա կատարեալ հաւասարութիւն պիտի վայելէ։ Գերման զինուորները միեւնոյն համազգեստը պիտի հագնին, նոյն զէնքերը պիտի ստանան եւ պիտի մարզուին ճիշդ այնպէս ինչպէս միւս հինգ ազգերու զինուորները (Ֆրանսա, Իտալիա, Պելժիա, Լիւքսէմպուրկ եւ Հոլանտա)։

Ընկերվարականները երբեք չազդուեցան այս հաւաստիքներէն եւ կը շարունակեն ուժգնօրէն ընդդիմանալ Գերմանիոյ մասնակցութեան։

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ օրապահիկ սահմանուած է վերջին կարգադրութեամբ,— 76 Ֆր. մայր երկրի համար, 74 Ֆր. Ափրիկէի համար, իսկ 86 Ֆր. Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ համար։

ՍՈՒՐԻՈՅ կառավարութիւնը որոշեց լուծել «Իսլամ Եղբայրներ» կոչուած կազմակերպութիւնը, վնասակար գտնելով անոր գործունէութիւնը հանրային ապահովութեան համար։ Կազմակերպութեան վարիչը, Հասան էլ Հոտէյպի պէյ, բողոքելով, պահանջեց ազատ արձակել ընդհ. քննիչը եւ քարտուղարը որոնք ձերբակալուած են։ Թերթերը կը գրեն թէ ընկերակցութիւնը եգիպտական դեսպանին դիմած էր, կամաւորներ ղրկելու համար Սուէզի ջրանցքը։

Հ. Յ. Դ. ՏՈՒՆ

Կը խնդրուի Հ. Յ. Դ. Տան յատկացուած դրամները ղրկել յանձնախումբի գանձապահ Հ. Սամուէլի, 51, Rue Mr. le Prince, Paris (6)։

Իսկ թղթակցութիւնները քարտուղար Պ. Զըպուքճեանի, 7 Rue Grange Bateliere, Paris (9)։

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ՝ Ազգ. Միութեան եւ նախաձեռնութեամբ եկեղեցասէր երիտասարդներու։ Յունուար 26ին, Շաբաթ երեկոյ Villeurbanneի թատերասրահին մէջ։ Հասոյթը պիտի յատկացուի Լիոնի եկեղեցւոյն շինութեան։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Իսկ Ֆ.Կ.Խաչի անդամուհիները իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն Շահինեան ընտանիքին, եւ պարագաներուն, իրենց քրոջ մահուան առթիւ։ Եւ փոխան ծաղկեպսակի 1500 ֆրանք կը նուիրեն կարօտ հիւանդի մը։

ՀԱՅ ԱԶԱՏԱՄԱՐՏԻԿՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Զուտ ազգային պարախառն համերգը Մարսէյլի մէջ, 26 Յունուար, շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Սալ Մադընոյի հանրածանօթ սրահին մէջ, 88 rue d'Aubagne։

Երաժշտական 8 հոգինոց լարային նուագախումբ։ Հայկական տոհմիկ պարեր 8 հոգինոց երկսեռ խումբով։ Կովկասեան մենապար։ Երգ, մեներգ, արտասանութիւններ եւ զուարճալի սամուէլներ։

Առաջին անգամ պիտի ներկայացուի՝
«ՇՈՅԼ ԱՄՈՒՍԻՆ»ը
(Մէկ արար, մէկ պատկեր)

ՎԱՐԴԱՄԱՏԵԱՆ
(ՀԷՔԵԱԹՆԵՐ ԵՒ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ)

Գործ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻի, գին 500 ֆր.։ Կարելի է գտնել.—

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Մալաքեան, 3 Bld. Théodore Turner.
ՎԱԼԱՆՍ.— Արփէն Տէր Սարգիսեան, 15 rue St. Jacques։
ԼԻՈՆ.— Ղազար Ղազարեան, 56 rue Cuvier։
ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Սիսլեան, 28bis, Cours Jean Jaurès։
ՆԻՍ.— Շ. Զօպեան, 3 rue Petit Parc։
ՏՐԱԿԻՆԵԱՆ.— Հայկազ Զօրեան, 6 rue de la République։
ՎԻԷՆ.— Կիւլպէնկ Սուքիասեան, 144 rue Serpaize։
Ս. ՇԱՄՈՆ.— Ընդրիկեան, 8 rue Jean - Dugas։

Տէր եւ Տիկին Կիրակոս Եալընըզեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Օննիկ Եալընըզեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Հրանդ Պալեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Եալընըզեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն իրենց մօր եւ մեծ մօր մահը՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԿԻՒԼԻՒԶԱՐ ԵԱԼԸՆԸԶԵԱՆԻ

որ տեղի ունեցաւ իր բնակարանին մէջ։

Յուղարկաւորութիւնը տեղի կ'ունենայ Saint Gemain en Layeի եկեղեցին, այս չորեքշաբթի, 23 Յունուարին, ժամը 14.45ին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի տեղւոյն գերեզմանատունը, ընտանեկան դամբանին մէջ։

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի իբր այն նկատել։

Կը խնդրուի ծաղկեպսակ չղրկել։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷՆ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ուսկ. Շր. 26 Յունվ. ժամը 9ին։
ԽԱԺԱԿ խումբ Կիրակի 27 Յունվ. կէսօրէ վերջ, ժամը 3.30ին։
ԳԷՈՐԳ ՉԱՒՈՒՇ խումբ, Կիրակի 27 Յունուար, կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ուս. Միութեան ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 19.30ին, սովորական հաւաքատեղին։

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, 17 rue Ampère։ Բացակաները նկատի կ'առնուին։

ԱՆԻԷՌ ՍՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. «Արամ» ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Բացակաները նկատի կ'առնուին։

ՖՐ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Պանեէօ Քաշանի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս չորեքշաբթի երեկոյեան ժամը 8ին, ընկերուհի Ա. Գէօզէկիւլեանի բնակարանը, 23 rue Lavoisier։ Կարեւոր օրակարգ։ Ներկայ կ'ըլլան կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչները։

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ հերթական հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի երեկոյ, Քատէ սրճարանին վերնայարկը։ Երեկոն նուիրուած է ողբացեալ Շանթի։ Պիտի խօսին՝ Պ. Պ. Հրաչ Սարգիսեան՝ Շանթը իբր թատերագիր, Արշաւիր Խանէտանեան՝ իբր դաստիարակ եւ Հ. Բաղտեան՝ իբր գրագէտ։ Արտասանութիւն։ Մուտքը ազատ է։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Սէն Շամոնի Հ. Յ. Դ. Ն. Սերունդի գրական երեկոյթը Փետրուար 2ին, շաբաթ գիշեր։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՀՐԱՒԷՐ ԿԻԼԻԿԵԱՆ ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Կիլիկեան ընդհ. միութիւնը կը հրաւիրէ Փարիզ եւ արուարձաններ բնակող բոլոր Կիլիկեցիները, համակիրները և բարեկամները թէյասեղանի մը, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, Café Cadetի վերնայարկը, métro Cadet։ Կը խնդրենք մեր հայրենակիցներէն այս յայտարարութիւնը ընդունիլ իբրեւ հրաւէր։ — Վարչութիւն

ԾԱԽՈՒ Է ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ
ՏՈՒՆ ՄԸ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Քաղաքապետարանին մօտ, 40 սենեակներով շէնք մը 1.900.000 ֆրանքի, կառատուն մը երեք սենեակներով (ազատ) որ տարին 250.000 վարձք կը բերէ։

Դիմել լուր օրերը Պ. Նուպարի, 97 Rue de Clery, Paris (2), իսկ շաբաթ եւ կիրակի մինչեւ կէսօր 122 Rue V. Couturier, Ալֆորվիլ։

Մ. ԻՇԽԱՆԻ
ՀԱՅՐ ԵՒ ԼՈՅՍԻ ՀԱՄԱՐ վէպը

Մեր քով սպառած ըլլալով նորէն սպասպրած ենք։ Կը խնդրուի սպասել քանի մը օր։
Գինը՝ 500 ֆրանք։

Պ. PIERRE MILANI

Մարսէյլի քաղաքապետի փոխանորդը եւ ընդհ. խորհրդականը, ամէն կարգի պաշտօնական խընդիրներու առթիւ բոլոր անհրաժեշտ խորհուրդները կու տայ Հայերու։

Ընդունելութեան օր, ամէն երկուշաբթի ժամը 15—17, քաղաքապետարանի իր գրասենեակին մէջ։ Իրեն իբրեւ օգնական ունի Պ. ՍԻՄՈՆԵԱՆը։

ԾԱԽՈՒ ԱԳԱՐԱԿ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ ՄԵԿՆՈՒՄԻ ՊԱՏՃԱՌՈՎ

Դաշտահանդէսներու առթիւ հանրածանօթ Եօթնեղբայրեան ագարակը ծախու է, միասին տուն մը 20 սենեակով, 3 հեքթար հող, բազմաթիւ պտղատու ծառեր։

Դիմել Տիկին Ս. Եօթնեղբայրեանի, Campagne Caillol Travers Chevalier, St. Loup։

ՄԵՔԵՆԱՆԵՐՈՒ ՆՈՐՈԳՈՒԹԻՒՆ

Գիրի, հաշուական եւ հաշուեխեղդիչներու յատուկ մեքենաներ, ինչպէս նաեւ ելեկտրական գործիքներու, գիտակներու նորոգութեան համար աշխատանոց մը բացուած է փորձառու մասնագէտ մը։

Դիմել Maison KAPAMADJIAN, 60 rue Lafayette Paris (9), Tél. PRO. 41–50։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Daguerre, Paris(13)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925.R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Mercredi 23 Janvier 1952 Չորեքշաբթի 23 ՅՈՒՆՎ.

28րդ ՏԱՐԻ — 28e Année No. 6668-Նոր շրջան թիւ 2079 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՕՐ ԼՈՍՍԲԸ

ԿԸ ԾԱՂԿԻՆ, ԵՐԲ ՏԷՐԸ ԳԱՑ

Թուրքիոյ հանրապետութեան նախագահը՝ ստեւաբեր հեռանկար մը պարզելով Ատանայի մէջ, կ'ըսէր թէ պիտի կրնան տասը միլիոնի բարձրացնել մէկուկէս միլիոն բնակչութիւնը, «եթէ ջուրի խնդիրը կարգադրեն»։

Եւ կը հաւաստէր թէ ամէն գոհողութիւն պիտի ստանձնեն այս ուղղութեամբ։ «Եթէ նոյնիսկ զրկուին արտաքին օժանդակութենէ»։

Պատմութիւնը կ'ըսէ թէ այս կարգի հաւաստիք. երբ չեն կրցած մէկ հատիկ առու բանալ կամ գիւղակ մը հաստատել Թուրքիոյ ամայի տարածութեանց վրայ։

Եթէ ջուրի տագնապ կը տիրէ Կիլիկիոյ կամ Ամասիոյ շրջանին մէջ, ինչո՞ւ նոյն համատարած անմխիթարութիւնը այնքան ջրարբի եւ բարեբեր նահանգներու մէջ։ Ինչո՞ւ կը նօսրանայ բնակչութիւնը, իրենց իսկ վկայութեամբ։

Իսկ վերջերս հրատարակուեցաւ Թուրքիոյ հաղորդակցութեանց տեսչութեան 1951ի քարտէսը արեւելեան նահանգներու բնակչութեան մասին։

Այդ մարդահամարին համաձայն, Վանի մէջ կը բնակին 13421 հոգի, Կարին՝ 54.360, Երզնկա՝ 18.233, Խարբերդ՝ 29.044, Բալու՝ 4135, Ակն՝ 3706, Արաբկիր՝ 6745, Մալաթիա՝ 49.077, Տիգրանակերտ՝ 45.495, Սեբաստիա՝ 52.269։ Եւն.։

Միայն այս թուանշանները ամբողջ տեղեկագիր մը կ'արժեն, պատկերացնելու համար «արեւելեան նահանգներուն» ողբերգութիւնը։

Ողբերգութիւն՝ թրքական տեսակէտով. քանի որ շատ մը վայրերու մէջ արձանագրուած բնակչութիւնը թուրք ալ չէ, այլ Քիւրտ։ Ամէն տեղ ալ Թուրքերը կը կազմեն փոքրամասնութիւն, գլխաւորաբար ամփոփուած՝ քաղաքներու մէջ։

Թուանշաններուն պակասը կը լրացնեն թուրք թղթակիցներու եւ պաշտօնատարներու վկայութիւնները, ինչպէս կը բացատրէինք երէկ։

Ուրեմն ամայութիւն եւ թշուառութիւն, մանաւորապէս կեդրոնական Անատոլուէն դէպի արեւելք։

Անոնք որ քիչ–շատ ծանօթ են Թուրքիոյ պատմութեան, շատ բնական կը գտնեն այս եզքը։

Ո՞ր ազգի պատմութեան մէջ տեսնուած է որ պետութիւն մը հօսուն աղբիւրի մը վերածէ ուրիշին հողերը, բռնագրաւելով զանոնք։ Մանաւանդ անոնց բնիկները ոչնչացնելէ կամ աքսորելէ վերջ։

Շինարար բազուկներ կան, որոնք անփոխարինելի են։ Տար լերան մը ստորոտը կամ անապատի մը ափը նետէ, ծաղկաստանի կը վերածեն, ոռոգելով, մշակելով, երկնելով։

Կան ուրիշ բազուկներ ալ, որոնք այգեստանը անապատի կը վերածեն։ Ջուրերն անգամ կը ցամքեցնեն, շատ աւելի կարճ ժամանակաշրջանի մը մէջ։

Անհրաժեշտ չէ թղթատել ամբողջ Օսմ. պատմութիւնը։ Կը բաւէ աչքէ անցընել միայն վերջին տարեգրութիւնները, սկսելով առաջին Մեծ Պատերազմէն։

Ծէլալ Պայարի համար գաղտնիք չէ թէ ինչպէս փոշիացան հայկական անհաշուելի հարստութիւնները, Հայաջինջ Սարսափներէն հազիւ քանի մը տարի վերջը։

Երեսուն տարիներ թաւալած են իրենց «յաղթանակ»էն ի վեր, — եւ ահաւասիկ իրենք են որ կ'ողբան օրն ի բուն։ Միայն իրենց հրապարակային խոստովանութիւնները հատորներ կրնան կազմել։

Երէկ, ստեղծագործ ժողովուրդի մը տքնաջան աշխատանքն էր որ քարաստանները բուրաստանի կը վերածէր։

Այսօր հօսուն ջուրերն անգամ հարազատ բնիկներուն կը սպասեն, ծաղկեցնելու համար ամայի տարածութիւնները,— հայրենի ժառանգութիւնը։

Անգամ իր արեւելեան եւ հարաւային սահմաններուն վրայ ունի երկիրներ եւ ժողովուրդներ որոնք նոր կարգուսարք հաստատեցին միեւնոյն ժամանակաշրջանին մէջ։

Հայածական, ճղակոտր ժողովուրդին զաւակները չէ՞ն որ ծաղկեցուցին Հայաստանը, Սուրիան, Լիբանանը, անճանաչելի դարձնելով զանոնք։

Շ.

Տարագիրներու խնդիրը Ֆրանսայի մէջ

(IROի ՓԱԿՄԱՆ ԱՌԹԻւ)

(Բ. եւ վերջին մաս)

Այժմ կ'ըսուի թէ զուտ ֆրանսական կազմակերպութիւն մը պիտի յաջորդէ IROի, որուն ընդհ. պատուիրակը կը հաստատէր ռուսական, հայկական, սպանիական կեդր. օֆիսներու վկայականները, միջազգային արժէք մը տալով. այսինքն տեսակ մը հիւպատոսարան արտ. նախարարութեան մօտ, — անհայրենիքներու պաշտպանութեան ֆրանսական գրասենեակ մը։ Այս ուղղութեամբ օրինագիծ մը յանձնուած է Ազգ. Ժողովին եւ կը քննուի արտաքին գործերու յանձնաժողովին կողմէ։

Անմիջապէս աչքի կը զարնեն այն անպատեհութիւնները որ պիտի ծագին, եթէ ընդունուի այս օրինագիծը։ IROն միջազգային հանգամանք մը ունենալով, կրնար քննարկութեան այն երկիրներէն ուրկէ կուգան տարագիրները։ Այդ, նոյն երկիրները ամէն պարագայի մէջ չեն կրնար զանգատիլ մանաւորապէս ապաստան — երկիրներէն, միջազգային կազմակերպութիւնը անկախ ըլլալով։

Ասկէ զատ, Միջազգային Կազմակերպութեամբ, վկայագրերուն արժէքը անառարկելի է արտասահմանի մէջ։ Գաղթականները բարոյական եւ իրաւական նեցուկ մը ունէին։ Անոնք այլեւս հայրենազուրկ չեն իրապէս։

Արդ, ՄԱԿի լիազօրներու միջազգային պայմանագիր մը ընդունուեցաւ Ժընեւի մէջ 1951 Յուլիս 25ին, 27 երկիրներու կողմէ, համաձայն ընդհանուր Ժողովի մէկ որոշման, որ տրուած էր ի նախատեսութիւն IROի անհետացման եւ միացնելու համար ապաստանեալներու եւ հայրենազուրկներու կանոնագիրը։ Կը բաւէր ՄԱԿի տարագիրներու վերատեսուչին կողմէ պատուիրակ մը նշանակել Ֆրանսայի մէջ, որպէսզի տարագիրները շարունակեն օգտուիլ միջազգային իշխանութեան մը պաշտպանութենէն։ Հիմնաւոր չէ այս դրութեան դէմ եղած առարկութիւնը, քանի որ անոր չօշափելի արդիւնքները տեսնուեցան երկու պատերազմներու միջեւ։ Ֆրանսական գերիշխանութիւնը ինչո՞վ աւելի պիտի սահմանափակուէր այժմ քան առաջ։ Այդ գերիշխանութիւնը ամբողջովին կը պահէ իր արժէքը տարագիրներուն վրայ։ Պարզապէս իրաւական եւ բարոյական պաշտպանութեան խնդիր մըն է այս։

Խորապէս արդիւնաւոր եւ մարդկային էր Տոքթ. Նանսէնի գործը։ Նիւթական եւ բարոյական հարցն ալ խնդրոյ առարկայ չէ. Ազգ. Ժողովը 85 միլիոն ֆրանքի վարկ մը քուէարկած է Ֆրանսայի օտար տարագիրներու խնամատարութեան համար։ Առկախ կը մնայ միայն իրաւական եւ վարչական պաշտպանութեան խնդիրը»։

Le Mondeի աշխատակիցը իր գրութիւնը կը վերջացնէ յիշեցնելով Ֆրանսայի սահմանադրութեան նախաբանը — «Ուէ մարդ որ կը հալածուի ի նպաստ ազատութեան կատարած գործունէութեան համար ապաստանի իրաւունք ունի հանրապետութեան, հողին վրայ»։

ՏԽՐՈՒՆԻ.— ՏԻԳՐԱՆ ՏԷՐՈՅԵԱՆ

Ցաւով կ'իմանանք ընկեր Տիգրան Տէրոյեանի մահը, որ տեղի ունեցած է երկուշաբթի օր, իր բնակարանին մէջ։

Հանգուցեալը Տարօնի հին ռազմիկներէն էր, եւ մասնակցած է շարք մը կռիւներու։ Դեռ վերջերս քանի մը սրտառուչ յուշեր գրի առած էր ողբացեալ Ռուբէնի մասին։ Երկար ատենէ ի վեր կը տառապէր սրտի հիւանդութենէ։ Դեռ կը խօսինք իր մասին։

Մեր ցաւակցութիւնը Այրի Տիկին Տէրոյեանի եւ պարագաներուն։

× Հ. Յ. Դ. Պանեօ – Քաշանի «Արծիւ» ենթակոմիտէն, որուն անդամ էր ողբ. ընկերը, իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ այս առթիւ։ Յուղարկաւորութեան օրն ու ժամը յաջորդիւ։

ԼԵՆԻՆԻ մահուան տարեդարձն էր Բշ. օր։ Այսուհետեւ տօնական օր մը պիտի չնկատուի այդ թուականը, այլ ուժ պիտի տրուի բոլշեւիկ վարպետութեան եւ արտադրութեան ծաւալման։

Նոր դահլիճը Ազգ. Ժողովին առջեւ

Պ. Էտկառ Ֆոռի դահլիճը Ազգ. Ժողովին ներկայացաւ երէկ, երեքշաբթի, պարզելու համար իր ծրագիրը։

Ինչպէս գրած էինք երէկ, վերջին պահուն բազմաթիւ ծանրակշիռ խնդիրներու վրայ աւելցած էր Թունուզի տագնապը, այնպէս որ դահլիճը հարկադրուեցաւ այս խնդիրը քննել իր առաջին նիստին մէջ։ Ժողովէն առաջ վարչապետը լսեց ընկերվարական պատուիրակութեան մը տեսակէտները։ Արտաքին նախարարն ալ ներկայ էր այս խորհրդակցութեան, որ տեւեց երկու ժամ։

Ընկերվարականները դժգոհութիւն յայտնեցին Թունուզի մէջ գործադրուած խստութեանց առթիւ։ Տեսակցութենէն վերջ, ընկերվարական կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը յայտարարեց.

— «Չեմ կրնար ըսել թէ համաձայնութեան մը յանգեցանք բոլոր կէտերու մասին կամ թէ անհամաձայնութիւն կը տիրէ մեր միջեւ։ Մեր դիրքը պիտի ճշդենք վաղը, երբ կառավարութիւնը պատասխանէ մեր հարցումներուն»։

Վարչապետը խնդրեց Ազգ. Ժողովէն յետաձգել դահլիճի կազմութեան աւանդական վիճաբանութիւնը, որպէսզի կարելի ըլլայ քննել Թունուզի խնդիրը։

Թերթերը կը գրեն թէ դահլիճը վստահութիւն շահելէ վերջ, պիտի խնդրէ ստիպողաբար քննել այն օրինագիծը որ կը վաւերացնէ Յունաստանի եւ Թուրքիոյ անդամակցութիւնը Ատլանտեանի դաշինքին։ Միւս ստիպողական խնդիրներն են 1952ի ելեւմուտքին հաւասարակշռութիւնը եւ եւրոպական բանակի կազմութիւնը։

× Տեղական թերթերը կը գրեն թէ կառավարութիւնը մասնաւոր պատուիրակ մը պիտի ղրկէ Թունուզ, կացութիւնը քննելու եւ հաշտարար ելք մը գտնելու համար։ Իբրեւ թեկնածու նկատի ունին անպաշտօն նախարար մը, Պ. Միթրան, որ անմիջապէս պիտի մեկնի, եթէ դահլիճին ծրագիրը ընդունուի։

ՄԱԿի ընդհ. Ժողովին նախագահը փափկութեամբ հասկցուցած է ֆրանսական կառավարութեան թէ արաբական երկիրները անձկութեամբ կը հետեւին Թունուզի դէպքերուն։

Նոր դէպքեր Թունուզի մէջ

Երկօրեայ համեմատական անդորրութենէ մը վերջ, Բշ. իրիկուն բազմաթիւ ցուցարարներ հաւաքուեցան Թունուզ քաղաքէն 50 քիլոմեթր հարաւ, Նապէօլ քաղաքի դատարանին առջեւ, բողոքի ցոյց մը կատարելու համար։ Ոստիկանութեան միջամտութեան վրայ, կարգ մը տարրեր շրջակայ տանիքներուն վրայ բարձրանալով, սկսան ռումբեր նետել։ Երեք հոգի սպաննուեցան եւ 20 հոգի վիրաւորուեցան, հինգը ծանրապէս։

Համամէտի ջերմուկին շրջակաները, նմանապէս հազարաւոր ցուցարարներ ամբողջ աւանը շրջապատեցին, տեսակ մը թանկավայր ստեղծելով։ Ոստիկանութիւնը միջամտեց եւ քանի մը ձերբակալութիւններ կատարեց։ Ժամը 7ին բարեկարգութիւնը վերահաստատուած էր։ Մէկ շաբթուան ընթացքին ձերբակալուած են 150 հոգի։ Ոստիկանութիւնը մաս առ մաս ազատ կ'արձակէ զանոնք։ Պէժայի 29 ցուցարարները նոյնպէս արձակուած են։ Թունուզ քաղաքին մէջ, մարզպանին հրապարակին վրայ, մօտ 200 կիներ եւ երիտասարդներ առտուն ցոյց մը կատարեցին, «Նոր Տեսթուր»ի վարիչին ազատութիւնը պահանջելով։ Ոստիկանութիւնը արգիլեց եւ քանի մը ձերբակալութիւններ կատարեց։ Քանի մը հոգի ալ վիրաւորուեցան։

Տեղացի առեւտրականները սկսած են վերաբանալ իրենց խանութները։ Մասնաւորաբար մըսավաճառները եւ հացագործները գործի ձեռնարկած են, առանց ընդդիմութեան հանդիպելու։ «Նոր Տեսթուր»ի գանձապահ Հետի Շաքիր ձերբակալուեցաւ։

Բշ. օր ժամը 4ին հարիւրեակ մը ցուցարարներ գրոհ տուին Թունուզի եւրոպական թաղին վրայ, քանի մը վաճառատուններու ցուցափեղկերը խորտակեցին։ Ոստիկանութիւնը վերահաստատեց բարեկարգութիւնը։ Ժամը 5ին դարձեալ թափօր մը կազմուեցաւ Ժիւլ Ֆէրրի պողոտային վրայ, ոստիկանութիւնը ցրուեց ցուցարարները։

Սֆաքսի մէջ, մեծ թափօր մը ուզեց եւրոպական թաղը երթալ։ Ոստիկանութիւնը քսան հոգինոց պատգամաւորութեան մը միայն թոյլ տուաւ դատաւորին ներկայանալ։ Զինուորական ուժերը բռնեցին քաղաքին կարեւոր դիրքերը։ Հազարի մօտ այրեր եւ կիներ թողուցին քաղաքը «կեցցէ Պուրկիպան» պոռալով։ Դատաւորին հանրագրութիւն մը ներկայացուեցաւ։

Թունուզի վարչապետը Շենիք միաք չունի հրաժարելու, բայց վերջին խօսքը կը պատկանի պէյին։ Կառավարութիւնը կը խորհի տեղեկագիր մը հրատարակել, Թունուզի տագնապին պատասխա–

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ՌՈՒԲԷՆ

Ռուբէն Տէր Մինասեան... Այս անունով քիչերն էին իրեն ճանաչում: Մեծամասնութեան համար նա Ռուբէն էր: Ռուբէն, պարոն Ռուբէն, ընկեր Ռուբէն: Իսկ ժողովուրդը նրան կոչում էր «փաշա», ինչպէս եւ Արամին եւ Սեբոբին: «Ինձ տուեցին փաշա անունը, իմ ըրած եւ չըրած գործերու համար», գրում է ինքը իր յուշերի մէջ:

Մէկ ուրիշ տեղ, նոյն յուշերի մէջ տալիս է հետեւեալ բացատրութիւնը.— «Շատ քաջ Ջէրքէզ մը, էմին անունով, որ հերոսացած էր Շիպկա եւ Պլեւնայի ճակատամարտում եւ ունէր փաշայի եւ զօրավարի աստիճան, Սասնոյ ապստամբութեան ճնշողն էր: Պատահեցաւ, որ օր մը կռուի մէջ սպաննուեց: Ինձ վերագրեցին անոր մահը, թէեւ չեմ գիտեր թէ իմ գնդակէն էր ան զարնուած, թէ մէկ ուրիշէն: Նախ՝ Թուրքերը, յետոյ Քիւրտերը եւ յետոյ ալ Հայերը փաշա կեղծ անունը փակցուցին վրաս: Բայց ես չեմ ընդունած եւ ոչ մէկ անգամ այդ տիտղոսը չեմ որդեգրած»: Սակայն եւ հայ եւ քիւրտ ժողովուրդը իրեն միշտ այդպէս կոչեցին, եւ այդպէս երգեցին եւ փառաբանեցին, իրենց պարզ, սրտառուչ եւ յուզիչ երգերի մէջ:

1903ին Ռուբէնը Թիֆլիզ է: Հրահանգ է ստանում գնալ Կարս: Այդ մասին ինքը այսպէս է գրում.— «Նոյն երեկոյեան գնացքով ճամբայ ինկայ՝ ինքզինքս այնտեղի Կեդրոնական Կոմիտէի տրամադրութեան տակ դնելու համար: Ինձ համար այդ մարմինը ծայր աստիճան խորհրդաւոր էր: Զայն տեսնելը եւ անոր հրահանգով գործելը կը թուէր աւելի մեծ պատիւ եւ պատկառանք, քան թէ սպայութեան եւ զինուորութեան ժամանակ իմ հրամանատարներին ենթարկուիլը»: Ահա այս զգացումներով երիտասարդ Ռուբէնը մտնում է Կարս:

Կարսը այդ օրերին հայ յեղափոխութեան գըլխաւոր կեդրոններից մէկն էր: Այստեղ էին հաւաքւում նուիրեալները անցնելու համար սահմանը: Այստեղ էր եւ կեդրոնատեղին հաւաքուած զէնքերի, որոնք յատուկ խմբերի միջոցով ղըրկւում էին Երկիր: Այստեղ էր վերջապէս, երբ Ռուբէնը ականատես եղաւ այն յանդուգն պայքարին, որ մի բուռ ժողովուրդ մղում էր հսկայածաւալ կայսրութեան դէմ, պաշտպանելու համար իր դարաւոր իրաւունքները եւ սրբութիւնները, իր եկեղեցու կալուածները, իր դպրոցները:

Այստեղ, գործի մէջ, Ռուբէնը տեսնում է Դաշնակցութեան կազմակերպութեան ձեւերը, թարտիբը, աշխատանքի կերպը, յարաբերումները ընկերների, այս բոլորը Արամի ղեկավարութեան տակ: Այդ օրերի Կարսի մասին ինքը Ռուբէնը գրում է այսպէս.

— «Եւ իրօք Կարսի Նահանգը վայր մըն էր, որուն յեղափոխական հնոցին մէջ նորելուկ Դաշնակցականները կարող էին եփուիլ եւ դուրս գալ իբրեւ թրծուած եւ յղկուած յեղափոխականներ, կամ չդիմանալով այդ տեղի ծայր աստիճան գաղափարական կեանքին՝ լքել յեղափոխական ասպարէզը»:

Կարսի ընդհանուր մտայնութիւնը Ռուբէնը պատկերացնում է հետեւեալ տողերով.

— «Ռուսը իր կացինը՝ հայութեան արմատին կը հասցնէ. Թուրքը իր կացինը՝ հայութեան ճիւղերուն կը հասցնէ: Ինչ զոհերով ալ լինի, պէտք է պահել ազգային ինքնուրոյնութիւնը, սուրբ համարել ինչ որ ազգային է. ոչ թէ սուրբերուն զոհեր մատուցանել, այլ Թուրք եւ Ռուս բռնակալութեանց վերացման համար, ոչ մէկ զոհ չխնայել. ազատութիւնը մեզմէ բաժնուած է խոր վիհով, այդ վիհը պէտք է լեցուի թշնամիին եւ մեր դիակներով»:

Յետագայ պատմութիւնը ցոյց տուեց, թէ հայ ժողովրդի որքան ընտիր զաւակներ գնացին եւ շատերը իրենց դիակների վրայով բացին ճամբան դէպի հայ ազատագրումը:

Այդ նուիրեալների մէջ էր եւ Ռուբէնը, եւ Կարսի հնոցը խոր տպաւորութիւն ձգեց իր վրայ: Մանաւանդ Արամի ազդեցութիւնը մեծ հետքեր թողեց Ռուբէնի վրայ իր կեանքի գրեթէ ամբողջ տեւողութեան: Արամի եւ Ռուբէնի մէջ Կարսում տեղի ունեցած զրոյցները Հայաստանի աշխարհագրական եւ ռազմական կառոյցի մասին մի ամբողջ փիլիսոփայութիւն կը կազմեն: Ռուբէնի համար այլեւս պարզ էր Հայաստանի ապագայ ձեւաւորումը:

Ահա այս հնոցի մէջ յղկուեց յեղափոխականը, որ յետագային անցաւ Վասպուրական, Տարօն, Սասուն, տարիներ շարունակ մաքառեց իբրեւ հայդուկ – ֆետայի եւ ղեկավար, ամէն տեղ առաջ բերելով փրկարար կազմակերպութիւնը եւ միշտ ջանալով հայ զանգուածների քանակը վերածել որակի: Դժուար է բնորոշել Ռուբէնը: Որովհետեւ շատ ինքնատիպ էր, ինքնուրոյն իբրեւ մըտաւորական, եւ գործիչ, իբրեւ յեղափոխական եւ պետական մարդ: Իր լեզուն անգամ միայն իրեն յատուկ ոճ ունի: Արեւմտահայերէնի եւ արեւելահայերէնի խառնո՞ւրդ, ինչպէս ասում են ոմանք: Ոչ: Իր կարծիքով իր լեզուն աւելի նման է գրաբարին, անցած ժողովրդի բովէն: Արդէն ինքը 1908ին, Պոլսում ասում է գրագիտուհի Զապէլ Եսայեանին.

— «Ես ոչ արեւմտահայերէն գիտեմ, ոչ արեւելահայերէն, իմ գիտցածը գրաբարն է որ երբեք չեմ լսած»:

Ասում է կէս կատակով, բայց ասածի մէջ կայ եւ ճշմարտութիւն: Նրա լեզուի վրայ իր խոր դրոշմը դրած են բուն ժողովուրդը եւ Հայաստանի զանազան շրջանները իրենց զաւառաբարբառներով: Ռուբէնը իր խառնուածքով այնքան ինքնատիպ է, որ անգամ Էջմիածնի Ճեմարանի դասական արեւելահայ աշխարհաբարը չի կարողացել լրիւ ենթարկել իր ազդեցութեան:

Ինչպէս ինքնատիպ էր իր լեզուն, ինքնատիպ էր եւ իր հայրենասիրութիւնը: Զուր աշխատանք է նրա մէջ փնտռել արեւելահայը կամ արեւմտահայը: Ռուբէնը ամբողջական Հայի տիպար էր եւ միայն ամբողջական Հայաստանի ըմբռնումն ունէր:

Ունէր խտացած եւ կուռ տրամաբանութիւն: Եթէ համոզուէր որ իր կատարած կամ կատարուելիք գործը ճիշդ է եւ տրամաբանական, դժուար էր այլեւս իրեն ապացուցանել հակառակը: Օրինակ, նա կարծում էր որ պէտք էր ելք գտնել Տարօնը կապելու արտաքին աշխարհին ուրիշ ճամբաներով: Եւ յամառօրէն, իր կեանքը վտանգի ենթարկելով, կազմակերպում է Սպարկերտը, Շնիձորը, Կեցանը: Ամէն գնով ուզում էր կապուել Տատիկի հետ: Պէտք էր կազմակերպել Տատիկ, Գիւզէլդարա, Կուլտիկ եւ կապուել Բիթլիսի, Ռահվայի եւ Ախլաթի հետ: Այս ծրագրի դէմ ծառացաւ Վանի Իշխանը, մանաւորաբար Ռուբէնի այն աշխատանքների դէմ, որոնք կարող էին իրենց վրայ հրաւիրել Բիթլիսի իշխանութիւնների ուշադրութիւնը: Արդելք հանդիսացաւ Ռուբէնի աշխատանքներին եւ պահանջեց, որ հեռանայ Լեռնապարէն, եթէ պիտի չհրաժարի իր ցնորքներէն: Ռուբէնը մինչեւ վերջ մնաց կանգնած իր տեսակէտի վրայ եւ չզիջեց: Գերադասեց հեռանալ Տարօն, միեւնոյն ժամանակ խորապէս գնահատելով Իշխանի տարած աշխատանքները Լեռնապարի շըրջանի մէջ:

Իբրեւ տրամաբանող, իբրեւ մտաւորական ուժ, Ռուբէնը տարբերւում է մեր գրեթէ բոլոր մտաւորականներից: Երբ մենք ասում ենք «մեր լաւագոյն մտաւորականներէն Լեւոն Շանթը», յստակօրէն պատկերացնում ենք մեծատաղանդ գեղարուեստագէտ – գրագէտը եւ անզուգական մանկավարժը: Երբ խօսում ենք ողբացեալ ընկեր Համօ Օհանջանեանի մասին, մեր առջեւ իր ամբողջ հասակով կանգնում է, իր, կարծես դէպի երկինք սլացող անզուգական գաղափարապաշտութեամբ զոհաբերող հանրային գործիչը եւ յեղափոխականը: Տարբեր է Ռուբէնի պարագան: Ռուբէն էլ մկրտուած է Դաշնակցութեան աւազանի մէջ, բայց նրա մէջ մենք տեսնում ենք բազմաթիւ երանգաւորումներ: Դաշնակցութիւնը, որպէս աշխարհահայեացքի իր մէջ ընդունել է հետեւեալ փիլիսոփայական մասնիկները.— 1) Դեռ շատ հին շրջաններէն մեզի ժառանգութիւն մնացած հայկականութեան եւ հայրենիքի պաշտամունքը, հայրենիքի ուժի եւ փառքի զգացումը: 2) Կեանքի հայ – քրիստոնէական առաքինի եւ բարոյական ըմբռնումները: Կեանքը որպէս ծառայութիւն եւ զոհաբերութիւն: Այս գիծը գալիս է Սահակից, Մեսրոպից, Ներսէս Մեծից, Ղեւոնդ Երէցից, Բագրատունիներից, Վարդան Մամիկոնեանից, եւ մտնում Դաշնակցութեան մէջ Սիմոն Զաւարեանի միջոցով: 3) Ընկերվարականութիւնը, որ Սիմոն Զաւարեանի ըմբռնումների տրամաբանական արտայայտումն էր նոր ժամանակների համար, 4) Կուռ տրամաբանութիւնը, քանականութիւնը, իրապաշտութիւնը եւ յեղափոխութեան գաղափարաբանութիւնը, որոնց անգերազանցելի ներկայացուցիչները եղան Քրիստափոր Միքայէլեանը եւ Ռոստոմը:

Այս բոլոր մասնիկները, զարմանալի ներդաշնակութեամբ տեղ գտան Ռուբէնի աշխարհահայեացքի կազմաւորման մէջ: Սակայն խնդիրը սրանով չի լուծւում: Այս ստացական աշխարհահայեացքը անցաւ հայ ժողովրդի բովէն, այն ժողովրդի, որի մէջ, որի կողքին եւ որի համար տասնեակ տարիներ պայքարեց Ռուբէնը, եւ որ իր անջնջելի կնիքը դրեց Ռուբէնի հոգեկան կառուցուածքի վրայ, դարձնելով նրան աւելի ինքնատիպ, աւելի ինքնուրոյն: Մի Խոտո իր անուշիկ ձայնով, որ անսպառ աղբիւր մըն էր երգի, հէքեաթի, առասպելի, կարող էր խոր տպաւորութիւն ձգել Ռուբէնի վրայ: Նա շատ անգամ կարող էր աշխարհը տեսնել մի Գեալչոյի աչքերով, որովհետեւ Գեալչոյի հաւատքը գալիս էր դարաւոր անցեալէն: Պատմելով Գեալչոյի մասին Ռուբէնը ասում է.— «Գեալչոյի ապրումները, որ կ'աշխատեմ ձեզի փոխանցել, այնքա՞ն իմ մէջ խորունկ հետքեր են ձգած»:

Գեալչօն պատմում է Ռուբէնին.— «Երկու տեսակի ջրեր կան,— մէկը սեւ է, տիղմ, դիակի եւ բոյսերու փտածութիւններէ կազմուած, միւսը՝ ճերմակ, անապական, որ կուգայ զուլալ աղբիւրներէն... Սեւ ջրերու տէրը դեւերն են, որ երբեմն օձի, երբեմն ձկան կերպարանքով կ'երեւան: Ճերմակ ջրերու բնակիչները նոյնպէս ձկներ են: Բայց անոնց վրայ նշաններ կան, կարմիր փուշեր, իսկ բոլորի գլխին մէջ Քրիստոսի խաչը, որ ճառագայթաձեւ է: Այս ձկները կ'ապրին, որ կերակուր դառնան յաւերժահարսներուն, որոնց պահապան դրած է Աստուած՝ ճերմակ ջրերու մաքրութեանը հսկելու:

«Վճիտ ջրերու մէջ... կը բնակին հուրիներ: Անոնք իբրեւ զօրք կը ծառայեն: Հուրիները Աստուծոյ հարսներն են»: Այդ հուրիներին եւ յաւերժահարսերին կարող են տեսնել միայն կատարեալ մարդիկ: Մենք չենք կարող տեսնել, մենք հողեղէն ենք, անոնք ջրեղէն: Ամէն մէկը բախտ չունի լինել Տովինար, լինել Սանասար կամ նոյնիսկ Պաղտասար, լինել Քուռկի Ջալալին, Թուր Կէծակին, որ ջրեղէն էին...

«Ջրի թագաւորութեան մէջ սեւն ու ճերմակը միշտ իրար կը զարնեն»... «Երբ դեւերը կպչին մէկուն, ան կը դիւահարի... Կռուէ, որքան կրնաս, մինչեւ վերջին դատաստանը, կռիւն անպակաս է... Ձեռնպահ մնալը դեւերուն յաղթանակն է»...

Իսկ երբ Ռուբէնը հարցնում է Գեալչոյին, թէ «ո՞րն է միջոցը տարբերելու օրհնեալը պիղծէն», Գեալչօն պատասխանում է.— «Քու արիւնակաթ սուրը ճօճացուր լաւին եւ վատին գլուխներուն: Ան որ չոքեցաւ ոտքերիդ առաջ, իր հաւատարմութեան, սիրոյ հաւաստիքներ տուաւ, բայց մատնութիւններ սկսաւ, սուտը ճիշդի տեղ խօսեցաւ, հասկցիր, որ այդպիսին քեզի ընկեր չէ, այլ թըշնամի: Վախկոտները դեւերու դաշնակիցներն են: Ան որ չչոքեց եւ կանգնած մնաց, գլուխը բարձր, խօսքը առանց դողալու, իր աչքերը արեգակ դարձած, եւ քեզի կանչեց.— Սուրդ վար իջեցուր: Եթէ մինչեւ օրս քեզի բարեկամ էի, այս օրուընէ քեզ թշնամի եմ —: Սուրդ իջեցուր եւ հասկցիր, որ ան քո եղբայրդ, անդաւաճան բարեկամդ է, քանի որ քաջ է: Գիտցիր, որ դեւերը չեն կրցած գայթակղեցնել քաջերը: Դրանք օրհնեալներն են, որոնց հակառակութիւնը աւելի լաւ է, քան սողացողներուն բարեկամութիւնը»:

(Մնացեալը յաջորդով) Ս. ՓՈՐՈՍԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Համալսարան. ուսանողներ Ֆրանսայի մէջ

1951 — 1952ի առաջին եռամսեակին համար մայր երկրի եւ Ալժերիոյ համալսարաններուն մէջ արձանագրուած են 140.000 ուսանողներ: Տարինէրէ ի վեր, այս թիւը կայուն վիճակ մը ստացած է:

Վիճակագրութիւնը ցոյց կուտայ, մէկ ուսանողուհիի դիմաց երկու այրեր, 16ի դէմ մէկ օտար, անդրծովեան երկիրներէն մէկ հոգիին դիմաց 45 տեղացի ուսանողներ: Քանի մը տարիէ ի վեր, օտար եւ անդրծովեան ուսանողներուն համեմատութիւնը յարատեւօրէն կը բարձրանայ, մինչ կիներու համրանքը հետզհետէ կայուն վիճակ մը կը ստանայ, համեմատելով նախապատերազմեան տարիներու ուշագրաւ յաւելման հետ:

Անշուշտ Փարիզի համալսարանն է որ ամէնէն աւելի արձանագրութիւն ունեցաւ 1951—1952 տարեշրջանին 55.000 արձանագրութիւններ եղան այստեղ, ինչ որ կը ներկայացնէ աւելի քան 40 առ հարիւր համեմատութիւն մը: Փարիզ ոչ միայն կ'ընդունի Սէնէն 15.000, Իլ տը Ֆրանսի մեծամասնութեամբ օտարներէ բաղկացած ուսանողները, այլ եւ Ալժերիայէն ու Ֆրանսայի միւս նահանգներէն եկած 30.000 ուսանողներ: Հիւսիս արեւելեան եւ արեւմտեան շրջանները աւելի շատ ուսանողներ կը ղրկեն քան հարաւ արեւմտեան եւ կեդրոնական նահանգները: Պատճառն այն է, որ բնակչութիւնը սակաւաթիւ է:

Լիոն ունի 7000, Լիլ՝ 6000, Մարսէյլ–Էքս, Մոնփելլիէ, Ռէն, Սթրազպուրկ, Թուլուզ, Պորտօ, աւելի պակաս: Տիժոն՝ 1500, իսկ Գրընոպլ՝ հազար ուսանողներով, ամէնէն ետքը կը մնան:

Հակառակ տնտեսական յարաճուն դժուարութեանց, Փարիզ կը մնայ մտաւորական կեդրոնը: Փարիզի համալսարանին, իր ուսուցչապետներուն հմայքը, ուսուցման մեթոտներու արժէքը, միշտ ի պատուի են: Այս առաւելութիւններէն օգտուելու համար, կարգ մը ծնողներ եւ երիտասարդներ յանձն կ'առնեն ամէնածանր զոհողութիւնները: Այս առթիւ կ'արժէ ակնարկ մը նետել ուսանողներու ընկերային ծագման եւ ապրուստի միջոցներուն վրայ: Համալսարանի դրասենեակին վիճակագրութիւնը հետեւեալ պատկերը կը ներկայացնէ.—

Ազատ ասպարէզներ, ձեռնարկութիւններու տէրեր, պաշտօնատարներ, պաշտօնեաներ, արհեստաւորներ, հողատէրեր, գործաւորներ, հողագործական բանուորներ, [illegible] են:

Ցաւալի է որ բանուորական ընտանիքներու զաւակներուն համրանքը 2 առ հարիւրէն պակաս է: Պաշտօնատարները աւելի ապահով են, հետեւաբար կրնան հոգալ իրենց տղոց բարձրագոյն դաստիարակութիւնը: Զարմանալի չէ, ուրեմն, որ անոնց զաւակները 45 առ հարիւր համեմատութիւն մը կը ներկայացնեն ուսանողներու համրանքին մէջ: Այսուհանդերձ, տարբեր է շոգեկառքի պաշտօնեայի մը եւ զօրավարի մը պարագան:

Շահեկան է գիտնալ թէ ամէնէն աւելի ո՞ր ճիւղին կը հետեւին այս կամ այն դասակարգին պատկանող ուսանողները: Վիճակագրութիւնը ցոյց կու տայ թէ անոնք ընդհանրապէս կը հետեւին իրենց ծնողքին ճամբուն: Օրինակի համար, պաշտօնատարներու զաւակները կ'արձանագրուին դրական, ազատ ասպարէզներունը՝ բժշկութեան կամ իրաւաբանութեան, ճարտարագործներունը՝ գիտական ճիւղերուն: Ինչպէս կ'երեւի, ժառանգականութիւնը հոս ալ մեծ դեր կը կատարէ:

Համալսարանական ուսանողներու նախասիրութիւնը հետեւեալ պատկերը կը ներկայացնէ.— Գիտութիւն՝ տարեկան արձանագրութեանց յաւելում 6 առ հարիւր — 7 առ հարիւր, իրաւաբանութիւն՝ նուազում 2% - 3%, գրականութիւն՝ կայունացում, արձանագրութեանց, նուազում այր ուսանողներու, բժշկութիւն՝ կայուն, դեղագործութիւն՝ արձանագրութեանց թեթեւ նուազում, մասնաւորաբար կիներու մէջ:

Ֆրանսայի մէջ, երկրորդական ուսումէ մը վերջ, հրապուրիչ խայծ մը դարձած են գրականութիւնը եւ իրաւաբանութիւնը: Այս նախասիրութիւնը յառաջ կու գայ զգացական եւ գործնական նկատումներէ: «Իրաւունքը ամէն բանի կը տանի»ին համոզումը մեծ կշիռ ունեցած է բազմաթիւ սերունդներու կոչման մէջ:

Անտարակոյս, գրականութիւնը եւ իրաւաբանութիւնը դեռ կը պահեն իրենց հմայքը: 38.000 ուսանողներ կը հետեւին իրաւաբանութեան, 35 հազար գրականութեան, իսկ 27.000 գիտութեանց, բայց այս տարբերութիւնը հետզհետէ կը պակսի:

Սէն Լուիի լիսէին ուսանողները, որոնք կը պատրաստուին «Էքոլ Նորմալ»ի բարձրագոյն դասընթացքներուն, 60 առ հարիւր համեմատութեամբ տրամադրութիւն ցոյց կու տան յունարէն սորվելու, մինչ պատերազմէն առաջ գրեթէ մեծամասնութեամբ կը հետեւէին դասաւանդութիւններուն: Նմանապէս, կենդանի լեզուներու համար Սորպոնէն տրուած վկայագիրները կը գերազանցեն դասական գրականութեան «լիսանս»ի վկայագիրները:

Ասոր փոխարէն, մասնաւոր ուսողութեան հետեւողներու թիւր երբեք այսքան մեծ չէր եղած: Այնպէս որ, Փարիզի մեծ լիսէները երկուքի վրայ մէկ հոգի կը մերժեն: Գիտութեանց համալսարանին մէջ, ամէնէն աւելի կը տրուին մաթեմաթիքի եւ բնագիտական վկայագրեր:

Բժշկական ճիւղն ալ կայուն վիճակ մը կը ներկայացնէ: Պաշտօնի համար ապահովութեան մնտուկին եւ աշխատաւորական ճիւղերուն դիմող թեկնածուներուն համրանքը շատ աւելի է տրամադրելի տեղերէն: Ասկէ կարելի է հետեւցնել կայուն վիճակը, ինչպէս եղած է ատամնաբուժական ճիւղին համար, որուն պատճառը տարբեր է:

Միւս ճիւղերուն ուսանողներուն նուազումը այնքան մտահոգութիւն չի պատճառեր, որքան զինուորական ասպարէզինը, որ կատարեալ փլուզումի մը երեւոյթը կը պարզէ:

Սէն Լուի լիսէն՝ զինուորական վարժարանի պատրաստութեան երեք դասարանները մէկի իջած են, 80ի փոխարէն 50 աշակերտներով: Միեւնոյն երեւոյթը միւս լիսէներուն մէջ:

Սէն Սիրի զինուորական վարժարանը այս տարի 540 թեկնածուներէն 268 հոգի ընդունեց, նկատելով որ բաւարար չափով պաշար չունին: Ծովային եւ օդանաւային վարժարաններուն մէջ, թէեւ նոյն համեմատութիւնը չի ներկայացներ ուսանողներու սակաւութիւնը, բայց եւ այնպէս շատ ալ փայլուն չէ: Օդանաւային վարժարանը 173 թեկնածուներուն մէջէն 35 հոգի ընդունած է, իսկ ծովային վարժարանը 260 թեկնածուներէն միայն 91 հոգի:

Սէն Սիր այս տարի երկրորդ մրցում մը հաստատած է, ուր լայն տեղ տրուած է գրականութեան, իմաստասիրութեան, ի վնաս գիտութեան: Բայց, հարց է գիտնալ թէ՝ այսքան վերացական մտաւոր պաշարով «փիլիսոփաները» ինչպէս կրնան հետամտիլ զինուորական ասպարէզին:

Թ. Ա. Թ.

ՄԱԼԹԱՅԻ ԱՍՊԵՏՆԵՐԸ

Մալթայի ասպետները, որոնք վերապրողներն են փառահեղ անցեալի մը, անցեալ աշունէն ի վեր վերակենդանութիւն ցոյց կու տան: Արդարեւ, անոնք Նոյեմբեր 12ին կորսնցուցին իրենց վերին պետը, իշխան Շիկի Ալպանի Ռովերէ:

1306ին էր որ ճանչցուեցաւ Մալթայի ասպետական Կարգին վեհապետութիւնը եւ դեռ կը շարունակուի սկզբունքով: Ինչպէս ժամանակին Երուսաղէմի Ս. Յովհաննու ասպնջականները, որոնք կ'անմահացնէին Հռոդոսի եւ Մալթայի անունները, ներկայիս ալ բաժնուած են արդարութեան եւ ուխտեալ ասպետներու (այս վերջինները պարտադրաբար ամուրի). Նոյնպէս կան պատուոյ, նուիրման եւ իշխանական շնորհից ասպետները (վերջին երկուքը ուխտեալներու դասակարգին չեն պատկանիր): Սկզբնական օրերուն պէս, անոնք մատրանապետեր եւ զինակիրներ ունին:

Անշուշտ իրենց երբեմնի նիւթական փայլուն վիճակը չունին: Անցած է նմանապէս իրենց զինուորական մեծ դարաշրջանը, երբ Մալթայի ասպետներուն քաջագործութիւնները կը զարդարէին միջին դարու պատմութեան էջերը, գրեթէ շփոթուելով քրիստոնեայ նաւատորմին հետ:

Միշտ ալ իրենց ուսերուն կը ծանրանայ «Հաւատքի պաշտպանութիւնը», բնական է աւելի խաղաղ ձեւով մը:

Ի՞նչ եղան Ֆրանսացի ասպետները: Այժմ Փարիզի մէջ գոյութիւն ունի Մալթայի ասպետական կարգի ընկերութիւն մը, որ կը կառավարուի 12 անդամներէ բաղկացած խորհուրդի մը կողմէ: Անոնց պաշտօնավարութեան շրջանը վեց տարի է: Ընկերութեան նպատակն է «մարդկային ծառայութիւններ մատուցանել, համաձայն ասպետական կարգի աւանդութիւններուն, ու մասնաւորաբար նուիրուիլ հիւրընկալ ձեռնարկներու»:

Ութնաթեւեան խաչով զարդարուած՝ երբ իրենց պաշտօնական շքեղ համազգեստը չեն հագնիր, այս ազնուականները կարծես ասպետական կարգին պատմութիւնը կը ներկայացնեն քաղաքային տարազով:

Մալթայի ասպետական կարգին վեհապետը, որ Հռոմի մեծ իշխանական պալատը կը նստի, դիւանագիտական ներկայացուցիչ մը ունի Փարիզի մէջ, որ ճանչցուած է Ֆրանսական կառավարութենէն իբրեւ լիազօր դեսպան: Կազմակերպութիւնը Իտալիոյ մէջ ունի 800, իսկ Ֆրանսայի մէջ 120 անդամ, հետեւաբար այստեղի իր գործունէութիւնը սահմանափակ է: Օվերնիայի եւ Փրովանսի պէս մեծ շրջանները ներկայիս իջած են վատնատան աստիճանին, այնպէս որ մեծ իշխանին ընտրութեան համար միայն մէկ ձայն պիտի ունենայ:

Այսուհանդերձ, Մալթայի ասպետներու Ֆրանսական ընկերութիւնը չուզեր մոռցուիլ: Սէն Լուիի բորոտներու շէնքը բարձրացած է իր անդամներու նիւթական աջակցութեամբ: Ասկէ զատ, Մենիլմոնթանի կողմը կը պահեն բուժարան մը, որ փայլուն գործունէութիւն մը ունի: Սակայն, ամէնէն աւելի պատերազմի շրջանին է, որ Մալթայի ասպետները մեծ գործունէութիւն մը ցոյց տուին. օգնեցին վիրաւորներուն, հիւանդներուն, եւ հիւանդանոցներուն:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

Ժընեւէն կը գրեն մեզի — Գ. Ժիրայր Էնէգեան, ուսանող քիմիական ճիւղին եւ նախագահը Լօզանի Բազմարուեստից Վարժարանի Ուսանողական Միութեան, լուրջ գրութիւն մը ստորագրած է Լօզանի Voix Universitaireի մէջ, ուր կը քննադատէ Ուսանողական Ընդհ. Միութիւնը թէ որոշ ուղեգիծ չունի, վարչական անդամներուն պարտականութիւնները եւ իրաւունքները յստակ չեն, թէ դիւանաթուղթեր չկան: Պէտք է որ Ուսանողներու Ընդհ. միութիւնը գլուխը կանգնի բոլոր ուսանողութեան որոնց թիւը 3000ի մօտ է:

Իսկ իր եղբայրը, Կ. Էնէգեան 1951 Մայիսին պաշտպանեց իր աւարտաճառը եւ Ցիւրիխի մէջ դասախօսութիւն մը տուաւ ի ներկայութեան չորս ուսուցչապետներու, երեսուն քիմիագէտներու եւ վկայուած դեղագործներու: Ներկայիս կ'աշխատի իբրեւ գիտական աշխատակից փրոֆ. Büchiի հետ որ տնօրէն է Ցիւրիխի բազմարուեստեան վարժարանի դեղագործական կաճառին:

ԾԻԾԱՂ

ՔՆՆԻՉ.— Գողերը ի՞նչ տարին ձեր տունէն:

Ա. — Բոլոր արժէքաւոր բաները տարին. միայն կինս եւ զիս ձգեցին ...

×

Ա. ԳՈՂ.— Կողոպտուած բաներուն մէջ կնոջական ճերմակեղէններէ զատ ուրիշ բան չկայ:

Բ. ԳՈՂ.— Թերեւս ատիկա մեզի պատճառ ըլլայ որ ամուսնութեան մասին խորհինք ...

ԹԷՀՐԱՆԻ անգլ. դեսպանը փոխուեցաւ, ինչ որ նոր յաղթանակ մը կը համարուի Տոքթ. Մոսատեղի համար: Երէկ պիտի փակուէին բրիտանական ինը հիւպատոսարանները:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (1)

ԿՐԱԿԷ ԳԻԾԵՐՈՒ ՎՐԱՅ

Երբ աչքերս բացի, նկատեցի որ, տեղաւորուած եմ մաքուր, փոքրիկ սենեակի մը մէջ, ուր կար մահճակալը, սեղան մը դեղերով եւ սրուակներով բեռնաւոր՝ ու ճիշդ դիմացս պատին կախուած դարակ մը: Այսքան էր սենեակիս զարդն ու յարդարանքը:

Ո՞ւր կը գտնուէի: Ո՞ր քաղաքը: Ո՞ր երկիրը: Որո՞նց խնամքին յանձնուած էի, չէի գիտեր: Օրեր առաջ՝ տեսած ու ապրած սարսափներս այնքան ցնցեր էին ուղեղս ու մարմինս որ, գոնէ, առայժմ, ինծի համար շատ դժուար էր հաշիւ տալ այդ բոլորին մասին:

Ինը օր, լման ինը օրեր, գիշեր թէ ցորեկ, կռուի եւ փախուստի ճամբաներուն վրայ՝ ահաւոր, աննկարագրելի ոդիսական մը ապրելէ վերջ, Մայիսեան առաւօտ մը դեռ աղօթարանը չբացուած, թշնամին, դժոխքին մէջ իսկ չտեսնուած կրակ մը մաղեց մեր վրայ հազար ու մէկ տեսակ զէնքերով, թէ երկինքէն թէ ցամաքէն: Կ'ըսես, անդունդները իրենց ահարկու կլափը բացեր էին երկրի վրայ ու կ'ուզէին լափել, ոչնչացնել ամէն շունչ:

Շունչ մնա՞ց երկրիս վրայ: Ի՞նչ եղաւ մեր բանակը ... ի՞նչ եղան ընկերներս ... Չեմ գիտեր: Կը յիշեմ այսքանը միայն որ, թշնամիին անակնկալ յարձակումը դիմագրաւելու համար, գետնին վրայ երկարած տեղէս հազիւ ժամանակ ունեցայ բարձրանալու, եւ արագահաւաքուածս տեղաւորելու: Կը յիշեմ նոյնպէս որ, մուխի եւ փոշիի ամպերու մէջէն շուրջս մեղուի բզզոցներու նմանող ձայներ իմացայ, յետոյ մարմինիս վրայ քանի մը տաք խայթոցներ: Կարծես թէ կը յիշեմ նոյնպէս որ, «սրունքս, սրունքս» գոռացի ու ինկայ: Անկից ետքը, ինչ որ տեղի ունեցած է մինչեւ հոս՝ մինչեւ այս սենեակը, բոլորն ալ անծանօթ են ինծի համար ...

Քանի՞ օր կ'ընէ որ հոս եմ... Օրը ի՞նչ է: Ո՞ր թուականն ենք, այսինքն ամսուն ո՞ր թիւն է այսօր: Չեմ գիտեր, լուր չունիմ: Չափազանց յոգնած վիճակ մը ունիմ: Մարմինս կապարի պէս ծանր է: Թեւերս, սրունքներս կարծես ինծի չեն պատկանիր: Սակայն, այս խաղաղութեան եւ հանդարտութեան մէջ, կարծես թէ միտքս կամաց-կամաց կը պայծառանայ, յիշողութիւնս տակաւ առ տակաւ իր կծիկը կը սկսի քակել: Հիմա, կարծես թափանցիկ շղարշի մը ետեւէն մտքիս առջեւ կը շարուին ծանօթ դէմքերն ու դէպքերը, կռիւը եւ մեր — իմ — ապրած ոդիսականիս անհատնում ժապաւէնը: Զարմանի՜նդ երազնե՞ր, թէ՞, ապրուած իրականութիւնը: Օ, այս օրերուն ես իմ այս վիճակովս, յաճախ երազը կը շփոթեմ իրականութեան՝ եւ իրականութիւնը երազիս հետ:

Ճակատ.— Կռիւ.— Ջարդ, կատարեալ ջարդ: Թնդանօթներու ահագնագոռ որոտումը: Գնդացիրներու յարատեւ կափկափը: Խլացուցիչ ոռնոցը սա «Շթուքա» կոչուած սաւառնակներուն: Ու... Դէմ դիմաց կանգնած մարդկային հեղեղը, մոլեռանդ, կատաղի: Բոցերու, մուխի եւ մութի մէջ վայրենացած, գազանացած... Եւ աւեր, եւ կոտորած, եւ դիակներ լեռնակուտակ ...

Ես ալ — մարդ հիւլէս — մասնակից եմ այդ բոլորին: Ես ալ զինուոր եմ՝ զէն ու զրահ հագած: Ես ալ ճակատն եմ «կրակէ աւազանին» մէջ, ուր իւրաքանչիւր զինուոր պէտք է մկրտուի իր զինուորի անունով, համբաւով, հագուստին իրական եւ իրաւական տէրը դառնալու համար:

Այդ «աւազան»ին, «կրակէ աւազան»ին զօրաւոր բոցերը, սակայն, կը խանձեն մարմինս, կ'այրեն ոսկորներս, շիկացած երկաթներով, կարծես կը տաշեն մարմնիս անդամները: Կ'իյնամ շնչահեղձ՝ անկենդան, ինծի համար ամէն ինչ թաղուած, լմնցած, ու ապա հրաշքը, մեծ եւ անսպասելի հրաշքը զիս կեանքի կը կոչէ, ես մեռած, լմնցած համարուածս կեանքին կը վերադառնամ, յարութիւն կ'առնեմ:

Ցնդած չե՞մ — կը մտածեմ յաճախ — զառանցանքը չէ՞ որ այսպէս կ'երեւակայել կու տայ ինծի: Ինչ որ կը տեսնեմ հիմա, հոս, իմ շուրջս — սա սենեակը, սա սեղանը, մահճակալը քովս շարուած դեղերը, սրուակները եւ այլն որքանով ճիշդ են: Ես ինծի հաշիւ տալու համար վերմակս կը շօշափեմ, շուրջս առարկաները կը դիտեմ:

Օրուան գրեթէ բոլոր ժամերը լացով կ'անցընեմ: Չգիտեմ վէրքերուս առթած ցաւերո՞ւն՝ թէ՞ այս անմխիթար վիճակիս համար:

ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

(Շար.)

նատուութիւնները ճզմելու նպատակով: Անկէ զատ յարաբերութիւն պիտի հաստատէ Անգլիոյ, ատլանտեան եւ արաբական երկիրներուն հետ, Թունուզի հարցին լուծման միջոցներ գտնելու համար:

Հաբիպ Պուրկիպա մամուլի ներկայացուցիչներուն յայտարարեց թէ՝ «Թունուզ չափահաս է, կրնայ ինքզինքը կառավարել: Այսուհանդերձ, մտադիր չէ վնասելու ֆրանսական շահերուն: Իրենց կը մնայ դիմել ուժի կամ միջազգային կազմակերպութեան ց»:

«Նոր Տեսթուր» կուսակցութիւնը հեռագիր մը ուղղեց Վատիկանի, որպէսզի միջամտէ ֆրանսական կառավարութեան մօտ, «վերջ դնելու համար Թունուզի ժողովուրդին դէմ կատարուած աբևնալի հալածանքներուն»:

ՆՈՐ ԿՌԻՒՆԵՐ ԻՍՄԱՅԻԼԻԱՅԻ ՄԷՋ

Երկ. օր անգլիացի զինուորներ խուզարկութեան ձեռնարկեցին Իսմայիլիայի գերեզմանատան մէջ եւ ծանր զէնքերու աւելի քան 7000 փամփուշտներ գտան, պահուած՝ դամբաններուն մէջ: Այս առթիւ ընդհարում մը ունեցան արաբ ահաբեկիչներուն հետ, որոնցմէ 4 հոգի սպաննուեցան եւ 5 հոգի ալ վիրաւորուեցան:

Անգլիացիները աւելի յառաջ տարին իրենց խուզարկութիւնները քաղաքին մէջ.... հարցաքննութեան ենթարկեցին իւրաքանչիւր տեղացի: Վեց ահաբեկիչներ գերի բռնեցին, որոնց մէջ տեղւոյն «ազատագրական բանակ»ի հրամանատարը:

Ամերիկացի կրօնաւորուհիին մարմինը Թափորով փոխադրուած է կաթոլիկ եկեղեցին եւ հոգեհանգիստ կատարուած է իրեն համար: Իպրահիմ Ֆարակ փաշա խոստացաւ ամերիկեան դեսպանին քննութիւն բանալ մայրապետին սպաննութեան մասին: Անգլիական զինուորական իշխանութիւնն ալ իր կարգին քննութիւն պիտի բանայ:

✕ Ազգ. ժողովին եգիպտական պատուիրակը եւ ուրիշներ քննութեան արդիւնքին սպասելով հանդերձ, կ'ըսեն թէ Անգլիացիները սպաննած են մայրապետը:

✕ Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ գաղտնի նամակներ փոխանակուած են Իպնը Սէուտ Թագաւորին եւ Նախագահ Թրումընի միջեւ, խաղաղութեամբ լուծելու համար անգլեւ-եգիպտական վէճը:

ՊԱՐՍԻԿՆԵՐՈՒ ՑՈՅՑԸ ԱՆԳԼԻՈՅ ԴԷՄ

Երկ. օր 20.000 Պարսիկներ բուռն ցոյց մը կատարեցին Թէհրանի մէջ, «անկցի՛ն Անգլիացիները» աղաղակելով: Հարցին չարժառիթն էր անգլ. ի.ը հիւպատոսարաններու փակումը: Երէկ ալ տօնական օր հռչակուած էր եւ նոր ցոյցեր տեղի ունեցան, փառաբանելով «Իրանի ազգ. հերոսը, Մոսատեղ»: Միեւնոյն ատեն սկսան երեսփ. ընտրութիւնները: Հինգ հարիւր ոստիկաններ կը հսկէին բարեկարգութեան, Թէհրանի մէջ:

[illegible]

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ զինուորական շինութեանց համար հինգ տոլարի վրայ մէկ տոլար տուրք կը գանձէ ֆրանսական կառավարութիւնը: Մ. Նահանգներու երեսփ. ժողովին զինեալ ուժերու յանձնախումբը որոշեց պահանջել որ դադրեցնեն այս տուրքին գանձումը, քանի որ շինութիւնները կը կատարուին յանուն ընդհ. ապահովութեան:

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ 2000 ուսանողներ քարկոծեցին անգլ. զինուորական շէնքին վրայ պարզուած դրօշը, պոռալով.— «Դուրս Կիպրոսէն», «մահ կամ ազատութիւն»: Քսան ուսանողներ վիրաւորուեցան: Կառավարութիւնը փակեց երկու ձախակողմեան թերթեր:

ՆԱԽԱԳԱՀ ԹՐՈՒՄԸՆ 85 միլիառ տոլարի վարկ մը պահանջեց 1952—53 տարեշրջանին համար, (52 միլիառը զինուորական ծախք): Հիւլէական զէնքերու համար ալ կը պահանջէ 1.312.600.000 տոլար:

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ ծանուցագիր մը ուղղեց Թուրքիոյ, բողոքելով անոր թշնամական ընթացքին դէմ: Այս առթիւ կը յիշէ պուլկար լրտեսներու դատավարութիւնը, որոնց խոստովանութենէն պարզուած է թէ կը գործէին ի հաշիւ Թուրքիոյ: Պուլկար ծանուցագիրը կը մեղադրէ նմանապէս Անգարայի կառավարութիւնը թէ իբրեւ զինուորական խարիսխ կը ծառայէ Ամերիկացիներուն:

ՁԻՒՆ — ՁՄԵՌԸ ահագին աւերներ կը գործեն կեդրոնական եւ հարաւային Ֆրանսայի մէջ: Հաղորդակցութիւնները խզուած են շատ մը լեռնային շրջաններու միջեւ: Ձիւն կը տեղայ նոյնիսկ Նիսի մէջ:

42 ՀՈԳԻ ՄԵՌԱՆ, 61 հոգի վիրաւորուեցան Մ. Նահանգներուն մէջ, օդանաւային արկածներու հետեւանքով: Օդանաւ մը որ ամերիկեան զինուորներ կը փոխադրէր Քորէայէն, ջուրը իյնալով կործանեցաւ: Միայն եօթը հոգի փրկուեցան, 36 հոգի մեռան:

Հ. Յ. Դ. ՏՈՒՆ

Կը խնդրուի Հ. Յ. Դ. Տան յատկացուած գումարները ղրկել յանձնախումբի գանձապահ Հ. Սամուէլի, 51, Rue Mr. le Prince, Paris (6):

Իսկ թղթակցութիւնները քարտուղար Գ. Զըպուքճեանի, 7 Rue Grange Bateliere, Paris (9):

«ԿՈՄԻՏԱՍԻ ՕՐ»

Կիրակի 24 Փետրուար, ժամը 15ին

Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ

Նախագահութեամբ Գ. GUY de LIONCOURTի, տնօրէն César Franck երաժշտ. բարձրագոյն վարժարանի:

ՄԵԾ ՀԱՄԵՐԳ ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ (60 երգիչ), ամբողջութեամբ նուիրուած Կոմիտասի գործերուն (50 կտոր մէկ յայտագրի մէջ):

Ղեկավարութեամբ ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

Կոմիտասի մասին կը բանախօսէ Գ. FELIX RAUGEL, նախագահ երաժշտաբանութեան ֆրանս. ընկերութեան:

Կը մասնակցին Օրիորդներ Թորոսեան, Պիւլպիւլեան, Զատուրեան, Պ. Պ. Խալխամեան, Նշանեան եւ Piérre Labadie (թաւջութակ) Garde Républicaineէ:

Տոմսերու համար դիմել.— Հայ գրատուններ, եկեղեցւոյ դիւանատունը, Պ. Պարթեւեանի, 14 rue Petit, Bot. 99-22 եւ երգիչ անդամներուն:

Գիները՝ 150, 250, 350 եւ 500 ֆրանք:

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ՝ Ազգ. Միութեան եւ նախաձեռնութեամբ եկեղեցական երիտասարդներու: Յունուար 26ին, Շաբաթ երեկոյ Villeurbanne/ Թատերասրահին մէջ: Հասոյթը պիտի յատկացուի Լիոնի եկեղեցւոյն շինութեան:

ՀԱՅ ԱԶԱՏԱՄԱՐՏԻԿՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Զուտ ազգային պարախաղ համերգը Մարսէյլի մէջ, 26 Յունուար, շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Սալ Մազընոյի հանրածանօթ սրահին մէջ, 88 rue d'Aubagne:

Երաժշտական 8 հոգինոց յարային նուագախումբ: Հայկական տոհմիկ պարեր 8 հոգինոց երկսեռ խումբով: Կովկասեան մենապար: Երգ, մեներգ, արտասանութիւններ եւ զուարճալի սամութներ:

Առաջին անգամ պիտի ներկայացուի՝

«ՄՈՑԼ ԱՄՈՒՍԻՆ»Ը

(Մէկ արար, մէկ պատկեր)

ՎԱՐԴԱՄԱՏԵԱՆ

(ՀԷՔԵԱԹՆԵՐ ԵՒ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ)

Գործ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻի, գին 500 ֆր.: Կարելի է գտնել.—

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Մալաքեան, 3 Bld. Théodore Turner.
ՎԱԼԱՆՍ.— Արսէն Տէր Սարգիսեան, 15 rue St. Jacques:
ԼԻՈՆ.— Ղազար Ղազարեան, 56 rue Cuvier:
ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Սիսլեան, 28bis, Cours Jean Jaurès:
ՆԻՍ.— Շ. Զօղեան, 3 rue Petit Parc:
ՏՐԱԿԻՆԵԱՆ.— Հայկազ Զօրեան, 6 rue de la République:
ՎԻԷՆ.— Կիւլպէնկ Սուքիասեան, 144 rue Serpaize:
Ս. ՇԱՄՈՆ.— Ընդրիկեան, 8 rue Jean - Dugas:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ, Յ. Էսկ. Սէն Ժէառմ.— Ձեր Յունուար 8ի նամակը ստացանք Յունուար 22ին, որ կը պարունակէր ժողովի ազդ մը Յունուար 17ի համար:

Այրի Տիկին Խոսարովիկ Թադոյեան, Այրի Տիկին Սաթենիկ Կիւլեան, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Կիւլեան եւ զաւակը, Հայրապետ Կիւլեան եւ պարագաները խորին ցաւով կը ծանուցանեն իրենց զաւակին, եւ ազգականին դառնաղէտ մահը՝

ՆՈՒՊԱՐ ԹԱԴՈՅԵԱՆԻ

(30 տարեկան, Միջագետքցի)

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, Զորեքշաբթի ժամը 3ին, Ալֆորվիլի Հայոց եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի տեղւոյն գերեզմանատունը, ամփոփուելու ընտանեկան դամբարանին մէջ:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷՆ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—
ՀԱՅԱՍՏԱՆ ենթկ. Շբ. 26 Յունվ. ժամը 9ին:
ԽԱԺԱԿ խումբ Կիրակի 27 Յունվ. կէսօրէ վերջ, ժամը 3.30ին:
ԳԷՈՐԳ ՉԱՎՈՒՇ խումբ, Կիրակի 27 Յունուար, կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ուս. Միութեան ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 19.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ԳԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, 17 rue Ampère: Բացակաները նկատի կ'առնուին:

ԱՆԻԷՌ ՍՈՒՐ ՍԷՆ ՔՈԼՈՄԲ.— Հ. Յ. Դ. «Արամ» ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Բացականները նկատի կ'առնուին:

ՖՐ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Գանեէօ Քաշանի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս չորեքշաբթի երեկոյեան ժամը 8ին, ընկերուհի Ա. Գէօզէկիւլեանի բնակարանը, 23 rue Lavoisier: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայ կ'ըլլան կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչները:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 21ին, Ազգ. Տան մէջ, 32 rue de Trévise, Cadet: Կը խօսի ընկեր ՎԱՐԴԳԷՍ ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ: Նիւթ՝ Հայերը Մինչեւ Տիգրան Մեծ:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Ս. Մինասեան» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ «Ռուբէն», «Տօղրամաճեան» (Վ. Մանուէլեան) եւ «Յար. Շահրիկեան» խումբերը, այս ուրբաթ իրիկուն, սովորական հաւաքատեղին: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը: Կարեւոր օրակարգ:

ՔՂԻԻ Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին Սէնթ Անի դպրոցը: Անհրաժեշտ է բոլոր հայրենակիցներու ներկայութիւնը: Շատ կարեւոր օրակարգ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ապրիլ 30, չորեքշաբթի իրիկուն, երգահանդէս ԻՐԻՍ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆԻ:

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ հերթական հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի երեկոյ, Քատէ սրճարանին վերնայարկը: Երեկոն նուիրուած է ողբացեալ Շանթի: Պիտի խօսին՝ Գ. Գ. Հրաչ Սարգիսեան՝ Շանթը իբր թատերագիր, Արշաւիր Խանէտտնեան՝ իբր դաստիարակ եւ Հ. Բաղռեան՝ իբր գրագէտ: Արտասանութիւն: Մուտքը ազատ է:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ Տ... — [illegible]

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Այրի Տիկին Հրանուշ Պաղտասարեանի (Մշոյ Խասգիւղցի) մահուան առթիւ, ցաւակցութիւններս կը յայտնեմ հանգուցեալին զաւակները՝ Տէր եւ Տիկին Ա. Պաղտասարեանի, Տէր եւ Տիկին Ռուբէն Պաղտասարեանի, Տարօն Պաղտասարեանի եւ բոլոր պարագաներուն:

Քերովբէ Կարապետեան (Մարսէյլ)

ԾԱԽՈՒ Է ՄՏԻՊՈՂԱԲԱՐ

ՏՈՒՆ ՄԸ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Քաղաքապետարանին մօտ, 40 սենեակներով շէնք մը 1.900.000 ֆրանքի, կառտուն մը երեք սենեակներով (ազատ) որ տարին 250.000 վարձք կը բերէ:

Դիմել լուր օրերը Գ. Նուպարի, 97 Rue de Clery, Paris (2), իսկ շաբաթ եւ կիրակի մինչեւ կէսօր 122 Rue V. Couturier, Ալֆորվիլ:

Մ. ՆՈՒՊԱՐ

ԴԱՏԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱԿԱՆ

ՎԿԱՅՈՒԱԾ ՓԱՐԻԶԻ ԻՐԱՒԱԲԱՆԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԷՆ

Կը կարգադրէ վարձքերու խնդիրներ 1 Սեպտ. 1948 օրէնքի հիման վրայ),— Առեւտրական պայմանագիրներ.— Ընկերութեանց կազմութիւն.— Ուղղակի տուրքերու.— Ժառանգութիւն.— Արկած.— Կը լուսաբանէ եւ արագօրէն կը կարգադրէ փոքր առեւտրական պահանջներ (մինչեւ 60.000) — Fonds de Commerce.— Կալուածական եւ առեւտրական գործառնութիւններ.— Օտարներու յատուկ օրէնքի, հպատակութեան, հիւպատոսարաններու վերաբերեալ ամէն կարգի պաշտօնաթուղթերու խմբագրութիւն, եւն. եւն.:

Խորհրդակցութիւն ամէն օր ժամը 10—12: Կէսօրէ վերջ 5—7 եւ մասնաւոր ժամադրութեամբ:

ԴԻՄԵԼ՝ 27 Rue Petites - Ecuries, PARIS (10)

Մէթրօ Chateau - d'Eau կամ Gare de l'Est:

R. C. Paris 635-827 Հեռ. PRO. 24-87

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN. 17 rue Damesme, Paris(13)

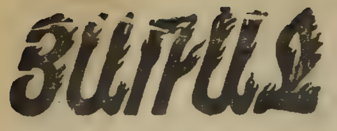

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 փր., Տար. 2200, Արտ. 3000 փր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր. C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 24 Janvier 1952 Հինգշաբթի 24 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

28րդ ՏԱՐԻ — 28e Année No. 6669-Նոր շրջան թիւ 2080

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՅԱՌԱ՞Ջ Կ'ԵՐԹԱՆՔ ԹԷ ԵՏ

« Պզտիկ հոգեր » կան որոնց՝ շատ քիչերը կ'անդրադառնան :

Այսպէս, մէկ տարիէն միւսը կը թուլնան « հայկականութեան » ջիղերը : Կը պակսին « հաւատացեալները» : Բոլոր ճակատներուն վրայ :

Սկսինք տարրականէն :

Հարցուցէք որ եւ է հայաշատ շրջանի ծաղկոցի վարչութեան,— Քանի՞ աշակերտ ունիք :

Պատասխանը պիտի ըլլայ գլխիկոր խոստովանութիւն մը.

— Անցեալ տարի աւելի շատ էին : Այս տարի պակսեցան :

Հարցուցէք նորէն,— Մանչե՞րը շատ են թէ աղջիկները :

— Աղջիկները աւելի շատ են եւ աւելի կանոնաւոր կը հետեւին :

Եթէ բարեհաճիք անձամբ այցելել, աւելի որոշ գաղափար մը կը կազմէք : Եւ ուրիշ կսկծալի բաներ ալ կ'իմանաք :

Ինչո՞ւ կը պակսին : Աշակերտնե՞րը յանցաւոր են թէ ծնողները : Մէկ տարիէն միւսը տղոտո՞ւկ մը կը դառնայ մայրենի լեզուն :

Եւ կամ ծանր բե՞ռ մը չալկած կ'ըլլան տղաքը, քիչ մը Հայոց պատմութիւն եւ աշխարհագրութիւն սորվելով : Քանի մը գրական կտորներ ճաշակելով :

Այն ատեն խոստովանեցէք թէ պարզապէս կեղծիք են հայրենասիրական կանչերը : Դերասանական շարժուձեւեր՝ թէ ինքզինքը եւ թէ դիմացինը խաբելու համար :

Ո՞ր հայրենիքի կամ վաղուան հայութեան մասին կը ճառես, երբ զաւակներդ ոչ միայն չեն հասկնար քու լեզուդ, այլ եւ կը ծաղրեն քեզ՝ իբրեւ «օտարական» : (Քանի մը տարի վերջը պատկերազարդ ածականներ ալ պիտի բարդեն այդ բառին վրայ) :

Դուրս ելէք ծաղկոցէն, դպրոցէն եւ մտէք դասընթացք մը կամ ձեր նախընտրած լսարանը :

Անշուշտ երկու ձեռնարկներն ալ առաւելապէս յատկացուած են երիտասարդութեան : Պիտի ծառայեն անոնց հայադիտական եւ ընդհանուր զարգացման :

Ահա « կոկիկ » բազմութիւն մը, ինչպէս կ'ըսեն : Աչք մը նետեցէք եւ համրեցէք երիտասարդները :

Սովորաբար հինգ — տասը՝ յիսուն — վաթսունի վրայ :

Թող ըլլայ քսան՝ հարիւրի վրայ : Կը պաղչի՞ ձեր հոգին : «Ազգերնիս կը յառաջդիմէ՞» : Փըլըկուա՞ծ է սերունդը ...

Գոնէ անոնք որ կը հետեւին, բան մը աւելի կը սորվի՞ն : Բառ մը, գիտելիք մը կը ճոխացնէ՞ իրենց հայկական պաշարը :

Երբ տուն վերադառնան, կը փնտռեն կը կարդա՞ն Լ. Շանթի, Զարդարեանի, Զօհրապի, Ահարոնեանի, Թումանեանի այս կամ այն գործը : Կը թղթատե՞ն որեւէ պատմութիւն :

Եւ այսպէս ուրիշ ճակատներու վրայ, — ազգային, քաղաքական, ընկերային :

Գաղութը այնքան կծկուած է ինքն իր մէջ որ, ոչ թէ սահմանէն, այլ պատուհանէն, երդիքէն ալ անդին չի նայիր, գոնէ ներշնչուելու կամ դարձ մը կատարելու համար :

— Բայց ահա տեսէք, եկեղեցի — դպրոց կը շինեն Լիոնի մէջ, փայլուն առաջադրութիւններով :

— Յաջողութիւն կը մաղթենք : Իսկ երբեմնի աշխոյժ Մարսէյլը ինչո՞ւ կը յօրանջէ : Ո՞ւր մնացին Մշակութային Միութիւնը, Համազգայինը, Ազգ. Առաջնորդարանը, գոյնզգոյն Հայրենակցականները եւ ուրիշ հաստատութիւններ :

— Շատ յոռետես կ'երեւաք :

— Երանի թէ սխալած ըլլայինք, բայց ուրիշ փաստեր ալ չեն պակսիր :

Դիւրին է ձեռքերը լուալ եւ անկիւն մը քաշուիլ, ամէն բան միջավայրին դժուարութեանց վերագրելով :

Իսկական հայրենասիրութիւնը կը պահանջէ արիաբար ծառանալ անյարմարութեանց դէմ : Ոչ միայն սերունդ փրկելու, այլ եւ պահեստի ուժեր պատրաստելու համար :

Շ.

ՏՈՄՍԵՐ

ՈՐՄ՞ԻՆ ՀԱՒԱՏԱՍ

« Քրիսչըն Սայընս Մոնիթըրթ»ի պատահական աշխատակիցներէն մէկը՝ — որ Դաշնակցական չէ — կը գրէ թէ մտիկ ըրած է խորհրդային ձայնասփիւռին երկու, իրարու հակոտնեայ, յայտարարութիւնները կրօնքի եւ Աստուծոյ մասին :

Առաջինին մէջ, ձայնասփիւռին ճառախօսը կ'ըսէ.

— « Ռուսիոյ մէջ, Եկեղեցին պետութենէն բաժնուած է : Բոլորովին անկախ է : Պետութիւնը չի միջամտեր կրօնական համայնքներու գործերուն : Խորհրդային քաղաքացին, կրնայ իր ուզած կրօնքին հետեւիլ : Անհրաժեշտ բոլոր պայմանները տրուած են այդ համայնքներուն՝ իրենց ծէսերը կատարելու համար : Եկեղեցին իրաւունք ունի կղերականներ պատրաստելու՝ մասնաւոր դպրեվանքերու մէջ : Այո, կրօնական ազատութիւնը Խորհրդային Միութեան մէջ աւելի լայն է քան դրամատիրական երկիրներուն մէջ, ուր, յաճախ, հաւատացեալները պարտաւոր են որդեգրելու քաղաքական չափէն աւելի յետադիմական տեսակէտներ » :

Այս ճառը կարդացուած է Մոսկուայի ձայնասփիւռին վրայ՝ յօգուտ արտասահմանեան ազգերուն :

Հիմա լսեցէք այն միւս ճառը, զոր ձայնասփիւռը կը հրամցնէ Միութեան ժողովուրդներուն.

— « Քաղքենի երկիրներու եւ բանւորական երկիրներու բարոյականը տրամագծօրէն իրարու հակառակ են՝ համաձայն Սթալինի հանճարեղ գիրքին — «Մարքսիզմը եւ լեզուական խնդիրը» : Քաղքենի երկիրներու բարոյականը չի կրնար ապրիլ առանց կրօնքի, առանց խորհրդապաշտութեան եւ առանց Աստուծոյ հեղինակութեան : Համայնավար բարոյականը կը ձգտի համայնավարութիւն կերտելու... Կրօնքը, անհատին մէջ կը մեռցնէ կամքի ուժը եւ գործելու կարողութիւնը : Կրօնքը կը սորվեցնէ թէ մարդը ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ խեղճ արարած մը, որդ մը, Աստուծոյ գերին, որ չի կրնար որեւէ բան ստեղծել թէ աշ Աստուծոյ կամքին : Կրօնքը կը սորվեցնէ թէ աշխատանքը Աստուծոյ պատիժն է մարդուն՝ անոր գործած մեղքերուն ի վարձատրութիւն : Մինչդեռ Խ. Միութեան մէջ, աշխատանքը պատիւ է, փառք եւ հերոսութիւն :

« Այսօր, համայնավար բարոյականը կ'աշխատի ազատել մեր երկիրը կրօնքի բարոյականէն եւ պիտի շարունակէ այդ ուղղութեամբ աշխատիլ » :

Սփինակս կարճ է : Ստիպուած յապաւեցի քանի մը կէտեր :

Բայց, պէտք կա՞ր աւելի երկարելու :

Այսքանն ալ չէ՞ բաւեր՝ իմաստակներուն աչքը բանալ տալու համար ...

ԵԻՐՈՊԱՑԻ

ԲԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԶՕՐ. ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ ճառ մը խօսելով հարիւր թղթակիցներու առջեւ, առաջարկեց որ Սահմանադիր ժողով մը գումարուի, գլուխ հանելու համար միացեալ Եւրոպայի ծրագիրը : Ինք լաւատես է խաղաղութեան մասին :

Պ. ՎԻՇԻՆՍԿԻ, Խ. Միութեան արտաքին նախարարը, որ 12 շաբաթէ ի վեր Փարիզ կը գտնուէր իբրեւ գլխաւոր պատուիրակ Ազգաժողովին, Մոսկուա վերադարձաւ առջի օր : Իր փոխանորդն է Պ. Մալիք :

ԻՐԱՆ մերժեց Թէհրանի համար առաջարկուած անգլիական նոր դեսպանը, Պ. Հէնքի, որ նախապէս ծառայած է իբրեւ Ա. քարտուղար դեսպանատան :— Ընտրական պայքարը կը շարունակուի սաստկօրէն :

1950ի ՏՈՒՐՔԵՐՈՒՆ ի հաշիւ մէկ երրորդը կանխիկ վճարելու պարտաւոր էք մինչեւ փետր. 1, ինչպէս ամէն տարի (անոնք որ 20.000 կամ աւելի կը վճարեն) : Բայց 10 առ հարիւր յաւելման պատիժը պիտի գործադրուի Փետր. 15ին, եթէ վճարումը կատարուած չէ :

ՀԱԼէՊԻ մէջ խռովութիւններ ծագած են ցոյցերու հետեւանքով : Կան մեռեալներ եւ վիրաւորներ :

Դաքլիեր վստահութիւն շահեցաւ

220ի ԴԷՄ 396 ՁԱՅՆՈՎ

ՖՐԱՆՍԱ ՊԻՏԻ ՉՀԵՌԱՆԱՅ ԹՈՒՆՈՒԶԷՆ

Ազգ. ժողովին Գշ. օրուան նիստին մէջ, Պ. Ֆոռ վստահութիւն շահեցաւ 220ի դէմ 396 ձայնով : Նախապէս խնդրած էր յետաձգել հարցադրումները նոր դահլիճին կազմութեան մասին, եւ վիճաբանութիւնները կեդրոնացան Թունուզի դէպքերուն վրայ :

Արմատական երեսփոխան մը քննադատելով նախորդ կառավարութեանց թուլութիւնը այս հարցին մէջ, պահանջեց տեղի չտալ «ոչ խռովարարութեան, ոչ ալ արտաքին ճնշումներու առջեւ» :

Հիւս. Ափրիկէի երեսփոխաններէն Քատի Ապտէլ Գատէր իսլամ բնակչութեանց մտահոգութիւնը յայտնեց, եւ հետզհետէ բարձրացնելով ձայնը, շեշտեց թէ բացարձակ սխալ մըն էր Գուրկիպայի ձերբակալութիւնը (բողոքներ) : Համայնավար երեսփոխան մը պահանջեց «դոհացում տալ Թունուզի ժողովուրդին օրինաւոր տենչերուն», եւ յայտարարեց թէ Ֆրանսական քաղաքականութիւնը ներշնչուած է աշխարհակալութեամբ : Ուրիշ համայնավար երեսփոխան մը քննադատեց դահլիճին կազմը, դիտել տալով թէ նոր նախարարներուն մէջ կը գտնուէին զօր. տը Կոլի նախկին կուսակիցներ : Ընկերվարական կուսակցութեան ներկայացուցիչը առաջարկեց հարթել կարգ մը թիւրիմացութիւններ որոնք շահագործուելով տեղի տուած են խռովութեանց : Իր կարծիքով, կառավարութիւնը անճապարած է, զսպողական միջոցներ ձեռք առնելով առաջին միջադէպերուն վրայ :

Վարչապետը բեմ բարձրանալով, առաջին անգամ պարզեց Ֆրանսացի գնդապետին սպանութեան պարագաները եւ խոնարհեցաւ վերջին օրերու զոհերուն առջեւ : Բոլոր երեսփոխանները ոտքի ելան, բացի համայնավարներէն : Յետոյ պարզելով իր ծրագիրը, բացատրեց թէ Ֆրանսա չի գոհանար խռովութիւնները զսպելով : Ան պատրաստ է վերսկսելու բանակցութիւնները, որոնք ընդհատուած են հակառակ իրենց կամքին : «Վերջին դէպքերուն սկզբնապատճառն է Թունուզցիներու ցաւալի նախաձեռնութիւնը, — դիմում Ազգաժողովին : Այս խռովայոյզ քաղաքականութեան հետեւանքով տեղական իշխանութիւնները հարկ դատած են հեռացնել կարգ մը տարրեր : Կը ցաւինք այս անօրինութեանց համար, ատժամեայ համարելով զանոնք : Մարզպանը բարձր պաշտօնատար մըն է որուն նկարագիրը երբեք չի հանդուրժեր բռնութեան : Գիտէք իր հրահանգները, — վերսկսիլ ընդհատուած խօսակցութիւնը : Գալով մեր ընդհանուր քաղաքականութեան, ահա համառօտ անոր ամփոփումը —

Ա.— Պիտի չհեռանանք Թունուզէն : Բ.— Պիտի չփոխենք բարենորոգումներու քաղաքականութիւնը, այլապէս իրաւունք տուած կ'ըլլանք անոնց որ խլրտումներ կը սարքեն. Գ.— Ֆրանսացիներ պիտի մասնակցին հանրային գործունէութեան : Ֆրանսացիներու մասնակցութիւնը Թունուզի հանրային կեանքին՝ չի հակասեր վեհապետութեան սկզբունքին : Ֆրանսա չի ժխտեր պէյութեան գերիշխանութիւնը, չի պահանջեր միասին բաժնել վեհապետութիւնը : Դ.— Ֆրանսա կ'ուզէ վերսկսիլ խօսակցութիւնները խառն յանձնաժողովի մը միջոցաւ որ պիտի կազմուէր երբ խռովութիւնները ծագեցան : Մենք ոչ ձեռնթափ ըլլալ կ'ուզենք, ոչ ալ բռունցքը սեղանին զարնել » :

Այս յայտարարութենէն վերջ, վարչապետը մաղթեց որ «ազգային կուսակցութիւն մը» մեկուսի չմնայ : Կ'ակնարկէր զօր. տը Կոլի կազմակերպութեան որ սակայն դէմ քուէարկեց, բաւարար չգտնելով տրուած բացատրութիւնները : Ընկերվարականները քուէարկեցին վստահութեան բանաձեւը :

Նորէն արիւն հոսեցաւ Թունուզի մէջ

ՑՈՒՑԱՐԱՐՆԵՐԸ ՑՕՇՈՏԵՑԻՆ

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ԳՆԴԱՊԵՏ ՄԸ

Նոյն օրը դարձեալ արիւնալի դէպքեր պատահեցան Թունուզի Սուս նաւահանգիստին մէջ, ուր բողոքի ցոյց մը սարքած էին ազգայնականները : Այս առթիւ սպաննուեցան Ֆրանսացի հրամանատարը, գնդ. Նորբեր Տիւռան, 55 տարեկան եւ ինը ընիկներ : Հազարաւոր ցուցարարներ խուժեցին պահակախումբի մը վրայ որ կը պաշտպանէր Ալժերիական դրամատունը : Խումբ մը ցուցարարներ փորձեցին ներս մտնել : Զինուորներ օգնութեան հասան եւ երբ գնդապետը իր կառքէն դուրս կ'ելլէր ամբոխը հանդարտեցնելու համար, երկու գնդակներ արձակուեցան եւ գետին փռուեցաւ : Արաբները անմիջապէս շրջապատեցին մարմինը, կոխոտեցին եւ դանկտեցին : Ասոր վրայ զօրքը կրակ բացաւ, սպաննելով ինը ցուցարարներ :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՌՈՒԲԷՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ահա այս ձեւի Նրբին, գեղեցիկ եւ իմաստալից հէքեաթներ է լսել Ռուբէնը տարիների ընթացքին: Ամէն մի ֆետայի, ամէն մի զինակից, իր մէջ պարունակում էր անսպառ աղբիւր ժողովրդական առասպելների եւ հէքեաթների: Ռուբէնը յափշտակուած ունկնդրում էր այդ առասպելները, որովհետեւ իր զգացողական աշխարհով գիտէր, որ «միթ»ը, առասպելը, յաճախ աւելի իմաստուն է եւ աւելի իրական, քան առօրեայ մերկ եւ շատ անգամ տխուր իրականութիւնը: Մեր մամուլի մէջ ճշգօրէն նկատուեց «որ Ռուբէնի համար գաղտնիք չունէին հայրենի երկրի աշխարհագրութիւնը եւ պատմութիւնը: Ոչ ոք իրեն չափ տիրաբար սերտած, ուսումնասիրած, թարգմանած է Հայաստանի լեռներու, ջուրերու, կիրճերու կամ դաշտերու խորհուրդը»: Իրապաշտ եւ բանապաշտ Ռուբէնը կարող էր վարպետօրէն գծել Հայաստանի սահմանները, բացատրել թէ ինչու այս կամ այն շրջանը անպայման պիտի մաս կազմէ հայ պետութեան: Կուտար պատմական տեղեկութիւններ, ուսումնասիրուած ձեւով կը ներկայացնէր աշխարհագրական տուեալները եւ շատ անգամ չոր ու ցամաք թիւեր, որոնք պիտի փոխարինէին պերճախօս լեզուն: Բայց նոյն Ռուբէնը դուրս գալով բանականութեան սահմաններէն, իր տրամաբանութիւնը կարող էր փոխարինել զարմանալի պատկերաւոր խորհուրդներով: Ահաւասիկ մէկ պատկեր: Թէ որ շրջանները պիտի մտնեն Հայաստանի մէջ և ինչ է ամէն մի շրջանի նշանակութիւնը, նա բացատրում է այսպիսի գողտրիկ տողերով.—

«Հայաստանը ինձ կը պատկերանար իբրեւ հսկայ վանք մը, որուն գմբէթը Արարատեան երկիրն է իր Մասիսներով: Բայց գմբէթը առանց պատերու չէր կրնար լինել եւ այդ պատերը կ'երեւային աչքիս՝ հայկական Վանանդը, Շիրակը, Բագրեւանդը եւ այլ ու այլ մեր շրջանները: Ու այն ատեն վանքը գմբէթով եւ պատերով կը ներկայանար աչքիս առջեւ:

«Բայց վանքը առանց խորանի անիմաստ շէնք մըն է, կը մտածէի, եւ Տարօնի աշխարհը եւ միջին Հայաստանը կ'երեւակայէի այդ խորանը, ուր Բագրատունիք, Մամիկոնեան սպարապետները վանքին տուած էին իմաստ եւ հոգեկան ուժ Սահակի եւ Մեսրոպի նման:

«Բայց երբ վանքը մը գմբէթով, պարսպով պատերով, հոյակապ խորանով դռներ, պատուհաններ չունենայ, մարդկութեան համար կը դառնայ դերեզմաննոց, Աստուծոյ համար խաւար քարայրն եւ կը գտնէի, որ բարձրաբերձ ճերմակ լեռներու անցքերը այն պատուհաններն են, ուրկէ երկնքի լոյսը կը մտնէ վանքը՝ հալածելու համար խաւարը, իսկ Երզրումը, Բիթլիսը անոր մեծ դռներն են, որոնցմով մարդկութիւնը կը մտնէ այդ հրաշալի վանքը՝ թէ աղօթելու, թէ փոխանցելու իր ունեցածը եւ թէ ստեղծագործելու համար:

«Սակայն առանց հիմքերու՝ այդ բոլորը քամին պիտի փչնէ: Առանց խարիսխի նաւը անկայուն կը լինի: Ու մտածեցի, որ Վան-Տոսպը թէկուզ ինքնամփոփ լինի, այն խարիսխն է, անկիւնային չորս հիմքերէն մէկն է Հայոց աշխարհի, առանց որուն վանքը կանգուն չի մնար»:

Ահա այս յստակ պատկերացումներով եւ խորունկ ապրումներով այդ օրերից արդէն Ռուբէնի մէջ ծնունդ էր առնում պետական մարդը, ձեւաւորւում, մարմին եւ ոգի էր դառնում ապագայ հայ անկախ պետութիւնը:

Իր երիտասարդական լաւագոյն տարիները, Ռուբէնը ապրեց իր ժողովրդի հետ, կողք կողքի, ֆետայիներու հետ ինքն էլ ֆետայի դարձած, բոյն դնելով Հայաստանի լեռներու գագաթներին, իջնելով ահաւոր կիրճերն ու ձորերը, անցնելով դաշտեր, նորէն լեռ, թաքստոցներում, գիւղում, քաղաքում, միշտ մղելով ժողովուրդը դէպի ինքնապաշտպանութիւն, մասնակցելով բազմաթիւ կռիւներու, ամէն վայրկեան կեանքը վտանգի ենթարկելով, Սասունի, Տարօնի, Անտոքի կամ Սուլուխի մէջ, այսպէս տարիներ շարունակ: Եւ միշտ նոյն Ռուբէնը՝ քաջ, խիզախ, շրջահայեաց, եռանդուն կազմակերպիչ մտաւորական-ղեկավար եւ հերոս-ֆետայի: Միեւնոյն ժամանակ չափազանց կգայուն, լեցուած սիրով եւ գուրգուրանքով իր ընկերների հանդէպ:

Յեղափոխութիւն Թուրքիոյ մէջ: Իթթիհատը գրաւում է իշխանութիւնը: Ռուբէնը սերտ կապեր է հաստատում թուրք յեղափոխականների հետ: Բոլորէն սիրուած եւ գնահատուած փորձառու յեղափոխական է: Համիսլամականութիւնը իր տեղը զիջում է Օսմանցիութեան, որից յետոյ պիտի գար Թուրանականութիւնը: Կարճ ժամանակ, Ռուբէնը ընդունեց Օսմանցիութեան գաղափարը, մինչեւ 1913—14, որից յետոյ, երբ Իթթիհատը դաւաճանում է յեղափոխութեան՝ օգտագործ է փարել զուտ հայկական ազգային գաղափարին:

Մեծ Եղեռնը: Ռուբէնի հէքեաթային, հերոսական անցքը երկրէն Կովկաս, ճակատի վրայով: Ռուսական յեղափոխութիւնը: Անդրկովկասի՝ որի Սէյմին անդամակցում է նա: Անդամ պատուիրակութեանց, որոնք կը բանակցէին Թուրքիոյ հետ Անդրկովկասի հանրապետութեան կողմից: Եւ վերջապէս Հայաստանը՝ անկախ պետութիւն: Դարերի ստրկութիւնից յետոյ հայ ժողովուրդը իր գին անհաւատալի զոհողութեանց, Արամի ղեկավարութեամբ, Սարդարապատի, Բաշ Ապարանի եւ Ղարաքիլիսէի յաղթական հերոսամարտերում հիմ է դնում իր անկախութեան: Հայոց ազգային խորհուրդի հետ միասին Ռուբէնը ժամանում է Երեւան: Անդամ Հայաստանի խորհուրդի եւ ապա բուն խորհրդարանի: Դաշնակցական խմբակցութեան ամէնէն ազդեցիկ եւ հեղինակաւոր անդամներէն մէկն է: Իբրեւ անդամ զինուորական յանձնախումբի մեծ աշխատանք է թափում հայ զօրքի կազմակերպման համար: Զօր. Նազարբէկեանը շատ անգամ զարմանքով էր լսում նրա յստակ եւ մտացի առաջարկները եւ ստեղծւում է սերտ գործակցութիւն Ռուբէնի եւ հրամանատարական կազմի միջեւ: Ռուբէն իր արտակարգ կարողութիւնների շնորհիւ, դառնում է զինուորական նախարար, իր ամբողջ ուժերը տրամադրելով Հայաստանի հանրապետութեան կանոնաւոր բանակի զարգացման:

Գայթում է մայիսեան ապստամբութիւնը: Բիւրօ-կառավարութիւնը խորհրդարանից ստանում է արտակարգ իրաւասութիւններ: Ռուբէնը միաժամանակ եւ զինուորական եւ ներքին գործոց նախարար է Համօ Օհանջանեանի դահլիճի մէջ: Ստանձնելով այս դժուարին գործի պատասխանատուութիւնը, Ռուբէնը յայտնաբերում է այնպիսի եռանդ, կամք եւ նախաձեռնութիւն, որ անցնելով անձնապէս Երեւանից դէպի Ալեքսանդրապոլ յառաջացող զինական ուժերու գլուխը, մի քանի օրուայ ընթացքում զսպում է դաւադիր ապստամբութիւնը, փրկելով հայկական պետականութեան նորակառոյց շէնքը, իսկ ժողովուրդը քաղաքացիական պատերազմէն: Իր զինեալ ուժերի մէջ էր առել / նաեւ իր վաղեմի զինակից Սասունցիներին:

Հայկական բանակը վերակազմւում էր Ռուբէնի եւ զօր. Նազարբէկեանի ջանքերով: Սեւրի դաշնագրի յուսատու օրերն էինք ապրում բոլորս: Դաշնակիցները խոստանում էին ռազմամթերք: Բոլորի աչքերը յառած էին դէպի արեւմտեան Հայաստան: Ռուբէնը, սպառելով ահագին եռանդ, պատրաստում էր հայկական բանակի մուտքը Արեւմտեան Հայաստան: Նա կարծես կանգնած էր իր երազ-վանքի կառուցման առջեւ, որ պիտի ստանար վերջնական ձեւ եւ մարմին:

Բայց ամէն ինչ իր դերեւ ելաւ ռուս-թրքական զինակցութեամբ: Հայաստան պիտի չկարողանար դիմանալ երկու թշնամիների միացեալ հարուածներուն: Հիւսիսը եւ հարաւը, միացեալ ուժերով, պիտի խորտակէին հայկական անկախ պետութիւնը: Ռուբէնը, կառավարութեան որոշումով զինուորական դաշն էր առաջարկում Վրաստանին, պաշտպանուել, պայքարել միասնաբար: Վրաստանի ղեկավարները մերժեցին: Հայաստանը մինակ էր, մեկուսացած, լքուած բոլորէն:

Ռուբէնին վիճակուեց մինչեւ վերջին կաթիլը պարպել դառնութեան բաժակը:

Հայաստանի խորհրդայնումից յետոյ անցնում է Զանգեզուր, ուր դեռ շարունակում էր պայքարը, եւ յետոյ բազմաթիւ հայ մտաւորականների եւ ժողովրդի հետ — հիւրընկալ Իրանը:

Այսպիսով փակւում էր մի մեծ շրջան, որի ընթացքին Ռուբէնը աշխատեց իբրեւ յեղափոխական-ղեկավար եւ պետական մարդ, միաժամանակ վարելով կուսակցական պատասխանատու պաշտօններ, անդամակցելով Հ. Յ. Դ. Բիւրոյին: Իբրեւ Բիւրոյի անդամ միշտ մօտիկ էր երիտասարդներին, տալիս էր իր թանկագին խորհուրդները, բացատրում քաղաքական կացութիւնը, խօսում ապագայ Հայաստանի սահմանների մասին: Խրախուսեց մեզ կազմակերպելու աշակերտական եւ ուսանողական ուրոյն կուսակց. միութիւններ:

Ժառանգութիւն ձգեց մեզ իր անաւարտ, բայց հարուստ Յուշերը, առ նուազն տասը հատոր, ուր գալիք սերունդները պիտի գտնեն փաստօրէն հայ յեղափոխութեան մէկ կարեւոր շրջանի ամբողջական պատմութիւնը: Յուշեր որոնց մէջից այնքան կենդանի կերպով անցնում է շարանը մեր նահատակ հերոս ֆետայիների:

Հայ ժողովուրդը պիտի յիշէ Ռուբէն «փաշան», սերունդէ սերունդ փոխանցելով, երգերու եւ պատմութիւնների միջոցաւ, անոր կատարած գործը:

Գ. Ռուբէնին, առանձին պատկառանքով, միշտ պիտի յիշեն հայ զինուորները, գալիք հայ բանակը, զի ան ամէնից շատ եռանդ թափեց, ի խնդիր հայ մարտական ուժի կազմակերպման եւ բարգաւաճման:

Ու միշտ անշէջ պիտի պահէ Ռուբէնի եւ ընկ. Ռուբէնի յիշատակը Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը:

Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՀ ՀՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Իրանը իր ծովերով

Անգլեւսաքսոն թերթերը, որոնք մասնաւոր ուշադրութեամբ կը հետեւին Միջին Արեւելքի անցուդարձին, դիտել կուտան թէ Պարսկաստան այսօր աշխարհի ամէնէն մեկուսացած երկիրներէն մէկն է: Կը թուի թէ երբեմն դէպի Արեւմուտք կը հակի, երբեմն ալ դէպի Խ. Միութիւն եւ իր արբանեակները, սակայն իրականին մէջ երկուքէն ալ հեռու կը մնայ:

Թէեւ իսլամ պետութիւն է, եւ կերպով մըն ալ ասիական, սակայն մեկուսացած է նաեւ միւս իսլամական երկիրներէն եւ Ասիոյ մնացեալ մասէն:

Իրան առանձնացած կը մնայ մասամբ իր պատմական յեղաշրջումին հետեւանքով, եւ մասամբ ալ իր չէզոքութիւն փորձելուն, ինչ որ միշտ չի յաջողիր: Անգլեւիրանեան քարիւղի մենաշնորհը խզելով, շատ աւելի խորացուց իր մեկուսացումը, ինչ որ ազդեց տնտեսական կացութեան վրայ:

Պարսկաստան արաբական երկիր չէ: Երբ արաբական տիրապետութեան ենթարկուեցաւ, դարձեալ իր մշակոյթը մնաց ուրոյն: Լեզուն չկլանուեցաւ արաբերէնէն: Եւ շատ ալ չի շահագրգռուիր արաբական դաշնակցութեամբ:

Պարսիկներէն շատեր կը նախանձին Իրաքի յառաջդիմութեան եւ կը մեղադրեն թէ շատ ենթարկուած է բրիտանական ազդեցութեան: Երկար տարիներ Պարսկաստան վէճի մէջ էր Իրաքի հետ Շաթ էլ Արապի մէջ նաւարկութեան խնդրով: Այս գետը կը ճանչնայ պարսկական նաւահանգիստներու Ապատանի եւ Խորամշահրի դէմը եւ Պարսկաստան կը վնասուի, որովհետեւ գրեթէ գետին ամբողջ լայնութիւնը Իրաքի կը պատկանի, որուն շահերը չեն ազդուիր քանի որ իր կողմի գետին աւազանը տակաւին յաւ վիճակի մէջ է:

Սուրիոյ հետ յարաբերութիւններն ալ տաք չեն, որովհետեւ Պարսիկները Սուրիան եւս կը նկատեն ենթակայ Արեւմտեան իշխանութեանց ազդեցութեան:

Մինչեւ իսկ կրօնքը չի մօտեցներ Իրաքը միւս իսլամ երկիրներուն, ինչպէս պիտի կարծուէր: Իր բոլոր իսլամ դրացիները, բացի Իրաքէն, գլխաւորաբար Սիւննիներ են, մինչդեռ չորս դարէ աւելի է Պարսկաստան Շիա աղանդին բնակավայրը եւ պաշտօնական է եղած, իսկ սահմանափակ համակրութիւն մը միայն ունի Սիւննիներուն հանդէպ:

Սաադապատի դաշինքը որ կնքուեցաւ Պարսկաստանի, Թուրքիոյ, Աֆղանիստանի եւ Իրաքի միջեւ չէ ջնջուած տակաւին: Բանակցութիւնները կատարուած էին վերջին պատերազմէն առաջ, Ռզա Շահի պալատին մէջ, Թեհրանի շրջակաները:

Թէեւ Պարսկաստան եւ Թուրքիա անցեալին մէջ միացած էին վախնալով Ռուսիայէն, ինչպէս եւ շնորհիւ իրենց երկու պետերուն Ռզա Շահի եւ Աթաթիւրքի բարեկամութեան, այժմ խիստ հակաթուրք զգացում մը կայ Պարսկաստանի մէջ: Յարաբերութիւնները պղտորած են, որովհետեւ Պարսկաստան կը կասկածի թէ Թուրքիա կը գտնուի բրիտանական ազդեցութեան տակ: Կը կասկածի նաեւ համայնավարական դաւերէ եւ Պարսկաստանի իսլամ ծայրայեղներէն, որոնք կը վախնան Թուրքիոյ յառաջդիմութենէն եւ չեն սիրեր անոր աշխարհական սահմանադրութիւնը:

Թուրքիոյ հետ հին կապ մը կը վերաբացուի, — Նախկին առեւտրական ճամբան Թաւրիզէն Տրապիզոն, որ կ'անցնի Ատրպատականի հիւսիս արեւմուտքէն, Արարատի ստորին սարալանջէն եւ Անիչխանական Ճէլալի Քիւրտերու հողամասէն: Թէեւ այս ճամբան ամիսներ շարունակ ծածկուած է ձիւնով, բայց օգտակար է զանազան ցեղախումբերուն վրայ հսկելու տեսակէտէն, ինչպէս եւ անցք մըն է փոխադրելու համար չոր պտուղները եւ Ատրպատականի միւս արտադրութիւնները, ճամբայ մը որ շատ աւելի մօտ է թէ ժամանակի եւ թէ հեռաւորութեան տեսակէտէն քան Պարսկաստանի ուրիշ որեւէ նաւահանգիստ:

Պարսկաստանի եւ Փաքիստանի յարաբերութիւնները սերտ են: Թեհրան վերջերս առեւտրական դաշինք մը եւ բարեկամական դաշինք մը կնքեց Հնդկաստանի հետ, որուն դիւանագիտական ներկայացուցիչները շատ աշխատեցան երկու երկիրներու յարաբերութիւնները բարւոքելու համար:

Պարսկաստան կապ կը պահէ աշխարհի մնացեալ երկիրներուն հետ Միացեալ Ազգերու միջոցով: Անշուշտ Անգլեւիրանեան Քարիւղի ընկերութեան հետ ծագած վէճը պղտորած է շատ մը յարաբե—

Գաղթ. Գրասենեակի գործունէութիւնը 1951ին

ԽՄԲ.— Գաղթ. Գրասենեակի վերջին զեկոյցէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

1951ի ընթացքին Փարիզի գրասենեակը տըւած է 1041 վաւերականութիւնը ճշդուած վկայագիր, 1493 տեղեկութիւն, եւ 80 Նանսէնեան տուրքէ զերծ մնալու վկայական, ընդհ. գումար 2495:

Մարսիլիոյ գրասենեակը տուած է 5111 վկայագիր, որոնց 2566ը վճարովի եւ 2545ը ձրի: Ասոր դէմ 1950ին տուած է 4278, իսկ 1949ին 3312:

Վկայագիրներու յաւելումը վերջին տարիներու ընթացքին կը վերագրուի ընկերային ապահովագրութեան աճման, ինչպէս եւ չքաւորներու յատկացուած օժանդակութենէն օգտուելու հանգամանքին:

Տրուած վկայագիրները կը վերաբերին ինքնութեան թուղթերու վերանորոգման, ամուսնութեան, ընկերային ապահովագրութեան, հպատակութեան, ճամբորդութեան, ժառանգութեան, պատերազմի վնասուց հատուցման եւայլն:

Փարիզի եւ Մարսիլիոյ մէջ աւելի քան 300 դիմում կատարուած է ի նպաստ տարագիրներուն: Իսկ 2596 տարագիրներու տեղեկութիւն եւ դատական խորհուրդ տրուած է:

Լիոնի, Վալանսի, Նիսի եւ Կրընօպլի Թղթակիցները ստացած են եւ փոխադրած Փարիզ վկայագիրներու խնդրագիրներ, եւ իրենց կարգին բազմաթիւ տարագիրներու օժանդակած են խորհուրդներով եւ միջամտութեամբ:

1951ի ընթացքին Նանսէնեան դրոշմաթուղթէն ստացուած է 327.839 ֆրանք: Այս գումարէն 165 հազարը բաժնուած է քսան բարեգործական հաստատութեանց միջեւ Նպաստներու Բաշխման Յանձնախումբին կողմէ: Իսկ մնացեալ 162.839 ֆրանքը բաժնուած է Տարագիրներու Միջազգային կազմակերպութեան պատուիրակութեան կողմէ Ֆր. Կարմիր Խաչին, Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ Ֆրանսայի սկաուտներու միութեան, իրենց օգափոխութեան կայանի կազմակերպութեան համար, ինչպէս եւ Գաղթ. Գրասենեակի Անմիջական Օգնութեան:

Նանսէնեան դրոշմաթուղթի հասոյթը չափազանց նուազած է եւ այդպէս ալ պիտի մնայ մինչեւ 1958, իբրեւ հետեւանք տասնամեայ առանձնաշնորհեալ անձնագիրներու որ հաստատուեցան 1947ին, ինչպէս եւ այն իրողութեան որ տարագիրներու որոշ դասակարգեր զերծ են 1948էն ի վեր, իսկ մեծ թիւով տարագիրներ հպատակ դառնալուն։

1950ի վերջերը, Գաղթ. Գրասենեակին խնդրանքին վրայ Տարագիրներու Միջազգային Կազմակերպութիւնը համաձայնեցաւ Ֆրանսայի հայ համայնքին տրամադրել անհրաժեշտ միջոցները, որպէսզի շէնք մը գնեն եւ յարդարեն իբրեւ պատսպարան հարիւր ծերերու համար: Գաղթ. Գրասենեակին առաջարկով կազմուեցաւ յանձնախումբ մը որ կը բաղկանար հայկական խնամատար միութեանց ներկայացուցիչներէն: Դժուարութեանց հետեւանքով շէնքը գնուեցաւ 7 Նոյեմբեր 1951ին միայն: Այս կալուածը որ շրջապատուած է 8000 քառ. մեթր պարտէզով մը, կը գտնուի Մօնմօրանսիի մէջ: Շէնքը պիտի ընդարձակուի որպէսզի կարենայ նուազագոյն 100 հոգի ընդունիլ: Պիտի ունենայ հիւանդանոց մը, եւ ամէն դիւրութիւն եւ հանգիստ պիտի ընծայէ հոն բնակողներուն համար:

Շէնքին գնումին եւ սարքաւորման համար Տարագիրներու Միջազգային Կազմակերպութիւնը 60 միլիոն ֆրանք տրամադրած է, ինչպէս եւ առժամապէս 4.200.000 ընթացիկ ծախսերուն համար: Բոլոր հայ խնամատար միութեանց հաւանութեամբ, կալուածը գնուեցաւ Փարիզի Աղքատախնամին անունով, որու յանձնուեցաւ նաեւ նոր շէնքերու շինութիւնը եւ ծերանոցին մատակարարութիւնը: Աղքատախնամի մատակարարութեան պիտի օժանդակէ հայ խնամատար միութեանց ներկայացուցիչներէն կազմուած Խորհրդակցական յանձնախումբ մը: Ծախքերը պիտի հոգայ հանրային խնամատարութիւնք (Assistance Publique):

Շէնքերուն շինութիւնը սկսած է արդէն եւ հաւանօրէն վերջանայ 1952ի ընթացքին: Եւ այսպէս Ֆրանսայի հայութիւնը պիտի ունենայ Անտիլլիի ծերանոցին հետ միասին 130 չքաւոր ծերերու երկու պատսպարաններ, ուր 65 տարեկան եւ աւելի տարեց չքաւոր եւ աննեցուկ Հայեր պիտի գտնեն հանգիստ կեանք մը, մինչեւ իրենց վախճանը:

Ցարդ աւելի քան 200 ծերեր, այր թէ կին, խնդրանքներ ներկայացուցած են նոր պատսպարանը ընդունուելու համար:

ութիւններ:

Այսօր Պարսիկները մեկուսացած ըլլալու աւելի զօրաւոր զգացում մը ունին քան երբ եւ իցէ, իբրեւ հետեւանք քարիւղի ճարտարարուեստի փակման, եւ միլիոններու կորուստին:

Թ. Ա. Թ.

Գաղութէ գաղութ

ՄԵՔՍԻԿԱՑԻՆ Առաքելեան երեք եղբայրները քանի մը տարի առաջ հազար տոլար նուիրած էին Միջին Արեւելքի Հ. Մ. Ը. Մ.ին: Անցեալ ամառ երբ Պ. Քերովբէ Առաքելեան այցելեց Միջին Արեւելք, Յունաստանի մէջ հանդիպեցաւ Պ. Ճորճ Մարտիկեանի որ Յունաստանի Հ. Մ. Ը. Մ.ի տրամադրեց 1000 տոլար, իսկ Սուրիոյ միութիւններուն 5000 տոլար: Պ. Առաքելեան Մեքսիկա վերադարձին հիմնեց Հ. Մ. Ը. Մ. մը օժանդակելու Միջին Արեւելքի Հ. Մ. Ը. Մ.ին: Նոր միութեան նպատակն է ընդհանուր գործակցութիւն առանց խտրութեան: Նորընտիր վարչութիւնը հանդէս խնջոյք մը տուաւ, որուն ներկաները, քսան հոգի, լիաբուռն մասնակցած են հանգանակութեան: Նուէրներուն գումարը հասած է 14 հազար փեսոյի: Իսկ Պ Գասպար Առաքելեան ըսած է թէ «ինչ որ եմ, ինչ որ ունիմ իբրեւ մարդ եւ իբր Հայ ստացած եմ Հ. Մ. Ը. Մ.էն: Այդ միութիւնը դարբնեց զիս: Ծառայել ազգիս ու հայրենիքիս, գուրգուրալ մեր արժէքներուն վրայ, ձգտիլ յաւերժացնել մեր գոյամարտը, ահա ինչ որ տուաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ը ինծի: Տիկինս եւ ես որոշած ենք մեր նոր շինած 13 յարկաբաժիններով տունը, որուն արժէքը կէս միլիոն փեսօ է, կտակել այս միութեան, որպէսզի անոր եկամուտը յատկացուի Միջին Արեւելքի մէջ գործող Հ. Մ. Ը. Մ.ի: Դուք բոլորդ վկաներ եղէք մեր խոստման: Այս որոշումը ընդունուած է ջերմ ծափերով:

ԻԶՄԻՐՑԻ Պ. Ճ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ շատ փայլուն կերպով անցընելէ վերջ իր մասնագիտական քննութիւնը, Իտալիոյ «Տիւքա տի Ճենովա»ի ծովային վարժարանին մէջ, արժանացած է նաւապետի տիտղոսին:

ՀԻՆԳ ՄԻԼԻՈՆ ՈՍԿԻԻ ժառանգութիւն մը ձգած է Ռուպէն Մարտիկեան, (Օսմանեան կայսրութեան Թղթատարական Նախարար), որ մեռաւ Գահիրէի մէջ, 1947ին: Պոլսոյ թերթերը այս լուրը հաղորդելով, կը գրեն թէ ներկայացող բազմաթիւ ժառանգորդներուն մէջ վաւերական են Արմաւենի Միքայէլեան, զաւակը՝ Կարապետ եւ Արշալոյս անուն ուրիշ կին մը: Երբ այս ժառանգորդները կը պատրաստուէին մեկնիլ Եգիպտոս, Թուրքիոյ Կեդր. Դրամատունը կ'իմացնէ իրենց թէ Գահիրէէն կնքուած տոպրակ մը հասած է:

ՔԷՐՔՈՒՔԻ (Իրաք) հոգեւոր հովիւ նշանակուած է Արշաւիր քհնյ. Սեւտալեան, գաղութը տարիներէ ի վեր զրկուած էր քահանայէ:

ԸՆԿ. ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ Պասրա այցելելով, դասախօսութիւն մը տուած է Մարկիլի ակումբին մէջ, ի ներկայութեան հոծ բազմութեան մը: Այս առթիւ տեղեկութիւններ հաղորդած է Ֆրանսահայ գաղութի մասին: Դասախօսութեան ներկայ եղած է ոստիկանութեան պաշտօնեայ մը, որուն կը բացատրէր արաբագէտ ընկեր մը: Յաջորդ օրն ալ դպրոց այցելելով, քաջալերած է աշակերտները: Նոյն օրը Կարօտելոց խնամակալութիւնը եւ Երիտ. Միութիւնը թէյասեղան մը տուած են ի պատիւ ընկերոջ որ բաժնուած է ջերմ տպաւորութեամբ:

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Ընկեր Կարապետ Գամպուրեան (Խարբերդցի) մեռած է Հալէպի մէջ: Եղած է գործօն անդամ ազգային մարմիններու: Խոր հաւատացեալ մը եղած է մեր անկախութեան գաղափարին:

ՅԱՆԴՈՒԳՆ ՕԴԱՉՈՒ ՄԸ, Զարեհ զոհ գացած է Թէհրանէն 18 քիլմ. վրայ ջախջախուած օդանաւին: 16 տարուան սաւառնակի փորձառութիւն ունէր եւ մեծ համբաւ կը վայելէր հայկական եւ պետական շրջանակներուն մէջ:

ԾԻԾԱՂ

Ա.— Պարոն, կինս խնդրեց որ ձեզի դիմեմ իր օրականին վրայ յաւելում մը կատարելու համար:

Բ.— Նկատի կ'առնեմ ձեր դիմումը, պարոն: Միայն պէտք է նախ կնոջս հարցնեմ թէ կարելի՞ է յաւելում մը կատարել...:

×

Ա.— Ներած կերակուրիս մէջ անպայման բան մը կար. սկսայ թունաւորուիլ:

ՍՊԱՍԱՒՈՐԸ.— Ուրեմն, եթէ կարելի է դուրս դացէք. մեր փաթրոնը չուզեր որ իր ճաշարանէն ներս անախորժութիւններ պատահին ...

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (2)

ԿՐԱԿԷ ԳԻԾԵՐՈՒ ՎՐԱՑ

Քանի՞ վէրք ունիմ: Ի՞նչ է անոնց վիճակը, այդ ալ չեմ գիտեր: Ինչ որ գիտեմ, այն է որ, գլուխէս մինչեւ ոտքերս փաթթած են սպիտակ սաւաններու մէջ: Միայն դէմքս ազատ ձգեր են, կ'երեւի շնչելու եւ տեսնելու համար: Եւ այս վիճակով կը նմանիմ խըլամ ուղղափառ կրօնաւորի մը:

Ստացած վէրքերուս մէջ, որոնց թիւին ծանօթ չեմ, զիս ամէնէն շատ տանջողը աջ սրունքս է: Կ'երեւի, ռումբի կտորները այնտեղ իրենց լըման աւերը գործած են: Ամէն ժամ, իւրաքանչիւր վայրկեան կը մղկտամ, կը տանջուիմ յատկապէս այդ վէրքիս ցաւերէն: Կարծես շիկացած երկաթով սրունքս անդադար կը տաղեն, եւ կամ, «փալախայ»ի մէջ դրած անդադար կը սեղմեն:

Այս բոլորէն դուրս, ինչ որ աւելի կը տանջէ զիս, ծարաւութիւնն է: Ծարաւ եմ, սաստիկ ծարաւ... Կը պապակիմ: Լեզուս քիմքիս կը փակի: Կոկորդս ցամքած առուի մը կը նմանի: Ո՞ւր, ե՞րբ տեսած եմ այսքան սաստիկ ծարաւութիւն, Աստուած իմ: Չեմ կրնար կանոնաւոր կերպով շնչել, չեմ կրնար լման նախադասութիւն մը արտասանել:

Ջուր, կաթիլ մը ջուր — կը պաղատիմ, կը ձայնեմ անդադար, բայց, ի զուր, լսող չկայ: Զայրոյթէս ու ցաւէս վերմակս կը խածնեմ, երեխայի պէս կը հեկեկամ: Ո՞ւր պիտի հասնի ասոր վերջը, Աստուած իմ, այս ի՞նչ տանջարան է ուր նետած են զիս, կը մտածեմ:

Ջո՛ւր՛, ջո՛ւր՛... Անաստուածներ, կաթիլ մը ջուր:Օ: ով հրաշք, սենեակիս դուռը կը բացուի, ներս կը մտնէ հիւանդապահուհի մը: Աչքերս կը յառեմ իրեն, կը նայիմ պիշ-պիշ, հարցական: Եկողը իր կարգին կը նայի ինծի, կը դիտէ դէմքս, կը բռնէ բազկերակս, ապա կը վերցնէ ջերմաչափիս ցուցատախտակը: Թեթեւ ժպիտ մը կը նշմարեմ անոր դէմքին վրայ:

Ջուր, բարի օրիորդ, կաթիլ մը ջուր — կ'աղերսեմ իրմէն լալահառաչ:

Հիւանդապահուհին, կտոր մը մաքուր բամպակ կը վերցնէ սեղանին վրայէն, կը թաթխէ սրուակի մը հեղուկին մէջ, կը մօտեցնէ շրթներուս: Բերանս կը բանամ լայն, ագահութեամբ, կարծես կ'ուզեմ կլլել հեղուկին մէջ թաթխուած բամպակը: Հիւանդապահուհին կը սեղմէ զայն իր մատներուն մէջ, քանի մը կաթիլ դառն հեղուկ կ'իյնայ պապակած լեզուիս վրայ:Այսքա՞ն... այո, այսքան ...

Ջուր, քչիկ մը ջուր,— կը գոռամ ես անզօր զայրոյթով մը՝ որուն կը յաջորդէ դառն հեկեկոց մը: Հիւանդապահուհին փութով կը հեռանայ մօտէս: Սենեակիս դուռը կը բացուի, ու կը գոցուի: Ես կը մնամ մինակ, անյոյս, անօգնական, ծարաւ, ծարաւ... Ինծի կը թուի որ, յատկապէս զիս այս սենեակին մէջ առանձնացուցեր են տանջելու, եւ, չարչարանքով ու ծարաւութեամբ մեռցնելու համար: Այլապէս ինչո՞ւ էր, ի՞նչ ունէի ես որ գաւաթ մը ջուր չէին տար խմելու:

Միջանցքին մէջ խօսակցութեան ձայներ կան, կը լսեմ, բայց, անոնցմէ բառ մը իսկ չեմ հասկնար: Չեմ գիտեր ինչո՞ւ բանի մը սպասողի պէս, աչքերս անթարթ դրան դամած, կը սպասեմ: Գոռա՞մ: Մահճակալէս վար նետուի՞մ արդեօք: Թերեւս այս կերպով աւիթը ստեղծեմ որ աւելի ուշադրութիւն դարձնեն ինծի:Կ'ուզեմ անկողինիս մէջ շարժիլ, բայց չեմ կրնար: Ես իմ մարմինիս տէրը չեմ, անդամներս չեն հնազանդիր ինծի: Ցաւումէս ակռաներս կը կճռտեմ, վերմակըս կը խածնեմ:

Յանկարծ, սենեակիս դուռը կրկին կը բացուի: Նոյն հիւանդապահուհին ուրիշ քանի մը ընկերակիցներու հետ: Անոնք կը մօտենան ինծի, բայց կը խօսին լեզու մը զոր չեմ հասկնար: Իւրաքանչիւրին պաղ հայեացքները կանգ կ'առնեն դէմքիս վրայ, ապա, մէկ կողմ կը նետեն վերմակս, զիս կ'երկարեն մասնաւոր, նեղ ու երկայն շարժուն մահճակալի մը վրայ ու կը սկսին քակել վէրքերս:

Ոհ, Աստուած իմ, այս ինչ տանջանք է: Կը կտրեն, կը թափեն... Դեղերու անախորժ հոտեր, զանազան գործիքներու խուլ ձայներ: Մարմինիս վրայ ցաւեր եւ յաճախ լուռ խայթոցներու նմանող բաներ: Հիւանդապահուհիներու կնճռոտած դէմքերով, փոքրացած աչքերով հայեացքները սարսափ կ'ազդեն:

Ես կէս քուն, կէս արթուն, կէս ողջ, կէս մեռած կը տեղափոխուիմ կրկին մահճակալս: Յանկարծ ականջներս կը սկսին ծանրանալ:

ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

(Շար.)

Հեռագիրը կ'ըսէ թէ մի-չ կռիւը կը շարունակուէր փողոցներուն մէջ, ուրիշ ցուցարարներ առարկ տուին խանութները, խորտակեցին ապակիները եւ փորձեցին գլխաւոր կայարանը մտնել: Ֆրանսական իշխանութիւնները անմիջապէս բացառիկ վիճակ յայտարարեցին, արգիլելով փողոց ելլել ժամը 9էն վերջ :

Բեռնատար կառախումբ մը գծէն դուրս ելաւ Սուսի եւ Աֆաքսի միջեւ: Ճամբորդները հանած էին երկաթ ձողերուն մէկ մասը:

Ուրիշ ընդհարումներ ալ պատահեցան Թունուզ քաղաքին մէջ: Եւրոպական թաղամասին ճաշարանները կանուխ փակուեցան: Ընդհ. գործադուլը մասամբ կը շարունակուի :

« Հին Տէսթուրճ»ի Նախագահը, Սալահ Ֆէրատ, Փարիզ եկած է, իր կարգին ՄԱԿին դիմելու համար: Թունուզի պատուիրակութիւնը առջի օր հրատարակեց Ֆրանսայի հանրապետութեան նախագահին ուղղուած կոչ մը (1950 Ապրիլ), որով «ստիպողական եւ չօչափելի բարենորոգումներ » կը պահանջէին :

Զէնքեր գերեզմանատան մէջ

Անգլիական 16րդ վաշտի 1200 վայրաչուներ Գչ. օր քանի մը հարիւր դամբաններ եւս խուզարկեցին Իսմայիլիայի արաբական գերեզմանատան մէջ: Երեւան հանուեցան չարժուն գնդացիրներ, փամփուշտներ եւ ամէն տեսակի ռումբեր :

Գործողութեանց ձեռնարկելէ առաջ, անգլիացի հրամանատարը դիմեց տեղական իշխանութեան, որպէսզի պատուիրակ մը ղրկէն: Մերժում ստացած ըլլալով, բանակին կաթոլիկ խոստովանահայրը կանչեց, որպէսզի գերեզմանները չպղծուին :

Ամբողջ գիշերը լուսարձակները բանեցան գերեզմանատան մէջ, գործը գլուխ հանելու համար: Վայրաչուները հրաման ստացած էին կրակելու պատերէն ելլել կամ իջնել փորձող ահաբեկիչներուն վրայ, բայց ոչ մէկ միջադէպ պատահեցաւ:

Արաբական թաղերէն տասնեակ մը լայնաթիկն Եգիպտացիներ ջոկուեցան, գերեզմանատան զինամթերքին փոխադրութիւնը կատարելու համար: 218 սնտուկներ դտնուեցան, իւրաքանչիւրը 250 քիլոնոց, որոնք կը պարունակէին 6744 ռումբեր եւ պայթուցիկներ: Անգլիացի սպայ մը կոնակէն զարնուեցաւ երեքշաբթի օր:

Զօր. Տէրլինկ յայտարարեց թէ՝ «ամէն տուն, ամէն հիւղ, ամէն նկուղ մանրակրկիտ պիտի խուզարկուի, մինչեւ որ ապահով ըլլան թէ բան մը չէ մնացած»: Անգլիացիները տեւականօրէն գրաւուած պիտի պահեն Իսմայիլիայի հիւսիսային մասը, իրենց հաղորդակցութիւնները ապահովելու համար:

250 ՄԻԼԻՈՆ ՏՈԼԱՐ ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱԿի Քաղաքական յանձնախումբը 250 միլիոն տոլարի վարկ մը քուէարկեց Գչ. օր, երեք տարուան համար, ի նպաստ Պաղեստինի տարագիրներուն :

Այս որոշումէն քիչ առաջ, Իսրայէլի երկու պատուիրակները առած քալած էին Ազգաժողովէն, բողոքելով երկու Հրեաներու մահապատժին դործադրութեան դէմ: Երկուքն ալ կախուած էին երկուշաբթի օր, Պաղտատի մէջ :

Իսրայէլի պատուիրակները այդ օրը գործ ունէին ութ յանձնախումբերէ երկուքին մէջ, բայց ձգեցին գացին, յայտարարելով թէ Իրաք չէ պատասխանած Ազգաժողովի նախագահին, որ կը խնդրէր չգործադրել մահապատիժը: Իսրայէլի գլխաւոր ներկայացուցիչը յայտարարեց թէ երկու Հրեաները «չարաթներով չարչարուած են» եւ յետոյ կախուած Պաղտատի մեծ հրապարակին վրայ: Իրաքի ներկայացուցիչը, Տոքթ. Մոհամմէտ Ճամալի պատասխանեց թէ երկու մահապատիժները ներքին խնդիր են, թէ ամբաստանեալները լրտեսութիւն կը կատարէին ի հաշիւ Իսրայէլի :

Պաղեստինի տարագիրներուն համար քուէարկուած 250 միլիոն տոլարէն50միլիոնըուղղակի նըպաստ է, իսկ 200 միլիոնը պիտի յատկացուի ապրուստի միջոցներ ճարելու տարագիրներուն,իրենց ապաստանած երկիրներուն մէջ: Տարագիրները այժմ կը բնակին քարայրներու եւ խրճիթներու մէջ կամ վրաններու տակ :

Վիճաբանութեանց ընթացքին, Սուրիոյ պատուիրակը, Տոքթ. Ահմէտ Շուքայրի, յայտարարեց թէ նոր փոթորիկ մը կը սպառնայ Միջին Արեւելքի մէջ եւ թէ Պաղեստինի 875.000 տարագիրներէն երիտասարդները կ'ուզեն ռազմիկներ դառնալ, ետ առնելու համար իրենց հայրենիքը: Եւ հարցուց թէ արաբական պետութիւններ պիտի կրնա՞ն կեցնել ; եթէ անոնք Իսրայէլի վրայ յարձակին: Իր կարծիքով, օր մը «Իսրայէլ» բառին տեղ «Պաղեստին» պիտի գրուի քարտէսին վրայ եւ պաղեստինեան պատուիրակութիւն մը պիտի մասնակցի Ազգաժողովին, բաղկացած՝ Իսլամներէ, Հրեաներէ եւ Քրիստոնեաներէ :

Հ. Յ. Դ. ՏՈՒՆ

Կը խնդրուի Հ. Յ. Դ. Տան յատկացուած գումարները ղրկել յանձնախումբի գանձապահ Հ. Սամուէլի, 51, Rue Mr. le Prince, Paris (6):

Իսկ թղթակցութիւնները՝ քարտուղար Գ. Զըպուքճեանի, 7 Rue Grange Bateliere, Paris (9):

Տիկին Աղնիւ Տէրոյեան, Օհան եւ Ներսէս Տակատեան, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Տօնիկեան եւ իր զաւակները, Մուշեղ Մկրտիչեան (Ֆրէզնօ), Տիգրան Մխիթարեան (Ֆրէզնօ), Արտաշ եւ Մուրատ Մուրատեան (Լիոն), Արշակ, Թորոս եւ Լեւոն Մխիթարեան (Հայաստան), Մարգար Բարխեան (Վիէն) եւ Արամ Մուրատեան, խորին ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, զարմիկին եւ ազգականին մահը՝

ՏԻԳՐԱՆ ՏԷՐՈՅԵԱՆԻ (վաղեմի հայդուկ)

որ տեղի ունեցաւ 21 Յունուարին, Բշ. օր, Գաննէօյի իր բնակարանին մէջ, 65 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի ուրբաթ 25 Յունուար ժամը 13.45ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին: Մարմինը պիտի ամփոփուի Գաննէօյի գերեզմանատունը, ընտանեկան դամբանին մէջ :

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ՝ Ազգ. Միութեան եւ նախաձեռնութեամբ եկեղեցասէր երիտասարդներու: Յունուար 26ին, Շաբաթ երեկոյ Villeurbanne թատերասրահին մէջ: Հասոյթը պիտի յատկացուի Լիոնի եկեղեցւոյն շինութեան :

ՀԱՅ ԱԶԱՏԱՄԱՐՏԻԿՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Զուտ ազգային պարահանդէսը Մարսէյլի մէջ, 26 Յունուար, շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Սալ Մայընոյի հանրածանօթ սրահին մէջ, 88 rue d'Aubagne :

Երաժշտական 8 հոգինոց յարային նուագախումբ: Հայկական տոհմիկ պարեր ,8 հոգինոց երկսեռ խումբով : Կովկասեան մենապար : Երգ , մեներգ, արտասանութիւններ եւ զուարճալի ասմունքներ :

Առաջին անգամ պիտի ներկայացուի՝
«ՄՈՑԼ ԱՄՈՒՍԻՆ »Ը
(Մէկ արար, մէկ պատկեր)

ՎԱՐԴԱՄԱՏԵԱՆ
(ՀԷՔԵԱԹՆԵՐ ԵՒ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ)

Գործ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻի, գին 500 փր.: Կարելի է գտնել .—

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Մալաքեան, 3 Bld. Théodore Turner.
ՎԱԼԱՆՍ .— Արսէն Տէր Սարգիսեան, 15 rue St. Jacques :
ԼԻՈՆ .— Ղազար Ղազարեան, 56 rue Cuvier :
ԿՐԸՆՈՊԼԸ .— Սիսլեան, 28bis, Cours Jean Jaurès:
ՆԻՍ .— Շ. Զօղեան, 3 rue Petit Parc :
ՏՐԱԿԻՆԵԱՆ .— Հայկազ Զօրեան, 6 rue de la République :
ՎԻԷՆ .— Կիւլպէնկ Սուքիասեան, 144 rue Serpaize:
Ս. ՇԱՄՈՆ .— Ընդրիկեան, 8 rue Jean - Dugas:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ .— Կը փնտռեմ քոյրս Արաքսի Զաքարեանը Թօքատցի, հօրը անունը Աւետիս, մօրը՝ Նարդուհի: Ամուսնացած էր Ամերիկայէն եկած Գ. Մալխաս Անտօնեանի հետ, վերջը դարձեալ մեկնած Նիւ Եորք: 1936էն ի վեր լուր չունինք: Կը խնդրուի իր հասցէն գիտցողներէն իմացնել Մ. Վարդուհի Զաքարեանի կամ Mme Bardikian, 8 rue Délicherès, Aubenas , Ardèche:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ս. Մ. վարժարանին մէջ: Կազմակերպուած աշակերտներու կողմէ: Փետրուար 17ին, կիրակի օր, ժամը 16ին :

Գ. PIERRE MILANI

Մարսէյլի քաղաքապետի փոխանորդը եւ ընդհ. խորհրդականը, ամէն կարգի պաշտօնական խընդիրներու առթիւ բոլոր անհրաժեշտ խորհուրդները կուտայ Հայերու :

Ընդունելութեան օր, ամէն երկուշաբթի ժամը 15—17, քաղաքապետարանի իր գրասենեակին մէջ : Իրեն իբրեւ օգնական ունի Գ. ՍԻՄՈՆԵԱՆը:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme,Paris(13)

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷՆ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ .—

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ուսկ. Շր. 26 Յունվ. ժամը 9ին:
ԽԱԺԱԿ խումբ Կիրակի 27 Յունվ. կէսօրէ վերջ , ժամը 3.30ին:
ԳԷՈՐԳ ՉԱՎՈՒՇ խումբ, Կիրակի 27 Յունուար, կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ուս. Միութեան ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 19.30ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆ .— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, 17 rue Ampère: Բացակաները նկատի կ'առնուին :

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄԲ.— Հ.Յ. Դ. «Արամ» ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Բացակաները նկատի կ'առնուին :

ՖՐ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Գաննէօ Քաշանի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս չորեքշաբթի երեկոյեան ժամը 8ին, ընկերուհի Ա. Գէօչէկիւլեանի բնակարանը, 23 rue Lavoisier: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայ կ'ըլլան կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչները:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 21ին, Ազգ. Տան մէջ, 32 rue de Trévise, Cadet: Կը խօսի ընկեր ՎԱՐԴԳԷՍ ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ: Նիւթ՝ Հայերը Մինչեւ Տիգրան Մեծ:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Ս. Մինասեան» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ «Ռուբէն», «Տօղրամաճեան» (Վ. Մանուէլեան) եւ «Յար. Շահրիկեան» խումբերը, այս ուրբաթ իրիկուն, սովորական հաւաքատեղին: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը: Կարեւոր օրակարգ :

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անտոք» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս կիրակի ժամը 3ին , ընկեր Ստեփանեանի բնակարանը: Կարեւոր օրակարգ :

ՔՂԻԻ Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին Սէնթ Անրի դպրոցը: Անհրաժեշտ է բոլոր հայրենակիցներու ներկայութիւնը: Շատ կարեւոր օրակարգ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ապրիլ 30, չորեքշաբթի իրիկուն: Երգահանդէս ԻՐԻՍ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆԻ :

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925.R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Vendredi 25 Janvier 1952 Ուրբաթ 25 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

Ծրդ ՏԱՐԻ — 28e Année No. 6670-Նոր շրջան թիւ 2081

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՐԵՒԵԼՔԸ ՊԻՏԻ ՓՐԿԷ ԵՒՐՈՊԱՆ

Ֆրանսայի Ազգ. Ժողովը երէկ սկսաւ քննել խնդիր մը որ սովորական կը համարուէր, — Յունաստանի եւ Թուրքիոյ անդամակցութիւնը Ատլանտեան դաշինքին :

Կառավարութիւնը շատոնց իր հաւանութիւնը յայտնած էր. բայց անհրաժեշտ է որ խորհրդարանն ալ վաւերացնէ: Նոյն պարտականութեան տակ են միւս 12 դաշնակիցները :

Երեք Մեծերէն Անգլիա վերապահ դիրք մը բռնեց երկար ատեն, բայց ի վերջոյ տեղի տուաւ Մ. Նահանգներու ճնշումին: Մանաւանդ որ, Անգարա նորէն տրտնջալ սկսած էր:

Ատեն մը քաղաքականութիւն փոխելու խօսքեր ալ արտասանուեցան, լրագրական թէ պաշտօնական բեմերէ: Եւ Թուրք նախարարներ, դեսպաններ ջուրի ճամբայ դարձուցին Եւրոպան ու Ամերիկան, որպէսզի Ատլանտեան դաշինքին պաշտպանութիւնն ալ վայելեն :

Լոնտոնի վերապահութեան առթիւ, կարգ մը անգլիական թերթեր անգամ զարմանք յայտնեցին, արդար գտնելով Թուրքերու գանգատը:

Այս առթիւ, մասնագէտներ անգամ մը եւս փառաբանեցին Թուրքիոյ ռազմական ուժը, շեշտելով թէ «պատերազմի մը պարագային Թուրքիան ունի միջոցներ՝ Եւրոպայի պաշտպանութեան դրութիւնը յարձակողականի փոխելու »:

Դեռ անցեալ օր կարդացինք պահպանողական օրկանի մը՝ « Տէյլի Մէյլ»ի մէկ տեսութիւնը, որ կը յայտարարէր թէ «Թուրքիան Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան առանցքն է», թէ ան «առողջ ազգ մըն է, տնտեսապէս, քաղաքականապէս եւ զինուորապէս »:

Տնտեսական եւ քաղաքական «առողջութեան» հաւաստիքները անշուշտ զարմանք պատճառած են բուն իսկ Թուրքերուն, որոնք անգլ. թերթին խմբագիրներէն աւելի լաւ գիտեն իրենց իրական կացութիւնը:

Խնդիրը այն է որ, Լոնտոնի, Փարիզի թէ Ուաշինկթընի մէջ, օրուան վարիչները եւ մամուլը անհրաժեշտ կը գտնեն շոյել Թուրքիան, իբրեւ անհրաժեշտ օղակ մը իրենց մարտական ցանցին:

Դարձեալ անգլ. թերթ մըն է որ կը բացատրէ.
— « Թուրքիան մօտ է Ռուսիոյ ամէնէն խոցելի կէտերուն, Կովկասի եւ անոր հարուստ նաւթահորերուն: Թուրքիա ի վիճակի է վանելու որ եւ է ռուսական յարձակողական, որ իբրեւ նշանակէտ պիտի ունենար Իրանը եւ արաբական երկիրները: Իսկ եթէ յարձակումը կատարուի Եւրոպայի մէջ, մահացու հարուածներ պիտի ստանար Թուրքիոյ ճամբով »:

Այս վիճելի տեսակէտն ալ կ'ապացուցանէ թէ որքան մեծ փոփոխութիւններ կատարուած են Անգլիոյ հանրային կարծիքին մէջ, ի նպաստ Անգարայի անդամակցութեան :

Աւելի չափաւոր կ'երեւայ Ֆրանսայի Ազգ. Ժողովին զեկուցաբերը:

Ան վաւերացում պահանջած ատեն, կը շեշտէր թէ Թուրքիա եւ Յունաստան կրնան պաշտպանել Եւրոպայի արեւելեան ծովափը, որ մինչեւ հիմա անպաշտպան կը մնար :

Այս առթիւ հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Թուրքիա կազմ եւ պատրաստ ունի 500.000 հոգինոց բանակ մը, «որուն արժէքը հաստատուեցաւ Քորէա ղրկուած զինուորներով »:

Պետական ելեւմուտքին 47 %ը յատկացուած է այս բանակին, որուն պահեստի ուժը կը հաշուեն 1.200 000 զինուոր եւ 70.000 սպայ:

Յունական գործօն բանակին ուժն ալ կը հաշուեն 175 հազար — 200.000, որոնք եփած են արտաքին ու ներքին կռիւներու մէջ: Տակաւին կան պահեստիները եւ նաւատորմը:

Այս ու ժերը եւ ուրիշ պարագաներ քննած ատեն, շատ մը մասնագէտներ եւ իրագէտներ այն տեսակէտն ունին թէ Միջին եւ Մօտաւոր Արեւելքի պաշտպանութենէն կախում ունի արեւմտեան Եւրոպայի փրկութիւնը :

Ամէն պարագայի մէջ, անոնք չափազանց մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն ոչ միայն Յունաստանի եւ Թուրքիոյ, այլեւ արաբական երկիրներու գործակցութեան :

Գալով այս վերջիններուն, կը բաւէ ակնարկ մը նետել օրուան դէպքերուն վրայ: Շ.

Լ. Շանթի յիշատակին

ՊԷՅՐՈՒԹ, 22 Յունուար (Յառաջ).— Կիրակի, 20 Յունուար, առաւօտեան ժամը 10.30ին, Սինեմա Ռիվօլիի լայնարձակ սրահին մէջ տեղի ունեցաւ մեծանուն գրագէտ – մանկավարժ հանգուցեալ Լեւոն Շանթի նուիրուած յիշատակի հանդիսութիւնը, նախաձեռնութեամբ « Համազգային» ընկերութեան Պէյրութի վարչութեան :

Սրահը ծայրէ ծայր լեցուած էր խուռն բազմութեամբ մը: Արտակարգ շուքով կազմակերպուած այս հանդիսութեան ներկայ էին լիբանանեան խորհրդարանի չորս հայ երեսփոխանները, ազգ. Գաւառ. եւ Քաղաք. Ժողովի անդամները: Բազմաթիւ մտաւորականներ եւ անձնաւորութիւններ:

Հանդէսը բացուեցաւ լիբանանեան քայլերգով, որմէ ետք, օրուան նախագահը՝ ընկեր Վահան Փափազեան, քանի մը խօսքով ներկայացուց մարդը, որուն յիշատակը ոգեկոչելու համար կազմակերպուած էր այս հանդիսութիւնը: Այնուհետեւ, ընկ. նախագահին հրաւէրով, հանդիսականները յոտնկայս վայրկեան մը լռութիւն պահեցին յարգելու համար մեծ հանգուցեալը, որուն նկարը պաստառին վրայ ցուցադրուեցաւ, յուզումի ալիք մը բարձրացնելով սրահին մէջ:

Առաջին բանախօսն էր ընկեր Մ. Իշխան, որ ծանրացաւ մանկավարժ Շանթին յատկանիշներուն վրայ, վեր առնելով անոր մէջ դաստիարակը, գիտունը եւ ուսուցիչը:

Երկրորդ խօսողն էր ընկեր Գասպար Իփէկեան, որ իրեն թողլատրուած կարճ ժամանակամիջոցի ընթացքին, վերլուծեց գրագէտ Շանթը, առաւելապէս ծանրանալով անոր թատերգութեանց վսեմ գաղափարներուն վրայ:

Երրորդ եւ վերջին խօսողը եղաւ ընկեր Սիմօն Վրացեան, որ ներկայացուց Շանթի մէջ հանրային մարդը, գաղափարական գործիչը. Մարդը, որ անհրաժեշտ պարագաներու տակ, նետուեցաւ գործի ասպարէզը եւ տուաւ իր առաւելագոյնը հայ ժողովուրդի դատին համար:

Գեղարուեստական բաժինն ալ ճոխ էր: Հանդիսութիւնը խոր տպաւորութիւն ձգեց :

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԻՐԱՆԻ ՄԷՋ

Թէհրանէն կը հեռագրեն թէ ընդդիմադիր երեսփոխաններէն 15 հոգի Շահին դիմելով, խնդրեցին վերջ տալ Տոքթ. Մոսատեղի «ապօրէն իշխանութեան»:

Անոնք բաց նամակով մը կ'ըսեն թէ Շահին « բարոյական պարտականութիւնն է իր անմիջական ուշադրութիւնը շնորհել Իրանի մէջ տիրող վտանգաւոր կացութեան»: Նամակը ստորագրած է ընդդիմադիրներուն վարիչը, Ճամալ Իմամի, յանուն իր 15 ընկերներուն եւ 21 լրագրողներու որոնք խորհրդարան ապաստանած են: Բողոքողները կ'ըսեն թէ վարչապետը հրամայած է իր կուսակիցներուն ներկայ չըլլալ Երեսփ. Ժողովի նիստերուն, որպէսզի մեծամասնութիւն չգոյանայ: « Կառավարութիւնը կը սպառնայ մեզի»:

Ծերակոյտին մէջ ալ դժգոհութիւն կը յայտնեն վարչապետին դէմ:

X Երեսփ. ընտրութիւնները շարունակուեցան Թէհրանի մէջ, Դշ. օր: Տասը հազար ոստիկաններ կը հսկէին բարեկարգութեան: Քուէհամարը պիտի կատարուի վաղը, շաբաթ:

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ պաշտպանութեան Նախարարը, Լատիսլաւ Քոփրիւա, պաշտօնանկ եղաւ: Պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ թէ պաշտօնէ արձակուեցաւ «իր իսկ խնդրանքով»: Կը կարծուի թէ նոր մաքրագործումներ պիտի կատարուին: Երրորդ կարեւոր պաշտօնանկութիւնն է որ կը կատարուի վերջին քանի մը ամիսներու ընթացքին :

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ անդամներէն 12 երկիրներ հաւանութիւն յայտնեցին որ Լիբիան անդամ ընտրուի անմիջապէս: Խ. Միութիւնը հակառակեցաւ, դիտել տալով թէ այդ երկիրը կը գտնուի անգլօ-ամերիկեան զօրքին տիրապետութեան տակ: Իր ներկայացուցիչը պահանջեց մինչեւ երեք ամիս ետ կանչել բոլոր օտար զինուորները եւ քանդել ռազմական խարիսխները: Եգիպտոս ալ միացաւ այս բանաձեւին :

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԹՈՒՆՈՒԶԻ ՄԷՋ

Ըմբոստներու խաղով մը վշտակցին

Վերջին լուրերը կը հաստատեն թէ կացութիւնը աւելի ծանրացած է Թունուզի մէջ: Կառավարութիւնը հարկադրուեցաւ նոր զօրք ղրկել կեդրոնական քաղաքները: Ֆրանսական զինուորները կազմ եւ պատրաստ կը սպասեն Սֆաքսի նաւահանգիստին մէջ:

Հեռագիրը կ'ըսէ թէ 29 հոգի սպաննուեցան չորեքշաբթի օր, կռիւներու ընթացքին: Կը թուի թէ ազգայնականները մասնաւոր ծրագիր մը մշակած են, ամբողջ երկիրը անկարգութեան մատնելու համար ատոր հետեւանքով:

Նոյն օրը հանրակառքերը եւ խանութները քարկոծուեցան Թունուզ քաղաքին մէջ եւ խռովութիւնը արագօրէն տարածուեցաւ դէպի հարաւ: Մոքնինի մէջ, որ 15.000 բնակիչ ունի, 5000 ցուցարարներ յարձակեցան ոստիկան զօրքին վրայ եւ աւարի տուին պահականոցը: Երեք ոստիկաններ սպաննուեցան եւ ուրիշ երկու հոգի ալ վիրաւորուեցան: Եօթը հոգի սպաննուեցան Թեպուլպա քաղաքին մէջ պատահած ընդհարումի մը միջոցին: Թունուզի արեւելեան կողմը, Մէնզէլ Պու Զէլֆա քաղաքին մէջ ոստիկանական ջոկատ մը ծուղակը իյնաւ եւ սպան սպաննուեցաւ :

Օգնական զօրք եւ ոստիկաններ ղրկուեցան Սուս քաղաքը, պաշտպանելու համար եւրոպական թաղը: Գաղթային զինուորներէն գունդ մը, մէկ վաշտ հրացանակիրներ եւ շրջուն պահակներ ղրկուեցան խռովութեանց կեդրոնները :

Կը կարծուի թէ ազգայնականներուն ծրագիրն է կարգով դղրդալի ցոյցեր սարքել բոլոր մեծ քաղաքներու մէջ: Խռովութիւնները սկսան հիւսիսային շրջանէն — Մաթէօր, Պիզերթա եւ Ֆէրրիվիլ, իսկ այժմ կը տարածուին դէպի հարաւ, քաղաքէ քաղաք, համաձայն կանխորոշ ծրագրի մը :

Երկուշաբթի օր խռովութեանց գլխաւոր վայրըն էր Նապուլ, ծովեզերեայ քաղաք մը՝ Թունուզէն 50 մղոն դէպի հարաւ – արեւելք: Երեքշաբթի օր ամենածանր դէպքը պատահեցաւ Մուսի մէջ, Նապուլէն 70 մղոն դէպի հարաւ, իսկ չորեքշաբթի օր ընդհանուր գործադուլի մատնուեցաւ Սֆաքս:

Ըմբոստները չորեքշաբթի օր գրաւեցին Թեպուլպա քաղաքը, Թունուզէն 70 մղոն դէպի հարաւ – արեւելք, փողոցային կռիւէ մը վերջ :

Առաջին անգամ է որ ազգայնականները քաղաք մը կը գրաւեն այս գաղթավայրին մէջ, մէկ շաբթուան խռովութիւններէ վերջ, ուր աւելի քան 56 հոգի սպաննուած եւ 200 հոգի վիրաւորուած են: Հաղորդակցութիւնները խզուած են Թունուզ քաղաքին եւ Թեպուլպայի միջեւ, որ քանի մը մղոն միայն հեռու է Մոքնինի բերդէն : Քսան հոգի սպաննուած են այս վերջին քաղաքին մէջ: Ֆրանսական իշխանութիւնը անմիջապէս օգնական զօրք ղրկեց եւ զինուորական մեծ գործողութեան մը կը սպասուի այսօր – վաղը : Տակաւին ճշդուած չէ թէ արդեօք ըմբոստները ինչպէս կրցան տիրանալ Թեպուլպայի:

Հեռագիրը կ'ըսէ թէ քաղաքին անկումէն քանի մը ժամ վերջը, Նոր Տէսթուրի հետեւորդներէն սպիտակազգեստ ամբոխ մը խուժեց Մոքնինի փոքր պահակախումբին վրայ, որ յանկարծակիի եկած ըլլալով, դիրք բռնեց պատուհաններու եւ դուռներու ետին եւ կրակ տեղաց: Խաղաղութիւնը վերահաստատուեցաւ երբ ծովային զինուորներ օգնութեան հասան: Ուրիշ քաղաքի մը մէջ ըմբիկները կրակի տուին կարգ մը բնակարաններ ուր կը բնակէին Ֆրանսացի սպաներու ընտանիքները :

Ոստիկանական տեղեկագիր մը հաղորդելով խուզարկութեանց արդիւնքը, կ'ըսէ թէ շատ մը կասկածելիներու վրայ գտնուեցան մետաղեայ կռշկածիգներ (կօշիկ հագնելիք), որոնց ծայրերը սրուած են ածելիներու պէս : Անոնք շատ աւելի վտանգաւոր զէնքեր են քան սովորական դաշոյնը:

ՔԵՌՆԱՐԿՆԵՐ՝ ՎԷՃԸ ԼՈՒԾԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Թունուզի կառավարութիւնը հրատարակեց մարզպանին ուղղուած նամակ մը որով ներկայ դէպքերուն ամբողջ պատասխանատուութիւնը կը ձգէ Ֆրանսական կառավարութեան վրայ: Ծանուցագիրը ստորագրած է վարչապետը, Մոհամմէտ Շէնիք:

Ֆրանսական կառավարութիւնը նոր հրահանգներ ղրկած է մարզպանին, եւ տեղական իշխանութիւնը կրնայ տագնապը լուծել վերականգնելով բանակցութիւնները:

Վարչապետին ծանուցագրին համաձայն « իր օգոստափառ վեհապետը վճռապէս կը յայտարարէ թէ կը պահէ իր ամբողջ վստահութիւնը

(Կարեւոր շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԷՆ

Վերջին ամիսներուն, առիթ ունեցայ այցելելու եւ մօտիկէն դիտելու Միջին Արեւելքի քանի մը երկիրներ: Պիտի ուզէի սեղմ եւ ամփոփ տողերու մէջ, «Յառաջ»ի ընթերցողներուն փոխանցել այն լաւատես տպաւորութիւնները, զոր ունեցայ հայկական գաղութներուն մէջ, այս թափառումներուս ընթացքին։

Միջին Արեւելքի հայ ազգաբնակութիւնը, իրապէս հայկական հնոց մը կը կազմէ: Դպրոց, եկեղեցի, կուսակցական, մարզական կեանք, հանրային աշխուժութիւն, ճշմարիտ մեղուանոցի մը տպաւորութիւն կը թողու ...

ԼԻԲԱՆԱՆ կարծես քրիստոնէական քաղաքակրթութեան դրօշը կը կրէ իր վրայ, դարերէն մնացած, թերեւս եւ Խաչակիրներէն ... Գրեթէ Հայաստանի բնակչութիւնը ունեցող, բայց տարածութեամբ երկու անգամ աւելի փոքր այս երկիրը, առանձնայատուկ դիրք մը կը գրաւէ Միջին Արեւելքի մէջ: Նախ իբրեւ գլխաւոր նաւահանգիստ: Եւ այժմ ալ իբրեւ գլխաւոր օդակայան: Նորակառոյց Խալտէ օդակայանը բազմաթիւ օդային կէտերու հանգոյցը կը կազմէ: Այստեղէն է որ կ'անցնին Եգիպտոս, Սայկօն, Իրան, Եւրոպա եւ Ամերիկա սաւառնող հսկայ օդանաւերը:

Հակառակ իր նեղ ու դարձդարձիկ փողոցներուն, Պէյրութ իր շրջակայքով գեղեցիկ տուփ մըն է: Ծովն ու լեռները անոր կողքերն են: Քաղաքի կեդրոնէն՝ հինգ վայրկեանէն կարելի է ծովափը իջնել, իսկ 15 վայրկեանէն լեռները բարձրանալ, ուր ամառուան տաքերուն, բազմութիւնները կը թափին զովասուն եւ հանգիստ կեանք մը ապրելու համար:

Լիբանանի մօտ 80 հազար հայութիւնը կ'ապրի շատ ազատ պայմաններու մէջ, ինչպէս իր տան, իր հայրենի երկրի մէջ: Հայ ժողովուրդը կը վստահի լիբանանեան կառավարութեան եւ նոյն վստահութիւնը կը վայելէ անոր մօտ: Հայութիւնը չորս հայ երեսփոխաններ ունի Լիբանանի խորհրդարանին մէջ, եւ կը համարուի կարեւոր քաղաքական ազդակ այդ երկրի մէջ :

Հայութիւնը ազատ եւ անկաշկանդ կ'ապրի իր ազգ. կեանքը՝ հանրային, մշակութային եւ կրօնական բոլոր ասպարէզներով :

Դաշնակցական մամուլը իր օրաթերթով — « Ազդակ » եւ շաբաթաթերթերով ազգապահպանման խօսուն լեզուն է: Հայկ. դպրոցներու՝ եկեղեցիներու, ակումբներու եւ մարզարաններու ընդարձակ ցանց մը կը պատէ այս փոքր երկրի մէկ ծայրէն միւսը: Պէյրութ իր շրջակայքով կը հաշուէ վեց հազար հայ աշակերտութիւն :

Լիբանանի մէջ կը գտնուին Անթիլիասի Հայոց Կաթողիկոսութիւնը եւ հայկ. Ճեմարանը, որ 20 տարիէ ի վեր լոյս կը սփռէ եւ իր աշակերտները ամենուրեք այդ լոյսի ջահակիրները կը դառնան: Լիբանանի բազմաթիւ երիտասարդ ուսուցիչներ, բժիշկներ, խմբագիրներ, այդ մշակոյթի օրրանէն դուրս եկած են: Լիբանան կը հաշուէ 2500 Կարմիր Խաչուհիներ, հազարաւոր Դաշնակցական ընկերներ եւ մարզիկներ: Գրեթէ ամէն շաբաթ, այս կամ այն շրջանին մէջ, հաւաքոյթ մը, դասախօսութիւն, տօնախմբութիւն կը կատարուի: Իսկ կարեւոր տօնակատարութիւններուն — Մայիս 28, Դաշնակցութեան Օրը, Ապրիլեան Սգատօն, տասնեակ հազարաւոր հայորդիներ կը մասնակցին մեծ բազմութեամբ :

Անցեալ Ապրիլ 15ին, տեղի ունեցան Լիբանանի խորհրդարանական ընտրութիւնները: Անձամբ հետեւեցայ եւ տեսայ թէ ինչ հսկայ աշխատանք կատարուած էր նախապէս, ու նաեւ ընտրութեան օրը: Կուսակցական ղեկավարութեան տակ զգանչելի մեքենականութիւն մը ստեղծուած էր, նախատեսելով ամէն դէպք եւ պատահար :

Վերջին շաբաթները, Լիբանան ունեցաւ իր ընտրովի առաջնորդը — Խորէն եպիսկոպոսը : Գաւառ. եւ Քաղաք. ժողովներու անդամները գացին զինք առին Անթիլիասէն եւ հանդիսաւորապէս բերին Ս. Նշան եկեղեցին, կոչնակներու ղօղանջներու եւ «Հրաշափառ»ի մեղեդիներու մէջէն ...

×

ՍՈՒՐԻԱ, վերջին տարիներուն, պետական հարուածներու երկիրը դարձաւ: Այստեղ ալ, մօտ 120 հազար հայութիւն կ'ապրի, գրեթէ կէսը Հալէպի շուրջ: Հայութիւնը միեւնոյն ազատութիւնները կը վայելէ այս երկրի մէջ եւ կը վարէ ազատ ու անկաշկանդ, իր ազգ. կեանքը: Այստեղ նոյնպէս դպրոցներու մեծ ցանց մը կը տարածուի Հալէպէն Դամասկոս եւ մինչեւ Գամիշլի: Հալէպն ալ ունի իր Ճեմարանը, եւ իր շրջակայքով կը հաշուէ մօտ ութ հազար հայ աշակերտ: Կան բազմաթիւ եկեղեցիներ եւ Հայոց Առաջնորդարան: Թեմի առաջնորդն է եռանդուն եւ հայրենասէր հոգեւորական մը, Զարեհ եպիսկոպոսը: Հալէպ ալ ունի իր կուսակցական օրաթերթը: Կը յիշեմ 1948ին, հաւաքի տեղաւորուած երկու տաղաւարներու մէջ, այս անգամ աւելին « Արեւելք»ը ունի իր սեփական տպարանը եւ խմբագրատունը: Յամառ եւ յարատեւ աշխատանքի արդիւնք... Կան ուրիշ գանազան ձեռնարկներ եւ կուսակցական երկու ակումբներ :

Մարզական կեանքը նոյնպէս զարգացած է Սուրիոյ մէջ: Կ'արժէր տեսնել անցեալ Ապրիլի հոյակապ տողանցքը: Աւելի քան 20 հազար հայութիւն եկած էր ծափահարելու իր 2500 զաւակներու փառաւոր շքերթը: Եկած էին բոլոր շրջաններէ, իւրաքանչիւր խումբը իր տարազով եւ դրօշակով: Առողջ, դիտակից եւ հայրենասէր սերունդ մը պիտի հասնի այս պատանիներէն: Անոնք վաղուան մեր յոյսն են...

Այս առթիւ փոքրիկ դրուագ մը կ'ուզէի պատմել «Յառաջ»ի ընթերցողներուն: Մարզահանդէսի առթիւ, գաւառէն եկած հայ սկաուտները կը բաժնուին եղեր Հալէպի հայ ընտանիքներուն միջեւ: Դամասկոսէն եկած Մանչիկեան անուն պատանի սկաուտ մը, կը տեղաւորուի մեզի ոչ-բարեկամ ընտանիքի մը յարկին տակ: Իրիկունը, երբ որ պատանին յոգնած ու պարտասած տուն կը վերադառնայ, հիւրընկալ ընտանիքը շատ պաղ կ'ընդունի զինք եւ փոքրիկ վէճ մը տեղի կ'ունենայ: Մանչիկեանը կը վերցնէ իր գաւազանն ու կռնակի պայուսակը եւ դուրս կ'ելլէ, դուռը ամուր վրան զարնելով: Խեղճ տղան, քաղաքին անծանօթ, մինակ, երկար կը թափառի, մինչեւ որ կը գտնէ Դաշնակցութեան ակումբը: Ի զարմանս այնտեղ գտնուող քանի մը ընկերներուն Մանչիկեանը կը շեշտէ.

— « Կը նախընտրեմ այս սալայատակներու վրայ պառկիլ, քան այնպիսի անարժան մարդու յարկին տակ գտնուիլ ...» :

Մանչիկեանը, իրական տիպարն է, Միջին Արեւելքի մէջ հասակ նետող նոր սերունդին ...

Սուրիոյ մայրաքաղաքին՝ Դամասկոսի մէջ 3 — 4 հազարնոց հայ գաղութ մը ունինք :

Ամէն տեղ բազմաթիւ օրգաններ ունինք, կուսակցական, մարզական, Կ. Խաչ եւն.: Մեր ընկերները մեծ ճիգ կը թափեն, ազգապահպանման ճամբու վրայ, իրենց Հալէպի Հայկազեան վարժարանը, որ հայեցի դաստիարակութեամբ սերունդ մը կը հասցնէ: Սեւաչեայ եւ սեւահեր այս երիտասարդները հետզհետէ կը ստուարացնեն մեր շարքերը: Հ. Մ. Ը. Մ. իր ակումբն ունի, զարդարուած եռագոյնով, մեր անմահ հերոսներու նկարներով եւ մրցումի մէջ շահուած բազմաթիւ արծաթեայ բաժակներով: Բոլորն ալ դուրսի մարդու, դուրսի ընկերոջ խօսքի կարօտը ունին..

Սուրիոյ մէջ, նոյնպէս, Հայութիւնը կը վայելէ երկրի իշխանութեանց վստահութիւնը եւ կը համարուի, աշխատաւոր, շինարար եւ օգտակար ազդակ ...

×

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ մէջ կը մնայ փոքրաթիւ հայ գաղութ մը: Պաղեստինեան դէպքերու ընթացքին, շատերը քաշուեցան դէպի Ամման, Հայֆա, Պէյրութ եւ Կիպրոս: Այս ամբողջ ընթացքին Երուսաղէմի վանքին մէջ դեռ կը մնային մօտ 800 հոգի, որոնք ամէն ինչ թողած եկած տեղաւորուած էին վանքի շրջանակին մէջ, յաճախ 6—7 հոգի մէկ սենեակի մէջ պառկելով: Խուռներամ բազմութիւն մը եկած էր տօնելու Մայիս 28ը: Վանքի մէջ մեր ընկերներու տրամադրութեան տակ դրուած է ակումբ մը, ուր կը կատարուին ժողովներ, հաւաքոյթներ: Աչքի զարնող նոր կազմակերպուած 25 հոգինոց երգչախումբը : Այստեղ ալ իրար թեւ ու թիկունք կը հանդիսանան կուսակցական մարմին, Կ. Խաչ, պատանեկան միութիւն, «Սօսէ» աղջկանց խումբը եւն. : Բոլորի հետ ալ հանդիպումներ ունեցանք: Շատ են պատմական վայրերը — Ս. Յակոբայ, Ս. Յարութիւն, տաճարները, Բեթղեհէմ, Համբարձման լեռը եւն.: Զարմանալի կերպով, այս սրբազան վայրերը բաժնուած են ազգերու միջեւ: Տեղ կայ որ սանդուխի մը կամ պատի մը մէկ երեսը հայկական է, իսկ միւսը լատինական, յունական կամ օրթոտոքս: Ինչ վէճ եւ կռիւներ տեղի ունեցած են այս գետնին վրայ: Եւ հայ մարդը կրցած է այս դարերու ժառանգութիւնը պահպանել եւ միշտ վառ պահել Լուսաւորիչի կանթեղը, մինչեւ մեր օրերը: Դժբախտաբար ներկայ վանականները — ամէն մեղքիս վրայ, ժառանգաւորացէն շրջանաւարտ չորս վանեցի վարդապետներ, հարկ եղած բարոյական եւ հոգեւորական վեհութենէն զուրկ են: Ափսոս որ Խրիմեանի հայրենիքէն են ...

Տեսայ նաեւ Լացի Պատը եւ Սողոմոնի տաճարը: Հոյակապ ձեռակերտներ: Մեր վանքի պարիսպները, ներկայիս սահմանագիծը կը կազմեն Իսրայէլի եւ Յորդանանի: Նշենք նաեւ որ կռիւներու ընթացքին, բուռ մը Դաշնակցական հաւատաւոր ընկերներու խիզախութեան շնորհիւ միայն, կարելի եղած է վանքը փրկել ստոյգ կորուստէ ...

(Մնացեալը յաջորդով) ՏԻԳՐԻՍ

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ ՊՑՂՈՏԱՆԵՐՈՒ ԿԵԱՆՔԷՆ

Այսպիսի բաներ...

Գ. (*)

— Ի՞նչ եղաւ, Ժիւլ, ըսի,
— Է, գնաց, ըսաւ:
— Ի՞նչը գնաց :
— Տասնոցը :
— Ի՞նչպէս թէ տասնոցը :
— Չտեսա՞ր, մարդը ութ բացաւ, ես քեզի ըսած էի, որ հոս չգաս, տուր սա դրամները....
— Չեմ հասկնար, ըսի, այ թուղթերը ի՞նչ են, պա՞րտք ըրած էիր երկու ժամէ ի վեր, բացատրէ...
— Այս խաղին Պաքքարա կ'ըսեն: Երկու թուղթ դուն կը քաշես, երկուք ալ միւսին համար, որուն որ թիւը մեծ է կը յաղթէ:
— Հիմա, այս տասը հազարը դրած առենդ եթէ շահէիր, ի՞նչ պիտի առնէիր:
— Քսան, այսինքն պիտի կրկնապատկէք :
— Ուրեմն, տասը հազար վտանգի տակ կը դնես, տա՞սը հազար շահելու համար: Ասիկա գէշ կազմակերպուած խաղ մըն է, ես դուրսը, պուլէն, հինգ հազար շահեցայ արդէն, եկուր երթանք: Տեսա՞ր կնիկները:
— Կնիկ – մնիկ չտեսայ, քսան հազար ունէի վրաս, գնաց, այս շանորդի Հրեան, ինչ շանս ունի, ժամ մըն է ձեռքը կտրող մը չեղաւ, այն ալ այս աննշան խաղին մէջ: Հազարփրանքէն աւելի դնող չկայ :

Այս պահուս, վարագոյրէ դրան դրացիրը ինքնութեան թուղթս եւ դրոշմաթուղթերով տոմսակ մը բերաւ:

— Պարոն, տուէք ասոնք, եւ եթէ կարելի է 150 Ֆրանք տուէք :
— Տուր, ըսաւ Ժիւլ:

Երեսը նայեցայ Ժիւլին, եւ վճարեցի մաքդուն :

Իր նայուածքը իմ վրաս՝ տեսակ մը գութս շարժեց

— Հիմա ի՞նչ կ'ուզես ընել, ըսէ:
— Անշուշտ բախտը պիտի դառնայ, հանէ այս դրամները, եւ նայէ ինչպէս անոր ...

Ես տեղաւորուեցայ Ժիւլին ձախ կողմը, եւ շարունակեցի դանձապետի պաշտօնս: Կեանքիս մէջ երբեք, այդ տեսակ հակակրելի մարդու մը հանդիպած չեմ, որքան այդ գիշերուան [illegible] սեղանի թիավարը: Անոր թին, անդադար, Ժիւլին առջեւէն դրամները կը քաշէր եւ կը բաժնէր ուրիշներուն:

— Ժիւլ, ըսի, այս վերջին հինգնոցն է:
— Տուր այն ալ, ըսաւ, եւ ելիր քովէս:

Ես դէպի վարագոյրէ դուռը յառաջացայ եւ տեսայ, որ Ժիւլն ալ ետեւէս կուգար:

— Ի՞նչ ըրիր, ըսի
— Մէկ անգամէն ալ զայն տուի, ըսաւ, անկարելի բան է: Ամէնը այս կնիկներուն երեսէն եղաւ :

Առաջուան ժամը 4ը քսան կ'անցնէր: Աւելորդ էր սենեակ փնտռել՝ Սէն Ռաֆայէլ: Նստանք օթօ, եւ դարձանք՝ ետ :

Երկար ժամ մը չխօսեցանք իրարու հետ: Կառքը կը սուրար մեր յիմարութեան [illegible] շալկած: Մեր Ժիւլը կը քշէր ճակատագրէն փախած մարդու մը պէս: Եւ, տհաճ անձրեւ մը: Առատ եւ յորդ: Կարծես ջրհեղեղ մը:

Սկսանք խօսիլ: Մտոք ունէինք Պանտոլ իջնել, բայց, մտածելով, որ ամբողջ Քօթ տ'Ազիւրը լեցուն էր, փոխեցինք նպատակը եւ անցանք՝ Վառ:

— Տրակինեան յաճախորդներ ունիմ, վաղը առտուն դրամ կրնանք ճարել, ըսաւ Ժիւլ, հոգ մի ըներ, ձեւով մը կորսուած այս դրամները ետ-դը կը բերենք:
— Հոգիդ ողջ ըլլայ, ըսի, բայց, կը կրկնեմ, այս խաղը շատ գէշ կազմակերպուած է: Ետքը, այդ ի՞նչ փարթնը էր, այդ օրիորդ Կ.ը, որ մեր ութսուն հազարին գլուխը կերաւ: Կծկուելէք անկիւն մը ճարելու յոյսով զոհեր եղանք: Ճիշդ Հայոց ազգին պէս... Պարզապէս սոսխօսներ էին այդ կնիկները: Գոնէ ներկայ ըլլար, ինքը, Օր. Կ.ը, եւ աչքերովը տեսնէր, թէ ինչ յաճախորդներ էինք ...
— Տանձեր, ըսաւ, Ֆրանսերէն :
— Եւ ինչ տանձեր...
— Ալ այս մասին չխօսինք ըսաւ մեր Ժիւլը, հիմա իջիր եւ սա դուռը զարկ :

Ճամբաներուն վրայ կեցած առանձին շէնք մըն էր, որ աւելի յարդանոցի կը նմանէր քան պանդոկի :

Երբ կառքին դուռը բացի, հակառակ հեղեղին, որ կը թափէր, տաքութիւն մը կար վրաս: Մարդ, ամէն տարիքին, յիմարութիւններու ընդունակ է, կը մտածէի ինքնիրենս :

(*) Ա. եւ Բ. մասերը տես «Յառաջ» Յունուար [illegible] :

Թունուզի քննուկը

« Լը Մոնտ »ի մէկ աշխատակիցը վերջերս տեսակցութիւն մը ունեցած էր «Նոր Տեսթուր»ի վարիչներէն Հապիպ Պուրկիպայի հետ, որ աքսորուեցաւ ։

Կուսակցութեան կարեւոր դէմքերէն Սալահ Պէն Եուսէֆ դահլիճին մէջ մտած էր այն յոյսով թէ կարելի պիտի ըլլար իրագործել հոգատար կառավարութեան խոստումը, որով Թունուզ աստիճանաբար անկախութեան պիտի տիրանար ։

Պուրկիպա կ'ըսէ թէ անցեալ Դեկտ. 15ի Ֆրանսական ծանուցագիրը խորտակած է իրենց յոյսերը, որոնք հիմնուած էին 1950ի Օգոստոսի յայտարարութեան վրայ։ «Նոր Տեսթուր» անկախութեան կը ձգտի, որովհետեւ բարենորոգումներու ճամբան զոցուած է ։ Այժմ կը պահանջէ վեհապետութեան ճանաչում, նոր դաշնագրի մը կնքումը, իշխանութեան փոխանցումը կատարելու համար։ Փոխադարձաբար կը խոստանայ անհրաժեշտ երաշխիքները տալ օտար գաղութներուն, իսկ Ֆրանսացիներուն պիտի ընծայէ գնուորա ...

Ջուրերուն տակէն, վազելով հասայ չէնքին, եւ ակսայ երկու ձեռքերովս ուժգնօրէն զարնել դուռը, որ խանութի մը ձեւ ունէր ։ Անձրեւին սաստկութիւնը կը տիրապետէր ուրիշ ոեւէ ձայնի մը վրայ, ու խեղդուած կը կորսուէր մութին եւ ամայութեան մէջ։ Կը զարնէի դուռը եւ կը պոռայի։ Ա. օգնութ ։

Օրերը գէշ էին։ Երկրիս մէջ պէտք եղած վստահութիւնը տակաւին արմատացած չէր ։

— Ոչ ըսի, Ժիւլ, քէչ երթանք։ Առտուան դէմ կը հասնինք Վիլտօպան եւ անտարակոյս գիշերելու հանգչեցնելու տեղ մը կը ճարենք։ Հապա եթէ առտուան այս չորսին, մարդիկ մեզի աւազակներու տեղ առնեն եւ փոխանակ դուռի, պատուհան մը բացուի վերէն, ու մեր գլխուն կրակ թափեն... Մեզի կրնան «ֆօ – ըէզիսթան»ներ կարծել ...

Պատուհանի տեղ Ժիւլ խնդաց։ Ես նստայ տեղս, եւ ինչպէս շոգեմակոյկ մը, մեր կառքը կը ճողփար ջուրերուն վրայէն որ կը վազէին ամէն կողմէ ։

Մթնշաղ։ Մշուշ։ Հասանք Վիլտօպան, կէս մութ, կէս լոյս։ Ժիւլը իր կողմէն, ես իմ կողմէս կը նայէինք պատերուն վրայ «պանդոկ» մը կարդալու համար։ Ա՛ օգնութ։ Վերի փողոց, վարի փողոց, փոքրիկ հրապարակ մը եւ վերջապէս ... « Կրանտ Օթէլ տը Ֆրանս»։

— Արդէն մեզի փոքրիկ տեղեր չեն ընդունիր, ըսաւ Ժիւլ։ Իջիր նայինք եւ հարցուր ։

Ժամը չնայեցայ։ Գրեթէ առաւօտ էր։ Դուռը բաց էր, եւ ներսը լոյս կար։ Խոհարար հագուած մարդ մը կրակ կը պատրաստէր եւ բազդատաբար երիտասարդ մըն ալ գինիի շիշերով զբաղած էր ։

— Բարիլոյս, պարոններ, ըսի ։
— Բարիլոյս պարոն, ի՞նչ կ'ուզէիք ։
— Ազատ սենեակներ ունի՞ք ։
— Այո, քանի՞ հատ ,
— Երկու հատ, իսկ կառա՞ժ։
— Այո, այո, ինչ որ ալ ուզէք ... ։

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱՂԱՑԵԱՆ

կան, դիւանագիտական եւ մշակութային իրաւունքներ ։

Ֆրանսացի լրագրողը ազգայնական վարիչին ուշադրութեան յանձնած է այն պարագան, որ եթէ գրգռութեան դիմէ, պատճառաբանելով անձնիւրացութեան եւ պիտի ձերբակալուի, ինչպէս եղած էր 1938ին։ Պուրկիպա անվարան պատասխանած է.— Մարտակոչը արձակուած է այլեւս ։

Հապիպ Պուրկիպա 1934ին բաժնուած էր հին կուսակցութենէն եւ հիմնած «Նոր Տեսթուր»ը ։ Մէկ կողմէ, «հին փաթթոց», միւս կողմէ «Երիտասարդ Թուրքերը» ,— «Նոր Տեսթուր»։ Իրենց նպատակը նոյն է.— Թունուզի անկախութիւնը ։ բայց, հինՏեսթուրը քուրանական է, համիսլամութեան կը հետեւի, ներքնապէս պահպանողական։ Կուսակցութիւն մը, որ վարչակազմ ունի, առանց հօտի։ Մինչ, «Նոր Տեսթուր» արեւմտական է, քէմալական եւ Ոսկիլը-եան։ 1951ին, կուսակցութեան նախագահներէն Շէյխ Թաալպիի հրաժարումով Պուրկիպա «Նոր Տէսթուր»ի քաղաքական քարտուղարութենէն կը բարձրանայ նախագահութեան։

Հայրենիքի ազատագրութեան համար պայքարող այս ազգայնական վարիչը Մանասթիրի մէջ (Թունուզ) ծանօթացած է համեստ Ֆրանսուհիի մը՝ Մաթիլտ Լորէնի հետ, որ իրմէ տասը տարի մեծ էր։ Քանի մը տարի վերջը այն գնաց Փարիզ, քոյրը տունը եւ հետը ամուսնացաւ։ Անկէ ունի զաւակ մը, Հապիպ Քամէլ, որ Ֆրանսական քաղաքացի է։

Պուրկիպա անշուշտ միւսիլման արձանագրուած է, բայց անհաւատ մըն է։ Եթէ ասիկա ցոյց տայ ամբոխին, բնականաբար անձնապաշտ-նութեան համազօր պիտի ըլլար։ Աւելի լաւ կը խօսի Ֆրանսերէն քան արաբերէն։ Դիւրութեամբ կ'արտասանէ Ֆրանսական դասականները, աւելի քան Քուրանի հատուածները, որոնցմով կը սիրէ երբեմն զարդարել իր ճառերը։ Կ'արհամարհէ ամէն ինչ որ կը ներկայացնէ հին Տեսթուրը։ Գահիրէի մէջ ղժտուեցաւ աւստական Ապտ էլ Քերիմի եւ Երուսաղէմի նախորդ մոլեռանդ միւֆթիին հետ։ Զգած է իր բարեկամութիւնը Ազգամ փաշայի հետ, որովհետեւ Արաբական Դաշնակցութիւնը Միջին Արեւելքի արբանեակը կը նկատէ հիւսիսային Ափրիկէն։ Անոր օժանդակութիւնը կը փնտռէ, բայց կը մերժէ հպատակիլ իր հրամաններուն։ Անոնք որ զինքը կը ճանչնան քսան տարիէ ի վեր, կը հաւաստեն թէ՝ ան երբեք չէ կորանցուցած Ֆրանսացի հետ տեւական համաձայնութիւն մը կնքելու յոյսը ։

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Պարգեւ Վարդանեան անուն չարժավար մը (շօֆէօր) արհեստը փոխելով երգահանդէս մը տուած է Նիւ Եորք Քարնըկի Հոլի մէջ եւ գտած է մեծ ընդունելութիւն մը հասարակութեան եւ ամերիկեան մամուլի մօտ։ Ինչպէս կ'երեւի մեր baryton հայրենակիցը յայտնութիւն մը եղած է Ամերիկայի համար՝ քանի որ «Ամերիկայի Ձայնը» Բչ. օրուան Ֆրանսերէն զեկուցումին մէջ երկար խօսեցաւ այս մասին։ Նոյն գնահատանքը յայտնած էր Aurore օրաթերթը երեքշաբթի օր ։

ՂՊՏԻՆԵՐՈՒ ԵԿԵՂԵՑԻՆ ԱՅՐԱԾ ՍՈՒԷԶԻ ՄԷՋ

Եգիպտոսի թերթերը կը գրեն թէ խումբ մը անծանօթներ վերջերս յարձակելով Սուէզի Ղպտիներու եկեղեցիի մը վրայ, քարուքանդ ըրած են զայն ...

Դէպքը մեծ յուզումի մատնած է բոլոր Ղպտի շրջանակները, մանաւանդ Ղպտիներու պատրիարքն ու ազգային ժողովը։ Պատահած ըլլալով Ծընունդի տօներու նախօրեակին, Ազգ. ժողովը իբրեւ սուգի նշան ջնջեց աշխարհիկ տօնակատարութիւնները եւ ընդունելութիւնները, ինչպէս նաեւ, իբրեւ բողոքի արտայայտութիւն, մերժեց ընդունիլ 5000 եգ. ոսկիի հատուցումը, զոր կառավարութիւնը տրամադրած էր եկեղեցիի վերանորոգման համար։

Հակառակ այս բոլորին, բազմաթիւ պաշտօնական անձնաւորութիւններ, Ծնունդի առթիւ այցելեցին Պատրիարքարան եւ ստորագրեցին այցելուներու տոմարին մէջ։ Ծնունդի առաւօտուն իսկ, Պատրիարք Ամպա Եուսապ Բ.ին այցելեց վարչապետ Նահաս փաշա եւ ցաւ յայտնելով պատահած սրբապղծութեան համար, խնդրեց պատրիարքէն բոլորովին մեկուսի դէպք մը նկատել եղածը եւ վերցնելով բոլոր Ղպտիներու համար յայտարարուած սուգը, ընդունիլ տրամադրուած 5000 եգ. ոսկին։ Պատրիարքը պատասխանեց, թէ հարցը կարեւորութիւն չունի նիւթական տեսակէտով, այլ պէտք է նկատի առնել ըստ էութեան։ Եգիպտական թերթերը մէկ բերան կը դատապարտեն դէպքը եւ անոր հեղինակները։

Եգիպտական թերթերը հետեւեալ կերպով կը պատմեն դէպքը.—

Ամբոխը կը հետեւէր չորս լրտեսներու, որոնք վազեցին դէպի քաղաքի եկեղեցին։ Կ'ուզէին հոն ապաստանիլ, կորսնցնելու համար իրենց հետքը։ Մոլեգնած բազմութիւնը որ կը բաղկանար Իսլամներէ եւ Ղպտիներէ պահանջեց որ չորս լրտեսները դուրս ելլեն եկեղեցիէն։ Ամբոխին կատաղութիւնը կրնար հանդարտիլ լրտեսներու մահուամբ միայն։ Եւ լրտեսները մեռան ողջ ողջ այրելով։

Այս առթիւ Ներքին նախարար Սէրաճէտտին փաշա հաւաստած է պատրիարքին թէ հարկ եղած միջոցները ձեռք առնուած են, որպէսզի ապագային այսպիսի դէպքեր չպատահին։ Պատրիարքը պատասխանած է թէ՝ կ'ուզէ որ դատարան յանձնուին յանցաւորները եւ պատիժներ տրուին ապահովութեան պաշտօնեաներուն ։

ԾԻԾԱՂ

Ա.— Ես ամենադժուարին գործս կը կատարեմ դեռ նախաճաշս չըրած ։
Բ.— Ինչ է այդ գործը ։
Ա.— Անկողինէն ելլել ...

×

ՆԱ.— Ինչո՞ւ երեսդ կախ է։
ՆԷ.— Ի՞նչ ըսեմ. գոհարեղէն գնելու տարիկ մը չես գներ ինծի ։
ՆԱ.— Գոհարեղէնի՞. բայց դուն գոհարեղէն չունիս ։
ՆԷ.— Նախ տուփը առ, որ կարգը անոր գայ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (3)

ԿՐԱԿԷ ԳԻԾԵՐՈՒ ՎՐԱՅ

Բան չեմ լսեր, ոչ իսկ իրենց խօսակցութեան ձայները։ Դիմացս կարծես մշուշ կայ, եւ անոր մէջէն չարան – չարան, իրարու ետեւէ կը յածին ստուերները։ Ի՞նչ են այդ ստուերները, չեմ գիտեր։ Որոշ կերպով չեմ կրնար անոնց տեսակն ու քանակը տալ։ Ամէն բան, ամէն տեսակ գոյն կայ անոնց մէջ։ Կը զգամ նոյնպէս որ կոպերս տակաւ կը թանձրանան, օրհնեալ քունը կը կախուի աչքերէս ։

Յաջորդ առաւօտ կ'արթննամ բաւական ուշ ։ Մարմինս առանձին թեթեւութիւն մը կը զգայ ։ Տրամադրութիւնս որոշ չափով լաւ է։ Օրհնաբեր քունը բաւական կազդուրած է մարմինս։ Դարձեալ ծարաւ եմ, բայց ոչ ամէն օրուան չափ։ Սակայն միտքս անվերջ խորհրդածութիւններու ծով մըն է։ Իրարու կը յաջորդեն ծանօթ ու անծանօթ դէմքեր, պատկերներ։ Ինչո՞ւ, որուն համար այս տառապանքը։ Ո՞ր հայրենիքին, որո՞նց ազատութեան համար ։ Այս բոլորին մէջ իմ հայրենիքիս անունն իսկ չկայ։ Մեր անկորնչելի եւ արդար դատին խօսքն իսկ չկայ ... Էր երբեմն «փոքր դաշնակից» էինք։ Խօսք ու ձայն ունէինք ժողովներու մէջ։ Կային արդարամիտ, մարդասէր մարդիկ, որ ձայն կը բարձրացնէին մեզի համար։ Բայց, այսօր եթէ «Հայ» կամ «Հայաստան» կ'ըսես, ուս կը թօթուեն, չլսելու կուգան, կամ չատ «ձեր դատը լուծուած է» կ'ըսեն ու կ'անցնին ...

Այս խորհրդածութիւններուն եւ ուրիշ հոգերու հետ, մտահոգութեամբ կը յիշեմ նաեւ տունը, տեղ, ծանօթ, բարեկամ – դրացի։ Ահա, աչքիս առջեւն է մեծ մայրս։ « Օրերը համրուած», «մէկ ոտքը գերեզման հասած» մեծ մայրս ...

Օր մը, կէս օր, տունէն բացակայութիւնս բաւական էր, որ աշխարհը իրար անցընէր իմ ուր «ըլլալս» գիտնալու համար։ Երեկոները երբ տունէն դուրս ելլէի, հազարումէկ պատուէրներ ունէր ինծի համար։ « Խաղամոլներուն չընկերանաս»։ «Մութ փողոցները չզեղերիս»։ «Սեւամորթներու թաղէն չանցնիս»։ «Ջպարես, չքրտնիս»... եւ «ինքնամատոյցներու աժան հրապուրանքներէն չտարուիս»...

Չեմ յիշեր, մեծ մայրս օր մը ինձմէ առաջ գլուխը բարձին դրա՞ծ էր։ Գիշերները որ ժամուն ալ ներս մտնէի, ան արթուն, մտահոգ նստած կ'ըլլար իր անկողինին վրայ ու կը սպասէր։

Իսկ հիմա՞ որ աշխարհը տակնուվրայ է։ Գոնէ գիտէ՞ ողջ ըլլալս։

Ու... ոտքը գերեզման հասած այս պառաւին քով կեանքիս ընկերը, գեռ հինգ ամսուան նորածինով մը — մանչուկ մը —։ Ես որբ մըն էի Թիլման որբ մը։ Իմ հարազատներս թաղեցի այն միւս անգամին, երբ, թնդանօթները նոյն ուժգնութեամբ կը գոռային, երբ մարդիկ այսօրուան պէս զազան կտրած իրար կը յօշոտէին ։

Հէգ մեծ մայրս, գիս նետած իր շալակը իբր դանձ եւ հարստութիւն՝ թափառեցաւ քաղաքէ քաղաք, երկրէ երկիր։ Մինչ անցանք արիւնի ... նօթութեան, ծարաւի, անհուն եւ աննկարագրելի ճամբաներէն։ Իբրեւ մարդ արարած՝ մեր վրայ մնացին ոսկոր, կաշի եւ մեր փոսը ինկած աչքերը իբրեւ կենդանի վկայ մեր տեսած ու ապրած սարսափներուն...

Նախախնամութիւնը, կարծես գիտմամբ մեր նահապետական գերդաստանի աւելի քան՝ չորս տասնեակ շունչէն՝ միայն գիս բաշխեց մեծ մօրս՝ իր հաւատքին ու յոյսին ջահը լիովին չխորտակելու համար։ Իրօք, մեծ մօրս համար իր բոլոր կորուստներուն քով՝ մինակ իմ ապրիլս՝ մեծ, կենդանի եւ աստուածատուր սփոփանք մըն էր։ Ես իմ մեծ մօրս համար կախարդական այն հայելին էի, որուն մէջ նայելով, կ'ուզէր տեսնել այն բոլորը զոր ունէր անցեալին մէջ՝ եւ որոնք այսօր, անհետացեր էին...

Եւ, ահա այս նոր եղեռը։ Ո՞վ կրնար համոզել պառաւը, թէ այս մէկը տարբեր պիտի ըլլար միւսէն։

Կը յիշեմ, զօրակոչէն վերջ, լման երեք օր — երբ զօրանոց պէտք էր մտնէի — խեղճ պառաւը ոչ կերաւ, ոչ խմեց, եւ ոչ ալ կոպերը իրարու խփեց։ Լացաւ, մզկտաց եւ ողբալով պայուսակս կարգի դրաւ ։

... Ցանկարծ սենեակիս դուռը կը բացուի ։ Գլուխս թեթեւ մը վեր կը բարձրացնեմ, տեսնելու համար եկողը։ Ջիս խնամող հիւանդապահուհին է, ուրիշ քանի մը պաշտօնակիցներով որոնց մէջ այս անգամ այրեր ալ կան։

ԾԻՍԱՔ ՄԻՐՁԷ

(Շար.)

իր Նախարարներուն վրայ»: Երբ պէյը կ'արտօնէ որ վարչապետը պատասխանէ իր անունով, կը նշանակէ թէ կատարելապէս համաձայն է կառավարութեան հետ, ինչպէս յայտարարեց այն պատուիրակութիւնը որ Փարիզ եկած է, Ազգաժողովին միջամտութիւնը խնդրելու համար: Ծանուցագիրը կը մեղադրէ նաեւ Թունուզի ֆրանսական գաղութին վարիչները, «որոնք իրենց անձնական շահերը եւ առանձնաշնորհները կը գերադասեն Ֆրանսայի գերագոյն շահերէն եւ թոյլ չեն տար պարկեշտօրէն գործադրել ազատական քաղաքականութիւն մը աւելի քան երեք միլիոննոց ազգի մը հանդէպ »:

Ազգաժողովին արաբ ներկայացուցիչները, Փաքիստանի պատուիրակները եւ ուրիշ Ասիացիներ խորհրդակցութիւն մը ունեցան ՄԱԿի ընդհ. Ժողովի Նախագահին հետ, ելք մը գտնելու համար: Թունուզի երկու նախարարները տեսակցութիւն մր ունեցան ազգայնական Չինաստանի պատուիրակութեան հետ :

Նոր դէպքեր Եգիպտոսի մէջ

ԳԱՀԻՐԷ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՅ

Անգլիական ուժերը Դշ. օր երկու նոր շըջաններ խուզարկեցին Իսմայիլիայի մէջ, զէնքեր եւ ահաբեկիչներ երեւան հանելու համար: Արշալոյսէն առաջ վայրաչուներ փնտռտուքներ կատարեցին Իսմայիլիայի արաբական գերեզմանատան արեւելակողմը, ուր արդէն 20թոն զինամթերք գըտած էին: Միւս կողմէ, հետեւակազօրքը խուզարկութեան ձեռնարկեց Ջրանցքին անուշ ջուրի հարաւակողմը: Երեւան հանեցին զէնքեր եւ ռազմամթերքներ: Եօթը կասկածելիներ ձերբակալուեցան :

Մոհամմէտ Ալի քարափին գրաւումէն ի վեր, ծովային եւ Սուէզի կամուրջները ենթակայ չէին բրիտանական իշխանութեան: Ներկայիս Ջրանցքին անուշ ջուրի երկու ափերը ամբողջովին ինկած են անգլիական գրաւման տակ: Անոնք հոն հաստատած են պատնէշներ եւ պահականոցներ, փուշի պարկերով ամրացուած :

Ներքին նախարար Սերակետտին փաշա յայտարարեց թէ՝ «կառավարութիւնը կարեւոր միջոցներ ձեռք պիտի առնէ, անգլիական ուժերուն բարբարոսական արարքները ձախողութեան մատնելու համար: Նախարարը աւելցուց թէ Անգլիացիները մորթած են եգիպտական քաղաքացիները, կատղած չուներ արձակած են անոնց վըրայ, սրբապղծած մզկիթները եւ գերեզմանները»: Իսմայիլիայի կառավարիչը իր կարգին մատնանշած է ուրիշ բարբարոսութիւններ:

Եգիպտոսի կիներն ալ միացած են հականգլիական պայքարին, ղեկավարութեամբ Տիկին Տորիա Շէֆիքի: «Նեղոսի աղջիկները» Միութեան անդամուհիները Պարքլէյս դրամատան առջեւ կանգնեցան, արգիլելով ամէն գործառնութիւն: Վարչութիւնը դիմեց ներքին նախարարութեան, որ ոստիկանութեան միջոցաւ ձերբակալեց ցուցարարուհիները, որոնք քանի մը ժամ վերջ ազատ արձակուեցան :

Անգլիոյ արտաքին նախարարութիւնը կը ծանուցանէ թէ Արաբիոյ կառավարութիւնը Ճիտտէի անգլիական դեսպանին առաջարկ բերած է միջնորդութեան, անգլեւաեգիպտական վէճին մէջ ; կը յիշուի թէ Իրաքի կառավարութիւնն ալ դիմած էր, բայց արտաքին նախարարութիւնը յարմար չի նկատեր Սուտանի մասին եղած առաջարկները:

× Եգիպտական կառավարութիւնը նորէն ազդարարեց Մ. Նահանգներու, Ֆրանսայի, Հոլանտայի եւ Նորվեկիոյ կառավարութեանց թէ «ոչբարեկամական» ընթացք պիտի նկատէ, եթէ գործակցին Անգլիոյ՝ Սուէզի Ջրանցքին մէջ: Այս պաթիւ յանձնուած յուշագիրը «ապահովիչ լուրերու կը սպասէ այս մասին» եւ կը յիշեցնէ թէ Եգիպտոսի կ'իյնայ անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առնել, գործադրելու համար Կ. Պոլսոյ պայմանագիրը (1888), որուն համաձայն Ջրանցքը բաց պիտի ըլլայ բոլոր ազգերուն առջեւ, պատերազմի թէ խաղաղութեան ատեն :

× Գահիրէի «Ալ Մսրի» թերթին Փարիզի թղթակիցը տեսակցութիւն մը ունեցած է Վիշինսկիի հետ, որ ըսեր է.

— «Հիւսիսային Ափրիկէի եւ Միջին Արեւելքի ժողովուրդներուն, — Եգիպտոս, Իրան եւ ամէն կողմ, — պայքարը կը սկսի սարսել արեւմտեան տիրապետութեան հիմերը: Ազատագրութեան ազատին յարժումները հետեւանք չեն մեր դաւերուն, ինչպէս ըսած էր Էչիսըն, այլ արդիւնքը ժողովուրդներու ազատութեան, պատիւի եւ ամբողջական անկախութեան պահանջներուն:

ՄԻՍՏԻՒԼ ԽԻՐՈՊԱՅԻ ծրագիրը փութացնելու համար, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարն ալ անհրաժեշտ կը գտնէ որ սահմանադիր ժողով մը գումարուի, ինչպէս առաջարկած էր զօր. Այ-[illegible] :

ԱՆԳԼԻԱ ՊԻՏԻ ՍՆԱՆԿԱՆԱՅ [illegible], Օգոստոսի՝, եթէ աչտակալ միջոցներ ձեռք չառ-

«ԿՈՄԻՏԱՍԻ ՕՐ»

Կիրակի 24 Փետրուար, ժամը 15ին

Սորպոն ի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ

Նախագահութեամբ Պ. GUY de LIONCOURTի, տնօրէն César Franck երաժշտ. բարձրագոյն վարժարանի:

ՄԵԾ ՀԱՄԵՐԳ ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ (60 երգիչ), ամբողջութեամբ նուիրուած Կոմիտասի գործերուն (50 կտոր մէկ յայտագրի մէջ):

Ղեկավարութեամբ ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

Կոմիտասի մասին կը բանախօսէ Պ. FELIX RAUGEL, Նախագահ երաժշտաբանութեան Ֆրանս. ընկերութեան:

Կը մասնակցին Օրիորդներ Թորոսեան, Պիւլպիւլեան, Զառաֆեան, Պ. Պ. Խալխամեան, Նշանեան եւ Piérre Labadie (թաւջութակ) Garde Républicaineէ :

Տոմսերու համար դիմել.— Հայ գրատուններ, եկեղեցւոյ դիւանատունը, Պ. Պարթեւեանի, 14 rue Petit , Bot. 99-22 եւ երգիչ անդամներուն :

Գիները՝ 150, 250, 350 եւ 500 ֆրանք :

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ՝ Ազգ. Միութեան եւ նախաձեռնութեամբ եկեղեցական երիտասարդներու: Յունուար 26ին, Շաբաթ երեկոյ Villeurbanneի Թատերասրահին մէջ: Հասոյթը պիտի յատկացուի Լիոնի եկեղեցւոյն շինութեան :

ՀԱՅ ԱԶԱՏԱՄԱՐՏԻԿՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Զուտ ազգային պարահանդէս Մարսէյլի մէջ, 26 Յունուար, շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Սալ Մազընոյի հանրածանօթ սրահին մէջ, 88 rue d'Aubagne :

Երաժշտական 8 հոգինոց յարայինե նուագախումբ: Հայկական տոհմիկ պարեր ,8 հոգինոց երկսեռ խումբով : Կովկասեան մենապար : Երգ, մեներգ, արտասանութիւններ եւ զուարճալի ասմունքներ :

Առաջին անգամ պիտի ներկայացուի՝
«ԾՈՅԼ ԱՄՈՒՍԻՆ »ը
(Մէկ արար, մէկ պատկեր)

ՎԱՐԴԱՄԱՏԵԱՆ

(ՀԷՔԵԱԹՆԵՐ ԵՒ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ)

Գործ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻի, գին 500 փր.: Կարելի է գտնել .—

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Մալաքեան, 3 Bld. Théodore Turner.
ՎԱԼԱՆՍ.— Արսէն Տէր Սարգիսեան, 15 rue St. Jacques :
ԼԻՈՆ.— Ղազար Ղազարեան, 56 rue Cuvier :
ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Սիսլեան, 28bis, Cours Jean Jaurès:
ՆԻՍ.— Շ. Զօղեան, 3 rue Petit Parc :
ՏՐԱԿԻՆԵԱՆ.— Հայկազ Զօրեան, 6 rue de la République :
ՎԻԷՆ.— Կիւլպէնկ Սուքիասեան, 144 rue Serpaize:
Ս. ՇԱՄՈՆ.— Ընդրիկեան, 8 rue Jean - Dugas:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Կը փնտռեմ քոյրս Արաքսի Զաքալեանը Թօքատցի, հօրը անունը Աւետիս, մօրը՝ Նուրդուհի: Ամուսնացած էր Ամերիկայէն եկած Պ. Մալխաս Անտօնեանի հետ, վերջը դարձեալ մեկնած Նիւ Եորք: 1936էն ի վեր լուր չունինք: Կը խնդրուի իր հասցէն գիտցողներէն իմացնել Մ. Վարդուհի Զաքալեանի կամ Mme Bardikian, 8 rue Délicherès, Aubenas , Ardèche:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ս. Մ. վարժարանին մէջ: Կազմակերպուած աշակերտներու կողմէ: Փետրուար 17ին, կիրակի օր, ժամը 16ին :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Փոն տը Շէրիւէն Պ. Պ. Ազատ եւ Միհրան Քէօրօղլուեաններ հազարական ֆրանք կը նուիրեն Պէյրութի Փալանճեան ճեմարանին «Յառաջ»ի միջոցով :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme,Paris(13)

նուին, ինչպէս կ'ազդարարէ Լոնտոնի Թայմզը : Շաբաթը 25 միլիոն սթերլին կը ծախսուի պահեստի դրամագլուխէն :

ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՒ ռուս իշխանուհի մը, Ալեքսանտրա Տուրասով, որ 12 միլիոն ֆրանք շորթած է Փարիզի մէջ, առասպելական ժառանգութեան մը հեռանկարը պարզելով միամիտներու աչքին :

ՖՐ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Ժ.Գ. ՊԱՏԳ. ԺՈՂՈՎԸ

Կը գումարուի Փարիզի մէջ, Փետրուար 1ին, Ուրբաթ օր : Բացումը առաւօտուն ժամը 10ին, Café de la Mairie , Place d'Italie (métro Place d'Italie)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷՆ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ .—
ՀԱՅԱՍՏԱՆ ուսխ. Շբ. 26 Յունվ. ժամը 9ին:
ԽԱԺԱԿ խումբ Կիրակի 27 Յունվ. կէսօրէ վերջ , ժամը 3.30ին:
ԳԷՈՐԳ ՉԱՎՈՒՇ խումբ, Կիրակի 27 Յունուար, կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին:

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, 17 rue Ampère: Բացակաները Նկատի կ'առնուին :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Ս. Մինասեան» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ «Թուքէն», «Տօղրամաճեան» (Վ. Մանուէլեան) եւ «Յար. Շահրիկեան» խումբերը, այս ուրբաթ իրիկուն, սովորական հաւաքատեղին: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը: Կարեւոր օրակարգ :

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անտոք» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս կիրակի ժամը 3ին , ընկեր Ստեփանեանի բնակարանը: Կարեւոր օրակարգ :

ՓԱՐԻԶ.— Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 3ին, Café Régent: Օրակարգ.— Պատգմ. ժողովի օրակարգի քննութիւն եւ պատգամաւորի ընտրութիւն: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ :

ՎԱԼԱՆՍ.x Ֆր. Կապ. Խաչի մասնաճիւղի Ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 3ին ընկերուհի Փ. Կօչկակարեանի բնակարանին մէջ: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է ։

ՔՂԻԻ Հայր. Միութեան Մորսէյլի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին Սէնթ Աննի դպրոցը: Անհրաժեշտ է բոլոր հայրենակիցներու ներկայութիւնը: Շատ կարեւոր օրակարգ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ապրիլ 30, չորեքշաբթի իրիկուն, երգահանդէս ԻՐԻՍ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆԻ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Լիոնի Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի երեկոյթը Փետրուար 18ի 32րդ տարեդարձին առթիւ: Փետրուար 17ին կիրակին ժամը 3էն կէս գիշեր, Յոյներու սրահը :

« ՆՈՐ ՔՆԱՐ » երգարան չկայ ոչ «Յառաջ»ի ոչ ալ գրավաճառներուն քով: Դիմել հրատարակիչին, Կ. Գէորգեանի, «Յուսաբեր»ի հասցէով՝ B. P. 868, Le Caire (Egypte):

ՀՐԱՒԷՐ ԿԻԼԻԿԵԱՆ ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Կիլիկեան ընդհ. միութիւնը կը հրաւիրէ Փարիզ եւ արուարձաններ բնակող բոլոր Կիլիկեցիները, համակիրները և բարեկամները թէյասեղանի մը, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, Café Cadetի վերնայարկը, métro Cadet : Կը խնդրենք մեր հայրենակիցներէն այս յայտարարութիւնը ընդունիլ իբրեւ հրաւէր : -- Վարչութիւն

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Samedi 26 Janvier 1952 Շաբաթ 26 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

Ցրդ ՏԱՐԻ — 28e Année No. 6671-Նոր շրջան թիւ 2082

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԽԼՐՏՈՒՄՆԵՐՈՒՆ ԻՄԱՍՏԸ

Քաղքենի – դրամատիրական մամուլն ալ կը խոստովանի թէ տեսակ մը ահազանգ է որ կը հնչէ Միջերկրականի ափերէն մինչեւ Միջին եւ Մայր Արեւելք :

Ահազանգ, որ ոչ միայն անմիջական դէպքեր կը ծանուցանէ, այլեւ աւելի վտանգաւոր հեռանկար մը:

Թողո՛ւնք Մայր Արեւելքը, ակնարկ մը նետելու համար աւելի մօտաւոր շրջանի մը վրայ, — Միջին Արեւելք եւ Հիւս. Ափրիկէ :

Երկու երկիրներ, Իրան եւ Եգիպտոս, այս միջոցին բանած են դիրք մը, որ կրնայ աննախըն-թաց համարուիլ :

Երկուքն ալ անկախ երկիրներ են: Մէկը՝ դարերէ, միւսը՝ առաջին մեծ պատերազմէն ի վեր:

Բայց, երկու երկիրներուն մէջ ալ հասած է սերունդ մը, որ աւելին կը պահանջէ: Կ՚ուզէ դառնալ իրապէս անկախ: Ազատ՝ քաղաքական եւ տնտեսական կաշկանդումներէ: Տէր – տիրականը՝ իր հայրենիքի եւ ժողովուրդի ճակատագրին :

Անգլեւիրանեան Քարիւղի ընկերութեան հետ ծագած վէճը միայն մէկ երեսն է իրանեան անցուդարձին :

Շատ աւելի խոր են տագնապին արմատները : Ոչ միայն տնտեսական – քաղաքական, այլեւ ընկերային: Մանաւանդ որ, ահաւոր ուժ մը կը հրէկէ հիւսիսէն, բարակի հոտառութեամբ :

Անգլեւեգիպտական վէճին մէջ ալ իրար խառնուած են քաղաքականը, տնտեսականը եւ ընկերայինը :

Միայն վեհապետական իրաւունքներու պաշտպանութեան կամքը չէ որ արիւն թափել կուտայ Սուէզի ջրանցքին մէջ :

Ջրանցքը միեւնոյն ատեն եկամուտի աղբիւր մըն է Եգիպտոսի համար, որ անհնարին դժուարութեանց մատնուած է, իր ելեւմուտքը հաւասարակշռելու համար: Դեռ չենք խօսիր ժողովուրդի թշուառութեան մասին:

Միւս կողմէ, Եգիպտոս բաց պատուհաններ կը փնտռէ, թէ աւելի ազատ գործելու եւ թէ նոր շահաստաններ գտնելու համար:

Եւ ահաւասիկ Հիւս. Ափրիկէի խլրտումները, որոնց առաջին ազդանշանը կուտայ Թունուզ :

Մեծն Բրիտանիայէն վերջ, Ֆրանսա ալ շատոնց ըմբռնած է թէ կարելի չէ երբեմնի գաղթավայրերը կառավարել հնօրեայ աւանդութիւններով, իբրեւ շահաստան :

Առաջինը ստիպեցանաբար ընդ առաջ գնաց ժողովուրդներու ինքնորոշման իրաւունքին: Եւ զանազան գաղթավայրեր դարձան անկախ պետութիւն, պահելով հանդերձ իրենց կապը Լոնտոնի հետ, սերտօրէն :

Ֆրանսան ալ նոր բանաձեւ մը գտաւ,— «Ֆրանսական Միութիւն»: Իր գաղթավայրերն են որ կը կազմեն այս միութիւնը, իբրեւ տեսակ մը ընկերակցութիւն: Շատ աւելի լայն իրաւունքներով քան առաջ:

«Միութիւնը» ունի ընդհ. ժողով մը, Փարիզի մէջ (Վէրսայլ): Նոր ուղեգիծ մըն է այս, դէպի անկախութիւն առաջնորդելու համար գաղթավայրերը, աստիճանաբար :

Ինչպէս ամէն տեղ, Հիւս. Ափրիկէի մէջ եւս նոր սերունդը շատ աւելի պահանջկոտ է եւ անհամբեր :

Ինչ որ տեղի կ՚ունենայ այսօր Թունուզի մէջ, կրնայ ազդանշան մը համարուիլ հարեւան Ալժերիոյ եւ Մարոքի համար :

Անշուշտ կառավարութիւնը տեղեակ է ամբողջ անցուդարձին, եւ կը գործէ կատարեալ շրջահայեցութեամբ, թէ ինքնորոշման իրաւունքը յարգելու եւ թէ իր հիմնական շահերը ապահովելու համար :

Այս յարաճուն խլրտումները այնքան պերճախօս են որ, դեղին մամուլն անգամ լեզու ելած է եւ խոհեմութիւն կը քարոզէ :

Այսպէս, «Նիւ Եորք Թայմզ» դիտել կուտայ, թէ բռնի ուժը չի կրնար լուծել խնդիրները: Իսկ անգլ. թերթ մը կը թելադրէ որ գաղթային պետութիւնները միացեալ ճակատ կազմեն հասարակաց վտանգին դէմ ...

Շ.

Գաղթ. Օֆիսը փակուեցաւ

Երէկ, Ուրբաթ, 25 Յունուար, փակուեցան Գաղթ. Օֆիսին գրասենեակները, համաձայն պաշտօնական հրահանգի մը:

Աւելորդ է բացատրել թէ այս կարգադրութիւնը հետեւանք է IRO-ի գործունէութեան դադարման, հետեւաբար միայն հայ գաղթականներուն չի վերաբերիր :

Գաղթ. գրասենեակին փակումով, կը դադրին բոլոր գործառնութիւնները (վկայական, վաւերացում, ճամբորդութեան թուղթ եւն.), ցնոր տնօրինութիւն :

Այս կարգադրութիւնը մասնաւոր ազդով մը պիտի ծանուցուի Փարիզի եկեղեցւոյ բակը, ուր իրաւասու պաշտօնեայ մը լուսաբանութիւններ պիտի հաղորդէ, առանց սակայն ընթացք տալու որեւէ դիմումի :

Անշուշտ առժամեայ է այս կարգադրութիւնը եւ անյապաղ կը սպասուի արտաքին գործերու նախարարութեան վերջնական որոշման :

Ինչպէս կը նախատեսէր Փարիզի կիսապաշտօնական օրկանը, Le Monde, հաւանաբար նոր գրասենեակ մը բացուի արտաքին գործերու պաշտօնատան մէջ, հայկական, ռուսական, սպանիական եւն. բաժիններով:

× Երէկ Յունուար 22 թուակիր պաշտօնագիր մը ստացանք Տարագիրներու Միջազգային Կազմակերպութեան Bagnoli-ի վարչութենէն, որ կը տեղեկացնէ թէ Յունուար 31-ին պիտի փակուին բոլոր գաղթակայանները: «Այս առթիւ սրտագին շնորհակալութիւն «Յառաջ»-ի խմբագրութեան, որ տարագիրներուն համար ձրիաբար թերթ կը ղրկէր մեր կայաններուն »:

Ֆրանսա վախցուց

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ և ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԹԵԿՆԱԾՈՒԹԻՒՆԸ

Ազգ. ժողովը Եչ. օր 101-ի դէմ 519 ձայնով հաւանութիւն յայտնեց որ Յունաստան եւ Թուրքիա հրաւիրուին անդամակցելու Ատլանտեանի դաշինքին:

Արտաքին գործերու յանձնաժողովը արդէն հաւանութիւն յայտնած էր 8-ի դէմ 36 ձայնով: Իր տեղեկաբերը, Պ. Միւթէր, մասնաւորապէս շեշտեց թէ Յունաստան եւ Թուրքիա անդամակցելով Ատլանտեանի դաշինքին պիտի ամրապնդեն Միջին Արեւելքի եւ ամբողջ Եւրոպայի ապահովութիւնը: «Աւելի լաւ պիտի ըլլար շրջանային համաձայնութիւն մը, վասն զի Միջերկրականը մէկ ամբողջութիւն է: Անհրաժեշտ է ամրապնդել ազատ ազգերուն համերաշխութիւնը, փրկելու համար ազատութիւնը »:

Ազգ. պաշտպանութեան յանձնաժողովին տեղեկաբերն ալ, որ նոյն կարծիքը յայտնած էր, առաջարկեց անյապաղ ընդունիլ երկու երկիրները, ինչպէս եւ Մարոքն ու Թունուզը, լրացնելու համար Միջերկրականի պաշտպանութիւնը :

Վիճաբանութեանց ընթացքին, զօր. Պիյեօթ՝ անդամ զօր. տը Կոլի կազմակերպութեան, յայտարարեց թէ պիտի քուէարկէն օրինագիծը: Եւ առաջարկեց անմիջապէս բանակցիլ Դաշնակիցներուն հետ: Ուրիշ զօրավար մը, Մալոէ Ժուանվիլ (համայնավար), ընդդիմացաւ Յունաստանի եւ Թուրքիոյ անդամակցութեան:

Արտաքին նախարարը պատասխանելով զանազան դիտողութեանց, բացատրեց թէ «միայն խաղաղասիրական նկատումներով էր որ Ատլանտեանի խորհուրդը որոշեց ընթացք տալ Յունաստանի եւ Թուրքիոյ դիմումին: Թէեւ արդէն երաշխիքներ տրուած են անոնց, մասնաւոր դաշնագիրներով, բայց անոնք անկատար եւ ա՛նբաւական համարուեցան: Եւ յետոյ, շատ երկար պիտի տեւէր բանակցիլ շրջանային նոր դաշինքի մը մասին»:

ԱՆԳԼԻՈՅ ելմտական նախարարը ճառ մը խօսելով անգլեւամերիկեան առեւտրական սենեակին առջեւ, յայտարարեց թէ՝ «ելեւմտական տագնապը աննախընթաց է իր պատմութեան մէջ »: Նախարարը բարկաճայթ ժխտեց ամերիկացի ծերակուտականի մը այն տեսակէտը, որ մեռած ձի մը ողջնցնելու կը նմանցնէր Անգլիոյ ելեւմուտքին վերականգնումը :

Ֆրանսացիները եւ արաբ ազգայնականներ

ԿՌԻՒՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ

Թունուզի ֆրանսական ուժերը ուժգին յարձակողական մը ձեռնարկեցին Եչ. օր, օդանաւերով եւ հրասայլերով: Առ նուազն ութ հոգի սպաննուեցան, երբ ֆրանսական զօրքը յառաջ կը խաղար դէպի Քերուան եւ Թունուզ քաղաքները : Այդ օրուան կորուստներով մեռեալներու թիւը կը հասնի 61-ի: Վիրաւորները շատ աւելի մեծ թիւ մը կը կազմեն :

Կարգ մը թերթերու տեղեկութեանց համաձայն, ֆրանսացի զինուորներու, պահակներուն եւ ոստիկաններու թիւը հասած է 20.000-ի: Օգնական ուժեր ղրկուած են Ալժերիայէն: Մովային զինուորներ ալ ցամաք հանուեցան առջի օր :

Ֆրանսական զօրքը ետ առաւ Թեպուլպա քաղաքը, որ բուրկներուն ձեռքը անցած էր առջի օր: Թունուզ քաղաքէն դէպի արեւելք, Քելիպիայի մէջ քանի մը հազար ապստամբականներ ուժանակով յարձակեցան ֆրանս. պահականոցին վրայ: Պահակազօրքը օգնութիւն խնդրեց: Անմիջապէս օդանաւեր եւ մեքենայէն զօրամասեր հասան: Հեռագիրը կ՚ըսէ թէ բնիկները ահռելաբրասփի մատնուեցան, երբ ֆրանսական օդանաւերը սկսան ցածէն թռչիլ, առանց ռումբ արձակելու : Քելիպիա քաղաքն ալ ետ առնուեցաւ:

Պաշտօնական լուրերու համաձայն, Արաբները շատ ծանր կորուստներ կրած են երկու քաղաքներուն մէջ :

Չորս Արաբներ սպաննուեցան Քերուանի մէջ եւ ինը հոգի վիրաւորուեցան, երբ Նոր Տէսթուրի անդամները հակաֆրանսական ցոյցեր կը կատարէին: Թունուզ քաղաքին մէջ, ոստիկանութիւնը պարտութեան մատնեց արաբական հրոսախումբ մը որ դանակներով կը սպառնար Եւրոպացիներուն ։

× Մարզպանը Եչ. իրիկուն ձայնասփիւռ ճառով մը հանդարտութեան կոչ մը ուղղեց Թունուզի ժողովուրդին: Այս առթիւ յիշեց թէ Թունուզի շատ մը վայրերուն մէջ ծանրակշիռ դէպքեր պատահած են եւ ձեռնհաս իշխանութիւնը հարկադրուած է միջոցներ ձեռք առնել, ապահովելու համար վարչապետին հաշտարար քաղաքականութեան գործադրութիւնը: Այս կերպով միայն կարելի պիտի ըլլայ ետ առնել կարգ մը Թունուզցիներու դէմ ձեռք առնուած միջոցները :

Յետոյ մարզպանը մասնաւորապէս կոչ ուղղեց գիւղացիներուն եւ արհեստաւորներուն, որոնք ոչինչ պիտի շահին ներկայ վիճակին երկարաձգումէն: «Բոլոր Թունուզցիներէն եւ Ֆրանսացիներէն կը խնդրեմ որ մոռնան իրենց ատելութիւնները եւ քինախնդրութիւնները եւ վերսկսին իրենց աշխատանքը »:

× Մարզպանը իր կոչը հրատարակելէ առաջ երկար տեսակցութիւն մը ունեցած էր Թունուզի պէյին հետ, որպէսզի գործակցի, բարեկարգութիւնը վերահաստատելու համար: Կ՚ըսուի թէ պէյը համաձայնութեան ծրագիր մը յանձնած է մարզպանին: Հարցը այն է որ պէյը մինչեւ այսօր դժգոհ չերեւար վարչապետին վարած քաղաքականութենէն: Մարզպանին հետ եղած տեսակցութեան ներկայ էր նաեւ վարչապետը, Պ. Շենիք: Տեսակցութեան մանրամասնութիւնները գաղտնի կը պահուին, բայց իրազեկներ կը հաւաստեն թէ Ֆրանսայի ներկայացուցիչը յօժարութիւն յայտնած է գոհացնելու Թունուզի ազգային բաղձանքները, աւելի լայն ինքնավարութիւն մը շնորհելով: Նոյն աղբիւրին համաձայն, պէյը եւ վարչապետը պայման դրած են որ ազատ արձակուին աքսորականները, որեւէ բանակցութենէ առաջ: Ֆրանսա կը պահանջէ դադրեցնել խռովութիւնները:

× Վերջին լուրերու համաձայն, ֆրանսական բանակէն 3000 զինուորներ հրաման ստացած են Թունուզ երթալու : Այս օգնական ուժին պաշտօնը պիտի ըլլայ դիրք բռնել կարեւոր կէտերու վրայ, ոստիկանութեան եւ շրջուն պահակներուն ձգելով բարեկարգութեան վերահաստատումը :

× Ազգաժողովին արաբական պատուիրակութիւնները խնդրեցին ընդհ. ժողովի նախագահէն՝ միջնորդել, Թունուզի աքսորականները արձակելու եւ բանակցութիւնները վերսկսելու համար : Նախագահը խոստացաւ խօսիլ Ֆրանսացիներուն հետ: Կ՚ըսուի թէ Եգիպտոս եւ Եէմէն պիտի պահանջեն Թունուզի խնդիրը քննել ընդհ. ժողովին մէջ :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՍՈՒՐԻՈՅ կառավարութիւնը բանտէն արձակեց նախկին ժողովրդական նախարարներէն Մոհամմէտ Կալսը, Զէքի Քեթիպը, Ահմէտ Քամալը եւ վարչապետ Նազըմ Քուտսին : Վերջին երկուքը հոն մնացին :

ՓՈԽԱԴԱՐՁ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ վարչութիւնը որոշեց չօտնել Եգիպտոսի, Իրանի, Իրլանտայի, Իրաքի, Աֆղանիստանի եւ Պիրմանիոյ, որոնք կը մերժէին հպատակիլ կազմակերպութեան հրահանգներուն ։

ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԷՆ

(Բ. Եւ վերջին մաս)

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ մայրաքաղաքը, Ամման, որ երեսուն տարի առաջ չերքէզական շատ փոքր գիւղ մըն էր, այսօր չէն ոստան մը դարձած է, հարիւր հազար բնակչութեամբ։ Հսկայ շինութիւններ կը կառուցուին եւ հետզհետէ կը տարածուին քաղաքը շրջապատող բլուրներուն վրայ։

Ամմանի մէջ կ'ապրին 2 — 3 հազար Հայեր, գրեթէ ինքնաբաւ։ Ունին ազգ. դպրոց եւ եկեղեցի։ Կայ նաեւ Հ. Կամսարականի կաթոլիկ դպրոցը։ Կուսակցութեան կողքին կը գործեն Կ. Խաչը, Մարզականը, «Ռուբինա» աղջկանց խումբը։ Ունին իրենց ակումբը, ուր տեղաւորուած են մարզական սկաուտական բաժինը, գրադարան, եւ ուր տեղի կ'ունենան բոլոր ժողովները։

Ամմանի հայութեան մեծագոյն մասը Մայիս 28ի օրը տօնեց խանդավառութեամբ։ Երուսաղէմի երկսեռ երգչախումբը եկած էր իր մասնակցութիւնը բերելու օրուան տօնին։ Համբարձման տօնին, «Ռուբինա» աղջկանց խումբը, Վիճակի օր կազմակերպած էր կանանչազարդ եւ ջրաւատ վայրի մը, Ռըսէյֆայի մէջ։ Երգ, պար, արտասանութիւն, խանդավառ մթնոլորտ։ Այստեղ մըտանք մեր ընկերոջ — գիւղապետ Սամուէլի տունը, որ տասը անդամներէ բաղկացած ընտանիք մըն է։ Սամուէլ Հաճընցի տարագիր մըն է որ իր ծախքով եւ ջանքերով, այս փոքր գիւղին մէջ դպրոց բացած է։ Արաբական անապատի այս անկիւնին մէջ, հայորդիները իրենց մայրենի լեզուն կը սորվին... Միշտ դալար մնան բազուկներդ, սիրելի Սամուէլ...

×

ԻՐԱՆԸ՝ փոթորկալից շրջան մը կ'անցընէ ներկայիս։ Այս երկիրը օտարներու մրցակցութեան թատր դարձած է իր դիրքով եւ հողային մեծ հարստութիւններով։ Բայց առանց չափազանցելու կարելի է ըսել թէ Իրանը իրազգային զարթօնքը կ'ապրի այժմ։ Երկրին քաղաքական եւ մտաւորական ընտրանին այն եզրակացութեան եկած է թէ Իրանի 15 միլիոն ժողովուրդը չի կըրնար ապրիլ մշտական թշուառութեան, աղքատութեան եւ մերկութեան մէջ։ Իրապէս, այս երկրի 95 առ հարիւրը մերկ, անգործ եւ անօթի է։ Ասոր վըրայ աւելցուցէք նաեւ տիրող գանազան տեսակի աւերիչ հիւանդութիւններ...

Հայ ազգաբնակութիւնը — ոչ աւելի քան 70 հազար — այս երկրին մէջ, տակաւին ենթակայ է կարգ մը սահմանափակումներու՝ մշակոյթի ճակատին վրայ։ Միւս կողմէ հիւսիսային հարեւանին պարզած հեռանկարը զինքը դարձուցած է չափազանց վերապահ եւ կասկածամիտ։ Իրանի մէջ, նոյն խանդավառ հաւաքոյթներու չէք հանդիպիր, ինչ որ Լիբանանի կամ Սուրիոյ մէջ։

Բայց եւ այնպէս, գաղութը լուիկ մնջիկ, կ'ապրի իր ազգ. կեանքը, որ կեդրոնացած է առաւելապէս Թէհրանի մէջ։ Ապատանի մէջ, աւելի քան 800 Հայեր կ'աշխատէին Անգլօ-Իրանեան քարիւղ. ընկերութեան մէջ։ Սպահանի, Սուլթանապատի եւ Համատանի փոքր գաղութներ կ'ապրին իրենց կուսակցական եւ հանրային մարմիններով։ Ատրպատականը, որ ժամանակին մեր կուսակցական հնոցը եղած է, ներկայիս գրեթէ ամայացած է։ Սալմաստի, Ուրմիոյ եւ Թաւրիզի ժողովուրդի մէկ մասը Հայաստան վերադարձաւ։ Թաւրիզի մտաւորականութեան մեծագոյն մասը Թէհրան թափած է։ Եկած են նոյն իսկ քահանաներ։ Առաջուան մէկ երկու քահանաներու տեղ ներկայիս 8 — 10 քահանաներ կան Թէհրանի մէջ։ Բազմաթիւ ուսուցիչներ, բժիշկներ եւ ազատ ասպարէզի մարդիկ, բոլորը Թէհրան թափուած են։ Եւ ատկէ կը բխի նաեւ, մտաւորական դասին մէջ տիրող մրցակցութիւնը...

Թէհրանի մէջ ունինք կուսակցական եւ հանրային մարմիններ, դպրոց, եկեղեցի, թեմական, հոգաբարձութիւն եւայլն։ Ունինք մեր օրաթերթը՝ «Ալիք» գեղեցիկ խմբագրութեամբ մը։ «Ալիք» 2500 օրինակ կը սպառի եւ ինքնաբաւ է։ Հանրային կեանքը բաւական գոհացուցիչ է։ Քաջալերիչ եւ գնահատանքի արժանի են մեր ընկերներու ճիգն ու աշխատանքը, բաղդատաբար դժուարին պայմաններու մէջ։

Ներկայիս Թէհրանի մէջ կան հետեւեալ դըպրոցները — Դաւթեան դպրոցը, հիմնուած 1870ին քաղաքի կեդրոնին մէջ։ Ազգ. սեփականութիւն է։ Մինչեւ 1938, երբ կառավարութիւնը փակեց, միջնակարգ էր, յետոյ՝ տարրական։ Այս տարի նորէն կը դառնայ միջնակարգ։ Աշակերտներու թիւը կը հասնի 1700ի, որոնք շատ խճողուած են։ Ուսուցիչներու թիւը 81 հոգի։ Դաւնայի դպրոցը աւելի նոր է եւ քաղաքի ծայրամասերն է։ Ունի 600 աշակերտ եւ 20 ուսուցիչ։ Կան նաեւ աւելի փոքր դպրոցներ, ինչպէս՝ Շահազիզի, Արովեան, Ս. Մեսրոպ եւայլն։ Հայ աշակերտութեան ընդհանուր թիւը հաշուելու է մօտ 2600 հոգի։ Հետաքրքրութեան համար նշենք թէ կայ Սատվարեան անուն մանկապարտէզ եւ տարրական դպրոց մը անհատական ձեռնարկ — ուրտեղ ուսուցումը կը կատարուի Հայաստանի նոր ուղղագրութեամբ։

Թէհրանի մէջ կան երեք եկեղեցիներ։ Երկուքը հին են, իսկ նորը՝ Ս. Աստուածածին, կառուցուած է ազգ. հողին վրայ, Ռոման Իռայեւի կողմէ։

Յիշենք նաեւ Թէհրանի մէջ գործող կարգ մը միութիւնները — Հայ Կին, Հայ Համազգ. Ընդհ. Միութիւն, Հայ Մշակութային «Արարատ» Միութիւն, Զարմահալի Ուսումն. Միութիւն, Փերիայի Հիւանդանոցի Միութիւն, «Մշակոյթ» Միութիւն։

Ասոնց մէջ, ամէնէն կարեւորը Հայ Մշակութային «Արարատ» Միութիւնն է 350 անդամներով, որ միացումն է չորս տարբեր միութիւններու 1950 թուականին։ Բարոյապէս եւ նիւթապէս զարգացաւ մէկ տարուան ընթացքին։ «Արարատ»ը ունի քանի մը բաժիններ — երաժշտական, գրական, պատմական, սկաուտական եւայլն։ Այս միութիւնն է որ ամէն տարի կը տօնէ «Ապրիլ 24ը», «Մշակոյթի Օրը», մեծ շուքով։ Սկաուտական կազմակերպութիւնը, պետական իշխանութիւններու կողմէ ճանչցուեցաւ 1951 Հոկտեմբերին։ Թագաւորի ծննդեան տարեդարձի մեծ հանդիսութեան ընթացքին, յատուկ պատուի արժանացան «Արարատ»ի սկաուտները։

×

Քանի մը խօսք ալ մեր հակառակորդներու մասին։

Սուրիա – Լիբանանի մէջ, քանի մը հնչակ – ռամկավար բեկորներ, խառնուած են ի հարկէ համայնավարութեան, մեզի դէմ պայքարելու համար։ Ֆրանսացիներու իշխանութեան ժամանակ, համայնավարութիւնը արգիլուած էր այս երկիրներուն մէջ։ Պատերազմէն վերջ եւ մինչեւ 1947 թուականը, համայնավարութիւնը զարգացաւ, սակայն 1948ին պետական իշխանութիւնը լուծուած յայտարարեց զայն, փակեց անոնց թերթերը։ Բազմաթիւ ղեկավարներ բանտարկուեցան եւ կամ փախստական դարձան։ Ներկայիս, գաղտնի կը գործեն։ Ինչպէս ամէն տեղ, ազգ. առանձին հատուածներ չկան։ Հայը, Արաբը կամ Տիւրգին միեւնոյն բջիջի մէջ կը գտնուին։ Սուրիա եւ Լիբանան իրենց առանձին Կ. Կոմիտէները ունին։ Իրենց գլխաւոր կեդրոնը կը գտնուի —կ'ըսեն— Դամասկոսի շուրջ։ Յաճախ Կոմինֆորմի օտար անդամներու այցելութիւնը կ'ընդունուին։ Գաղտնի մթերանոցներ ունին, եւ ընդհանրապէս կը կարծուի թէ լաւ զինուած են։

Իրանի մէջ, համայնավարութիւնը կը գործէ «Թուտէ» անուան տակ։ Այս կազմակերպութիւնը ստեղծուեցաւ պատերազմի ընթացքին։ Դժբախտաբար հիմնուեցաւ նաեւ անոր հայկ. բաժինը, որու ղեկավարներն էին Արտաշէս Յովհաննէսեան, Ղազար Սիմոնեան եւայլն։ Պատերազմի ընթացքին, անոնք գրեթէ իրենց ձեռքն առած էին մեր ազգ. մարմինները, փոխած էին մեր ուղղագրութիւնը եւայլն։ 1948ի Փետրուարին, երբ մահափորձ կատարուեցաւ Շահնշահի դէմ, Թուտէն յայտարարուեցաւ ապօրինի կազմակերպութիւն եւ գլխաւոր ղեկավարներէն տասը հոգի բանտարկուեցան, սակայն յետոյ, բանտէն փախան խորհրդաւոր կերպով։ Վերջին ամիսներուն ցոյցերը սարքուած էին անոնց ղեկավարութեամբ։ Կազմակերպութիւնը ցանցեր ունի համալսարանական ուսանողութեան, բանուորներու եւ արհեստաւորներու մէջ։ Լաւ զինուած են եւ օժտուած մամուլի նիւթական ու մեքենական լայն միջոցներով։

Դժբախտաբար քանի մը Հայեր, նոյն իսկ Հայուհիներ մաս կը կազմեն այս կազմակերպութեան, եւ ոխերիմ թշնամի են Դաշնակցութեան։ Ասոնցմէ — ինչպէս Սուրիա – Լիբանանի Հայերէն պատուիրակներ գացին մասնակցելու Պերլինի խաղաղութեան համագումարին...

Վերջացնելու համար կրկնենք որ համայնավարութեան եւ ուղեկիցներու կողմէ արձակուած ալլաքները եւ իրենց կատաղի պայքարը Դաշնակցութեան դէմ կրնար սարսել մեր ամենախոնարհ ընկերոջ հաւատքը։ Միջին Արեւելքի մեր զանգուածները իրենց խառնուածքով, դաստիարակութեամբ եւ ազգ. առաքինութիւններու նուիրումով խորապէս իւրացուցած են հայրենիքի եւ անկախութեան գաղափարը։

ՅԻՑՐԻՄ

Կրթական գործը Կիպրոսի մէջ

ԽՄԲ — Լոնտոնի Տէյլի Մէյլը իր վերջին բացառիկ թիւը նուիրած էր Կիպրոսի։ Ստորեւ հատուած մը կրթական գործունէութեան մասին —

Աշխարհի մէջ ոչ մէկ տեղ դպրոցական կըրթութիւնը այնքան ի պատուի է որքան Կիպրոսի մէջ։ Քաղաքներուն եւ գիւղերուն մէջ ծնողները մեծ զոհողութիւններ յանձն կ'առնեն, մինչեւ իսկ պարտքի տակ կ'իյնան, որպէսզի իրենց զաւակները վայելեն դաստիարակութեան առաւելութիւնները։

Վերջին 12 տարուան ընթացքին դպրոցական աշակերտներու թիւը 46 հազարէն բարձրացաւ 62 հազարի եւ ներկայիս մօտ 90 առ հարիւրը կը ստանան տարրական կրթութիւն։

Դպրոցները ոչ միայն ընդարձակ այլեւ լուսապայծառ եւ հաճելի հաստատութիւններ են, թէ աշակերտին եւ թէ ուսուցիչին համար։

Ուսուցիչները հետամուտ են սորվելու եւ գործադրելու նոր մեթոտները, մինչեւ իսկ դաստիարակութեան համար անկարեւոր նկատուած նիւթերը, ինչպէս մարմնակրթութիւն, երաժշտութիւն, արուեստ եւայլն։

Վերջին երկու ամառներու ընթացքին մօտ 900 ուսուցիչներ իրենց ծախքով հետեւեցան մէկ կիսամսեայ դասընթացքներու։ Իսկ 300 ուսուցիչներ հետեւեցան Ծնունդի եւ Զատկի արձակուրդներուն կազմակերպուած դասընթացքներուն։

Նոր մեթոտներու գործադրութեան համար խորհուրդներ կուտան կրթական Նախարարութեան մասնագէտները, որոնք տարրական դպրոցներու նախկին ուսուցիչներ են եւ իրենց համալսարանական բարձրագոյն կրթութիւնը ստացած են Անգլիոյ մէջ։

Պետական թոշակ յատկացուած է, որուն շնորհիւ բազմաթիւ յառաջադէմ ուսանողներ կըրնան իրենց ուսումը շարունակել Անգլիոյ մէջ։ Արդէն 26 վերադարձած ուսանողներ պատասխանատու դիրքեր կը գրաւեն Տիպար Դպրոցներու, մանկավարժական քոլէճներու, քննիչներու դըպրոցներու մէջ։

Այս պատրաստուած պաշտօնեաները ամէն առիթ կ'օգտագործեն իրենց արասահմանի մէջ ըստացած ուսումը ջամբելու կղզիին դպրոցներուն եւ ուսուցիչներուն։

«Տիպար դպրոց»ին առաջին փորձառական վարժարանը բացուեցաւ 1947ին, երկու ուրիշներ 1948ին եւ երկու հատ ալ 1950ին։ «Տիպար Դըպրոցին» դերն է իր կատարելագործուած մեթոտներու գործադրութեամբ, ծառայել իբրեւ կըրթական առանցք ուրիշ դպրոցներուն համար։

Միւս դպրոցներու ուսուցիչներու համար մասնաւոր դասընթացքներ հաստատուած են վիճաբանութեան, այցելութեան եւն.ի համար։

Մեծ յառաջդիմութիւն եղած է արուեստի եւ ձեռարուեստի, երաժշտութեան եւ մարմնակրթութեան մէջ։

Դպրոցական շէնքերը յաճախ գոհացուցիչ չեն եւ ուսուցիչը չի կրնար տալ իր լաւագոյնը։ Պատերազմը դադրեցուց թէ շինութիւնները եւ թէ նորոգութիւնը, իսկ այդ միջոցին բազմապատկուեցաւ աշակերտներու թիւը։

Ներկայիս ամէն ջանք կը թափուի յարմար վայրերու մէջ նոր շէնքերու շինութեան եւ հին շէնքերուն նորոգութեան համար։ Կրթական Տեսչութիւնը— Դպրոցական Շէնքերու Շինութեան մասնաճիւղը տարեկան մինչեւ 100 հազար սթերլին կը տրամադրէ։

Ներկայիս 200 ուսուցիչներ կը պատրաստուին, իսկ տարեկան պահանջն է մօտ հարիւր ուսուցիչ։ Շատեր կը շարունակեն իրենց ուսումը քոլէճները ձգելէ վերջ, եւ կան ալ որ իրենց բարձրագոյն ուսման (B.A.) վկայականները ստացած են Լոնտոնի մէջ։

Երկրորդական ուսման պահանջը աւելցած է վերջին տարիները։ Բաղդատմամբ 1937ին, ներկայիս կան երկու անգամ աւելի տղաք, եւ երեք անգամ աւելի աղջիկներ, որոնք երկրորդական ուսում կը ստանան։

Աւելի քան 13 հազար աշակերտներ կը հետեւին 40 երկրորդական վարժարաններու դասընթացքներուն՝ քաղաքներուն թէ գիւղերուն մէջ։

Լոնտոնի համալսարանի քննութեան արձանագրութեան համար 1939ին կային վեց թեկնածուներ, 1951ին 290։ Լոնտոնի համալսարանի բարձրագոյն քննութեան համար առաջ թեկնածու չկար, իսկ 1951ին 25 հոգի ներկայացան։ Լոնտոնի Առեւտրական Սենեակի քննութեանց համար 1939ին թեկնածու չկար, իսկ 1951ին 1911 հոգի ներկայացան։

Պետական թոշակով Անգլիոյ մէջ ուսուցչական կազմ պատրաստելու դրութիւնը կիրարկուեցաւ նաեւ երկրորդական վարժարաններու։ Տասներկու ուսանող ստացան բարձրագոյն կրթութիւն։

Կրթական Տեսչութիւնը եւ բրիտանական հիւպատոսարանը 1948ին Քանթուրայի մէջ կազմակերպեցին անգլիերէն լեզուի դասընթացք բարձրագոյն վարժարաններու ուսուցիչներու համար, իսկ 1949ին Նիկոսիոյ մէջ։

Երկրագործական ուսում կը ստանան Մոր-ֆուի Գիւղական Կեդր. դպրոցին մէջ։ Ուրիշ Գիւղական Կեդր. վարժարան մը բացուեցաւ Պիրկա-

Հայկ. Տուն Մարոքի մէջ

ՔԱԶԱՊԼԱՆՔԱ, 22 Յունուար. (Մարոք). — Յունուար 6ին տեղիս յոյն գաղութին պատկանող փոքրիկ սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Մարոքի հայ համայնքին տարեկան ընդհանուր ժողովը։

Առիթէն օգտուելով, մեր համայնքի վարչութիւնը գեղեցիկ գաղափարը ունեցած էր, ընդհ. ժողովէն անմիջապէս վերջ հանդէս — խնճոյք մը սարքելու ։

Նոյն օրը, մեր եկեղեցական աւանդութեանց համաձայն, Ծնունդ ըլլալով, վարչութիւնը ուզած էր յիշեցնել հայրենակիցներուն՝ յունուար 6ի հայկական տօնի մը հանդամանքը, մանաւանդ որպէս նոր սերունդին սրտին մէջ արթնցնելու համար անոր յիշատակը ։

Ինչպէս ամէն տեղ, օտար ափերու վրայ, Հայերը «կորսնցուցած» են իրենց օրացոյցը՝ հայ ազգային տօներու տեսակէտէն։ Առ հասարակ, տեղական պայմաններու բերումով, տօնական օրերը յարմարցուցած են տիրող ժողովուրդի տօներուն։ Անշուշտ ցաւալի է այս պարագան։ Ժամանակի ընթացքին կը մոռցուի, թէ մենք Հայերս ալ մեր նուիրագործուած եւ դարաւոր աւանդութիւններն ունինք, որոնք իրենց որոշ դերը կատարած են ու պիտի կատարեն մեր ազգային ինքնապաշտպանութեան մէջ ։

Հանդէս — խնճոյքը գրաւորապէս հաղորդուած էր բոլոր հայրենակիցներուն։ Ամէնն ալ իրենց ընտանիքի անդամներով ներկայ էին որոշեալ ժամանակին՝ կէսօրէ վերջ ժամը 3ին։

Բացի Քազապլանքա բնակող Հայերէն, ներկայ էր նաեւ Մարոքի գաւառները ցրուած հատ ու կտոր հայրենակիցներու մեծ մասը։

Ժամը 3.30ին վարչութեան նախագահը, Պ. Ե. Գարապիլլիկեան, ներկաներու թիւը ստուգելէ վերջ առաջարկեց օրուան ընդհանուր ժողովը վարող մարմին մը ընտրել։ Ներկաներու համաձայնութեամբ ընտրուեցան առաջարկուած երկու թեկնածուները, Պ. Պ. Մելիքեան եւ Կարապետեան ։

Ըստ օրինի ժողովը լսեց նախկին վարչութեան նախագահին, քարտուղարին ու գանձապահին զեկուցումները։ Առանց երկար վիճաբանութեան, ժողովականները գոհացուցիչ գտան վարչութեան գործունէութիւնը, անցեալ տարեշրջանի ընթացքին։ Նախկին քարտուղար Պ. Պերճ Վարժապետեան, իր զեկուցումէն վերջ առաջարկեց յառաջիկայ տարուան ընթացքին նիւթական միջոցներ ստեղծել, հայկայան տուն մը հիմնելու համար ։ Տարիներ շարունակ այս ուղղութեամբ աշխատանք թափուած է եղեր, բայց, դժբախտաբար, կարելի չէ եղած գործնական քայլ մը առնել։ Այս առաջարկը մեծ ոգեւորութիւն ստեղծեց ներկաներու։ Ջերմապէս գնահատեցին գաղափարը եւ առաջարկուեցաւ իսկոյն, հանգանակութեան ձեռնարկել։ Այդպէս ալ եղաւ։ Ներկաներէն քանի մը հայրենակիցներ անմիջապէս ինքնաբերաբար արձանագրուեցան 100 հազարական ֆրանքով եւ շատ չանցած մօտ 700 հազարի բարձրացաւ գումարը ։

Ընդհ. ժողովը նոր վարչութեան (հին կազմը վերընտրուեցաւ) վրայ պարտք դրաւ իբրեւ առաջին գործ շարունակել հանգանակութիւնը՝ մինչեւ որ նախատեսուած գումարը լրանայ ։

Սովորական ընտրական ձեւականութիւններէն եւ շնորհաւորութիւններէն վերջ, սկսաւ հանդէս — խնճոյք բաժինը ։

Մանուկներու համար յատկապէս պատրաստուած տօնածառին մօտ յայտնուեցաւ «Կաղանդ կամ Ծնունդ Պապան» եւ սկսաւ իր բերած նուէրները բաժնել ։ Փոքրիկներուն ուրախութեան կանչերը, մանաւանդ անոնց մայրենի լեզուով թոթովանքները հարազատ հայկական մթնոլորտ մը ստեղծեցին։

Մատաղ սերունդին այս հրճուանքը մեծ ազդեցութիւն գործեց բոլոր ներկաներուն վրայ ։ Աւելի եւս հաստատակամ դարձնելով զիրենք իրենց որոշման մէջ։ Այն է՝ հայկ. բոյն մը շինել, ուր աւելի յաճախ հնարաւոր պիտի ըլլայ իրարու մօտ բերել գաղութի անդամները, մեծերն ու փոքրերը, պատանիներն ու երիտասարդները ։ Այսպէս Մարոքի հայութիւնն ալ սատարած պիտի ըլլայ ազգապահպանման ընդհանուր պայքարին, որ ներկայիս տարադիր բազմութեանց գլխաւոր եւ զոհողութիւն պահանջող գործն է։

Խնճոյքին կը մասնակցէին նաեւ կարգ մը հայ երիտասարդներ, որոնք տեղս կը գտնուին իբրեւ զինուոր ֆրանսական եւ ամերիկեան բանակներու մէջ։ Անոնց մօտ եւս ոգեւորութիւնը շատ բարձր էր՝ ի տես ստեղծուած հայկական անուշ ու ապաւորիչ մթնոլորտին։

Այս առիթով մեծ հաճոյքը ունեցանք ճանչնալու մեր պաշտելի ու անփոխարինելի բանաստեղծին՝ նահատակ Դանիէլ Վարուժանի տիկինը։

Հանդէսը շարունակուեցաւ մինչեւ ուշ ատեն, հայկական երգերով ու պարերով ։

× Վերջին պահուն նոր վարչութեան շրջանակներէն կը տեղեկանամ թէ կարգ մը սրտցաւ ու հայրենասէր հայրենակիցներ խոստացած են 500 հազարական ֆրանքով մասնակցիլ հանգանակութեան, գործը անյապաղ գլուխ հանելու համար ։

Հետագային ձգելով հանգանակութեան ցանկը, ջերմապէս յաջողութիւն կը մաղթենք նոր վարչութեան։

ԹՂԹԱԿԻՑ

մօսի մէջ, Թուրքերու համար ։

Կեդրոնը արհեստագիտական ուսում կուտայ 100 աշակերտի, տեսական թէ գործնական ։ Հոն կ'ուսուցանեն նաեւ ելեկտրականութեան եւ մեքենագիտութեան ճարտարագիտութիւնը ։

1943ին բացուեցաւ ուրիշ մասնաճիւղ մը ուր տղաքը կը ստանան տարրական կրթութիւն, եւ կը սորվին դերձակութիւն, հիւսնութիւն, երկրագործութիւն եւն.։

ՏԻՐՈՒՆԻ.— Լիոնի մէջ մեռած է վեր. Մինաս Պօզուքլեան, որ վերջերս եկած էր Ամերիկայէն, Լիբանան երթալու համար մասնաւոր պաշտօնով։ Եօթանասուն տարեկան էր, շրջանաւարտ՝ Տարսոնի քոլէճէն, եւ Մ. Նահանգները կը գտնուէր 1922էն ի վեր։ Զորս պատուելիներ դամբանական խօսած են Կիյոթիէռի գերեզմանատունը։ Իր աղջիկն ալ բարձրագոյն կրթութիւն ստացած եւ կ'ուզէ շարունակել հօրը գործը։— Թ.

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Յունուար 13ին մեծ եռուզեռ մեր քաղաքը։ Հետաքրքիր եւ քաջալերող հայրենակիցներու ստուար բազմութիւն մը կ'ընկերանայ մեր մարզիկներուն, դէպի Nangisի դաշտը ։ Անցեալ տարի պարտուած էինք 5—1։

Օդը գեղեցիկ է, բայց դաշտը կպչուն տիղմով ծածկուած։ Մեր պահեստի խումբը տեղի տուաւ 2-1ով։

Բոլոր Հայերս անհանգիստ ենք եւ սրտատրոփ կը հետեւինք Ա. խումբերու բախումին որ կը սկսի ժամը 3ին։ Մեր տղաքը նեղ կացութեան մէջ կը մտնեն դիմացի խումբը։

Խոյանք մը։ Գնդակը մեր շատ երիտասարդ մարզիկին, Աքաշեանի ոտքերուն մէջն է։ Ինչ խրախուսանք մեր մարզասէրներու կողմէ։ Միշտ կը յառաջանայ ու իր ուժգին հարուածով, գնդակը կը մտցնէ բերդին մէջ։ 1—0։ Հազիւ եօթ վայրկեան է անցած ։

Աքաշեան, 17 տարեկան, անցեալ տարի sélétionné cadet de Paris եղաւ եւ դարձաւ խմբապետ ։ Այս տարի Equipe Junior de Paris մէջ է ընտրուած։

Անակնկալի եկած հակառակորդը չի կրնար դիմադրել ։ Մեծ իրարանցում։ Անգամ մը եւս պիտի յաջողէինք, եթէ Nangisի խաղացող մը, դիտմամբ գնդակը ձեռքով չկեցնէր։ «Փէնալթի»ն Coup Francի կը վերածէ։

Քաջալերուած կողմնակցութենէն Nangis կը հաւասարեցնէ 1—1, կիսախաղէն երեք վայրկեան առաջ ։

Խաղին երկրորդ մասին հակառակորդը կը տիրապետէ։ Երկրորդ կէտ մըն ալ կ'արձանագրէ։

Յաջորդաբար եօթ մրցում շահած, Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ը, հոս պիտի զիջի՞ր։ Վերջին պահուն խմբապետ Սրապ յառաջ կ'անցնի։ Մեր մարզիկները ջանք չեն խնայեր։ Սրապ միշտ կը մօտենայ, իր ճարպիկ խաղով, գնդակը կուտայ Bauduին որ կը յաջողի, խանդավառութեան մը մէջ ։

2 — 2 արդիւնքը իբրեւ յաղթութիւն ընդունեցանք, քանի որ ընդհ. դասաւորման մէջ կը դառնանք չորրորդ։ Միայն երեք կէտի տարբերութեամբ մեր առջեւի խումբերէն։

Յունուար 27ին, մեր դաշտին վրայ պիտի մրցինք Bagneuxի դէմ։ Այժմ առաջին։

Այդ օրը կը սկսի Match Retourներու շարքը։

ՁՕՀՐԱՊ

ԾԻԾԱՂ

ԱՆՆԻԿ.— Անուշեղէնի պաւաթները, պնակները ջարդուփշուր եղան. ի՞նչ պիտի ընենք հիմա մամային ։

ԱՐԱՄ.— Կ'ըսենք որ անուշեղէնի պահարանին մէջ երկրաշարժ պատահեցաւ ...

ԳԻՆԵՊԱՆԸ.— Ինչո՞ւ եա գինետուն վերադարձար ։

ԳԻՆՈՎԸ.— Ոստիկանը ըսաւ. «Գնա հասցէդ բեր» ...

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (5)

ԿՐԱԿԷ ԳԻԾԵՐՈՒ ՎՐԱՑ

Իմ ուշադրութիւնս կը կեդրոնանայ նոր դէմքի մը վրայ։ Մէկը զոր բնաւ տեսած չեմ։ Զինուորական կանանչ զգեստներով, փայլուն ուսադիրներով, կուրծքին վրայ բազմաթիւ նշաններով, հասակաւոր, թիկնեղ մարդ մը։ Ո՞վ է այս «յատուկ»ը այս «հասարակ»ներուն մէջ ։

Անակնկալ այս այցելութենէն շփոթած, կը շարժիմ անկողինիս մէջ։ Կ'ուզեմ նստիլ, բայց, ուժերս չեն ներեր։ Փայլուն ուսադիրներով մարդը նշան կ'ընէ որ չշարժիմ, հանդարտ կենամ։ Կը մօտենան, կը պաշարեն գլխս։ Իրենց բոլոր աչքերը մէկիկ մէկիկ կը սահին իմ վրայէս։ Կը խօսին լեզու մը որմէ բառ մը իսկ չեմ հասկնար։

Վէրքերուս փաթթոցները կը քակեն, կը քննեն, դէմքի զանազան ծամածռութիւններով բաներ մը կ'ըսեն իրարու։ Կը սարսափիմ անոնց խորհրդաւոր նայուածքներէն։

Դէմքս չէի տեսներ, բայց, կը զգայի որ պատանքի գոյն առած պէտք էր ըլլար։ Յուզումէս կը դողայի։ Սիրտս կը բաբախէր արագ — արագ ։ Մտքէս կ'աղօթէի որ երթան, որքան կարելի է շուտ երթան քովէս ...

Քրտինքի պաղ եւ խոշոր կաթիլներ կախուեցան դէմքիս եւ ճակատիս վրայ։ Փայլուն ուսադիրներով մարդը որ, անտարակոյս հեղինակաւոր անձնաւորութիւն մըն էր, ձեռքս առնեց, եւ, իմ հասկցած լեզուովս ողպխութիւնս հարցուց ։

— «Լաւ եմ» ըսի կակազելով։ Լաւ եմ, բայց, ըսէք խնդրեմ, ո՞ւր եմ, ո՞ր քաղաքը, ո՞ր երկիրը։ Ինչ եղան իմ բանակս, ընկերներս... ի՞նչ է վէրքերուս իրական վիճակը ։

— Հանդարտէ — պատասխանեց չոր ժպիտով մը։ Վէրքերուդ վիճակը յուսադրիչ է։ Ձեր բանակը եւ ընկերներդ իրենց դերը վերջացուցին, կը գտնուիս Մեծն Գերմանիա, ձեր սահմանէն ոչ հեռու քաղաք մը։ Ձեզի համար, պարոն, պատերազմը վերջացաւ։ Այժմ դուք պէտք է քիչ մը տածէք, քիչ խօսիք, հանգիստ ընէք եւ լաւ քնանաք, որպէսզի վէրքերը շուտ բուժուին եւ տուն վերադառնաք ։

Գերմանիա՞ — Հիւանդանո՞ց։ — Վիրաւոր ։ Ուրեմն գերի՞։ Այո գերի, գերի ...

Ալ քաջութիւն չունեցայ ուրիշ բան հարցնելու։ Տխրութիւն մը պատեց մարմինս եւ ցաւերը սաստկացան։ Կոկորդս կը սեղմուէր։ Ափերովս դէմքս կը ծածկեմ յուզումս եւ լացս ներկաներէն պահելու համար ։

Քովս կանգնած են դեռ ու կը խօսին։ Ի՞նչ կը խօսին։ Գոնէ մէկ բառ, մէկ նախադասութիւն հասկնայի ...

Ոտքի ձայներ... Կը մեկնին։ Փառք քեզ Աստուած։ Սենեակիս դուռը կը բացուի ու կը գոցուի։ Աչքերս կը բանամ, լայն շունչ մը կը քաշեմ։ Այսօր այսքանով ազատեցանք։

Մինչ ես կը կարծէի որ բոլորը հեռացեր են քովէս, յանկարծ, հայեացքս կ'իյնայ անկիւնը զետեղուած դարակին՝ որուն մօտ կանգնած է ծանօթ հիւանդապահուհին։ Դեղերը եւ սրուակները կը դասաւորէ ։

Շեշտակի իրեն նայեցայ, խօսք բանալու համար։ Ցանկութիւնս էր իմանալ, թէ ի՞նչ խօսեցան իմ մասիս քիչ առաջուան այցելուներս։ Ինքն ալ նայեցաւ ինծի, ժպտեցաւ եւ, ով զարմանք, շատ սահուն կերպով հնչեց անունս, Արա... Արա...եան։

— Այո, անունս Արա է, Արա... եան... իսկ ձեր անո՞ւնը ։

— Ֆրէօլայն Ֆրիտա... Ֆրէօլայն Ֆրիտա, պատասխանեց սահուն Ֆրանսերէնով մը։

Շատ ուրախ էի որ կը հասկնար գիտցած լեզուս։ Երկար խօսեցանք։

Գեղեցիկ էր Օրիորդ Ֆրիտան։ Նրբամարմին եւ ոլացիկ։ Ծովու կապոյտին պէս մաքուր, կապոյտ աչքեր՝ եւ ոսկեգոյն խուրձ — խուրձ վարսեր փռուած ուսերուն վրայ։ Իր հագած սպիտակ զգեստը, ճակատին լայն շղարշը «Կարմիր Խաչ»ի նշանով, աւելի հրապուրիչ դարձուցած էին իր դիմագիծը ։

Օրիորդը, աւելի համարձակ, սեղանին վրայի շիշերն ու գործիքները կարգի դնելէ վերջ՝ մօտեցաւ ու կրկին իմ ճանչցած լեզուովս ողպխութիւնս հարցուց։ «Լաւ եմ» ըսի քիչ մը աւելի համարձակութիւն առած, լաւ եմ, բայց իմ վիճակս ձեզմէ պիտի հասկնամ։ Ես ոչինչ գիտեմ իմ մասիս։ Քանի՞ վէրք ունիմ։ Ի՞նչ է անոնց իրական վիճակը ։ Ի՞նչ ըսաւ, այն կանանչ, զինուորական զգեստներով փառաւոր մարդը։ Կ'ուզէի որ ...

ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

(Շար.)

Եգիպտոսի թանձ°կն ալ

ԾԱՆՐԱԿՇԻՌ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ՄԻՋՈՑՆԵՐ

Եգիպտոսէն հասած վերջին տեղեկութեանց համաձայն, կառավարութիւնը կը խորհի մասամբ կամ ամբողջովին գործածել բանակը եւ օդատորմիղը, ջլատելու համար անգլիական զօրքը Սուէզի շրջանին մէջ: Երէց սպաներ, որոնք լռութիւն կը պահէին մինչեւ հիմա, բացէ ի բաց կը խօսին Անգլիացիներուն դէմ կռուելու մասին: Բրիտանական զօրքին հրամանատարը Եչ. օր ազդարարեց թէ մասնաւոր միջոցներ ձեռք առնուած են, պաշտպանելու համար բանակը, իբրեւ հետեւանք Եգիպտոսի ներքին նախարար Սերակէտտին փաշայի այն յայտարարութեան թէ « կարեւոր միջոցներ» ձեռք պիտի առնուին, հակազդելու համար Անգլիոյ զինուորական գործողութեանց :

. Հեռագիրը կ'ըսէ թէ նոյն օրն իսկ Սուէզի շրջանին անգլ. պահակազօրքը պատերազմական վիճակի մէջ դրուած էր: Հակօդային թնդանօթները փոխադրուեցան ռազմագիտական կէտերուն վրայ: Անգլ. սպայակոյտին անդամներէն մէկը յայտարարեց թէ կը գտնուին «ամէնէն տագնապալի շրջանին մէջ», 1936ի դաշնագրին խզումէն ի վեր (1951 հոկտեմբեր): Ուրիշ մը ըսաւ.— «Կը սպասենք որ ձեռնոցը նետեն»: Իսկ եգիպտացի սպայ մըն ալ բացատրեց թէ ակներեւ փոփոխութիւն մը կատարուած է վերջին 48 ժամուան ընթացքին: Ցարդ տեսակ մը համաձայնութիւն կար Անգլիացիներու եւ Եգիպտացիներու միջեւ, թոյլ տալու համար որ եգիպտական կառախումբերը անցնին Ջրանցքի շրջանէն, Գահիրէ — Պաղեստին սահմանագլուխը երթալու համար: Կառախումբերը կը բանին. բայց չեմ գիտեր որքան պիտի տեւէ այս վիճակը :

Գահիրէի մեծ օրաթերթերէն մէկը հետեւեալ խորագիրը դրած էր առջի օր, վեց սիւնակի վրայ.— « Բանակը պիտի միջամտէ»: Իսկ « Էլ Ահրամ » կ'աւելցնէր.— « Քանի մը օրէն սպաները բարեբաստիկ լուրեր պիտի ստանան, բայց ոչ թէ ստիճանի բարձրացում՝ գահաժառանգին ծնընդեան առթիւ »:

Մինչ այս մինչ այն, կռիւները կը շարունակուին :

Կարգ մը թերթեր կը գրեն թէ Արաբական Դաշնակցութեան ընդհ. քարտուղարին՝ Ազզամ փաշայի կողմէ տրուած հացկերոյթի մը ընթացքին, ուր ներկայ էին Պ. Պ. Վիշինսկի եւ Մալիք, Եգիպտոսի արտաքին նախարարը ցանկ մը ներկայացուցած է, զէնք եւ ռազմանիւթ ստանալու համար Խ. Միութենէն :

✕ Եգիպտոսի կամաւորները պայթեցուցին բրիտանական զինարան մը, Իսմայիլիայի մէջ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՍՐԱՅԷԼԻ «Իրկուն» կուսակցութեան նախկին վարիչներէն Մենահիմ Պէկին, որ արտաքսուած էր Իսրայէլի խորհրդարանէն, յայտարարեց թէ անհնազանդութեան պայքար պիտի բանայ կառավարութեան դէմ, եթէ բանակցութեանց ձեռնարկէ արեւմտեան Գերմանիոյ հետ :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Եչ.) — Սթերլին 980 (995), տոլար 349.70 (442), զուից. ֆրանք 80.225 (100): Նափոլէոն 4410, զուից. ոսկի 4160, սթերլին 5280, տոլար (20) 20.840, ձոյլ ոսկի 571.000 ֆրանք :

Պ. ՎԻՇԻՆՍԿԻ Փարիզէն Մոսկուա վերադարձած ատեն կանգ առնելով արեւելեան Պերլինի մէջ, գաղտնի տեսակցութիւններ ունեցաւ գերման վարիչներուն հետ :

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐԱԿԱՆ ըմբոստութիւն մը ծագած էր Նեփալի մէջ (Հնդկաստան), բայց բանակը միջամտելով զսպեց 24 ժամուան մէջ: Ապստամբութեան վարիչը լեռները փախաւ, իսկ հարիւրաւոր հետեւորդներ անձնատուր եղան :

ՑՈՒՐՏԸ եւ ձիւնը կը շարունակուին ամբողջ Ֆրանսայի մէջ: Ջորս հոգի մեռան ցուրտէն, մէկը՝ երախայ մը որ կառքին մէջ ծնած էր, երբ մայրը հիւանդանոց կ'երթար (Սավուայի մէջ):

ՊԱՐՍԻԿ ՄԸ Հռոմէն օդանաւ նստած էր, Լոնտոն երթալու համար: Ճամբան ուզեց մեքենավարին խցիկը մտնել բռնի եւ ինք վարել օդանաւը: Պաշտօնեաները եւ ճամբորդները միջամտեցին: Մարդը կը յամառէր: Այն ատեն օդակայան վերադառնալով, դուրս հանեցին Պարսիկը, որ ուղղակի յիմարանոց առաջնորդուեցաւ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ — Պ. Նշան Միքայէլեան, Մարթայեան եւ Միքայէլեան ընտանիքները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր կամ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց կնոջ, քրոջ եւ ազգականին ԱԼԻՍ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆԻ դառնաղէտ մահուան առթիւ որ տեղի ունեցաւ Յունուար 16ին :

Հ. Յ. Դ. ՏՈՒՆ

Կը խնդրուի Հ. Յ. Դ. Տան յատկացուած գումարները ղրկել յանձնախումբի գանձապահ Հ. Սամուէլի, 51, Rue Mr. le Prince, Paris (6):

Իսկ թղթակցութիւնները քարտուղար Պ. Զըպուքճեանի, 7 Rue Grange Bateliere, Paris (9):

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ՝ Ազգ. Միութեան եւ նախաձեռնութեամբ եկեղեցասէր երիտասարդներու: Յունուար 26ին, Շաբաթ երեկոյ Villeurbanne/ի թատերասրահին մէջ: Հասոյթը պիտի յատկացուի Լիոնի եկեղեցւոյն շինութեան :

ԵՐԿՈՒ ԸՆՏԻՐ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ:

Ջանազան ըմպելիներ մատչելի գիներով :

Մուտք 300 ֆրանք :

ՀԱՅ ԱԶԱՏԱՄԱՐՏԻԿՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Ջուա ազգային պարախումբ համերգը Մարսէյլի մէջ, 26 Յունուար, շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Սալ Մազընոյի հանրածանօթ սրահին մէջ, 88 rue d'Aubagne :

Երաժշտական 8 հոգինոց յարտյին նուագախումբ: Հայկական տոհմիկ պարեր, 8 հոգինոց երկսեռ խումբով : Կովկասեան մենապար : Երգ, մեներգ, արտասանութիւններ եւ զուարճալի ամուսիններ :

Առաջին անգամ պիտի ներկայացուի՝

«ՄՈՅԼ ԱՄՈՒՍԻՆ »Ը

(Մէկ արար, մէկ պատկեր)

Ժորժ Եւանգուլովի

(ԳԷՈՐԳ ԵՒԱՆԳՈՒԼԵԱՆ)

Գրական երեկոն տեղի կ'ունենայ Փետրուար 1ին, ժամը 8.30ին, ռուսական երաժշտանոցի սրահը, 26 Ave. de New - York :

Գէորգ Եւանգուլեան պիտի կարդայ ռուսերէն, իր նոր բանաստեղծութենէն, «Օկանես Գորգավաճառը»: Նիւթը ներշնչուած է Հայաստանի եւ Թուրքիոյ իր յիշատակներէն:

Ռուս արուեստագէտներ, յայտնի Vera Gretchր եւ E. Kedrova պիտի արտասանեն Եւանգուլեանի նոր բանաստեղծութիւնները, ուրկէ վերջ տեղի պիտի ունենայ նուագահանդէս մը: Պիտի լսուին դաշնակահար E. Dersky, ռուս ժողովրդական երգերու մեկնաբանող յայտնի Madame A. Koltchevsky եւայլն :

ՎԱՐԴԱՄԱՏԵԱՆ

(ՀԷՔԵԱԹՆԵՐ ԵՒ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ)

Գործ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ, գին 500 ֆր.: Կարելի է գտնել .—

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Մալաքեան, 3 Bld. Théodore Turner.

ՎԱԼԱՆՍ .— Արսէն Տէր Սարգիսեան, 15 rue St. Jacques :

ԼԻՈՆ .— Ղազար Ղազարեան, 56 rue Cuvier :

ԿՐԸՆՈՊԼԸ .— Սիսլեան, 28bis, Cours Jean Jaurès:

ՆԻՍ .— Շ. Զօղեան, 3 rue Petit Parc :

ՏՐԱԿԻՆԵԱՆ .— Հայկազ Զօրեան, 6 rue de la République :

ՎԻԷՆ .— Կիւլպէնկ Սուքիասեան, 144 rue Serpaize:

Ս. ՇԱՄՈՆ .— Ընդրիկեան, 8 rue Jean - Dugas:

ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇ ՓԱՐԻԶ

(Փ. Պ. Թ. 37րդ ներկայացում)

Փետրուար 12ին երեքշաբթի երեկոյ ժամը 9-ին, Պէլվիլի սինէմա Ֆլօրիտայի մէջ (մէթրօ Փիրէնէ), ղեկավարութեամբ եւ մասնակցութեամբ Թրագօշի, նաեւ Փարիզահայ դերասաններէն Պ. Ա. Գմբէթեանի, Օննիկ Գուսանի, Ն. Պշտիկեանի, ինչպէս նաեւ Գորագաշ եւ Բէկմէզեան նուագախումբին: Կը ներկայացուի ամէն տեղ յաջողութիւն գտած բարոյալից երաժշտական թատերախաղը՝

ՍՕՍ ԵՒ ՎԱՐԴԻԹԵՐԸ

(4 գործ. եւ 1 պատկեր)

Բազմաթիւ երգերով ու պարերով: Վիճակի տեսարան, ըմբշամարտ: Մուտք. 150 ֆր.

Աղօթաժողով Պօմոնի մէջ

Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ, ամէն չորեքշաբթի կէսօրէ վերջ, ժամը 2.30ին աղօթաժողով, քարոզ եւ հիւանդներու համար մասնաւոր աղօթք :

Կը հրաւիրուին բոլոր փափաքողները մասնակցելու այս աղօթքներուն :

Union Spirituelle des Dames, Église Arménienne Allée des Puits, Beaumont, Marseille:

ՖՐ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ԺԳ. ՊԱՏԳ. ԺՈՂՈՎԸ

Կը գումարուի Փարիզի մէջ, Փետրուար 1ին, Ուրբաթ օր : Բացումը առաւօտուն ժամը 10ին, Café de la Mairie, Place d'Italie (métro Place d'Italie)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ .— Հ. Յ. Դ. «Անտոք» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս կիրակի ժամը 3ին, ընկեր Ստեփանեանի բնակարանը: Կարեւոր օրակարգ :

ՓԱՐԻԶ .— Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 3ին, Café Régent: Օրակարգ .— Պատգմ. ժողովի օրակարգի քննութիւն եւ պատգամաւորի ընտրութիւն: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ :

ՎԱԼԱՆՍ .x Ֆր. Կապ. Խաչի մասնաճիւղի Ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 3ին ընկերուհի Փ. Կօշկակարեանի բնակարանին մէջ: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ԼԻՈՆ .— Հայ Ուս. Միութեան Բ. դասախօսութիւնը՝ այս չորեքշաբթի ժամը 21ին, 8 Passage Coste, Քրիստ. Երիտասարդաց սրահին մէջ:

Նիւթ՝ «ՀԱՅՐ ԱԼԻՇԱՆ»: Դասախօս՝ Պ. Ա. ՖՍՏԸՔՃԵԱՆ:

ՔՂԻՐ Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին Սէնթ Աննի դպրոցը: Անհրաժեշտ է բոլոր հայրենակիցներու ներկայութիւնը: Շատ կարեւոր օրակարգ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ .— Լիոնի Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի երեկոյթը Փետրուար 18ի 32րդ տարեդարձին առթիւ: Փետրուար 17ին կիրակին ժամը 3էն կէս գիշեր, Յօյներու սրահը :

ՀՐԱՒԷՐ ԿԻԼԻԿԵԱՆ ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Կիլիկեան ընդհ. միութիւնը կը հրաւիրէ Փարիզ եւ արուարձաններ բնակող բոլոր Կիլիկեցիները, համակիրները և բարեկամները թէյասեղանի մը, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, Café Cadet/ի վերնայարկը, métro Cadet : Կը խնդրենք մեր հայրենակիցներէն այս յայտարարութիւնը գտնել իբրեւ հրաւէր : -- Վարչութիւն

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ .— Կը փնտռեմ քոյրս Արտաքէ Ջաքալեանը Թօքաթցի, հօրը անունը Աւետիս, մօրը՝ Նորդուհի: Ամուսնացած էր Ամերիկայէն եկած Պ. Մալխաս Անտօնեանի հետ, վերջը դարձեալ մեկնած Նիւ Եորք: 1936էն ի վեր լուր չունինք: Կը խնդրուի իր հասցէն գիտցողներէն իմացնել Մ. Վարդուհի Ջաքալեանի կամ Mme Bardikian, 8 rue Délicherès, Aubenas , Ardèche:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ս. Մ. վարժարանին մէջ: Կազմակերպուած աշակերտներու կողմէ: Փետրուար 17ին, կիրակի օր, ժամը 16ին :

ԾԱԽՈՒ Է ՇՏԻՊՈՂԱԲԱՐ

ՏՈՒՆ ՄԸ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Բաղաքապետարանին մօտ, 40 սենեակներով շէնք մը 1.900.000 ֆրանքի, կառատուն մը երեք սենեակներով (աղօտ) որ տարին 250.000 վարձք կը բերէ :

Դիմել լուր օրերը Պ. Նալպանդի, 97 Rue de Clery, Paris (2), իսկ շաբաթ եւ կիրակի մինչեւ կէսօր 122 Rue V. Couturier, Ալֆորվիլ :

K. M.ի ԿԵՐՊԱՍՆԵՐԸ

26, Rue du 4 Septembre, Paris Opéra

Բարձր Ճորոյթի յատուկ կերպասի մեծ հաստատութիւնը կը հրաւիրէ ձեզ տեսնել ԲՐԴԵՂԷՆԻ եւ ՄԵՏԱՔՍԵՂԷՆԻ իր նոր Collectionը:

ՏԻԿԻՆ ՄԱՌԻ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ սիրով պիտի ընդունի ձեզ եւ առաջնորդէ :

Պ. PIERRE MILANI

Մարսէյլի քաղաքապետի փոխանորդը եւ ընդհ. խորհրդականը, ամէն կարգի պաշտօնական խնդիրներու առթիւ բոլոր անհրաժեշտ խորհուրդները կուտայ Հայերու :

Ընդունելութեան օր, ամէն երկուշաբթի ժամը 15—17, քաղաքապետարանի իր գրասենեակին մէջ : Իրեն իբրեւ օգնական ունի Պ. ՍԻՄՈՆԵԱՆը:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925.R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Dimanche 27 Janvier 1952 Կիրակի 27 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

28րդ ՏԱՐԻ — 28e Année No. 6672-Նոր շրջան թիւ 2083

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՇԱՏ ԲԱՆ ՓՈԽՈՒԱ՞Ծ Է

Պոլսոյ Ազգ. Հիւանդանոցին ամսագիրը, «Սուրբ Փրկիչ», որ գրական բաժին մըն ալ ունի, գնահատելի փորձ մը կատարած է 1952 Յունուարի թիւով :

— «Ի՞նչ փուլերէ անցաւ մեր գրական լեզուն, հասնելու համար ներկայ վիճակին»:

Ապացուցանելու համար կատարուած բարեփոխումները, թերթը նմոյշներ կը հրատարակէ զանազան հրատարակութիւններէ :

Այսպէս, կը կարդանք հատուածներ Վենետիկի «Տարեգրութիւն» պարբերականէն (1799) մինչեւ մեր ժամանակները: Մինչեւ Հր. Ասատուր, Թ. Պէրպէրեան, Սիամանթօ, Լեւոն Շանթ, Ինտրա, Թէքէեան, Մեծարենց, Օշական եւն.:

Պատկերը ամբողջական չէ. բայց եւ այնպէս կրնանք որոշ գաղափար կազմել: Մանաւանդ սերտելով զանազան պարբերականներէ քաղուած նմոյշները :

Ոչ միայն լեզուին ելեւէջներն են որ կը պարզուին, այլեւ ժամանակին լրագրական բարքերը եւ ըմբռնումները :

Եւ ի՞նչ պատկերազարդ վկայութիւններ, նիւթական անձկութեան մասին:

«Ազգասէր Բիւզանդեան» շաբաթաթերթը (1840), որ «Կազէթա» կը կոչուի փոխան լրագրի, «Ծանօթութիւն» մը տպելով իր հրատարակութեան առթիւ, կ'ողբայ.

— «Նախ եւ առաջ՝ որչափ որ ցաւալի է մեզի, կը պարտաւորինք ծանուցանելու թէ գործերնիս տակաւին աղէկ մը կարգի չանցաւ. ինչու որ՝ ոչ գրված կազէթաներնիս ակսեցինք առնել, ու ոչ ալ կազէթաներնուս համար գտած թուղթերնիս եկաւ» :

Միեւնոյն ատեն կոչ մը՝ անյապաղ բաժանորդ գրուելու.— «Կազէթանիս առնել ուզողը՝ ժամանակ (?) չըլլայ չուշ ստորագրվելու»:

Ուրիշ հատուած մը՝ նոյն շաբաթաթերթէն, կը ներկայացնէ այլապէս պերճախօս պատկեր մը.

Շաբաթ.— «Տպարանի թէզկեահը մախուսս կը կայնեցունենք որ չորեքշաբթի իրիկվան Ինկիլիզի վաբօռին բերած լուրը իմացունենք»:

Եւ վերջապէս ողբերգութիւն մը.

— «Շատ կը ցաւինք ըսելու թէ գալ շաբթու դրօշակնիս պիտի փոխենք, այսինքն մինչեւ հիմա կազէթանիս որ հայերէն լեզուաւ տպվեցաւ, ասկէց ետեւ գիրը հայերէն ու բառերը տաճկերէն պիտի ըլլայ»:

Այս առթիւ, խմբագրութիւնը կը բացատրէ թէ «հաճութիւնով» չէ որ այսպէս կ'ընեն, այլ ճարահատ.

— «Ինչու որ՝ ստորագրվողներուն (բաժանորդ) չորս մասին երեքը տաճիկ ուզելէն ի զատ, հասարակութիւնն ալ աս կամքը կը ցուցնէ»:

Խմբագրութիւնը կ'ուզէր որ թերթը «պատճառ մը ըլլար ազգին մոռցած լեզուն գործածելու»: Բայց, քաջալերութիւն չգտնելով, հաշուեր է թէ տարեգլխուն «շատ զէն (վնաս) պիտի ընենք», եթէ շարունակեն հայերէն հրատարակել:

Արդարեւ, ողբալի է թերթին տնտեսական վիճակը.

— «Մինչեւ հիմա ստորագրվողներուն ամէնը 65 է. եւ ասոր նայելով յուսանք թէ տարի գլուխ 200ի չափ կարելի է ըլլայ. այլ 200 հոգիին ստորագրութիւնը կազէթաներնուս ո՞ր ծախսին կ'օգտէ: Մինակ 8000 ղուրուշ Եւրոպայի կազէթաներուն կուտանք տարին. ասկից մէկալ ծախսերնիս ալ որքան ըլլալը դիւրաւ կը հասկցվի»:

Եզրակացութի՞ւնը,— Ծախքը շատ է, «եւ որովհետեւ պէտք է որ այս ծախսը հասարակութենէն ելլէ. մեզ ալ հարկ է որ հասարակութիւնը ինչոր կ'ուզէ նէ անանկ ընենք»:

Կը կարծենք թէ բաւական յուսաբանուեցաւ, բաղդատութիւն մը կատարելու համար երէկուան եւ այսօրուան լրագրութեան միջեւ :

Անշուշտ լեռ ու ձոր կտրած ենք 1840էն ի վեր, լեզուի թէ բարքերու տեսակէտով :

Բայց, իբրեւ հիմնական բարեչրջում, շատ բա՞ն փոխուա՞ծ է լրագրական ճակատին վրայ :

Փորձենք ակնարկ մը նետել :

Շ.

ՏՈՄՍԵՐ

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ԺԱՄԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Անցեալ օր, ներկայ եղայ փոթորկալից վիճաբանութեան մը: Քանի մը հոգի, նախորդ գիշերը, կարգադրեր են որ իրարու հանդիպին առտուն ժամը 8ին, իրենցմէ մէկուն գրասենեակը, միասին տեղ մը երթալու համար :

— Ո՞ւր ես, կը պոռար ամէնէն առաջ հասնող Այրը՝ Բենին ... 8ին պիտի գայիր, հիմա 8.30 է..

— Եղբայր, ժամացոյցս լարելու մոռցեր եմ...

— Անցեալ օրուան ժամադրութեանդ ալ քսանըդ տարեր էր ...

— Ամա՜ն, կէս ժամ առաջ, կէս ժամ վերջը, եղածը ինչ է, ի՞նչ կ'ըլլայ եղեր...

Ժամը 9ին ներս մտաւ երկրորդ մը.

— Աճապարելու պէտք չունէիր... Թող վաղ առտու գայիր...

— Սիրելիս, նախաճաշ կ'ընէի... Սուրճը սփռոցին վրայ թափեցաւ... կնկանս հետ քիչ մը առինք – տուինք եւ ...

Բարեբախտաբար, շուտով հաշտուեցան ու թեւ թեւի ինքնաշարժ մտան ...

Ժամադրութիւն յարգել կը նշանակէ նախատեսել: Ինքնաշա՞րժ պիտի առնես — մտքէդ թող անցնի որ խճողումի կրնաս հանդիպիլ. ուրեմն քանի մը վայրկեան առաջ շարժէ: Հանրակառքո՞վ պիտի երթաս — միշտ նկատի ունեցիր, որ կրնայ ուշանալ: Քալելո՞վ պիտի երթաս — մի մոռնար, անպատճառ դիմացդ պիտի ելլէ շատախօս հաճի հանըմ մը եւ օձիքդ պիտի չձգէ ...

Եթէ, ժամադրութիւն չյարգելու այս ունակութիւնը քիչ մըն ալ զարգացնենք, պիտի պատահին հետեւեալ դժբախտութիւնները :

Կնունքին օրը, տունը պիտի մոռնան նորածինը: Կնքահայրը, եկեղեցիէն, ինքնաշարժով պիտի երթայ իր տունը բերելու: Կառքը, կէս ճամբան պիտի մնայ: Կրնաք երեւակայել քահանային վիճակը, մկրտութեան աւազանին քովը, մանաւանդ երբ ջերմութեան աստիճանը 10 է ...

Հարսնիք կայ ժամը 3ին: Հարսին թուալէթը տակաւին չէ վերջացած: Փեսան կը սպասէ ... ժամը 4, 5 ... Իրաւունք չունի՞ հարսնքոյրերէն մէկուն հետ նարօտ կապելու ...

Եւ դեռ ուրիշ անակնկալներ: ԵՒՐՈՊԱՑԻ

Թուրքիա եւ Յունաստան Ատլանտեանի դաշինքին մէջ

«ԵԹԷ ՍԱՀՄԱՆԱՅԻՆ ՄԻՋԱԴԷՊ ՄԸ ԾԱԳԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ»

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, Ազգ. Ժողովը 101ի դէմ 519 ձայնով քուէարկեց այն օրինագիծը, որով արտօնութիւն կը տրուի հանրապետութեան նախագահին՝ հրաւէր ուղղելու Յունաստանի եւ Թուրքիոյ որ մասնակցին Ատլանտեանի դաշինքին:

Քանի մը տեղեկութիւններ եւս, այս առթիւ կատարուած վիճաբանութեանց մասին.—

Զօր. Մոնսապէռ խօսելով յանուն ազգ. պաշտպանութեան յանձնաժողովին, ցաւ յայտնեց որ «Մարոք եւ Թունուզ, Ալժերիոյ մեր նահանգին բնական ամրոցները, չեն առնուած Ատլանտեանի դաշինքին մէջ: Արդարեւ, Ատլանտեան կազմակերպութեան հարաւային թեւին պաշտպանութիւնը կարելի է ապահովել միայն այն ատեն երբ Հիւս. Ափրիկէն անխոցելի կը դառնայ: Արդ, Թէհրանէն Թունուզ եւրոպական ցամաքին պաշտպանութիւնը կրնայ կողէն զարնուիլ, քանի որ Լիբիոյ անկախութեամբ Արաբական Դաշնակցութիւնը շփման մէջ կը մտնէ Թունուզի խռովարարներուն հետ: Միջին Արեւելքի պաշտպանութիւնը կը պահանջէ անբռնաբարելի դարձնել արեւմտեան Միջերկրականը :

Երեսփոխան Շամպրէօն, մերժելով քուէարկել օրինագիծը, դիտել տուաւ.— 1. Յունաստանի եւ Թուրքիոյ անդամակցութեամբ Ատլանտեանի դաշինքը պիտի տարածուի մինչեւ պալքաններ, մինչեւ Սեւ Ծով եւ Կովկաս, այսինքն մինչեւ Խ. Միութեան սահմանագլուխը :

2.— Կ'ըսեն թէ Ատլանտեանի դաշինքին նպատակն է պաշտպանել ազատութեան եւ ժողովրդապետութեան սկզբունքները, անհատական ազատութիւնը եւ քաղաքակրթութիւնը: Արդ, Յունաստանի եւ Թուրքիոյ մէջ ահուսարսափ կը տիրէ եւ միակ ազատութիւնը անօթի մեռնելու ազատութիւնն է :

3.— Այդ երկու երկիրները պիտի մասնակցին եւրոպական բանակին: Ուրեմն «ճերմակ» զունդե՞ր պիտի տեղաւորուին Ֆրանսայի մէջ եւ մեր նորագիրները Սելանի՞կ պիտի փոխադրուին :

4.— Եւ վերջապէս պիտի հաւանի՞նք մասնակցիլ պատերազմի մը, եթէ սահմանային միջադէպ մը ծագի Հայաստանի մէջ :

Ընկերվարական ներկայացուցիչը, Պ. Դ. Մայէր, հաւանութիւն յայտնելով հանդերձ, կարգ մը հարցումներ ուղղեց: Թուրքիոյ մասնակցութիւնը պիտի կրնա՞յ զօրացնել հաւաքական ապահովութիւնը: Ինք վտանգաւոր կը գտնէ կռիւներու ծաւալումը Կովկասի սահմաններուն վրայ, եւ, նկատի առնելով Թուրքիոյ հեռաւորութիւնը, նաեւ նոր Միւնիխի մը վտանգը կը տեսնէ: Գալով Խ. Միութեան մէկ «անխորհուրդ քայլին», Պ. Մայէր ատոր չի հաւատար ոչ Թուրքիոյ, ոչ ալ Ճափոնի համար :

Արտաքին նախարարը իր պատասխանին մէջ ցաւ յայտնեց որ «անարդար խօսքեր արտասանուեցան Թուրքիոյ եւ Յունաստանի հանդէպ. մանաւանդ Յունաստանի մասին որ այնքան տառապած է ազատութեան դատին համար : Պ. Շամպրէօն արդէն իսկ թրքական զօրագունդեր կը տեսնէ Եւրոպայի մէջ: Երբեք խնդիր չէ եղած թրքական ոչ ալ յունական զօրագունդեր առնելու եւրոպական բանակին մէջ»:

Կացութիւնը կը ծանրանայ Թունուզի մէջ

ՕԳՆԱԿԱՆ ԶՕՐՔ ՂՐԿՈՒԵՑԱՒ.— ՄԱՐՏՆԱՆԻԵՐ ԱԼ — ԿԱՇԱՌՄԱՆ ՎԻՃԱԿ.— ԽՈՒԶԱՐԿՈՒԹԻՒՆ ԳԻՒՂԵՐՈՒ ԵՒ ՔԱՂԱՔՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Թունուզի մարզպանին վերջին տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ «կացութիւնը յայտնապէս ապստամբական հանգամանք կը ստանայ»: Կառավարութիւնը օգնական ուժեր կը ղրկէ երկու օրէ ի վեր: Ուրբաթ օր Պիզերթա ելան 6000 շրջուն պահակներ եւ ուրիշ վիճուորներ, որոնք փոխադրուած էին երկու մարտանաւերով: Շրջուն պահակներու ջոկատներ հասած են նաեւ Սֆաքսի մէջ: Թունուզի ոստիկան զօրքը զէնքի տակ առած է պահեստիները: Ժամէ ժամ ուրիշ օգնական ուժեր կը հասնին մարտանաւերով: Առջի գիշեր վայրաշուներ ալ ղրկուեցան Սարսէյլէն :

Այս նոր ուժերուն գլխաւոր գործը պիտի ըլլայ մաքրագործումներ կատարել, հիւսիսային Թունուզէն մինչեւ ծովեզերք՝ Սֆաքս, յետոյ դէպ ի ներսերը :

Առաջին գործողութիւնը սկսաւ ուրբաթ օր, Քափ Պոնի շրջանին մէջ, Թունուզի հիւսիսային-արեւելեան կողմը: Այս շրջանը ազգայնական վառարան մըն է: Մանրակրկիտ խուզարկութիւններ կը կատարուին գիւղերուն մէջ :

Ուրբաթ օր ընդհարում մը տեղի ունեցաւ Թունուզ քաղաքին մէջ, 300 ցուցարարներու եւ ոստիկանութեան միջեւ :

Զինեալ ոստիկաններ ցրուած են իւրաքանչիւր հանրակառքի մէջ որպէսզի քարկոծումները արգիլեն: Նոյն օրը երկու վաճառաբարձ կառախումբեր գիծէն դուրս հանուեցան Ծիտէյտայի մէջ, մէկը Թունուզ – Ալժէ գծին վրայ, միւսը Թունուզի հարաւ – արեւմտեան կողմը:

Զինուորներ հրասայլերու միջոցաւ ազատեցին Քելիպիայի ոստիկան զօրքը, որ մազ մնաց պիտի փոշիանար ազգայնականներու կողմէ, ուժանակներու միջոցաւ: Ամբոխը հեռացաւ երբ օդանաւեր երեւցան, բայց յարձակումը վերսկսաւ, անոնց հեռանալէն վերջ :

Սֆաքսի եւ ուրիշ քաղաքներու պարենաւորումը հետզհետէ կը դժուարանայ, իբրեւ հետեւանք անկարգութեանց եւ գործադուլներու: Մասնաւորապէս կը պակսին բանջարեղէնները զորս Արաբները կը բերեն ներքին գաւառներէն: Ալիւրն ալ սղած է:

✕ Փարիզի մէջ ոստիկանութիւնը ձերբակալեց եօթը Թունուզցիներ, երբ թռուցիկներ կը բաժնէին Հիւս. Ափրիկեցիներու: Նախարարական խորհուրդը արտակարգ նիստ գումարելով, հետեւեալ որոշումները տուաւ միաձայնութեամբ.—

1. Բարեկարգութիւնը վերահաստատել ամբողջ երկրին մէջ: 2.— Ետ առնել տալ Թունուզցիներու խնդրագիրը Ազգ. Ժողովէն: 3.— Ետ կանչել տալ Թունուզի այն երկու նախարարները որոնք Փարիզ եկած են Ազգ. Ժողովին դանգատելու համար :

Աքսորականները պիտի չարձակուին, մինչեւ որ խռովութիւնները չդադրին եւ բանակցութիւնները չվերսկսին:

Արտաքին նախարարը ՄԱԿի ընդհ. ժողովի

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Լ. ՇԱՆԹԸ ԻՆՉՊԷՍ ՈՐ ԷՐ

... Երեւակայութիւնս գիս կը տանի ետ, շատ ետ, եւ ես, իբրեւ փոքր աղջիկ, ինքզինքս կը տեսնեմ՝ ոտքի կանգնած, սուր մօրուքով, մէկ կողմէն դէպի քաճկոնը երկարող թելով տարօրինակ ակնոցներ դրած, քրքջալի՛ր խնդացող մարդու մը քովը: Միայն ինքը չէ խնդացողը, չորս կողմս, բոլորին աչքերուն մէջ զուարթութեան շող մը կայ: Քիչ անդին՝ ուրիշ սուր մօրուքով մարդ մը, աւելի դէր, աւելի յաղթանդամ, աւելի կարմիր երեսներով, ճիշդ նոյն ձեւի եզերքը ոսկեզօծ ակնոցներով՝ կ'երգէ.— «Կնիկը որ կայ, Աստծու պատիժն ա. ամէն դրան մի բանալի կը գտնի կնիկը» ... Քիչ յետոյ, մէկը կը նստեցնէ զիս իր գիրկը, եւ երեխայի միամիտ ու հարցական դէմքիս նայելով՝

— « Այ դու չար կնիկ »...

Եթէ միայն գիտնայի, թէ երգողը Աղբալեանըն էր, իսկ միւս մօրուսաւորը՝ Շանթը, թերեւս նոյն սրտի տրոփիւնը չզգայի, երբ, առաջին անգամ, մօրս ձեռքէն բռնած, Պարոն Շանթին գրասենեակը մտանք՝ Ճեմարանին հին շէնքին մէջ :

Ամբողջ ամառը մէկ երազ, երեւակայութիւնս արծարծող մէկ նիւթ ունէի. աշնան Ճեմարան պիտի երթայի, դպրոց ... «Ճեմարանցի»... Չէի կրնար երեւակայել աւելի մեծ երջանկութիւն : « Ճեմարանցի » ... Պարոն Շանթին ու Պարոն Աղբալեանին « Ճեմարանցին » ...

Առաջին տարիներուն, մօտէն կապ չունէինք իրենց հետ : Ինչքան մեծ անհամբերութեամբ սպասած ենք մեծնալու, լսարանական դառնալու, որպէսզի արժանի ըլլանք անոնցմէ դաս առնելու:

Սէր եւ պաշտամունք, Գուրգուրանք եւ հիացում :

Ահա թէ ինչ կը զգային մեր մանուկ հոգիները, երբ որեւէ Թուաբանութեան կամ գծագրութեան պահուն, դասարանին մէկ ծայրէն միւսը շշուկներու ալիք մը ծայր կուտար, «Պ. Շանթը... Պ. Շանթը... պատուհանին ետեւը» ...

Մենք՝ անշարժ, երեւութապէս՝ նոյն հանդարտութեամբ, կը շարունակէինք մեր աշխատանքը. Բայց մեզմէ իւրաքանչիւրը իր ծոծրակին վրայ կը զգար Պարոն Շանթին սեւեռուն հայեացքը, որ, այն ժամանակ, մեզի համար զգաստացումի հրաւէր մը կը թուէր, եւ որ, աւելի ուշ, անդրադարձայ, հոգածու տնօրէնի մը ուշադիր նայուածքն էր միայն:

Կը յիշեմ, ինչ մեծ ոգեւորութեամբ սկսանք դպրոցական տարի մը, երբ լսեցինք որ մեր հայերէնի դասերը Պարոն Շանթը ստանձնած է: Վերջապէս, վերջապէս պիտի կարենայինք աշակերտել ուսուցիչ, ամէն օր տեսնել զինքը: Իսկական վայելք էին այդ դասերը: Ի՞նչ կ'ընէր, ի՞նչպէս կը խօսէր, որ ամենադժուար եւ բարդ հարցերը պարզ ձեւ մը կ'առնէին, դիւրամատչելի կը դառնային: Ոչ օրէնք կը բացատրէր, ոչ գոց կը սորվեցնէր. ոչ կը ջղայնանար: Ականջիս մէջ կը հնչէ իր ձայնը.— « Պա՞րզ է. տղաքս»: Ի հարկէ, այնքան պարզ՝ որքան ջուրը. այնքան դիւրին՝ որքան խաղը: Եւ բան մը, որ մեր բոլորին ինքնավստահութիւնը կ'աւելցնէր եւ ներքին հպարտութիւնը կը գրգռէր՝ ոչ մէկատեն, մեզ, տասներեքտասնեակ աշակերտներս, փոքրի տեղ չէր դներ, կը խօսէր իբրեւ հասուն տղոց, նոյնիսկ մեր կարծիքը կը հարցնէր՝ իբրեւ գիտակից ուսանողներու :

Անգամ մը միայն իր դէմքին վրայ տեսանք քմծիծաղի նշոյլը երբ, իրենք իրենց Պետրոս Դուրեանի կամ Մեծարենցի հովեր տուող քանի մը ընկերներու, դասարանին մէջ կարդացնել տուաւ իրենց գրած բանաստեղծութիւնները .

— « Այս բոլորը մինա՞կդ գրեցիր, տղաս », հարցուց մէկուն: — « Այո, Պ. Շանթ» :

— « Ա՜, լաւ, բայց ասկէ յետոյ այսպէս բանաստեղծութիւն մի գրեր»:

Ամբողջ դասարանով, մինչեւ մեր ականջներուն ծայրը կարմրեցանք :

Դասարանէն դուրս՝ խիստ, բայց միշտ անկեղծ էր եւ աշակերտին հանդէպ՝ վստահութեամբ լի: Անգամ մը, չեմ գիտեր ինչ անկարգութեան համար, քովը կանչուած էի: Գլուխս կախ, գրասեղանին առջեւ ոտքի կեցած, կը սպասէի բարկութեան պոռթկումին: Քովի աթոռը ցոյց տուաւ, նստայ, վայրկեան մը ամփոփուեցաւ, եւ՝

—«Ճի՞շդ է աղջիկս, որ ... — Այո ,

— Հա՜, ես մինչեւ վերջին վայրկեանը կը կարծէի որ սխալմունք մը կայ հարցին մէջ: Դուն այդպէս բան չէիր ըներ: Ի՞նչ պատահեցաւ .

Իմ լուռ յուսախաբութիւնը որեւէ յանդիմանութենէ է աւելի ազդեց իմ վրաս :

Հոգեբանութեան դասերը քիչ մը շատ խրթին եւ գիտական էին մեզի համար : Բայց, մանկավարժութեան դասը...

Ի՜նչպէս կը ներշնչէր մեզ, ինչպէս կ'ոգեւորուէինք եւ իւրաքանչիւրս խօսք կուտայինք մենք մեզի՝ ըլլալ իր պահանջած, իր գծած, իր կերտած տիպար ուսուցիչները, իրեն պէս՝ մեր կեանքը նուիրել ուրիշներուն, իրեն պէս՝ բարձրանալ միջակութենէ է. իրեն պէս խօսիլ, իր չարժուձեւե-

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ ՊՈՂՈՏԱՆԵՐՈՒ ԿԵԱՆՔԷՆ

Այսպիսի քանէր...

Դ.

— Եկուր, Ժիւլ, եղաւ ըսի,
Մեր Ժիւլը իր կարգին բարեկոյս մաղթելէ ետքը ըսաւ.

— Կրնայի՞նք բան մը ուտել :

— Այո, պարոն, ժամպօն, սօսիսօն, փաթէ , ինչ որ ուզէք :

— Աղէկ, ըսաւ, կարածը՝ խնդրեմ եւ երկու շիշ ալ Կայյագ: Դուն ալ ըսաւ, ինծի դառնալով, ելիր սենեակները տես :

Նրբանցք մը եւ սանդուխներ: Ելայ: Երիտասարդն ալ առջեւէս, ընտրեցի իրարմէ հեռու երկու սենեակ: Տաք ջուր, պաղ ջուր: Արդէն մենք՝ ջուրերու մէջ: Ոչ Ժիւլ եւ ոչ ալ ես սպակաժ ունէինք: Ածելիս եւ կտոր մը օճառ գրպանէս հանեցի եւ զետեղեցի լուացարանին վրայ: Հակառակ Օգոստոսին, տեսակ մը կը մսէի: Վրաս գլուխս թաց էր, բայց, փոխնորդ չունէի: Ժիւլն ալ չունէր: Ձեռքերս լուացի եւ իջայ:

Եկաւ Ժիւլը ու նստանք սեղան: Խռովածներու պէս էինք: Կերանք առանց խօսելու: Գինին չբաւեց :

— «Կայյագ» մըն ալ ըսի :

— Ցանկարծ, խենթի պէս սկսաւ խնդալ Ժիւլը, եւ, վճարելու մասին ալ կը մտածե՞ս, ըսաւ:

— Դուն ըսիր, որ այս կողմերը լեցուն յաճախորդներ ունիս. անոթի պիտի չստակեցնէք ... Ետքը, ինծի նայէ, ես ալ ծանօթներ ունիմ հոս, եւ ուզածիդ չափ դրամ կը ճարեմ քեզի, նոյնիսկ կրնաս վերադառնալ՝ պաքքարաիդ:

— Սուրճ մը խմե՞նք, ըսաւ.

— Խմենք, ըսի:

Ելանք: Մէկերնիս՝ աջ, մէկերնիս՝ ձախ, բաժնուեցանք:

— Ժիւլ, քու սենեակիդ թիւը՝ ինն է, ըսի .

— Թող պաքքարաին այդպէս դար...

Երբ որ արթնցայ կէսօր էր: Լուացուեցայ, ածիլուեցայ: Գացի դտայ Ժիւլը, որ հայելիին դիմաց կը տառապէր իր հուշակաւոր կարծր մօրուքը քերթելով :

— Սպասէ ինծի, ըսի, ես երթամ դրամ բերեմ...

— Դրա՞մ ...

Եւ, եթէ երեսները օճառոտ չըլլային, անպայման կը համբուրէր զիս: Այդպիսի արտայայտութիւն մը ունեցաւ :

Իջայ պանդոկին սրճարանը: Փաստիս մը ապսպրեցի: Ըրածս զաւաճանութիւն էր: Ցատկոտէս պահուած հինգ հազարնոց մը ունէի: Հանեցի թաքստոցէն եւ սեղանին վրայ տարածեցի՝ ակնոցներուս հետ միասին: Երկար նայեցայ վրան, եւ ըսել, որ ասոր նման տասնրվեց հատ տոմսակներ եւս կային մեր երկուքին գրպաններուն մէջ, ճիշդ ասկէ տասներկու ժամ առաջ ...

Եկաւ Ժիւլը : Հեռուէն դէմքին վրայ ճառագայթում մը կար՝ ի տես հինգ հազարնոցին:

— Իսկական Ժիւլը դուն ես, գիտե՞ս, ըսաւ : Ինչպէ՞ս ալ շուտ ճարեցիր այս դրամը: Կարծես թէ չե՞մ հասկնար :

— Քեզի պէտք չէ, ըսի: Փաստիս մը խմէ :

— Փաթրօն, քանի մը հատ փաստիս եւ մեր հաշիւը :

Ալ քիչ մըն ալ Էսսէն կ'առնենք ու կ'երթանք կը ճաշենք՝ Պանտոլ:

րը ընդօրինակել: Իրեն պէս՝ սերունդներ հասցընել, ունենալ նոյն այդ խելացի դէմքը, մէկու մը հետ խօսած ժամանակ՝ քաջալերական « այո, այո» ըսել ուզող այդ նոյն արտայայտութիւնը , ուղիղ կեցուածքը, անթերի եւ մաքուր հագուածքը, ժիր շարժուձեւերը, գրեթէ անսխալական տրամաբանութիւնը :

Կը յիշեմ թեթեւ ճօճումով արագ - արագ ձախ ու աջ թրթռացող իր գլուխը, երբ կը հակէր մեր ուսերուն վրայ՝ դասերէն ազատ ժամերուն մեր կարդացած գրքերուն վրայ աչք մը նետած ժամանակ: Մենք, գրեթէ չէինք նշմարեր իր ներկայութիւնը՝ մխրճուած իր վէպերուն եւ թատերգութիւններուն ընթերցմանը մէջ: Այդ նոյն զուսպ եւ իրապաշտ մա՞րդն էր, որուն «Դարձը», «Կինը», «Դերասանուհին», « ՀինԱստուածները», « Օշին Պայլը», «Ինկած Բերդին Իշխանուհին », « Կայսրը » ձեռքէ ձեռք կը խլէինք:Այդ նոյն հանդարտ եւ չոր տպաւորութիւն ձգող մա՞րդն էր, որուն գիրքերու հերոսներուն եւ հերոսուհիներուն հետ կ'ապրէինք, կը նոյնանայինք, ամէն մէկս մեզ մէկ - մէկ Սեդա, Արեգա, Աննա իշխանուհի կը զգայինք: Եւ այդ բոլորէն բխող մէկ ներշնչում, մէկ պաշտամունքի առարկա, մէկ գրեթէ աստուածային ձեռք եւ... Պ. Շանթին աչքերը...

ՇԱՔԷ

(Մնացեալը յաջորդով)

Գիշերս Այս...

ՆՈՐԱՏԻՆ ՀԱՅ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒՆ

Կամարին վըրայ երկինքիս մըթար,
Կարծես ձեռք մ'անտես կը սըփռէ յանկարծ
Ձեր ամէն մէկուն դէմքովը օծուած ,
Բազում ու ծըպտամ աստղեր բոցավառ ...
Գիշերս է դարձեր երազ մը վարդգէս,
Աստղէ աստղ կ'երթամ համբուրելով ձեզ ...:

Ու կը թեւածեմ երջանկութեամբ յորդ,
Երկիրէ երկիր, քաղաք քաղաք,
Ամէ ուղ սեմին հոգիս կ'առնէ կանգ ,
Ձեր մաքուր շունչին ըլլալու հաղորդ ...
Ու երկուքը ապրած անդորր մայրերուն,
Ըմպել սէրն անհուն՝ ձեզ հանդէպ եռուն ...:

Դուռները ոսկեհուր ձեր ապագային,
Կը բանան նաեւ ինձ տեսիլքներ պերճ ,
Ուղիները անել էութեանդ խեղճ,
Ընդհուպ կը դառնան շողեր այգային...
Սիրտըս տարագրի կ'առնէ նոր կշռոյթ ,
Երկինքին տակ ձեր անմեղութեան յուրթ ...:

Ո՞ւր է ակն արդեօք հաղորդութեան այս,
Բաժակն այս օրհնեալ, որ ձեռքերն ինծի ,
Կ'երկարեն՝ բոցեղ իղձերս խառարծի ,
Վերընձիւղումի խորհուրդովն անհաս ...
Խաւարին ծոցէն կը խուժէ յանկարծ,
Ցեղիս դարաւոր ոգին լուսարծարծ ...:

Պատգամաւորներ ըլլայիք կարծես ,
Ինձ այցի եկած աշխարհէն մեր հին,
Մեր նախնիքներուն սաղմը ցեղային
Ձեր արիւնին մէջ, եռ ու լուսազէս...
Շրթներուդ ծաղկեր հայ լեզուն արդէն,
Գիրերն՝ աւելի՛ գեղեցիկ վարդէն ...:

Լո՛յսի ծաղիկներ ...: Արշալոյսին մէջ,
Կակաչներու պէս ծըփանքով հրպարտ ,
Կը պըճնէք յոյսի խորաններն ազատ,
Բիբերուն մէջ ձեր Հայու կայծն անշէջ ...
Խաչուած աստերուն ծոցէն արիւնոտ ,
Հանձեքերն էք բերրի արգանդներուն յորդ ...:

Գիշեր ծընունդի ...: Գեղեցիկ գիշեր,
Լըճին մէջ հոգւոյս, կարապներու պէս,
Կը յուզէք խորքերն տենչերուս անտես,
Կուզաք անցեալէն, զերթ վարար յուշեր ...

....
Ընդ եղեգան փող ծուխ ելանէր
Ընդ եղեգան փող բոց ելանէր ...:

ՉԱՐԵՀ ԳԱԶԱԶԵԱՆ

Ձեռքին մէջ ճմրթկեց հինգ հազարնոցը եւ տուաւ՝ պանդոկապետին: Բոլոր հաշիւները մաքրուեցան եւ դեռ մեր վրայ մնաց՝ հազարնոց մը եւ քիչ մըն ալ մանրուք:

« Մնաք բարով», « երթաք բարով», «ցտեսութիւն», եւ բռնեցինք ճամբան՝ դէպի Պանտոլ :

Օդը բացուեցաւ տաճիկ կնոջ մը դէմքին պէս: Ժիւլ եւ ես, սկսանք ուրիշ բաներու մասին խօսիլ:

— Ֆրանսան ալ գեղեցիկ է, գիտե՞ս...ըսաւ.

— Մեր Հայաստանը, թերեւս ասկէ գեղեցիկ է, ըսի, հոն ոչ պաքքարա կայ ,եւ ոչ ալ ստախօս եւ աւազակ կիներ ...

— Տեսե՞ր ես, ըսաւ: Այս երկրին ազատութիւնը աշխարհին ոչ մէկ անկիւնը չկայ ...

— Գիտե՞ս, ըսի, մենք Հայերս, արիւնի մէջ խաղամոլ ենք,եւ երբ այդ արիւնը շարժիլ յապլիսի ազատութեան մը մէջ...

— Պարապ բաներ մի խօսիր: Արդէն սխալ ըրի քեզի հետ ճամբայ ելլելով :

— Այս ախտին արմատը, եօթը մահացու մեղքերուն մէջէն կ'իյնայ՝ ագահութիւն ըսուածին մէջ , եւ ...

— Հայտէ նայինք, կտրեց զիս Ժիւլը, կը կարծես որ կեանքը ուրի՞շ բան է: Քու այդ եօթը մահացուներդ ինչ են չեմ գիտեր, բայց վստահ եմ, որ եթէ դուրս հանես անոնք, ալ կեանքը վրաս գրէ: Հապա քու մեղքդ, ստախօսութիւնդ, որ իբրեւ թէ փօշէ էինք եւ յանկարծ հինգ հազարնոց մը երեւան հանեցիր, այդ ո՞ր գլխուն մէջ կ'իյնայ... Ես ալ, միամտաբար կը կարծէի, որ Յովակիմին Մայրը, իսկապէս հիւանդ է ...

— Ատիկա, ընդհակառակն, նախազգուշութիւն ըսուած առաքինութեան ընտանիքէն է, այլապէս, քու Տրակինեանդ եւ յաճախորդներդ մեզի ինչ խայտառակ վիճակի մէջ պիտի դնէին, այն ալ Սուրբ Աստուածածնի օր մը.....

— Ծօ, իրաւ, այսօր 15 Օգոստոս է, հը՞...

— Պանտոլ, Պանտոլ, ըսի: Եւ Պանտոլը , հեռուէն , գեղեցիկ աղջկան մը պէս երկնցած էր կապոյտ ծովին եզերքը:

Մեր Ժիւլին թրաֆսիօնը նոր էր: Առանց մեքենայի եւ սնիւներու խանգարման հասանք՝ Պանտոլ: Ժամը՝ 16 էր:

Ասոր պատմած ատենս, բարեկամս Հիւկ , Պարոն Հիւկ, այդպէս կը սիրէ կոչել եւ կոչուիլ ; այնպէս կը նայէր ինծի որ վստահ էի, թէ ոչ մի-

ԳՈՒՏ'Մ ԾԻԾԱՂ

ՍՊԱՍԵՆՔ ԵՒ ՅՈՒՍԱ՞ՆՔ ...

Հպարտութիւնս կը բոնկի՝ երբ կը կարդամ, հայ տղոց «դիրքաւորումը» աշխարհի չորս ծագերուն վրայ։

Ես կը հաւատամ, դուք ալ հաճեցէք հաւատալ, որ մենք հիներս դժբախտ ենք, քանի որ մինչեւ այսօր տակաւին հին սափրիչին մօտ կ'ածիլուինք ...

Վայ մեզ, հասարակ հայ մնացած ենք եւ պիտի մնանք երբ կը գրենք Մեսրոպեան տառերով եւ կը խօսինք Հայկազանց լեզուով...

Բազմաթիւ երկիրներու մէջ, մեր տղաքը տիրացած են անունի եւ դիրքի, պատիւ ու հպարտութիւն ներարկելու համար մեր հոգիներէններս։

Ներկայիս, նշանաւոր ատամնաբոյժներ ունինք նոյնիսկ իբրեւ դասախօսներ՝ օտար վարժարաններու մէջ։

Մեր քաղաքին մէջ, երբ ատամնաբոյժներ գոյութիւն չունէին, սափրիչներն էին ատամնաքարշները, որոնք առանց վկայաթուղթի հասարակ աքցան մը կը մխրճէին յաճախորդին բերանը ու պտտցնելով, դոռացնելով, դուրս կը բերէին հիւանդ ակռան ...

Հիմա, ակռայ քաշելը ազուոր ասպարէզ է։ Դիրք է։ «Տօքթէօր» տիտղոսով զարդարուած, համալսարա՛ի փաստաթուղթով վաւերացուած։

Ասիկա տակաւին, չապիկի կոճակի մեծու–

[illegible]

թյն հեւ ի հեւ կը հետեւէր խօսքերուս, այլ եւ, «ողբերգութիւն մը պիտի պատահիր» անձկութիւը կամ իր արտայայտութեան մէջ։

— Ներողութիւն, պարոն նախագահ, ըսաւ, այդ որո՞ւն մայրը հիւանդ էր..

— Ա, ըսի, Պարոն Հիւկ, այդ ալ ուրիշ պատմութիւն մըն է, եթէ կ'ուզէք, միջանկեալ ըսեմ։

— Այո, այո, ըսին միաբերան։

— Մարսէյլի մէջ, մեծ թիւ մը կը կազմեն կօշկակարները։ Իւրաքանչիւր արհեստանոց իրեն յատուկ ասացուածքներ ունի։ Այն միակ ասացուածքը, որ ընդունուած է կօշիկի արհեստանոցներու բոլոր ակադեմիաներէն, եւ նոյնիսկ դուրս, այն ալ՝ «Յովակիմին Մայրը հիւանդ է»ն է։ Ըստ աւանդութեան, արհեստանոցին մէկուն մէջ, Յովակիմ անունով բանուոր մը կար։ Աշխատասէր եւ խնայող։ Այս քաջ մարդը, իր նեղը մնացած ընկերներուն կ'օգնէր։ Մանաւանդ երկուշաբթի առաւօտները, ուր առ հասարակ շատերը փօշէ էին՝ կիրակիի շռայլութիւններէն ետքը։ Այսպէս, երկուշաբթի մը, առտու կանուխ, ուրիշ արհեստանոցի մը բանուորներէն մէկը կը սկսի Յովակիմ փնտռել։ Յովակիմը չկար։ Կէս օրէն ետքը կ'իմացուի, որ մայրը հիւանդ ըլլալով Յովակիմ բացակայ էր։ Եւ ահա կը հիմնուի դարձուածքը։ «Ի՞նչ կ'ըլլայ, ճանըմ, կ'ըսեն իրարու, «Յովակիմին Մայրը» հիւանդ է, երբ առողջանայ, կ'առնէ կուտայ քեզի ...»

— Ուրեմն, «Յովակիմին Մայրը» հիւանդ է, ըսել, կը նշանակէ թէ, դրամ ճարելու բոլոր յոյսերը ջուրը ինկած են։

— Հրաշալի է, հրաշալի է, ըսաւ, Պ. Հիւկ։

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱՂԱՑԵԱՆ

Թիւնով ակռային տրուած պատիւն է։

Անդին կան, հսկայ շէնքեր կառուցանող հաւ ճարտարապետներու փաղանգը։ Փայտին, քարին, երկաթիւ։ Սոխին – սխտորին մէջէն քիմիական նիւթեր հանողներ։ Ասոնց մէջ ալ բարձր ամպիոններու վրայ թառած հայորդիներ ունինք։

Հապա, սա մեր մէկ հայրենակիցը որ Ամերիկայի ծովերուն տակէն փլած – փտած շոգենաւերուն յարութիւն կուտայ, կեանքի կը կանչէ եղեր զանոնք ծովերուն մակերեսը։ Ինչ շիրքն եւ եզակի մտածում որ միլիոններ բերած է իրեն ...

Ուրկէ՞ ուր այս նաւայարոյց միտքը Հայու մը մօտ։ Մեռել յարուցանելու կամ հայ հարուստին գրպանէն, ազգիւ համար քանի մը կուտ քաշելու պէս հրաշք մըն ալ այս...

Այս մեր ազգակիցը ինչո՞ւ չէ մտածած իր ազգին Թուրք ծովերու մէջ ընկղմած զաւը ծովուն մակերեսը բերելու մասին...

Ունինք, ունինք տակաւին, բոլոր ազգերու, երկիրներու մէջ «դիրքաւորուած» բազմաթիւ հայ մանչուկներ։ Ասոնք օր մը թերեւս մտքէ կ'անցընեն, իրենց ցեղին արիւնի դրամագլուխին, գոնէ տոկոս մը վճարելու մասին։ Յոյս մը...

Ունինք տակաւին լեգէոն մը երգիչ – երգչուհիներ ամէն տեղ, որոնք կը գեղգեղեն ու կը ծափուին հայկ. խռչափողին շնորհիւ։

Դերասաննե՞ր կ'ուզէք, նկարիչնե՞ր՝ կան ու կան ...

Եւ սակայն, մեր յառաջապետը ահագին ճիգ ու կորով կը վատնէ այս մանչուկները տուն հրաւիրելու եւ իրենց ազգին, իրենց բաբային, մամային ալ պուտ՛մ ջուր եւ փրթուճ մը հաց ճարելու համար։

Կարծեմ Փրոքոփի սրճարանն ալ քանի մը դարուշ կը պարտի հայութեան։ Կարծեմ Սուրճը Ֆրանսա ներմուծողն ալ Հայ մըն էր։ Եւ անոր գոլորշիները Վոլթէրի պէս հսկայի մը քիթն ու կոկորդը գրգռած ժամանակէն։

Կրկին կը կարծեմ, կ'ենթադրեմ, որ Փրոքոփը հիմնելու պատճառն ալ այդ սուրճ ներարկող Հայն է եղած։

Այս մասին դիմել Հրանտ Սամուէլին, որ մասնագէտ է հայկական այս տեսակի փոքր պատմուածքներու ...

Բայց յուսահատելու պէտք չկայ։ Օր մը այս հայաթողները կրնան վերադառնալ իրենց հայրենին տունը։

Եթէ այս տուն – փեսաները չվերադառնան մեզի, մենք կ'երթանք իրենց խնդրագիր մատուցանելու։ Թերեւս մի բան կը լինի...

Սպասենք եւ յուսա՞նք։

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Փարիզի ազգ. երաժշտանոցի 1951ի ընդհ. մրցումներուն ատեն հարիւրէ աւելի ուսանող – ուսանողուհիներուն մէջէն ջութակի Ա. մրցանակը ստացած է Հրաշք պատանին, Վարուժան Գոճաօղլանեան (Պէյրութէն)։

Վարուժան որ երեք տարիէ ի վեր կը հետեւի երաժշտանոցի ջութակի դասընթացքներուն, միեւնոյն ատեն կ'ուսանի Մուրատեան վարժարանին մէջ։

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԱՐԱՄ ՀԱՅԿԱԶ

Մասնաւոր նամակէ մը կը տեղեկանանք թէ երիտասարդ գրագէտ Արամ Հայկազ ձեռնարկած է ընդարձակ պատմուածքի մը հրատարակութեան։

Այս առթիւ ամերիկեան մեծ օրաթերթ մը, New York Mirror, հետեւեալ գրութիւնը նուիրած է մեր աշխատակցին, լուսանկարն ալ հրատարակելով .—

Ամէն անգամ որ The Mirrorի աշխատակիցներէն մէկը Փոփագրութեան Սենեակը մտէ, ուր նկարները մետաղի վրայ կը փորագրեն լրագրին համար, հաւանական է որ պատին վրայ տեսնէ կաւիճով գրուած հասուն իմաստութեան պատառիկներ, ինչպէս օրինակ.

— «Ամէն մարդ կրնայ երջանկութիւն բերել սենեակի մը մէջ։ Ոմանք ներս մտնելով, ուրիշներ անկէ դուրս ելլելով»։

— «Աստուած ստեղծեց աշխարհը եւ հանգչեցաւ։ Ստեղծեց այր մարդը եւ հանգչեցաւ։

Բայց, այն օրէն ի վեր որ ստեղծեց կինը, ոչ Աստուած, ոչ ալ մարդը հանգչած են»։

Երբ հարցուցի թէ ո՞վ կը գրէ այս հրաշալի բաները, պարզապէս ըսին թէ, «Արամը, Հայ քանի մը մնացորդացէն մէկը»։ Անցեալ օր, բռնեցի Արամը իր պատին վրայ գրած պահուն։

— «Ամուրիները կիներու մասին աւելի բան գիտեն քան թէ ամուսնացած մարդիկ։ Եթէ չգիտնային, անոնք ալ ամուսնացած պիտի ըլլային»։

Ըսաւ թէ անունը Արամ Ջէքէմեան է, ճիշդ է որ Հայ է եւ թէ այս գոհարները զորս կը գրէր պատին վրայ կամ իր մտքէն բխած էին եւ կամ ուրիշներու մտքէն։ Ինք այդ մտածումները կը գտնէ եւ կ'արձանագրէ պատին վրայ, ոչ այնքան ուրիշներու համար, այլ յիշելու համար թէ կեանքը առանց հիւմըրի չըլլար, թէեւ աւելի շատ եղերական է։

Ես նեղսրտեցայ ինքզինքիս դէմ Արամը աւելի կանուխ ճանչցած չըլլալուս համար, որովհետեւ անտարակոյս, ամէնէն շահեկան անձն էր ամբողջ շէնքին, եթէ ոչ ամբողջ փողոցին։

Յուշատետր մը դուրս հանեց գրպանէն եւ երկու ուրիշ ասացուածքներ ընտրեց.

— «Իտէալ ամուսինը այն է որ իր կնոջ հետ կը վարուի ինչպէս նոր կառքի մը հետ»։

— «Պարզապէս գեղեցիկ եւ հմայիչ կնոջ մի– [illegible] կին մը [illegible] կին մը [illegible]։

Արամ միայն փորագրող չէ։ Գրագէտ է եւ պարտիզպան, հետեւաբար եւ բանաստեղծ։ Գրել սկսած է 27 տարի առաջ, եւ հեղինակն է 54 պատմուածքներու եւ երեք գիրքերու, մէկը պատմուածքներու հատոր մըն է, ուրիշ մը բանաստեղծութեանց, բոլորն ալ գրուած գեղեցիկ հայերէնով եւ հրատարակուած են իր գրական կեղծանունով, Արամ Հայկազ։ Իր պատմուածքներէն երեքը թարգմանուած են անգլերէնի։ Բանաստեղծութեանց հատորը հրատարակեց իր ծախքով եւ ծախեց հազար օրինակ ամբողջ Միացեալ Նա–

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (6)

ԿՐԱԿԷ ԳԻԾԵՐՈՒ ՎՐԱՅ

— Անհոգ եղիր պարոն Արա, պատասխանեց Օր. Ֆրիտան, լայն ժպիտով մը, հոգ մի ընէք։ Այստեղ պէտք եղած խնամքը պիտի գտնէքթէ ինձմէ, եւ թէ միւսներէն։

— Բայց, խնդրեմ, ի՞նչ ըսաւ այն փայլուն ուսադիրներով մարդը... Ճի՞շդ է որ երբ վէրքերս բուժուին տուն պիտի ղրկեն։ Ի՞րա՞ւ է որ պատերազմը ինծի, իմ ընկերներուս իմ երկրիս համար վերջացած է...

— Ծանր վէրքեր չունիք։ Բոլորն ալ մանրմունր բաներ են։ Կայ միայն աջ սրունքիդ կոտրուածքը որ բաւական մտահոգութիւն կը պատճառէր, բայց, ան ալ, այժմ բարելաւման ճամբուն մէջ է։ Ինչ կը վերաբերի ընկերներուդ, բանակիդ եւ երկրիդ, անոնք ամիսներ առաջ հաշուեյարդարի ենթարկուեցան մեր հզօր, անպարտելի բանակներուն կողմէ։ Դուք պարոն Արա, վիրաւոր, գերի ինկած էք 1940 Մայիս 19ին։ Մեծ Փարիզը ինկած է 13 Յունիսին։ Ձեր բնակած քաղաքը — Լիոնը — գերի ինկած է 21 Յունիսին։ Կը տեսնէք, յարգելի պարոն, որ դուք միակ գերին չէք։

Դէմքս կարկտաբեր ամպի պէս թթուեցաւ։ Քիչ առաջուան լաւ տրամադրութիւնս փչրուեցաւ։ Իր արտասանած վերջին նախադասութիւնները այնքան չեչտուած ձեւ մը ունէին որ, առանձին բացատրութեան պէտք չկար... Գոնէ ինծի այնպէս թուեցաւ։ Տէօնքէրք, Փատը Քալէ, Փարիզ, Լիոն... Թերեւս հիմա Մարսէյլն ալ։ Ի՞րա՞ւ։ Այսքան շո՞ւտ ...

— Ինչէ՞ն գիտէք որ Լիոն կը բնակիմ, ըսի, այս անախորժ խօսակցութիւնը փոխելու համար։

— Ձեր ինքնութեան, եւ զինուորական թուղթերէն իմացայ որ կը կոչուիք Արա, կը բնակիք Լիոն քաղաքը, թէ ֆրանսական հպատակ չէք, այլ օտարական մը եւ ծագումով Հայ մը։ Ճի՞շդ են այս բոլորը։

— Ճիշդ են, ըսի, աչքերս փակած ...

— Ինչ որ ինծի տարօրինակ կը թուի այն է որ այս հիւանդանոցին զանազան մասերուն մէջ բուն Ֆրանսացի հիւանդներ ալ կան, որոնք շատ չզգուեցան, երբ իրենց ըսուեցաւ թէ Փարիզը ինկած, պատերազմը իրենց համար վերջացած է, մինչ դուք օտար ըլլալով՝ տխրեցաք։

— Ճիշդ է, Օր. Ֆրիտա, որ ես օտարական մըն եմ, Ֆրանսացի չեմ, բայց, Ֆրանսան իմ երկրորդ հայրենիքս է։ Իմ լաւագոյն օրերս — պատանութիւն, երիտասարդութիւն — հոն ապրած եմ։ Աւելի քան քսան տարի է այդ, կը վայելեմ, այդ ազատ երկրին ընկերային բարիքները ...

Մեր զրոյցը աւելի պիտի երկարէր, եթէ Օր. Ֆրիտան ինձմէ աւելի խոհեմ չըլլար։ Երբ ես բորբոքած կը խօսէի, ան յանկարծ ընդմիջեց —Պ. Արա, ես քաղաքականութեամբ չեմ զբաղիր։ Իմ պաշտօնս այս է, ես հիւանդապահ, դուք հիւանդ։ Այլեւս ոչ մէկ խօսք այդ մասին։ Քեզի համար անհրաժեշտ է որ քիչ խօսիս, հանգիստ ըլլաս եւ շատ քնանաս։

Իր վերջին խօսքերուն հետ կրկին ժպտեցաւ։

— Այո, այո, ըսի հառաչանքով, միշտ նոյն պատուէրները... Եթէ կարենայի քիչ խօսիլ, քիչ խորհիլ, եւ շատ քնանալ...

Օր. Ֆրիտան դուրս ելլելէ առաջ, նորէն դարձաւ ինծի, հա, մոռցայ յիշեցնելու։ Բժշկապետը պատուիրեց որ լաւ հոգ տարուի քեզի, որպէսզի շուտով կազդուրուիս, ուրիշ սենեակ մը փոխադրենք քեզ։ Այնտեղ մինակդ չես, ընկերներ ունիս որոնց հետ կրնաս լաւ ժամանակ անցընել։

— Տարէք, տարէք, աղաղակեցի, կ'աղաչեմ, կը պաղատիմ... Ազատեցէք զիս այս մենութենէն, այս անխօս անլեզու պատերէն ...

Օրիորդը վերադարձաւ։ Ջերմս վերսկսած էր։ Կը զառանցէի։ Օր. Ֆրիտա մաքուր սրբիչով մը սրբեց դէմքիս, ճակատիս քրտինքի կաթիլները, յետոյ, փոքր սրուակ մը մօտեցուց քթիս։ Օ, զարշելի էր։— Հոտը ցնցեց ուղեղս, բայց, կարծես թէ աչքերս բացուեցան, սրտիս արագ հարուածները բնականոն վիճակ առին։

— Պ. Արա, եթէ այդպէս շարունակէք, շատ ուշ կ'աղէկնաք, կամ բնաւ չէք աղէկնար։ Տղայ չէք, եւ մանաւանդ զինուոր էք (զինուոր՝ գերման բառարանին մէջ կը նշանակէ կամք, տոկունութիւն)։ Եթէ չէք մեղքնար ձեզի, մեղքցէք անոնց, որ ձեր ճամբան կը սպասեն։ Համբերեցէք, այս բոլորը վերջ մը ու վախճան մը ունին։

ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՋԷ

(Շար.)

հանգներու Հայերուն, ինչ որ իրեն բերաւ 250 տոլար ։

—Ցորչափ հայերէն գրեմ, դրամ շահելու յոյս չունիմ ։ Ամբողջ աշխարհի մէջ 4—5 միլիոն Հայեր կան եւ երկու հարիւր հազար միայն Ամերիկայի մէջ ։ Բայց մարդ պէտք չէ գրէ դրամի համար, այլ պարզապէս անոր համար որ պարտաւոր է գրել ։

« Արամ ամէն գիշեր անկողին մտնելէ առաջ կը Զուգեր դրամական նկատումներով նեղուիլ եւ ժամանակ վատնել զայն ձեռք ձգելու համար ։ Արուեստագէտ է ։ Գոհ կ'ըլլայ եթէ սնանայ այն թերթը կամ պարբերաթերթէն ուր կայ իր գըրուածքը ։

ԽՄԲ.— Ամերիկեան թերթը յետոյ կենսագրական տեղեկութիւններ հաղորդելով Արամ Հայկազի մասին, կ'ըսէ.

Արամ ամէն գիշեր անկողին մտնելէ առաջ կը հարցնէ.

— Այսօր բան մը սորվեցա՞յ ։

նախագահին հաղորդեց այն բարենորոգումները որ պիտի կատարուին Թունուզի մէջ ։

Կառավարութիւնը անգամ մը եւս յայտարարեց Թունուզի պէյին թէ բանակցութիւնները չեն կրնար վերսկսիլ մինչեւ որ բարեկարգութիւնը վերահաստատուի եւ Ազգաժողովին ուղղուած գանգատագիրը ետ չառնուի ։ Պահանջեց նաեւ որ ետ կանչէ երկու նախարարները ։

✕ Վերջին լուրերու համաձայն, կացութիւնը հետզհետէ կը ծանրանայ ։ Հին Տէսթուրի վարիչներն ալ յայտարարութիւն մը հրատարակեցին, պահանջելով ազատ արձակել աքսորականները եւ բանտարկեալները, ինչպէս եւ յարգել ազգերու ինքնորոշման իրաւունքը ։

Ճակատամարտ Սուէզի մէջ

ԵԳԻՊՏԱՑԻՆԵՐԸ ՄԵՐԺԵՑԻՆ ԱՆՁՆԱՏՈՒՐ ԸԼԼԱԼ .— ԱՆԳԼԻԱՑԻՆԵՐԸ ԿՐԱԿ ԲԱՑԻՆ ՀՐԱՍԱՅԼԵՐՈՎ .— 50 ՍՊԱՆԵԱԼ, 89 ՎԻՐԱՒՈՐ, ՀԱԶԱՐ ԳԵՐԻ

Ուրբաթ օր ամէնէն երկար եւ արիւնալի կռիւը տեղի ունեցաւ Իսմայիլիայի մէջ ։ Զոյգ ժամ անընդհատ, Անգլիացիները եւ արաբ ոստիկանութեան օժանդակ ուժերը կատաղօրէն կռուեցան ։ Եգիպտացիները կորսնցուցին 46, իսկ Անգլիացիները 3 հոգի ։ Եղիպտացի վիրաւորներուն թիւն է 89, իսկ Բրիտանացիներունը 13, մէկը սպայ ։

Ընդհարումը տեղի ունեցաւ հետեւեալ պարագաներուն մէջ .— Անգլիական ընտիր ուժերէն 1500 հոգի կը պաշարեն կառավարական պալատը, ոստիկանական կեդրոնը եւ օժանդակ ոստիկանութեան շէնքերը ։ Նոյն ատեն, բրիտանական հրամանատարութիւնը վերջնագիր մը կուտար փոխկառավարիչին, որպէսզի բոլոր ոստիկանները անխտիր յանձնեն իրենց զէնքերը ։ Այս գործողութեան նպատակն էր զինաթափ ընել օժանդակ ոստիկանները, որոնք կարճ գաւազան մը միայն կըրելու իրաւունք ունէին ։ Բուն ոստիկաններուն հրացանները պիտի վերադարձուէին ։ Կառավարիչը վերջնագիրը փոխանցեց Գահիրէի կառավարութեան ։ Ներքին նախարարը վճռապէս մերժեց ։

Անգլիացիները կը կարծէին թէ ամէն ինչ լաւ պիտի ընթանայ ։ Նոյնիսկ բանտարկեալ 800 ոստիկաններուն համար նախաճաշ պատրաստած էին ։ Ասկէ զատ, հակառակ Սերակէտին փաշայի մերժումին, հրաման ստացած էին կրակ չբանալ ։ Ուրեմն, բարձրախօսներով հրաւիրեցին ոստիկանները որ իրենց զէնքերը յանձնեն առանց արիւնահեղութեան ։

Հինգ անգլիացի զինուորներ կը յառաջանան դէպի օժանդակ ոստիկաններու շէնքը, բայց հազիւ քանի մը քայլ առած հրացան կ'արձակուի մօտակայ բուժարանէն ։ Ասոր վրայ կռիւը ծայր կուտայ ։

Հրասայլեր եւ գրահապատ կառքեր 9 քիլոնոց ռումբեր կը տեղացնեն ոստիկանական շէնքերուն վրայ ։ Ուրիշներ տանիք կը բարձրանան, պատասխանելու համար ոստիկաններու կրակին ։ Անգլիացիները աւելի լաւ զինուած ըլլալով, մեծ կորուստ կը պատճառեն քնիկներու շարքերուն մէջ ։ Տասնեակներ վիրաւոր կը գլորին շէնքերուն բակը ։

Տանիքներէն, պատուհաններէն եւ դուռներէն անընդհատ հրացան եւ գնդացիր կ'արձակեն, մինչ հրասայլերը ճեղքեր կը բանան ։ Փուլ կուգան պատերը ։ Վերջապէս, Եգիպտացիներու ռազմանիւթը սպառած, գրեթէ բոլորն ալ վիրաւոր, դուրս կ'ելլեն եւ անձնատուր կ'ըլլան ։

Կառավարչատան եւ ոստիկանական կեդրոնին առջեւ նմանապէս բուռն կռիւներ տեղի կ'ունենան, հրասայլերով ։ Երկու ժամուան կռիւէ մը վերջ, Անգլիացիները կառավարչատան զինուորներուն կ'ազդարարեն անձնատուր ըլլալ ։ Արիւնաթաթախ սպայ մը դուրս կ'ելլէ, խնդրելով որ հիւանդատար կառքեր ղրկեն, վիրաւորները փոխադրելու համար ։ «Ոչ, կը պատասխանէ անգլիացի տեղակալը, մինչեւ որ անձնատուր [illegible], ձեր չենք խնամեր» ։ Ասոր վրայ, եգիպտացի սպան կը պատասխանէ .— Քիչ վերջը կուգանք մեր դիակները վերցնելու ։

Ոստիկանական շէնքին առջեւ ալ տեսարաններ պարզուեցան ։ Անգլիացի սուինաւոր զինուորներ, մտան շէնքէն ներս ։ Եգիպտացի ոստիկաններ, իրենց վիրաւոր ընկերները բռնած դուրս ելան ։

✕ Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, գերի բռնուած են 800—1000 ոստիկաններ ։

✕ Բացառիկ վիճակ յայտարարուեցաւ Գահիրէի մէջ ։ Կ'ըսուի թէ դիւանագիտական յարաբերութիւնները պիտի խզուին Անգլիոյ հետ ։ Բրիտանական կառավարութիւնն ալ ծանրկը գտնէ կացութիւնը ։ Մալթայէն մարտանաւեր ճամբայ ելած են դէպի Եգիպտոս ։

ՓԱՆԻ ՍԸ ՅՄԼԱՎ

«ԿՈՄԻՏԱՍԻ ՕՐ»

Կիրակի 24 Փետրուար, ժամը 15ին

Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ

Նախագահութեամբ Պ. GUY de LIONCOURTի, տնօրէն César Franck երաժշտ. բարձրագոյն վարժարանի ։

ՄԵԾ ՀԱՄԵՐԳ ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ (60 երգիչ), ամբողջութեամբ նուիրուած Կոմիտասի գործերուն (50 կտոր մէկ յայտագրի մէջ) ։

Ղեկավարութեամբ ԱՐՍ. ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

Կոմիտասի մասին կը բանախօսէ Պ. FELIX RAUGEL, նախագահ երաժշտագիտութեան ֆրանս. ընկերութեան ։

Կը մասնակցին Օրիորդներ Թորոսեան, Փիլիպիւլեան, Զառոփեան, Պ. Պ. Խախամեան, Նշանեան եւ Piérre Labadie (թաւջութակ) Garde Républicaineէ ։

Տոմսերու համար դիմել .— Հայ գրատուներ, եկեղեցւոյ դիւանատունը, Պ. Պարթեւեանի, 14 rue Petit, Bot. 99-22 եւ երգիչ անդամներուն ։

Գիները՝ 150, 250, 350 եւ 500 ֆրանք ։

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է

ՀԱՅ-ԲՈՅԺ

ժող. ամսաթերթ բժշկութեան

խմբագիր Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

12ՐԴ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆ (1952)

Բաժանորդագրութեան նոր պայմանները .— Ֆրանսա՝ տարեկան 800 ֆրանք, արտասահման՝ տարեկան հազար ֆրանք ։

ՆՈՅԵՄԲԵՐ — ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ ԹԻՒԸ (131—132)

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ (40 էջ) .— Մանրէն եւ մարդը (ԽՄԲ.) .— Վախը երախաներու մօտ (ԱՐՈՒՍԵԱԿ ԲԱՐՍԵՂԵԱՆ) .— Աղոփ (Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ) .— Երբ արեան ճնշումը ցած է (ՏՈՔԹ. ՔՈՐՈՆ) .— Մեղրը (ՏՈՔԹ. ԷՊԼԻՂԱԹԵԱՆ) .— Ցանկարծամահ (ՏՈՔԹ. ՊՈՒՔԷ) .— Կրնա՞նք չծերանալ (ՏՈՔԹ. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ) .— Բժշկ. բառեր (ՋԻԹՈՒՆԻ) .— Կեանքի տեւողութիւնը (ՓՐՈՖ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ) .— Նուէր մայրերուն (ՏՈՔԹ. ԹՈՒԼՈՆ) .— Հայաստանի բնակչութիւնը .— Բաղէշցի Հայ մը Վերսայլի մէջ .— Փչա՞տ թէ փչատի (Ե. ՔՈՉԵԱՆ) .— Բժշկ. քննութիւն նախ քան ամուսնութիւն (ՏՈՔԹ. ՏԷՅԻՐՄԷՆՃԵԱՆ) .— Հարցարան ։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ս. Մ. վարժարանին մէջ ։ Կազմակերպուած աշակերտներու կողմէ ։ Փետրուար 17ին, կիրակի օր, ժամը 16ին ։

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆԵՐՈՒ ԳԻՆԵՐԸ 25 առ հարիւր աւելցած են վաղուընէ սկսեալ, իբրեւ հետեւանք ածուխի եւ աշխատավարձքի սղութեան, ինչպէս կ'ըսէ պաշտօնական զեկոյցը ։ Ճամբորդներու համար յաւելումը պիտի հաշուեն մէկ ֆրանք իւրաքանչիւր քիլոմեթրին, ապրանքներու համար՝ 10.51 առ հարիւր (ամբողջ վակոն) ։

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ Բաղաքական յանձնախումբը 12ի դէմ 21 ձայնով եւ 25 ձեռնպահութեամբ քուէարկեց խորհրդային բանաձեւը՝ 14 նոր անդամներ առնելու մասին (հինգը արբանեակ) ։ Առաջին անգամ է որ խորհրդային բանաձեւ մը կ'ընդունուի հակառակ Մ. Նահանգներուն ընդդիմութեան ։ Ուշագրաւ է ձեռնպահներու մեծ թիւը (Անգլիա եւ Ֆրանսա եւս ձեռնպահ մնացին) ։ Բանաձեւը վաւերացուելու համար անհրաժեշտ է 2/3ի մեծամասնութիւն մը, 40 քուէ ։ Ամերիկացիները կը յուսան ջուրը ձգել բանաձեւը ։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER ASOPIAN, 17 rue Daguerre, Paris (14)

ԲԱՑԱՌԻԿ ԺՈՂՈՎ

Հ. Յ. Դ. Եւրոպայի Կեդր. կոմիտէն բացառիկ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի բոլոր ընկերները, Le Cadet սրճարանի վերնայարկը, այս շաբաթ ժամը 20.30ին ։ Կարեւոր օրակարգ ։

✕

ՖՐ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ԺԳ. ՊԱՏԳ. ԺՈՂՈՎԸ

Կը գումարուի Փարիզի մէջ, Փետրուար 1ին, Ուրբաթ օր ։ Բացումը առաւօտուն ժամը 10ին, Café de la Mairie, Place d'Italie (métro Place d'Italie)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ .— Հ. Յ. Դ. «Անտոք» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս կիրակի ժամը 3ին, ընկեր Ստեփանեանի բնակարանը ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՓԱՐԻԶ .— Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 3ին, Café Régent ։ Օրակարգ .— Պատգմ. ժողովի օրակարգի քննութիւն եւ պատգամաւորի ընտրութիւն ։ Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ ։

ԿՐԸՆՈՊԼԸ .— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ շրջանի բոլոր ընկերները, այս շաբաթ (2 Փետրուար), ժամը 20.30ին, դպրոցին սրահը ։

ԻԹԱԼԻ .— Ֆ. Կ. Խաչի Իթալիի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս երեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, Ժանթիյիի դպրոցին մէջ ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։ Պատգամաւորի ընտրութիւն ։

ՎԱԼԱՆՍ. Ֆր. Կապ. Խաչի մասնաճիւղի Ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 3ին ընկերուհի Փ. Կօշկակարեանի բնակարանին մէջ ։ Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է ։

ԼԻՈՆ .— Հայ Ուս. Միութեան Բ. դասախօսութիւնը՝ այս չորեքշաբթի ժամը 21ին, 8 Passage Coste, Քրիստ. Երիտասարդաց սրահին մէջ ։

Նիւթ՝ «ՀԱՅՐ ԱԼԻՇԱՆ» ։ Դասախօս՝ Պ. Ա. ՖՍՏԸՔՃԵԱՆ ։

ՔՂԻՒ Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին Սէնթ Աննի դպրոցը ։ Անհրաժեշտ է բոլոր հայրենակիցներու ներկայութիւնը ։ Շատ կարեւոր օրակարգ ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ .— Լիոնի Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի երեկոյթը Փետրուար 18ի 32րդ տարեդարձին առթիւ ։ Փետրուար 17ին կիրակին ժամը 3էն կէս գիշեր, Յոյներու սրահը ։

ՀՐԱՒԷՐ ԿԻԼԻԿԵԱՆ ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Կիլիկեան ընդհ. միութիւնը կը հրաւիրէ Փարիզ եւ արուարձաններ բնակող բոլոր Կիլիկեցիները, համակիրները և բարեկամները թէյասեղանի մը, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, Café Cadetի վերնայարկը, métro Cadet ։ Կը խնդրենք մեր հայրենակիցներէն այս յայտարարութիւնը ընդունիլ իբրեւ հրաւէր ։ — Վարչութիւն

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC
Վեցամս. 1100 փր., Տար. 2200, Արտ. 3000 փր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր. C.C.P. Paris 1678-63
Mardi 29 Janvier 1952 Երեքշաբթի 29 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

28րդ ՏԱՐԻ — 28e Année No. 6673-Նոր շրջան թիւ 2084

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԾԱՆՐ ԴԷՊՔԵՐ ԳԱՀԻՐԷԻ ՄԷՋ

Ամբոխը կրակի տուաւ 35 մեծ շէնքեր

(ԹԱՏՐՈՆՆԵՐ, ՍԻՆԵՄԱՆԵՐ, ՀԻՒՐԱՆՈՑՆԵՐ, ՍՐՃԱՐԱՆՆԵՐ, ՃԱՇԱՐԱՆՆԵՐ ԵՒԱՅԼՆ)

Շաբաթ օր շատ ծանր դէպքեր պատահեցան Գահիրէի մէջ, իբրեւ հետեւանք Սուէզի ջրանցքին մէջ կատարուած գործողութեանց: Կացութիւնը այնքան անտանելի դարձած էր որ, Ֆարուք թագաւորը հարկադրուեցաւ պաշտօնէ արձակել Նահաս փաշայի դահլիճը եւ լուծել խորհրդարանը, նոր կառավարութեան կազմութիւնը յանձնելով իր վաղեմի բարեկամին՝ Ալի Մահէր փաշայի :

Ստորեւ կ'ամփոփենք դէպքերու ընթացքը, քաղելով ֆրանսական, անգլիական եւ ամերիկեան աղբիւրներէ :—

Շաբաթ օր տասնեակ հազարաւոր ցուցարարներ — մօտ 50.000 հոգի — փողոց թափած էին եւ թշնամական աղաղակներ կ'արձակէին Անգլիոյ դէմ, պատերազմ պահանջելով, Խ. Միութիւնը ծափահարելով, հսկայական շէնքեր կրակի տալով, նոյնիսկ ինքնաշարժներ վառելով փողոցներու մէջ: Միեւնոյն ատեն կը փորձէին տապալել կառավարութիւնը, այն ամբաստանութեամբ թէ անհրաժեշտ կորովը ցոյց չէ տուած Անգլիոյ հանդէպ, Իսմայիլիայի արիւնալի դէպքերուն առթիւ:

Մթնոլորտը թանձրացած էր շաբաթներէ ի վեր, այն աստիճան որ, ամբոխը յարձակեցաւ ոչ միայն օտար հաստատութեանց, այլեւ ունեւորներու վրայ: Աւարի եւ կրակի տրուեցան պալատներ, դրամատուներ, մեծ ընկերութեանց շէնքեր, օդանաւային գրասենեակներ: Զամալէք թաղը, ուր կը բնակին դիւանագէտներ եւ փաշաներ, հազիւ ազատեցաւ փորձանքէն :

Շաբաթ առտու կանուխ մեծ բազմութիւն մը բռնած էր Գահիրէի գլխաւոր կեդրոնները: Մասնաւորապէս աչքի կը զարնէին բազմաթիւ ուսանողներ, շրջապատուած՝ «ազատագրութեան վաշտերով» որոնք Իսմայիլ Փաշա հրապարակը կ'երթային, մասնակցելու համար բողոքի ցոյցի մը : (Այս հրապարակին մօտ է դեսպանատուններու թաղը): Ցուցարարները համախմբուելէ վերջ, իջան Սոլիման Փաշա փողոցը, թշնամական կանչեր արձակելով Անգլիոյ դէմ :

— «Անկցի Չըրչիլ, այդ շունը:— Անկցի դահիճ Էրսքայն (Սուէզի անգլ. զօրքին հրամանատարը),— Ռուսական զէնքեր տուէք մեզի.— Բանակը թող քալէ դէպի Սուէզ»:

Բազմութիւնը անգլիական եւ ամերիկեան դեսպանատուներուն մօտեցած ատեն, իր դիմացը գտաւ ոստիկանական կառքեր որոնք ամուր շղթայ մը կազմած էին: Բազմութիւնը ժամէ ժամ կ'աճէր: Հեռագիրները կ'ըսեն թէ այս հայրենասիրական ցոյցը յանկարծ վերածուեցաւ ամբոխային անկարգութեան մը, իբրեւ հետեւանք թշնամական կանչերու եւ գրգռիչ դրդումներու :

Կէս օրուան ճաշին ատեն այս մարդկային հեղեղը յարձակեցաւ խանութներու վրայ: Ոստիկանները կրակ բացին օդին մէջ, բայց անօգուտ: Յետոյ արտօնուեցան կապար գործածելու : Շատ մը աւարառուներ գետին փռուեցան: Ամբոխը ցրուեցաւ, մինչ վիրաւորները կը հաւաքուէին :

Դադարը կարճ տեւեց : Բազմութիւնը վայրկեանէ վայրկեան կ'աւելնար: Գրասենեակները եւ բազմաթիւ տուներ փակուեցան: Շատերը դուրս նետուելով թաքստոց մը կը փնտռէին :

Եւ ահա երեւցան առաջին ջահերը: Հրձիգները նախ յարձակեցան կեդրոնի սինեմաներուն վրայ: Առաջին առթիւ աւարի տրուած էին «Նայթ Քլըպ»ը (գիշերային ակումբ) եւ Օփերային դիմացի թատրոնը, «Պատիա»: Քիչ վերջ երկուքն ալ բոցերու ճարակ դարձած էին : Ցուցարարները երկու անգամ ետ մղեցին հրշէջները եւ փորձեցին կտրել ջուրի խողովակները: Կարելի եղաւ պահ մը մարել թատրոնին հրդեհը, բայց մէկ ժամ վերջը խռովարարները վերադարձան եւ սկսան կահկարասիներ նետել, հրդեհը արծարծելու համար: Բոցերը տուներու վրայ կ'երեւային 12 մեթր բարձրութեամբ :

Յանկարծ աղաղակ մը լսուեցաւ,— «Դէպի Ռիվոլի»: Եւ բազմութիւնը խուժեց դէպի այս մեծ սինեման, որ կը պատկանի անգլեւեգիպտական ընկերութեան մը եւ որուն վրայ ռումբ նետուած էր քանի մը ամիս առաջ: Բազմութեան մէջէն մէկը սինեմային ներս խուժեց, բոցավառ ջահ մը ձեռքը: Ուրիշներ ալ իրեն հետեւեցան: Ինչ որ կարելի էր դուրս նետել, կը նետէին եւ կրակի կուտային փողոցին մէջ, ցնծութեան կանչերով :

Բազմութիւնը յետոյ խուժեց «Մեթրօ» սինեման, որ ամերիկեան սեփականութիւն է: Ֆորտի ինքնաշարժներու ցուցահանդէսն ալ կրակի տրուեցաւ, ինչպէս եւ «Քոտաք»ը :

Այս հաստատութեան հրկիզումէն վերջ ամբոխը ուղղուեցաւ դէպի Բրիտանական Կաճառը որ կը գտնուի 300 մեթր անդին եւ սկսաւ քարկոծել. Յետոյ քուրձի կտորներ թաթխելով ինքնաշարժներու «պէնզին»ին մէջ, կրակի տուին Բրիտանական Ակումբ մը եւ յարակից սինեման, «Միամի»:

Այդ միջոցին միեւնոյն հրկիզումները կը կատարուէին ուրիշ թաղերու մէջ: Այսպէս, կրակի տրուեցան հռչակաւոր Կրոփի ճաշարանը՝ Սոլիման փաշա փողոցին վրայ, «Փառիզիանա» մեծ ճաշարանը (հայկական սեփականութիւն), նոյն թաղի միջազգային մեծ հիւրանոցը՝ «Շէփըրտ», «Սոֆիա Հէլմի», «Քապպաճ»ն, Քասր էլ Նիլի Ռից սրճարանը, անգլիական եւ ամերիկեան օդանաւային գրասենեակները : Ֆուատ Ա. պողոտային վրայ փլաւ Circurel մեծ վաճառատունը, որ հինգ յարկէ կը բաղկանայ եւ որ նոյնպէս կրակի տրուած էր:

Յարձակման ենթարկուեցան նաեւ ֆրանսական, ամերիկեան եւ ուրիշ օտար, նոյնիսկ եգիպտական վաճառատուներ, քարերով, երկաթի կտորներով, բոցավառ ջահերով: Քասր էլ Նիլ պողոտային վրայ կրակի տրուած էին 25 ինքնաշարժներ, բոլորն ալ նոր: Քանի մը քայլ անդին, ամբոխը զինավաճառի մը խանութը մտնելով, հազարաւոր փամփուշտներ հանեց եւ պայթեցուց փողոցին մէջ, ի նշան ուրախութեան: Ուրիշ փողոցներու մէջ ալ խարոյկներ վառեցին ուիսքիներով եւ այլազան ըմպելիներով :

Հեռագիր մը կ'ըսէ թէ կրակի տրուած են նաեւ Լիբանանի եւ Շուէտի հիւպատոսարանները :

Մարդկային զոհեր ալ կան, 20—30 մեռեալ եւ 200 վիրաւոր : Երեք Անգլիացիներ վառեցան իրենց ակումբի բոցերուն մէջ: Կը կարծուի թէ 17 Անգլիացիներ կորսուած են :

Նոր դահլիճ մը կազմուեցաւ

ԹԱԳԱՒՈՐԸ ԼՈՒԾԵՑ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԸ

Մինչեւ ժամը 17 ոստիկանութիւնը հազիւ մէկ միջամտութիւն կրցաւ կատարել: Զինուորներ օգնութեան հասան 45 վայրկեան վերջը: Ութ կառք զինուորներ Նըր Ֆուատ Ա. պողոտան հասան, չորս շարք տուներ կը վառէին: Զինուորները կրակ բացին օդին մէջ: Ցուցարարները փախան եւ բարեկարգութիւնը վերահաստատուեցաւ աստիճանաբար: Գիշերը բաղդատաբար հանդարտ անցաւ.

Ձերբակալուեցան երեք հարիւր կասկածելիներ, որոնց մէջ կը գտնուի ընկերվարական կուսակցութեան վարիչը, Ահմէտ Հիւսէյին, որ գլխաւոր պատասխանատուն կը համարուի անկարգութեանց: Կառավարութիւնը անմիջապէս պաշարման վիճակ յայտարարեց : Զօրքը բռնած է քաղաքին գլխաւոր կէտերը :

Այս դէպքերուն հետեւանքով, Նահաս փաշա ստիպողական հեռագրով մը Գահիրէ կանչեց արտաքին նախարարը, Սելահէտտին փաշա, որ Փարիզ կը գտնուի: «Ճամբայ ելէք առաջին օդանաւով»: Միեւնոյն ատեն ստանձնելով Գահիրէի զինուորական կառավարիչի պաշտօնը, հանդարտութեան կոչ մը ուղղեց: Յետոյ ձայնասփիւռ ճառ մը խօսեցաւ, ցաւ յայտնելով պատահած արիւնալի դէպքերուն առթիւ: Ըսաւ թէ «խռովարար եւ դաւաճան տարրեր առիթէն օգտուելով, ձեր շարքերուն մէջ մտած եւ ահռելի, կանխամտածեալ ոճիրներ գործած են, աւարի տալով եւ հրկիզելով խանութներ, հաստատութիւններ եւ տուներ »:

Բայց Ֆարուք թագաւորը արդէն պաշտօնանկ ըրած էր Նահաս փաշան, վարչապետութեան կոչելով Ալի Մահէր փաշան, որ 68 տարեկան է եւ Անգլիոյ բարեկամ կը համարուի: Միեւնոյն ատեն լուծուեցաւ խորհրդարանը: Նոր վարչապետը միեւնոյն ատեն ստանձնած է Գահիրէի զինուորական կառավարիչի պաշտօնը, արտաքին, պատերազմական եւ ծովային նախարարութիւնները :

Նոր դահլիճին կազմութենէն անմիջապէս վերջը պաշարման վիճակ յայտարարուեցաւ: Արգիլուած է դուրս ելլել իրիկուան ժամը 6էն վերջ: Անսաստողները անմիջապէս պիտի գնդակահարուին :

Կացութիւնը այնքան ծանր էր որ, պահ մը զրոյց շրջեցաւ թէ Անգլիա պիտի միջամտէ զինուորութեամբ:

Ալի Մահէր փաշայի նոր դահլիճը կազմուած է անկախներէ: Ինք վարչապետ էր Բ. աշխարհամարտը ծագած ատեն, բայց հրաժարեցաւ 1940 Յունիսին: Երկու տարի վերջը ձերբակալուեցաւ Նահաս փաշայի հրամանով, յանուն ապահովութեան: Վարչապետ էր նաեւ 1936 — 37ին եւ 1936ի դաշնագրին բանակցութիւնները վարեց Անգլիոյ հետ :

Թագաւորը Նահաս փաշայի պաշտօնանկութիւնը եւ խորհրդարանին լուծումը վճռեց չորս ժամուան խորհրդակցութենէ մը վերջ : Մասնաւոր սուրհանդակ մը Նահաս փաշայի հաղորդեց արքայական հրամանը, ընկերակցութեամբ զինուորական ջոկատի մը: Թագաւորը 1944ին ալ պաշտօնէ արձակած էր Նահաս փաշան, որ վերադարձաւ 1950 Յունուարին :

× «Փրավտա», Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը, թղթակցութիւն մը կը հրատարակէ որուն համաձայն «Եգիպտոսի ժողովուրդին ներկայացուցիչները իրենց աչքերը կը դարձնեն դէպի Խ. Միութիւն, դէպի Մոսկուա, դէպի Ստալին: Անոնք գիտեն որ մեր երկիրը անկեղծօրէն եւ առանց շահախնդրութեան կը համակրի Եգիպտացի ժողովուրդին ազատութեան եւ անկախութեան պայքարին: »

Թերթը այս փոփոխութեան ապացոյց կը նկատէ այն «ահագին ցոյցը որ տեղի ունեցաւ Փորթ Սայիտի մէջ, երբ խորհրդային ձկնորսանաւեր կ'անցնէին Սուէզի ջրանցքէն»: «Փրավտա» «Եգիպտացի ժողովուրդին դահիճը» կ'անուանէ զօր. Էրսքայնը :

× Կարգ մը արաբական շրջանակներու մէջ շրջած զրոյցներու համաձայն, Պ. Վիշինսկի Փարիզէն Մոսկուա վերադարձին ծրագիր մը տարած է, որ կը տրամադրէ համաձայնութիւն մը կնքել Խ. Միութեան եւ արաբական պետութեանց միջեւ: Նոյն շրջանակները կը հաւաստեն թէ Արաբական Դաշնակցութեան յառաջիկայ ժողովին մէջ որ պիտի գումարուի Փետրուարի սկիզբը, բանաձեւ մը պիտի առաջարկուի որով անդամները չէզոքութիւն պիտի յայտարարեն Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ, հետեւաբար պիտի մերժեն գործակցիլ արեւմտեան պետութեանց՝ Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան համար:

Այս չէզոքութեան փոխարէն, Խ. Միութիւնը պիտի հաւանի ոչ-յարձակման դաշինքներ կնքել արաբական պետութեանց հետ, տնտեսական յարաբերութիւններ ալ մշակելով :

Մինչդեռ միեւնոյն աղբիւրին համաձայն, Ազզամ փաշա հաւաստիք տուեր է Պ. Վիշինսկիի թէ պայքար պիտի մղէ որ Արաբական Դաշնակցութեան անդամակից պետութիւնները չմասնակցին Արեւմտեան պետութեանց կողմէ ծրագրուած պաշտպանողական որեւէ դրութեան՝ Միջին Արեւելքի մէջ, եթէ Խ. Միութիւնը բարեկամական դիրք մը բռնէ :

Կացութիւնը Թունուզի մէջ

Կիրակի օր, արշալոյսին, ոստիկանութիւնը խուզարկեց Թունուզի հարաւակողմը, Պիր Ֆտալի շրջանը եւ զէնքեր գտաւ: Քանի մը հոգի ալ ձերբակալուեցան :

Սրճարանները եւ խանութները գոցուած են : Համեմատական հանդարտութիւն կը տիրէ: Կարգեզոնի պողոտայի կամուրջը, որ կ'ապահովէ հաղորդակցութիւնը հարաւի շրջանին հետ, պահպանուած է զինուորական կարեւոր ուժերով: Այս ճամբան կ'առաջնորդէ Համամ Լիֆի պալատը :

Սուսի գծին զանազան կէտերուն վրայ ըմբոստները ականներ զետեղած են: Մասնագէտները անմիջապէս նորոգած են խզուած գիծերը: Մաթօէրի, Կաֆուրի եւ Սպէյթլայի միջեւ հեռաձայնի գիծերը կտրած են: Քարիրուէնի շրջանին մէջ ագարակ մը թալլած եւ ոչխարները տարած են :

Քափ Պոնի մէջ կառավարութիւնը տէրն է կացութեան: Օգնական ուժեր կը սպասուին Պիզերթայի, Թունուզի եւ Ֆիլիփվիլի համար : Սֆաքսի շրջանին մէջ, օդը հանուած է կամուրջ մը:

«Նիւ Եորք Թայմզ»ի թղթակիցը կը գրէ թէ Թունուզի մէջ արձակուած իւրաքանչիւր գնդակ

(Լրաբերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Լ. ՇԱՆԹԸ ԻՆՉՊԷՍ ՈՐ ԷՐ

(Բ. եւ վերջին մաս)

... Քանի մը տարի առաջ, իր ութսունամեայ յոբելեանը տօնուեցաւ Պէյրութի մէջ։ Ամբաւլեանը խօսք առաւ, ընելու համար իր վերջին բանախօսութիւնը՝ հանրութեան առջեւ։ Առաջին նախադասութիւնն էր՝ «եօթանասունամեայ մը՝ կը խօսի ութսունամեայի մը մասին»։... Վերլուծեց Շանթը՝ իբրեւ մարդ եւ իբրեւ գրագէտ։ Ժողովուրդը՝ երկար ծափահարեց երկուքն ալ։ Շանթը՝ նեղուած արտայայտութիւն մը ունէր, չէր սիրեր որ իր մասին խօսին. չէր սիրեր շատ երեւալ, յարգանքի եւ պաշտամունքի ցոյցերու տեղի տալ։ Ճիշդ է, խօսք կ'առնէր Պէյրութի Համազգայինի Ծննդի եւ Զատկի ասանդական հանդիպումներուն։ Երկար եւ մանրամասն տեղեկագրեր կը կարդար Ճեմարանի տարեվերջի հանդէսներուն, բայց անկէ դուրս՝ որեւէ ձեւով չէր ուզեր խանգարել իր աշխատանքի ժամանակացոյցը, իր գրական աշխատանքները, Ճեմարանի առօրեայ հոգերն ու տագտուկները ժամացոյցի մը ճշդութեամբ կանոնաւորած, որեւէ մէկուն թոյլ չէր տար զանոնք տակնուվրայ ընել։

Ամրան արձակուրդներուն, թերեւս միակ շրջանը, երբ ինքզինքին քանի մը ժամուան հանգիստ կը սահմանէր իրիկուան ճաշէն վերջ, բարեմիտ ժպիտով կը հետեւէր աստ անոր տունը հաւաքուած քանի մը երիտասարդներու տաք վիճաբանութիւններուն, եւ նոյնիսկ անոնց ոգեհարցական փորձերուն։

Ճեմարանի ուսուցչական ժողովներուն, ան առանձին առանձին կը զբաղէր իւրաքանչիւր աշակերտի մտաւոր եւ բարոյական վիճակով, եւ յետոյ, զանոնք անհատապէս քովը կանչելով, իր գնահատանքի կամ քննադատութեան խօսքը կ'ըսէր։

Հակառակ իր բազմաբեղուն զբաղումներուն եւ գրական աշխատանքներուն ան թողուց ամէն ինչ, եւ չվարանեցաւ երթալ մինչեւ հեռաւոր Ամերիկա, ամբողջ տարի մը մաշելով Ամերիկայի բոլոր քաղաքները, Նիւ Եորքէն մինչեւ Սան Ֆրանչիսքօ, խօսելով, համոզելով, բացատրելով՝ բոլոր հասկցողներուն եւ չհասկցողներուն, Ճեմարանի արժէքն ու կարեւորութիւնը, ապահովելով դպրոցին նիւթական գոյութիւնը։

Մինչեւ վերջին վայրկեանը, երբ իր դողացող ձեռքերը ալ չէին կրնար բռնել գրիչը, յուշեց իր վերջին պատգամները, իր գիտութեան ու հանճարին վերջին կաթիլները մեզի՝ նորերուս փոխանցելու հեռանկարէն մղուած։—

... «Ապրող ժողովուրդ մը երբեք իրաւունք չունի վաղուան վրայ յուսահատ ըլլալու։ Անիմաստ ու անօգուտ բան մըն է նստիլ ու մտածել, թէ մահ եւ ոչնչացում կայ գլխուս վրայ կախուած։

«Միակ իմաստ ու օգուտ ունեցող բանըմաքառիլն է եղած սպառնալիքին դէմ։ Մեր նախորդ եւ մեր յաջորդ սերունդներուն հանդէպ մեր միակ պարտաւորութիւնն է տոկալ ու մնալ։ Դիմադրել ամէն ճնշումի, օրուան թելադրած բոլոր զէնքերով, եւ պայքարիլ իր ուժերու լիակատար արծարծումին հասնելու ջանքով։ Աս է ամէն ապրող էակի, ամէն բոյսի ու կենդանիի յարատեւութեան ու զարգացման հիմնական օրէնքը, աւելի եւս, երբ հարցը մեզի նման հին ու արժէքաւոր ժողովուրդի մը տեւականութեան կը վերաբերի»։...

... «Ինչ որ վեր կը ձգտի, առիկա միայն բարիք կրնայ բերել Հայուն։ Պէտք է դիմադրել ամէն վարանքի ու ամէն յուսահատութեան։ Ինչքան կ'ուզէ համեստ ըլլայ մեր թիւն ու կրցածը՝ մենք պէտք է միշտ ձգտինք ու աշխատինք անընդհատ՝ մարդկութեան ամէնէն ընտիր մասին հետ դէպի մարդկային այդ նոր բարձունքները։ Կ'ապրին այն ժողովուրդները, որոնք ապրելու կամքը ունին. եւ ապագան անոնցն է, որոնք ձգտիլ ու ոգնիլ գիտեն դէպի վեր»։ ...

... Այս ամառ, երբ հիւանդանոցէն փոխադրուեցաւ տուն, չէր ուզեր երթալ գինքը տեսնել, այդ մարդը, այդ կեանքով եփուն մարդը՝ անկողնին մէջ, հիւանդութենէն ընկճուած, տարիքէն յաղթահարուած։ Բայց երբ մտայ իր սենեակը, գրեթէ չտեսայ անկողինը, չնշմարեցի իր պառկած ըլլալը, աչքերը... Աչքերը նոյնն էին, նոյն արտայայտութիւնը ունէին. եւ անոնց մէջ ես վերապրեցայ «Հին Աստուածները»։

Ալ անկէ վերջ, սրբազան ուխտագնացութիւն մը կատարողի նման, անվախ կ'երթայի զինքը տեսնելու։

Երկար կը պատմէր իր ուսանողութեան յուշերէն, Փարիզ, Ժընեւ, Լօզան, Կովկաս, Պոլիս. դարձեալ Ժընեւ, Լօզան։ Կը հարցուփորձէր Փարիզի հայ ուսանողութեան եւ ընդհանրապէս՝ երիտասարդութեան մասին։

— Եթէ միայն այս հիւանդութենէս ազատիմ, անգամ մը եւս պիտի երթամ այդ քաղաքները, վերապրելու երիտասարդութիւնս։

Ու՛ մեր վերջին տեսակցութիւնը.— Արդէն զինքը հալեցնող հիւանդութեան արտաքին նշանները բացայայտօրէն կ'երեւային։ Բժիշկները հազիւ քանի մը շաբաթ կուտային իրեն. ինքը լուր չունէր. յոյս ունէր որ կրնայ լաւանալ, բայց չէմ կրնար մոռնալ իր սուր նայուածքը, երբ ամբողջ կորովս հաւաքած, մնաք–բարովի փոխարէն՝ — ցտեսութիւն, պարոն Շանթ, մրմնջեցի։

Վայրկեան մը լուռ կեցաւ, ապա.

— Ցամենայն դէպս, մի մոռնար այս խօսքերըս։ Մէկ ճիգ եւ նպատակ ունեցիր։ Միշտ առաջ, աչքերդ միշտ ապագային։ Կանգ մի առներ, ետ մի նայիր։ Հինը մոռցի՛ր, ի՞նչ կը ներկայացնէ անցեալը՝ ապագային հետ բաղդատած, ի՞նչ արժէք ունի ծերը, երբ երիտասարդը կայ։

— Հինը իր ճամբով, նորը իր ճամբով — փորձեցի կատակել, ժայթքելու պատրաստ յուզումս ծածկելու համար։

— Այո, եւ մանաւանդ մի փորձեր իսկ մտածել վայրկեան մը, թէ նորը չի կրնար մեծնալ ու բարձրանալ՝ առանց հինին։ Քու ճամբադ դուն պիտի եղունգներովդ բանաս։

... Շանթը մեզի կտակեց կորով, կամք, ուժ եւ հաւատք։

Կտակեց աշխատանքի սէրը՝ իբրեւ ամենօրեայ ոգեւորիչ, պատգամեց թէ աշխատիլ սիրել՝ կը նշանակէ կեանքը սիրել։

Ան մեզի սորվեցուց չընկճուիլ երջանկութիւն եւ վիշտ կոչուած երկու տիտաններէն, մեզի ցոյց տուաւ, թէ ուրախութիւնը՝ դիմակաւորած եղած վիշտն է, թէ ամենամեծ վիշտ պատճառող բանը մեզի կը շնորհէ մեր կեանքին ամենաուրախ վայրկեանները։ Այդ երկուքը անբաժանելի են իրարմէ։ Եւ միշտ պէտք է պատրաստ գտնուինք հաւասար անդորրութեամբ ընդունելու երկուքն ալ։

Ան մեզի ներշնչեց ազատութեան սէրը՝ իբրեւ մարդկային ամենավեհ ձգտում, փոյթ չէ թէ անոր իւրաքանչիւր օղակը շողարձակէ արեւին տակ եւ մեր աչքերը շլացնէ։

Ան մեզի սորվեցուց սիրել, ընդունիլ զայն իբրեւ սրտի սնունդ։ Իր բոլոր վէպերուն էջերէն կը տակեց հաւատալ սիրոյ, երբ մեզի խօսի, հոգ չէ թէ իր ձայնը տակնուվրայ ընէ մեզ։ Ըսաւ, ըսաւ, որ սէրը մեզի կը պարգեւէ արքայութիւն, ինչպէս նաեւ՝ խաչելութիւն։ Սորվեցուց, որ սէրը չի տիրանար, չի տիրացուիր, այլ ինքնաբաւ է։

Ան մեզի տուաւ Երազն ու Պատրանքը, իբրեւ մտքի պաշար, պնդեց, որ հաւատանք երազին, եթէ կ'ուզենք անհունութեան գաղտնի դուռը գտնել։

Ան մեզի բացատրեց թէ մեր հոգին յաճախ կռուի դաշտ մըն է, ուր մեր տրամաբանութիւնն ու դատողութիւնը կը մենամարտին՝ մեր զգացումներուն ու անհունութեան դէմ։ **ԾԱՔԷ**

Ինչպէս ճնաւունդաւ կոյրերու այբուբենը

(ՊՐԱՅԼԻ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԸ)

1852 Յունուար 6ին Փարիզի կոյրերու հիմնարկութեան ապաքինարանին մէջ կը մեռնէր Պրայլ։ Իր շրջապատը, ուր անցուցած էր երկրկեանքին մեծ մասը,— միայն տեղեկութիւն ունեցաւ այս կորուստին. ժամանակին թերթերը ոչ մէկ տող նուիրեցին իրեն։ Ի՞նչ պատահած է, ուրեմն, որ դար մը վերջ, կառավարութիւնը որոշած է առաջարկել խորհրդարանին որ այն առնուան այս անծանօթին աճիւնները Պանթէօն փոխադրուին։

Եթէ մօտէն դիտելու ըլլանք, Լուի Պրայլի կեանքը զերծ չէ շահեկանութենէ, որովհետեւ անիկա կապուած է կոյրերու տխրութեան եւ անոնց հակազդեցութեան հետ։

Պրայլ ծնած էր Մոյի շրջանը, փոքր գիւղի մը մէջ, 1809ի Յունուար 4ին։ Յօտոցի հարուած մը երեք տարի վերջ պատճառ կը դառնար իր կուրութեան։ 1819ին կը մտնէր երիտասարդ կոյրերու արքայական հիմնարկութիւնը, ուր մինչեւ իր վախճանը կը բաժնէր անբախտներու կեանքը։ Նախ եղած է աշակերտ, յետոյ դասախօս, 1835ին բերնի առաջին արիւնահոսում մը երեւան կը հանէր հիւծախտի ախտանշանը, որ շատ չանցած զինքը գերեզման պիտի տանէր, 43 տարեկանին։

Պրայլի մասին վերի վերոյ այսքան բան գիտէին, եթէ 1821ին կոյրերու հիմնարկութիւնը չմտնէր նախկին հարիւրապետ Շարլ – Մարի – Պարպիէ տը լա Սեռ։ Ամբողջ 15 տարի թաքուն դրութիւններու դրութիւնը ուսումնասիրելէ եւ փորձելէ ետք, ան յայտարարեց թէ կոյրերն ալ ի վիճակի են կարդալու եւ գրելու մութին մէջ։

Պարպիէ ցոյց տուաւ ձայնական նշաններու կարկառուն քարետախտակ մը, զոր դիւրին էր միտք պահել եւ վերարտադրել հերունի միջոցով։ Ասոնք ոչ մէկ կապ ունէին սովորական տառերուն հետ, որոնց ցայտուն երեւոյթ մը տուած էին, խարխափումով ընթեռնելի դարձնելու համար։ Նախկին սպային այս նախաձեռնութիւնը հրաշագործ ազդեցութիւն մը ունեցաւ։ Կոյրերը, որոնք դժուարաւ կը կարդային սովորական կարկառուն գիրերը եւ չէին կրնար գրել, սկսան Պարպիէի յօրինած տառերը կարդալ եւ գրել հաւասար դիւրութեամբ։ Անոնք կը բաղկանային նուազագոյն երկու եւ առաւելագոյն 12 կէտերէ։

Պրայլի կատարածը եղաւ ոչ թէ գիւտուածական, այլ համբերատար գործ մը, հիմնուելով Պարպիէի ձայնագրական սկզբունքներուն վրայ։ Այս վերջինին յօրինածը տեսակ մը սղագիր էր, կոյրերը պարզապէս ուղղագրութիւն կ'ընէին։ Մանաւանդ որ մատնահպման համար իր նշանագիրները շատ մեծ ըլլալու անպատեհութիւնը կը ներկայացնէին եւ կարելի չէր ամբողջական ընթերցում մը կատարել, ինչպէս տեսնողներու մօտ կը պատահի։ Պէտք էր կոյր ըլլալ ըմբռնելու համար դպչելու իրական պահանջը։

Պրայլ գոհացաւ առաւելագոյն 6 կէտերով, այսինքն երկու շարքի վրայ 3 կէտերով։ Այս կերպով, ան կը յաջողէր 64 տեսակ բաղակցութիւններ յօրինել, մէջն հաշուելով կէտադրութիւնները։ Տասը նշանագիրներու առաջին շարքին վրայ (Aէն մինչեւ J), Պրայլ յօրինեց երկրորդ շարքը (Kէն մինչեւ T), պարզապէս առաջին շարքի իւրաքանչիւր նշանագրի յատակին ձախակողմը զետեղելով կէտ մը։ Իսկ երրորդ մասը կազմեց հիմնական շարքին իւրաքանչիւր նշանագրին տակը դնելով երկու կէտ։

Պրայլ յօրինեց չորրորդ շարք մը, օգտագործելով վարի կէտը, այս անգամ աջակողմէն։ Վերջապէս, հինգերորդ շարքը, առաջինին կարգը փոխելով, կէտադրութիւնները կազմելու համար։ Ուրիշ 16 նշանագրեր, երեւութապէս շարքէն դուրս, տարբեր գործածութիւններու սահմանուած էին։ Պրայլի 64 նշանագրերուն մէջ, ամէնէն հրաշալին այն էր, որ ոչ միայն կոյրերուն այբուբենը կուտար, այլ եւ թուաբանական, ձայնագրական եւ սղագրական ձայնանիշեր, [illegible] պարզ քան Պարպիէի յօրինածը։

Պրայլի ձայնագրական դրութիւնը միայն խաղ մը եղաւ համբակներուն համար։ Աչքէն չզրկուած ոեւէ մէկը պիտի կարենար դիւրութեամբ սորվիլ, պարզապէս ուսումնասիրելով գիտարարին բառարանը։ Կոյրերու նախկին նշանագրերը դադրեցան խորհրդանիշ տառեր ըլլալէ։ Հարիւր տարիէ ի վեր կը ճգնին բարեփոխել Պրայլի յօրինած նշանագրերը, բայց միշտ ալ այն եզրակացութեան յանգած են թէ հանճարեղ աչագուրկին դրութիւնը լաւագոյնն է։

Այսօր, ամէն ուր որ կոյրերը կը կարդան, Պրայլի նշանագիրներուն կը հետեւին։ 1952 Յունուար ամիսէն սկսեալ աշխարհի բոլոր երկիրները պիտի տօնեն Պրայլի մահուան հարիւրամեակը։ Մամուլը եւ ձայնասփիւռը պիտի ջատագովեն Ֆըրանսայի քաղաքակրթիչ դերը։ Յունիսին արդարեւ, մեծ հանդիսութիւններ տեղի պիտի ունենան Փարիզի մէջ եւ հանճարեղ մարդուն աճիւնները Պանթէօն պիտի փոխադրուին։

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

1952ը կը սկսի ղանձային տագնապով

Վարկի խնդիրը ներկայիս առաջին մտահոգութիւնը կը կազմէ դրամատուններուն, գործատէրերուն եւ ընդհանրապէս բոլոր անոնց որոնք տնտեսական գործունէութեան կը մասնակցին իբրեւ արտադրող, առեւտրական եւ կամ միջնորդ։ Այս հարցերը տարիներէ ի վեր կը ծեծուին, բայց առանց լուծումի մը յանգելու, որովհետեւ իւրաքանչիւրը կը մնայ իր դիրքերուն վրայ։

Դրամական հեղինակութիւնները եւ հանրային իշխանութիւնները այն տեսակէտը կը պաշտպանեն թէ վարկը (քռէտի) պէտք է սահմանափակել դրամը պաշտպանելու համար։ Իսկ վարկը օգտագործողները կը յայտարարեն թէ վարկային սեղմումները, ինչպէս գեղչի սահմանափակումով, արդէն կը հանդիսանան արտադրութեան եւ տագնապի կը մատնեն վաճառականութիւնը։

Բայց այս վիճաբանութիւնները, որոնցմէ ցարդ կարելի չէ եղած վճռական եզրակացութիւն մը հանել, կրնան հարթուիլ, եթէ կարգ մը տարրական պայմաններ ստեղծուին։

Նախ, եթէ գիներու բարձրացումը իրապէս տանձուի եւ եթէ ապրանքներուն, արտադրութիւններուն եւ աշխատանքին փոխարժէքը յարաբերաբար կայուն վիճակի մը հասնի, վարկի պահանջքը պիտի նուազի զգալապէս։ Այս դիտողութիւնը շատ պարզ կ'երեւի, բայց չմոռնանք որ այդ չէ կարծիքը բոլոր անոնց որոնք իրենց դրամատուններուն դիմած են վարկ խնդրելով, իբր հետեւանք գիներու բարձրացման, եւ իրենց պատաս –

խան տրուած է թէ այս պարագան բաւարար պատճառ մը չէ վարկ բանալու համար:

Միւս կողմէ, Ֆրանսայի արտադրումները կանոնաւորապէս կը նուազին: Աշխատավարձի եւ նախանիւթերու գինին յաւելումը կը շեշտէ այս ձգտումը եւ հետեւաբար արտադրման գործին օժանդակելու հարցը կենսական կը դառնայ:

Քանի մը օրէ ի վեր «ժողովրդական հանրապետութիւններու» եւ մանաւանդ Խ. Միութեան մամուլը եւ ռատիօն երկար մեկնութիւններ կը նուիրեն մօտերս Մոսկուայի մէջ գումարուելիք «միջազգային տնտեսական խորհրդաժողովի» մը: Դեռ մասնակի տեղեկութիւններ միայն ունինք այս հաւաքոյթին ձեւին եւ քաղաքական նպատակներուն մասին: Գիտենք միայն թէ 1952 ապրիլին պիտի գումարուի:

Մինչեւ հիմա յայտնուած նպատակներն են. — «Միջազգային տնտեսական յարաբերութիւններուն ամրապնդումը եւ «ժողովուրդներու միջեւ առեւտրական» յարաբերութիւններուն զարգացումը»: Միւս կողմէ Խ. Միութեան Առեւտրական Սենեակի Նախագահ Նոսթերով ճառի մը մէջ կը շեշտէ որ ամէն բան ի գործ պիտի դրուի «դրամատիրական երկիրներու հետ փոխանակութիւնները աւելցնելու համար, քանի որ «տնտեսական յարաբերութիւնները էական ազդակ մը կը կազմեն միջազգային գործակցութեան ամրապնդման համար»:

Դեռ շատ կանուխ է կարծիք մը յայտնելու համար այսպիսի ժողովի մը արդիւնքին մասին: Ստոյգ է միայն որ Արեւմուտքի տնտեսական ղեկավարներուն շփումը Արեւելքի տնտեսութեանց պատասխանատուներուն հետ՝ խոր շահագրգռութիւն յառաջ պիտի բերէ շատ մը շրջանակներու մէջ, մասնաւորաբար Մեծն Բրիտանիոյ, Արեւմտեան Գերմանիոյ եւ Ֆրանսայի մէջ:

Արեւելքի հետ փոխանակութեանց նուազումը, որ աւելի զգալի է Ֆրանսայի քան Անգլիոյ մէջ, արեւմտեան շատ մը ազգերու արտաքին առեւտուրին խանգարման գլխաւոր ազդակներէն մէկը կը կազմէ:

Առանց վտանգելու ինքնապաշտպանութեան վտանգները, փափաքելի է որ դարձեալ վերահաստատուի առեւտրական հոսանք մը:

Հ. Մ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ՌՈՒԲԷՆ ՄԱՄՈՒԼԵԱՆ եւ Մաքսուէլ Էնտըրսըն կ'աշխատակցին ինքնատիպ երաժշտական գործի մը վրայ: Այս երկուքը վերջերս կ'աշխատէին «Կորսուած Աստղերուն մէջ» շարժանկարին եւ Քիւրթ Ուէյլի երաժշտական կտորին «Հըքըլպէրի Ֆինն» վրայ, սակայն չեղեալ համարուեցաւ Քիւրթ Ուէյլի մահուան հետեւանքով:

ՈՒԻԼԵԸՄ ՍԱՐՈՅԵԱՆՆ է որ պիտի կատարէ վերջին մշակումը «Կանտիի կեանքը» գործին, որ կը պատրաստուի շարժանկարի համար:

ՀԱԼԷՊԻ մէջ 27 հոգի մեռած, 287 հոգի վիրաւորուած են վերջին ցոյցերու հետեւանքով, համաձայն «Ալ Ահրամ» թերթին տեղեկութեանց:

«ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ»

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ,— Կապոյտ Խաչի բոլոր ձեռնարկները մեծ յաջողութիւն կը գտնեն, մանաւանդ Մանուկներու Օրուան տօնակատարութիւնը: Ժողովրդական այդ գնահատութիւնը Խաչուհիներու հաւաքոյթ՝ կը ծնի անոնց զոհաբերութենէն, կոչման գիտակցութենէն եւ գործելու անսպառ եռանդէն:

Օրուան նախագահը կը բանայ հանդէսը: Իր քաջալերական խօսքերէն վերջ, ժողովրդի ուշադրութեան եւ գնահատութեան կը յանձնէ Խաչուհիներու գործը, մանաւանդ դպրոցական գործը, որ մեր ամենակարեւոր գիւղերէն մէկն է փրկելու նոր սերունդը եւ անոր մատաղ սրտին մէջ կաթեցնելու հայութեան ոգին: Կ'առաջարկէ ընտրել յանձնախումբ մը գնահատելու եւ պարգեւատրելու յաջող աշակերտները:

Ու բեմ կուգան մեր փոքրիկ սան-սանուհիները ներկայացնելու Անտոն Ահարոնեանի «Արիւնոտ Թթխմորը» որ շատերու աչքերէն արցունք խլեց: Իրբեւ առաջին ձեռնարկ յաջող էր: Փափաքելի է որ այսպէս պզտիկ կտորներ ներկայացուին հանդէսներու մէջ: Նորէն բեմի վրայ կը տեսնենք աւելի փոքրերու ուրիշ խումբ մը՝ արտասանելու: Մեզ բաւական խնդացուցին, մանաւանդ գող աղջիկն ու ոստիկանը: Այս խումբը աւելի քան յաջող էր, բոլորն ալ լաւ սորված էին իրենց դերը:

Եւ ահա ժողովրդի բուռն ծափերու մէջ բեմ կուգայ Տիկին Սիսլեան, թուխս մօր մը պէս իր ձագերն իր շուրջ եւ թեւերու տակ առած: Մօտ վաթսուն աշակերտ–ուհիներ, անուշ դէմքերով, սիրուն աչքերով հայկականներ, մեր սրտի կտորներ, մեր վաղուան յոյսեր:

Քանի մը բացատրութիւններէ վերջ, խումբը կ'երգէ Կապոյտ Խաչին նուիրուած երգը: Յետոյ բոլորը անխտիր իրենց շնորհքը ցոյց կուտան: Արտասանութիւն, տրամախօսութիւն եւ երգ իրարու կը յաջորդեն: Մէկ քանին ալ տէր եւ տիկին Սիսլեաններ գրկած կը մօտեցնեն միքրօին, այնքան որ փոքր են: Սրահը կը թնդայ ուրախութեան կանչերէն եւ ծափերու որոտէն: Ինչպէ՞ս կրցած են այսքան բան սորվեցնել եւ սորվիլ:

Լոյսերը կը մարին եւ հեռաւոր փողի ձայն մը նորութիւն կ'աւետէ: Մինչ այդ Տիկին Սիսլեան կը խնդրէ ժողովուրդէն կնքահայր մը ընտրել, տօնածառի մոմերը վառելու համար: Պ. Մարտինճեան խանդավառ՝ կ'ընդունի հրաւէրը եւ հազար ֆրանք նուիրելով մոմերը կը վառէ:

Ու մէկ ալ, պատկառելի Կաղանդ Պապան աղօտ լոյսերու մէջէն կ'երեւի, հեւալով, տքալով, ծոր–ծոր պարելով: Մանուկներու անհամբեր կանչերէն իբրեւ թէ սթափած՝ կ'ուզէ ելլել, բայց տեղ չկայ, վերջապէս մեծ դժուարութեամբ սեղմուելով կը տեղաւորուի: Տրամախօսութիւն մը Կաղանդ Պապային եւ աշակերտներէն: Եւ սրահի մէջ եղած բոլոր պզտիկները, դպրոցական թէ ոչ՝ մանուկներ շուրջ 120, անխտիր կը ստանան իրենց նուէրները:

Հազիւ վերջացած, նախագահը կը յայտարարէ. թէ Տիկին Արաքսի եւ Պ. Միշէլը, որոնք միշտ լիտրուն քաջալերած են մեր հանդէսները, այս անգամն ալ ափսէ մը թերթանուշ կը նուիրեն եւ կ'ուզեն որ աճուրդի դրուի յօգուտ Կապոյտ Խաչին: Սրահը դարձեալ կը թնդայ ծափերէն, ի նշան շնորհակալութեան: Աճուրդը 14.400 ֆր.ի հասոյթ մը կը բերէ:

Ճամբայ բացէք, կարգը երիտասարդներունն է: Նուագը կը թնդայ եւ զոյգերը կը դառնան:

Գիշերուան ժամը 9, խանդավառութիւն ամէն կողմ: Գաղութին երեք չորրորդը ներկայ է, նոյնպէս բաւական թիւով օտարականներ եւ մեր բարեկամ Cochetն:

Խաչուհիներ կը վազեն, կը տեղաւորեն, կը սպասարկեն, յոգնութիւն չկայ: Իրենց անքուն գիշերներու աշխատանքը, զոհողութիւնը՝ ժողովուրդը գնահատեց լիովին: Ապրիք, Խաչուհիներ:

Ընդհանուր մուտք 75 հազար ֆրանք:

ԱՆԹՕ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԼԻՈՆ, 21 Յունուար.— Թէեւ քիչ մը ուշ, այս տարի եւս Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը պատրաստած էր գեղեցիկ տօնածառ մը փոքրիկներու համար, կիրակի կէսօրէ վերջ Յոյներու սրահին մէջ:

Ժամանակէն առաջ մեր փոքրիկ հրաւիրեալները գրաւած էին իրենց տեղերը: Ականջը խօսէ բոլոր անոնց որոնք կուրծք կը ծեծեն փարիսեցիներուն պէս, նորահաս սերունդի փրկութենէն ճառելով, բայց չեն բարեհաճիր տարին գոնէ կէս օր յատկացնել մանկական հանդէսի մը, փոխանակ սրճարաններու անկիւնները եւ կամ պարասրահներու դուռները սպասելու:

Ժամը 4ին աւելի քան վեց տասնեակ փոքրիկներու բաժնուեցան շոքոլայով կաթ եւ հացիկներ, ժամը 5ին օրուան նախագահը հակիրճ ուղերձ մը կարդաց Մանուկներու Օրուան առթիւ: Յետոյ կարգով բեմ եկան 8—10 տարեկան փոքրիկներ արտասանելու եւ երգելու համար: Սիրելի «Յառաջ» շատ պիտի փափաքէի որ տեղ տայիք անոնց անուններուն,— Վ. Նորոյեան, Շ. Յովակիմ եւ Ա. Ուլուհոճեան, Ժ. Փափազեան, Հ. Կէնճեան, Լեւոնիկ եւ Ազատուհի Ղազարեաններ, վերջապէս փոքրիկներ Ա. Մ. Ժ. Աւագեաններ, Ժ. Յովակիմեան, որոնք մեծ ուրախութիւն պատճառեցին ներկաներուն: Ինչպէս նախորդ տարիներուն այս տարի եւս Պ. Ղազար Ղազարեան, սիրայօժար ցուցադրեց փոքրիկներու յատուկ գեղեցիկ շարժանկարներ, կուշտ ու կուռ խնդացնելով բոլորը: Այս առթիւ տեղւոյն մասնաճիւղը հրապարակաւ իր խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնէ:

Խօսք տրուեցաւ Պ. Թ. Այվազեանի որ քանի մը խօսքով բացատրեց Կապոյտ Խաչին դերը գաղթաշխարհի մէջ:

Ամէնէն վերջ երեւցաւ Կաղանդ Պապան բաժնելով անխտիր բոլոր փոքրիկներուն պտուղ եւ շաքարեղէն:

Ապրիք, մայրեր եւ քոյրեր:

ԿԱՐԱՊԵՏ ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ

ՋՈՐՋ ՀՈԳԻ, երկուքը այր, երկուքը կին, պատուհաններէն վար նետուեցան ուրբաթ օր, Փարիզի մէջ, անձնասպան ըլլալու համար:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (6)

ԿՐԱԿԷ ԳԻԾԵՐՈՒ ՎՐԱՅ...

Յետոյ աւելցուց.— Տառապանքը կ'ազնուացնէ մարդը: Այս տագնապը թերեւս ձեզի համար բերէ նոր եւ բարի դէպքեր:

Ո՞վ էր այս խօսողը: Հրեշտա՞կ մը թէ պարզ հիւանդապահուհի մը: Կը նայէի իրեն անթարթ, մանուկի մը պէս հնազանդ:

— «Մտածէ որ, այս ահաւոր ու աննախընթաց պատերազմին մէջ ամէն երիտասարդ իր բաժինը ունի: Հայրենիքը վտանգի մէջ է, կ'ըսեն, եւ ամէն մարդ կ'երթայ, իր պարտքը կատարելու համար: Այդ «դացողներէն» քանինե՞րը կը վերադառնան ...

Շատեր կ'իյնան խրամներու մէջ, անյայտ, ուրիշներ, հազարաւորներ — կը յօշոտուին ռումբի կտորտանքներէն, կը մեռնին կամ կը դառնան հաշմանդամ: Այդ բոլոր ինկածները, կորսուած խրամներու մէջ թաղուածները կամ հաշմանդամները, ամէնքն ալ ցանկութիւններ, սիրելիներ, կարօտներ եւ երազներ ունին... Անշուշտ հաճելի չէ, բայց յուսահատական ալ չէ:

Չեմ գիտեր ինչո՞ւ, երկու անգամ կրկնեց վերջին նախադասութիւնը, ու, հարցական նայեցաւ աչքերուս: Յետոյ նորէն սրբեց ճակատիս քրտինքը: Ես խենթի մը պէս երկու ձեռքերս երկարեցի, իր ալ ձեռքը բռնեցի ու համբուրելով, իր կ'եւած՝ շրթներուս տարի: Ան ետ քաշեց իր ձեռքը, «մերսի» մը շշնջաց ու թեթեւ մը ժպտեցաւ... ոհ այդ ժպիտը ...

Ես մնացի մինակ, մինակ սենեակիս չորս պատերուն հետ: Մտածեցի, երկար մտածեցի, իրաւունք ունէր օրիորդը: Վիճակս, այո, նախանձելի չէր, բայց, յուսահատական ալ չէր: Բաղդատելով անոնց հետ որ հիմա, այս ժամուն, կրակին ու մուխին առջեւն էին՝ իրօք, իմինս երջանկութիւն կարելի էր համարել: Անհրաժեշտ էր հաշտուիլ եղածին հետ եւ համբերութեամբ սպասել լաւագոյն օրերու:

×

Չեմ գիտեր քանի օր անցած էր այս տեսակցութենէն վերջ:

Ժամանակը շատ դանդաղ կ'ընթանար: Ձանձրոյթ եւ մտահոգութիւններ:

Մանաւանդ աջ սրունքիս վէրքը զիս շատ կը տանջէր: Խնամք չէր պակսեր, բայց, անօգուտ: Կազմով նիհար էի արդէն, շատ արիւն կորսնցուցած ըլլալով՝ իրական կմախք մը դարձած էի: Դէմքս պատանքի գոյն, ոսկորներս ցցուած, բազուկներուս երակները կարելի էր համրել:

Այդ օրերուն, իմ այդ թշուառութեանս մէջ միակ մխիթարանքս Օր. Ֆրիտան էր: Կար նաեւ իր ընկերուհին՝ Օր. Քլերշը որ յաճախ կ'այցելէր եւ զանազան ձեւերով օգտակար կ'ըլլար ինծի: Բայց իմ մտերմութիւնս Ֆրիտային հետ էր: Անիմաստ, յաճախ անհամ հարցումներ կ'ընէի, որոնց կը պատասխանէր հանդարտօրէն:

— Ե՞րբ պիտի առողջանամ: Ե՞րբ տուն պիտի երթամ: Ի՞նչ ըսաւ Պ. Բժիշկը: Քանի՞ հոգի կան այս հիւանդանոցին մէջ: Ի՞նչ է ասոր անունը: Ի՞նչ է այն միւսին եւայլն:

Եւ այսպէս անվերջ հարցումներ: Ես համառօտ կերպով լսած էի իր պատմութիւնը: Իրիկուն մը, երբ հերթապահ էր, երկար ատեն մնաց սենեակս ու պատմեց իր կեանքին զանազան դրուագները: Հակառակ ատոր, ես կ'ուզէի կրկին լսել: Համեստօրէն կը ժպտէր ու միշտ գոհացում կուտար հետաքրքրութեանս: Եթէ դուրս երթար սենեակէս եւ սովորականէն քիչ մը աւելի ուշանար, ես անմիջապէս պատրուակ մը կը գտնէի ու կը կանչէի:

Երբ իմ մօտս էր, կարծես թէ վէրքերս նուազ կը տանջէին զիս:

Իրօք, Օր. Ֆրիտան այն հազուագիւտ կիներէն էր, որոնք, իրական տէրն են իրենց խօսքին ու կեցուածքին, եւ յարգանք կը ներշնչեն: Յետոյ կար իր պատմութիւնը, այնքան յուզիչ եւ եղերական:

Օր. Ֆրիտան անցուցած էր շատ երջանիկ մանկութիւն—պատանութիւն մը: Դեռ շատ երիտասարդ, հազիւ 18 արեկան, կը տարուի սիրոյ փոթորկոտ յորձանքէն, որ ճակատագրական կ'ըլլայ իրեն համար: Տարի մը, Օգոստոսի տօթերուն, ծնողքին հետ կ'իջնէ ծովուն կապուտակ ջուրերը, վայելելու համար կեանքը՝ եւ իր ազատ օրերու քաղցրութիւնը: Հոն այդ կարճ ժամանակամիջոցին, իր սրտին սիրոյ թերթերը կը բանայ երիտասարդի մը, կը դառնայ թիթեռնիկ, կը ցատկոտէ անփութօրէն, եւ անմեղ թիթեռնիկի մը պէս ալ կը խանձի սիրոյ կրակէն:

ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՋԱ

(Շար.)

մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ Մարոքի եւ Ալժերիոյ մէջ: Թունուզ կենսական կարեւորութիւն ունի ։ Եթէ կայծը հրդեհի վերածուի, կրնայ վարակել ամբողջ շրջանները։ Վտանգը կրնայ յառաջ գալ այն պարագային, եթէ մէկ կամ միւս կողմը խլէ իշխանութիւնը եւ բռնութեան եւ վրէժխնդրական քաղաքականութիւն մը հետապնդէ ։ Ամերիկայի թերթին կարծիքով «Նոր Տէս – թուր» ունի 20.000 գործիչներ, 300 — 500 հազար անդամներ եւ կը վայելէ ժողովրդական աշխարհին համարումը ։

╳ Կառավարութիւնը երկու ներկայացուցիչներ ղրկեց Թունուզ, բանակցութիւնները վերըսկսելու համար ։ Այս առթիւ նոր ծանուցագիր մը յանձնուեցաւ Թունուզի պէյին ։ Կացութիւնը բարւոքած կը համարուի, շնորհիւ օգնական ուժերու առաքման ։ Ազգայնական վարիչը, Պուրկիպա, յայտարարեց թէ անկարգութիւնները պիտի վերջնան, եթէ Ֆրանսացիները չօգտուին ներկայ հանգամանքներէն ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ կառավարութիւնը որոշած է չմասնակցիլ եւրոպական բանակին, մինչեւ որ չկարգադրուի Սարի խնդիրը ։ Վեց պետութեանց ժողովին մէջ, որ շաբաթ օրէն ի վեր նիստ կը գումարէ Փարիզի մէջ, Գերմանիա պահանջեց անդամակցիլ Ատլանտեանի դաշինքին, ինչ որ շատ վիճելի կը համարուի ։

ԻՐԱՆԻ վարչապետը Թէհրանի անգլ. դեսպանին միջոցաւ գիր մը ուղղեց բրիտանական կառավարութեան, խնդրելով փոխել իր աւանդական քաղաքականութիւնը, որպէսզի կարելի ըլլայ վերջ տալ երկու երկիրներուն միջեւ ծագած անհամաձայնութեան ։— Անգլիացի Սիմընս, որ գործի ընկերութեան մը ներկայացուցիչն է Համատանի մէջ, քսան տարիէ ի վեր, Իրանէն հեռանալու հրաման ստացան ։ Պայմանաժամ տրուած է մինչեւ Փետրուար 2:

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ընկերային յանձնախումբը 9ի դէմ 33 ձայնով եւ 10 ձեռնպահութեամբ բանաձեւ մը քուէարկեց, որով ժողովուրդներու ինքնորոշման իրաւունքը պիտի արձանագրուի մարդու իրաւունքներու միջազգային դաշինքին մէջ։ Նախապէս յանձնախումբը կարգ մը փոփոխութիւններ կատարած էր այս բանաձեւին մէջ որուն ուժ կուտային մասնաւորապէս արաբական երկիրները եւ Խ. Միութիւնը իր արբանեակներով ։ Փոփոխուած կէտերէն մին կը տրամադրէ այս իրաւունքը գործադրել մասնաւորապէս ոչ – ինքնավար երկիրներուն մէջ։ Բանաձեւին դէմ քուէարկեցին Ֆրանսա, Մ. Նահանգները, Անգլիա, Աւստրալիա, Նոր Զելանտա, Քանատա, Պելժիա Հոլանտա եւ Թուրքիա ։ Ֆրանսական պատուիրակը բողոքեց Ազգաժողովի անդամներուն միջեւ հաստատուած խտրութեան դէմ եւ հարցուց թէ ինչու նոյն դիրքը չեն բռներ կարգ մը պետութեանց հանդէպ ուր այդ իրաւունքը բացէ ի բաց ոտքի տակ առնուած է, մասնաւորապէս Խ. Միութեան մէջ ։

ՔՈՐԷԱՅԻ զինադադարի բանակցութիւնները պիտի վերսկսին քանի մը օրէն ։ Երեք Մեծերը կ'առաջարկեն որ ՄԱԿը մասնաւոր ժողով մը գումարէ, եթէ զինադադար կնքուի Քորէայի մէջ, իսկ ստիպողական ժողով մը՝ եթէ պատերազմը պիտի շարունակուի ։

ՓԱՐԻԶԻ արուարձաններու երկաթուղիները ենթակայ չեն գիներու յաւելման ։

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ գինը բարձրացած է Բշ. օրէն ի վեր, տանիին գործածութեան համար՝ 11 առ հարիւր, ճարտարարուեստութեան համար՝ 8 առ հարիւր (առաջինը 26 ֆր. փոխան 23.60ի)։

ԱՌԱՏ ՁԻՒՆ տեղաց Փարիզի մէջ, շաբաթ իրիկուն ։ Գետինները սառած են, թէեւ խաբուսիկ արեւ մը կ'երեւար կիրակի օր ։ Ձիւն ձմեռը նոյն տատանութեամբ կը շարունակուի ամբողջ Ֆրանսայի մէջ ։

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ արտաքին Նախարարութիւնը ծանուցագիր մը ուղղեց Մոսկուայի իտալական դեսպանին, պահանջելով հրաժարիլ Ատլանտեանի դաշինքէն եւ իտալական հողէն հեռացնել բոլոր օտար զինուորները, եթէ կ'ուզեն որ վերաքննուի հինգ տարի առաջ կնքուած հաշտութեան դաշնագիրը ։ (Իտալիա վերաքննութիւն պահանջած էր վերջերս եւ արեւմտեան պետութիւնները հաւանութիւն յայտնած էին)։

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆԵՐՈՒՆ գիներու յաւելումով Ա. կարգի քիլոմեթրը կ'արժէ 8.50 ֆր., Բ. կարգը 6.25, Գ.ը 5 ֆրանք (նախապէս 7.50, 5.25 եւ 4)։

ՊԱՂՏԱՏԻ մէջ ուսանողները ցոյց մը կատարեցին 1948ի զոհերու յիշատակին ։ Ուսանողները դագաղ մը առած էին իրենց ուսերուն վրայ, իրենց խորհրդանշան եւ կը շրջէին փողոցները, թշնամական կանչեր արձակելով Անգլիացիներուն դէմ ։ Ի վերջոյ ապաստանեցան դրական համալսարանը ։ Ոստիկանութիւնը արտասուաբեր կազ գործածեց ։ Բազմաթիւ վիրաւորներ կան ։

ՆԻԿՈՍԻՈՅ (Կիպրոս) ձայնասփիւռի կեդրոնը այրած է ։ Միայն գործիչները կրցած են փրկել ։

ԱՌ ՈՐ ԱՆԿ Է

Ինչպէս հաղորդած էինք արդէն, Գաղթականական Միջազգային կազմակերպութիւնը (IRO) Ֆրանսայի մէջ իր գործունէութիւնը կը դադրեցնէ 1952 Յունուար 31ին ։

Հայ գաղթականները կը հրաւիրուին դիմել տեղական Միութեանց, մինչեւ նոր դրասենեակի մը կազմութիւնը ։

Եղած դիմումներուն առթիւ անհրաժեշտ տեղեկութիւնները տալու համար, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ տեւական ապասարկութիւն մը պիտի հաստատուի Փետր. 1էն սկսեալ, ժամը 10-12։ Ուրեմն ամէն կարգի լուսաբանութեանց համար դիմել նոյն դիւանին ։

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է

ՀԱՅ-ԲՈՅԺ

Ժող. ամսաթերթ բժշկութեան

Խմբագիր Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

12ՐԴ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆ (1952)

Բաժանորդագրութեան նոր պայմանները .— Ֆրանսա՝ տարեկան 800 ֆրանք, արտասահման՝ տարեկան հազար ֆրանք ։

ՆՈՅԵՄԲԵՐ — ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ ԹԻՒԸ (131—132)

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ (40 էջ) .— Մանրէն եւ մարդը (ԽՄԲ.) .— Վախը երախաներու մօտ (Ա. ՌՈՒՍԵԱՆ ԲԱՐՍԵՂԵԱՆ) .— Ագոխ (Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ) .— Երբ արեան ճնշումը ցած է (ՏՈՔԹ. ՔՈՐՈՆ) .— Մեղրը (ՏՈՔԹ. ԷՊԼԻՂԱԹԵԱՆ) .— Ցանկարծամահ (ՏՈՔԹ. ՊՈՒՔԷ) .— Կրնա՞նք չծերանալ (ՏՈՔԹ. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ) .— Բժշկ. բառեր (ԶԻԹՈՒՆԻ) .— Կեանքի տեւողութիւնը (ՓՐՈՖ. ՊԼՐՊԼԲԵԱՆ) .— Նուէր մայրերուն (ՏՈՔԹ. ԹՈՒԼՈՆ) .— Հայաստանի բնակչութիւնը .— Բաղէշցի Հայ մը Վերսայլի մէջ .— Փչո՞տ թէ փչոտի (Ե. ՔՈՅԵԱՆ) .— Բժշկ. քննութիւն նախ քան ամուսնութիւն (ՏՈՔԹ. ՏԷՑԻՐՄԷՆՃԵԱՆ) .— Հարցարան ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ՏԻԳՐԱՆ ՏԷՐՈՅԵԱՆԻ (Մշեցի) մահուան առթիւ ցաւակցութիւն յայտնելով իր ընտանեկան պարագաներուն, փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուէրները կ'ընեն .—

Տարօնեան եղբրք. 2000 ֆրանք, Ն. Սեբունդի Պանէէօ Քաչանի մասնաճիւղին ։ Մարտիկ Տակառեան հազարական ֆրանք Պ. Քաչանի Հ. Յ. Դ. Արծիւ ենթ. Նոր Սեբունդի մասնաճիւղին եւ Ֆ. Կ. Խաչին ։ Տիկին Սիմոն Տակառեան 1000 ֆր. Նոր Սեբունդի Պ. Քաչանի մասնաճիւղին ։ Տէր եւ Տիկին Յ. Ցարութիւնեան հազար ֆր. «Յառաջ»ի եւ հազար ֆր «Հայ – Բոյժ»ի տարածման ։

╳ Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութիւնը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ հայրենակից ՏԻԳՐԱՆ ՏԷՐՈՅԵԱՆԻ մահուան առթիւ, հանգուցեալին պարագաներուն ։

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է .— Մարսէյլի Աղքատախնամ Որբախնամ Միութեան վիճակախաղը, որ տեղի պիտի ունենար Փետր. 3ին, կիրակի օր ժամը 16ին, Հ. Բ. Ը. Միութեան սրահին մէջ (19a Rue Venture) ։ Յետաձգուած է Մարտ 2ի կիրակի օր, ժամը 16ին, միեւնոյն սրահին մէջ ։ —(ԿՆԻՔ)

Պ. ՀՐԱՉԵԱՅ ՏԷՐ ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ, որուն գործակցութիւնը Le Soleil տպարանին եւ Այսօրի հետ դադրած էր մօտաւորապէս տարիէ մը ի վեր, կը պահէ իր հասցէն միշտ, 4 rue Gît le Coeur, Escalier C. 1er etage) •

Այս կայանը 1948ին Պաղեստինէն փոխադրուած էր Կիպրոս ։

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ամերիկեան համալսարանի ուսանողները ցոյց մը կատարեցին, Հալէպի եւ Դամասկոսի վերջին դէպքերուն առթիւ ։ Ընդհարում մը տեղի ունեցաւ ոստիկանութեան եւ իրենց միջեւ ։ Վիրաւորուած են 30 ուսանողներ եւ հինգ ոստիկաններ ։

ՅԱԿՈԲ ԳԷՈՐԳԵԱՆ անուն Հայ մը ուրբաթ օր երկու տարի բանտարկութեան եւ հարիւր հազար ֆրանք տուգանքի դատապարտուեցաւ ։ Ամբաստանեալը 1949ի Մայիսին գոհարավաճառ Համբարձումեանէն գնած էր կարգ մը զարդեղէններ, որոնց փոխարժէքը վճարած էր կեղծ տոլարներով (երկու միլիոն) ։ Երբ մէջտեղ կ'ելլէ խաբէութիւնը, Համբարձումեան յկարենալով դիմանալ պարտատէրներու ճնշումին, անձնասպան կ'ըլլայ ։ Գէորգեան 1946ին ալ ուրիշ հայ գոհարավաճառ մը խաբած էր, բայց այս յանցանքը ներած էին, նկատի առնելով որ մասնակցած է դիմադրական պայքարին ։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԲԱՑԱՌԻԿ ԺՈՂՈՎ

Հ. Յ. Դ. Եւրոպայի Կեդր. կոմիտէն բացառիկ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի բոլոր ընկերները, Le Cadet սրճարանի վերնայարկը, այս շաբաթ ժամը 20.30ին ։ Կարեւոր օրակարգ ։

╳

ՖՐ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Ժ Գ. ՊԱՏԳ. ԺՈՂՈՎԸ

Կը գումարուի Փարիզի մէջ, Փետրուար 1ին, Ուրբաթ օր ։ Բացումը առաւօտուն ժամը 10ին, Café de la Mairie, Place d'Italie (métro Place d'Italie)

╳

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Տրոմի ընկերվարական երեսփոխանը, քաղաքացի Marcel Cartier, կարեւոր զեկուցում մը պիտի տայ քաղաքական եւ տնտեսական կացութեան մասին, այս ուրբաթ ժամը ճիշդ 21ին, Salle des Fêtesի մէջ, ընկերներու եւ համակիրներու ։

Հրաւիրուած են նաեւ մեր ընկերները, եւ բարեկամները ։ Կը յանձնարարենք ճշդապահ ըլլալ ։

╳

ԿՐԸՆՈՊԼԸ .— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ շրջանի բոլոր ընկերները, այս շաբաթ (2 Փետրուար), ժամը 20.30ին, դպրոցին սրահը ։

ԻԹԱԼԻ .— Ֆ. Կ. Խաչի Իթալիի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս երեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, Ժանթիյլիի դպրոցին մէջ ։ Գարատարին ներկայութիւն ։ Պատգամաւորի ընտրութիւն ։

ԼԻՈՆ .— Հայ Ուս. Միութեան Բ. դասախօսութիւնը՝ այս չորեքշաբթի ժամը 21ին, 8 Passage Coste, Քրիստ. Երիտասարդաց սրահին մէջ ։

Նիւթ՝ «ՀԱՅՐ ԱԼԻՇԱՆ» ։ Դասախօս՝ Պ. Ա. ՖՍՏԸՔՃԵԱՆ ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ .— Լիոնի Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի երեկոյթը Փետրուար 18ի 32րդ տարեդարձին առթիւ ։ Փետրուար 17ին կիրակի ժամը 3էն կէս գիշեր, Յոյներու սրահը ։

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէն իր կազմութեան 25ամեակի առթիւ որոշած է սարքել ընկերահամակրական բացառիկ թէյասեղան մը յառաջիկայ 9 Փետրուարի շաբաթ երեկոյեան ։

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային ։ Կը խնդրուի կազմակերպութիւններէն նկատի առնել սոյն թուականը ։

ՄԱՐՍԷՅԼ. Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, «Ահարոնեան» ակումբին մէջ ։

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Պանէէօ Քաչանի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երեքշաբթի երեկոյ, ժամը 8.30ին, 17 rue Ampère, Cachan ։ Օրակարգ՝ պատգամաւորական ժողով ։

ԼԻՈՆ .— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս շաբաթ ժամը 20.30ին, դպրոցին սրահը, 78 rue Rabelais ։ Կարեւոր օրակարգ ։ Ներկայանալ անդամատետրերով ։

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ լսարանին հերթական հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի երեկոյ, Քառէ սրճարանին վերնայարկը ։ Պիտի խօսի Պ. Վ. ՉԷՅԹՈՒՆՑԵԱՆ, նիւթ ունենալով՝ Ազգերու համաստարութեան սկզբունքը Խ. Միութեան մէջ ։ Մուտքը ազատ է ։

Կոփամարտի մրցում

ԺԱՔ ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆ Ֆրանսայի ախոյեանը, կը մրցի Gian Ferrariի հետ, որ վերջերս յաղթած էր Իտալիոյ ախոյեանին ։

Մրցումը 31 Յունուար, հինգշաբթի գիշեր Սալ Վակրամի մէջ, ժամը 8.30ին ։

Տոմսերը տեղւոյն վրայ ։ Հեռ. Eto. 30-03 կամ L'Equipe թերթէն, 10 Fbg. Montmartre, Tai. 70-80 ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ .— Կը փնտռեմ քոյրս Արտաքսի Զաքարեանը Թօքատցի, հօրը անունը Աւետիս, մօրը՝ Նուրգուհի ։ Ամուսնացած էր Ամերիկայէն եկած Պ. Մալխաս Անտօնեանի հետ, վերջը դարձեալ մեկնած Նիւ Եորք ։ 1936էն ի վեր լուր չունինք ։ Կը խնդրուի իր հասցէն գիտցողներէն իմացնել Մ. Վարդուհի Զաքարեանի կամ Mme Bardikian, 8 rue Délicherès, Aubenas, Ardèche ։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17 Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 30 Janvier 1952 Չորեքշաբթի 30 ՅՈՒՆՎ.

28րդ ՏԱՐԻ — 28e Année No. 6674-Նոր շրջան թիւ 2085

Խմբագիր Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱԼԵԿՈԾ ԱՐԵՒԵԼՔԸ

Ինչ որ տեղի կ'ունենայ Եգիպտոսի մէջ, պատահմունք չէ, այլ տրամաբանական հետեւանքը երկար շրջանէ ստեղծուած մթնոլորտի մը:

Նորագոյն երկիրը կ'ուզէ լրացնել իր անկախութեան պայքարը: Իշխանութիւն եւ ժողովուրդ միացեալ ճակատ կազմած են այս գետնին վրայ :

Անշուշտ բոլորն ալ միեւնոյն խառնուածքը չունին: Կան չափաւոր եւ բանիմաց տարրեր եւ ծայրայեղ հոսանքներ, ինչպէս ամէն երկրի մէջ :

Օրուան վարիչներուն իմաստութենէն կախում ունի ապահովել ներդաշնակութիւնը: Այդ քաղաքականութեան կը ձգտի նոր դահլիճը, որուն առաջին գործը պիտի ըլլայ վերահաստատել բարեկարգութիւնը :

Տարակոյս չկայ թէ ամէնէն առաջ Եգիպտոսի ժողովուրդը ինք ցաւեցաւ, ի տես շաբաթ օրուան անխորհրդածելի աւերումներուն :

Անոնք որ Եգիպտոս գտնուած են, անոնք միայն կրնան չափել այդ հրկիզումներուն խորութիւնը եւ հետեւանքները :

Եթէ հաւատանք հրատարակուած տեղեկութեանց, աւերումները կատարուած են համաձայն կանխորոշ ծրագրի մը: Անշուշտ վճռական դեր կատարած են պղտոր ձեռքեր: Դատական քննութիւնը միայն կրնայ երեւան հանել բուն պատասխանատուները :

Ո՛ր հայրենասէր Եգիպտացին պիտի կրնար արդարացնել այդ ահաւոր աւերումները, որոնք ոչ միայն վարկաբեկիչ են, այլ եւ վնասակար երկրին անտեսութեան համար:

[illegible] մէջ[illegible] փոփոխութիւնն ալ կ'ապացուցանէ թէ վարչ. շրջանակները մ'րքան հոգածու են ապահովութեան եւ բարեկարգութեան մասին :

Ուրեմն, կացութեան բարւոքումը կախում ունի բարեկարգութեան անմիջական վերահաստատումէն .

Ուրիշ առթիւ ալ բացատրած ենք թէ Եգիպտոսի պարագան ոչ միայն ախտանշան մը, այլ եւ ազդանշան մըն է:

Ամբողջ Արեւելքն է որ կը խլրտի, հետհետէ աւելի պահանջկոտ եւ անհամբեր դառնալով :

Ընդհանուր ալեկոծութեան մը կոհակները արդէն շառաչալից կը թաւալին Ծայր. Արեւելքի մէջ, Քորէայէն եւ Չինաստանէն մինչեւ Մալէզեան կղզիները: Կան ուրիշ սահմանամերձ երկիրներ ուր ապստամբական եռոյթներ կը սարքուին պարբերաբար :

Միջին Արեւելքի մէջ, առ այժմ խմորումներ են որ տեղի կ'ունենան, երբեմն յանգելով պոռթկումներու :

Այսպէս, յաճախ կը կարդանք տեղեկութիւններ՝ Սուրիոյ, Լիբանանի, Իրաքի կամ Իրանի մէջ պատահած դէպքերու մասին:

Տեղ մը բողոքի ցոյց, ապա ուրեմն ընդհարում ոստիկանութեան հետ: Ուրիշ տեղ մը պետական հարուած: Վերջապէս անկարգութիւններ եւ աւերումներ, ինչպէս Գահիրէի շաբաթ օրուան աղբերգութիւնը :

Միայն քաղաքական խնդիրներ չեն որ տեղի կուտան այս իրարանցումներուն, այլ եւ տնտեսական հոգեր:

Անթիւ բազմութիւններ անասելի թշուառութեան մը մատնուած են Միջին Արեւելքի մէջ :

Միջազգային կացութեան ելեւէջները եւ երկարատեւ անստուգութի[illegible]ը թոյլ չեն տար հիմնական ծրագիրներ մշակել, ի խնդիր ընդհանուր բարօրութեան :

Այս կացութենէն կ'օգտուին մնայուն կամ շրջուն գործակալներ, ի հաշիւ հզօր կամ հեռաւոր սուրբերու :

Այնպէս որ, երբ տեղ մը պայքար կը մղուի օրոշ աշխարհակալութեան մը դէմ, այլապէս զօրաւոր աշխարհակալութեան մը կոտոշներն են որ կը ցցուին :

Ուրիշ խօսքով, դժգոհութեան ալիքները կ'ուռին եւ կը շառաչեն, առանց բարւոքելու ոչ երկրին, ոչ ալ ժողովուրդին կացութիւնը :

Այդ ալիքները արթնութեան կոչ են նաեւ մեզի համար :

Շ.

ԱՆՈՐՈՇ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

Նոր դահլիճն ալ հին ծրագրով

Եգիպտոսի նոր դահլիճը անմիջապէս գործի ձեռնարկելով, խորհրդարանին ներկայացաւ, վստահութեան քուէ պահանջելու համար: Բչ. օրուան բոլոր թերթերը կը ծանուցանէին թէ խորհրդարանը լուծուած է, սակայն յետոյ հերքուեցաւ: Պիտի լուծուի, եթէ ընդդիմանայ նոր դահլիճին քաղաքականութեան :

Երկուշաբթի օր, նոր վարչապետը, Ալի Մահէր փաշա, յայտարարեց երեսփ. ժողովին եւ ծերակոյտին առջեւ թէ պիտի հետեւի «նախորդ բոլոր կառավարութեանց քաղաքականութեան, ապահովելու համար անգլ. զօրքին պարպումը եւ Նեղոսի հովտին միութիւնը (կցում Սուտանի): Եւ աւելցուց.

— « Այս տենչերը 1952ին չծնան, այլ 1919ին, երբ Եգիպտոս միացեալ ճակատ կազմեց, զանոնք պահանջելու համար: Նոր քաղաքականութիւն մը չէ այս, այլ ժողովուրդին եւ բոլոր նախորդ կառավարութեանց քաղաքականութիւնը »:

Եւ յոյս յայտնեց թէ պիտի յաջողին: Ցետոյ յայտարարեց թէ պաշարման վիճակը պիտի շարունակուի երկու ամիս, բայց կրնան աւելի կանուխ վերցնել, եթէ կացութիւնը բարւոքի :

Բայց եթէ կացութիւնը չպարզուի երկու ամիս վերջը, պիտի խնդրէ խորհրդարանէն երկարաձգել պաշարման վիճակը: Եւ հաւատաց թէ խորհրդարանը պիտի չլուծուի, եթէ չընդդիմանայ դահլիճին քաղաքականութեան : Կրկնելով Անգլիացիները Սուէզի ջրանցքէն հեռացնելու պահանջը, վարչապետը յայտարարեց թէ «մեծ եւ փառաւոր օր մըն էր այն օրը երբ Եգիպտոս չեղեալ համարեց 1936ի դաշնագիրը: Կառավարութիւնը նոր համաձայնութիւն մը պիտի չկնքէ Անգլիոյ հետ, այլ միացեալ ճակատ պիտի կազմէ բոլոր կուսակցութեանց հետ »:

Պաշտօնանկ վարչապետին՝ Նահաս փաշայի մասին խօսած ատեն, «իմ մեծ նախորդս» կոչեց: Իր նպատակն է ազգային միութեան մթնոլորտ մը ստեղծել: Ջափաւոր երեսփոխան մը ողջունեց նոր կառավարութիւնը իբրեւ ուժ մը «որ կուգայ վերջ տալ քաոսին եւ անիշխանութեան»: Վաֆտի երեսփոխանները բողոքեցին այս յայտարարութեան դէմ եւ պահ մը ժխոր ծագեցաւ :

Նահաս փաշա, որ անընդհատ կը ծափահարուէր իր կուսակիցներուն կողմէ, խոստացաւ ամէն աջակցութիւն ընծայել «ցորչափ կառավարութիւնը կը ջանայ իրականացնել Եգիպտոսի ազգային իղձերը»: Նոյն յայտարարութիւնն ըրաւ նախորդ ներքին նախարարը, Սերագէտտին փաշա, ծերակոյտին մէջ:

Միաձայնութեամբ վստահութիւն [illegible] վերջ, խորհրդարանը վաւերացուց պաշարման վիճակի օրէնքը, երկու ամսուան համար .

Կարգ մը շրջանակներու կարծիքով, կառավարութեան փոփոխութիւնը [illegible]ուած է, կանխելու համար ներքին յեղափոխութիւն մը: Այժմ խնդիր է թէ որ դահլիճը պիտի կրնա՞յ աւելի հանդարտ մթնոլորտ մը ստեղծել, վերսկսելու համար բանակցութիւնները Անգլիոյ հետ :

× Ֆարուք թագաւորը ծանուցանելով Նահաս փաշայի [illegible] նամակի մը մէջ.— « Երկիրը պէտք է կառավարութեան մը կողմէ որ կը պահպանէ [illegible] նոր ապահովութիւնը եւ բարեկարգութիւնը : Ինչպէս կը ցաւինք երէկուան խռովութեանց համար որոնք պատճառ եղան կեանքի եւ գոյքի կորուստներու: Դէպքերու ընթացքը հաստատեց թէ կառավարութիւնը չէ կրցած պահպանել ապահովութիւնը եւ բարեկարգութիւնը: Հետեւաբար կ'արձակենք ձեզ ձեր պարտականութիւններէն, շնորհակալութիւն յայտնելով ձեր կատարած գործերուն համար »:

Թագաւորը նամակ մըն ալ Ալի Մահէր փաշայի ուղղած էր, ուր պարզելով երկրին տագնապալի կացութիւնը, իրեն կը յանձնէր վարչապետութիւնը :

Ալի Մահէր փաշա յայտարարեց թէ համաձայնած է բոլոր կուսակցութեանց հետ, քաղաքական ճակատ մը ստեղծելու համար :

Ինչպէս գրած էինք երէկ, նոր դահլիճը կը բաղկանայ անկախներէ: Ներքին նախարարն է Աղեքսանդրիոյ կառավարիչը, Ահմէտ Մուրթատա պէյ: (Զրոյց կը շրջէր թէ Աղեքսանդրիոյ մէջ ալ անկարգութիւններ պատահած են, բայց հերքուեցաւ) :

Ահազին աւերներ Գահիրէի մէջ

Երէկ նկարագրած էինք Եգիպտոսի մայրաքաղաքին մէջ կատարուած աւերումները, որոնք շարաշուք տեսարան մը կը պարզեն : Վերջին հեռագիրներէն կը քաղենք հետեւեալ մանրամասնութիւնները .—

Տաս երկու ածխացած դիակներ գտնուեցան Թարքլէյզ դրամատան աւերակներուն մէջ: Երեքը Անգլիացիներ են, միւսներուն ինքնութիւնը չէ ճշդուած տակաւին: Եգիպտացի ծառայ մը որ ողջ մնացած էր, պատմեց թէ պաշտօնեաները ինչպէս եռայարկ շէնքին վերին յարկը խուժեցին, երբ կրակ ձգուեցաւ բակին մէջ: Կը յուսային թէ հրշէջները պիտի կրնան մարել կրակը, բայց ի զուր: Բոլորն ալ մեռան բոցերուն մէջ, սպասելով հրշէջ երուն որոնք երբեք չերեւցան :

Ինը ածխացած դիակներ ալ գտնուեցան բրիտանական «Թըրֆ Քլըպ»ին մէջ: Այս ակումբը տամէն վիշեր կը պաշտպանուէր շարաթներէ ի վեր, եւ քարտուղարը, որուն մէկ սրունքը կոտրեցաւ, երբ ցուցարարները ներս խուժեցին, սովորութիւն ունէր թէյ եւ ծխախոտ բաժնելու, ոստիկաններու կը փոխուէին: Ակումբը շինուած էր վերջին պատերազմէն առաջ, 30.000 ոսկիի եւ աչքի փուշ դարձած ըլլալով, բոլորովին կախում ունէր ոստիկանութեան պաշտպանութենէն: Շաբաթ օր մնացած էր անտէր :

Այն ոսկեճամուկ, մետաքսահիւս զգեստներով յաղթանդամ ծառաները որոնք ամէն օր կաղմ եւ պատրաստ կը սպասէին Շէփըրտ հիւրանոցին առջեւ, միջազգային երեւելիներ առաջնորդելու համար, այժմ գործ կը փնտռեն: Փառաւոր շէնքը աւերակներու կոյտ մը դարձած է այժմ: Իր ընդարձակ նրբանցքները եւ գեղեցիկ սենեակները որոնք ԺԹ. դարու փարթամ օրերը կը յիշեցնէին, քարուքանդ եղած են ամբոխին կողմէ:

Անհամար բազմութիւն մը կը դիտէ հրկիզուած շէնքերուն աւերակները: Միայն Անգլիացիները չեն որ վնասուած են, այլեւ Ֆրանսացիներ, Յոյներ, Հրեաներ, Եգիպտացիներ եւ Հայեր: Զինուած ոստիկաններ անմիջապէս կրակ կը բանան, եթէ գիտողները շատ մօտենան աւերակներուն : Կառքերու մէջ լեցուած զինուորներ կը հսկեն գլխաւոր փողոցներուն վրայ, Քասր էլ Նիլէն մինչեւ Օփերայի հրապարակը եւ Օթէլ Շէփըրտի աւերակները: Կարծես օդանաւային ռմբակոծութիւն մը կատարուած է քաղաքին մէջ: Փողոցները լեցուած են փլատակներով :

Բչ. օր աւելի քան 150 ոստիկաններ եւ զինուորներ գիրք բռնած էին անգլ. եկեղեցիին առջեւ, սպաննուած Անգլիացիներու յուղարկաւորութեան առթիւ :

Գահիրէի թերթերը մանրամասնութիւններ չեն հրատարակած շաբաթ օրուան դէպքերու մասին: Իրազեկներ 50 հոգի կը հաշուեն սպաննուածներուն թիւը :

ՀՐԿԻԶՈՒԱԾ ՇԷՆՔԵՐԸ

Գահիրէի անգլ. դեսպանատունը հետեւեալ ցանկը հրատարակած է հրկիզուած շէնքերու մասին.

Անգլիական.— Պարքլէյզ դրամատուն, Թոմաս Քուքի գրասենեակը, Թըրֆ ակումբը, անգլեւեգիպտական ինքնաշարժի ցուցադրութեան սրահները եւ ուրիշ երկու հաստատութիւններ :

Զանազան.— Օթէլ Շէփըրտ, ամերիկեան օդանաւային գրասենեակ, շուէտական եւ լիբանանեան հիւպատոսարաններ, Ֆրանսական առեւտրական սենեակ, Միչլէնի (Ֆրանսական) գործակալութեան գրասենեակը, Սիքիւրէլ, Սետնաուի, Շալոն եւ Շեմլա մեծ վաճառատուները, խաղալիկ երեք մեծ հաստատութիւններ (Կրոփի, Լափաս, Պեզա), քանի մը յունական նպարատուներ, տասը մեծ եւ շարք մը փոքր սինեմաներ, Սէյնթ Ճէյմս, Փաութիան (հայկական) ճաշարանները, [illegible] եւ Փիռամլու եւ ինքնաշարժի արքայա[illegible] (մասամբ):

× Ոստիկանութեան կրակ բանալով ծանրապէս վիրաւորուած է 62 հոգի, որոնք չէին յարգած պաշարման վիճակի հրամանը: Նախապէս արտօնուած էր դուրս ելլել երեկուան ժամը 6էն մինչեւ [illegible] 6ը: Այժմ ժամկէտ որոշուած է իրիկուան ժամը 9էն առտուան 6ը:

× Ճիշդ այն պահուն երբ նոր վարչապետը ճառ կը խօսէր խորհրդարանին մէջ, Եգիպտացի ուսանողներ անգլ. կառախումբ մը պայթեցուցին Քանթարայի մօտ: Զորս անգլիացի զինուորներ վիրաւորուեցան եւ Եգիպտացի մը սպաննուեցաւ.

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Ի՞ՆՉ ԱՐԴԱՐԱՑՈՒՄ

Պոլսահայ թերթերէն քաղելով տուած էինք ուշագրաւ լուր մը, որ ոչ քաղաքական էր, ոչ ալ ազգային, այլ... գրական։

Թուրք բանաստեղծ մը, հոծ թիւով ունկնդիրներու առջեւ դասախօսութիւն մը տուեր է հայ գրականութեան մասին եւ մեծ գովեստով արտայայտուեր ի մէջի այլոց նաեւ Գրիգոր Զոհրապի եւ Ռուբէն Զարդարեանի մասին։ Մինչեւ անգամ Ֆրանսերէնէ Թրքերէնի թարգմանած՝ կարդացեր է Զարդարեանի «Ով որ Սուլթան մը ունի հոգիին մէջ» պատմուածքը։

Ուրախալի երեւոյթ։ Թուրքը սկսած է հետաքրքրուիլ հայ արժէքներով եւ գնահատել զանոնք։ Թուրքիոյ մէջ նորոգ յայտնուող «ժողովրդավար» եւ ազատական ոգիի յայտարար նշաններէն մին։

Այս ի՞նչ լայնախոհութիւն, գաղափարակցութիւն, ազգերու մշակոյթներուն անշահախնդիր մօտեցում, որ խտրութիւն չի դներ Ֆրանսացիին, Անգլիացիին կամ Հայուն գրական ստեղծագործութեանց միջեւ։

Պարապ տեղը չէ որ տիտղոսակիր օտարականներ մեծամեծ գովեստներ սկսած են շռայլել Թուրքին, որ գիտէ ժամանակին համեմատ քայլ նետել։

Մեր մտքին մէջ այրող հարցում մը կը ծագի սակայն։

Դասախօս Թուրք բանաստեղծը կենսագրական տեղեկութիւններ ալ տուա՞ւ արդեօք, Զոհրապի, Զարդարեանի եւ անոնց գրչեղբայրներու մասին, երբ հայ գրողներու արժէքները կը ներկայացնէր։

[illegible] տուաւ՝ յիշե՞ց թէ ինչպէս մահացած են անոնք։

Եթէ յիշեց՝ ըսա՞ւ թէ ով եղած է անոնց մահուան պատճառը, ո՞վ սպաննած է այդ հանճարեղ գլուխները, ո՞ւր եւ ինչ միջոցներով։

Թէ խոստովանեցա՞ւ՝ ինչպէ՞ս արդարացուց Ապրիլ 24ի Թրքական ահաւոր ոճիրը, որուն զոհ գացին մեր նոր գրականութեան գրեթէ բոլոր վարպետները։

Կը կասկածինք որ Թուրք բանաստեղծը բառ մը անգամ արտասանած ըլլայ այս մասին։ Ոչ ալ իր ունկնդիրները ի վիճակի էին, այդ ուղղութեամբ որեւէ հարցում ընելու։

Հոս է արդէն երեւոյթին հեգնական ողբերգութիւնը։

Երբ տասնամեակներ առաջ, Զոհրապ, Զարդարեան եւ ընկերները, առանց դատի ու դատավարութեան, հասարակ ոճրագործներէ շատ աւելի գէշ ձեւով մը կը ձերբակալուէին, կ'աքսորուէին եւ կը կոտորուէին Թուրք կառավարութեան հրամանով եւ Թուրք դահիճներու ձեռքով։

Երբ տասնամեակ ետք, ամէն ինչ մոռցուած է, պատմութիւնը թաղուած փոշիներու տակ եւ ուրիշ Թուրք մը, ոճիրներու մայրաքաղաքին մէջ, փառաբանանքը կը հիւսէ նահատակներու գործին եւ հանճարին։

Հարց կուտանք այժմ յուսամիտ եւ մեծահոգի Թուրք դասախօսին.—

Ի՞նչ անուն տալ այն ժողովուրդին, որ անհաւասար խժդժութեամբ մը Զոհրապներու եւ Զարդարեաններու արիւնը թափեց եւ այժմ անոնց վաստակը կը գովաբանէ։

Ա՞յս է ձեւը քաղաքակրթուելու եւ քաղաքակրթական արժէքներուն հաղորդուելու։ Ա՞յս է արդեօք որ կը կոչուի, միջազգային բառարանին մէջ, ազնուութիւն եւ ազատախոհութիւն։

Ո՞վ գիտէ... Թուրքը մեզմէ լաւ կը ճանչնայ աշխարհի բարոյականութիւնն ու խիղճը։

Բայց մենք ալ, մեր կարգին, պարզենական անսասան հաւատք մը ունինք, զոր ոչ ոք կրնայ խլել մեր հոգիներէն։

Արիկա՝ Հայու ստեղծագործ հանճարին անմահութեան եւ յաւիտենականութեան հաւատքն է։

Ճառագայթը կարելի չէ սպաննել ու թաղել, Հայ նահատակ մտաւորականութեան մարմինը մահացնողները չկրցան անոր մտքին թռիչքն ու ճանաչումը գերեզմանել։

Եւ այսօր, կամայ ակամայ, իրական թէ ցուցական ձեւով, կուգան ահաւասիկ իրենց իսկ զոհերուն անկորնչելի արժէքը ճանչնալու եւ խոնարհելու անոր առջեւ։

Հայը հաւատացած է միշտ եւ կը հաւատայ տակաւին արդարութեան յաղթանակին եւ հոգեկան ուժերու անպարտելիութեան։

Մշակոյթը այնպիսի հարստութիւն մըն է որ ազգի մը ամբողջական հոգիէն կը բխի։ Քանի մը մշակներ սպաննելով, մշակոյթը ոչ ոք կրնայ բնաջնջել։

Պատմութիւնը ցոյց կուտայ թէ բոլոր ժամանակներու ցեղասպանները ի վերջոյ ստիպուած են խոնարհելու իրենց զոհերու հոգեղէն գոյութեան առջեւ։

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

Երկրագունդին ագին

Մեր երկրագունդը գիսաւո՞ր։ Այդ էր պակաս, պիտի խորհին ընթերցողները։

Ցամենայն դէպս չնաշխարհիկ լուր մը չէ որ կը հաղորդեմ, ոչ ալ զուարճալի երեւակայութեան մը արդիւնք է այս գիւտը։ Այլ, ամերիկացի եւ խորհրդային գիտնականներու երկար ու դժուարին հետազօտութեանց տրամաբանական եզրակացութիւնը։

Ըստ այդ գիտուններուն երկրիս պոչը կ'երկարի արեւուն հակառակ ուղղութեամբ։ Որով ցերեկը մեր վերեւ ունինք շուրջ 500 քիլոմեթր թանձրութեամբ օդային խաւ մը, իսկ գիշերը ատիկա կ'երկարի մինչեւ հարիւր հազար քիլոմեթր։ Ինչ որ լուսինը երկրէն բաժնող հեռաւորութեան մօտաւորապէս մէկ երրորդին կը հաւասարի։

Սակայն, նախ ներկայացնենք մեր մթնոլորտը իր ամբողջ թանձրութեան վրայ։ Անցած է այլեւս այն ժամանակը երբ կը կարծուէր թէ մեր աշխարհը պատած է միօրինակ ու կանոնաւոր կազային մթնոլորտով մը։ Այսօր, շնորհիւ գիտութեան ամէն մարդ գիտէ թէ օդը բաժնուած է զանազան խաւերու եւ թէ քանի բարձրանանք օդին բաղկացուցիչ տարրերը հետզհետէ կը նօսրանան։ Օդի այս խաւութեան տարբերութիւնները արդիւնք են տիեզերքի կեդրոնախոյս եւ կեդրոնաձիգ ուժերու հակազդեցութեանց։ Այսպէս, նկատի ունենալով բնականոն յատուկ պայմաններ, օդին ճնշման միջինը ծովու մակերեսին՝ իւրաքանչիւր քառակուսի սանթիմեթրի վրայ հաւասար է 760 միլիմեթր (խորանարդ) սնդիկի ծանրութեան։ Այսինքն՝ մէկ քիլոյէն քիչ մը աւելի։ Որու հետեւանքով միջակ մարդու մը վրան 17 հազար քիլոյի հսկայական ծանրութիւն մը կը ճնշէ յարատեւօրէն։ Եթէ չենք ճմլուիր այդ ծանրութեան տակ ու նոյնիսկ չենք զգար զայն, ատիկա կը պարտինք մեր կազմին հոսանուտ տարրերու շարունակական հակազդեցութեանց։

Օդին այս ճնշումը կանոնաւոր կերպով իր կէս ուժին կ'իջնէ իւրաքանչիւր 5.500 մեթր բարձրութեան։ Բնագէտները օդապարիկներու եւ հրթիռներու միջոցաւ կրցած են ճշդել մթնոլորտին բարձր խաւերուն կազային բաղադրութիւնը, զանազան երեւոյթներն ու բնագիտական օրէնքները։ Հաստատած են թէ ճնշման համեմատական նուազումի օրէնքը ի զօրու է մինչեւ 100 քիլոմեթր բարձրութեան։ Ընդհակառակն, անկէ վեր մինչեւ 150 քիլոմեթր այդ ճնշումը կը դառնայ անարժէք ու միապաղաղ։ Իսկ 150էն 250 քիլոմեթրի միջոցին մէջ օդի կատարեալ ցրուումի մը ականատես կ'ըլլանք, որ այլեւս չի հնազանդիր ձգողական ուժին։

Որո՞նք են այս երեւոյթին պատճառները։ Գլխաւորը՝ արեւուն ճառագայթներուն ճնշումն է, որ ընթացիկ ուժերու չափանիշով որքան ալ աննշան համարուի, այսուհանդերձ կը խանգարէ օդին բնական ճնշումի ընթացքը, վերին խաւերու կազային հիւլէներուն ցանցառ վիճակին հետեւանքով։ Անոնց վրայ արեւուն ճառագայթները զօրաւոր հովի մը դերը կը կատարեն։ Կան նաեւ երկրիս ելեկտրո – մագնիսական ուժերու հորիզոնական շարժումները, ինչպէս նաեւ հասարակածային տաք օդի հոսանքներու հակաճնշումները։

Ուրեմն համաձայն գիտուններու դասաւորութեան մթնոլորտի օդային շերտերը հետեւեալ կերպով կը ներկայանան.— Երկրիս մակերեսէն մինչեւ 10 քիլոմեթր բարձրութեան շնչելի օդին խաւն է։ Մինչեւ 25 քիլոմեթր՝ ամպերու վերին սահմանագիծը։ 30 քիլոմեթր բարձրութեան՝ օզոնի բարերար խաւն է։ 80 քիլոմեթր՝ արշալոյսին վերին սահմանը կը ներկայացնէ։ 100—120 քիլոմեթր բարձրութեան՝ ասուպներու գործունէութեան խաւն է, իսկ անկէ վեր՝ մինչեւ 500 քիլոմեթրի եթերի նօսրացած անհունութիւնն է։

Թուրք բանաստեղծը, իր դասախօսութեան ընթացքին, բաղձանք յայտներ է որ հայ գրագէտներու եւ բանաստեղծներու գործերը Թրքերէնի թարգմանուին։ Հրաշալի գաղափար ... Միայն թէ, մշակութային գետնի վրայ տեղի ունենալիք այս հաղորդութիւնը պիտի բաւէ՞ որ Թուրքերը ճանչնան իրենց հայրերու մեծ ոճիրը եւ խոնարհին նաեւ հայ դատի արդարութեան առջեւ, ինչպէս վայել է ամէն մէկ իրապէս քաղաքակրթուած եւ իրապէս յառաջդիմող հաւաքականութեան։

Կը կասկածինք։

Երանի թէ սխալած ըլլայինք եւ Թուրքը մեզ ամչցնէր, ազգերու մեծ ընտանիքին արժանաւոր մէկ անդամը դառնալով, որուն համար ամէն բանէ առաջ ան պարտաւոր է ճանչնալ իրաւունքը եւ արդարութիւնը բոլորին։

(Խմբագրական ԱԶԴԱԿի)

Տիգրան Տէրոյեան

Մեր ողբացեալ ընկերը ծնած էր Մշոյ Կոռնէն գիւղ 1884ին եւ սերած հարուստ եւ պատուաւոր գերդաստանէ մը։ Դասարանի մէջ կը դառնայ կուսակցական, կռուելու համար համատարած բռնութեան դէմ։ Իր դասընկերներէն կը յաջողի 12 ընկերներով հիմ դնել Գաւառեան Միութեան։ 1902ի երկրի ընդհանուր կազմակերպութեան օրերուն կը դառնայ շարքային ընկեր, եւ ուժ կուտայ կուսակցական աշխատանքի։

Բարձրաւանդակէն նոյն գծով եկած թղթակցութեան փոխադրութիւն կը կատարէ շրջանէ շրջան։ 1903ի ձմեռը սուրհանդակի պաշտօն կատարած ատեն Սուլուխի պատմական կամուրջին վրայ դէմ դէմի կուգայ բռնաներու մեծաւոր Ապտուլին։ Վերջինս կ'ուզէ ձերբակալել Տիգրանը, բայց յանկարծ ճակատին կը ստանայ ատրճանակի երկու հարուածներ եւ անշունչ գետին կը փռուի։ Յետոյ ոտքերէն քաշելով կամուրջէն վար կը նետէ ջուրին մէջ։ Դիակը կը մնայ սառի վրայ, կը տեսնուի եւ իրարանցում կը ծագի շրջանին մէջ։

Հրայր խնդիրը իմանալով, իր գիշերային ճամբորդութեան իբրեւ ընկեր միշտ Տիգրանը իր հետ կը վերցնէ։ Այսպէս աւելի կը թրծուի անոր մարտական կորովը։

Արթնցած էր Տիգրանի սրտին մէջ քնացող առիւծը։ Ոչ իր վայելած լայն միջոցները, ոչ իր հարուստ հօր տուած խոստումները կրնան ետ կեցնել Տիգրանը։ Ազատ ապրելու ներշնչումը քանդակուած մնաց անոր սրտին մէջ։ Եւ իր հետ տարաւ գերեզման։

1904ի Սասնոյ բռնկումին, օգնութեան կանչին առաջին պատասխանողը ինքը եղաւ։ Գրկելով հրացանը բարձրացաւ Սասուն, եւ միացաւ ազատութեան համար մարտնչող փաղանգին։

Տիգրանի խանդավառ կեցուածքը, իր հօր հարստութիւնը եւ իր տունէն բացակայութիւնը կառավարութեան ուշադրութիւնը գրաւած էին։ Եւ արիւնարբու փօլիսները, մանաւանդ Հիւսնի պէյ, ծունկի դրած էր Տիգրանի հօր Տէրոյի սրտին.— «Տիգրանը Սասնոյ խռովարարներու օգնութեան ղրկեցիր, պատրաստուէ որ դուն անոր մեղքը քաւես»։ Եւ ո՞վ գիտէ ինչեր քամեց Տէրոյէն, զայն բանտ չտանելու համար։

Սասնոյ խորտակումէն վերջ, օգնութեան գացողներ ձերբակալուեցան բանտարկուեցան։ Իսկ Տիգրան մի առ ժամանակ թաքնուած ապրեցաւ։ Այդ օրերուն խորտակուեցաւ իր հօր հարստութիւնը, մինչեւ որ պետական բարձր շրջանակներ ապահովեցին լոյս աշխարհ ելլելը։ Հայրը ստիպեց ամուսնանալ՝ խորհելով զայն կապել

Այժմ վերադառնանք մեր երկրին պոչի գոյութեան հարցին։ Ինչպէս տեսանք, արեւուն ճառագայթներուն ճնշումով, երկրիս արեւուն դարձած երեսին մթնոլորտը կը ներկայացնէ մօտաւորապէս 500 քիլոմեթրի խաւ մը, մինչդեռ կիսագունդին միւս երեսին վրայ, ուր արեւուն ճառագայթներուն ներգործութենէն ազատ է, մթնոլորտը կ'երկարի մինչեւ 100 հազար քիլոմեթր։

Ահա այս է որ կը կազմէ երկրիս պոչը։ Անտեղ, կազային տարրերու հիւլէները կը ներկայանան միաւոր, հիւլէական վիճակի մէջ։ Իսկ մինչեւ 100 քիլոմեթր բարձրութեան՝ ուր անոնց խտութիւնը զգալի է, անոնք ձգողական զօրութեամբ օժտուած՝ իբրեւ փոքր մագնիսներ իրար կը միանան զոյգ առ զոյգ, կազմելով մարմիններու մասնիկներ (molécule)։

Ուրեմն, հիւլէներու խտութիւնը այնքան նօսր է երկրիս պոչին մէջ որ բացարձակ պարապութեան հաւասար կարելի է նկատել։ Այդպիսի պարապութիւն մը անկարելի է իրագործել մեքենականօրէն նոյնիսկ ամէնէն կատարելագործեալ աշխատանոցներուն մէջ։ Պոչին բաղկացուցիչ կազերը կ'ենթադրուի ըլլալ, թթուածին, բորակածին, հէլիոմ ու թերեւս նաեւ ջրածին։

Գիտունները կը խորհին թէ երկիրը հետզհետէ կը կորսնցնէ իր մթնոլորտը։ Եւ այդ կորուստի ճանապարհը նոյն ինքն երկրիս պոչն է, ուրկէ տիեզերքի անհունին կ'երթան խառնուիլ անհնազանդ հիւլէները։ Ահա այս կերպով է որ, կ'ըսեն անոնք, լուսինը եւ այլ մոլորակներ կորսնցուցած են իրենց մթնոլորտը։

Գիսաւոր աստղերը եւս նոյն ձեւով կը ներկայանան։ Անոնց կորիզը երկրէն աւելի փոքր ըլլալով իրենց ձգողական ուժն ալ համեմատաբար աւելի տկար է։ Հետեւաբար կազային հիւլէներու փախուստը աւելի չեշտուած։ Այս է պատճառը որ, գիսաւորներու ագին կ'ըլլայ շատ երկար ու ցրուած։

Անշուշտ տակաւին կանուխ է բնորոշելու երկրիս պոչին իրական վիճակը։ Եւ սակայն այս հաստատումով իսկ գիտութեան առջեւ կը բացուին նոր հորիզոններ, մթնոլորտներու բնաւորութեան տեսակէտով։

Գ. ՓՕՅԱՃԵԱՆ

Գաղութէ գաղութ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԱԶԳ. ԴՊՐՈՑՆԵՐԸ

Պաշտօնական տեղեկագրի մը համաձայն, Լիբանանի մէջ կան 23 ազգային վարժարաններ, որոնք կապուած են Ազգ. Առաջնորդարանին եւ կը ժառակարարուին Թաղային հոգաբարձու մարմիններու կողմէ

Ազգ. վարժարաններու շատ քիչերն են որ տանելի պայմաններ կը ստեղծեն: Ամրան տօթին, թէ ձմրան ցուրտին 30—40 աշակերտ թխմուած են դասարաններու մէջ :

1950 — 51ի կրթական ելեւմուտքը եղած է 263.800 լ. ոսկի: 1949 — 50ին 256.345: Իւրաքանչիւր աշակերտի վրայ կը ծախսուի 47 լ. ոսկի :

1949 — 1950 ազգային վարժարաններուն մէջ պաշտօնավարող ուսուցչուհի — ուսուցիչներու թիւն եղած է 238 հոգի (101 կին, 137 այր) : Այս թիւը 1950—51ին բարձրացած է 250ի: 1949—50ին կրթական մշակի մը տարեթոշակը միջին հաշուով 1060 լ. ոսկի էր, 1951ին 1055 լ. ոսկի :

Անթիլիասի դպրեվանքը 1950—51 տարեշրջանին համար ունեցած է 52 ուսանողներ 16 ուսուցիչներով: Ամէն ուսուցիչ շաբաթական կ'աւանդէ 10 — 11 պահ: Իսկ ազգային վարժարանին մէջ ուսուցիչ մը կ'աւանդէ 30—35 պահ շաբաթական: Անթիլիասի մէջ ուսուցիչ գլուխ կ'իյնայ երեք աշակերտ, մինչդեռ ազգ. վարժարանի մը մէջ 25 աշակերտ, նիւթական տեսակէտով ազգային վարժարանները տարեկան 263.800 լ. ոսկի կը ծախսեն, մինչդեռ Անթիլիասի տարեկան ելեւմուտքն է 500 հազար լ. ոսկի, կողմնակի ծախքերով :

ՊՈԼՍՈՅ Թերթերը կը գրեն թէ հանգուցեալ Յովնան Փալագաշեանի կտակը բացուած է Բերայի հաշտարար իրաւական Դ. ատեանին առջեւ: Վաստակաւոր ուսուցիչը Կէտիկ Փաշայի երկու տուները կը կտակէ Թաղին Ս. Յովհաննէս եկեղեցիին, Համամի երեք տուներն ալ՝ Սամաթիոյ Ս. Գէորգ եկեղեցիին: Իր ամբողջ գիրքերը որոնք 4000է աւելի են, պիտի պահուին իր տան մէջ եւ ազգ. մատենադարանի մը վերածուին: Իր ձեռագիրները պէտք է հրատարակուին եւ փրկուին կորուստէ :Կտակը կը ճշդէ թէ զուիցերիական դրամատան մէջ 201 սթերլինի գումար մըն ալ պահ կը մնայ իր քրոջ անունին: Կտակին մէջ կը գրէ թէ «Ժամանակ»ի վարչութիւնը տարիներ առաջ բռնագրաւած է իր տպարանը եւ կը պահանջէ որ ետ առնուի ազգին կողմէ եւ եթէ գործիքները պակաս են, հատուցում պահանջուի : Կտակին բացման ներկայ եղած են Պ. Վահան Խիտավէրտեան եւ հանգուցեալին երեք ժառանգորդները :

ՊՈԼՍՈՅ ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ՀԱՄԱՅՆՔԻՆ մէջ ըլլալիք շարժումը կը ծաւալի: «Մարմարա»ն կը գրէ թէ ան կ'ուզէ իր հանրապետական կալուածները, եկեղեցիներն ու գոյքերը մատակարարել ոչ թէ նշանակովի ժողովներու, այլ վարչական եւ թաղային մարմիններու միջոցով, եւ հանրային տեսական հակակշիռի տակ: Կը փափաքի ընդհ. ընտրութիւններ կատարել, ժողովրդային քուէներով կազմելու համար իր վարչական օրինաւոր ժողովները: Կազմուած նախաձեռնարկ մարմինը աղերսագրով մը դիմած էկուռակալութեան :Կուսակալը ձեռնհաս իշխանութեան յղած է աղերսագիրը :

ԹԷՀՐԱՆԻ ՀԱՅ ՀԱՄԱՅՆՔԸ ներկայացուցիչներ ղրկած է կրօնապետ Այաթօլլահ Քաշանիի, որ ըսած է թէ շահագործողները արտաքսելու համար Մահմետականը, Հայը եւ Հրեան պարտաւոր են աջակցիլ կառավարութեան : Հայ համայնքի ներկայացուցիչները պատասխանած են թէ Ազգ. փոխառութեան թերթիկներու գնումը կը համարեն հանրային պարտականութիւն եւ կը նկատեն իբրեւ Իրանի ժողովուրդի արժանապատուութեան փաստաթուղթ: Իրանահայերը պատրաստ են ամէն զոհողութեան Տոքթ.Մոսատեղի կառավարութեան ազգ. փոխառութեան տոմսերը գնելու համար :

ԵՐԵՒԱՆԻ անթելը կը ծանուցանէ թէ Լենինականի «Աւետիք Իսահակեան» պետական թանգարանին մէջ ցուցահանդէս մը բացուած է, դրամագէտ — թատերագիր Կոկոլի մահուան 100ամեակին առթիւ: Երեւանի պետական համալսարանին մէջ ալ բացուած է ցուցահանդէս մը՝ նոյն առիթով: Համալսարանի թատերական խմբակը ներկայացուցած է Կոկոլի թատերգութիւններէն մէկ քանին :

ԾԻԾԱՂ

ԿԻՆԸ.— Ձե՞ս ամչնար, խեղճ թռչունին բոյնը կը քանդես: Ի՞նչ պիտի ըսէ մայր թռչունը, երբ վերադառնայ եւ բոյնը աւերակ գտնէ:

ԱՐԱՄ.— Մայրը չի գար, տիկին, ձեր գըլխարկին վրայ կախեր էք ...

խազաղ աշխատանքի: Սակայն մարտնչումի կրակը կը բոցավառէր Տիգրանի ամբողջ էութիւնը :

Գէորգ Չաւուշի եւ Կորիւնի Աղթամարէն երկիր դառնալուն, Տիգրան կապուած մնաց անոնց հետ, եւ համբ[ի]թաց աշխատանք տարաւ :

1907ին մասնակցեցաւ Սուլուխ գիւղի կռիւին որ կտրեց Գէորգի կեանքի թելը: Կը գտնուէր Մոկաց Ղազարի խումբին մէջ, կռուելով գիւղին արեւելեան կողմի խանդարուած եկեղեցւոյ աւերակներու մէջ:

Օսմանեան սահմանադրութեան, զինուորութենէ [illegible]ով կ'անցնի Կովկաս, յետոյ Ռուսիա, անկէ Պուլկարիա, եւ վերջապէս Տէտէ Աղաճ, ուր հօրմէ. դրամ կ'ուզէ, Ամերիկա երթալու համար: Հայրենակիցները կ'արգիլեն: Կ'անցնի Իզմիր, եւ օճիքը ձեռք կուտայ, ձերբակալելով Պոլիս կը տարուի, եւ անկէ վերջ աքսոր դէպի Մուտանիա: Զինադադարին նորէն Իզմիր, ուր կ'ամուսնանայ Տիկին Աղնիւին հետ, իր քանդուած օճախը նորոգելով :

Քէմալական շարժման եւ Իզմիրի գրաւման հետեւանքով կ'անցնի Յունաստան, իսկ 1924ին Ֆըրանսա, ուր փակեց իր աչքերը օտար երկնքի տակ, կարօտը սրտին :

Ցարգանք թարմ գերեզմանիդ, սիրելի Տիգրան:

ՄԱՐԳԱՐ ԲԱՐԽԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՊՈՌՏՕ, 23 Յունուար.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը կազմակերպած էր Մանուկներու Օրը եւ դպրոցական հանդէսը, որ տեղի ունեցաւ կիրակի, 19 Յունուար, Մուլէն Պլէօի սրահը, Սրնօն :

Ծնողներ եւ բարեկամներ փութացած էին հանդիսավայրը, տեսնելու եւ լսելու համար նորարողբոջ ծիլերը, որոնք օտար պարտէզներու մէջ աճելով հանդերձ Մեսրոպեան բարբառը կը թոթովեն եւ մեր գեղեցիկ երգերը կը ճըլլան, շնորհիւ Կապոյտ Խաչի մայրական գուրգուրանքին:

Տիկին Ե. Կարապետեան հանդէսին բացումը կատարելով, բացատրեց թէ Կապոյտ Խաչը ամէն գնով կ'աշխատի որ հայ մանուկը սորվի մայրենի լեզուն :

Եւ ահա բեմին վրայ են աշակերտները, վառվռուն նայուածքներով, եւ կ'երգեն «Զմրան երգ»ը, « Տին Տան» եւ «Աշխատութիւն» խմբերգները, ղեկավարութեամբ իրենց ուսուցչուհիին: Իւրաքանչիւր աշակերտուհի կ'արտասանէ մանկական ջերմութեամբ հայրենիքի նուիրուած կտորներ, Սահակ, Մեսրոպէն եւ մեր մշակոյթի անդաստանէն փնջիկներ : Ամէն մէկը հպարտ էր կարծելով թէ լաւագոյնը ինք արտասանեց :

Ընկեր Հ. Թաշճեան խօսք առնելով յիշեցուց պարտականութիւնը տուներէն ներս, ինչպէս եւ հայեցի դաստիարակութեան անհրաժեշտութիւնը — Ինչ որ առած ենք մեր նախորդներէն պարտաւոր ենք փոխանցել այս մատղաշ հոգիներուն, սիրցնելով մեր մայրենիքը: Այսօր գաղթաշխարհի Հայութիւնը հպարտ է որ Կապոյտ Խաչը կարծօն դեր մը կը կատարէ մարդասիրական եւ կրթական ճակատին վրայ :

Փոքրիկներու անհամբեր կաղանդ պապան (Պ. Մ. Ցակոբեան) վերջապէս եկաւ բեռնաւորուած դպրոցական պիտոյքներով, միրգերով եւ ծրարիկներով եւ բաժնեց բոլոր փոքրիկներուն: Ի հարկէ չէր մոռցած իրենց ուսուցչուհին ալ, Օր. Շ. Քէնտիրեան, որ հրապարակաւ շնորհակալութիւն յայտնեց :

Դպրոցի աշակերտ — ուհիները ներկայացուցին « Աղարակի կեանքէն » մանկական թատերախաղը: Վերջին պահուն սրահին տէրը քաղաքապետարանէն խիստ հրահանգ ստացած էր ոստիկանական սրահին բեմը ամբողջութեամբ քանդէ, կրակի եւ վտանգի պահուն կողմնակի դուռներ չունենալուն համար :

Մենք որ առանց վարագոյրի եւ բեմական յարդարանքի ներկայացուցաւ մանկական թատերախաղը, որուն համար այնքան աշխատանք թափած էր Օր. Շ. Քէնտիրեանը :

Պ. Կ. Դաւիթեան այս տարի ալ սեղանի սփռոց մը նուիրած էր վեց կտորներով: Աճուրդի դրուելով, ապահովեց 10.000 Ֆրանքի գումար մը: Շահեցաւ Պ.Դ. Շաղլամճեան, նուիրելով 500 Ֆրանք :

ՁԱԼԿԱՐԱՑԻ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ
« Ց Ա Ռ Ա Ջ » Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (7)

ԿՐԱԿԷ ԳԻԾԵՐՈՒ ՎՐԱՅ

Իր ծնողքը, աւելի փորձառու, աւելի վերապահ « չուտ բողոքողներու» հանդէպ՝ ամէն ճիգ կը փորձեն, հազար խրատ կը շռայլեն, մինչեւ անգամ կը սպառնան, բայց, անօգուտ: Սիրահար եղնիկը կը լքէ ամէն բան, ամէն գանձ ու հարստութիւն, եւ կը հետեւի իր սիրած տղամարդուն:

Սիրոյ եւ հեշտանքի սկզբնական օրերը կ'անցնին երանութեամբ: Սակայն իր գլխուն վրայ ոչ պսակ կայ, ոչ ալ քսակ... Իր սիրած տղամարդը շատ չաճապարեր օրէնքին ու մարդոց առջեւ տալ սիրոյ եւ հաւատարմութեան խոստումը: «Ապրինք, վայելենք, ժամանակը ի զուր չվատնենք... Ի՞նչ հարկ քահանայի մը օրհնութիւնը, կամ քաղաքապետի մը «խօսք կապ»ը ...

Օր մը, կարճատեւ վայելքի օրերէն վերջ, յանկարծ փոքրիկը կը պայթի: Ֆրիտան իր ընկերները կորսնցուցած եղնիկի պէս կը մնայ մինակ եւ անօգնական, իբրեւ աղջիկ մայր :

Կ'ունենայ մանչ մը: Առողջ, կայտառ, կապոյտ աչքերով եւ դեղձան մազերով: Օր. Ֆրիտան, ունեւոր, անուանի բժիշկի զաւակ, իր ամօթանքը ծածկելու համար կը դառնայ հասարակ բանուոր: Բայց չդիմանալով ամենօրեայ տաժանքին, երկար տառապանքներէ եւ մտատանջութիւններէվերջ՝ կ'որոշէ վերադառնալ իր ծնողքին:

Մասնաւորապէս մայրը, սիրով, գրկաբաց կ'ընդունի զինքը եւ զաւակը, բայց Ֆրիտան ինք չի կրնար հաշտուիլ իր արարքին հետ: Իր ծնողքին, բարեկամներուն, ծանօթներուն, դրացիներուն հայեացքներուն մէջ կը կարդայ խոր նախատինք մը, մշտատեւ հեգնանք մը: Եւ առտու մը իր զաւակը պինդ սեղմած իր կուրծքին՝ կը հեռանայ տունէն: Ո՞ւր: Ինք ալ չի գիտեր :

Աշխարհը իր լայնքովն ու խորքովը իրեն կը թուի զզուելի, «մարդ» կոչուածը՝ նողկալի է:

Բախտը զինք կը նետէ այս հիւանդանոցը : Ու տասնեակ տարիներ ինքզինքը կը նուիրէ հիւանդներու, վիրաւորներու, անկեալներու: Բոլորը անխտիր կը սիրեն, կը յարգեն զինքը: Ինքը կը պատկանի բոլորին : Ամէն տեղ է, յատկապէս ծանր եւ առանձնացած հիւանդներուն բարի հրեշտակն է: Կը ճանչնայ բոլորը անունով — մականունով: Բոլոր հիւանդները հոգեթով շունչով մը կ'արտասանեն իր անունը — Ֆրէօլայն Ֆրիտա:

— Լաւ որ մայրապետ չեղաք, ըսի օր մը, երբ նորէն իր կեանքէն կը պատմէր:

— Օ, ոչ: Մայրապետի մը կոչումը իր համոզումներն ունի, իր կրօնական խստաբարոյ կեանքը ունի: Ես, ահաւոր մեղք մը ունիմ եւեւս, եւ մեղքի ծանր բեռ մըն ալ շալակս...

Մէկ օրուան բացակայութիւնը տաժանելի կը թուէր ինծի :

Բարեբախտաբար, Օր. Ֆրիտան իր ազատ օրերուն ալ յաճախ մեզ չէր մոռնար: Օրուան մէջ, յանկարծ, անակնկալ մէկ պահուն, զուարթ ժպիտով մը ներս կը մտնէր սենեակս, իր հետ բերած անխուսափելի փունջ մը ծաղիկները եւ ուտելիքի ծրարը կը զետեղէր իրենց տեղերը — մէկը բարձիս մօտ՝ միւսը՝ սեղանին վրայ, ու քովս կը նստէր:

Օր մը անիկա եկաւ իր մանչուկին ձեռքէն բռնած: Ինը տարեկան տղեկ մը: Առողջ, թիկնեղ, մօրը պէս կապոյտ աչքերով ու ոսկեթել մազերով քնքուշ պատանեակ մը: Ներկայացուց ինծի, — Մանչս, Հայնց Ֆրիտա... Այո, հօր կողմէ անուն չունի, պարզ՝ բայց ճիշդ, իրական անունը :

Մանչուկը քաղաքավարութեամբ գլուխ տըւաւ եւ իր ձեռքը երկարեց: Բռնեցի անոր ձեռքը եւ այդպէս բաւական երկար մնացինք իրար դիտելով: Իրարու լեզու չէինք հասկնար, բայց ընազդաբար մտերմացանք :

Այդ օրը, մեր զրոյցի ընթացքին Օր. Ֆրիտային աչքերուն մէջ նշմարեցի թէ տրտմութիւն՝ եւ թէ ուրախութիւն :

— Գեղեցիկ պատանեակ մը: Ազատային հումկու երիտասարդ մը, ըսի, լռութիւնը խզելու համար :

Պատասխանի փոխարէն ուսերը թօթուեց, ու մեղմօրէն ժպտեցաւ:

— Հայրն ալ գեղեցի՞կ էր...

Աչքերը վեր առաւ, նայեցաւ, կրկին չպատասխանեց: Շրթները կը դողային: Երկար լռութենէ մը վերջ, անիկա, ծանր շունչ մը քաշեց, ու սկսաւ խօսիլ: Ցուցամէն ձայնը կը դողար: Նախադասութիւն մը արտասանելէ վերջ, ակամայ կանգ կ'առնէր :

ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՁԻ

(Շար.)

ցում, հրացանաձգութեան մը ընթացքին ։

✕ Չըրչիլ Լոնտոն հասաւ Բշ. օր եւ անմիջապէս պաշտօնատուն երթալով, քննեց Եգիպտոսի խնդիրը ։ Յայտարարութիւն մը պիտի ընէ երեսփ. ժողովին մէջ ։

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ մասնաւոր ծրագիր մը մշակուած է, ի հարկին բրիտանական ուժերը գործածելու համար ամբողջ Եգիպտոսի մէջ», եթէ նոր խռովութիւններ ծագին ։ Քսան հազար Անգլիացիներ կը գտնուին Եգիպտոսի մէջ ։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՆՈՐ ԾԱՆՈՒՑԱԳԻՐԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ

Խ. Միութեան արտաքին նախարարի փոխանորդը, Կրոմիքօ, Բշ. գիշեր Կրեմլինի պալատը հրաւիրելով անգլիական, ֆրանսական եւ թրքական դեսպանները, անոնց յանձնեց նոր ծանուցագիր մը ։ Բովանդակութիւնը հրատարակուած չէր, այս տողերը տպուած ատեն ։

ԴԷՊՔԵՐԸ ԹՈՒՆՈՒԶԻ ՄԷՋ

Ֆրանսական կառավարութիւնը վերջերս Թունուզ ղրկած էր երկու թանագնացներ, որոնք երէկ Փարիզ վերադարձան ։ Երկու պաշտօնատարները մարդպանին հետ ունեցած իրենց տեսակցութեան արդիւնքը պիտի հաղորդեն միջնախարարական յանձնախումբին ։ Մեծ գաղտնապահութիւն կը տիրէ այս հարցին շուրջ ։

Երկուշաբթի օր մեծ խռովարկութիւններ կատարուեցան Կրոմպալիայի եւ Քափ Պոնի շրջանին մէջ, եւ պաշարման վիճակ յայտարարուեցաւ ։ Արգիլուած է դուրս ելլել իրիկուան ժամը 7էն վերջ ։ Նմանօրինակ միջոցներ ձեռք առնուեցան նաեւ Սուսի եւ Պեժայի շրջաններուն մէջ, ուր ոստիկանութիւնը 74 հոգի ձերբակալեց ։

Վերջին օրերուն ոչ մէկ ծանրակշիռ դէպք պատահեցաւ Թունուզի մէջ ։ Մայրաքաղաքին կեդրոնը, Փոսֆաթի մթերանոցը կրակի տալու փորձ մը կատարուեցաւ, բայց շուտով առաջքն առնուեցաւ ։ Բշ. օր բոլոր արհեստանոցները եւ խանութները վերաբացուեցան ։

Քայքէսի մէջ, անցեալ իրիկուն ըմբոստները կրակեցին ելեկտրական գործարանի պահակներուն վրայ ։ Հրացանաձգութիւնը տեւեց ժամը 9էն մինչեւ առտուան մէկը ։ Ոչ մէկ վիրաւոր ։ Շոգեկառքի եւ հեռաձայնի գիծերուն վրայ քանի մը վնասարարութեան փորձեր կատարուեցան ։ Երիտասարդ Թունուզցի մը բռնուեցաւ հրանիւթ նետած հանրակառքի մը վրայ ։ Ուրիշ վայրի մը մէջ, շոգեկառքի ճամբուն վրայ քարակոյտեր դիզուած էին ըմբոստներու կողմէ ։

Այս ուրբաթ, «Թունուզի Օր»ուան առթիւ, հաւանական է որ ընդհ. գործադուլ ատրքուի ։ Արաբական միւս երկիրներն ալ պիտի հետեւին շարժումին ։ Իրանի պատուիրակութիւնը հրահանգ ստացաւ պաշտպանել Թունուզի դատը, եթէ Ներկայացուի ՄԱԿին ։

✕ Վերջին լուրերու համաձայն 400 հոգի ձերբակալուած են ։

ՓԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

———

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ Քաղաքական Յանձնախումբի Բշ. օրուան նիստին մէջ, երբ կը քննուէր ազգայնական Չինաստանի գանգատը՝ Խ. Միութեան դէմ, Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներու Ներկայացուցիչները միաբերան արտայայտեցին թէ անտարբեր պիտի չմնան, եթէ Հնդկաչինը արշաւանքի ենթարկուի ։ Մոսկուայի պատուիրակը, Պ. Մալիք այս արտայայտութիւնը կոչեց «պատերազմի նոր դուռ մը, զոր թխած են Չըրչիլ եւ Թրումըն, Ուաշինկթընի մէջ» ։

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԻ կազմութիւնը փութացնելու համար նոր ձեռնարկ մը կատարեց զօր. Այզընհաուըր, տեսակցելով արեւմտեան Գերմանիոյ արտաքին նախարարութեան պաշտօնեային, պրոֆ. Հալշթայնի հետ ։ Բանգէտները կը կարծեն թէ Մ. Նահանգները վճռած են փութացնել Գերմանիոյ 12 զօրաբաժիններու զինուորագրութիւնը ։ — Գերմանիոյ կառավարական շրջանակները դժուար կը տեսնեն թէ մարդպան Կրանվալի Սարի ֆրանսական դեսպան անուանուիլը կը հակասէ վեց պետութեանց ուղղման ։ Սարը միշտ գերմանական հող կը համարուի ։

ԹԷՀՐԱՆԻ անգլ. դեսպանը հրաժեշտ առնելով, յայտարարեց թէ հիմնական բարեկամութիւնը պիտի վերահաստատուի երկու երկիրներուն միջեւ, երբ կարգ մը թիւրիմացութիւններ հարթուին ։

ՍՈՖԻԱՅԻ մէջ դատել սկսան հինգ Պուլկարներ, որոնք ամբաստանուած են թէ լրտեսութիւն կը կատարէին ի հաշիւ Մ. Նահանգներուն ։ Անշուշտ բոլորն ալ «խոստովանած են» ։

ՓՈԽԱԴԱՐՁ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ շրջուն դեսպանը, Հէրիմըն, որ Թրումընի խորհրդականն է արտաքին գործերու համար, յայտարարեց թէ ինք չէ հաւատար որ Սթալին պատերազմ կ'ուզէ ։ 1952ին պէտք է ունենանք այնպիսի ուժ մը որ ոչ մէկուն միտքէն անցնի յարձակում կատարել» ։

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ» ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը այս ուրբաթ, ժամը 20.30ին ։ Նիւթ՝ Սերունդներու փոխ-յարաբերութիւնները ։ Կը խօսին Տոքթ. Յ. ԿԻԼԻԿԵՑԻ եւ ՎԱՀԷ ՕՇԱԿԱՆ ։ (Café Cadet) ։

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է

ՀԱՅ-ԲՈՅԺ

ժող. ամսաթերթ բժշկութեան

խմբագիր Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

12ՐԴ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆ (1952)

Բաժանորդագրութեան նոր պայմաններ .— Ֆրանսա՝ տարեկան 600 ֆրանք, արտասահման՝ տարեկան հազար ֆրանք ։

ՆՈՅԵՄԲԵՐ — ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ ԹԻՒԸ (131—132)

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ (40 էջ) .— Մանրէն եւ մարդը (ՆՄԲ.) — Վախը երախաներու մօտ (ԱՐՈՒՍԵԱԿ ՔԱՐՄԵՂԵԱՆ) — Աղոխ (Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ) — Երբ արեան ճնշումը ցած է (ՏՈՔԹ. ՔՈՐՈՆ) — Սեղմը (ՏՈՔԹ. ԷՊԼԻՂԱԹԵԱՆ) . — Ցանկարծամահ (ՏՈՔԹ. ԳՈՒՔԷ) — Կրնա՞նք չծերանալ (ՏՈՔԹ. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ) — Բժշկ. բառեր (ՉԻԹՈՒՆԻ) — Կեանքի տեւողութիւնը (ՓՐՈՖ. ԳԷՐԳԷՐԵԱՆ) — Նուէր մայրերուն (ՏՈՔԹ. ԹՈՒԼՈՆ) — Հայաստանի բնակչութիւնը — Բաղէշցի Հայ մը Վերսայլի մէջ — Փշա՞թէ փշատի (Ե. ՔՈՉԵԱՆ) — Բժշկ. քննութիւն նախ քան ամուսնութիւն (ՏՈՔԹ. ՏԷՑԻՐՄԷՆՃԵԱՆ) — Հարցարան ։

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ .— Ողբացեալ Կ. Փափազեանի մահուան առթիւ, ցաւակցութիւն յայտնելով այրի Տիկին Բարուհի Փափազեանի եւ Շ. Նարդունիի, փոխան ծաղկեպսակի՝ Պ. Տիգրան Փիրանեան (Մարսէյլէն) 2000 ֆրանք կը նուիրէ « Հայ – Բոյժ »ի, Պ. Բենիկ Մէլտոնեան (Մարսէյլէն) հազար ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Երուանդ Գրիգորեան (Փարիզ) հազար ֆրանք ։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ, Վիէն, Պ. Մ .— Ստացած ենք գումարը ։ Կը խնդրուի յայտնել Ա. Կարապետեանի Վիէնի հասցէն ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ .— Օր. Մառի Զաքոյեան (աղջիկը Սարգիս Զաքոյեանի) կը փնտռէ իր հօրեղբօրը կինը՝ Տիկին Պայծառ Զաքոյեան, ծնեալ Արողեան (Էրզրումցի), հօր անունը Համբար, մօրը անունը Զմրուխտ, եղբօրը՝ Ցարութիւն, քրոջը՝ Մաքրուհի ։ Հաւանաբար Ամերիկա կը գտնուի ։ Տեղեկացնել Օր. Մառի Զաքոյեանի, 2 rue de Madrid, Alfortville (Seine), France կամ «Յառաջ»ի վարչութեան ։ Կը խնդրուի «Հայրենիք»էն, «Ասպարէզ»էն եւ «Արմենիա»յէն արտատպել ։

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱՅԷՆ Եղիշէ Սուքիասեան կը փնտռէ Մշեցի Ղազար Սողոմոնեանը, կնոջ անունը՝ Արուսեակ ։ Այր եւ կին Պաթումէն Պուլկարիա եկած էին 1921ին, եւ յետոյ գաղթած են Ֆրանսա ։ Հասցէ .— E. Soukiasian, rue Mostova, 2, Plovdive (Bulgaria) ։

Ժորժ Եւանգուլովի

(ԳԷՈՐԳ ԵՒԱՆԳՈՒԼԵԱՆ)

Գրական երեկոն տեղի կ'ունենայ Փետրուար 1ին, ժամը 8.30ին, ռուսական երաժշտանոցի սրահը, 26 Ave. de New - York ։

Գէորգ Եւանգուլեան պիտի կարդայ ռուսերէն, իր նոր բանաստեղծութենէն, «Օկանես Գորգավաճառը» ։ Նիւթը ներշնչուած է Հայաստանի եւ Թուրքիոյ իր յիշատակներէն ։

Ռուս արուեստագէտներ, յայտնի Vera Gretche եւ E. Kedrova պիտի արտասանեն Եւանգուլեանի նոր բանաստեղծութիւնները, ուրկէ վերջ տեղի պիտի ունենայ նուագահանդէս մը ։ Պիտի լսուին դաշնակահար E. Dersky, ռուս ժողովրդական երգերու մեկնաբանող յայտնի Madame A. Koltchevsky եւայլն ։

Պ. PIERRE MILANI

Մարսէյլի քաղաքապետի փոխանորդը եւ ընդհ. խորհրդականը, ամէն կարգի պաշտօնական խընդիրներու առթիւ բոլոր անհրաժեշտ խորհուրդներ կուտայ Հայերու ։

Ընդունելութեան օր, ամէն երկուշաբթի ժամը 15—17, քաղաքապետարանի իր գրասենեակին մէջ ։ Իրեն իբրեւ օգնական ունի Պ. ՍԻՄՈՆԵԱՆը ։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Dameame, Paris (13)

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

———

ԲԱՑԱՌԻԿ ԺՈՂՈՎ

Հ. Յ. Դ. Եւրոպայի Կեդր. կոմիտէն բացառիկ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի բոլոր ընկերները, Le Cadet սրճարանի վերնայարկը, այս շաբաթ ժամը 20.30ին ։ Կարեւոր օրակարգ ։

✕

ՖՐ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Ժ Դ. ՊԱՏԳ. ԺՈՂՈՎԸ

Կը գումարուի Փարիզի մէջ, Փետրուար 1ին, Ուրբաթ օր ։ Բացումը առաւօտուն ժամը 10ին, Café de la Mairie, Place d'Italie (métro Place d'Italie)

✕

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Տրոմի ընկերվարական երեսփոխանը, քաղաքացի Marcel Cartier, կարեւոր զեկուցում մը պիտի տայ քաղաքական եւ տնտեսական կացութեան մասին, այս ուրբաթ ժամը ճիշդ 21ին, Salle des Fêtesի մէջ, ընկերներու եւ համակիրներու ։

Հրաւիրուած են նաեւ մեր ընկերները, եւ բարեկամները ։ Կը յանձնարարենք ճշդապահ ըլլալ ։

✕

ՓԱՐԻԶ .— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս հինգշաբթի ժամը 21ին, Ազգային Տան մէջ, 32 rue de Trévise, Cadet ։ Կարեւոր օրակարգ ։ Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է ։

ԿՐԸՆՈՊԼԸ .— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ շրջանի բոլոր ընկերները, այս շաբաթ (2 Փետրուար), ժամը 20.30ին, դպրոցին սրահը ։

ԼԻՈՆ .— Հայ Ուս. Միութեան Բ. դասախօսութիւնը՝ այս չորեքշաբթի ժամը 21ին, 8 Passage Coste, Քրիստ. Երիտասարդաց սրահին մէջ ։ Նիւթ՝ «ՀԱՅՐ ԱԼԻՇԱՆ» ։ Դասախօս՝ Պ. Յ. ՖՍՏԸՔՃԵԱՆ ։

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէն իր կազմութեան 25ամեակի առթիւ որոշած է սարքել ընկերահամակրական բացառիկ թէյասեղան մը յառաջիկայ 9 Փետրուարի շաբաթ երեկոյեան ։

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, «Ահարոնեան» ակումբին մէջ ։

ԱՌՆՈՒՎԻԼ – ՍԱՐՍԷԼ .— Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէի փետր. [illegible] բոլոր մարմիններէ եւ բ[illegible] կազմակերպութիւններէ նկատի ունենալ ։ Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն ։

ԼԻՈՆ .— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս շաբաթ ժամը 20.30ին, դպրոցին սրահը, 78 rue Rabelais ։ Կարեւոր օրակարգ ։ Ներկայանալ անպայմանօրէնօրէն ։

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ լսարանին հերթական՝ հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի երեկոյ, Քասէ սրճարանին վերնայարկը ։ Պիտի խօսի Պ. Վ. ՉԷՑԹՈՒՆՑԵԱՆ, նիւթ ունենալով՝ Ազգերու հաւասարութեան սկզբունքը Խ. Միութեան մէջ ։ Մուտքը ազատ է ։

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Լիոնի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 20ին, 71 rue de Bonnelի սրահին մէջ ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ ։ Բոլոր անդամներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է ։

Ալֆորվիլի ազգ. վարժարանի հոգաբարձութեան սարքած

ՄՆՈՂԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ – ԹԷՅԱՍԵՂԱՆԸ

Այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3—7, Ալֆորվիլի Սալ Վոլթէրի մէջ ։

Հոգաբարձութեան եւ տեսչութեան կողմէ տեղեկութիւններ պիտի տրուին վարժարանի նիւթական եւ կրթական կացութեան մասին, ինչպէս նաեւ, մտերմիկ սեղանի շուրջ, կարծիքներու փոխանակութիւն պիտի կատարուի այդ հարցերու մասին ։ Աշակերտներն իրենց արտասանութիւններով, պարերով եւ երգերով պիտի մասնակցին թէյասեղանին ։

Ըմբշամարտի մրցում

ԺԱՔ ՀԱՑՐԱՊԵՏԵԱՆ Ֆրանսայի ախոյեանը, կը մրցի Gian Ferrariի հետ, որ վերջերս յաղթած էր Իտալիոյ ախոյեանին ։

Մրցումը 31 Յունուար, հինգշաբթի գիշեր Սալ Վակրամի մէջ, ժամը 8.30ին ։

Տոմսերը տեղւոյն վրայ ։ Հեռ. Eto. 30-03 կամ L'Equipe թերթէն, 10 Fbg. Montmartre, Tai. 70-80 ։

ԸՄԲԻՇ ՔՕՓԱՐԱՆԵԱՆ այս գիշեր Սալ Վակրամի մէջ պիտի մրցի Guettierի հետ ։ Նոյն գիշերը աշխարհի ախոյեան Մոթառ եւս պիտի ըմբշամարտի ։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925.R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 31 Janvier 1952 Հինգշաբթի 31 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

28րդ ՏԱՐԻ — 28e Année No. 6675-Նոր շրջան թիւ 2086

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿՈՉԵՐԻՆ ԱՌԱՋ

Անցեալ տարի (16 Դեկտ.) նամակ մը հրատարակեցինք, որով սրտցաւ տիկին մը ուշադրութեան կը յանձնէր Տիկին Լեփսիուսի թշուառութիւնը:

Այս առթիւ կ՚ըսէր թէ եղած դիմումին վրայ Ամերիկայի Հ. Օ. Մ.ը (Կ. Խաչ) ղրկած է 50 տոլար եւ անդեղէնի ծրար մը, Փարիզի Կապոյտ Խաչը՝ նոյնպէս կապոց մը: «Իսկ Բարեգործականէն որեւէ պատասխան չենք ստացած»:

Նամակին հրատարակութենէն վերջ, ուրիշներ ալ զբաղեցան այս հարցով, լրացուցիչ տեղեկութիւններ եւ խմբագրականներ հրատարակելով: Մանրամասն կենսագրական մըն ալ երեւցաւ, մեծ մարդասէրին՝ Տոքթ. Լեփսիուսի մասին:

Նախ ճշդենք շատ կարեւոր պարագայ մը:

Կենսագրականին մէջ կը կարդանք.

— «1915ին, երբ պոլսահայ մտաւորականները ձերբակալուեցան, Տոքթ. Լեփսիուս, որ անձնական բարեկամներ ունէր անոնց մէջ, անմիջապէս մեկնեցաւ Պոլիս եւ ունկնդրութեան ընդունուելով Էնվէրէն՝ խնդրեց անկէ խնայել Հայերու կեանքին»:

Մնացեալ տեղեկութիւններն ալ հիմնուած են այս թիւրիմացութեան վրայ:

Մեր գիտցածը այն է որ Տոքթ. Լեփսիուս մեծ դժուարութեամբ կրցաւ Պոլիս հասնիլ 1915ի աշնան, չնորհիւ Հ. Յ. Դ. Պալքանի Կեդր. Կոմիտէին եւ Պերլին ղրկուած պատուիրակութեան մը ջանքերուն:

Երբ վերջապէս եկաւ, ամէն բան վերջացած էր,— ընդհանուր ձերբակալութիւններ, տեղահանութիւն, ջարդ եւ մնացեալը:

[illegible] օգտուելով, կարելի եղաւ տեսակցութիւն մը սարքել եւ յանձնել կատարուած բարբարոսութեանց մանրամասն տեղեկագիրները:

Ուրիշ տեղեկութիւններ ալ քաղած ըլլալով, գերման մարդասէրը կը յայտարարէր, տեսակցութեան մը առթիւ.

— «Արտասահմանի մէջ, մենք այս ահաւոր ոճրագործութիւններուն հարիւրին տասն անգամ չենք գիտեր: Ուրիշ ճար չկայ, եթէ ոչ միջազգային հանգանակութիւններ կատարել եւ դրամ ճարել, որպէսզի ողջ մնացողները չմեռնին անօթութենէ եւ համաճարակներէ:

Այս առթիւ կը պատմէր իր խօսակցութիւնը՝ Էնվէրի հետ: Դատարկամիտ հրէշը ըսեր է, ի պատասխան իր դիմումին.

— «Եթէ կ՚ուզէք օգնել որբերուն եւ այրիներուն, մեզի բերէք դրամը, մենք կը բաժնենք: Հինգ տարեկան հայ տղեկն անգամ պէտք չէ որ գիտնայ թէ իրենց օգնողներ կան Եւրոպայի մէջ»..

Լեփսիուս դիմած էր նաեւ գերման սպայակոյտին եւ Ջանտէրմ փաշայի, որոնք յուսակտուր ճամբած էին զինքը, գիտել տալով թէ Թուրքերը շատ գազազած են, եւ իրենք չեն կրնար որեւէ միջամտութիւն կատարել:

Նոյն իսկ մերժեր էին արտասահման ղրկել իր ստացած տեղեկագիրները: Եւ հանգուցեալ մարդասէրը նորէն մեզի կը դիմէր, անոնց փոխադրութեան համար ...

Գիտենք թէ այնուհետեւ ինչ վճռական դեր կատարեց Լեփսիուս: Գերմանիա վերադարձէն անմիջապէս վերջ, ինքն էր որ կը պրպտէր արտաքին նախարարութեան դիւանները, բանալու համար Հայաջինջ Սարսափներուն զանազան ծալքերը: (Իր յայտնութիւններ հայերէնի թարգմանուած են):

Անցնելով բուն հարցին — Այրի Տիկին Լեփսիուսի եւ աղջկանը թշուառութեան, անշուշտ գնահատելի են օգնութեան կոչերը:

Բայց, ինչո՞ւ այս աստիճան անճրկիլ, երբ արդէն ունինք Միութիւններ եւ հաստատութիւններ, որոնք ի վիճակի են անմիջական օգնութիւն հասցնելու:

Ինչո՞ւ հանգանակութեան կամ «ֆոնտ»երու սպասել, երբ գիտենք որ միայն Բարեգործականը կրնար «փրկել ազգին պատիւը»:

Մէկ դիմումի վրայ, «Դաշնակցական» Կ. Խաչը համեստ գումար մը եւ ծրարներ ղրկեր է Ամերիկայէն եւ Փարիզէն: Իսկ միւսնե՞րը:

Այստեղ ուրիշ հարց մը կը ծագի: Շ.

Մոսկուա կ՚ազդարարէ դաշնակիցներուն եւ Թուրքիոյ

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, Խ. Միութեան արտաքին փոխ-նախարարը, Կրոմիքօ, Յունուար 29ին նոյնիմաստ ծանուցագիրներ յանձնած է Մոսկուայի ամերիկեան դեսպանատան գործակատարին եւ անգլիական, Փրանսական եւ թրքական դեսպաններուն:

Այս նոր ծանուցագրով, Խ. Միութիւնը կը յայտարարէ թէ Միջին Արեւելքի հրամանատարութեան կազմութիւնը, ինչպէս եւ Թուրքիոյ եւ Յունաստանի մուտքը Ատլանտեան խմբակցութեան մէջ՝ սահմանուած են լրացնելու Խ. Միութեան եւ ժողովրդական հանրապետութեանց պաշարումը, հետեւաբար եւ դիւրացնելու երրորդ աշխարհամարտի մը պատրաստութեան ծրագիրները:

Յետոյ բացատրելով այդ հրամանատարութեան հանգամանքը, ծանուցագիրը կ՚ըսէ թէ ոչ մէկը խնդրած է զայն, այլ պարտադրած են Միջին եւ Մօտաւոր Արեւելքի երկիրներուն որոնց ոչ ոք կը սպառնայ: «Ընդհակառակն, լուրջ մտահոգութիւն կը տիրէ այդ երկիրներուն մէջ եւ ուղղակի դիմադրութիւն՝ ձեռք առնուած զինուորական միջոցներուն դէմ: «Այդպիսի հրամանատարութեան մը կազմութիւնը որեւէ կապ չունի նոյն շրջաններու տրուելիք օգնութեան հետ. վասն զի Մօտաւոր եւ Միջին Արեւելքի կարգ մը երկիրները արդէն կը գտնուին օտար զինուորական գրաւման տակ աշխարհակալ պետութեանց կողմէ: Փոխանակ օտար զօրքը ետ քաշելու, ամերիկեան ծրագիրը կը նախատեսէ զանոնք զօրացնել ամերիկեան, Փրանսական եւ թրքական, ինչպէս եւ ուրիշ կարգ մը պետութեանց զօրամասերով: Եթէ այս ռազմական նկատումներուն վրայ աւելցնենք աշխարհակալ պետութեանց տնտեսական շահերը, կը հասկցուի թէ բացարձակապէս կեղծ է Միջին եւ Մօտաւոր Արեւելքի երկիրներուն անկախութիւնը պահպանելու յաւակնութիւնը»:

Ծանուցագիրը դիտել կու տայ թէ Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը «բաւական չսեպելով զինուորներ պահել Եւրոպայի եւ Ասիոյ կարգ մը երկիրներուն մէջ, յարձակողական պատերազմ մը կը մղէ Քորէայի մէջ, գրաւած կը պահէ Ֆորմոզա կղզին եւ այժմ ալ կ՚ուզէ իր յարձակողական գործունէութիւնը տարածել այնպիսի շրջաններու մէջ որոնք հազարաւոր քիլոմեթր հեռու են Ամերիկայէն»: Եւ կ՚եզրակացնէ թէ արեւմտեան Եւրոպայի պետութիւնները կ՚ուզեն իրենց համաշխարհային պատերազմի նպատակներուն ծառայեցնել Միջին եւ Մօտաւոր Արեւելքի երկիրները: «Խորհրդային կառավարութիւնը իր խաղաղասիրական առաջարկներով Ատլանտեան ճակատի պետութեանց ուշադրութեան յանձնած է Միջին Արեւելքի հրամանատարութեան մը կազմութեան վտանգները: Խորհրդային կառավարութիւնը միշտ կը պահէ իր տեսակէտը այդ հրամանատարութեան մասին եւ հետեւանքներուն պատասխանատուութիւնը կը ձգէ այն պետութեանց վրայ որոնք նկատի չեն առներ Խ. Մ.թեան խաղաղասիրական պահանջները եւ յայտարարութիւնները»:

╳ Խորհրդային մամուլը նորէն սաստկացուցած է իր պայքարը արեւմտեան պետութեանց դէմ: «Փրաւտա», կուսակցական պաշտօնաթերթը, արդէն կը նախատեսէ Հնդկաչինի, Մալեզիոյ, Իրանի, Եգիպտոսի եւ Մարոքի «կատարեալ ազատագրումը»: Միւս թերթերն ալ ձայնակցելով, կը գրեն թէ ապստամբական շարժումը կը ծաւալի Հիւս. Ափրիկէի, Պիրմանիոյ, Սիամի եւ ուրիշ երկիրներու մէջ:

ԱՆԳԼԻՈՅ ելմտական նախարարը չարքաշութեան եւ խնայողութեան նոր ծրագիր մը ներկայացուց երեսփ. ժողովին, «սթերլինը ոտքի կանգնեցնելու համար»: Ծրագիրը կը տրամադրէ 150 միլիոն սթերլին եւս կրճատել ներածումները, արձակել 10.000 պետական պաշտօնեաներ, որով պիտի խնայուի հինգ միլիոն ոսկի, կրճատել ուսեստի եւ ծխախոտի սպառումը, կէս առ կէս զեղչել ինքնաշարժներու վաճառումը եւն.: Իւրաքանչիւր Անգլիացի տարեկան միայն 25 սթեր. պիտի ստանայ արտասահման երթալու համար: Խնայողութեանց ընդհ. գումարը պիտի ըլլայ 500 միլիոն սթերլին: Ամերիկա 300 միլիոն տոլարի նոր վարկ մը սահմանեց վերազինման համար:

Թրքական եւ յունական բանակները ենթակայ զօր. Այզընհաուըրի

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ ԱՆԳԱՐԱ ԳՆԱՑ

Գ. Վենիզելոս, Յունաստանի արտաքին նախարարը, Անգարա գնաց երէկ, քննելու համար զինուորական գործակցութեան խնդիրը, քանի որ երկու երկիրներն ալ պիտի ընդունուին Ատլանտեանի դաշինքին մէջ:

Նիւ Եորքէն կը հեռագրեն թէ զօր. Այզընհաուըրի հրամանատարութիւնը պիտի տարածուի մինչեւ Փոքր Ասիա: Այս որոշումը տրուած է Ատլանտեանի զինուորական հրամանատարութեան եւ Յունաստանի ու Թուրքիոյ ներկայացուցիչներուն միջեւ կատարուած խորհրդակցութիւններէն վերջ, Ուաշինկթընի մէջ: Եռապետութեան անդամներն են զօր. Պրէտլի (Մ. Նահանգներ), զօր. Էլի (Ֆրանսա) եւ զօր. Էլլիըթ (Անգլիա): Յունաստանի եւ Թուրքիոյ ներկայացուցիչներն են զօր. Քեցեաս եւ ծովակալ Ուլուսան: Տրուած որոշումը պիտի վաւերացուի Ատլանտեանի խորհուրդին կողմէ, որ պիտի գումարուի Լիզպոնայի մէջ, Փետրուար 16ին:

Այս առթիւ իրազեկներ կը բացատրեն թէ Թուրքիա բացարձակապէս պահանջած էր որ իր բանակը ուղղակի ենթակայ ըլլայ արեւմտեան Եւրոպայի հրամանատարութեան: Անգլիա նախապէս հակառակ էր այս ձեւին, բայց յետոյ հաւանեցաւ որ զօր. Այզընհաուըրի իրաւասութիւնը տարածուի նաեւ թրքական եւ յունական բանակներուն վրայ: Այս որոշման յանգելէ վերջ, Անգլիա առաջարկեց ստորադաս ճակատ մը հաստատել Արեւելեան Միջերկրականի համար: Յունաստան եւ Թուրքիա վճռապէս մերժեցին առաջարկը, թելադրելով որ զօր. Այզընհաուըր իր հրամանատարութիւնը գործադրէ ամերիկացի ծովակալ Քերնիի միջոցաւ (կեդրոնը՝ Նափոլի):

Յունաստան եւ Թուրքիա հետեւեալ փաստերը կը ներկայացնեն, իրենց տեսակէտը արժեցնելու համար,— 1. Եթէ ընդհարում տեղի ունենայ Խ. Միութեան հետ, Փոքր Ասիան գլխաւոր ճակատներէն մէկը պիտի ըլլայ եւ ոչ թէ միայն երկրորդական ճակատ մը:— 2. Պատմութիւնը ցոյց կու տայ թէ Ռուսիոյ դէմ կատարուած միակ յաջող յարձակողականը այն էր որ կը կատարուէր հարաւէն,— Ղրիմի պատերազմը:— 3. Իրենց ապահովութիւնը ամրապնդելու համար, Յոյները եւ Թուրքերը չեն ուզեր երկրորդական զինակիցներ դառնալ խաղաղութեան ատեն, ոչ ալ լքուած ճակատի մը վրայ կռուիլ պատերազմի միջոցին: Այդ վտանգներուն դէմ պաշտպանուելու համար, անոնք ուզած են մաս կազմել Եւրոպայի պաշտպանութեան կեդրոնական ցանցին, հրամանատարութեամբ զօր. Այզընհաուըրի: Եւ վերջապէս Յունաստան եւ Թուրքիա կ՚ըսեն.— Մենք ունինք շատ կարեւոր ուժեր, Եւրոպայի պաշտպանութեան համար: Անգլիա կրնայ ծովակալներ եւ զօրավարներ տրամադրել Միջերկրականի հրամանատարութեան համար, բայց գոնէ թէ զինուոր չունի այդ շրջանին համար:

Պացութիւնը Եգիպտոսի մէջ

ԱՆԳԼԻԱ Կ՚ՈՒԶԷ ՎԵՐՍԿՍԻԼ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ, ԱՄՈՒՐ ԿԵՆԱԼՈՎ ՍՈՒԷԶԻ ՄԷՋ.— ՆՈՐ ԴԻԱԿՆԵՐ ԵՐԵՒԱՆ ՀԱՆՈՒԵՑԱՆ ԳԱՀԻՐԷԻ ՄԷՋ. ՀՐԿԻԶՈՒՄՆԵՐՈՒՆ ՎՆԱՍԸ՝ 40.000.000 ՍԹԵՐԼ.

Անգլիոյ արտաքին նախարարը, Գ. Իտըն, Գշ. օր դեկուցում տալով երեսփ. ժողովին առջեւ, յայտարարեց թէ կառավարութիւնը պատրաստ է բանակցելու Եգիպտոսի նոր դահլիճին հետ, բարեկամաբար կարգադրելու համար ծանօթ վէճը: Այս առթիւ բացատրեց թէ 1936ի դաշնագիրը կրնայ վերաքննուիլ կամ չեղեալ համարուիլ, եթէ Եգիպտոս ընդունի Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան ծրագիրը, ինչպէս առաջարկած են Մ. Նահանգները, Մեծն Բրիտանիա, Ֆրանսա եւ Թուրքիա: Այս առաջարկը մերժուած էր Նոյ. 6ին, Նահաս փաշայի կողմէ, բայց Գ. Իտըն նորէն կը յիշեցնէ նոր կառավարութեան:

Նախարարը իր ճառին մէջ խստօրէն ձաղկելէ վերջ Գահիրէի վերջին անկարգութիւնները, յայտարարեց թէ ինք միշտ համոզուած է որ կարելի է ելք մը գտնել, թէ Եգիպտոսի ազգային տենչերը գոհացնելու եւ թէ ազատ աշխարհին ապահովութիւնը ամրապնդելու համար: «Մենք կ՚ուզենք համաձայնութեան մը յանգիլ, միասնաբար պաշտպանելու համար Սուէզի ջրանցքը: Այդ պաշտպանութիւնը միայն անգլօ-եգիպտական խնդիր մը չէ, մենք միջազգային պատասխանատուութիւններ ունինք այդ հարցին մէջ»:

╳ Սուէզի ջրանցքին անգլ. հրամանատարութիւնը ազդարարեց զօրքին թէ Եգիպտոսի կառավարական փոփոխութիւնը չի կրնար ազդել բա–

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅՈՑ ՌՈՒԲԷՆԸ

Փարիզէն հազիւ հինգ վեց մղոն հեռու՝ գիւղի մը մէջ, դեռ քանի մը ամիս առաջ կ'ապրէր ժամանակակից հայութեան մեծագոյն դէմքերէն մին՝ Ռուբէն Տէր Մինասեան:

Ոմանք զինքը կը կոչէին Մշոյ Ռուբէն: Այսպէս կոչելը որքան որ ալ յատկանշական եւ պատուաբեր, սակայն եւ այնպէս կերպով մը նուաղեցնել է, քանի որ ան գաւառի մը միայն զաւակը չէր, այլ բովանդակ հայութեան Ռուբէնն էր:

Առաջին անգամ երբ գացի իրեն այցելութեան՝ շփոթութեան մատնուած էի: Ինչպէ՞ս պէտք էր կոչել զինքը: Արդեօ՞ք պէտք էր պարոն Ռուբէն ըսել: Բայց պարոն կ'ըսենք գոհարավաճառներուն, գորգավաճառներուն, Բարեգործականներուն, ռամկավարներուն, հնչակեաններուն: Ինչպէ՞ս կարելի էր զինքը իջեցնել անոնց մակարդակին: Լսած էի թէ ոմանք զինքը կը կոչեն փաշա: Ես ալ իրենց օրինակին հետեւեցայ: Հազիւ բերնէս ելած էր այս օտարահնչուն խորթ բառը, քաղցր նայուածքով ինձ ըսաւ.

— « Տղա՛յ, ի՞նչի ինձ կը տաս մեր թշնամուն գործածած տիտղոսը»:

— « Աղա ինչպէ՞ս կոչեմ ձեզ», հարցուցի:

— « Ախը՛ր, Ռուբէն սա՛ս», պատասխանեց:

Լուծումը գտայ, ըսելով՝ ընկեր Ռուբէն:

Բառին բուն իմաստով հայ ժողովուրդին ընկերն էր ան: Ասոր փաստը կը գտնենք իր գաղափարապաշտ կեանքին, անխոնջ գործունէութեան մէջ, որ կը բերէ ամէնէն պերճախօս վկայութիւնը իր մեծութեան: Մէկ նշանաբան ունէր — իր երկրի ազատութիւնը: Մէկ ծրագիր ունէր —Դաշնակցութիւնը:

Իր մեղմ կերպարանքին տակ սակայն՝ կը զգայիր իր կաշմրուն սիրտը: Առիւծի վիթխարի ազնուութիւն մը ունէր. պատկառանքով կը մօտենայիր այդ ալեւոր ծերունիին: Ուղիղ մէջդ կը նայէր իր թափանցող աչքերով:

Հինաւուրց հով մը կար իր վրան. Վահանգներու, Վահաններու, Վարդաններու զարմէն էր: Կարծես Տղմուտի ափերէն՝ հինէն մնացած նահապետ մը ըլլար, որ օր մը, անձայն, իջած էր մեր սեգ ժայռերէն, քանի մը փառապանծ էջեր գրելու համար, մեր արդի պատմութեան մատեանին մէջ: Կարծես դարերով ապրած ըլլար Հայաստանի բարձրաւանդակին վրայ եւ իր մէջ խտացած ըլլար մեր նախնիքներուն խառնուածքը. անոնց խիղախ սրտին հետ՝ նրբաճաշակ եւ հանճարեղ միտքը, անոնց աննկուն կամքին հետ՝ հեզահամբոյր բնաւորութիւնը, անոնց անձնուէր եռանդին հետ՝ հայրենասէր ոգին:

Մեկուսացած՝ ճգնաւորի նման խցիկին մէջ, իր վերլուծական սուր մտքով կը հետեւէր ազգային եւ միջազգային կեանքի անցուդարձին: Օրն ի բուն կը գրէր, անդադար՝ իր յուշերը յանձնելով թուղթին, կարծես մրցելով մահուան հետ, որպէսզի կիսաւարտ չմնայ իր հատորներուն շարքը:

Քաշուած աշխարհի վայելքէն, կիրքէն ու մնափառութենէն, ան կ'ապրէր իր յոյզերով — իր սիրելի Սասունով, Կարսով, Մուշով, Վանով, հայ յեղափոխութեան հերոսական դրուագներով:

Անոնք որ կեղծ շրթունքի մրմունջով ազգասիրութիւն կը քարոզեն, բայց ամէն ինչ կը ստորադասեն նիւթապաշտութեան եւ փառամոլութեան, եւ ազգային կեանքը անձնական խնդիրներու հաշուեյարդարի կեդրոնավայր կը դարձնեն, կ'արժէր որ գէթ մէկ անգամ տեսնէին այդ մեծ Հայը, հասկնալու համար թէ գաղափարի տէր մարդը ինչպէս կարող է, իր ամբողջ գոյութիւնը նուիրել իր ազգին, ապրելով հանդերձ պանդխտութեան մէջ՝ ծայր աստիճան պարզ պայմաններու տակ:

Այն աստիճանի համեստ էր որ, եթէ ողջ ըլլար՝ հաւանաբար պիտի զայրանար, կարդալով իր անձին շուրջ գրուած յօդուածները: Սակայն, Ռուբէնը գովաբանել չէ միայն այս գրութեան նպատակը, այլ զինքը ներկայացնել մեր երիտասարդութեան իբրեւ ներշնչումի աղբիւր մը: Մեր անտարբեր նոր սերունդը Ռուբէնին մէջ թող տեսնէ բեկոր մը երէցներուն մշակութային, մտաւորական եւ յեղափոխական փառաւոր շրջանէն:

Այսօր ծանր է մեզի համար Ռուբէններու կորուստը՝ երբ ցիր ու ցան, անցեալին հետ մեր յաջորդութիւնը, գրեթէ խզուած, նկարագրով ուծանալու վրայ, լեզուով յաճախ այլասերած, անգիտակից մեր հեռաւոր եւ մօտաւոր անցեալին վեհութեան, քարշ կուտանք առօրեայ գոյութիւն մը ... աննպատակ, անիմաստ:

Անոնք որ սովորաբար կ'անգիտանան կամ կ'անտեսեն ազգային արժէքներն ու արժանիքները, թող բոպէ մը կանգ առնեն իրենց ծուռ ճամբուն վրայ, եւ եթէ իրենց մէջ դեռ վառ է Հայու հոգին, թող խոնարհին Ռուբէնին հայութեան առջեւ: Իսկ անոնք որ ունին տարրական գիտակցութիւն հայրենասիրութեան, թող առանց տատամսելու հետեւին Ռուբէնին ընթացած ճամբէն — այսպէսով յարգած կ'ըլլանք զինքը, իր գործը եւ իր յիշատակը:

Թող այժմ սաւառնի, սիրելի Ռուբէն, Հայու խռով հոգիդ սիրած Հայաստանիդ լեռներէն: Կ'երկրպագենք հայութեանդ՝ յարգանքով: Ցորչափ կը յարգենք քու եւ քեզ նմաններուն յիշատակը, ու կը ձգտինք մեր նուիրական նպատակին իրականացման, ոչ դո՛ւք կը մեռնիք, ոչ ալ այս ա՛զգը:

(Պոսթըն) ԵՆՈՎՔ ԼԱԶԻՆԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Իսկական Ստալինը

Ստալին աշխարհի ամէնէն առեղծուածային դէմքն է ներկայիս: Ան կը խորհրդանշէ տնտեսական եւ քաղաքական կազմակերպութիւն մը, կը մարմնացնէ ազգային աւանդութիւն մը, որուն մարքսականութիւնը աւելի քան դարէ մը ի վեր անծանօթ մնացած ուժականութիւն մը տուաւ: Աշխարհի բոլոր վարչապետները կը հետեւին իր ամենապզտիկ շարժումին, մանրակրկիտ քննութենէ մը կ'անցընեն Փրաւտան, գիտնալու համար թէ այս կամ այն արարողութեան ներկայ եղա՞ծ է թէ ոչ եւ ատկէ դիպուածական հետեւութիւններ կը հանեն:

Իվ Տելպար, « Իսկական Ստալինը» գրքին առաջին հատորին մէջ, յաջողապէս երեւան հանեց իր նկարագիրը իբրեւ մարդ, յեղափոխական օրերէն մինչեւ պետական մարդու շրջանը: Իսկ երկրորդ հատորին մէջ, ցոյց կուտայ Ստալինը, դէմ յանդիման Հիթլէրի, Ստալինի եւ Րոզվէլթի, իբրեւ աշխարհի վարիչներէն մէկը: Հեղինակը խիստ առարկայական է, ազատ՝ քարոզչական նկատումներէ: Շնորհիւ իր լեզուական գիտութեան, յաջողած է լուսաւորել Ստալինի դէմքը եւ յաճախ անսպասելի եղանակով մը ներկայացնել խորհրդային կառավարութեան կազմը: Կարեւոր վաւերագիր մը, ժամանակակից պատմութեան լուսաբանութեան տեսակէտով:

Համաշխարհային երկրորդ պատերազմին, Ստալին վաթսուն տարեկան է: Տեսականօրէն ուսումնասիրած է մեծ շարժումները, ընդունակ ոտքի հանելու ժողովուրդները, բայց իրեն կը պակսի գործնական փորձառութիւնը: Դեռ համբակ միջազգային յարաբերութեանց, — որովհետեւ իր մտքի հասողութիւնը կը սահմանափակուէր խորհրդային ներքին քաղաքականութեան շրջանակին մէջ,— մտաւոր եւ քաղաքական պատրաստութեամբ ստորադաս դիրքի մը վրայ կը գտնուէր:

Որոշ է, սակայն, որ ան օժտուած էր արտասովոր յատկութիւններով, Րոզվէլթի մը կամ Չըրչիլի հետ վարելու համար աշխարհի գործերը: Առանց տարուելու դէպքերու ընթացքէն, երեք պետական դէմքերն ալ ունին այն բացառիկ ընդունակութիւնը, որ կրնայ ուղղակի եւ վճռական կերպով ազդել իրենց ժամանակակից միլիոնաւոր էակներու ճակատագրին վրայ:

Բայց, Վրացին խորապէս կը տարբերի միւս երկու գործակիցներէն: Չըրչիլ անխոնջ եւ տոկուն պայքարող մըն է, անյողդողդ: Վերջին պատերազմի սկզբնական տարիներուն, մասնաւորաբար հաստատուեցաւ մեծութիւնը իր նկարագրին: Այն ատեն, «Բուլտոկ»ի իր խառնուածքը իր լրումին հասաւ, միշտ շարունակեց պաշտպանել ինքզինքը, առանց ձգելու թշնամիին օձիքը:

Րոզվէլթ արտասովոր յանկարծաբան մըն էր, յուզիչ ձայնով մը, որ համակրանքի ալիք մը կը ստեղծէր: Շնորհիւ իր զարմանալի յայտնատեսութեան, մէկ ակնարկով կրնար ըմբռնել հարց մը իր ամբողջ երեսներով:

Երկու պետական մարդիկն ալ իրենց համբաւը կը պարտին պերճախօսութեան, անամպ, պայծառ կեանքի մը հրապոյրին: Մէկ կողմէ, լաւատեսութիւն, զուարթամտութիւն, ծիծաղի պոռթկում մը, միւս կողմէ, ծխախոտ, ուիսքի, արտաքին շուք եւն.:

Ստալին ոչ մէկ կերպով անոնց կը նմանի: Մռայլ, առանց խանդավառութեան, զուրկ պերճախօսութենէ, մարդոց աչքին կ'երեւի իբրեւ քաղաքականութենէ եւ բնազանցութենէ անջատեալ մը: Ամէն կողմ տարածուած իր նկարները զինքը բնական ցոյց չեն տար: Միշտ շուքի տակ կը մնայ, իշխանութիւնը ձեռք ձգելու իր եղանակը, շատ ալ համակրանք չի շարժեր: Այն տպաւորութիւնը կը թողու թէ կամաց կը շարժի, ինչ որ միշտ ալ ճիշդ չէ: Այդ իր նկարագրի գլխաւոր գիծն է, որ կը տիրապետէ իր գործերուն:

Շատ կարճ շրջան մը ապրած է արտասահման, հետեւաբար չէ կրցած շփման մէջ մտնել եւ ուսումնասիրել իր շրջապատը բաւարար չափով: Իր նշանաւոր վեցերորդ զգայարանքը, որ առաջնորդ կը հանդիսանայ իր ներքին գործերուն, ինչպէս զանգուածներու շարժումներուն, կը բացակայի միջազգային մարզին մէջ: Խորհրդային սահմաններէն անդին, աշխարհի հոգեբանական իրականութիւնները իրմէ կը խուսափին: Կամ թէ ձեւափոխուած է իր ըմբռնումը:

Երկար ատեն արտաքին, աշխարհի մասին շատ նախնական գաղափար մը միայն պիտի ունենար:

Արտաքին աշխարհի հանդէպ իր ընդոծին զգուշութիւնը մերթ յառաջ կուգայ անհասկացողութենէ: Տեսնելու եւ զգալու այս եղանակը նկատելի է ամենափոքր շարժուձեւին մէջ: Նոյնիսկ Արեւմուտքի ժողովրդական խաւերը, ... որոնք զինքը համայնավար հռչակած են, զանցառելի են իրեն համար: Հարկ եղած պարագային, սակայն, չի վարանիր անվերապահօրէն դաշնագիր կնքել արեւմուտքի համայնավար ղեկավարներուն հետ:

Ընդհանրապէս լուռ՝ Արեւմուտքի մասին, Ստալին ձեւ մը կը փնտռէ, որ իրեն վստահութիւն ներշնչէ: Լուծումը կը գտնէ միջազգային հարցերուն մանրակրկիտ եւ վարժապետական ուսումնասիրութեան մէջ, ինչպէս նաեւ իր դիւանագէտներուն վրայ կիրարկած խիստ հսկողութեամբ:

Բայց այս սառն, դպրոցական եւ գիրքերէ քաղուած գիտութիւնը զինքը կ'առաջնորդէ բիրտ ընթացքի մը, որ կը նպաստէ թունաւորելու իր յարաբերութիւնները Դաշնակիցներուն հետ: Սակայն կը տանի անելի մը, իրարու դէմ կը ցցէ երէկի զինակիցները եւ վտանգաւոր մթնոլորտ մը կը ստեղծէ:

Այս քաղաքականութիւնը աւելի դաժան երեւոյթ մը ստացաւ, երբ Քրէմլինի դիւանագիտական պայուսակը լեցուեցաւ վաւերագրերով եւ ստորագրութիւններով:

Արեւմուտքի դիւանագէտները նոր լուծումներ փնտռած ատեն, շարունակաբար կը բախին անանցանելի վարագոյրի մը: Իբրեւ գործնական երկրի մը զաւակները, ամէնէն աւելի անհամբեր կարուկ լուծումներու, Ամերիկացիները շատ կը տառապին այս քաղաքականութեան հետեւանքով: Մինչ Արեւմուտքի պատգամաւորները նոր լուծում մը կը փնտռեն, Ստալին իսկական դատազեղծի մը պէս գործելով, մէջտեղ կը դնէ խցկեալ թղթածրարները, անոնց տառացի գործադրութիւնը պահանջելով: Ֆրանսացիները յաճախ « նօտարներու ժողովուրդ» մը կը համարուին: Իսկ խորհրդայինները, Ռասինի գրածին պէս կը ներկայանան իբրեւ ծնեալ դատապահանջներ: Բայց, դատավարութեան բնաբանը ոչ թէ ծիծաղելի, այլ վտանգաւոր կը դարձնէ զանոնք:

Ինչ որ ալ եղած ըլլան Ստալինի տեսակէտները միջազգային հարցերու մասին, հաստատակամութիւն ցոյց տայ թէ բացակայի, Խ. Միութեան դիրքին վերջնական պատասխանատուութիւնը կը ծանրանայ իր վրայ: Յաճախ կը պատահի որ առաջնորդը մոլորի բաւիղին մէջ եւ տքնի անկէ դուրս գալու համար: Այս է որ Արեւմուտքի մէջ կը կոչեն խորհրդային քաղաքականութեան «յեղաշրջում»:

Թ.Ա.Թ.

Մեր Արենոյշներուն հետ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հայ Արենոյշներու ծնողական վերջին ժողովի որոշման համաձայն, քանի մը օր առաջ, «Ա. Ահարոնեան» ակումբին մէջ տեղի ունեցաւ Արենոյշներու, Թեւիկներու, գայլիկներու, անոնց ծնողներու եւ Միութեան բարեկամներու հանդիպումը:

Հիւրերու գալէն առաջ սեղանները զարդարուած էին եւ բեռնաւորուած պտուղներով, չոր միրգերով, խմորեղէններով եւ ըմպելիներով: Վերջապէս, հանդէսը բացուած յայտարարուեցաւ սեղանապետութեամբ Պ. Տ. Փափազեանի: Սրահը կը թնդար սկուտական ազգային եւ գեղջկական երգերով՝ «Տալուորիկ», «Դարձեալ փայլեց», «Մայր Արաքսի», «Ծիծեռնակ» եւ դեռ ուրիշներ, շատեր: Երգեր նաեւ իրենց կողմէ յօրինուած, իրենց խմբակներուն անուններով՝ «Արաքս», «Սիփան», « Մասիս », Եփրատ եւն.:

Յետոյ շատ յաջող արտասանութիւններ չէնչող Արենոյշ Ալիս Ցարութիւնեանի, Թեւիկ Ալօեանի, Ալիս Շամիրեանի եւ ուրիշներու կողմէ:

Այս առթիւ ըսեմ թէ կան օտարախօս ծնողներու զաւակները, որոնք հայերէն կարդալ - գրել, խօսիլ եւ երգել սորված են Միութեան անդամակցելով միայն: Կան որ հայերէն դասընթացքի հետեւած են կամ ծնողներէն սորվելով, Միութեան մէջ ալ յառաջդիմած են:

Խմբապետուհի Մ. Շամիրեան կը յայտարարէ թէ խումբ մը գայլիկներ իրենց տարիքին բերումով եւ Արիի քննութիւն տալով, այսօր «խոստումը» պիտի կատարեն:

Երկու Արենոյշներ մեր տարագիր, բայց անպարտելի եռագոյնին ծայրերէն բռնած, բարձրագլուխ կը յառաջանան եւ կը կենան սրահին մէջտեղը: Նորընծայ Արիներու խմբապետի քանի մը խօսքէն վերջ, մեր կայտառ, սեւաչուի մանուկները կը պատրաստուին: Միութիւնը «պատուի

առած» է եռագոյնին առջեւ, յառկապէս մարզուած, «միշտ պատրաստ»:

Մեր աղաքը մէկիկ մէկիկ կը մօտենան մեր պաշտելի եռագոյնին, կը բարեւեն ու յառաջ, համկնալի կ'արտասանեն դաւանանքն ու խոստումը:

Խոստումէն վերջ, խմբապետուհիները եւ երէցներ, իրենց զաւակներու պատկին ակնածանօք հարազատ մայրերու պէս կը համբուրեն, կը շնորհաւորեն իրենց ձագուկները: Ապա նորընտիր Արիներուն կը բաժնուի անուշ պատշաճ նուէրները: Դարձեալ երգեր, սկաուտական բացագանչութիւններ եւ աննման խանդավառութեան մէջ, յոգնած սեղանապետին կը յաջորդէ Արենուշներու միութեան լաւագոյն բարեկամներէն Գ. Գ. Շալճեան, որ դիտէ կրկնապատկել խանդավառութիւնը:

Հերթը ծնողներուն եւ բարեկամներուն է: Ներկաներու առաջարկութեամբ կը խօսի Գ. Ազգին, պարզելով ազգապահպանման ճակատին վրայ կատարուած աշխատանքները եւ բացատրելով յաջողութեան պայմանները:

Քանի մը երգերէ եւ արտասանութիւններէ ետք՝ խօսք կ'առնէ ներկաներէն Գ. Ակինեան. — «Խոստովանում եմ, որ կը կարծէի թէ հայութիւնը կորած է, բայց տեսնում եմ որ ապրում է: Շատ ուրախ եւ երջանիկ եմ զգում ինքզինքս: Խնդրում եմ ինձի անդեակ պահել եւ գլխ չզրկել այս ազգօգուտ ձեռնարկներից: Խնդրում եմ իմ կողմից ստանալ 3000 ֆրանք իբրեւ մի չնչին նուէր: Ես միշտ պատրաստ եմ այս Միութեան օժանդակելու իմ համեստ ուժերով»: (Ծափեր):

Խմբապետուհին կը յայտարարէ թէ այս հաւաքոյթը կազմակերպուած է ի պատիւ ծնողներու եւ բարեկամներու եւ թէ խմբապետական խորհուրդը որոշած է նուէրներ չհաւաքել:

— Այո, այո կը ձայնակցին միւս խմբապետուհիները:

— Ոչ, ոչ կը գոչեն բոլոր սեղաններէն եւ հազարնոցները կը շարուին: Գումարը՝ 17 հազար ֆրանք, քանի մը վայրկեանի մէջ:

Խօսքը Գ. Ա. Պետիկեանին է. — «Հայաստանի հանրապետութեան ատեն երբ հայ զօրավար մը կ'անցնէր Երեւանի փողոցէն, հայ մամիկ մը երեսը խաչակնքեց եւ աղաղակեց. «Տէր Աստուած հոգիս առ, ես այս երջանիկ օրը տեսայ»: Նոյնը կը կրկնեմ ես այսօր հոս եւ կը նուիրեմ տասը հատ սկաուտական գօտի մեր սիրելի նորընծայ Արիներուն (Ծափեր):

Երգ մը գայլիկներէն եւ խօսքը Գ. Ա. Քէօսէեանին է.— «Զարթուցչակ թռչուններու նման [illegible] կան, որոնք օրն ի բուն, [illegible] կը հոլովեն «Հայը չապրիր»: Ես ալ զաւակներ ունիմ այս Միութեան մէջ, կը հետեւիմ իրենց աշխատանքներուն, կը տեսնեմ խմբապետուհիներ, որոնք կարելին եւ անկարելին կը փորձեն Հայը Հայ պահելու համար: Կ'ուզէի որ Արենոյշները քիչ մը լոյս ներշնչէին յուսահատներուն: Կը մաղթեմ աւելի ուժ եւ եռանդ»: (Ծափեր):

Ալիս Յարութիւնեան ջութակահարի մը նման ձեւեր կ'ընէ կուշտ ու կուռ խնդացնելով ներկաները: Խօսքը Գ. Շ. Փիրանեանին է.— «Արենոյշներ, թեւիկներ եւ գայլիկներ: Կը նախանձիմ հայրենիքը տեսնողներուն: Կը մաղթեմ որ դուք ալ ինծի պէս, այս երկրի մէջ չլաք Մասիսի եւ Սիփանի մասին, որոնց անունները կը կրէք: Կը մաղթեմ որ անձամբ տեսնէք եւ անոնց ստորոտը կամ լանջերուն վրայ ծլիք եւ ծաղկիք»: (Ծափեր):

Ապա Արենոյշ Նազաչեանի եւ Եղիսաբեթի կենդանի պատկերը, Գ. Գ. Շալճեանի պարը, Տիկին Վ. Քէօսէեանի, Տիկին Փիրանեանի եւ ուրիշ տիկիններու երգերը, տիկին Փափազեանի կատակախօսութիւնը, Արենոյշներու խմբական պարերը եւ վերջապէս Արենոյշներու եւ իրենց ծնողներու ընդհանուր «Քոյրիկ» խմբապետուհի Մ. Շամիրեանի երգը:

Մեկնումէն առաջ ներկաները իրենց փափաքով Արենոյշներու Միութեան օժանդակ յանձնախումբ մը կազմեր էին:

Ապա կարդացուեցաւ նուէրներու ցանկը: Յետոյ, Արենոյշներն ալ բոլոր հանդիսականներուն նուիրեցին իրենց հրապարակ հանած նկարները, որ կը խորհրդանշեն Հայաստան եւ մեր դատով պահանջուած հողամասերը:

Ի վերջոյ յանկարծ երգուեցաւ Արենոյշներու շատ սիրած մէկ երգը, որուն իւրաքանչիւր տողը կը վերջանայ «Հայը վե՛ր, վե՛ր, վե՛ր»բառերով:

Ա. ՄԱՐԱԼ

Ժ. ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆ – G. FERRARI

Կռփամարտի Ֆրանսայի ախոյեան ըլլալէն վերջ, Ժագ Հայրապետեան կը մրցի այսօր, հինգշաբթի Սալ Վակրամի մէջ Իտալացի G. Ferrariի դէմ:

Ֆէռառի 24 տարեկան է եւ վստահ ենք թէ իր ըմբիշի մարմինը (1.85 մ. 81 քիլօ) պիտի չվախցնէ Ֆրանսայի ախոյեանը (1.78 մ. 78.5 քիլօ):

Ժ. Թուոփ դէմ իր կռփամարտի մրցումէն (10 Յունուար) եւ իր վէրքը դարմանուելէն վերջ, Ժագ վերսկսաւ մարզանքի փորձերը R. Ocquinarenneի սրահին մէջ եւ պիտի մրցի Իտալացիին դէմ, կազմ ու պատրաստ:

Ներկայիս օրական 8 — 10 րոպէնոց կը մարզուի, սեւամորթ «վրոէթ»՝ « Jimmy King », «Bang Bang Womber»ի հետ:

Իր հակառակորդը տարած է 30 յաղթանակներ եւ վերջերս ալ մէչ նիւլ ըրած է Իտալիոյ լաւագոյն կռփամարտիկը:

Ֆեռառիի առաջին մրցումն է Փարիզի մէջ եւ կը կարծեմ թէ մեծ է իր փառասիրութիւնը երբ կ'ուզէ մէկէն մրցիլ մեր ախոյեանին դէմ:

Ժագ հիմա բազմաթիւ առաջարկներ ունի, ինչպէս Benozzi, Pacini, փոխ վրէժի մրցում մը Roudeի դէմ Լիոնի մէջ (Ֆրանսայի ախոյեանի տիտղոսը խնդրոյ առարկայ չէ) եւ ծանրութեան Ֆրանսայի ախոյեան Stephan Olekի դէմ:

Փետրուար 9ին Ժագ ցուցադրութեան մրցում մը ունի Վալանսի մէջ: Իր այցելութեան նպատակն է մօտէն ճանչնալ հայ գաղութի իր բարեկամները:

Ա. ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

ՀՆԱԳԷՏԸ.— Այս դրամը շատ արժէքաւոր է, առնուազն 2000 տարուան հնութիւն ունի:

ԳԻՒՂԱՑԻՆ.— 2000 տարուա՞ն, ուրեմն հիմա բնաւ չանցնիր...

ՏԻԳՐԱՆ ՏԷՐՈՅԵԱՆ

Տիգրանն ալ թաղեցինք օտար հողի վրայ, հայրենիքի կարօտը սրտին:

Կաղանդի առթիւ կը գրէր — «Յարէթ, էն տնաչէն, եկուր անգամ մը քեզ տեսնեմ, շատ եմ կարօտցեր»: Կնոջս հետ անմիջապէս գացինք զինքը տեսնելու: Շատ ուրախացաւ:

Կաղանդի առթիւ կը գրէր — «Յարէթ, էհ շատոնց կը սպասէի, գիտե՞ս, երբ քեզ կը տեսնեմ, հանգուցեալ հայրդ տեսած կ'ըլլամ:

Եւ վերջապէս ես կարօտն ունիմ բոլոր հայրենակիցներուս, հայրենակից մը տեսնել ինծի համար Տարօնի յաւիտարած դաշտը տեսնել է: Յարէթ, երբեք լսա՞ծ էիր որ Տարօնցի մը սրտի ցաւ ունենայ: Այս բժիշկը կ'ըսէ որ սրտի ցաւ ունիմ: Բայց ես անոնց չեմ հաւատար, ինքզինքս շատ լաւ կը զգամ եւ այս ամառ եթէ ուժը կամենայ, Աղնիւին հետ քեզի կուգանք, միշեցիական լաւ ուրախութիւն մը կ'ընենք»: Եւ աչքերը փայլեցան ուրախութենէն:

Ութ օր վերջը, մեր սիրելի «Յառաջ»ի մէջ իր մահուան գոյժը կարդացի սրտաբեկ...

Այո, սիրելի Տիգրան, Տարօնցիի սրտի մէջ չէր մտներ այդ սեւ ախտը, եթէ այդ սիրտը Տարօնի բարձրաւանդակի վրայ ապրէր, անոր կենսատու օդով ու ջրով սնանէր: Դժբախտաբար զրկուած մեր սիրելի հայրենիքէն, ինկած ենք օտար երկիրներ որոնց օդը եւ ջուրը խորթ են մեզի համար: Մանաւանդ քու պաշտած հայրենիքիդ կարօտը մաշեցուց քու ազնիւ սիրտը որ ազգին համար կը բաբախէր: Ուրեմն դուն ալ գացիր միանալ մեր անմահ հերոսներուն՝ Հրայրի, Գ. Զավուշի, Կորիւնի, Մջոյի, Գալէի եւ Ջնտոյի, բոլոր յայտնի եւ անյայտ հերոսներուն: Ընդունէ այս երկտողս իբրեւ փունջ մը ծաղիկ, քաղուած Սերկուայ եւ Իննակեան սարէն:

ՍՈՐԴԱՐՑԻ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ՋՈՒԹԱԿԱՀԱՐՈՒՀԻ ՕՐ. ՄԱՌԻ Յակոբեան նախքան պատերազմը երաժշտահանդէսներ կը հրաւիրէր եկեղեցիներէն եւ սրճարաններէն, որպէսզի իր բարեկամներուն համար նուագէին իր բնակարանին մէջ:

Պատերազմին Անգլիա գացած միջոցին Օր. Յակոբեան կորսնցուց ջութակը եւ սկսաւ թուղթէ անձեռոցիկներ եւ ֆրէյֆըր շինել հիւանդանոցներու համար: Տիկին Չըրչիլ հիացողներէն մէկը եղաւ անոնց վրայ եւ 1944ին շնորհակալութեան նամակ մը գրեց «հիանալի նկարուած անձեռոցիկներուն համար»:

Ներկայիս նուագախումբ մը կազմած է, բայց այս անգամ խումբը կը բաղկանայ դեղեցիկ պուպրիկներէ շինուած դունաւոր մաքառնիով: Յունուարի սկիզբէն իվեր ցուցահանդէս մը ունի 4Pl. de la Madeleine, կը դրէ «Տէյլի Մէյլ»:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՆԻԿՈԼ ԱՂԲԱԼԵԱՆԻ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՎԱՍՏԱԿԸ ԵՒ ՄԱՏԵՆԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆԸ: Գրեց՝ Հ. Յովհ. Վ. Մըսրեան, 1948, տպ. Հայ Ճեմարանի, Պէյրութ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (8)

ԿՐԱԿԷ ԳԻԾԵՐՈՒ ՎՐԱՅ

«... Ա՛, եղբայր, —սկսաւ—խոստովանիմ, մարդ կոչուած էակին ամէնէն տկար կողմը սիրոյ մասին իր ունեցած տարտամ գաղափարն է: Երբ մէկը սիրել կը սկսի, իրեն այնպէս կը թուի որ հաճելի խաղ մըն է որ կրնայ միշտ ալ այդպէս մնալ, բայց, յետոյ է որ անոր դառնութիւններն ու հիասթափութիւնները կը զգայ — կը զգանք մենք բոլորս գրեթէ առանց բացառութեան: Սէրը, կամ սիրելը մէկուն համար խոէալ մըն է, ապագայի կազդուրիչ հեռանկար մը, ծրագիր մը, տրոշ նպատակ մը վերջապէս, ուրիշի մը համար միայն ժամանց մը, հեշտանքի պահ մը ու այդքան: Սիրելը մէկուն համար, ծաղող եւ մարը մտնող արեւին չափ կեանք ունի, միւսին համար անվերջ, առաւօտ, եւ անվերջ երեկոյ է յաւիտենական է, իր ապրած օրերուն մէջ անոր գոյութիւնը միշտ ներկայ է:

Տարաբախտաբար, ես այս վերջինէն եղայ: Ես ալ «սէր» կոչուածին կենդանի նմոյշը դարձայ: Շարք մը դեռ մանկական միամիտ ու անհիմն «ակնարկ»ներէ վերջ, իմ սիրոյ հայեացքս առաջին անգամ ըլլալով կանգ առաւ այդ տղուն վրայ: Ես սիրեցի զայն սրտանց: Կը հաւատայի: Ու հաւատացած թէ նոյնն է եւ դէմս կանգնած տղան: Զէ՞ որ օրն ի բուն, իւրաքանչիւր քայլափոխի «կը սիրեմ», «կը սիրեմ» կը յանկերգէր: Ափսոս, իմ մէջս եղաւ ողբերգական, կարճ, բայց սարսռազդեցիկ... Այնուհետեւ ես մեծ վիշտս անթեղած մոխիրներու տակ՝ սրտիս դռները ամուր փակեցի սէր կոչուածին առջեւ, ու, օրերու տաժանքին դէմ ճակատելու համար իբր վահան ընտրեցի հպարտ, յամառ կամքս եւ այս անհայր պտուղը...

Օ, բարեկամ, մօր մը, ան ալ «աղջիկ մօր» մը զգացումները իր զաւակին հանդէպ: Ու խոստովանիմ,— այն ապրումները եւ յիշատակները որոնք մնացին ինծի այդ տղամարդէն, այնքան խոր եւ հաստատ դրոշմուած են սրտիս մէջ, որ ես պատահական միջոցներով չեմ կրնար վանել զանոնք: Ինչ որ ալ կ'ընեմ, չեմ կրնար թօթափել զանոնք: Մի զարմանաք, եթէ ըսեմ, անոնք, իմ մէջս այսօր ալ այնքան զօրաւոր են որքան էին երէկ մեր «երջանիկ» կարծուած օրերուն:

Իր ձայնը, որ բաւական բարձր էր, մեղմացաւ, իջաւ, եւ յանկարծ սկսաւ բոլորովին մարիլ: Օր. Ֆրիտան կը հեկեկար:

Ինչ ազնուական հոգի, ինչ բարձր ներողամտութիւն մէկու մը հանդէպ՝ որ, չարաչար խաբեր էր զինքը, որ լքեր էր զինքը, ծանր բեռ մըն ալ — զաւակը — դնելով անոր շալակը: Հազարներ կան մեր ընկերութեան մէջ, որ այս նկարագրով կին մը կը փնտռեն եւ չեն գտներ: Մէկը — բախտաւոր մը — գտեր, եւ սակայն լքեր է...

Ներեցէք համարձակութեանս — ըսի իրեն ցաւակցօրէն — ներեցէք, քոյր Ֆրիտա, դուք չէ որ պիտի ցաւիք «մեկնող»ին վրայ: Թող ողբայ: Ընդհակառակն դուք պէտք է արգահատիք անոր, պէտք է առէք զինքը:

— Օ՛, առեմ թէ արգահատիմ, եղածէն բան չի փոխուիր: Լքող եւ հեռացողները թերեւս օր մը կ'անդրադառնան իրենց սխալին, բայց, ատեն կը պատահի ուշ, շատ ուշ: Ատիկա, սիրելի բարեկամս, մեր արդի հիւանդկախ ընկերութեան ցցուն երեւոյթներէն մէկն է: Այսօր, ինչպէս կ'ըսեն «մոլորեցնող»ներու եւ «մոլորեալներ»ու, «աղջիկ մայրեր»ու, եւ «մանչ հայրեր»ու անհամար բազմութիւններ կան, իրենց հոգեբանին ու սրտառուչ պատմութիւններովը, իրենց սրտաճմլիկ մերթ եղերական պատկերներովը...

— Ձեր բաժանումէն յետոյ, բնաւ չի փընտըռեցի՞ք:

Իմ նակարագրիս մէջ ամէնէն չեչտուած գիծը հպարտութիւնն է: Հպարտութիւնս ծանրօրէն վիրաւորուած էր, ինծի համար այլեւս արժէք չունէր մնացածը: Նոյն հպարտութիւնս էր դարձեալ որ թոյլ չտուաւ ինծի հաշտուիլ ծնողքիս հետ, թէեւ յանցաւորը ես էի, ես լքեր էի հօրենական տունը, արատաւորելով իրենց պատիւը:

Ես կը տառապէի... Ես ջերմ ունեցող հիւանդի մը պէս տիւ եւ գիշեր չարունակ կը տառապէի: Եւ օր մը, օ՛, շատ դառն է յիշել—փաքրիկս նետեցի շալակս ու հօրենական տունէս հեռացայ:

Օր. Ֆրիտան ալ չկրցաւ շարունակել: Իր աչքերը ուռած, կարմրած եւ լեցուած էին արցէն: Ձայնը կը խեղդուէր: Շրթները սաստիկ կը դողային:

ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

(Շար.)

նակին քաղաքականութեան վրայ, ցորչափ չեն կազմած անհրաժեշտական ապարքները ։

× Եգիպտոսի նոր վարչապետը երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ իր նախորդին՝ Նահաս փաշայի հետ։ Ցեառոյ պտոյտ մը կատարեց Գահիրէի հրկիզեալ թաղերուն մէջ։ Առ նուազն 40 միլիոն սթերլին կը հաշուեն նիւթական վնասները, որոնց հինգ միլիոնը անգլիական ։

Տակաւին ճշդուած չէ շաբաթ օրուան մահերու թիւը։ Գշ. օր երեք նոր դիակներ հանուեցան Օթէլ Շէփըրտի փլատակներուն մէջ, երկու հատ ալ՝ Թըրֆ Քլըպի մէջ։ Կը կարծուի թէ պանդոկին զոհերէն մէկն է Տիկին Մարօքէլ Տոբա, կինը Աղեքսանդրիոյ մեծ գործարանատէրերին մէկուն որ հազար ոսկի պարգեւ խոստացած էր, որեւէ լուր ստանալու համար։

Հրշէջներ կը հսկեն աւերակներուն շուրջը, ուր բոցեր եւ ծուխեր կ'երեւան տակաւին։ Փշաթելերով պաշարուած է Ֆուատ Ա. պողոտան, ուր շարք մը մեծ վաճառատուներ եւ շէնքեր կրակի տրուած էին։ Հրասայլեր եւ զրահապատ կառքեր կը շրջին գլխաւոր փողոցներուն մէջ։

Հազարաւոր Եգիպտացիներ անգործութեան դատապարտուած են, իբրեւ հետեւանք շաբաթ օրուան հրկիզումներուն։ Պաշարման օրէնքը խստօրէն կը գործադրուի։ Առջի օր երեք հոգի սպաննուեցան, վեց հոգի ալ վիրաւորուեցան, համակերպած չըլլալով օրէնքին։ Մասնաւոր արտօնագիրներ կը տրուին բժիշկներու, լրագրողներու ։

Անգլիական տեղեկագրի մը համաձայն, խռովութիւնները շատոնց սարքուած էին եւ մոլեռանդներն ու համայնավարները յարմար առիթի մը կը սպասէին, կարգ մը Անգլիացիներ սպաննելու համար։

Ազզամ փաշա եւ Վիշինսկի համաձայնի՞ն են

Paris - Presse եւս կը հաստատէ քանի մը օր առաջ տրուած լուր մը։ Կ'ըսէ թէ Արաբական Դաշնակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Ազզամ փաշա, որ Փարիզ կը գտնուի Ազգաժողովին աշխատանքներուն հետեւելու համար իբրեւ դիտող, վերջերս ճաշի հրաւիրած է Խ. Միութեան արտաքին նախարարը՝ Պ. Վիշինսկի եւ երկու օգնականները՝ Պ. Պ. Մալիք եւ Սոբոլեւ, ինչպէս եւ Եգիպտոսի արտաքին նախարարը, Սէլահէտտին փաշա եւ ուրիշ պատուիրակ մը՝ Մահմուտ Ֆաուզի պէյ։ Այս առթիւ վոտկա եւ խավեար ալ պատրաստեր են, ի պատիւ ռուս հիւրերուն ։

Յաջորդ օրը Պ. Մալիք եւ իր իրաւագէտ խորհրդականը երկար տեսակցութիւն մը ունեցած են Սէլահէտտին փաշայի հետ (այժմ պաշտօնանկ) ։

Փարիզեան թերթին տեղեկութեանց համաձայն, ուրիշ տեսակցութիւններ ալ տեղի ունեցած են Արաբներուն եւ Խ. Միութեան ներկայացուցիչներուն միջեւ, եւ համաձայնութիւն մը կնքուած է Պ. Վիշինսկիի եւ Ազզամ փաշայի միջեւ։ Այս համաձայնութեամբ, Արաբական Դաշնակցութեան անդամները յանձն կ'առնեն երբեք Արեւմուտքի հետ չկապուիլ ապահովութեան դաշինքներով ։ Ասոր փոխարէն, Խ. Միութիւնն ալ ոչ-յարձակման եւ բարեկամութեան դաշինքներ պիտի կնքէ արաբական պետութեանց հետ։ Միշտ նոյն աղբիւրին համաձայն, Եգիպտոս արդէն իսկ խոստացեր է բամպակ հայթայթել Խ. Միութեան, փոխարէն ստանալով ինքնագործ զէնքեր եւ հրասայլեր ։

Կ'ըսուի թէ Ազզամ փաշա նախարարական պաշտօն մը պիտի ստանայ Եգիպտոսի նոր դահլիճին մէջ ։

Դէպքերը Թունուզի մէջ

Քափի հրուանդանին եւ Մոքնինի շրջակայքը ոստիկանական խուզարկութիւնները կը շարունակուին։ Գրեթէ ամէն կողմ զէնքեր գտնուեցան եւ կասկածելիներ հարցաքննուեցան։ Անցեալ գիշեր, Մոքնինի եւ Ճէմալի միջեւ, դիմադրականներ կրակեցին զօրամասի մը վրայ։ Ոչ մէկ կորուստ ։ Պահակախումբեր խուզարկութեան ելած են ամբողջ շրջակայքը, յարձակողները ձեռք անցնելու համար։

Մաթէօրի շրջանին մէջ վնասարարութիւններ եղան հեռաձայնի գիծերուն վրայ։ Նմանապէս, այս նահանգին մօտերը, ելեկտրական սարքաւորում մը քանդուեցաւ ըմբոստներու կողմէ։ Վնասը մեծ է։

Մեծ զգօնապահութիւն կը տիրէ Թունուզի կառավարական շրջանակներուն մէջ։ Կը վախցուի թէ ուրբաթ օրուան ընդհ. գործադուլը տեղի պիտի տայ ծանր դէպքերու։ Ֆրանսական կառավարութիւնը նոր ուժեր ճամբայ հանած է դէպի Հիւսիսային Ափրիկէ ։

Ալժերիոյ, Մարոքի եւ Թունուզի ազգայնական կուսակցութիւնները Գշ. օր կոչ մը ուղղեցին ՄԱԿին, պահանջելով դադրեցնել զօրական միջոցները Թունուզի մէջ, ազատ արձակել Պուրկիպան, ճանչնալ Թունուզի վեհապետութիւնը եւ անկախութիւնը եւայլն։

× Փաքիստանի արտաքին նախարար Զաֆրուլլահ խան իր մօտ հրաւիրեց Թունուզի եւ արաբական երկիրներու պատուիրակները, լուսաբանութիւններ ստանալու համար։ Փաքիստանի կառավարութիւնը լիազօրութիւն տուած է իրեն, յարմար առիթով մը Թունուզի հարցը ներկայացնելու ՄԱԿին։

× «Տէյլի Մէյլ» կը գրէ թէ Թունուզի պէյը մերժած է ընդունիլ Ֆրանսայի վերջնագիրը եւ ինք ծանուցագիր մը պիտի ղրկէ, պարզելով իր տեսակէտները ։

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ» ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը այս ուրբաթ, ժամը 20.30ին։ Նիւթ՝ Սերունդներու փոխ-յարաբերութիւնները։ Կը խօսին Տոքթ. Յ. ԿԻԼԻԿԵՑԻ եւ ՎԱՀԷ ՕՇԱԿԱՆ։ (Café Cadet):

ՅԱՌԱՋԻ ՏԱՐԱԾՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՌԸՆԱԺ.— Հանգուցեալ հօրս Արգար Խաչատուրեանի յուշերու հրատարակութեան առթիւ, 1000 ֆրանք կը նուիրեմ իմ սիրելի ուսուցիչիս՝ «Յառաջ»ի տարածման համար։ Իմ սորված հայերէնս եւ գրիչս իրեն կը պարտիմ։

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է

ՀԸՑ-ԲՈՅԺ

ժող. ամսաթերթ բժշկութեան

խմբագիր Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

12ՐԴ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆ (1952)

Բաժանորդագրութեան նոր պայմանները — Ֆրանսա՝ տարեկան 800 ֆրանք, արտասահման՝ տարեկան հազար ֆրանք ։

ՆՈՅԵՄԲԵՐ — ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ ԹԻՒԸ (131—132)

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ (40 էջ) — Մանրէն եւ մարդը (ԽՄԲ.) — Վախը երախաներու մօտ (ԱՐՈՒՍԵԱԿ ԲԱՐՍԵՂԵԱՆ) — Ազոխ (Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ) — Երբ արեան ճնշումը ցած է (ՏՈՔԹ. ՔՈՐՈՆ) — Մեղրը (ՏՈՔԹ. ԷՊԼԻՂԱԹԵԱՆ). — Ցանկարծամահ (ՏՈՔԹ. ՊՈՒՔԷ) — Կրնա՞նք չծերանալ (ՏՈՔԹ. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ) — Բժշկ. բառեր (ԶԻԹՈՒՆԻ) — Կեանքի տեւողութիւնը (ՓՐՈՖ. ՊԷՐԳԷՐԵԱՆ) — Նուէր մայրերուն (ՏՈՔԹ. ԹՈՒԼՈՆ) — Հայաստանի բժշկութիւնը — Բաղէշցի Հայ մը Վերսայլի մէջ — Փշա՞տ թէ փշատի (Ե. ՔՈՉԵԱՆ) — Բժշկ. քննութիւն նախ քան ամուսնութիւն (ՏՈՔԹ. ՏԷՑԻՐՄԷՆՃԵԱՆ) — Հարցարան ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ — Օր. Մառի Զաքոյեան (աղջիկը Սարգիս Զաքոյեանի) կը փնտռէ իր հօրեղբօրը կինը՝ Տիկին Պայծառ Զաքոյեան, ծնեալ Արզումեան (Էրզրումցի), հօր անունը Համբար, մօրը անունը Զմրուխտ, եղբօրը՝ Յարութիւն, քրոջը՝ Մաքրուհի։ Հաւանաբար Ամերիկա կը գտնուի ։ Տեղեկացնել Օր. Մառի Զաքոյեանի, 2 rue de Madrid, Alfortville (Seine), France կամ «Յառաջ»ի վարչութեան։ Կը խնդրուի «Հայրենիք»էն, «Ասպարէզ»էն եւ «Արմենիա»յէն արտատպել ։

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱՅԷՆ Եղիշէ Սուքիասեան կը փնտռէ Մշեցի Ղազար Սողոմոնեանը, կնոջ անունը՝ Արուսեակ։ Այր եւ կին Պաթումէն Պուլկարիա եկած էին 1921ին, եւ յետոյ գաղթած են Ֆրանսա։ Հասցէ — E. Soukiasian, rue Mostova, 2, Plovdive (Bulgaria):

Ժորժ Եւանգուլով

(ԳԷՈՐԳ ԵՒԱՆԳՈՒԼԵԱՆ)

Գրական երեկոն տեղի կ'ունենայ Փետրուար 1ին, ժամը 8.30ին, ռուսական երաժշտանոցի սրահը, 26 Ave. de New - York :

Գէորգ Եւանգուլեան պիտի կարդայ ռուսերէն, իր նոր բանաստեղծութենէն, «Օկանեա Գորգավանառը»։ Նիւթը ներշնչուած է Հայաստանի եւ Թուրքիոյ իր յիշատակներէն։

Ռուս արուեստագէտներ, յայտնի Vera Gretche եւ E. Kedrova պիտի արտասանեն Եւանգուլեանի նոր բանաստեղծութիւնները, ուրկէ վերջ տեղի պիտի ունենայ նուագահանդէս մը։ Պիտի լսուին դաշնակահար E. Dersky, ռուս ժողովրդական երգերու մեկնաբանող յայտնի Madame A. Koltchevsky եւայլն ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Սարգիսեան եւ զաւակները կը հրաւիրեն իրենց ազգականները եւ բարեկամները, հոգեհանգստեան պատարագի արարողութեանց, իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն եւ հօր մահուան տարելիցին առթիւ, այս կիրակի Ս. Յակոբ Մատրան մէջ ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԲԱՑԱՌԻԿ ԺՈՂՈՎ

Հ. Յ. Դ. Եւրոպայի Կեդր. կոմիտէն բացառիկ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի բոլոր ընկերները, Le Cadet սրճարանի վերնայարկը, այս շաբաթ ժամը 20.30ին։ Կարեւոր օրակարգ։

×

ՖՐ. ԿԱԶ. ԽԱՉԻ ԺԴ. ՊԱՏԳ. ԺՈՂՈՎԸ

Կը գումարուի Փարիզի մէջ, Փետրուար 1ին, Ուրբաթ օր ։ Բացումը առաւօտուն ժամը 10ին, Café de la Mairie, Place d'Italie (métro Place d'Italie)

×

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Տրոմի ընկերվարական երեսփոխանը, քաղաքացի Marcel Cartier, կարեւոր զեկուցում մը պիտի տայ քաղաքական եւ տնտեսական կացութեան մասին, այս ուրբաթ ժամը ճիշդ 21ին, Salle des Fêtesի մէջ, ընկերներու եւ համակիրներու ։

Հրաւիրուած են նաեւ մեր ընկերները, եւ բարեկամները։ Կը յանձնարարենք ճշդապահ ըլլալ ։

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ —
ՄՈՒՐԱՏ խումբը այս կիրակի ժամը 3ին։
ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ խումբը այս շաբաթ ժամը 20.30ին։
ԻՇԽԱՆ խումբը այս շաբաթ ժամը 20.30ին ։

Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները։ Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէին ներկայացուցիչը ։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս հինգշաբթի ժամը 21ին, Ազգային Տան մէջ, 32 rue de Trévise, Cadet։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է ։

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ շրջանի բոլոր ընկերները, այս շաբաթ (2 Փետրուար), ժամը 20.30ին, դպրոցին սրահը ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէն իր կազմութեան 25ամեակի առթիւ որոշած է սարքել ընկերահամակրական բացառիկ թէյասեղան մը յառաջիկայ 9 Փետրուարի շաբաթ երեկոյեան։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, «Ահարոնեան» ակումբին մէջ ։

ԱՌՆՈՒՎԻԼ - ՍԱՐՍԷԼ.— Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէն Փետր. 18ի [illegible]տի տօնէ Փետրուար 24ի կիրակին։ Կը խնդրուի բոլոր մարմիններէ եւ բարեկամ կազմակերպութիւններէ նկատի ունենալ։ Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն ։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս շաբաթ ժամը 20.30ին, դպրոցին սրահը, 78 rue Rabelais։ Կարեւոր օրակարգ։ Ներկայանալ անդամատետրերով ։

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Լիոնի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 20ին, 71 rue de Bonnelի սրահին մէջ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր անդամներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ «Ահարոնեան» ակումբին գրադարանը բաց է ամէն հինգշաբթի երեկոները ժամը 8էն 9, իսկ կիրակի առաւօտեան ժամը 10—12:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Նշանեան ամոլի ներկայացումները՝ 19 Ապրիլ շաբաթ գիշեր «Քլէնով»։ 25 Մայիս կիրակի ցերեկոյթ՝ «Օթէլլօ», Iéna թատրոնին մէջ։

Կոփամարտի մրցում

ԺԱՔ ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆ Ֆրանսայի ախոյեանը, կը մրցի Gian Ferrariի հետ, որ վերջերս յաղթած էր Իտալիոյ ախոյեանին։

Մրցումը 31 Յունուար, հինգշաբթի գիշեր Սալ Վակրամի մէջ, ժամը 8.30ին։

Տոմսերը տեղւոյն վրայ։ Հեռ. Eto. 30-03 կամ L'Equipe թերթէն, 10 Fbg. Montmartre, Tai. 70-80:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Dameame, Paris (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN